

KEN FOLLETT

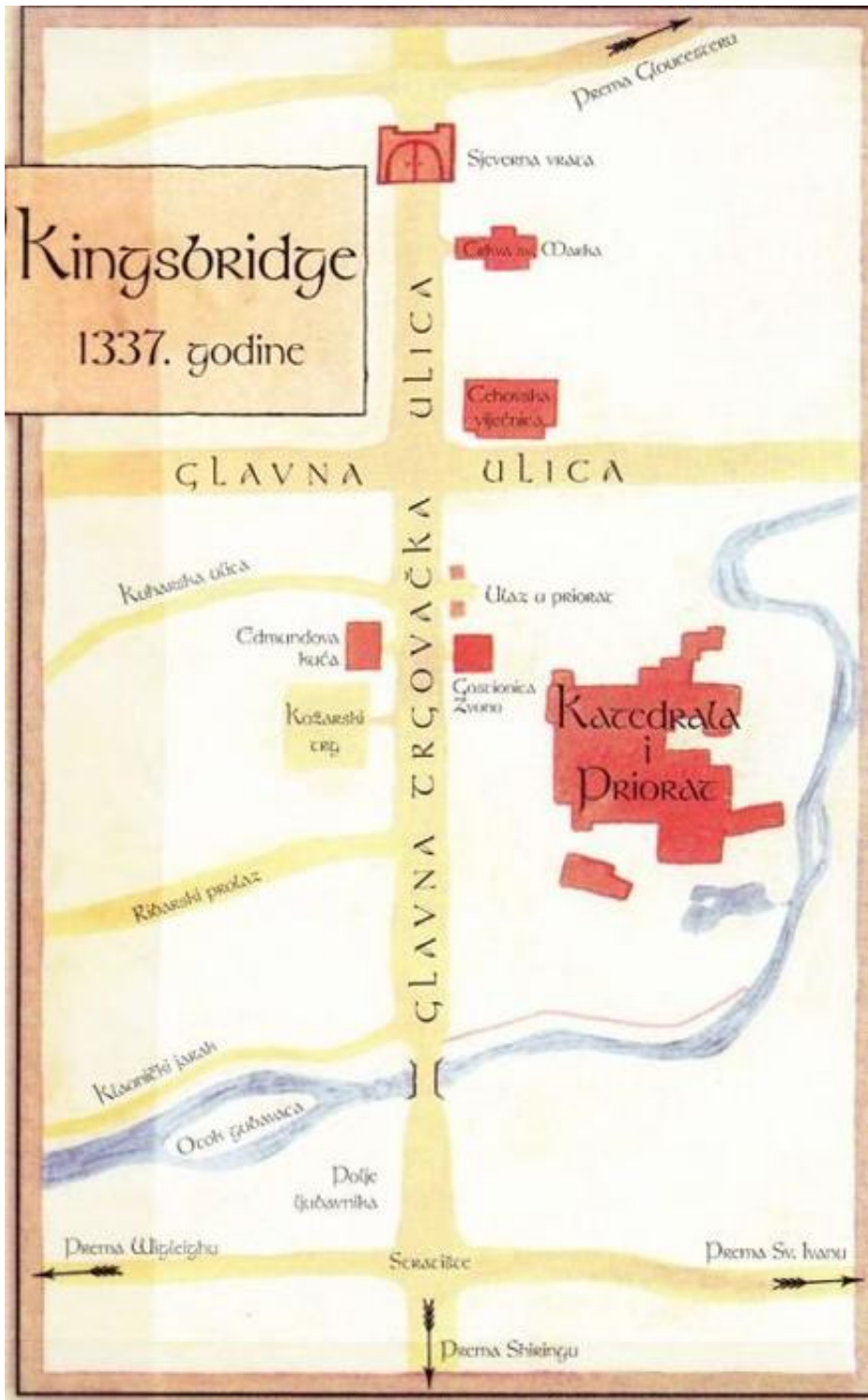
SVIJET
BEZ
KRAJA

drugi dio

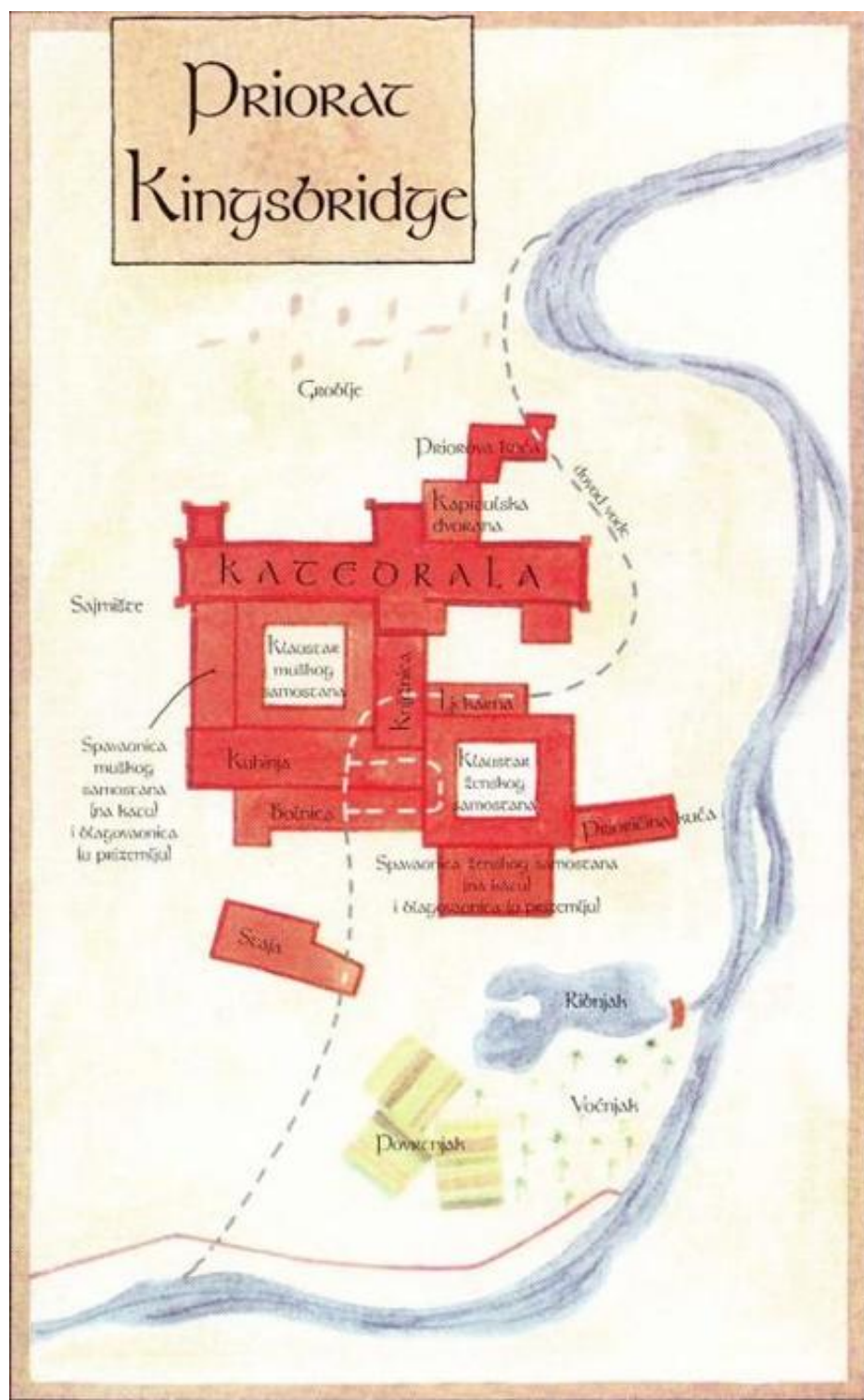
ALGORITAM

Kingsbridge

1337. godine

PRIORAT Kingsbridge

KEN FOLLETT

SVIJET
BEZ
KRAJA

drugi dio

DIO PETI

OŽUJAK 1846. DO
PROSINCA 1848.

Poglavlje 43.

Sestra Caris napustila je klaustar namijenjen redovnicama i žustrim korakom ušla u bolnicu. Ondje su ležala tri pacijenta. Stara Julie sada je bila odviše slaba da nazoči misama i uspinje se stubama do zajedničke spavaonice. Bella Pivareva, supruga sina Dicka Pivara, Dannyja, oporavljala se od kompliciranog poroda. A trinaestogodišnji Rickie Srebrnar bio je slomio ruku, koju mu je potom namjestio Matthew Brijač. Dvoje ljudi sjedilo je na klupi uz jedan zid i razgovaralo: bili su to iskušenića po imenu Nellie i sluga priorata Bob.

Caris je iskusnim pogledom obuhvatila prostoriju. Kraj svakog kreveta nalazio se prljavi tanjur na kojem je pacijentima bio poslužen objed. Vrijeme za objed bilo je već odavno prošlo. "Bob!" reče ona, a on odmah poskoči na noge.

"Nosi te tanjure. Ovo je samostan, a čistoća i urednost važne su vrline. Brže malo!"

"Ispričavam se, sestro", reče on.

"Nellie, jesi li odvela Staru Julie do nužnika?"

"Još nisam, sestro."

"Uvijek mora ići nakon objeda. Tako je bilo i s mojom majkom. Brzo je vodi prije nego što se nešto dogodi."

Nellie je odmah počela pridizati staru redovnicu.

Caris je pokušavala razvijati u sebi strpljivost, no nakon sedam godina u samostanu to joj još nije bilo pošlo za rukom, te je osjećala frustriranost zbog neprestanog ponavljanja uvijek istih uputa i naloga. Bob je znao da treba odnijeti posude odmah nakon objeda - Caris mu je to često naglašavala. Nellie je dobro znala Juliene potrebe. I unatoč tome, sjedili su na klupi i ogovarali, dok ih Caris nije iznenadila munjevitom inspekcijom.

Uzela je zdjelicu s vodom za pranje ruku i prešla cijelu duljinu prostorije da je baci van. Neki je muškarac mokrio kraj vanjskoga zida. Zaključila je kako je riječ o nekom putniku koji se nada da će kod njih moći prenoćiti. "Sljedeći put poslužite se nužnikom iza staje", reče ona ljutito.

On je pogleda uz lascivan osmijeh i dalje držeći spolovilo u ruci.
“A tko si ti?”

upita drsko.

“Ja vodim bolnicu, a želite li ovdje prenoćiti, morat ćete malo poraditi na bontonu.”

“Oh!” reče on. “Voliš naređivati, ha?” Nije se nimalo žurio dok je otresao posljednje kapljice.

“Spremi taj jadni ud, jer inače nećeš smjeti prenoćiti ni u ovom gradu, u kamoli u prioratu,” Caris ga je polila vodom iz zdjele po donjem dijelu torza.

Šokirano je ustuknuo, mokrih hlača.

Ona se vratila unutra i natočila u posudu svježu vodu iz česme. Ispod priorata se nalazila podzemna cijev koja je dovodila čistu vodu iz područja uzvodno od grada, te je provodila do čestima u klaustrima, kuhinji i bolnici. Posebni dio podzemnog voda ispirao je nužnike. Caris je jednoga dana željela izgraditi novi nužnik uza samu bolnicu, kako senilni pacijenti poput Julie, ne bi morali ići tako daleko radi obavljanja nužde.

Onaj neznanac je ušao za njom. “Operi ruke”, reče ona i doda mu posudu s vodom.

Isprva malo oklijevajući, ipak ju je prihvatio.

Ona ga pogleda. Bio je približno njezine dobi, oko dvadeset devet godina.

“Tko si ti?” upita ga.

“Gilbert iz Hereforda, hodočasnik”, odgovori on. “Došao sam štovati relikvije sv. Adolfa.”

“U tom slučaju moći ćeš prenoćiti ovdje, u bolnici, pod uvjetom da mi se obraćaš s poštovanjem - i meni i svima ostalima.”

“Razumijem, sestro.”

Caris se vratila u klaustar. Bio je ugodan proljetni dan i sunce je obasjavalo glatko staro kamenje u dvorištu. Kraj zapadne staze sestra Mair učila je školarke novu pjesmu, a Caris je zastala da ih bolje promotri. Ljudi su govorili da Mair izgleda poput anđela: imala je lijepu i čistu kožu, bistre oči i usta u obliku luka. Za školu je službeno bila zadužena i Caris - ona je bila voditeljica za goste,

zadužena za sve one koji su iz vanjskoga svijeta dolazili u samostan. I sama je polazila tu školu, prije gotovo dvadeset godina.

Škola je imala deset učenica, u dobi od devet do petnaest godina. Neke od njih bile su kćeri gradskih trgovaca i obrtnika, a druge plemićka djeca. Svečana pjesma, koja je govorila o Božjoj dobroti, upravo je završila, a jedna od djevojčica upitala je: "Sestro Mair, ako je Bog tako dobar, zašto je dopustio da mi roditelji umru?"

Bilo je to osobno djetetovo viđenje klasičnog pitanja, pitanja koje prije ili kasnije postave svi inteligentni mladi ljudi: kako se uopće mogu događati ružne i loše stvari? I Caris je u toj dobi razmišljala o tome. Sa zanimanjem je pogledala djevojčicu. Bila je to Tilly Shiring, dvanaestogodišnja nećakinja grofa Rolanda, djevojka vragolasta izgleda koji se Caris nekako dojmio. Tillyna je majka iskrvarila nakon poroda, dok joj je otac nedugo zatim slomio vrat u lovu, pa je tako odrasla kod grofa.

Mair je rekla nešto neuvjerljivo, govoreći o Božjoj nedokučivosti. Tilly je očito bila nezadovoljna, ali nije znala izreći sumnje koje su je mučile, pa je zašutjela.

Caris je bila uvjerenjena da će se to pitanje prije ili kasnije ponovno pojaviti.

Mair je započela novu pjesmu, a dok su djeca pjevala, prišla je Caris.

"Pametna djevojčica", primijeti Caris.

"Najbolja u svojoj skupini. Za godinu-dvije žestoko ćemo se prepirati."

"Podsjeća me na nekoga", reče Caris, mršteći se. "Pokušavam joj se prisjetiti majke..."

Mair joj obzirno dodirne ruku. Blagonaklone su geste među redovnicama bile zabranjene, no Caris u tim stvarima nije bila toliko stroga. "Podsjeća te na tebe", reče Mair.

Caris se nasmije. "Ja nikada nisam bila tako zgodna."

No Mair je bila u pravu: još kao dijete, Caris je postavljala pitanja puna sumnje i nevjerice. Kasnije, kao iskušena, ulazila je u rasprave na svim predavanjima s područja teologije. Već nakon tjedan dana, majka Cecilia morala joj je narediti da šuti tijekom predavanja. Caris je potom počela kršiti samostanska pravila, a na

kazne je reagirala propitivanjem logike u pozadini samostanske discipline. Ponovno joj je propisana šutnja.

Majka Cecilia ubrzo joj je ponudila pogodbu. Caris najveći dio vremena može provoditi u bolnici - bio je to onaj dio dužnosti redovnica u koji je vjerovala - te preskakati mise kad god je to potrebno. U zamjenu je morala prestati kršiti pravila, a svoje teološke zamisli držati u sebi. Caris je pristala, nevoljko i mrzovoljno, no Cecilia je bila mudra i pogodba se pokazala uspješnom. Tako je bilo i dalje, budući da je Caris sada najveći dio vremena nadgledala bolnicu. Preskakala je veći dio misa i tek rijetko govorila i činila nešto otvoreno se protiveći.

Mair se nasmiješi. "Sada si zgodna", reče. "Osobito kad se smiješ."

Caris je na trenutak bila posve opčinjena Mairinim plavim očima. A onda je začula dječji krik.

Naglo se okrenuvši, uvidjela je da zvuk nije došao iz skupine u klausturu, nego iz bolnice. Pojurila je kroz maleno predvorje. Christopher Kovač u bolnicu je unio djevojčicu kojoj je bilo približno osam godina. Caris je odmah prepoznala njegovu kći, Minnie. Dijete je vrištalo od boli.

"Položi je na ležaj", reče Caris.

Christopher položi dijete.

"Što se dogodilo?"

Christopher je bio snažan muškarac, a sada ga je obuzela panika, te je progovorio neobično piskutavim glasom. "Spotaknula se u mojoj kovačnici i pala rukom na užarenu željeznu šipku. Brzo joj nekako pomognite, sestro, užasno je boli!"

Caris pogladi djevojčicu po obrazu. "Samo još malo, Minnie, ubrzo ćemo ti olakšati bol." Ekstrakt maka odviše je jak, razmišljala je, mogao bi ubiti tako malo dijete. "Nellie, pođi u moju ljekarnu i donesi mi bočicu na kojoj piše 'ekstrakt konoplje'. Brzo, ali nemoj trčati - padneš li i razbiješ bočicu, novu ću esenciju morati pripremati satima." Nellie se žurno udalji.

Caris pogleda Minnienu ruku. Opekline je bila gadna, no, nasreću, ograničena tek na podlakticu, a ne poput onih opasnih opekline čitavog tijela, kakve ljudi zadobiju kad plamen zahvati kuću.

Djevojčica je gotovo po cijeloj podlaktici imala velike crvene mjehure, a u središnjem dijelu koža je bila posve izgorjela, te se vidjelo nagorjelo meso.

Podignula je pogled, tražeći pomoć, i ugledala Mair. "Idi u kuhinju i donesi veliku šalicu vina i još toliko maslinova ulja. U dvije zasebne posude, molim te.

Obje tekućine trebaju biti tople, ali ne vruće." Mair se odmah udaljila.

Caris se sada obrati djetetu. "Minnie, pokušaj prestati vrištati. Znam da te boli, ali moraš me poslušati. Lijek je već na putu, a on će ti ublažiti bol." Krikovi su se malko stišali i počeli se pretvarati u jecaje.

Uto se pojavila Nellie s ekstraktom konoplje. Caris je ulila malo tekućine u žlicu, pa je odmah gurnula u Minnienu otvorena usta i začepila joj nos. Dijete je progutalo tekućinu. Ponovno je stala vrištati, no nakon minutu-dvije počela se smirivati.

"Daj mi čisti ručnik", reče Caris, obraćajući se Nellie. U bolnici su im trebale velike količine ručnika, pa je ormar iza oltara, po Carisinu nalogu, uvijek bio pun čistih ručnika.

Mair se pojavila s uljem i vinom. Caris položi ručnik na pod kraj Minnienu ležaja, pa stavi opečenu ruku iznad njega. "Kako ti je?" upita je.

"Boli", odgovori Minnie plačnim glasom.

Caris zadovoljno kimne. Bila je to pacijentičina prva suvisla riječ. Najgore je prošlo.

Konoplja je počinjala djelovati i Minnie je izgledala sve pospanije. Caris reče: "Sada ću ti staviti na ruku nešto od čega će ti biti bolje. Samo pokušaj biti mirna, može?"

Minnie kimne.

Caris izlije malo toplog vina na Minnienu ručni zglob, tamo gdje je opekline bila najblaža. Dijete se lecnulo, ali nije ni pokušalo povući ruku.

Ohrabrena, Caris je polagano pomicala vrč u smjeru lakta, izlijevajući vino da očisti ranu. Potom je ponovila postupak s maslinovim uljem, koje će djelovati blagotvorno i zaštititi meso od

bakterija iz zraka. Na koncu je uzela čisti ručnik i lagano ga omotala oko ruke, da spriječi pristup muhama.

Minnie je stenjala, ali je već napola spavala. Caris joj zabrinuto pogleda lice.

Bilo je zajapureno od napora. To je dobro - da ga je zahvaćalo bljedilo, značilo bi da je doza bila prejaka.

Caris je uvijek bila nervozna u vezi s lijekovima. Snaga im je varirala od pripravka do pripravka, a ona je nikako nije mogla precizno izmjeriti. Slab lijek nije davao željeni učinak. Prejak lijek mogao je biti opasan. Osobito se bojala prejakih doza danih djeci, iako su roditelji od nje uvijek tražili snažna sredstva, jer su bili toliko uznemireni zbog djetetove boli.

U tom trenutku u bolnicu je ušao brat Joseph. Sada je bio star - već se primicao šezdesetoj godini života - i ostao je bez zuba, no i dalje je bio najbolji redovnik-lijječnik u prioratu. Christopher Kovač istog je trenutka poskočio na noge. "Oh, brate Josephe, hvala Bogu što ste došli", reče. "Moja se djevojčica gadno opekla."

"Da vidimo", reče Joseph.

Caris se povukla, prikrivajući uzrujanost. Svi su smatrali da su redovnici svemogući liječnici koji su u stanju izvesti gotovo prava čuda, dok se redovnice samo brinu za pacijente, hrane ih i peru. Caris se još davno prestala boriti protiv takvih stavova, no to ju je i dalje iritiralo.

Joseph ukloni ručnik i pogleda ruku. Prstom je dodirnuo opečeno meso.

Minnie je zacviljela u snu. "Gadna opekline, ali ne i kobna", reče, pa se obrati Caris. "Priredite melem od tri dijela kokošje masti, tri dijela kozjeg izmeta i jednog dijela olovnog bjelila, pa njime prekrijte ranu. To će izvući gnoj."

"Razumijem, brate." Caris je sumnjala u vrijednost obloga s melemima.

Primijetila je da mnoge ozljede dobro zacijele i bez izvlačenja gnoja koje redovnici smatraju toliko važnim i zdravim procesom. Prema njezinu iskustvu, rane se pod takvim premazima katkada zagnoje. No redovnici se s time nisu slagali - osim brata Thomasa, koji je bio uvjeren da je ostao bez ruke upravo zbog obloga koji je

prije dvadeset godina propisao prior Anthony. No, Caris je bila odustala i od te borbe. Redovničke tehnike po autoritetu su se mogle mjeriti s Hipokratom i Galenom, drevnim autorima s područja medicine, i svi su smatrali da su ispravne.

Joseph je nakon toga otišao, a Caris se pobrinula za to da Minnie leži u najudobnijem položaju i da joj se otac smiri. "Kad se probudi, bit će žedna. Pobrinite se za to da mnogo pije - slabo pivo ili razvodnjeno vino."

Nije se žurila s melemom. Bogu će dati još koji sat da djeluje bez pomoći ikakvog sredstva, a tek nakon toga primijenit će Josephovu terapiju. Gotovo i nije bilo izgleda za to da se redovnik kasnije vrati i provjeri pacijentičino stanje. Caris je poslala Nellie po kozji izmet s pašnjaka zapadno od katedrale. Potom je otišla u svoju ljekarnu.

Nalazila se kraj redovničke knjižnice. Nažalost, prostorija nije imala onako velike prozore kakvi su krasili knjižnicu, te je bila malena i mračna. No imala je radni stol, ponešto polica za posudice i bočice, te maleno ognjište za zagrijavanje sastojaka.

U ormariću je čuvala malenu bilježnicu. Pergament je bio skup, a više identičnih listova moglo se koristiti samo za Sveto pismo. No ona je uspjela skupiti hrpicu ostataka nepravilnih oblika, koje je spojila šivanjem. Ondje je bilježila podatke o svim pacijentima s ozbiljnim bolestima, ozljedama i simptomima. Zapisala bi datum, pacijentovo ime, simptome i terapiju. Kasnije bi dodala i ishod, uvijek precizno bilježeći koliko je sati ili dana proteklo do trenutka kada bi se pacijentovo stanje poboljšalo ili pogoršalo. Često je pregledavala podatke o starim slučajevima, da osvježi sjećanje na učinkovitost različitih terapija.

Nakon što je zapisala Minnienu dob, sinulo joj je da bi ove godine i njezino vlastito dijete napunilo osam godina da nije popila onaj napitak Mattie Vidarice.

Bez stvarnog razloga, nekako je mislila da bi i ona dobila djevojčicu. Pitala se kako bi reagirala da je njezina kći doživjela takvu nesreću. Bi li na hitnu situaciju također mogla reagirati tako smireno? Ili bi bila gotovo histerična od straha, poput Christophera Kovača?

Upravo je bila dovršila zapisivanje podataka kada je zvono počelo pozivati na večernicu, pa je otišla u crkvu. Potom je bilo vrijeme za večeru.

Nakon toga redovnice su odlazile na počinak, da odspavaju prije ustajanja za misu u tri ujutro.

Umjesto da pođe na spavanje, Caris se vratila u ljekarnu, da pripremi melem.

Kozji joj izmet nije smetao - tko god radi u bolnici viđao je i gore stvari. No pitala se kako Joseph uopće može misliti da je to korisno za opečeno meso.

Oblog sada neće moći staviti do jutra. Minnie je zdravo dijete i oporavak će dotada već uznapredovati.

Dok je radila, u prostoriju je ušla Mair.

Caris je znatiželjno pogleda. "Zašto nisi u krevetu?"

Mair stane uz nju, kraj radnog stola. "Došla sam ti pomoći."

"Za pripremanje melema dovoljna je jedna osoba. Što je rekla sestra Natalie?"

Natalie je bila zamjenica priorice, zadužena za disciplinu. Bez njezina dopuštenja nitko noću nije smio napustiti spavaonicu.

"Čvrsto spava. Doista misliš da nisi zgodna?"

"Ustala si da me to pitaš?"

"Merthin te zasigurno smatrao zgodnom."

Caris se nasmiješi. "To je točno."

"Nedostaje li ti?"

Caris je dovršila pripremu smjese i okrenula se da opere ruke u posudi s vodom. "Svakodnevno mislim na njega", reče. "Sada je najbogatiji graditelj u Firenci."

"Kako znaš?"

"Za svakog Sajma runa o njemu me izvještava Buonaventura Caroli."

"Dobiva li Merthin novosti o tebi?"

"A koje novosti? Nemaju mu što poručiti, redovnica sam."

"Čezneš li za njim?"

Caris se okrene i izravno pogleda Mair. "Redovnicama je zabranjeno čeznuti za muškarcima."

"Ali ne i za ženama", reče Mair, pa se nagne i poljubi je u usta.

Caris je to toliko iznenadilo da je na trenutak ostala stajati posve nepomično.

Mair se nije povukla. Ženske su usne bile meke, drukčije od Merthinovih. Caris je bila šokirana, ali ne i užasnuta. Posljednji ju je put netko poljubio prije sedam godina i sada je iznenada shvatila koliko joj to nedostaje.

U nastaloj tišini odjednom se začulo nešto u susjednoj knjižnici.

Mair se s grizodušjem povuče. "Što je to?"

"Kao da je neka kutija pala na pod."

"Tko bi to mogao biti?"

Caris se namršti. "U ovo doba noći u knjižnici ne bi trebalo biti nikoga. I redovnici i redovnice spavaju."

Mair je izgledala prestrašeno. "Što da radimo?"

"Bit će najbolje da pogledamo što se događa."

Izišle su iz ljekarne. Iako je bila riječ o susjednoj prostoriji, najprije su morale proći kroz ženski klaustar, pa zatim i muški i tako doći do ulaza u knjižnicu. Noć je bila mračna, no kako su obje ondje živjele godinama, u nuždi bi se bile snašle i povezanih očiju. Došavši na odredište, kroz visoke su prozore ugledale treperavo svjetlo. Vrata, koja su noću inače bila zaključana, sada su bila odškrinuta.

Caris ih otvori.

Još nekoliko trenutaka nije razabirala prizor koji joj se ukazao. Vidjela je otvorena vrata nekog ormara, nekakvu škrinju na stolu, kraj nje svijeću, te neku mračnu pojavu. Trenutak kasnije shvatila je da je zapravo otvorena riznica, te da se u škrinji nalaze zlatni predmeti s dragim kamenjem i srebrni ukrasi koji se u katedrali koriste u posebnim prigodama. Neki muškarac vadio je predmete iz škrinje i spremao ih u nekakvu vreću.

Taj netko podignuo je pogled i Caris je odmah prepoznala lice. Bio je to Gilbert iz Hereforda, onaj hodočasnik koji je ranije tog dana došao u bolnicu.

Osim što nije bio hodočasnik, po svoj prilici nije bio ni iz Hereforda. Bio je to običan lopov.

Još su nekoliko trenutaka nepomično piljili jedno u drugo.

A onda je Mair kriknula.

Gilbert je ugasio svijeću.

Caris je zatvorila vrata, da ga još malo uspori, a potom je pojurila klaustrom i ušla u nekakvu nišu, te povukla Mair za sobom.

Nalazile su se u podnožju stuba koje su vodile u zajedničku spavaonicu redovnika. Mairin krik zacijelo je probudio muškarce, no oni bi mogli reagirati sporo. "Reci redovnicima što se događa!" poviče joj Caris. "Idi, trči!" Mair pojuri uza stube.

Caris je začula škripu i zaključila da se otvaraju vrata knjižnice. Osluškivala je ne bi li čula korake na kamenim pločama u klaustoru, no Gilbert je po svoj prilici bio iskusan provalnik, jer je hodao nečujno. Suspregnuta daha osluškivala je hoće li čuti njegovo disanje. A onda je čula komešanje na katu.

Bit će da je kradljivac tada shvatio kako za bijeg ima tek koju sekundu, budući da je potrčao i da je Caris začula njegove korake.

Nije joj bilo osobito stalo do dragocjenih ukrasa katedrale, jer je smatrala da zlato i drago kamenje vjerojatno donose više zadovoljstva biskupu i prioru nego Bogu, ali Gilbert joj je od prvog susreta bio antipatičan i nikako joj se nije sviđala pomisao na to da bi se mogao obogatiti pljačkanjem priorata. Stoga je izišla iz niše.

Jedva je razabirala obrise u tami, no ipak joj je bilo posve jasno da joj se koraci približavaju. Ispružila je ruke da se zaštiti, a on se svom silinom zabio u nju. Izgubila je ravnotežu, ali se uhvatila za njegovu odjeću, pa su zajedno pali na tlo. Začuo se zveket: vreća s raspelima i kaležima pala je na kamene ploče.

Bol koju je osjetila pri padu pobudila je u Caris gnjev, pa ispustila njegovu odjeću i usmjerila ruke prema mjestu za koje je pretpostavila da bi moglo biti njegovo lice. Tako je došla do lica i zaparala ga noktima, zarivši ih koliko je mogla dublje. On je kriknuo od boli, a ona je pod prstima osjetila krv.

No bio je jači od nje. Stali su se hrvati i on se ubrzo našao na njoj. Na vrhu stuba koje su vodile do muške spavaonice pojavilo se svjetlo, tako da je odjednom jasno ugledala Gilberta - kao i on nju. Sjedeći na njoj, šakom ju je udario u lice, prvo desnom, a potom i lijevom, a zatim još jednom desnom.

Kriknula je od boli.

Pojavila su se i nova svjetla, Redovnici su trčali niza stube. Caris je začula kako Mair viče: "Ostavi je, sotonu!" Gilbert skoči na

noge i pokuša uzeti vreću, no već je bilo prekasno: Mair je nasrnula na njega s nekim tupim predmetom u ruci.

Njime ga je zahvatila posred glave. Okrenuo se kako bi uzvratio, no već trenutak kasnije našao se pod plimnim valom redovnika.

Caris ustane. Mair joj je odmah prišla, pa su se zagrlile.

Mair upita: "Što si učinila?"

"Zaustavila sam ga i ogrebla mu lice. Čime si ga ti udarila?"

"Drvenim križem sa zida spavaonice."

"No da", reče Caris, "toliko o okretanju drugog obraza."

Poglavlje 44.

Gilbertu Herefordu sudio je crkveni sud. Nakon utvrđivanja krivnje, prior Godwyn odredio mu je kaznu primjerenu pljačkašima crkava: živome će mu oderati kožu. Ogulit će mu kožu dok bude posve pri svijesti, pa će umrijeti od krvarenja.

Na dan određen za kaznu, Godwyn je trebao održati redoviti tjedni sastanak s majkom Cecilijom. Sastanku će nazočiti i njihovi zamjenici: priorov zamjenik Philemon i prioričina zamjenica Natalie. Dok su u glavnoj prostoriji u prizemlju priorove kuće čekali dolazak redovnica, Godwyn se obrati Philemonu: "Moramo ih pokušati uvjeriti u to da uredite novu riznicu. Vrijedne stvari više ne možemo držati u škrinji u knjižnici."

Philemon zamišljeno upita: "To bi bilo zajedničko zdanje?"

"Tako bi moralo biti. Mi si ne možemo priuštiti takve troškove."

Godwyn se sa žaljenjem prisjetio nekadašnjih ambicija, kada je kao mladić kanio reformirati financije priorata tako da ponovno postane bogata ustanova.

Do toga nije došlo, a njemu i dalje nije bilo jasno zašto. Bio je nesmiljen, tjerajući građane da se služe i da plaćaju korištenje mlinova priorata, kao i ribnjake i uzgajališta zečeva, no oni kao da su uvijek nekako uspijevali izigrati njegova pravila - poput uređenja mlinova u susjednim selima. Drakonski je kažnjavao muškarce i žene uhvaćene u krivolovu ili nedopuštenoj sječi drva u šumama priorata, I odupirao se laskanjima onih koji su ga željeli navesti na to da troši novac priorata na uređenje mlinova

ili da uzalud troši drvenu gradu priorata dajući dozvole proizvođačima ugljena i željeza. Bio je uvjeren da ima ispravan stav, no to nije dovelo do povećanja prihoda koje je smatrao zasluženim.

"Znači, tražit ćeš novac od Cecilije", reče Philemon zamišljeno. "Čuvanje blaga na mjestu na kojem svoje blago čuvaju i redovnice moglo bi imati i prednosti."

Godwyn je već jasno vidio u kojem smjeru Philemona odvodi njegov izopačeni um. "No, to ne bismo rekli Ceciliji."

"Nipošto."

"U redu, iznijet ću joj prijedlog."

“Dok čekamo. .”

“Da?”

“Morao bih vas izvijestiti o problemu u selu Long Ham.”

Godwyn kimne. Bilo je to jedno od desetak sela koja su priznavala vlast priorata - i plaćala mu feudalne namete.

Philemon objasni: “Stvar ima veze sa zemljišnim posjedom jedne udovice, Mary-Lynn. Nakon suprugove smrti, dopustila je da njezinu zemlju obrađuje jedan susjed, neki John Nott. Udovica se sada ponovno udala, pa traži povrat zemlje, kako bi je obrađivao njezin novi suprug.”

Godwyna su te riječi zbunile. Bila je riječ o tipičnim seoskim razmiricama, odveć trivijalnim da bi iziskivale njegovo miješanje. “Što kaže seoski upravitelj?”

“Zemlju treba vratiti udovici, budući da je cijeli dogovor ionako bio privremene naravi.”

“Onda neka bude tako. .”

“Ali postoje i komplikacije. Sestra Elizabeth u Long Hamu ima polubrata i dvije polusestre.”

“Ah.” Godwyn je mogao i pretpostaviti da postoji posve određeni razlog Philemonova zanimanja. Sestra Elizabeth, nekadašnja Elizabeth Crkvenjakova, bila je matrikular u ženskome samostanu, zadužena za sva njihova zdanja. Bila je mlada i bistra, te će svakako napredovati unutar hijerarhije. Mogla bi postati vrijednom saveznicom.

“To su joj jedini članovi obitelji, izuzme li se njezina majka, koja radi u Zvonu”, nastavi Philemon. “Elizabeth je naklonjena rođacima na selu, a oni je, pak, štuju kao pravu obiteljsku sveticu. Kada dolaze u Kingsbridge, donose darove redovnicama - voće, med, jaja i slično.”

“I...?”

“John Nott je polubrat sestre Elizabeth.”

“Elizabeth te zamolila da nešto poduzmeš?”

“Da. I zamolila me da zamolbu ne spominjem majci Ceciliji.”

Godwyn je dobro znao da Philemon upravo obožava takve stvari. Silno je želio da ga smatraju utjecajnom figurom koja može donijeti prevagu jednoj ili drugoj strani u sporu. Takve stvari hranile

su mu ego, kojem nikad nije bilo dosta. A njega je privlačilo sve što se odvijalo u tajnosti. Činjenica da Elizabeth ne želi da njezina priorica dozna za tu molbu, ushitila je Philemona. To je značilo da je upoznat s njezinom prijavom tajnom. Tu informaciju pohranit će kao što najveći škrtac sprema zlato.

“I kako želiš postupiti?” upita Godwyn.

“Odluka je, dakako, vaša, ali predlažem da Johnu Nottu dopustimo da zadrži zemlju. Elizabeth će nam tako postati dužnica, a to će se svakako prije ili kasnije pokazati korisnim.”

“To je nemilosrdno spram udovice”, reče Godwyn s nelagodom.

“Slažem se. Ali to treba odvagnuti u odnosu na interese priorata.”

“A Božji su interesi važniji. U redu. Reci upravitelju.”

“Udovica će primiti nagradu na drugome svijetu.”

“Upravo tako.” Godwyn je nekoć nevoljko odobravao Philemonove tajne planove, no to je bilo davno. Philemon se pokazao odveć korisnim - kao što je još davno, davno, predvidjela Godwynova majka, Petranilla.

Začulo se kucanje na vratima i na njima se pojavila upravo Petranilla.

Sada je živjela u udobnoj kućici na Trgu svijeća, u neposrednoj blizini glavne ulice. Brat Edmund bio joj je ostavio velikodušno naslijeđe, koje će joj potrajati do konca života. Bilo joj je pedeset osam godina, a ono visoko tijelo sada je bilo pogrbljeno i slabašno, te je hodala sa štapom. Ipak, um joj je i dalje funkcionirao besprijekorno i smrtonosno, poput zamke za medvjede. Kao i uvijek, Godwynu je bilo drago što je vidi, ali je istodobno osjetio i strah, zbog mogućnosti da je učinio nešto što joj nije po volji.

Petranilla je sada bila glava obitelji. Anthony je poginuo prilikom urušavanja mosta, dok je Edmund umro prije sedam godina, tako da je od tog naraštaja jedino ona još bila živa. Nikada nije oklijevala kada je Godwynu trebalo reći što da čini. Jednako se ponašala i prema nećakinji Alice. Alicein suprug, Elfric, bio je načelnik, no ona je naređivala i njemu. Njezin se autoritet protezao i na usvojenu unuku Griseldu, tako da je terorizirala čak i Griseldinog osmogodišnjeg sina, Malog Merthina. Prosudbe su joj bile pronicljive

kao i uvijek, tako da su je svi najčešće poslušali. Ako zbog nekog razloga ne bi preuzela glavnu riječ, svejedno bi tražili njezino mišljenje. Godwyn nije točno znao kako će se svi zajedno snalaziti bez nje. A u onim rijetkim prilikama kada je ne bi poslušali, davali su sve od sebe da to prikriju. Suprotstavljala joj se jedino Caris. “Kako se usuđuješ naređivati mi što da radim?” rekla joj je više puta. “Bila si pripravna dopustiti im da me ubiju.”

Petranilla je sjela i pogledala oko sebe. “Ovo nije dobro”, reče.

Često je bila tako izravna, no Godwyn bi svejedno osjetio nervozu čim bi mu se tako obratila. “Na što točno misliš?”

“Trebao bi imati bolju kuću.”

“Znam.” Osam godina ranije Godwyn je pokušao nagovoriti majku Ceciliju da plati izgradnju nove palače. Ona je obećala da će mu novac dati tri godine kasnije, no kada je došlo i to vrijeme, rekla je da se predomislila. Bio je uvjeren da se razlog krije u onome što je učinio Caris. Nakon suđenja za krivovjerstvo, njegov šarm više nije djelovao na Ceciliju, te mu je postalo teško izvući od nje novac.

Petranilla reče: “Potrebna ti je kuća u kojoj ćeš moći ugostiti biskupe i nadbiskupe, barune i grofove.”

“Takvi nam u posljednje vrijeme ne dolaze često. Grof Roland i biskup Richard posljednjih su nekoliko godina uglavnom u Francuskoj.” Kralj Eduard bio je 1339. napao francuski sjeveroistok, te je ondje proveo cijelu 1340. godinu.

Potom je 1342. poveo vojsku na sjeverozapad Francuske, boreći se u Bretanji.

Godine 1345. engleske jedinice borile su se na jugozapadu, u vinorodnoj pokrajini Gaskonji. Eduard se sada bio vratio u Englesku, ali je okupljao vojsku za novu invaziju.

“Roland i Richard nisu jedini plemići”, reče razdraženo Petranilla.

“Ostali nikad ne dolaze ovamo.”

Glas joj je odmah postao nepopustljiviji. “Možda je razlog to što ih ne možeš ugostiti onako kako očekuju. Potrebna ti je raskošna blagovaonica, te privatna kapela, prostrane spavaće sobe.”

O tome je razmišljala satima, probdjevši čitavu noć, zaključila on. To je kod nje tako: prvo se dugo zamišlja nad raznim stvarima, a

onda samo ispaljuje ideje kao da se radi o strijelama. Pitao se što je bio pravi uzrok te pritužbe. "Sve to izgleda vrlo ekstravagantno", reče on, pokušavajući dobiti na vremenu.

"Zar doista ne shvaćaš?" upita ona ljutito. "Priorat nije onoliko utjecajan koliko bi mogao biti i to iz vrlo jednostavnog razloga: nikada se ne viđaš s najmoćnijim pojedincima u zemlji. Kad budeš imao palaču u kojoj će ih očekivati raskošne sobe, dolazit će ti."

Vjerojatno je u bila u pravu. Imućni samostani, poput Durhama i St Albansa čak su se tužili na broj posjetitelja iz redova plemenitaša i kraljevske obitelji, koje su morali ugošćivati.

Ona nastavi: "Jučer je bila godišnjica smrti moga oca." To je, znači, povod svemu, pomisli Godwyn: prisjetila se djedova bogatstva i slave. "Prior si sada već gotovo devet godina", reče ona. "Ne želim da zaglaviš u kolotečini iz koje se ne možeš izvuci. Nadbiskup i kralj trebali bi razmišljati o tome da ti dodijele biskupiju, možda veći samostan, poput Durhama, ili da te imenuju Papinim poslanikom."

Godwyn je oduvijek mislio da će mu Kingsbridge poslužiti kao odskočna daska za više stvari, no u međuvremenu je, shvatio je sada, dopustio da mu ambicije izblijede. Činilo mu se da je tek nedavno pobijedio na izboru za priora, da je tek nedavno ovladao svime što donosi njegova funkcija. No, bila je u pravu, otada je prošlo više od osam godina.

"Zašto te ne uzimaju u obzir za važnije funkcije?" upita ona retorički. "Jer ne znaju da postojiš! Prior si u velikome samostanu, ali to još nisi nikome dao do znanja. Pokaži svu raskoš! Izgradi palaču. Kao prvog gosta pozovi nadbiskupa Canterburyja. Kapelu posveti njegovu najdražem svecu. Kralju reci da si uredio kraljevsku sobu u nadi da će te posjetiti."

"Čekaj malo, korak po korak", pobuni se Godwyn. "Volio bih podići palaču, ali nemam novca."

"Onda ga pribavi", reče ona.

Htio ju je upitati kako, no u tom trenutku na vratima su se pojavile dvije redovnice. Petranilla i Cecilia pozdravile su se uz opreznu dozu uljudnosti, a Petranilla je nakon toga izišla.

Majka Cecilia i sestra Natalie sjele su za stol. Ceciliji je sada bila pedeset jedna godina. U kosi je imala mnogo sijedih, a usto joj je

slabio vid. I dalje je jurila uokolo poput užurbane ptičice, kljunom provirivala u sve sobe redom, cvrkutavim glasom izdavala naloge redovnicama, iskušenicama i slugama, no s godinama je bila omekšala, te je bila pripravna uložiti velik trud, samo da izbjegne sukob.

Cecilia je bila ponijela neki svitak. “Ženski samostan dobio je naslijeđe”, reče nakon što se udobno smjestila. “Od jedne pobožne žene iz Thornburyja.”

Godwyn upita: “Koliko?”

“Stotinu pedeset funta u zlatnicima.”

Godwyna je to prenerazilo. Bila je riječ o velikome iznosu, dovoljnome za izgradnju skromnije palače. “Primatelj je ženski samostan ili priorat?”

“Ženski samostan”, odgovori ona odlučno. “Ovaj je svitak naš primjerak oporuke.”

“Zašto vam je ostavila toliki novac?”

“Njegovali smo je kada se razboljela na putu kući iz Londona.”

Sada se oglasila Natalie. Bila je to žena obla lica i blaga držanja, nekoliko godina starija od Cecilije. “Problem s kojim se suočavamo glasi: gdje ćemo čuvati taj novac?”

Godwyn pogleda Philemona. Natalie im je podarila uvod za temu o kojoj su kanili razgovarati. “Što sada radite s novcem?” upita je.

“Čuvamo ga u prioričnoj spavaćoj sobi, do koje se može doći jedino kroz zajedničku spavaonicu.”

Kao da mu je to tek sada prvi put palo na pamet, Godwyn reče: “Možda bismo mali dio toga trebali utrošiti na novu riznicu.”

“Smatram da je to nužno”, reče Cecilia. “Jednostavno kameno zdanje bez prozora, sa čvrstim hrastovim vratima.”

“Gradnja neće dugo trajati”, reče Godwyn. “I sve zajedno ne bi trebalo stajati više od pet-deset funta.”

“Radi povećane sigurnosti, smatramo da bi riznica trebala biti dio katedrale.”

“Ah.” Zato su željele razgovarati o planovima s Godwynom. Njegov pristanak ne bi trebale da su željele graditi riznicu u svome dijelu priorata, no crkva je bila zajedničko područje. On reče: “Mogla

bi se nalaziti uza zid katedrale, u kutu koji čine sjeverni transept i kōr, ali bi se u nju ulazilo iz crkve.”

“Da. . mislila sam upravo na tako nešto.”

“Danas ću, ako želite, razgovarati s Elfricom, te ga zamoliti da nam dostavi ponudu sa svim troškovima.”

“Molit ću lijepo.”

Godwyn je bio sretan jer je iz Cecilije uspio izvući barem dio neočekivano stečenog bogatstva, ali ipak nije bio zadovoljan. Nakon razgovora s majkom, žudio je za time da se domogne većeg udjela. Bio bi volio prigrabiti sve. Ali kako?

Oglasilo se zvono na katedrali i njih su četvero ustali i izišli.

Osuđenik je bio ispred zapadnog kraja crkve. Bio je nag, rukama i nogama čvrsto vezan za uspravljeni drveni pravokutnik, nalik na okvir vrata. Stotinjak građana okupilo se kako bi nazočilo mučenju i smaknuću. Obični redovnici i redovnice nisu bili pozvani: smatralo se nedoličnim da promatraju takvo krvoproliće.

Krvnik je bio Will Štavitelj, muškarac od kojih pedeset godina, čija je koža od posla kojim se bavio bila smeđa. Na sebi je imao čistu pamučnu pregaču. Stajao je uz maleni stol na kojem su bili poredani noževi. Jedan od njih sada je oštrio na kamenu, a od struganja čelika po granitu Godwyn je zadrhtao.

Godwyn je izgovorio nekoliko molitava, a obraćanje je dovršio na engleskome, improvizirano govoreći o tome kako se moli za to da smrt tog kradljivca posluži Bogu tako što će odvratiti druge od istoga grijeha. Potom je dao znak glavom Willu.

Will je stao iza vezanog lopova. Uzeo je maleni nož oštrog vrška i zario ga posred Gilbertova vrata, pa zatim povukao dugačku ravnu liniju do križa. Gilbert je kriknuo od boli, a iz reza je prokuljala krv. Will je zatim zarezao liniju preko Gilbertovih ramena i tako dobio rez u obliku slova “T”.

Potom je uzeo drugi nož, s dugačkom i tankom oštricom. Pomno ga je uvukao na mjesto na kojem su se spajala dva reza, pa odvojio jedan kut kože. Gilbert je ponovno kriknuo. Zatim, držeći taj kut kože lijevom rukom, Will je počeo oprezno rezati kožu s Gilbertovih leđa i odvajati je od tijela.

Gilbert je počeo nezadrživo vrištati.

Iz grla sestre Natalie začuo se nekakav zvuk i ona se odmah okrenula i otrčala u priorat. Cecilia je sklopila oči i počela moliti. Godwyn je osjećao kako ga obuzima mučnina. Netko se u okupljenoj masi onesvijestio i pao. Činilo se da sve to ne dira jedino Philemona.

Will je radio brzo, oštrim nožem režući potkožno salo i otkrivajući isprepletene mišiće. Krv je tekla u obilnim potocima, a on je svakih nekoliko trenutaka zastajao da obriše ruke o pregaču. Gilbert je vrištao pri svakom rezu.

Ubrzo mu je koža s leđa visjela u dvije široke trake.

Will je kleknuo, koljenima uronio u dva centimetra krvi na tlu, te počeo raditi na nogama.

Krikovi su odjednom utihnuli: činilo se da se Gilbert onesvijestio. Godwyn osjeti olakšanje. Htio je da Gilbert doživi velike muke jer je pokušao opljačkati crkvu - i htio je da drugi vide na kakvim je mukama - ipak, bilo mu je teško slušati te krikove.

Will je nastavio raditi kao da ga ništa ne dira, ne razmišljajući o tome je li njegova žrtva pri svijesti ili ne, te je tako sustavno skidao kožu sve dok se čitava stražnja strana - leđa, noge i ruke - nije odvojila od tijela. Potom je počeo raditi s prednje strane. Obrezao je kožu oko gležnjeva i ručnih zglobova, pa je odvojio tako da je visjela sa žrtvinih ramena i bokova. Zatim je krenuo prema gore, od kukova, i Godwyn tada uvidi da će pokušati skinuti cijelu kožu u jednom komadu. Ubrzo se vidjela još samo koža na glavi.

Gilbert je još uvijek disao.

Will je pomno izveo niz rezova oko lubanje. Potom je odložio noževu i još jednom obrisao ruke. Na koncu je uhvatio Gilbertovu kožu u području ramena i iznenada je povukao prema gore. Lice i tjeme odvojili su se od lubanje, ali su se i dalje držali za ostalu kožu.

Will je Gilbertovu krvavu kožu držao visoko podignutu, poput lovačkog trofeja, a iz mase se prolomilo klicanje.

Caris je osjećala nelagodu u vezi s mogućnošću da novu riznicu dijele s redovnicima. Dodijavala je Beth s tolikim pitanjima o sigurnosti novca da ju je Beth na koncu povelala da sama pogleda to mjesto.

Godwyn i Philemon bili su tada u katedrali, kao igrom slučaja, pa su ugledali redovnice i pošli za njima.

Prošli su ispod novoga lüka u južnome zidu köra i našli se u malenome predvorju, te se zaustavili pred divovskim, željezom okovanim vratima. Sestra Beth je izvadila veliki željezni ključ. Poput većine redovnica, bila je to ponizna, skromna žena. “Ovo je naše”, rekla je, obraćajući se Caris. “Ovamo možemo ući kad god poželimo.”

“Tako bi i trebalo biti, budući da smo sve platile”, reče Caris odlučno.

Ušle su u malenu kvadratnu prostoriju. U njoj su se nalazili stolić s hrpom svitaka pergamenta, dvije stolice i velika, željezom okovana škrinja.

“Škrinja je tako velika da ne može proći kroz vrata”, reče Beth.

Caris upita: “Kako ste je onda smjestili unutra?”

Odgovorio joj je Godwyn: “U dijelovima. Tesar ju je sastavio ovdje, unutra.”

Caris ga prostrijeli ledenim pogledom. Taj ju je čovjek pokušao ubiti. Još od onog suđenja gledala ga je s prijezirom i izbjegavala razgovor s njim, ako je ikako bilo moguće. Sada bezbojnim glasom reče: “Redovnicama će trebati ključ za škrinju.”

“Ne nužno”, žurno reče Godwyn. “Unutra su ukrasi za katedralu s dragim kamenjem, a oni su pod sakristanovom paskom. A sakristan je uvijek redovnik.”

Caris reče: “Pokaži mi.”

Jasno je vidjela da ga je njezin ton uvrijedio, te da bi je bio najradije odbio, no htio je ostaviti dojam otvorenosti i iskrenosti, pa je ipak popustio. Izvadio je ključ iz torbice za pojasom, te otvorio škrinju. Osim ukrasa iz katedrale, unutra se nalazilo i desetak svitaka, povelja priorata.

“Znači da ipak nisu samo ukrasi”, reče Caris, čije su sumnje dobile potvrdu.

“I službeni spisi.”

“Pa tako i povelje koje se odnose na ženski samostan”, ustrajala je.

“Tako je.”

“U tom ćemo slučaju i mi imati ključ.”

“Ja sam kanio dati da se izrade prijepisi svih povelja i da te kopije čuvamo u knjižnici. Kad god treba nešto pročitati, možemo se poslužiti primjerkom u knjižnici, a dragocjeni originali mogu ostati pod ključem u škrinji.”

Beth je mrzila sukobe, pa se nervozno umiješala. “To mi zvuči dosta razumno, sestro Caris.”

Caris nevoljko reče: “Pod uvjetom da redovnice na neki način imaju pristup svojim dokumentima.” Povelje su bile sekundarno pitanje. Obraćajući se Beth, a ne Godwynu, upitala je: “Što je još važnije, gdje ćemo čuvati novac?”

Beth odgovori: “U skrivenim prostorima u podu. Ugrađena su četiri takva sefa - dva za redovnike i dva za redovnice. Pogledaš li malo bolje, vidjet ćeš kamenje koje se može izvaditi.”

Caris se zagleda u pod i nakon nekoliko trenutaka reče: “Ne bih primijetila da mi nisi rekla, no sad ih vidim. Mogu li se nekako zaključati?”

“Pa, to bi vjerojatno bilo izvedivo”, reče Godwyn. “No onda bi bilo posve očito gdje se nalaze, što bi poništilo ovu nakanu skrivanja pod kamenim pločama.”

“No na ovaj način redovnici mogu doći do našeg novca i obrnuto.”

Sada se oglasio Philemon. S optužbom u očima pogledao je Caris i rekao: “Što ti radiš ovdje? Ti si zadužena za goste - i nemaš nikakve veze s riznicom.”

Caris je spram Philemona jednostavno osjećala i pokazivala čisti prijezir.

Imala je dojam da uopće nema u potpunosti ljudske karakteristike. Činilo se da nema nikakav osjećaj za ispravno i pogrešno, da nema ni načela ni obzira. Dok je Godwyna prezirala kao zlog i izopačenog čovjeka koji zna kada čini zlo, imala je dojam da je Philemon sličniji kakvoj izopačenoj životinji, pobješnjelome psu ili divljoj svinji. “Dobro uočavam pojedinosti”, reče mu.

“Nemaš nimalo povjerenja”, reče on kivno.

Caris se oporo nasmije. “Iz tvojih usta, Philemone, to je krajnje ironično.”

Pretvarao se da ga je povrijedila. “Ne znam na što ciljaš.”

Ponovno se oglasila Beth, u nastojanju da očuva mir. "Samo sam htjela da Caris dođe pogledati ovo mjesto jer postavlja pitanja koja meni uopće ne padnu na pamet."

Caris reče: "Primjerice, kako možemo biti sigurni da redovnici neće uzeti naš novac?"

"Pokazat ću ti", odgovori Beth. Na jednoj kuki na zidu visjela je čvrsta hrastova letva. Upotrijebivši je kao polugu, podignula je jedan podni kamen. Pod njim se nalazila šupljina sa škrinjom okovanom željezom. "Dali smo izraditi škrinju s ključem po mjeri, za svaki od tih sefova", reče. Uvukla je ruku i izvadila škrinju.

Caris ju je pomno gledala sa svih strana. Činilo se daje čvrsta. Poklopac je imao zglobnice, dok je kopču osiguravao veliki željezni lokot. "Odakle smo nabavile lokot?" upita.

"Izradio ga je Christopher Kovač."

To je već bilo dobro. Christopher je bio ugledan građanin Kingsbridgea koji ne bi ugrozio svoj ugled prodajući kopije ključeva kradljivcima.

Caris cijelome rasporedu nije uspijevala pronaći manu. Možda se nepotrebno brinula. Već se okrenula prema izlazu.

Tada se pojavio Elfric, u pratnji nekog naučnika koji je nosio vreću. "Je li u redu postaviti upozorenje?" upita Elfric.

Philemon odgovori: "Da, molim, samo dajte."

Elfricov pomoćnik je izvadio iz vreće nešto što je nalikovalo velikome komadu kože.

Beth upita: "Što je to?"

"Pričekajte", reče Philemon. "Vidjet ćete."

Naučnik je taj predmet prslonio uz vrata.

"Čekao sam da se osuši", reče Philemon. "Koža Gilberta Hereforda."

Beth užasnuto krikne.

Caris reče: "Pa to je odvratno."

Koža je poprimala žutu boju, a kosa je ispadala s tjemena, no i dalje se razabiralo lice: uši, dvije očne duplje, te prorez usta koja kao da su se cerila.

"To bi trebalo zastrašiti kradljivce", reče Philemon zadovoljno.

Elfric izvadi čekić i stane čavlima učvršćivati kožu za vrata.

Dvije su redovnice izišle. Godwyn i Philemon čekali su da Elfric dovrši jezovitu zadaću, a potom su ponovno ušli u riznicu. Godwyn reče: "Čini mi se da smo sada sigurni."

Philemon reče: "Caris je sumnjičava, no na sva pitanja dobila je odgovore koji su je zadovoljili."

"U tom slučaju. ."

Philemon zatvori vrata i zaključa ih. Potom podigne kamen koji je pokrivao jedan od sefova koji je pripadao redovnicama i izvadi škrinju.

"Sestra Beth čuva negdje u njihovim prostorijama manju količinu gotovine za svakodnevne potrebe", objasni sada Godwynu. "Ovamo dolazi pohraniti i uzeti samo veće iznose. Uvijek ide u drugi sef, u kojem se nalaze uglavnom srebrnjaci.

Gotovo nikada ne otvara ovu škrinju, u kojoj je naslijeđeni novac."

Okrenuo je škrinjicu i pogledao zglobnicu koja se nalazila na stražnjoj strani.

Za drvo su je držala četiri čavla. Izvadio je iz džepa tanko čelično dlijeto i uska kliješta. Godwyn se pitao gdje je sve to nabavio, ali nije ništa rekao. Ponekad je bilo bolje ne znati previše pojedinosti.

Philemon je uvukao oštri vršak dlijeta pod rub željezne zglobnice i gurnuo.

Šarka se malko odvojila od drva, a on je gurnuo još malo dublje vršak oštrice.

Tako je oprezno i strpljivo radio, dobro pazeći da se oštećenja ne vide već na prvi pogled. Malo-pomalo pločica se odvojila od drva, a za njom su počeli izlaziti i čavli. Nakon što se otvorilo dovoljno prostora, uhvatio je kliještima glavu prvog čavla, te ga izvukao. Izvadiвши sve čavle, odvojio je zglobnicu i podignuo poklopac.

"Ovdje je novac te pobožne žene iz Thornburyja", reče.

Godwyn pogleda u škrinju. U njoj su se nalazili mletački dukati. Na tim zlatnicama mletački je dužd bio prikazan kako kleči pred sv. Markom na jednoj strani, te pred Djevicom Marijom na naličju, okružen zvijezdama koje su pokazivale da je na nebu. Dukati su trebali imati istu vrijednost kao firentinski florini, te su se odlikovali jednakom veličinom, težinom i čistoćom kovine.

Vrijedili su tri šilinga, ili trideset šest engleskih srebrnih penija. Engleska je sada imala i svoje zlatnike, koje je uveo kralj Eduard - u vrijednosti od jednog nobla, pola nobla i četvrt nobla¹ - no oni su bili u optjecaju manje od dvije godine i još nisu uspjeli istisnuti inozemne zlatnike.

Godwyn je uzeo pedeset dukata, vrijednih sedam funta i deset šilinga.

Philemon je vratio poklopac na mjesto. Potom je sve čavle omotao tankom kožnom vrpcom, kako bi čvršće stajali u drvu, te je njima ponovno učvrstio zglobnicu. Vrativši škrinju u šupljinu, pokrio ju je kamenom.

“Dakako da će prije ili kasnije primijetiti gubitak”, reče.

“To može biti tek za više godina”, reče Godwyn. “O tome ćemo kada za to dođe vrijeme.”

Izišli su, a Godwyn je zaključao vrata.

Godwyn reče: “Pronađi Elfrica, pa ćemo se naći na groblju.”

Philemon se udaljio. Godwyn je otišao do istočnog dijela groblja, neposredno iza sadašnje priorove kuće. Bio je vjetrovit svibanjski dan, a od svježeg vjetra donji dio halje lepršao mu je oko nogu. Nečija koza pasla je među grobovima.

Godwyn ju je zamišljeno promatrao.

Znao je da se izlaže mogućnosti velikog sukoba s redovnicama. Smatrao je da još barem godinu ili više neće otkriti da su ostale bez dijela novca, no u to nije mogao biti siguran. Kad na koncu otkriju nestanak, cijena za to bit će paprena.

No što točno mogu poduzeti? On nije poput Gilberta Hereforda, pa da krade novac za sebe. Novac neke pobožne žene uzeo je kako bi ga upotrijebio za svete ciljeve.

Sada je odbacio te brige. Njegova je majka u pravu: mora uzvisivati svoju ulogu priora Kingsbridgea, želi li dalje napredovati.

Kada se Philemon vratio s Elfricom, Godwyn reče: “Ovdje bih želio podignuti priorovu palaču, podosta istočnije od sadašnje kuće.”

Elfric kimne. “Vrlo dobro odabrana lokacija, ako smijem primijetiti, lorde priore - blizu kapitulskoj dvorani i istočno od

katedrale, ali odijeljena od sajmišta zahvaljujući groblju, tako da ćete imati mir i tišinu.”

“Želim veliku blagovaonicu za bankete u prizemlju”, nastavi Godwyn.

“Dugačku tridesetak metara. To mora biti uistinu prestižna, dojmljiva prostorija, za ugošćivanje plemstva, možda i pripadnika kraljevske obitelji.”

“U redu.”

“I trebam kapelu na istočnoj strani prizemlja.”

“Ali bit ćete samo nekoliko koraka od katedrale.”

“Plemeniti gosti ne žele se u svakoj prigodi izlagati puku. Moraju imati mogućnost da se, ako to žele, mole nasamo.”

“A na katu?”

“Priorove privatne odaje, dakako, sa sobom za oltar i pisaći stol. I tri velike gostinjske sobe.”

“Izvršno.”

“Koliko će to stajati?”

“Više od stotinu funta - možda i dvije stotine. Pripremit ću nacрте, pa ću vam tada moći ponuditi točniju procjenu.”

“Samo neka ne prijeđe stotinu pedeset funta. Više od toga ne mogu utrošiti.”

Ako se Elfric i pitao kako se Godwyn odjednom domogao stotinu pedeset funta, nije ga ništa pitao. “Bit će najbolje da odmah počnem prikupljati zalihe kamena”, reče. “Možete mi dati nešto novca u ime predujma?”

“Koliko. . . pet funta?”

“Bilo bi bolje deset.”

“Dat ću ti sedam funta i deset šilinga u dukatima”, reče Godwyn, pa mu preda pedeset zlatnika koje je uzeo iz škrinje s novcem namijenjenim redovnicama.

* * *

Tri dana kasnije, kada su redovnici i redovnice izlazili iz katedrale nakon podnevne službe, sestra Elizabeth obratila se Godwynu.

Redovnici i redovnice nisu trebali međusobno razgovarati bez službenog povoda, pa je stoga morala pronaći neku izliku. Pokazalo

se da se u središnjem brodu našao nekakav pas koji je lajao tijekom mise. Psi su neprestano ulazili u crkvu i pomalo dodijavali, no najčešće ih se ignoriralo. Međutim, Elizabeth je tom prigodom izišla iz povorke da ga istjera iz crkve. Pritom je morala prijeći kroz povorku redovnika, a taj je trenutak odabrala tako da je prijeđe točno ispred Godwyna. Ponizno se nasmiješila i rekla: "Ispričavam se, oče priore." Potom je tišim glasom rekla: "Vidjet ćemo se u knjižnici, kao da se radi o igri slučaja."

Nakon toga istjerala je psa kroz zapadna vrata.

Zaintrigiran, Godwyn je otišao u knjižnicu i sjeo da pročita Pravilo sv.

Benedikta. Ubrzo potom pojavila se i Elizabeth, koja je uzela Evanđelje po Mateju. Nakon što je Godwyn postao prior, redovnice su bile izgradile vlastitu knjižnicu, kako bi poboljšale odvojenost muškaraca i žena. No nakon što su iz dotadašnje knjižnice odnijele sve svoje knjige, taj je prostor ostao ogoljen, pa je Godwyn povukao ranije donijetu odluku. Ženska knjižnica sada je služila kao školska učionica za hladnih dana.

Elizabeth je sjela leđima okrenuta Godwynu, tako da nitko tko bi slučajno ušao, ne bi stekao dojam da su u nekom dosluhu, no ipak mu je bila dovoljno blizu da je jasno čuje. "Učinilo mi se da bih vam nešto trebala reći", reče ona.

"Sestri Caris ne sviđa se što se novac koji su dobile redovnice čuva u novoj riznici."

"To znam već neko vrijeme", reče Godwyn.

"Nagovorila je sestru Beth da prebroji novac, da se uvjeri da je sve još uvijek na mjestu. Učinilo mi se da bi vas to moglo zanimati, za slučaj da ste nešto. .

odande posudili."

Godwyn osjeti kako mu je srce načas zastalo. Revizija će pokazati da u rezervama nedostaje pedeset dukata. A njemu će ostatak trebati za izgradnju palače. Nije očekivao da bi se nestanak mogao otkriti tako brzo. Sada je proklinjao Caris. Kako je samo pretpostavila nešto što je učinio u najvećoj tajnosti?

"Kada?" upita on, glasom u kojem se jasno čulo koliko mu se grlo stegnulo.

“Danas. Ne znam u koliko sati. . može se dogoditi bilo kada. Ali Caris je najodlučnije tražila da se vas nikako ne upozori na to unaprijed.”

Morat će vratiti dukate na mjesto, i to hitno. “Najljepše hvala”, reče on. “Vrlo sam zahvalan na toj informaciji.”

“Razlog je to što ste pokazali naklonost spram moje obitelji u Long Hamu”, reče ona, te ustane i iziđe.

Godwyn žurno pođe za njom. Kakva sreća što Elizabeth ima dojam da mu nešto duguje! Philemonov instinkt za intrige pokazao se neprocjenjivo vrijednim. U trenutku kada mu je to sinulo, ugledao je Philemona u klaustu. “Idi po onaj alat, pa se vidimo u riznici!” prošapće i iziđe iz priorata.

Žurno je prešao travnjak i izišao na glavnu ulicu. Elfricova supruga, Alice, naslijedila je kuću Edmunda Vunara, jednu od najvećih stambenih kuća u gradu, kao i sav novac koji je Caris bila zaradila bojenjem tkanine. Elfric je sada živio u velikoj raskoši.

Godwyn je pokucao na vrata i ušao u glavnu prostoriju u prizemlju. Alice je sjedila za stolom, s ostacima objeda. S njom je bila njezina pokćerka, Griselda, kao i Griseldin sin, Mali Merthin. Nitko nije vjerovao u to da je dječakov otac Merthin Fitzgerlad, budući da je bio pljunuti odbjegli Griseldin mladić, Thurstan.

Griselda se bila udala za jednog od očevih zaposlenika, Harolda Zidara. Pristojni ljudi osmogodišnjaka su zvali Merthin Haroldson, dok su ga ostali zvali Merthin Kopile.

Alice je skočila na noge čim je ugledala Godwyna. “No, no, bratiću priore, kakav je užitak primiti te u kuću! Jesi li za malo vina?”

Godwyn se nije obazirao na njezinu uljudnost i gostoprimstvo. “Gdje je Elfric?”

“Gore je, malo drijema prije povratka na posao. Sjedni u salon, a ja ću otići po njega.”

“Odmah, molim te.” Godwyn uđe u susjednu sobu. Iako su se u njoj nalazila dva udobna naslonjača, počeo je koračati amo-tamo.

Elfric je ubrzo ušao trljajući oči. “Ispričavam se”, reče. “Samo sam. .”

“Onih pedeset dukata koje sam ti dao prije tri dana. .” reče Godwyn. “Trebaju mi.” Elfric je ostao zatečen. “Ali novac je bio za

kamen.”

“Znam za što je bio namijenjen! Treba mi odmah sada.”

“Dio sam potrošio, platio sam dopremu kamena iz kamenoloma.”

“Koliko?”

“Približno polovicu.”

“No, dobro, to mi možeš nadomjestiti od svog novca, nije li tako?”

“Više ne želite palaču?”

“Naravno da želim, ali moram doći do tog novca. Ne pitaj zašto, samo mi ga daj.”

“A što ću s kupljenim kamenom?”

“Jednostavno ga zadrži. Ponovno ćeš dobiti novac, treba mi samo na nekoliko dana. Požuri!”

“U redu. Pričekajte ovdje. Molim.”

“Ne idem nikamo.”

Elfric iziđe. Godwyn se pitao gdje drži novac. Uobičajeno mjesto bilo bi na ognjištu, pod kamenom. Kao graditelj, Elfric je možda imao i domišljatije skrovište. Gdje god bilo to mjesto, vratio se za nekoliko trenutaka.

Izbrojao je pedeset zlatnika, polažući ih na Godwynov otvoreni dlan.

Godwyn reče: “Ja sam tebi dao dukate - ovdje ima i florina.” Florini su bili jednake veličine, ali s drukčijim prikazima: Ivanom Krstiteljem s jedne, te ljljanom s druge strane.

“Nemam iste novčiće! Rekao sam da sam dio potrošio. Svi vrijede jednako, nije li tako?”

To je bilo točno. Hoće li redovnice uočiti razliku?

Godwyn ubaci novac u torbicu za pojasom i iziđe bez riječi.

Žurno se vratio u katedralu. Philemona je zatekao u riznici. “Redovnice će prebrojati novac”, reče zadihano. “Uzeo sam novac od Elfrica. Brzo otvori škrinju.”

Philemon je podignuo kamenu ploču, izvadio škrinju i uklonio čavle. Potom je podignuo poklopac.

Godwyn je stao pregledavati novac. Sve sami dukati.

Tu više nije bilo pomoći. Položio je florine u škrinju i gurnuo ih duboko prema dnu. "Zatvori i spremi škrinju", reče.

Philemon ga poslušao.

Godwyn na trenutak osjeti olakšanje. Djelomično je prikrio počinjeni zločin.

Sada barem neće biti toliko očit.

"Želim nazočiti prebrojavanju", reče Philemonu. "Brine me mogućnost da primijeti da među dukatima sada ima i florina."

"Znate li kada kane doći?"

"Ne."

"Dovest ću nekog novaka da pomete kor. Kad se Beth pojavi, može doći po nas." Philemon je imao pravu malu skupinu zadržanih iskušenika koji su željno ispunjavali svaki njegov nalog.

Međutim, nije bilo potrebe za postavljanjem novaka. Upravo kad su se spremali izići iz riznice, pojavile su se sestra Beth i sestra Caris.

Godwyn se pretvarao da su usred razgovora o nekakvim računima. "Morat ćemo pogledati neku raniju evidenciju, brate", reče Philemonu. "Oh, dobar dan, sestre."

Caris je otvorila oba sefa koji su pripadali redovnicama i izvadila dvije škrinje.

"Mogu vam kako pomoći?" upita Godwyn.

Caris se nije obazirala na njegove riječi.

Beth reče: "Samo nešto provjeravamo, hvala, oče priore. Neće dugo potrajati."

"Samo izvolite, samo izvolite", reče on dobrohotno, iako mu je srce neobuzdano lupalo.

Caris razdraženo reče: "Nema potrebe ispričavati se što smo ovdje, sestro Beth. Riznica je naša, kao i novac."

Godwyn je nasumično otvorio neki svitak s računima, pa su se on i Philemon još neko vrijeme pretvarali da proučavaju taj dokument. Beth i Caris brojale su srebrnjake u prvoj škrinji: četvrtine, polovine penija i penije, kao i nekoliko luksemburžana, iskovanih penija, grubo izrađenih od pomiješanog srebra koji su služili kao sitniš za povrat novca. Bilo je tu i nekoliko raznolikih zlatnika: florina, dukata i sličnih novčića - genovina iz Genove i reala iz Napulja - kao

i nekoliko većih francuskih moutona i novih engleskih nobela. Beth je provjerila slaže li se zbroj s iznosom u malenoj bilježnici. Nakon što su dovršile brojanje, rekla je: "Sve se točno poklapa."

Vratile su novčiće u škrinju, zaključale je i vratile pod kamenu ploču.

Potom su počele brojati zlatnike u drugoj škrinji, slažući ih na hrpe od po deset komada. Kad su već gotovo došle do dna škrinje, Beth se namrštila i nešto zbunjeno promumljala.

"Što je bilo?" upita Caris.

Godwyn osjeti kako ga obuzima užas.

Beth reče: "U ovoj škrinji nalazi se samo nasljedstvo one žene iz Thornburyja.

Taj sam dar držala odvojeno od svega ostaloga."

"I. .?"

"Njezin je suprug trgovao s Mlecima. Bila sam uvjerena da je cijeli iznos dala u dukatima. Ali ovdje ima i ponešto florina."

Godwyn i Philemon nepomično su slušali.

"To je neobično", reče Caris.

"Možda sam pogriješila."

"Malko je sumnjivo."

"Zapravo i nije", reče Beth. "Kradljivci ti neće staviti novac u riznicu, nije li tako?"

"To je istina", reče Caris preko volje.

Dovršile su brojanje. Imale su stotinu hrpica s po deset zlatnika, ukupno vrijednih stotinu pedeset funta. "Točno odgovara iznosu koji imam u bilježnici", reče Beth.

"Znači da se sve slaže do posljednje funte i penija", reče Caris.

Beth reče: "Rekla sam ti. ."

Poglavlje 45.

Caris je satima i satima razmišljala o sestri Mair.

Onaj ju je poljubac zatekao, no još se više iznenadila vlastitoj reakciji. Osjetila je uzbuđenje. Sve dotada nije ju privlačila ni Mair ni neka druga žena. Štoviše, u cijelome životu žudjela je samo za dodirom, poljupcima i penetracijom jedne osobe, a to je bio Merthin. Među redovnicama je naučila živjeti bez fizičkih dodira. Jedina ruka koja ju je dodirivala u spolnome smislu, bila je njezina vlastita ruka, u tami spavaonice, kada se prisjećala dana udvaranja, te kada je licem uranjala u jastuk kako ostale redovnice ne bi čule njezino dahtanje.

Prema Mair nije osjećala jednaku sretnu žudnju kakvu je u njoj pobuđivao Merthin. No Merthin je bio udaljen tisućama kilometara i od njega ju je dijelilo već sedam godina. A Mair joj je bila draga. To je imalo nekakve veze s njezinim anđeoskim licem i plavim očima bila je to neka reakcija na njezinu blagost u bolnici i školi.

Mair se uvijek obzirno i naklonjeno obraćala Caris, a kad nitko ne bi gledao, dodirnula bi joj ruku ili rame, jednom čak i obraz. Caris je nije odbijala, ali se suzdržavala od reakcija. Stvar nije bila u tome da je to smatrala grijehom. Bila je uvjerenjena da je Bog odviše mudar da ženama pravilima brani da se nedužno zadovoljavaju ili da to čine jedna drugoj. Ali bojala se da bi mogla razočarati Mair. Instinkt joj je govorio da Mair

ima snažne i točno određene osjećaje spram nje, dok su njezini osjećaji bili nejasni. Zaljubljena je u mene, razmišljala je Caris, ali ja nisam zaljubljena u nju.

Poljubim li je još jednom, možda će se ponadati da ćemo postati doživotne srodne duše, a ja joj to ne mogu obećati.

Stoga nije činila ništa, sve do tjedna održavanja Sajma runa.

Sajam u Kingsbridgeu u međuvremenu se oporavio od krize 1338. godine.

Trgovina sirovom vunom i dalje je trpjela posljedice kraljevih poteza, a Talijani su dolazili tek svake druge godine, no nadomjestak za to bila je nova djelatnost tkanja i bojenja. Grad i dalje nije bio onoliko uspješan i bogat koliko je to mogao biti, budući da je zabrana rada privatnih pogona, koju je uveo prior Godwyn, protjerala tu

djelatnost iz grada u okolna sela, no veći dio sukna prodavao se na sajmu, pa se već pojavio i naziv "grimiz iz Kingsbridgea". Merthinov most dovršio je Elfric, a ljudi su samo navirali širokim kolnikom s tovarnim konjima i kolima.

Tako je u subotu navečer, uoči službenog početka sajma, bolnica bila prepuna posjetitelja.

A jedan od njih bio je bolestan.

Zvao se Maldwyn Kuhar, a bavio se izradom slanih zalogajčića od brašna i ostataka mesa ili ribe, koje je pržio na maslacu na jakome plamenu, te prodavao po šest komada za četvrtinu penija. Ubrzo po dolasku obuzeli su ga iznenadni nepodnošljivi bolovi u truhu, praćeni povraćanjem i proljevom. Caris je bila nemoćna i uspjela mu je tek osigurati ležaj kraj vrata.

Već je odavno željela urediti nužnik samo za potrebe bolnice, kako bi mogla nadzirati higijenske uvjete. No to je bilo tek jedno od poboljšanja kojima se nadala. Trebala joj je nova ljekarna, uz bolnicu, prostrana i dobro osvijetljena prostorija, u kojoj bi mogla pripremati lijekove i pisati bilješke. A pokušavala je i osmisliti način na koji bi pružila pacijentima viši stupanj privatnosti. Trenutačno su svi u toj velikoj zajedničkoj prostoriji mogli gledati kako neka žena rađa, kako neki muškarac proživljava napadaj, kako neko dijete povraća. Ljudi bi u takvim situacijama trebali imati malene zasebne sobe, činilo joj se, poput pokrajnjih kapela u nekoj velikoj crkvi. No nije znala kako to točno postići: bolnica za to nije bila dovoljno velika. Nekoliko puta razgovarala je s Jeremiahom Graditeljem -

čovjekom koji je prije više godina bio Merthinov naučnik Jimmie - no ni on nije došao do rješenja koje bi je zadovoljilo.

Sutradan ujutro još je troje ljudi imalo iste simptome kao Maldwyn.

Caris je posjetiteljima dala doručak i izvela ih na sajam. U bolnici su smjeli ostati jedino bolesnici. Pod je bio prljaviji nego inače, pa ga je dala temeljito pomesti i oprati. Potom je pošla na misu u katedralu.

Biskup Richard nije došao u Kingsbridge. Bio je s kraljem, radi priprema za novi pohod na Francusku - svoju je biskupiju ionako uvijek smatrao uglavnom sredstvom koje podupire njegov

aristokratski način života. Za njegova izbivanja biskupiju je vodio arhidakon Lloyd, koji je prikupljao biskupove desetine i najamnine, krstio djecu i odrađivao bogoslužja ustrajnom, ali izrazito nemaštovitom učinkovitošću - što je dokazao i zamornom propovijedi o tome zašto je Bog važniji od Novca, što je bilo podosta neobično u atmosferi otvorenja jednog od velikih engleskih trgovačkih sajmova.

Ipak, svi su bili raspoloženi, kao i uvijek prvoga dana. Sajam runa bio je vrhunac godine, kako za građane Kingsbridgea, tako i za stanovnike okolnih sela.

Ljudi su na sajmu zarađivali, a zatim gubili novac kockajući u gostionicama.

Jedre seoske djevojke dopuštale su da ih zavedu prefrigani gradski momci.

Imućni seljaci plaćali su gradskim prostitutkama usluge koje se nisu usuđivali tražiti od supruge. Obično bi se dogodilo i barem jedno ubojstvo, počesto i više njih. Caris je među vjernicima uočila i krupnog muškarca u skupoj odjeći. Bio je to Buonaventura Caroli, a ona je osjetila kako joj je srce zastalo. Možda ima novosti o Merthinu. Odsutno je provela cijelu misu, mumljajući psalme. Prilikom izlaska uspjela je uhvatiti Buonaventurin pogled. On joj se nasmiješio. Ona je pokretom glave pokušala pokazati da se s njim želi kasnije vidjeti. Nije bila sigurna je li shvatio poruku.

Otišla je u bolnicu - jedino mjesto u prioratu gdje se redovnica uopće mogla vidjeti s nekim muškarcem iz vanjskoga svijeta - a Buonaventura je ubrzo ušao za njom. Na sebi je imao skup plavi kaput i šiljaste cipele. "Kad sam te posljednji put vidio, biskup Richard upravo te bio zaredio", reče.

"Sada sam zadužena za goste", reče ona.

"Čestitam! Ni u snu nisam očekivao da bi se tako dobro mogla prilagoditi samostanskome životu." Buonaventura ju je poznavao još od djetinjstva.

"Ni ja", nasmije se ona.

"Čini se da prioratu ide dobro."

"Zašto to mislite?"

"Vidim da Godwyn gradi novu palaču."

"Da."

“Bit će da mu ide više nego dobro.”

“Vjerojatno. A vi? Trgovina ide dobro?”

“Imamo nešto poteškoća. Rat između Engleske i Francuske poremetio je prijevoz, a zbog poreza koje je uveo vaš kralj Eduard engleska je vuna skuplja od španjolske. Ali je i kvalitetnija.”

Uvijek su se žalili na poreze. Caris je prešla na temu koja ju je istinski zanimala. “Ima li kakvih novosti o Merthinu?”

“Zapravo ima”, reče Buonaventura. I premda se i dalje držao krajnje ugrađeno, u njegovu ponašanju uočila je blago oklijevanje. “Merthin se oženio.”

Caris je imala dojam da ju je raspalio šakom posred lica. Takvo što nije očekivala ni u snu; nešto slično nije joj nikad ni palo na pamet. Kako je Merthin to uopće mogao učiniti? Pa on je. . oni su. .

Dakako da nije bilo ni jednog jedinog razloga da se ne oženi. Ona ga je odbila nekoliko puta, na koncu i trajno, pristupanjem samostanu. Bilo je upravo nevjerojatno da je uopće toliko čekao. Ona se nema pravo osjećati povrijeđenom.

Usiljeno se nasmiješila. “Kako je to divno!” reče. “Molim da mu prenesete moje čestitke. Tko je odabranica?”

Buonaventura se držao kao da ne primjećuje njezinu tugu i bol. “Zove se Silvia”, reče nehajno, kao da tek nedužno prenosi informaciju o nekoj posve nevažnoj osobi. “Mlađa je kći jednog od najuglednijih građana, Alessandra Christija, trgovca orijentalnim mirodijama koji ima u vlasništvu nekoliko brodova.”

“Koliko godina?”

On se naceri. “Alessandro? Bit će da je mojih godina. .”

“Ne zadirkujte me!” Bila mu je zahvalna na tome stoje malko razvedrio ton razgovora. “Koliko je godina Silviji?”

“Dvadeset tri.”

“Šest je godina mlađa od mene.”

“Prelijepa djevojka. .”

Odmah je naslutila da je nešto ostalo neizgovoreno. “Ali. .?”

Kao da se ispričava, nagnuo je glavu u stranu. “Poznata je po oštrome jeziku.

Dakako, ljudi svašta pričaju. . ali možda se upravo zato udala toliko kasno -

djevojke se u Firenci u pravilu udaju prije nego što napune osamnaest.”

“Uvjerena sam da je to istina”, reče Caris. “Merthinu smo u Kingsbridgeu od svih djevojaka bile drage jedino Elizabeth Crkvenjakova i ja, a obje smo brze na jeziku.”

Buonaventura se nasmije. “Nije tako, nije tako.”

“Kada su se vjenčali?”

“Prije dvije godine. Nedugo nakon što smo se nas dvoje posljednji put vidjeli.”

Caris je tada shvatila da je Merthin bio sam sve dok se ona nije i službeno zaredila. Preko Buonaventure je zasigurno doznao za taj njezin završni korak.

Razmišljala je o tome kako čeka i nada se, više od dvije godine, u stranoj zemlji.

Krhka vedrina lica i dobro raspoloženje koje je pokušavala pokazivati, sada su se počeli raspadati.

Buonaventura reče: “I imaju dijete, djevojčicu Lollu.”

To je sada već bilo previše. Sva ona bol koju je Caris osjetila prije sedam godina - bol za koju je mislila da je zauvijek iščezla - sada se odjednom vratila poput plimnoga vala. Tada, 1339. godine, nije ga istinski izgubila, uvidi sada.

Godinama je ostao vjeran sjećanju na nju. No izgubila ga je sada, konačno i zauvijek.

Tresla se, kao da ima nekakav napadaj, te je znala da ne može dugo izdržati.

Drhteći, rekla je: “Tako mi je drago vidjeti vas i doznati sve novosti, no sada se moram vratiti poslu.”

Na njegovu se licu ukazala zabrinutost. “Nadam se da te nisam pretjerano uzrujao. Mislio sam da bi ti bilo draže doznati novosti.”

“Ne budite toliko ljubazni - to ne mogu podnijeti.” Okrenula se od njega i odjurila.

Pognula je glavu da sakrije lice i izišla iz bolnice u klaustar. Tražeći mjesto na kojem bi mogla biti sama, stubama je potrčala na kat, u zajedničku spavaonicu.

Danju ondje nije bilo nikoga. Počela je jecati još dok je prolazila praznom sobom.

Na suprotnome kraju nalazila se spavaonica majke Cecilije. Nitko nije smio ući onamo bez poziva, no Caris je ipak ušla i zalupila vrata za sobom. Svom težinom bacila se na Cecilijin krevet, ne mareći za to što joj je pritom pala kapa. Zarivši lice u ležaj ispunjen slamom, gorko je zaplakala.

Nakon nekog vremena na glavi je osjetila dlan koji joj je milovao kratko podšišanu kosu. Nije bila čula da je netko ušao. Nije je zanimalo o kome je riječ. I unatoč tome, malo-pomalo osjećala je da je obuzima mir. Jecaji su se stišavali, suze presušile, a oluja emocija počela se raspršivati. Okrenula se i pogledala gore. Nad njom je stajala Mair.

Caris reče: “Merthin se oženio. Ima malenu kći.” Na te se riječi ponovno rasplakala.

Mair se ispružila na postelji, te je rukama obujmila Carisinu glavu. Caris je utisnula lice u Mairine meke dojke, puštajući da joj se vunena halja natopi suzama. “Samo polako, smiri se”, reče Mair.

Nakon nekog vremena Caris se smirila. Bila je odviše iscrpljena da i dalje osjeća tugu i bol. Razmišljala je o Merthinu kako drži neko maleno, tamnokoso talijansko dijete i shvatila koliko je zasigurno sretan. Bilo joj je drago što je sretan, te je iscrpljeno utonula u san.

Bolest koja je prvo zahvatila Maldwyna Kuhara počela se poput ljetnog šumskog požara širiti masom na Sajmu runa. U ponedjeljak se iz bolnice proširila na gostionice i svratišta, a potom u utorak s posjetitelja na stanovnike Kingsbridgea. Caris je upisala u bilježnicu karakteristike bolesti: počinjala je bolovima u truhu, ubrzo dovodila do povraćanja i proljeva, te trajala između dvadeset četiri i četrdeset osam sati. Kod odraslih stanje obično nije bilo jako teško, ali su starci i malena djeca umirali.

U srijedu je pogodila redovnice i djecu u djevojačkoj školi. Oboljele su i Mair i Tilly. Caris je potražila Buonaventuru, u Zvonu, te ga zabrinuto upitala imaju li talijanski liječnici lijek za takve bolesti. “Nema lijeka”, rekao je on. “Barem ne djelotvornoga, iako liječnici gotovo uvijek propišu nešto, samo da od ljudi izvuku novac. No neki arapski liječnici smatraju da je moguće usporiti širenje takve bolesti.”

“Oh, doista?” Caris je to zaintrigiralo. Trgovci su uvijek govorili kako su muslimanski liječnici bolji od kršćanskih, iako su se

svećenici-liječnici žestoko protivili takvim tvrdnjama. “Kako?”

“Smatraju da se bolest prenosi kada te bolesnik pogleda. Vid funkcionira posredstvom zraka koje izlaze iz očiju i dodiruju stvari koje vidimo - to je nešto kao kad ispružiš prst da opipaš je li nešto toplo, suho ili tvrdo. Ali zrake prenose i bolest. Tako bolest možeš izbjeći ako se ne nađeš u istoj prostoriji s oboljelim.”

Caris je smatrala da pogled ne može prenijeti bolest. Kad bi to bilo točno, tada bi nakon kakvog javnog bogoslužja u katedrali, svi vjernici navukli svaku eventualnu biskupovu bolest. Kad bi se razbolio kralj, zarazio bi sve one stotine ljudi koji bi se s njim vidjeli. A to bi netko svakako primijetio.

Međutim, pretpostavka da čovjek ne bi trebao biti u istoj prostoriji s bolesnikom, doimala joj se uvjerljivom. Ovdje, u bolnici, Maldwynova se bolest, kako se činilo, s bolesnika proširila na one koji su mu bili u blizini: prvi su se zarazili njegova supruga i članovi obitelji, a potom i ljudi na susjednim ležajima.

Usto je primijetila i da se određene vrste bolesti - želučane tegobe, kašalj i prehlade, te razni oblici boginja i kozica - naglo šire u vrijeme održavanja sajмова. Stoga se činilo očitim da se na neki način prenose s osobe na osobu.

U srijedu nakon večere bolest je imala polovina gostiju u bolnici. U četvrtak ujutro svi su bili bolesni. Bolest je zahvatila i nekolicinu slugu priorata, pa je Caris nedostajalo ljudi za pospremanje i čišćenje.

Dok je promatrala taj kaos u vrijeme doručka, majka Cecilia predložila je da zatvore bolnicu.

Caris je bila spremna razmotriti svaki prijedlog. Silno ju je uznemiravala vlastita nemoć da se bori protiv bolesti, dok ju je prljavština bolnice posve obeshrabrivala. “Ali gdje će ljudi spavati?” upitala je.

“Pošalji ih u gostionice.”

“I ondje se javlja isti problem. Mogli bismo ih smjestiti u katedralu.”

Cecilia odmahne glavom. “Godwyn neće dopustiti da seljaci povraćaju u glavnome brodu, dok se u kuru odvija misa.”

“Gdje god spavali, moramo odvojiti bolesne od zdravih. Na taj način usporit ćemo širenje bolesti. Tako barem kaže Buonaventura.”

“To nekako zvuči logično.”

Caris je tada sinulo nešto novo, nešto što joj se iznenada učinilo toliko krajnje logičnim, iako se toga ranije nije sjetila. “Možda ne bismo trebali tek poboljšati bolnicu”, reče. “Možda bismo trebali podići novu bolnicu, samo za bolesnike, a staru zadržati za hodočasnike i druge zdrave posjetitelje.”

Cecilia je zamišljeno pogleda. “To bi bilo skupo.”

“Imamo stotinu pedeset funta.” Carisina se mašta odjednom razigrala. “U njoj bi se mogla naći i nova ljekarna. Mogli bismo imati zasebne sobe za kronične bolesnike.”

“Utvrđi koliko bi to stajalo. Možeš pitati Elfrica.”

Caris je mrzila Elfrica. Nije joj bio drag ni prije nego što je svjedočio protiv nje. Nije željela da joj gradi novu bolnicu. “Elfric ima pune ruke posla s Godwynovom novom palačom”, reče. “Radije ću vidjeti što na sve to kaže Jeremiah.”

“Svakako.”

Caris osjeti kako je preplavljuje naklonost prema Ceciliji. Iako se uvijek strogo držala discipline i provodila je nesmiljeno, svojim je pomoćnicama davala dovoljno prostora da same donose odluke. Uvijek je dobro shvaćala suprotstavljene strasti koje su pokretale Caris. Umjesto da ih pokuša potisnuti, Cecilia je pronalazila načine da ih iskoristi. Davala je Caris poslove koji su je zaokupljali i služili kao odušci za njezinu buntovnu energiju. I tako sam sada, razmišljala je Caris, očito nesposobna suočiti se s nastalom krizom, a nadređena redovnica smireno mi govori da samo nastavim s novim dugoročnim projektom.

“Hvala, majko Cecilia”, reče.

Kasnije tog dana šetala je oko priorata s Jeremiahom i objašnjavala mu svoje težnje. On je bio jednako praznovjieran kao i ranije, te je u većini trivijalnih svakodnevnih pojava vidio djela svetaca ili sotone. Ipak, bio je maštovit graditelj, otvoren prema novim zamislima: učio je od Merthina.

Vrlo brzo odredili su najpovoljniju lokaciju za novu bolnicu, neposredno južno od postojeće kuhinje. Tako bi se nalazila podalje

od ostalih zdanja, pa bi bolesnici imali manje dodira sa zdravima, ali hranu ipak ne bi trebalo nositi daleko, i u novu bi se zgradu ipak dolazilo jednostavno, iz klaustra kojim se služe redovnice.

Uz ljekarnu, nove nužnike i kat s odijeljenim sobama, Jeremiah je računao da bi ukupni troškovi dosegli približno stotinu funta - veći dio naslijeđenog novca.

Caris je o toj lokaciji razgovarala s majkom Cecilijom. Taj dio zemljišta nije pripadao ni redovnicima ni redovnicama, pa su se o tome odlučile posavjetovati s Godwynom.

Zatekle su ga na gradilištu njegove nove palače. Vanjski su zidovi bili podignuti, a nad njima je već bio postavljen i krov. Caris ondje nije bila već nekoliko tjedana, pa ju je iznenadila veličina zdanja - bit će veliko poput njezine nove bolnice. Sada joj je bilo jasno zašto se nova palača toliko dojmila Buonaventure: blagovaonica je bila prostranija od dvorane u kojoj su zajednički blagovale redovnice. Sve je vrvjelo od radnika, kao da se Godwyn silno žuri dovršiti posao. Zidari su postavljali na pod višebojne pločice, raspoređene u geometrijske uzorke, nekolicina tesara izrađivala je vrata, dok je staklar bio postavio peć u kojoj je izrađivao prozorska stakla. Godwyn očito troši mnogo novca.

On i Philemon pokazivali su novo zdanje arhiđakonu Lloyd, biskupovu zamjeniku. Godwyn se odvojio od njih čim su im se približile redovnice. Cecilia reče: "Ne dajte da vam smetamo - ali kad završite, možemo li se vidjeti ispred bolnice? Nešto bih vam željela pokazati."

"Svakako", reče Godwyn.

Caris i Cecilia prošle su sajmenim prostorom ispred katedrale. Petak je na Sajmu runa bio određen za velike popuste: trgovci su tada preostalu robu prodavali po umanjenim cijenama, kako je ne bi morali vraćati kući. Caris je ugledala Marka Tkalca, sada muškarca zaobljena lica i trbuha, u kaputu od vlastita jarkogrimiznog sukna. Četvero djece pomagalo mu je na štandu. Caris je bila osobito naklonjena Dori, sada petnaestogodišnjakinji, koja se odlikovala majčinim užurbanim samopouzdanjem, samo u vitkijem tijelu.

"Ostavljajš dojam uspješne osobe", reče Caris Marku uz osmijeh.

“Bogatstvo je trebalo biti tvoje”, odgovori on. “Ti si otkrila boju. Ja sam samo slušao tvoje naputke. Gotovo imam dojam da sam te iskoristio na prijevaru.”

“To ti je samo nagrada za marljivost”, reče ona. Nije joj nimalo smetalo što je Marku i Madge išlo toliko dobro zahvaljujući njezinu otkriću. Iako je uvijek uživala u izazovima koje je pred nju postavljao posao, nikada nije žudjela za novcem - možda i zbog toga što ga je uvijek uzimala zdravo za gotovo, odrastajući uz bogatog oca. Koji god bili razlozi, nije nimalo žalila što Tkalci stječu bogatstvo koje je moglo pripasti njoj. Činilo se da joj život bez novca u prioratu posve odgovara. I bila je presretna što su Tkalčeva djeca zdrava i dobro odjevena. Dobro se sjećala doba kada su njih šestero morali spavati u samo jednoj prostoriji, u kojoj je najviše mjesta zauzimao tkalački stan.

Ona i Cecilia uputile su se u južni dio prostora oko priorata. Zemlja oko staje izgledala je poput seoskog dvorišta. Ondje se nalazilo nekoliko manjih zdanja: golubarnik, kokošinjac, te spremište za alat. Kokoši su čeprkale po zemlji, a svinje prekopavale po kuhinjskome otpadu. Caris je silno željela onamo uvesti red. Ubrzo su im se pridružili Godwyn i Philemon, za kojima se polagano dovukao i Lloyd. Cecilia je pokazala zemljište kraj kuhinje i rekla: “Izgradit ću novu bolnicu, a željela bih je smjestiti onamo. Što kažete?”

“Novu bolnicu?” začudi se Godwyn. “Zašto?”

Caris se učinilo da izgleda zabrinuto, a to ju je smelo.

Cecilia reče: “Želimo imati bolnicu za bolesnike i odvojeni gostinski prostor za zdrave posjetitelje.”

“Kakva neobična zamisao.”

“Povod je ona želučana bolest koja je krenula od Maldwyna Kuhara. Riječ je o osobito zaraznome primjeru, no bolesti obično imaju žarište na sajmovima, a tako se brzo, među ostalim, možda šire i zbog toga što nam bolesni i zdravi ljudi zajedno jedu, spavaju i odlaze obavljati nuždu.”

Godwyna je to uvrijedilo. “Oho!” usklikne. “Sada su, znači, i redovnice liječnice, zar ne?”

Caris se namršti. Takva podrugljivost inače nije u Godwynovu stilu. On se za ostvarenje ciljeva služi šarmom, osobito kod

utjecajnih pojedinaca kakva je Cecilia. Takav napadaj iziritiranosti prikrivao je nešto drugo.

“Dakako da nismo”, reče Cecilia. “Ali svi znamo da se neke bolesti šire s bolesnika na bolesnika - to je tako očito.”

Caris doda: “Muslimanski liječnici smatraju da se bolest prenosi gledanjem bolesnika.”

“Doista? Kako je to samo zanimljivo!” Godwynov ton obilježavao je teški sarkazam. “Oni među nama koji su sedam dugih godina studirali medicinu na sveučilištu, uvijek se raduju kada ih o bolestima mogu podučavati mlade redovnice koje su tek dovršile iskušeničko razdoblje.”

Caris se nije dala zastrašiti. Ni slučajno nije kanila iskazati poštovanje prema lažljivome licemjeru koji ju je pokušao ubiti. “Ako ne vjeruješ u prenošenje bolesti, kako bi bilo da večeras dođeš u bolnicu i prespavaš uz stotinjak ljudi koji pate od mučnine i proljeva?”

Cecilia reče: “Sestro Caris! Sada bi bilo dosta.” Odmah se okrenula prema Godwynu. “Oprostite joj, oče priore. Nije mi bila namjera uvući vas u razgovor o bolesti s jednom običnom redovnicom. Samo sam se željela uvjeriti da nemate ništa protiv mjesta koje sam odabrala.”

“Sada ionako ne možete graditi”, reče Godwyn. “Elfric ima pune ruke posla s palačom.”

Caris reče: “Ne želimo Elfrica - za nas će raditi Jeremiah.”

Cecilia se odmah okomi na nju. “Caris, tiho! Dobro znaš gdje ti je mjesto. Više ne prekidaј moj razgovor s lordom priorom.”

Caris tada shvati da zapravo ne pomaže Ceciliji, te - iako protiv volje, spusti glavu i reče: “Ispričavam se, majko priorice.”

Cecilia se obrati Godwynu: “Pitanje ne glasi kada, nego gdje ćemo graditi.”

“Nažalost, moram reći da to ne odobravam”, reče on usiljeno.

“Gdje biste više voljeli smjestiti novo zdanje?”

“Čini mi se da vam uopće ne treba nova bolnica.”

“Oprostite, ali ja vodim ženski samostan”, reče Cecilia oštro. “Ne možete mi određivati kako ćemo trošiti svoj novac. Međutim, prije gradnje obično se konzultiramo - iako moram naglasiti da ste vi zaboravili na tu malu ljubaznost kada ste planirali podizanje svoje

palače. Ipak, ja se sada savjetujem s vama - ali samo po pitanju smještaja nove zgrade." Pogledala je Lloyda. "Uvjerena sam da će se arhiđakon po tom pitanju složiti sa mnom."

"Mora se postići dogovor", reče Llyod neodređeno.

Caris se zbunjeno namršti. Što to Godwynu uopće znači? Gradi svoju palaču sjeverno od katedrale. Posve mu je svejedno hoće li redovnice novu zgradu podići ovdje, na jugu, kamo većina redovnika uopće ne dolazi. Što ga brine?

Godwyn reče: "Kažem vam da ne odobravam ni lokaciju ni zgradu i time zaključujemo to pitanje!"

U bljesku nadahnuća Caris je iznenada shvatila razloge za Godwynovo ponašanje. To ju je toliko šokiralo da je jednostavno izlanula: "Ukrao si naš novac!"

Cecilia poviče: "Caris! Rekla sam ti. ."

"Ukrao je novac koji nam je ostavila ona žena iz Thornburyja!" reče Caris, koja se u silnome bijesu nije obazirala na Ceciliju. "Tako je, dakako, i namaknuo novac za palaču. A sada nas pokušava spriječiti u gradnji

jer zna da ćemo u riznici uvidjeti da je naš novac nestao!" Bila je toliko ogorčena da joj se činilo da bi se mogla raspući.

Godwyn reče: "Ne budi smiješna."

Reagirao je toliko tiho da je Caris znala da joj je pretpostavka bila točna. Od te potvrde obuzeo ju je još žešći bijes. "Dokaži!" poviče. Potom se snagom volje ipak uspjela malo smiriti. "Odmah ćemo poći u riznicu i provjeriti stanje. Tome se valjda ne biste mogli protiviti, zar ne, oče priore?"

Sada se oglasio Philemon: "Bilo bi to nešto posve ispod razine dostojanstva i uopće ne dolazi u obzir da prior pristane na takvo što."

Caris se nije obazirala. "U našoj škrinji moralo bi se nalaziti stotinu pedeset funta u zlatnicima."

"Ne dolazi u obzir", reče Godwyn.

Caris reče: "No, dobro, sada, nakon iznijete optužbe, očito je da će redovnice same morati provjeriti stanje." Pogledala je Ceciliju, koja je kimnula. "Ako prior ne želi nazočiti otvaranju škrinje, uvjerena sam da će arhiđakon rado poći s nama kao svjedok."

Lloyd se držao kao da bi mu bilo draže ne miješati se u spor, no teško je mogao odbiti ulogu suca, pa je samo promumljao: "Ako mogu pomoći objema stranama, svakako. ."

Caris je grozničavo razmišljala. "Kako ste otvorili škrinju?" upita.

"Christopher Kovač izradio je lokot, a on je odviše pošten da vam da duplikat ključa i pomogne da nas opljačkate. Bit će da ste na silu otvorili škrinju, pa ste je onda nekako popravili. Što ste učinili, skinuli šarku?" Primijetila je kako je Godwyn nehotice načas pogledao svog zamjenika. "Ah", usklikne Caris slavodobitno, "znači Philemon je skinuo šarku. Ali prior je uzeo novac i dao ga Elfricu."

Cecilia reče: "Dosta je nagađanja. Idemo riješiti to pitanje. Svi idemo u riznicu i ondje ćemo otvoriti škrinju, pa ćemo tako zaključiti pitanje."

Godwyn reče: "To nije bila krađa."

Svi su ga zapanjeno pogledali, odviše šokirani da nešto kažu.

Cecilia reče: "Priznajete krađu!"

"Nije bila krađa", ponovi Godwyn. "Novac se koristi za potrebe priorata i slavu Božju."

Caris reče: "To nema veze. Novac nije bio tvoj!"

"To je Božji novac", reče tvrdoglavo Godwyn.

Cecilia reče: "Ostavljen je ženskom samostanu. To dobro znate. Vidjeli ste oporuku."

"Ne znam ništa ni o kakvoj oporuci."

"Dakako da znate. Dala sam vam je, da date izraditi prijepis.. " Cecilia nije dovršila rečenicu.

Godwyn ponovi: "Ne znam ništa ni o kakvoj oporuci."

Caris reče: "Uništio ju je. Rekao je da će je dati prepisati i original spremi u riznicu. . ali ju je uništio."

Cecilia ga je gledala razjapljenih usta. "Mogla sam i misliti", reče. "Nakon onoga što ste pokušali učiniti Caris - nisam vam više nikada smjela vjerovati. Ali mislila sam da vam se duša još može nekako spasiti. Kako sam samo pogriješila."

Caris reče: "Dobro je što smo i same načinile prijepis prije nego što smo je predale." Sada je u krajnjem beznađu već izmišljala.

Godwyn reče: "Očito je riječ o krivotvorini."

Caris reče: “Da je novac bio vaš, ne biste trebali nasilno otvarati škrinju.

Idemo onda pogledati. Tako ćemo doći do definitivnog odgovora.”

Philemon reče: “Činjenica da je netko nešto radio sa zglobnicom ništa ne dokazuje.”

“Znači, bila sam u pravu!” reče Caris. “Ali kako ti znaš za zglobnicu? Sestra Beth nije otvorila tajno mjesto u podu još od onog prebrojavanja, a sa škrinjom je tada sve bilo u redu. Bit će da ste je osobno izvadili kad znate da je netko nešto na njoj radio.”

Philemon je zbunjeno gledao uokolo. Na to nije imao odgovor.

Cecilia se obrati Lloyd. “Arhiđakone, vi ste biskupov predstavnik. Čini mi se da vam je dužnost narediti prioru da novac vrati redovnicama.”

Lloyd ju je zabrinuto gledao. Sada se obrati Godwynu: “Je li vam preostalo štogod novca?”

Caris bijesno reče: “Kad uhvatite lopova, ne pitate ga može li si priuštiti da vrati nešto što je stekao krađom!”

Godwyn odgovori: “Više od pola već je utrošeno na palaču.”

“Gradnja se mora smjesta prekinuti”, reče Caris. “Ljude valja otpustiti odmah danas, izgrađeno srušiti, a materijal prodati. Moraš vratiti sve do posljednjeg novčića. Što ne budeš mogao vratiti u gotovini, nakon rušenja palače, morat ćeš nadoknaditi zemljom i drugom imovinom.”

“Odbijam”, reče Godwyn.

Cecilia se ponovno obrati Lloyd. “Arhiđakone, molim da obavite svoju dužnost. Ne možete dopustiti da jedan biskupov podanik krade od drugoga, iako oboje rade Božji posao.”

Lloyd reče: “Osobno ne mogu rješavati takve sporove. Stvar je odviše ozbiljna.”

Caris je posve zanimjela od silnog bijesa i očaja zbog Lloydove slabosti. Cecilia se pobuni: “Ali morate to učiniti!”

Iako se činilo da je u zamci, stao je tvrdoglavo odmahivati glavom. “Optužbe o krađi, uništenju oporuke, optužbe o krivotvorenju. . To mora ići pred samog biskupa!”

Cecilia reče: “Ali biskup Richard je na putu za Francusku. . i nitko ne zna kad će se vratiti. Godwyn u međuvremenu troši ukradeni novac!”

“Nažalost, ne mogu vam pomoći”, reče Lloyd. “Morate se obratiti Richardu.”

“U redu”, reče Caris. Zbog nekog prizvuka u njezinu glasu svi su je istog trenutka pogledali. “U tom slučaju imamo samo jednu mogućnost. Idemo pronaći biskupa.”

Poglavlje 46.

U srpnju 1346. godine kralj Eduard III. okupio je najveću osvajačku flotu koju je Engleska ikada vidjela: gotovo tisuću brodova našlo se u Portsmouthu.

Promjenjivi vjetrovi odgodili su polazak armade, koja je na koncu isplovila 11.

srpnja, prema odredištu koje se držalo u tajnosti.

Caris i Mair stigle su u Portsmouth dva dana kasnije, pa im je tako biskup Richard izmaknuo za dlaku, kad je isplovio s kraljem.

Odlučile su poći za vojskom u Francusku.

A nije bilo lako ishoditi čak ni dozvolu za putovanje do Portsmoutha. Majka Cecilia sazvala je kapitul kako bi sa svim redovnicama raspravila novonastalu situaciju, a neke od njih smatrale su da će se Caris izložiti moralnoj i fizičkoj pogibelji. Ali redovnice su i inače odlazile iz samostana, ne samo na hodočašća, već i poslom - u London, Canterbury i Rim. A sestre iz Kingsbridgea željele su doći do svog ukradenog novca.

No Caris nije bila sigurna da će dobiti dopuštenje da preplove kanal La Manche. Nasreću, nije imala ni prigodu pitati.

Ona i Mair nisu mogle odmah poći za vojskom, čak i da su znale kamo se kralj točno uputio, jer su sva plovila na južnoj obali Engleske, koja su bila u stanju isploviti, već bila konfiscirana za potrebe invazije. Stoga su nestrpljivo boravile u jednom ženskom samostanu nadomak Portsmouthu i nervozno iščekivale novosti.

Caris je doznala da su se kralj Eduard i njegova vojska iskrcali na širokom području kraj St-Vaast-la-Hoguea, na sjevernoj francuskoj obali u blizini Barfleura. No flota se nije odmah vratila u Englesku. Umjesto toga, brodovlje je još dva tjedna plovilo uz obalu na istok, prateći vojsku koja je napredovala kopnom sve do Caena. Ondje su brodske tovarne prostore napunili ratnim plijenom: nakitom, skupim suknom, te zlatom i srebrninom koje je Eduardova vojska otela imućnim normanskim građanima. Brodovi su se potom vratili.

Među prvima se vratila Grace, malena koga - široki teretni brod zaobljena pramca i krme. Kapetan, prekaljeni pomorac otvrdnula lica po imenu Rollo, na sva je usta hvalio kralja. Brod i ljude platili su mu

po umanjenim cijenama, ali je usto uspio za sebe prigrabiti i dobar dio plijena. "Najveća vojska koju sam ikada vidio", rekao je Rollo s velikim zadovoljstvom. Smatrao je da kralj ima najmanje petnaest tisuća boraca, od čega barem polovicu čine strijelci, te vjerojatno pet tisuća konja. "Nećete ih samo tako sustići", rekao je. "Odvest ću vas do Caena, posljednjeg mjesta na kojem su bili, barem koliko ja znam, pa odande možete nastaviti pratiti njihov trag. U kojem god da su smjeru krenuli, po svoj su prilici tjedan dana ispred vas."

Caris i Mair su se još malo natezale s njim oko cijene, a zatim su se ukrcale na Grace s dva snažna konja, Blackiejem i Stampom. Neće moći napredovati brže od vojske i njezine konjice, no vojska svako malo mora zastajati i boriti se, računala je Caris, pa bi im to trebalo omogućiti da ih sustignu.

Kada su rano jednog kolovoškog jutra stigli do francuske obale i uplovili u estuarij rijeke Orne, Caris je duboko udahнула i u povjetarcu osjetila neugodan miris starog pepela. Pomno motreći obje riječne obale, uočila je da su polja uglavnom crna. Činilo se da je netko spalio usjeve. "To je uobičajena praksa", reče Rollo. "Što vojska ne može ponijeti, mora se uništiti, jer bi inače moglo poslužiti neprijatelju." Dok su se približavali caenskoj luci, prošli su kraj praznih trupova više spaljenih brodova, vjerojatno uništenih iz istog razloga.

"Nitko ne zna kakav je kraljev plan", reče im Rollo. "Možda krene na jug i nastavi napredovati prema Parizu, ili možda skrene na sjeveroistok, prema Calaisu, u nadi da će se ondje sastati s flamanskim saveznicima. Ali neće vam biti teško pratiti njegov trag, samo pazite da vam s obiju strana puta budu spaljena polja."

Prije nego što su se iskrcale, Rollo im je dao šunku. "Hvala, ali u bisagama imamo nešto dimljene ribe i tvrdog sira", reče Caris. "A imamo i novac - možemo kupiti sve što nam još zatreba."

"Novac vam možda neće biti od osobite koristi", uzvratila kapetan. "Moguće je da nećete imati što kupiti. Vojska je pošast poput skakavaca, posve ogoli područje kojim prođe. Uzmite šunku."

"Vrlo ste ljubazni. Zbogom."

"Molite se za mene, ako vam nije teško, sestro. Za života sam više puta teško griješio."

Grad Caen imao je nekoliko tisuća kuća. Kao u Kingsbridgeu, dva dijela grada, Stari i Novi, odvajala je rijeka Odon, preko koje je prelazio most Sv. Petra. Na obali kraj mosta nekolicina je ribara prodavala ulov. Caris je upitala koliko košta jedna jegulja. Odgovor nije najbolje razumjela: ribar joj se obratio francuskim narječjem koje dotada nije bila čula. Kad je na koncu shvatila što joj želi reći, cijena ju je zaprepastila. Tako je uvidjela da je hrane jako malo i da je skuplja od dragog kamenja. Sada je bila još zahvalnija zbog Rollove velikodušnosti.

Još ranije bile su zaključile da će, u slučaju da ih netko počne ispitivati, reći kako su irske redovnice koje putuju u Rim. No sada, dok su se ona i Mair na konjima udaljavale od rijeke, Caris se nervozno pitala hoće li mještani po njezinu naglasku ipak shvatiti da je Engleskinja.

Mještana, međutim, vani baš i nije bilo mnogo. Iza razbijenih vrata i prozorskih kapaka nazirale su se prazne kuće. Posvuda je vladala sablasna tišina

- nije bilo prodavača koji bi na sav glas reklamirali ponuđenu robu, nije bilo djece koja se prepiru, nije bilo zvuka crkvenih zvona. Od svih aktivnosti vidjele su jedino pokope. Bitka se zbila prije više od tjedan dana, no malene skupine muškaraca sumorna izraza lica još su iznosile leševe iz kuća i stavljale ih na kola.

Činilo se da je engleska vojska jednostavno i bez razmišljanja provela masakr nad muškarcima, ženama i djecom. Prošli su kraj crkve uz koju je bila iskopana velika jama i vidjele tijela koja su ubacivali u tu masovnu grobnicu, bez lijesova, ili barem platnenih pokrova, dok je svećenik bez prestanka ponavljao pogrebni obred. Smrad je bio nepodnošljiv.

Neki muškarac u skupoj odjeći naklonio im se i upitao trebaju li pomoć. Po njegovu se držanju moglo zaključiti da je jedan od najuglednijih građana i kako mu je želja pobrinuti se za to da se ništa ružno ne dogodi gošćama posvećenima vjeri. Caris je odbila ponudu za pomoć, primjećujući kako se njegov normanski francuski ne razlikuje od jezika kojim govore engleski plemići. Moguće je, pomislila je, da niži slojevi imaju svoje različite mjesne dijalekte, dok

pripadnici vladajućih klasa govore nekakvim međunarodnim naglaskom.

Dvije redovnice uputile su se cestom koja je iz grada vodila na istok, sretne što za sobom ostavljaju sablasne ulice. I područje oko grada bilo je pusto. Caris je na jeziku neprestano osjećala gorak okus pepela. Mnoga polja i voćnjaci s obiju strana ceste bili su spaljeni. Svakih nekoliko kilometara nailazile su na hrpe nagorjelih ostataka sela. Seljaci su ili pobjegli prije nailaska vojske, ili su poginuli u tom plamenom paklu, jer tragova života gotovo i nije bilo: tek ptice i pokoja svinja ili kokoš koje su promakle pljačkašima, te tu i tamo poneki pas koji izgubljeno njuška ruševine, među već hladnim nagorjelim drvom, pokušavajući otkriti vlasnikov miris.

Prvi cilj bio im je ženski samostan na pola dana jahanja od Caena. Kad to bude moguće, noćit će u nekoj vjerskoj ustanovi - samostanu ili bolnici - kao što su činile i na putu od Kingsbridgea do Portsmoutha. Znale su nazive i smještaj pedeset jedne vjerske ustanove na putu između Caena i Pariza. Uspiju li ih pronaći dok žure spaljenim tragom koji za sobom ostavlja kralj Eduard, smještaj i hrana bit će im besplatni, a bit će i zaštićene od lopova - kao i, dodala bi majka Cecilia, od tjelesnih iskušenja, poput jakih pića i muškoga društva.

Cecilia je imala izoštren instinkt, no ipak nije slutila da u zraku između Caris i Mair lebdi drukčija vrsta iskušenja. Caris je upravo zbog toga u prvi mah odbila Mairinu molbu da pođe s njom. Bila se koncentrirala na brzo putovanje i nije željela komplicirati misiju stupanjem u nekakav strastveni odnos - kao ni odbijanjem takvog odnosa. S druge strane, na putovanju će joj dobro doći odvažna i snalažljiva osoba. Sada joj je bilo drago što je odabrala Mair: od sviju redovnica, upravo je ona jedina bila dovoljno hrabra da juri po Francuskoj za kraljevom vojskom.

S njom je kanila otvoreno razgovarati prije polaska i reći joj da na putovanju među njima ne bi smjelo biti fizičke nježnosti. Osim svega ostaloga, kad bi ih netko vidio, mogle bi upasti u velike nevolje. No na koncu nekako nije uspjela potaknuti takav otvoreni razgovor. I tako su se našle u Francuskoj, a to neriješeno pitanje i

dalje je lebdjelo među njima neizrečeno, poput nevidljivog trećeg suputnika koji s njima jaše na nijemome konju.

U podne su se zaustavile uz potok na rubu neke šume, na nespaljenoj livadi na kojoj su konji mogli pasti. Caris je narezala dio Rollove šunke, dok je Mair izvadila iz torbe ustajali kruh iz Portsmoutha. Pile su vodu iz potoka, iako je imala okus po spaljenom drvu.

Caris je potiskivala silnu želju da što prije krenu dalje, prisiljavajući se na to da konjima omoguće da se odmore za najtoplijeg dijela dana. A onda, kad su se već spremale za polazak, zatekla ju je spoznaja da ih netko promatra. Zastala je kao ukopana, sa šunkom u jednoj, a nožem u drugoj ruci.

Mair upita: "Što se dogodilo?" Pogledavši u smjeru u kojem je gledala Caris, odmah je shvatila.

Dvojica muškaraca stajali su samo nekoliko metara od njih, u sjeni drveća, i promatrali ih. Doimali su se vrlo mlado, no to je bilo teško točno odrediti, jer im je lice bilo čađavo, a odjeća prljava.

Nekoliko trenutaka kasnije Caris im se obratila na normanskome. "Bog vas blagoslovio, djeco moja."

Nisu odgovorili. Caris zaključila kako ne znaju što da učine. Ali o kakvim sve mogućnostima razmišljaju? O pljački? O silovanju? U očima im je vidjela grabežljivi sjaj.

Bojala se, ali je zahvaljujući snazi volje uspijevala razmišljati pribrano. Što god još željeli, zacijelo umiru od gladi, zaključila, te se obrati Mair: "Brzo, daj mi dva komada tog kruha."

Mair odreže dvije debele kriške velikog kruha. Caris odreže dva poveća komada šunke. Stavivši šunku na kruh, ponovno se obrati Mair: "Daj svakome po komad."

Mair je izgledala užasnuto, ali im je prišla sigurnim korakom i ponudila hranu.

Obojica su zgrabili ponuđeno i stali pohlepno jesti. Caris je zahvalila zvijezdama što je došla do ispravnog zaključka.

Brzo je spremila šunku u bisage, a nož za pojas, pa je uzjahala Blackieja. Mair je spremila kruh i uspela se na Stampa. Caris se na konju osjećala sigurnije.

Viši muškarac brzo je krenuo prema njima. Caris je već bila u iskušenju da podbode konja i odjuri, no to zapravo nije stigla učiniti. Muškarac je već bio uhvatio uzde. Progovorio je s ustima punima hrane. "Hvala", reče s izraženim lokalnim naglaskom.

Caris odvrati. "Zahvali Bogu, a ne meni. On me poslao da vam pomognem. On pazi na vas. Sve vidi."

"U torbi imate još mesa."

"Bog će mi reći kome da ga dam."

Muškarac je još nekoliko trenutaka razmišljao o tim riječima, a onda reče:

"Blagoslovi me."

Caris nije bila spremna samo tako ispružiti desnu ruku i pružiti tradicionalni blagoslov - ruka bi joj se tako našla predaleko od pojasa i noža. Bio je to tek kratki nož za hranu, ali dovoljan da razreže nadlanicu ruke koja drži uzde i da ih muškarac zbog toga ispusti.

A onda ju je obuzelo nadahnuće. "U redu", reče. "Klekni."

Muškarac je oklijevao.

"Moraš kleknuti da primiš blagoslov", reče ona, blago povišenim glasom.

Muškarac je polagano kleknuo, i dalje držeći kruh i šunku u ruci.

Caris pogleda njegova prijatelja. Nekoliko trenutaka kasnije i drugi je muškarac kleknuo.

Caris je obojicu blagosloвила, a potom podbola konja i brzo krenula prema cesti. Nakon nekoliko se trenutaka osvrnula. Mair ju je pratila u stopu, a ona dvojica izglednijih muškaraca stajali su zagledani u njih.

Dok su tog poslijepodneva jahale, Caris je nervozno razmišljala o tom događaju. Sunce je vedro obasjavalo krajolik, kao za lijepa sunčanog dana u paklu. Na pojedinim mjestima dim se nemirno dizao iz nekog šumarka ili zapaljenog sjenika. No sve ipak nije bilo posve opustjelo, uvidjela je malo-pomalo. Ugledala je neku trudnicu koja je ubirala grah s polja koje je izmaklo engleskim bakljama, prestrašena lica dvoje djece koja su provirivala između pocrnjelog kamenja vlastelinske kuće, te nekoliko malenih skupina muškaraca, koji su uglavnom promicali rubom šume, budnih i svrhovitih pokreta svojstvenih skupljačima. Ti su je muškarci zabrinjavali. Doimali su se

gladno, a gladni su ljudi opasni. Pitala se bi li trebala prestati razmišljati o brzini, te se više posvetiti sigurnosti.

Pronalaženje puta do usputnih vjerskih ustanova također je bilo teže nego što je Caris očekivala. Nije računala na to da će engleska vojska ostavljati za sobom toliku pustoš. Pretpostavljala je da će posvuda biti seljaka koji će je usmjeriti na pravi put. I u uobičajenim okolnostima ponekad je bilo teško doći do takvih informacija, od ljudi koji nikada nisu putovali dalje od najbližeg sajmišta. No sada će njezini sugovornici izbjegavati izravne odgovore, biti prestrašeni ili vrebati putnike.

Po suncu je znala da napreduju na istok, a prema dubokim tragovima zaprežnih kola u sasušenome blatu zaključila je da su na glavnoj cesti. Do večeri su trebale stići do sela nazvanog po ženskome samostanu u njegovu središtu: Hopital-des-Soeurs. Kako su se sjene pred njom produljivale, lako se sve zabrinutije ogledavala na sve strane, tražeći nekoga tko bi je mogao uputiti onamo.

Djeca su u strahu bježala pred njom. Caris još nije bila dovoljno očajna da se izloži opasnosti i pristupi gladnim muškarcima. Nadala se da će naići na neku ženu. Nigdje na vidiku nije bilo mladih žena i Caris je sumorno razmišljala o sudbini koja ih je mogla snaći prilikom engleskog pustošenja. S vremena na vrijeme u daljini bi ugledala pokoji usamljeni lik u polju koje nije bilo spaljeno, no nije se željela previše udaljiti od ceste.

Na koncu je pronašla neku naboranu staricu koja je sjedila pod stablom jabuke uz poveću kamenu kuću. Jela je malene jabuke, ubrane iako su još bile nezrele. Izgledala je užasno prestrašeno. Caris je sjahala, da umanjí ženin strah. Starica je pokušala sakriti ostatak oskudnog obroka u nabore haljine, no činilo se da nema snage pobjeći.

Caris joj se uljudno obrati: “Dobra večer, majko. Smijem li priupitati hoće li nas ova cesta odvesti u Hopital-des-Soeurs?”

Žena kao da se pribrala, pa je odgovorila razumljivim riječima. Pokazavši u smjeru u kojem su se kretale, rekla je: “Kroz šumu i preko brežuljka.”

Caris je tada uvidjela da žena nema zube. Zacijelo je nemoguće jesti nezrele jabuke samo desnima, pomisli sažalno. “Koliko je daleko?” upita još.

“Daleko je.”

U njezinoj je dobi sve daleko. “Može li se onamo stići do mraka?”

“Na konju da.”

“Hvala, majko.”

“Imala sam kćer”, reče starica. “I dva unuka. Četrnaestogodišnjaka i šesnaestogodišnjaka. Bili su to dobri mladići.”

“Žao mi je.”

“Englezi”, doda starica. “Neka svi gore u paklu.”

Očito joj nije palo na pamet da bi Caris i Mair mogle biti Engleskinje. Tako je Caris dobila odgovor na pitanje koje ju je mučilo: mještani ovdje ne znaju odrediti nacionalnost došljaka. “Kako su se zvali, majko?”

“Giles i Jean.”

“Molit ću za duše Gilesa i Jeana.”

“Imate možda kruha?”

Caris pogleda oko sebe, kako bi se uvjerila da nitko ne vreba u blizini, pripravan za napad, no bile su posve same. Glavom je dala znak Mair, a ova je iz bisaga uzela ostatak kruha i ponudila ga starici.

Žena joj ga je gotovo istrgnula iz ruku i počela gristi golim desnima.

Caris i Mair uzjahale su i pošle dalje.

Mair u jednom trenutku reče: “Nastavimo li dijeliti hranu, umrijet ćemo od gladi.”

“Znam”, reče Caris. “Ali kako odbiti?”

“Mrtve nećemo ispuniti zadaću.”

“Ali ipak smo redovnice”, reče Caris prijekorno. “Moramo pomagati ljudima u nevolji, a Bogu prepustiti da odredi kada ćemo umrijeti.”

Mair je ostala zatečena. “Nikada nisi tako govorila.”

“Moj je otac mrzio ljude koji samo propovijedaju moral. Svi smo mi dobri kad nam to odgovara, običavao je reći: a to se ne računa. Kad silno želiš učiniti nešto pogrešno - kada si na korak od bogaćenja na nepoštenome poslu ili samo što nisi poljubio dražesne usne susjedove supruge, ili se spremaš slagati kako bi se izvukao iz užasne nevolje - tada su ti potrebna pravila. Poštenje i čast u neku su ruku poput mača, govorio je: njime ne smiješ zamahnuti ako se ne spremaš dovesti u kušnju. Iako nije imao pojma o mačevima.”

Mair je još neko vrijeme šutjela. Možda je razmišljala o Carisnim riječima, ili je jednostavno odustala od rasprave; Caris to sada više nije znala točno odrediti.

Kad god bi spomenula Edmunda, Caris je shvaćala koliko joj zapravo nedostaje. Nakon majčine smrti, bio se pretvorio u glavni oslonac njezina života.

Uvijek je bio uz nju, uvijek pouzdan i pri ruci, i kad su joj trebali razumijevanje i suosjećanje i pronicljivi savjeti ili tek informacije: uvijek je znao toliko toga o svijetu. Sada, kad bi se okrenula u tom smjeru, uvijek bi zatekla samo prazan prostor.

Prošli su kroz šumarak, a zatim se uspeli na uzvisinu, kao što im je i rekla ona starica. Kad su spustile pogled u plitku dolinu, ugledale su još jedno spaljeno selo, nalik na sva ostala, osim što se ovdje nalazila skupina kamenih zdanja koja je sličila malenom samostanu. “To je zacijelo Hopital- -des-Soeurs”, reče Caris.

“Hvala Bogu.”

Kad su mu se počele približavati shvatila je koliko se s vremenom zapravo naviknula na samostanski život. Dok su se spuštale niz obronak, uvidjela je da se čak i raduje obrednome pranju ruku, jelu u tišini, spavanju nakon spuštanja tame, čak i snenome miru mise u tri izjutra. Nakon svega što je danas vidjela, sigurnost tih sivih zidina jednostavno ju je privlačila, pa je podbola Blackie i kasom krenula prema selu.

Dok su se približavale samostanu, nisu vidjele nikoga, no to i nije bilo osobito neobično: radilo se o malenoj kući u selu, pa se ondje i nije moglo očekivati onoliko strke i aktivnosti kao u velikome prioratu kakav je bio Kingsbridge. Ipak, u to doba dana trebao se barem vidjeti dim kuhinjske vatre na kojoj se priprema večera. No

kad su se još približile, Caris je ugledala i druge zlokobne znakove, pa ju je malo-pomalo obavilo beznade. Najbliže zdanje, koje je nalikovalo crkvi, izgledalo je kao da nema krov. Prozori su bili tek rupe, bez kapaka i bez stakla.

Dio kamenih zidova bio je crn, kao od dima.

Posvuda je vladala tišina: nisu se čula zvona, povici timaritelja ili kuhinjskih pomoćnika. Ovdje nema nikoga, pomisli Caris zdvojno, kada je zaustavila konja. I samostan je spaljen, kao i sve ostale kuće u selu. Većina je kamenih zidova još stajala na mjestu, no drveni su se krovovi bili urušili, vrata i ostali drveni dijelovi izgorjeli su, dok su se stakleni prozori razbili od visoke temperature.

Mair u nevjerici reče: "Zapalili su ženski samostan?"

Caris je bila jednako šokirana. Dotada je bila uvjerena da osvajačke vojske nikada ne diraju sakralna zdanja. Ljudi su govorili kako je to čvrsto pravilo od kojeg se ne odstupa i kako će zapovjednik bez razmišljanja ubiti vojnika koji oskrvne sveto mjesto. To je prihvaćala bez pogovora. "Toliko o viteštvu", reče.

Sjahale su i stale oprezno zaobilaziti nagorjele grede i ostatke zdanja, te su tako došle do dijela samostana u kojem su živjele redovnice. Kada su se približile kuhinjskim vratima, Mair je kriknula i upitala: "O, Bože moj, što je to?"

Caris je znala odgovor. "Mrtva redovnica." Leš na tlu bio je bez odjeće, ali je kosa bila podšišana kao u svih redovnica. Tijelo je nekako uspjelo izbjeći plamen.

Žena je bila mrtva oko tjedan dana. Ptice su joj već bile pojele oči, a neke sitnije životinje u potrazi za hranom pojele su i dio lica.

Osim toga, dojke su joj bile odrezane nožem.

Mair s nevjericom u glasu upita: "To su učinili Englezi?"

"Francuzi posve sigurno nisu."

"Uz naše vojnike bore se i neki stranci, nije li tako? Velšani, Nijemci i tako dalje. Možda je to učinio netko od njih. ."

"Svi moraju slušati zapovijedi našega kralja", reče Caris s osudom u glasu. "On ih je doveo ovamo i on odgovara za njihove postupke."

Nijemo su piljile u jezovit prizor. Dok su tako gledale, iz usta ubijene žene izišao je miš. Mair krikne i okrene se na drugu stranu.

Caris je zagrla. "Smiri se", reče odlučno, ali je ipak pogladi po leđima, da je utješi. "Dođi", reče trenutak kasnije. "Idemo odavde."

Vratile su se konjima. Iako joj je instinkt nalagao drukčije, Caris je znala da ne bi bilo pametno pokopati redovnicu: ne pođu li sada, ovdje će biti i u vrijeme spuštanja mraka. Ali kamo da uopće krenu? Ovdje su kanile prenoćiti. "Vratit ćemo se onoj ženi s jabukama", reče. "Otkako smo napustile Caen, vidjele smo samo jednu netaknutu kuću, njezinu." Zabrinuto je pogledala prema suncu na zalasku. "Požurimo li se, doći ćemo onamo prije potpunog mraka."

Potjeralale su umorne konje i uputile se cestom kojom su bile došle. Točno ispred njih sunce se prebrzo spuštalo ispod obzora. Posljednji tračci svjetla već su nestajali kada su stigle do one kuće kraj koje je rasla jabuka.

Starica im se obradovala, očekujući da će s njom podijeliti i nešto hrane, što su i učinile, večerajući u tami. Žena se zvala Jeanne. U kući nije bilo vatre, no noć je bila topla i blaga, pa su se tri žene ispružile jedna uz drugu, umotane u pokrivače. Kako nisu posve vjerovala domaćici koja ih je primila, Caris i Mair legnule su držeći u naručju bisage u kojima je bila hrana.

Caris je još neko vrijeme ležala budna. Bilo joj je drago što je konačno na putu, nakon onog dugotrajnog čekanja u Portsmouthu, a u posljednja dva dana dobro su napredovale. Bila je uvjerena da će, uspije li samo doći do njega, biskup Richard natjerati Godwynu da redovnicama vrati sav novac. Iako nije utjelovljenje poštenja i časti, ipak je otvoren i fleksibilan, a na svoj bezvoljni način ravnopravno dijeli pravdu. Godwyn nije uspio postići da sve bude u skladu s njegovim zamislima, čak ni na onom suđenju na kojem su nju optužili da je vještica. Bila je sigurna da će moći uvjeriti Richarda da joj da pismo kojim će odrediti Godwynu da proda imovinu priorata kako bi namirio ukradeni novac.

No brinule su je opasnosti kojima se izlagala zajedno s Mair. Pretpostavka da vojnici neće dirati redovnice bila je posve pogrešna: to je sada bilo očito, nakon onoga što su vidjele u Hopital-des-Soeursu. Ona i Mair moraju se nekako prurušiti.

Kad se u svitanje probudila, obratila se Jeanne: "Vaši unuci. . . još imate njihovu odjeću?"

Starica je otvorila drvenu škrinju. "Uzmite što želite", reče. "To nemam kome dati." Uzela je kantu i otišla po vodu.

Caris je počela pregledavati odjeću. Jeanne nije tražila naknadu. Nakon smrti tolikih ljudi odjeća i nema neku novčanu vrijednost, zaključila je.

Mair reče: "Što smjeraš?"

"I redovnice su u opasnosti", reče Caris. "Bit ćemo štitonoše u službi nekog manjeg vlastelina - Pierrea, sieura od Longchampa u Bretanji. Pierre je često ime, a zacijelo ima i mnogo mjesta koja se zovu Longchamp. Englezi su nam zarobili gospodara, a gospodarica nas je poslala da ga pronađemo i dogovorimo otkupninu."

"U redu", reče Mair željno.

"Gilesu i Jeanu bilo je četrnaest, odnosno šesnaest godina. Uz malo sreće njihova će nam odjeća pristajati."

Caris uzme jednu tuniku, uske hlače i plašt s kapuljačom. Sve je bilo izrađeno od sivosmeđe, nebojene vune. Mair je pronašla sličnu odjeću u zelenoj boji, s kratkim rukavima i potkošuljom. Žene najčešće nisu nosile gaće, no muškarci jesu, a Jeanne je, nasreću, bila s ljubavlju oprala donje rublje poginulih članova obitelji. Caris i Mair moći će zadržati svoje cipele: praktična obuća redovnica nije se razlikovala od muške obuće.

"Da se preodjenemo?" upita Mair.

Svukle su redovničke halje. Caris još nikada nije vidjela razodjevenu Mair i sada nije mogla odoljeti tome da je krišom ne pogleda. Od pogleda na to nago tijelo zastao joj je dah. Mairina koža blistala je poput ružičastog bisera. Grudi su joj bile bujne, blijedih djevojačkih bradavica, a imala je i bujan grm svijetlih stidnih dlaka. Caris je odjednom postala svjesna činjenice da njezino tijelo nije toliko lijepo. Odvratila je pogled i brzo stala navlačiti odabranu odjeću.

Prvo je preko glave navukla tuniku. Bilo je to isto kao da odijeva žensku haljinu, osim što je tunika sezala do koljena, a ne do gležnjeva. Zatim je navukla platnene gaće i hlače, pa ponovno obula cipele i još stavila svoj remen.

Mair upita: "Kako izgledam?"

Caris je pomno promotri. Mair je u međuvremenu na kratku plavu kosu bila stavila dječaćku kapu, koju je sada nakrivila. Široko joj se nasmiješila. "Izgledaš neobično sretno!" reče Caris iznenađeno.

"Oduvijek mi se sviđala dječaćka odjeća." Mair se stala šepiriti, koračajući amo-tamo u malenoj sobi. "Ovako hodaju", reče. "Uvijek zauzimaju više prostora nego što im treba." Oponašala je dječake toliko vjerno da je Caris prasnula u smijeh.

Caris je tada nešto sinulo. "Hoćemo li morati i piškiti u stojećem položaju?"

"Ja to mogu, ali ne u gaćama - tako ne možeš biti precizan."

Caris se stane smijuljiti. "Gaće ne možemo ostaviti - neočekivan zapuh vjetra mogao bi otkriti . istinu."

Mair se nasmije. Potom se zagledala u Caris na način koji je bio neobičan, ali ne i posve nepoznat. Odmjerila ju je od glave do pete, pa je pogledala u oči, ne odvrćajući pogled.

"Što to radiš?" upita Caris.

"Tako muškarci mjerkaju žene, kao da su njihovo vlasništvo. Ali dobro pazi -

učiniš li ti to nekom muškarcu, postat će agresivan."

"Ovo bi moglo biti teže nego što sam zamišljala."

"Odviše si lijepa", reče Mair. "Moramo ti uprljati lice." Prišavši ognjištu, zacrnila je ruku čađom. Potom ju je razmazala po Carisinu licu. Dodir joj je bio poput milovanja. Lice mi nije lijepo, pomisli Caris. Nitko ga nikada nije smatrao lijepim - osim Merthina, dakako. .

"Previše", reče Mair nakon nekoliko trenutaka, pa obriše dio drugom rukom.

"Tako je već bolje." Umrljavši i Carisinu ruku, još reče: "Sada ti meni."

Caris je čađom malko umrljala Mairinu donju vilicu i vrat, tako da je izgledala kao da ima rijetku bradu. Sve to bilo je nekako krajnje prisno - tako intenzivno gledati to lice i nježno joj dodirivati kožu. Potom joj je još malo premazala čelo i obraze. Mair je izgledala poput zgodnog dječaka - ali nije izgledala kao žena.

Još su se nekoliko trenutaka gledale. Na Mairinim crvenim usnama titrao je osmijeh. Caris je nekako imala predosjećaj da će se

dogoditi nešto važno. A onda je netko upitao: “Gdje su redovnice?”

Obje su se okrenule obuzete strahom. Na vratima je stajala Jeanne, s teškom kantom punom svježe vode. Na licu joj se odražavao strah. “Što ste učinili onim redovnicama?” upita.

Caris i Mair prasnule su u smijeh, a Jeanne ih je u tom trenutku prepoznala.

“Kako ste se promijenile!” usklikne.

Popile su malo vode, a Caris je za doručak podijelila ostatak dimljene ribe.

Dobro je, razmišljala je dok su jele, što ih Jeanne nije prepoznala. Budu li oprezne, možda se uspiju tako izvući.

Oprostile su se od Jeanne i odjahale. Kada su se našle na vrhu uzvisine nadomak Hopital-des-Soeursu, sunce se ukazalo točno pred njima, crvenkastim sjajem obasjavajući samostan, tako da su ruševine izgledale kao da i dalje gore.

Caris i Mair brzo su prošle kroz selo, pokušavajući ne razmišljati o onom unakaženom lešu među ruševinama, jašući prema suncu na izlasku.

Poglavlje 47.

U utorak 22. kolovoza engleska je vojska bila u bijegu. Ralphu Fitzgeraldu nije bilo posve jasno kako je došlo do takvog obrata. Protutnjali su Normandijom sa zapada na istok, pljačkajući i paleći sve na što bi naišli i nitko ih nije uspijevao zaustaviti. Ralph je bio u elementu. Na takvim pohodima vojnik je mogao prigrabiti što god bi ugledao - hranu, nakit, žene - i ubiti svakoga tko bi mu se ispriječio na putu. Tako bi i inače trebalo živjeti.

Kralj je bio čovjek po Ralphovoj mjeri. Eduard III. obožavao je borbe. Kada nije ratovao, pomno je organizirao raskošne turnire, skupe imitacije bitaka, s vojskama vitezova u posebno osmišljenim odorama. U ratu je u svakom trenutku bio pripravan povesti napad, izlažući život opasnosti i nikad ne zastajući da odvagane i promisli o razmjerima opasnosti u odnosu na korist, kao što bi to učinio kakav trgovac iz Kingsbridgea. Stariji vitezovi i grofovi osvrtni su se na njegovu brutalnost i bunili se protiv incidenata, poput sustavnog silovanja žena u Caenu, no Eduardu se za to fućkalo. Kada je doznao da su neki građani Caena bacali kamenje na vojnike koji su im pustošili kuće, odredio je da se pobiju svi stanovnici grada, a popustio je tek nakon žestokih prosvjeda sira Godfreyja de Harcourta i drugih.

Sve je krenulo pogrešnim smjerom kada su došli do rijeke Seine. U Rouenu su zatekli uništen most, dok je grad, na suprotnoj riječnoj obali, bio dobro utvrđen. Francuski kralj Filip VI. osobno je, s moćnom vojskom, bio u utvrđi.

Englezi su krenuli uzvodno, tražeći pogodno mjesto za prijelaz rijeke, no tako su utvrdili da je Filip ondje bio prije njih, te da svi mostovi imaju ili snažnu obranu ili su srušeni. Došli su sve do Poissyja, na samo trideset pet kilometara od Pariza i Ralph je bio uvjeren da će napasti francusku prijestolnicu - no stariji su samo mudro odmahivali glavom, govoreći kako takvo što nije moguće. U

Parizu živi pedeset tisuća odraslih muškaraca, a ondje sada već po svoj prilici znaju što se zbilo u Caenu, pa su se pripremili za borbu na život i smrt, znajući da ne mogu očekivati milost.

Ako ne kani napasti Pariz, pitao je Ralph, koji je točno kraljev plan? Nitko mu nije znao odgovoriti, pa je Ralph zaključio da Eduard i nema drugi plan osim izazivanja kaosa.

Stanovnici Poissyja bili su evakuirani, a engleski graditelji uspjeli su obnoviti most - istodobno odbijajući francuske napade - pa je vojska na koncu ipak prešla rijeku.

Tada je već bilo jasno da je Filip okupio daleko brojniju vojsku nego Englezi, pa je Eduard odlučio pojuriti na sjever, u nadi da će se tako pridružiti anglo-flamanskim snagama koje su nadirale sa sjeveroistoka.

Filip je krenuo za njim.

Englezi su se tog dana bili ulogorili južno od još jedne velike rijeke, Somme, a Francuzi su se poslužili istom smicalicom kao i na Seini. Izviđači su navodili da su svi mostovi uništeni, a svi gradovi uz rijeku dobro utvrđeni. Što je bilo još zlokobnije, jedna je engleska jedinica na suprotnoj strani ugledala zastavu Filipova najpoznatijeg i najstrašnijeg saveznika, Ivana, slijepog kralja Češke.

Eduard je krenuo u pohod s petnaest tisuća ljudi. Tijekom šest tjedana ratovanja mnogi su od njih poginuli, dok su drugi pobjegli i uputili se kući bisaga prepunih zlata. Ralph je računao da im je preostalo još oko deset tisuća ljudi.

Izvjestaji uhoda govorili su o tome da Filip u Amiensu, nekoliko kilometara uzvodno, ima šezdeset tisuća pješaka i dvanaest tisuća vitezova na konjima, što je značilo da je u velikoj brojčanoj prednosti. Ralph nije bio toliko zabrinut još otkako su se iskrcali u Francuskoj. Englezi su se našli u velikoj nevolji.

Sutradan su pošli nizvodno, do Abbevillea, mjesta na kojem se nalazio posljednji most prije nego što se Somme počinje širiti u estuarij. No gradski oci ondje su godinama ulagali novac u ojačavanje zidina i Englezi su jasno vidjeli da je ta obrana neprobojna. Građani su bili toliko samouvjereni da su poslali brojnu postrojbu vitezova da napadne englesku prethodnicu. Došlo je do žestokog sukoba nakon kojeg su se Francuzi povukli u utvrđeni grad.

Kada je Filipova vojska napustila Amiens i počela napredovati na jug, Eduard se našao u zamci u jednome kutu trokuta: s desne

strane bio mu je estuarij, s lijeve more, a iza njega francuska vojska, željna krvi barbarskih osvajača.

Tog poslijepodneva grof Roland potražio je Ralpa.

Ralph se za grofa borio već punih sedam godina i ovaj ga više nije smatrao neiskusnim mladićem. Roland je i dalje odavao dojam da mu Ralph nije osobito drag, ali ga je nedvojbeno poštovao, te ga je uvijek koristio da ojača neki dio linije, da povede proboj ili organizira prepad. Ralph je bio ostao bez tri prsta lijeve ruke i šepao je kad bi se umorio, još otkako mu je neki Francuz kratkim kopljem slomio goljenicu, nadomak Nantesu 1342. godine. Ipak, kralj mu još nije bio podario status viteza, a taj propust kod Ralpa je izazivao gorko razočaranje.

Unatoč svom plijenu koji je uspio prigrabiti - većinu blaga pohranio je kod jednog londonskog zlatara - Ralph je bio nezadovoljan. Znao je da bi mu i otac bio jednako nezadovoljan. Poput Geralda, i Ralph se borio radi časti, a ne radi novca. No cijelo to vrijeme nije se uspeo ni za jednu stubu na hijerahijskoj ljestvici plemstva.

U trenutku Rolandova dolaska, Ralph je sjedio na polju žita koje je dozrijevalo, a koje je vojska bila posve izgazila. Bio je u društvu Alana Fernhilla i još šačice suboraca. Objedovali su u sumornoj atmosferi: na jelovniku je bila samo juha od graška s lukom. Hrane je ponestajalo a zaliha mesa više nije bilo.

Ralph se osjećao kao i svi njegovi kolege: umorni od neprestanog marširanja, malodušni od nailaska na srušene mostove i dobro utvrđene gradove, u strahu od onoga što će se dogoditi kad ih sustigne francuska vojska.

Roland je sada bio starac, sijede kose i brade, no i dalje je hodao uspravno i govorio s velikim autoritetom. S vremenom je naučio održavati ravnodušan, čak okamenjen izraz lica, pa ljudi više i nisu primjećivali da mu je desna strana lica paralizirana. On sada reče: "Estuarij Somme podložen je izmjenama plime i oseke. U vrijeme oseke voda je ponegdje vrlo plitka. Ali na dnu je gusti mulj, pa je neprohodno."

"Znači, ne možemo prijeći", reče Ralph. No znao je da Roland nije došao do njega samo da mu priopći loše vijesti, tako da ga je

već obuzeo novi optimizam.

“Moguće je da negdje postoji gaz, mjesto na kojem je dno čvršće”, nastavi Roland. “Ako postoji, Francuzi to zacijelo znaju.”

“Želite da otkrijem gdje je.”

“Što prije. Na susjednom polju imamo nešto zarobljenika.”

Ralph odmahne glavom. “Vojnici su možda iz raznih dijelova Francuske, neki možda čak i iz drugih zemalja. Tu informaciju znat će mještani.”

“Ne zanima me koga ćeš ispitati. Samo dođi do noći u kraljev šator s odgovorom.” Roland se nakon toga udaljio.

Ralph je pojeo ostatak juhe i skočio na noge, veseo jer mu se ukazala zadaća da učini nešto agresivno. “Osedlajte konje, momci”, reče.

I dalje je imao Griffa. Kao nekim čudom, njemu najdraži konj preživio je sedam godina ratovanja. Griff je bio ponešto manji od borbenih konja, ali i energičniji i živahniji od velikih životinja kojima je bila sklona većina vitezova.

Sada je već bio iskusan u bitkama, a željezom potkovana kopita služila su Ralphu kao dodatno oružje u kaosu izravne borbe. Ralphu je taj konj bio draži od većine suboraca. Jedino živo biće prema kojem je osjećao veću bliskost bio je njegov brat, Merthin, s kojim se nije vidio već sedam godina - i s kojim se možda više nikada neće vidjeti, budući da je Merthin otišao u Firencu.

Uputili su se na sjeveroistok, prema estuariju. Svi seljaci koji žive u krugu od pola dana hoda znat će gdje je gaz, ako ga uopće ima, računao je Ralph. Njime se zacijelo stalno služe, prelaze rijeku, kupuju i prodaju stoku, odlaze na vjenčanja i pogrebe rođaka, na sajmove i vjerske svetkovine. Dakako da neće biti spremni samo tako odati taj podatak engleskim zavojevačima - no on je znao kako riješiti taj problem.

Udaljili su se od vojske i ušli u područje koje još nije osjetilo posljedice dolaska tisuća vojnika, gdje je na pašnjacima bilo ovaca, a usjevi su dozrijevali na poljima. Tako su došli do sela iz kojeg se u daljini nazirao estuarij. Konji su pojurili travnatom stazom koja je vodila u selo. Kućerci s po jednom ili dvjema prostorijama u kojima su živjeli kmetovi, podsjetili su Alpha na Wingleigh. Kao što je i

očekivao, seljaci su se razbježali na sve strane. Žene su nosile djecu, a većina muškaraca u ruci je imala sjekiru ili srp.

Ralph i njegovi ljudi su takvu predstavu u posljednjih nekoliko tjedana izveli barem dvadeset-trideset puta. Bili su pravi stručnjaci za prikupljanje podataka.

Zapovjednike je najčešće zanimalo gdje mještani skrivaju zalihe. Kad bi čuli da dolaze Englezi, lukavi seljaci odveli bi stoku i ovce u šumu, vreće s brašnom sakrili bi u rupe u zemlji, a bale sijena u crkveni zvonik. Znali su da će po svoj prilici umrijeti od gladi otkriju li gdje je hrana, no to bi ipak prije ili kasnije otkrili. U drugim situacijama, vojsku je trebalo uputiti u pravome smjeru, možda prema nekom važnome gradu, strateškome mostu ili utvrđenoj opatiji. Seljaci su na takve upite obično odgovarali bez oklijevanja, no ipak je bilo nužno uvjeriti se da ne lažu, jer bi prepredeniji među njima mogli pokušati prevariti osvajače, znajući da se vojnici ne mogu vratiti da ih kazne.

Dok su Ralph i njegovi ljudi lovili seljake koji su bježali kroz vrtove i polja, nisu se obazirali na muškarce, nego su se koncentrirali na žene i djecu. Ralph je znao da će se njihovi supruzi i očevi u tom slučaju vratiti.

On je sada sustigao djevojčicu od trinaestak godina. Još je nekoliko trenutaka jahao uz nju, gledajući užasnut izraz na njezinu licu. Imala je tamnu kosu i kožu.

Lice joj je bilo obično i neugledno. Bila je mlada, ali je imala zaobljeno žensko tijelo - upravo onako kako je volio. Podsjetila ga je na Gwendu. U malo drukčijim okolnostima s njom bi zadovoljio tjelesnu požudu, kao što je proteklih nekoliko tjedana učinio s nekoliko sličnih djevojaka.

No tog je dana imao druge, važnije ciljeve. Skrenuo je i presjekao joj put. Ona ga je pokušala izbjeći, pa se spotaknula i pala usred gredice u povrtnjaku. Ralph je skočio s konja i ščepao je u trenutku kada je ustala. Kriknula je i ogrebla mu lice, pa ju je udario šakom u trbuh, da je utiša, a zatim je uhvatio za dugačku kosu. Vodeći konja za uzde, počeo ju je vući natrag, prema selu. Ona se spotaknula i pala, no on je bez zastajkivanja koračao dalje, vukući je

za kosu. Ona se pridignula, vrišteći od boli. Nakon toga više nije pala.

Okupili su se u malenoj drvenoj crkvi. Osmorica engleskih vojnika uhvatila je četiri žene, četvero djece i dvoje novorođenčadi koje su žene držale u naručju.

Sve su natjerali da sjednu na pod ispred oltara. Nekoliko trenutaka kasnije u crkvu je utrčao neki muškarac koji je nešto blebetao na mjesnome narječju, moleći i preklinjući. Za njim su ušla još četvorica.

Ralph je bio zadovoljan.

Stao je kraj oltara, običnog drvenog stola obojenog bijelom bojom. "Tiho!"

poviče, pa zamahne mačem. Svi su ušutjeli. Zatim je pokazao prema nekom mladiću. "Ti", reče. "Tko si ti?"

"Kožar, gospodaru. Molim vas da ne naudite mojoj supruzi i djetetu, nisu vam ništa učinili."

Zatim je pokazao jednog drugog muškarca. "Ti!"

Djevojka koju je bio uhvatio prigušeno je kriknula, pa je zaključio da su njih dvoje u nekakvom srodstvu. Po svoj prilici otac i kći, pomisli.

"Običan siromašni pastir, gospodaru."

"Pastir?" To je već bolje. "I koliko često vodiš stoku preko rijeke?"

"Jednom ili dvaput godišnje, gospodaru, kad idem na sajam."

"A gdje je gaz?"

Muškarac je oklijevao. "Gaz? Nema gaza. Moramo prelaziti most u Abbevilleu."

"Siguran si?"

"Siguran, gospodaru."

Pogledao je uokolo. "Svi. . je li to istina?"

Svi su kimnuli.

Ralph promisli o tome. Bojali su se - bili su užasnuti - ali i uz to bi mogli lagati.

"Dovedem li svećenika, a on donese Bibliju, hoćete li mi se zakleti na besmrtnost duše da nema mjesta na kojem je moguće pregaziti estuarij?"

“Hoćemo, gospodaru.”

No to bi predugo trajalo. Ralph je pogledao uhvaćenu djevojku. “Dođi ovamo.”

Ona je ustuknula.

Pastir je pao na koljena. “Molim vas, gospodaru, nemojte nauditi nedužnom djetetu, tek joj je trinaest. .”

Alan Fernhill podignuo je djevojčicu kao da je riječ o vreći luka, te je dobacio Ralphu, koji ju je uhvatio i zadržao u rukama. “Lažete, svi odreda. Uvjeren sam da postoji nekakav gäz. Samo moram znati točno gdje.”

“U redu”, reče pastir. “Reći ću vam, ali ostavite dijete.”

“Gdje je gaz?”

“Kilometar i pol nizvodno od Abbevillea.”

“Kako se zove selo?”

Pastira je pitanje načas smelo, no onda je rekao: “Nema sela, ali na suprotnoj strani vidi se gostionica.”

Laže. Nikada nije putovao, pa ne zna da se kraj gaza uvijek nalazi i neko selo.

Ralph uhvati djevojku za ruku i položi joj dlan na oltar, pa izvuče nož.

Munjevitim pokretom odrezao joj je jedan prst. Teška oštrica bez poteškoća je rasjekla njezine malene kosti. Djevojka je kriknula od silne boli, a crvena krv šiknula je po bijelome stolu. Svi seljani užasnuto su kriknuli. Pastir je bijesno zakoračio prema oltaru, ali ga je zaustavio vršak mača Alana Fernhilla.

Ralph je i dalje jednom rukom držao djevojčicu, dok je odrezani komad prsta podignuo na vršku noža.

“Ti si Sotona, glavom i bradom”, reče pastir, koji se tresao od šoka.

“Ne, nisam.” Ralph se već susretao s takvim optužbama, no te bi ga riječi i dalje uvijek zaboljele. “Spašavam život tisuća ljudi”, reče. “A budem li morao, odrezat ću joj i ostale prste, jedan po jedan.”

“Ne, ne!”

“Onda mi reci gdje je doista gaz.” Zamahnuo je nožem.

Pastir poviče: “Blanchetaque, zove se Blanchetaque, molim vas, pustite je!”

“Blanchetaque?” ponovi Ralph. Pretvarao se da sumnja u istinitost te informacije, no to je zapravo već bilo dobro. Riječ mu je bila nepoznata, ali je zvučala kao da bi mogla označavati nekakvu bijelu platformu, a užasnuti čovjek takvo što ipak ne bi izmislio na licu mjesta.

“Da, gospodaru, tako ga zovu zbog bijelog kamenja na riječnome dnu koji omogućuje prijelaz preko mulja.” Bilo je očito da ga je obuzela panika, a niz obraze su mu klizile suze. Gotovo sigurno govori istinu, pomisli Ralph zadovoljno. Pastir je i dalje blebetao: “Ljudi kažu da je kamen onamo stavljen u drevno doba, da su ga stavili još Rimljani. Molim vas pustite moju djevojčicu.”

“Gdje se nalazi?”

“Šesnaest kilometara nizvodno od Abbevillea.”

“Ne kilometar i pol?”

“Sada vam govorim istinu, gospodaru, jer se nadam spasenju!”

“A selo se zove. .?”

“Saigneville.”

“Je li gaz uvijek prohodan ili samo za oseke?”

“Samo za oseke, gospodaru, osobito za stoku ili zaprežna kola.”

“Ali ti poznaješ ritam plime i oseke.”

“Da.”

“Imam još samo jedno pitanje, ali je jako važno. Ako samo posumnjam da mi možda lažeš, odrezat ću joj cijelu šaku.” Djevojčica je kriknula. Ralph reče: “Znaš da mislim ozbiljno, zar ne?”

“Da, gospodaru, sve ću reći!”

“Kada je sutra oseka?”

Na muškarčevu licu pojavio se uspaničeni izraz. “Ah. . ah. . samo da izračunam!” Bio je toliko izbezumljen da je jedva uspijevaao razmišljati.

Kožar tada reče: “Ja ću vam reći. Moj je brat jučer prešao rijeku, pa znam.

Oseka će biti sutra sredinom prijepodneva, dva sata prije podne.”

“Da!” reče pastir. “Tako je! Baš sam pokušavao izračunati. Sredinom prijepodneva ili malo kasnije. A onda opet navečer.”

Ralph je i dalje držao ruku koja je krvarila. “Koliko ste sigurni?”

“Gospodaru, siguran sam kao što sam siguran kako se zovem, zaklinjem vam se!”

Čovjek u tom trenutku vjerojatno nije znao kako se zove, toliko ga je obuzeo užasan strah. Ralph pogleda onog kožara. Na njegovu licu nije bilo tragova laži, ni prkosa, kao ni želje da udovolji: činilo se tek da se pomalo stidi, kao da je protiv volje morao učiniti nešto što nije bilo u redu. To je istina, pomisli Ralph slavodobitno, uspio sam.

Sada reče: “Blanchetaque. Šesnaest kilometara nizvodno od Abbevillea, selo se zove Saigneville. Bijelo kamenje na riječnome dnu. Oseka sutra sredinom prijepodneva.”

“Tako je, gospodaru.”

Ralph ispusti djevojčin ručni zglob, a ona jecajući otrči ocu, koji je odmah zagrlji. Ralph pogleda lokvu krvi na bijelome oltaru. Krv je bilo mnogo za jednu tako malenu djevojku. “U redu, ljudi”, reče. “Posao je obavljen.”

Trube su probudile Ralpa u vrijeme kada su se na nebu počeli nazirati prvi tragovi svjetla. Nije bilo vremena za paljenje vatre i doručak: vojska se odmah počela spremati za polazak. Deset tisuća ljudi tijekom ranog prijepodneva mora prijeći devet kilometara, većina njih pješice.

Kolonu je predvodila divizija princa od Walesa, a za njom je išla kraljeva divizija, pa potom povorka zaprežnih kola i na koncu zaštitnica. Izviđači su pošli utvrditi koliko je daleko francuska vojska. Ralph je bio na samome čelu kolone, sa šesnaestogodišnjim princom, koji je nosio isto ime kao i njegov otac, Eduard.

Nadali su se da će Francuze iznenaditi prelaskom Somme na mjestu gdje je bila najplića. Kralj je večer ranije rekao: “Čestitam, Ralphe Fitzgeraldde.” Ralph je još davno shvatio da takve riječi ne znače baš ništa. Za kralja Eduarda, grofa Rolanda i druge plemenitaše odradio je mnoštvo korisnih i odvažnih stvari, ali još nije postao vitez. Sada zbog toga nije osjetio osobitu kivnost. Život mu je danas ugrožen kao gotovo nikada i bilo mu je toliko drago što je pronašao izlaz za sebe, da mu nije bilo odviše stalo do toga hoće li mu netko priznati da je spasio čitavu vojsku.

Dok su tako napredovali, deseci maršala² i njihovih zamjenika neprestano su bili u ophodnji, usmjeravajući vojsku na pravi put, održavajući formaciju, kao i razmak među divizijama, te vraćajući u formaciju one koji bi zastranili. Maršali su odreda bili plemići, jer su morali imati dovoljno autoriteta da izdaju zapovijedi. Kralj Eduard fanatično je tražio da kolona pri marširanju uvijek bude pravilna.

Napredovali su na sjever. Teren se blago dizao do uzvisine s koje su u daljini ugledali odsjaj estuarija. Odande su se spuštali kroz kukuružišta. Dok su prolazili kroz sela maršali su pazili da nitko ne pljačka, jer nisu željeli da se vojska pri prelasku rijeke opterećuje dodatnim teretom. Nisu čak ni palili usjeve, jer su se pribojavali da bi dim mogao otkriti neprijatelju njihov točan položaj.

Sunce samo što nije bilo izišlo kada je prethodnica stigla do Saignevillea. Selo se nalazilo na vrhu kosine koja se s visine od desetak metara spuštala prema rijeci. Sa samog ruba obale Ralph je pogledao veliku prepreku koja se ispriječila pred njima: gotovo dva i pol kilometra vode i močvarnog tla. Ugledao je i bjelkasto kamenje koje je na dnu obilježavalo gaz. Na suprotnoj strani estuarija nalazio se maleni zeleni brežuljak. Kada mu se s desne strane ukazalo sunce, na suprotnome obronku ugledao je odsjaj metala i bljesak boja, a srce mu je obuzela jeza.

Kako je svjetlo jačalo, tako su se potvrdile njegove sumnje: neprijatelj ih očekuje. Francuzi su, dakako, znali gdje je gaz, a njihov mudri zapovjednik pripremio se za mogućnost da ga i Englezi otkriju. Toliko o njihovu faktoru iznenađenja.

Ralph pogleda vodu. Tekla je na zapad, pokazujući da nailazi oseka, no i dalje je bila preduboka da čovjek zagazi u nju. Morat će još pričekati.

Engleska vojska i dalje je pristizala na obalu, iz minute u minutu dolazile su nove stotine vojnika. Da je kralj sada pokušao okrenuti vojsku i krenuti u smjeru iz kojeg su upravo došli, kaos koji bi nastao, bio bi prava noćna mora.

U tom trenutku vratio se jedan izviđač i Ralph je stao slušati novosti koje je prenosio princu od Walesa. Vojska kralja Filipa napustila je Abbeville i približava se ovom stranom rijeke.

Tog izviđača bili su poslali da utvrdi koliko se brzo kreće francuska vojska.

Više nema povratka, shvati Ralph duboko u sebi i sa zebnjom: Englezi moraju prijeći rijeku.

Pomno je motrio suprotnu obalu, pokušavajući utvrditi koliko je Francuza na toj strani. Više od tisuću, zaključio. No još veća opasnost prijetila je od više desetaka tisuća vojnika koji su im se približavali iz Abbevillea. Ralph je u brojnim situacijama spoznao da su Francuzi vrlo odvažni - ponekad čak i ludo i nepromišljeno - ali i nedisciplinirani. Napredovali su neorganizirano, nisu slušali zapovijedi, a ponekad su, ne bi li dokazali odvažnost - i napadali kada bi bilo mudrije pričekati. No uspiju li nadvladati tu sklonost neorganiziranosti i doći ovamo u sljedećih nekoliko sati, vojsku kralja Eduarda zateći će nasred rijeke.

Napadajući s obje obale, neprijatelj bi vrlo lako mogao posve potući Engleze.

Nakon svih razaranja koja su ostavili za sobom u posljednjih šest tjedana, nisu mogli očekivati milost.

Ralph je sada razmišljao o oklopu. Imao je kvalitetne dijelove oklopa koje je prije sedam godina skinuo s nekog poginulog Francuza kod Cambraija, no sada se nalazio na jednom kolima u zaprežnoj koloni. Osim toga, nije bio siguran da pod takvim teretom može pregaziti dva i pol kilometra vode i mulja. Imao je čeličnu kacigu na glavi i kratki pancirni plašt, jedino u čemu je mogao marširati.

To će morati biti dovoljno. I ostali su imali sličnu laganu zaštitu. Većina pješaka držala je kacige obješene za pojas, tako da ih što lakše stave na glavu prije nego što se nađu u dometu neprijatelja. No nitko nije marširao u punome oklopu.

Sunce je na istoku već bilo visoko. Razina vode spustila se toliko da je sezala tek do koljena. Plemići iz kraljeve svite prenijeli su im zapovijed da počnu prelaziti rijeku. Sin grofa Rolanda, William od Castera, prenio je upute Ralphovoj skupini. "Strijelci idu prvi i počinju napad čim se nađu dovoljno blizu suprotnoj obali", rekao im je William. Ralph ga je samo nijemo gledao. Nije zaboravio činjenicu da ga je William osudio na vješala zbog onoga što je engleska vojska

činila proteklih šest tjedana. "Potom, kad dođete do obale, strijelci će se raspršiti lijevo i desno, da propuste vitezove i vojnike." Zvuči jednostavno, pomisli Ralph.

Tako je uvijek sa zapovijedima. No boj će biti krvav. Neprijatelj će biti u idealnome položaju, na obronku ponad rijeke, da redom ubija engleske vojnike koji se mučno i bez zaštite probijaju kroz rijeku.

Predvodničku skupinu činili su ljudi Hugh'a Despensera s njegovim prepoznatljivim crno-bijelim stijegom. Njegovi strijelci zagazili su u rijeku, držeći lukove iznad vode, a vitezovi i vojnici pošli su za njima. Slijedili su Rolandovi ljudi, a u rijeci su se ubrzo našli i Ralph i Alan.

Dva i pol kilometra nisu osobito velika udaljenost za pješaćenje, no, shvatio je sada Ralph, mnogo je kada treba gaziti kroz vodu, čak i kad si na konju.

Dubina je varirala: na pojedinim mjestima napredovali su preko močvarnog tla iznad površine vode, na drugima je voda sezala pješacima do struka. I ljudstvo i životinje brzo su se umorili. Kolovoško sunce pržilo ih je s visine dok su u nogama vlažnima od hladnoće imali sve manje osjeta. Cijelo to vrijeme, dok su gledali naprijed, sve su jasnije vidjeli neprijateljske snage koje su ih čekale na sjevernoj obali.

Ralph je sve uzburkano gledao suparničke snage. Prednju liniju, poredanu uz obalu, činili su vojnici sa samostrijelima. Znao je da to nisu Francuzi, nego talijanski plaćenici, koje su svi uvijek nazivali Đenovljanima, iako su zapravo potjecali iz raznih dijelova Italije. Samostrijelima je trebalo više vremena da ponovno odapnu strijelu nego što je to bio slučaj s običnim velikim lukovima, no Đenovljani će imati više nego dovoljno vremena da postave novu strijelu i naciljaju, dok se mete mučno probijaju kroz plićak. Iza tih strijelaca, na travnatome obronku, stajali su pješaci i vitezovi na konjima spremni za juriš.

Osvrnuvši se, Ralph je ugledao tisuće Engleza koji su iza njega prelazili rijeku.

Povratka jednostavno nema. Štoviše, oni koji su bili iza njega, sve su se više natiskivali naprijed, požurujući prethodnicu.

Sada je jasno vidio neprijateljske redove. Uz obalu su bili nanizani čvrsti drveni štitovi, takozvani pavisi, kojima su se služili strijelci sa samostrelima. Čim su se Englezi našli unutar domašaja njihovih strijela, Đenovljani su ih napali.

S udaljenosti od tristotinjak metara nisu uspijevali precizno ciljati, a strijele nisu imale punu snagu. Ipak, pogodili su više vojnika i konja. Pogodeni su padali, a struja ih je nosila nizvodno, gdje će se utopiti. Ranjeni konji izbezumljeno su mlatarali nogama po vodi, koja je ubrzo postala crvena od krvi. Ralph je osjetio kako mu je srce brže zakucalo.

Kad su se Englezi približili obali, preciznost se povećala, kao i snaga odapetih strijela. Samostrijel je bio spor, ali je željezne strijele čeličnih vršaka ispaljivao stravičnom snagom. Posvuda oko Ralpa padali su i ljudi i konji. Neki od pogodjenih umirali su odmah. On je, uza sve veću zebnju i slutnju propasti, uvidio da se ne može nikako zaštititi. Ili će ga pomaziti sreća ili će poginuti. Sa svih strana sada su dopirali jezoviti zvuci bitke: fijuk smrtonosnih strijela, psovke ranjenih, njištanje konja koji trpe nepodnošljivu bol.

Strijelci na čelu engleske povorke sada su počeli uzvraćati paljbu. Njihovi dvometarski lukovi donjim su dijelom dodirivali površinu vode, pa su ih tako morali držati pod neobičnim kutem, dok im je riječno dno bilo klizavo pod nogama. Ipak, davali su sve od sebe.

Strijele iz samostrijela mogle su s male udaljenosti probiti i oklop, no nitko od Engleza ionako nije imao nešto više od čvršćih i većih dijelova oklopa. Osim kaciga, od smrtonosne tuče štitilo ih je malo toga.

Da je mogao, Ralph bi se bio okrenuo i pobjegao. No iza njega je bilo deset tisuća vojnika, te barem pet tisuća konja, a svi oni natiskivali su se naprijed, te bi ga pregazili u slučaju da se pokuša vratiti. Tako bi se bez imalo sumnje utopio.

Nije mu preostajalo drugo nego da spusti glavu do Griffova vrata i potjera ga brže naprijed.

Preživjeli iz prve skupine engleskih strijelaca na koncu su došli do plićaka uz obalu, te su se počeli djelotvornije služiti lukovima. Strijele su ispaljivali u visokim putanjama, preko postavljenih štitova.

Kad bi počeli, engleski strijelci mogli su ispaljivati po dvanaest strijela u minuti. Strijele su bile izrađene od drva - najčešće jasena - ali su imale čelične vrhove, pa je tako kiša strijela izazivala užas u neprijateljskim redovima. Paljba s neprijateljske strane odjednom je oslabjela. Dio štitova je pao. Napad engleskih snaga potisnuo je Đenovljane unatrag i prvi engleski vojnici sada su počeli izlaziti na obalu.

Čim su se našli na čvrstome tlu, strijelci su se raspršili lijevo i desno, oslobađajući prostor na obali za vitezove, koji su iz plićaka odmah nasrnuli na neprijateljsku liniju. Ralph, koji je još bio u rijeci, sudjelovao je u dovoljno bitaka da zna kakva bi u tom trenutku trebala biti francuska taktika: moraju zadržati formaciju linije i omogućiti da vojnici sa samostrijelima i dalje ubijaju Engleze na obali i u rijeci. No viteški kodeks neće dopustiti francuskim plemićima da se skrivaju iza strijelaca niska roda i oni su ubrzo probili liniju i pojurili naprijed, u sraz s engleskim vitezovima - na taj način odbacujući velik dio prednosti svojih početnih pozicija. Ralph osjeti tračak nade.

Đenovljani su ostali u pozadini, a na obali je sada već vladala potpuna pomutnja. Ralphovo je srce snažno udaralo od straha i uzbuđenja. Francuzi su i dalje bili u prednosti jer su nadirali nizbrdicom, a bili su i u kompletnom oklopu: u tom naletu masovno su ubijali ljude Hugh Despensera. Prethodnica njihovih snaga učas se našla u plićaku, ubijajući i one koji su još bili u rijeci.

Strijelci grofa Rolanda došli su do ruba obale, neposredno ispred Ralph i Alana. Oni koji su preživjeli prijelaz izišli su na obalu i podijelili se. Ralph je imao dojam da su Englezi osuđeni na propast i da će on sam sigurno poginuti, no nije imao poći kamo drugdje osim naprijed. Tako je odjednom pojurio, glave priljubljene uz Griffov vrat i visoko podignutog mača, ravno prema francuskoj liniji. Uzalud je pogodio nečiju čeličnu kacigu, a onda se Griff svom silinom zabio u nekog drugog konja. Francuski je konj bio veći, ali mlađi, te je posrnuo i zbacio jahača u blato. Ralph je naglo okrenuo Griffa, vratio se i pripremio za novi juriš.

Mač mu baš i nije bio od osobite koristi protiv suparnika u oklopu, no bio je velik, krupan i snažan, na energičnome konju i od svega se najviše nadao da će protivnika uspjeti zbaciti s konja.

Pojurio je naprijed. U toj fazi borbe više nije osjećao strah. Umjesto toga, obuzela ga je takva mješavina ushita i bijesa da je samo želio pobiti što više neprijateljskih vojnika. Kad bi se upustio u bitku, vrijeme bi stalo i sada se borio iz trenutka u trenutak. Kasnije, po završetku boja, pod uvjetom da preživi, s nevjericom će gledati kako sunce zalazi i kako je već protekao cijeli dan. Sada je ustrajno jurišao na neprijatelja, izbjegavao tuđe mačeve i napadao svojim mačem kad god

bi mu se ukazala prigoda. Ni na časak nije usporavao tempo, jer bi to bilo kobno.

U jednom trenutku - možda nakon nekoliko minuta, a možda nakon nekoliko sati - s nevjericom je shvatio da Englezi više masovno ne ginu. Štoviše, činilo se da osvajaju prostor i da im se vraća nada. Izdvojio se iz najvećeg kaosa i zastao, hvatajući dah, da bolje promotri situaciju.

Obalu su prekrivala trupla, no francuskih je žrtava bilo koliko i engleskih, i Ralph je tek tada uvidio koliko je francuski napad bio nepromišljen. Čim je došlo do izravnog sraza vitezova, Đenovljani su prestali ispaljivati strijele, bojeći se da ne pogode svoje vojnike, pa neprijatelj tako više nije skidao Engleze u rijeci, kao da se radi o patkama na kakvom jezercu. Od tog trenutka Englezi su počeli masovno navirati iz estuarija, svi prema istim zapovijedima: strijelci su se sklanjali lijevo i desno, a vitezovi i pješaci neumoljivo su napredovali, preplavljujući francuske snage zahvaljujući već samoj brojčanoj nadmoći.

Osvrnuvši se prema rijeci, Ralph je vidio da ponovno nailazi plima, tako da su oni Englezi koji su još bili u vodi očajnički pokušavali što prije izići na obalu, bez obzira na sudbinu koja ih je ondje mogla snaći.

Dok je hvatao dah, Francuzi su počeli gubiti hrabrost i odlučnost. Stjerani s obale i uzbrdo, preplavljeni naletima vojske koja je jurišala iz vode koja je rasla, počeli su se povlačiti. Englezi su odlučno jurišali dalje, ni sami ne vjerujući da im se osmjehnula takva sreća. Kako to često biva u takvim situacijama, povlačenje se vrlo brzo pretvorilo u otvoreni bijeg, pri čemu se svatko brinuo isključivo za vlastitu kožu.

Ralph ponovno pogleda estuarij. Povorka zaprežnih kola bila je nasred rijeke.

Konji i volovi vukli su teška kola preko gaza, a oni koji su upravljali kolima bjesomučno su ih tjerovali bičevima, samo da preduhitre plimu. Sada je i na suprotnoj obali bilo manjih sukoba. Bit će da je onamo stigla prethodnica vojske kralja Filipa, te je napala one rijetke zaostale pripadnike engleske vojske. Ralphu se učinilo da je na sunčevu svjetlu prepoznao oznake češke lake konjice. No napadači su ipak kasnili.

Na koncu se opustio u sedlu, odjednom slab od silnog olakšanja. Bitka je završila. Što je bilo najnevjerojatnije, unatoč svim očekivanjima, Englezi su se izvukli iz francuske zamke.

Barem još danas, bit će na sigurnome.

Poglavlje 48.

Caris i Mair stigle su u blizinu Abbevillea 25. dana kolovoza, te su se duboko razočarale uvidjevši da je francuska vojska već ondje. Deseci tisuća pješaka i strijelaca bili su se ulogorili u poljima oko gradića. Na cesti su čule ne samo francuske naglaske iz raznih krajeva, nego i jezike iz mnogo udaljenijih područja: Flandrije, Češke, Italije, Savoje, Mallorce.

Francuzi i njihovi saveznici progonili su engleskog kralja Eduarda i njegovu vojsku - baš kao i Caris i Mair. Caris se pitala kako bi ona i Mair uopće mogle steći nekakvu prednost u toj utrci.

Kada su prošle kroz gradska vrata i ušle u grad, već kasno poslije podne, ulice su bile prepune francuskih plemića. Caris još nikad nije vidjela tako raznoliko mnoštvo skupe odjeće, profinjenog oružja, veličanstvenih konja i novih cipela, čak ni u Londonu. Činilo se da se ondje okupila cjelokupna francuska aristokracija. Gradski gostioničari, pekari, ulični zabavljači i prostitutke radili su bez predaha, da zadovolje potrebe gostiju. Sve gostionice bile su prepune grofova, a u svim kućama na podu je spavao neki vitez.

Opatija Sv. Petra bila je na popisu vjerskih ustanova u kojima su Caris i Mair kanile potražiti utočište. No čak i da su još bile odjevene kao opatice, ne bi mogle samo tako ući u gostinske prostore: ondje je odsjeo francuski kralj, a njegova svita zauzela je sva slobodna mjesta. Dvije redovnice iz Kingsbridgea, koje su se sada predstavljale kao Christophe de Longchamp i Michel de Longchamp, uputili su u veliku opatijsku crkvu, gdje je na

hladnome kamenom podu glavnoga broda noćilo nekoliko stotina kraljevih štitonoša, timaritelja i ostalih slugu. Međutim, maršal zadužen za crkvu rekao im je kako ondje nema mjesta, pa će morati prespavati u poljima, baš kao i svi ostali gosti niskoga roda.

Sjeverni transept služio je kao bolnica za ranjenike. Dok su izlazile, Caris je načas zastala kraj nekog liječnika koji je upravo šivao duboku porezotinu na obrazu vojnika koji je stenjao. Liječnik je radio brzo i vješto, a kada je završio, Caris zadivljeno reče: "To ste izvrsno obavili."

“Hvala”, reče on. No, čim ju je pogledao, upita još: “Ali kako bi ti to mogao znati, momčiću?”

Znala je jer je nebrojeno puta gledala na djelu Matthewa Brijača, no sada je morala brzo izmisliti neku priču, pa je rekla: “Moj je otac u Longchampu, odakle dolazim, gospodar ev liječnik.”

“A ti si sada sa svojim gospodarom?”

“Englezi su ga zarobili, pa je gospodarica mene i brata poslala da dogovorimo otkupninu.”

“Hmmm. Bilo bi vam bolje da ste se uputili ravno u London. Ako već nije ondje, ubrzo će biti. No kad ste već ovdje, možete zaraditi prenoćište u crkvi ako mi pomognete.”

“Više nego rado.”

“Jesi li kada vidio da otac ispiru rane toplim vinom?”

Caris je mogla prati rane i zatvorenih očiju. Već nekoliko trenutaka kasnije, ona i Mair radile su ono što su najbolje znale, brinule su za bolesnike. Većina vojnika ranjena je dan ranije, u bitki kod gaza preko rijeke Somme. Najprije su zbrinuti ranjeni plemići, a liječnik se sada bavio običnim vojnicima. Nekoliko sati radili su bez prestanka. Dugotrajna ljetna večer prešla je u suton, pa su se u crkvi pojavile i svijeće. Na koncu su namjestili sve kosti, amputirali zgnječene udove i zašili sve rane. Nakon toga, liječnik, Martin Chirurgen³, odveo ih je u samostansku blagovaonicu na večeru.

Prema njima su se odnosili kao da su dio kraljeve svite, pa su večerale kuhanu ovčetinu s lukom. Njih dvije čitav tjedan nisu okusile meso. Dobile su čak i dobro crno vino. Mair je pila s užitkom. Caris je bilo drago što im se pružila prilika da obnove snagu, no i dalje je zabrinuto razmišljala o tome kako sustići Engleze.

Jedan vitez za njihovim stolom upitao je: “Jeste li svjesni toga da u susjednoj prostoriji, opatovoj blagovaonici, sada večeraju četvorica kraljeva i dvojica nadbiskupa?” Dok ih je imenovao, pobrojao ih je na prste: “Kraljevi Francuske, Češke, Rima i Mallorce, te nadbiskupi Rouena i Sensa.”

Caris je odmah zaključila da to mora vidjeti. Izišla je kroz vrata za koja joj se učinilo da vode do kuhinje. Ugledala je sluge koji su u

jednu drugu prostoriju unosili prepune pladnjeve, te je provirila kroz ta vrata.

Nije bilo sumnje u to da su muškarci oko stola vrlo ugledni i moćni - sve je bilo prepuno pečene peradi, velikih komada govedine i ovčetine, raskošnih deserata i pravih piramida ušećerenog voća. Na čelu je, po svoj prilici, sjedio kralj Filip, pedesettrogodišnjak s tek pokojom sijedom dlakom u svijetloj bradi.

Kraj njega je sjedio i govorio neki mlađi muškarac koji mu je bio nalik. "Englezi nisu plemići", rekao je, lica crvena od gnjeva. "Sličniji su lopovima koji noću krađu, a onda bježe."

Kraj Caris se uto pojavio Martin, te joj došapnuo: "To je moj gospodar - Charles, grof od Alencona, kraljev brat."

Neki drugi glas nato je rekao: "Ne bih se složio." Caris je odmah shvatila da je govornik slijep, te je zaključila kako je zacijelo riječ o češkome kralju Ivanu.

"Englezi ne mogu još dugo bježati. Ponestaje im hrane i premoreni su."

Charles reče: "Eduard se želi sastati s anglo-flamanskim snagama koje su iz Flandrije napale francuski sjeveroistok."

Ivan je odmahnuo glavom: "Danas smo doznali da se vojska povukla. Ja smatram da se Eduard mora zaustaviti i boriti. I to, iz njegove perspektive, što prije, to bolje, jer će njegovi ljudi, kako dani odmiču, samo gubiti volju."

Charles uzbuđeno reče: "U tom slučaju moramo ih sutra dostići. Nakon svega što su učinili u Normandiji, svi redom moraju umrijeti - vitezovi, plemići, čak i sam Eduard!"

Kralj Filip položi ruku na Charlesovu podlakticu, da ga ušutka. "Gnjevan našeg brata posve je razumljiv", reče. "Engleski su zločini odvratni. Ali vodite računa o jednome: kad se susretnemo s neprijateljem, najvažnije je prijeći preko svih naših eventualnih neslaganja - zaboraviti naše sukobe i uvrijeđenost - te stvoriti međusobno povjerenje, barem dok traje bitka. Više nas je nego Engleza i trebali bismo ih bez poteškoća poraziti - ali moramo se boriti zajednički, kao jedinstvena vojska. Nazdravimo jedinstvu."

Zanimljiva zdravica, pomisli Caris dok se diskretno povlačila. Bilo je očito kako kralj ne može zdravo za gotovo računati na to da

će njegovi saveznici djelovati zajednički. No u vezi s tim razgovorom najviše ju je brinulo to što su postojali veliki izgledi da do bitke dođe vrlo brzo, možda već sutra. Ona i Mair morat će dobro paziti da se ne nađu usred borbe.

Kad su se vratili u zajedničku blagovaonicu, Martin tiho reče: “Baš kao i kralj, i ti imaš nestašnog brata.”

Caris je tada uvidjela da je Mair već pripita. Pretjerala je s uživljavanjem u ulogu mladića, sjedila raširenih nogu i laktova položenih na stol. “Tako mi svih svetaca, kakvo bogovsko jelo, ali od njega prdim k’o vrag”, rekla je redovnica dražesna lica u muškoj odjeći. “Žalim zbog smrada, momci.” Ponovno je natočila vino i stala željno piti.

Muškarci su se blagonaklono nasmijali, zabavljeni prizorom u kojem se mladić prvi put opija, nesumnjivo se prisjećajući neugodnih incidenata iz vlastite prošlosti.

Caris je uhvati za nadlakticu. “Vrijeme je za spavanje, moj mali brate”, reče.

“Idemo.”

Mair ju je spremno poslušala. “Moj se stariji brat ponaša poput stare babe”, reče ona društvu za stolom. “Ali me voli. Nije li tako, Christophe?”

“Da, Michel, volim te”, reče Caris, a svi su se ponovno nasmijali.

Mair se čvrsto držala za nju. Caris je pošla s njom u stražnji dio crkve i u glavnome brodu pronašla mjesto na kojem su bile ostavile pokrivače. Natjerala je Mair da legne, te ju je pokrila.

“Poljubi me za laku noć, Christophe”, reče Mair.

Caris je poljubi u usta, a zatim reče: “Pijana si. Spavaj. Sutra moramo rano krenuti na put.”

Caris je još neko vrijeme ležala budna i zabrinuta. Imala je dojam da joj je sreća posve okrenula leđa. Ona i Mair zamalo su bile dostigle englesku vojsku i biskupa Richarda - no upravo u tom trenutku dostigli su ih i Francuzi. Mora dobro paziti i kloniti se bojišnice. S druge strane, zaglave li ona i Mair negdje u francuskoj pozadini, možda uopće neće dostići Engleze.

Odvagnuvši sve argumente i protuargumente, zaključila je kako će biti najbolje da krenu sutradan rano ujutro, te pokušaju prestići

Francuze. Tako velika vojska ne može se kretati brzo - samo formiranje i pripreme za polazak trajat će satima. Budu li ona i Mair brze i okretne, morale bi biti ispred Francuza.

Bit će to opasno - no otkako su isplovile iz Portsmoutha, sve u što su se upuštale bilo je opasno.

Utonula je u san, a ponovno se probudila kada je zvono počelo pozivati na zornicu ubrzo nakon tri ujutro⁴. Probudila je Mair i nije pokazala nimalo suosjećanja kad se ova potužila na glavobolju. Dok su redovnici u crkvi pjevali psalme, Caris i Mair otišle su u staju i pronašle svoje konje. Nebo je bilo vedro, pa su im zvijezde koliko-toliko olakšavale snalaženje.

Gradski su pekari radili cijelu noć, pa su uspjele kupiti kruh za put. No gradska su vrata i dalje bila zatvorena. Stoga su nestrpljivo morale čekati svitanje, drhtureći na svježem zraku i jedući svježi kruh.

Oko pola pet napokon su napustile Abbeville, te su se uputile na sjeverozapad desnom obalom Somme, u smjeru u kojem se navodno kretala i engleska vojska.

Odmakle su tek kakvih petstotinjak metara kada su se s gradskih zidina oglasile trube, budeći vojsku. Baš kao i Caris, i kralj Filip je zaključio kako će biti najbolje da krenu što ranije. Vojnici u okolnim poljima počeli su se buditi i spremati za polazak. Bit će da su maršali još sinoć dobili zapovijedi, jer se činilo da svi znaju što im je činiti, pa se ubrzo i dio vojske našao na cesti uz Caris i Mair.

Caris se i dalje nadala da će stići do Engleza prije francuskih jedinica. Bilo je očito da će se Francuzi morati zaustaviti i pregrupirati prije nego što se upuste u bitku. Caris i Mair bi zahvaljujući tome trebale imati dovoljno vremena da dođu do svojih sunarodnjaka i pronađu sigurno utočište podalje od bojišnice. Nikako se nije željela naći između dviju sukobljenih strana. Već joj se činilo kako je bilo glupo uopće poći u takvu misiju. Ne znajući baš ništa o ratu, nije mogla ni zamisliti sve poteškoće i opasnosti. No sada je bilo prekasno za takve misli. Osim toga, već su stigle tako daleko a da im se ništa nije dogodilo.

Vojnici na cesti nisu bili Francuzi, već Talijani. Imali su čelične samostrijele i snopove željeznih strijela. Bili su srdačni i druželjubivi, pa je Caris s njima čavrljala na mješavini normanskog francuskog, latinskog i onih osnova talijanskog koje je pokupila od Buonaventure Čarolija. Oni su joj objasnili kako u bitkama uvijek formiraju prvu liniju i ispaljuju strijele iza velikih drvenih štitova, koji su sada bili na kolima negdje iza njih. Žalili su se zbog toga što su morali doručkovati u žurbi, francuske vitezove proglasili su nepromišljenima i svadljivima, a s divljenjem su govorili o svome vođi, Ottoneu Doriji, koji je jahao nekoliko metara ispred njih.

Sunce se uspinjalo i ubrzo je svima postalo vruće. Budući da su znali da bi tijekom dana moglo doći do bitke, strijelci su na sebi imali debele prošivene kapute, a osim lukova i strijela nosili su i kacige i štitnike za koljena. Negdje oko podne Mair je ustvrdila da će se onesvijestiti ne zaustave li se ubrzo radi odmora. I Caris je bila iscrpljena - jahale su od svitanja - a znala je da je i konjima potreban predah. Tako se unatoč svim planovima i željama ipak morala zaustaviti, a dok su stajale, na putu su ih prestigle tisuće strijelaca.

Caris i Mair napojile su konje u Sommi i pojele još malo kruha. Kad su nastavile putovanje, našle su se među francuskim vitezovima i vojnicima. Caris je na čelu skupine prepoznala Filipova koleričnog brata Charlesa. Našla se usred francuske vojske, no nije imala izbora i morala je nastaviti napredovati, u nadi da će joj se ukazati prigoda da ih nekako prestigne.

Ubrzo nakon podneva kolonom se počela širiti zapovijed. Englezi nisu zapadno od tog mjesta, kako se dotada smatralo, nego sjeverno. Francuski kralj naredio je da vojska skrene u tom smjeru - ne kao kolona, nego svi odjednom.

Vojnici koji su se nalazili oko Caris i Mair, pod vodstvom grofa Charlesa, skrenuli su s ceste koja je vodila uz rijeku na uski put koji je vodio kroz polja. Caris je pošla za njima sa sve većom zebnjom u srcu.

U tom trenutku zazvao ju je poznati glas i uz nju se ubrzo stvorio Martin Chirurgien. "Kakav kaos", reče sumornim glasom. "Formacija se posve raspala."

Na suprotnoj strani polja pojavila se skupina muškaraca na brzim konjima.

Jedan od njih zazvao je grofa Charlesa. "Izvidnica", reče Martin, te pode naprijed, da čuje što govore. Carisin i Mairin konj također su pošli naprijed, vođeni prirodnim instinktom konja da se drže jedni drugih.

"Englezi su se zaustavili", čuli su riječi jednog izvidnika. "Zauzeli su obrambeni položaj na jednoj uzvisini u blizini Crécyja."

Martin reče: "To je Henri le Moine, stari prijatelj češkoga kralja."

Charles je bio zadovoljan time što je čuo. "U tom slučaju, danas nas očekuje bitka!" usklikne, a vitezovi oko njega stali su klicati.

Henri uzdigne ruku u znak upozorenja. "Predlažemo da se sve jedinice zaustave i razvrstaju", reče.

"Sada da se zaustavimo?" zagrmí Charles. "Kad su Englezi napokon pristali na borbu? Navalimo odmah na njih!"

"Našim ljudima i konjima potreban je odmor", reče Henri tiho. "Kralj je daleko na začelju. Pružite mu priliku da vas sustigne i pogleda bojišnicu. Danas može donijeti odluku i narediti da napadnemo sutra, kad se ljudi odmore."

"Dovraga i s odlukama i odmorom. Engleza ima tek nekoliko tisuća.

Jednostavno ćemo ih pregaziti."

Henri bespomoćno raširi ruke. "Nije na meni da vam zapovijedam, gospodaru. Ali naredbe ću tražiti od vašeg brata, kralja."

"Samo traži! Traži!" reče Charles i nastavi jahati.

Martin se obrati Caris: "Nije mi jasno zašto mi je gospodar toliko razdražljiv."

Caris zamišljeno reče: "Vjerojatno mora dokazati da je dovoljno odvažan da može vladati, iako igrom slučaja, odnosno rođenjem, nije kralj."

Martin je prostrijeli pogledom. "Vrlo si pronicljiv za jednog mladića."

Caris je izbjegla njegov pogled, zaričući se u sebi da će više paziti na svoj lažni identitet. U Martinovu glasu nije bilo neprijateljskih tonova, no bio je sumnjičav.

Kao liječnik, zacijelo poznaje profinjene razlike u građi tijela muškaraca i žena, te je mogao primijetiti da Christophe i Michel de Longchamp nisu uobičajeno građeni. Nasreću, nije inzistirao na tom pitanju.

Na nebo su se počeli navlačiti oblaci, no zrak je i dalje bio topao i vlažan. S

lijeve strane ukazala se neka šuma, a Martin joj je objasnio da je to crécyska šuma. Englezi sada moraju biti vrlo blizu - no Caris se sada pitala kako će se odvojiti od Francuza i pristupiti Englezima, a da je ne ubiju s jedne ili druge strane.

Zbog te šume lijevo krilo vojske moralo se natisnuti prema sredini, tako da je na cesti kojom je napredovala Caris sada vladala velika gužva, dok su se različite divizije beznadno miješale.

Postrojbu su obilazili glasnici koji su donosili nove kraljeve naloge: vojska će se zaustaviti i ulogoriti. Caris osjeti kako je obuzima nova nada: sada će joj se pružiti prigoda da prestigne francusku vojsku. Budući da je između Charlesa i glasnika izbila svađa, Martin je prišao Charlesu da dozna o čemu se radi. Vratio se s izrazom nevjerice na licu. "Grof Charles odbija poslušati zapovijed!" reče.

"Zašto?" upita Caris zdvojno.

"Smatra da je njegov brat pretjerano oprezan. On, Charles, neće biti toliko plah i zaustaviti se pred tako slabim neprijateljem."

"Mislio sam da u borbama svi moraju slušati kralja."

"I moraju. Ali francuskome plemiću ništa nije važnije od viteškog koda časti.

Radije će umrijeti nego se ponijeti kukavički."

Vojska je nastavila napredovati unatoč zapovijedima. "Drago mi je što ste ovdje", reče Martin. "Ponovno će mi trebati vaša pomoć. Pobijedili mi ili ne, do sumraka ćemo svakako imati mnoštvo ranjenika."

Caris tada shvati da ne može pobjeći. No sada nekako više nije ni željela ići.

Štoviše, obuzeo ju je nekakav neobičan žar. Ako su ti ljudi dovoljno ludi da se sakate mačevima i strijelama, ona može barem priskočiti u pomoć ranjenicima.

Ubrzo se kroz gužvu prema pozadini postrojbe uputio zapovjednik strijelaca, Ottone Doria - a to baš nije bilo jednostavno, s obzirom na gužvu i pomutnju - kako bi se obratio Charlesu od Alengona. "Zaustavite ljude!" poviče grofu.

Charles se istog trenutka uvrijedio. "Kako se usuđuješ nešto mi naređivati?"

"Zapovijed je kraljeva! Moramo se zaustaviti - ali moji se ljudi ne mogu zaustaviti jer ih vaši guraju naprijed!"

"Onda neka samo nastave."

"U neprijateljevu smo vidokrugu. Pođemo li dalje, morat ćemo se upustiti u bitku."

"Onda neka tako i bude."

"Ali ljudi cijeli dan marširaju. Gladni su, žedni i umorni. Osim toga, moji strijelci nemaju paviše⁵."

"Tolike su kukavice da se boje boriti bez štitova?"

"Moje ljude nazivate kukavicama?"

"Da, ako se ne žele boriti."

Ottone je još nekoliko trenutaka šutio. A onda se oglasio tako tiho da je Caris jedva razabrala njegove riječi. "Obična ste budala, Alengon. I do noći ćete već gorjeti u paklu." Potom se okrenuo i odjahao natrag.

Caris na licu osjeti kapljice i podigne pogled prema nebu. Počelo je kišiti.

Poglavlje 49.

Plijusak je bio snažan, ali kratkotrajan, a nakon što je prestao, Ralph je pogledao u dolinu i, uz uzbuđeni drhtaj ispunjen strahom, uvidio da je neprijatelj stigao do njih. Englezi su bili zauzeli greben koji se s jugozapada protezao na sjeveroistok.

Njima iza leđa, na sjeverozapadu, nalazila se šuma. Ispred njih, s obje strane, teren se blago spuštao prema dolini. Desno krilo njihove vojske gledalo je na gradić Crécy-en-Ponthieu, smješten u dolini rijeke Maye.

Francuzi su nadirali s juga.

Ralph je bio na desnome krilu, s ljudima grofa Rolanda, pod zapovjedništvom mladog princa od Walesa. Bili su zauzeli trokutastu formaciju brane koja se pokazala toliko djelotvornom u borbama protiv Škota. S lijeve i desne strane nalazile su se trokutne formacije strijelaca, poput dva kraka brane. Između tih zubaca, podosta u pozadini, bili su vitezovi i vojnici, ali ne na konjima. Bila je to radikalna inovacija kojoj su se mnogi vitezovi opirali: voljeli su konje i bez njih su se osjećali ranjivima. No kralj je bio neumoljiv: svi će biti na nogama. U tlu ispred vitezova, vojnici su bili iskopali zamke - rupe duboke trideset metara i široke i dugačke po jednu stopu - koje će onemogućavati francusku konjicu.

Ralphu zdesna, pri završetku grebena, nalazilo se također nešto novo: tri nove naprave, takozvane bombe, ili topovi, iz kojih se s pomoću eksplozivnog praha ispaljivalo okruglo kamenje. Vukli su ih preko cijele Normandije, ali ih još nikada nisu upotrijebili i nitko nije bio siguran hoće li uopće funkcionirati kako treba. Kralju Eduardu danas su trebala sva sredstva koja su mu bila pri ruci, budući da je neprijatelj imao brojčanu premoć od oko četiri prema jedan do čak sedam prema jedan.

Na engleskome lijevom boku ljudi grofa od Northamptona bili su zauzeli identičnu formaciju. Iza prve linije kao rezervne snage, nalazili su se pripadnici trećeg bataljuna pod kraljevim zapovjedništvom. Iza kralja su postojala još dva rezervna položaja. Prvi su činila teretna kola, raspoređena u krugu, s ljudstvom koje neće sudjelovati u borbama - kuharima, opkoparima i konjušarima -

koji su u tom krugu bili s konjima. Drugi je položaj bila sama šuma, u koju bi, u slučaju teškog poraza, mogli pobjeći ostaci engleske vojske, budući da bi ih francuski vitezovi na konjima ondje teško mogli slijediti.

Englezi su ondje čekali još od ranog jutra, a jedina hrana bila im je juha od graška s lukom. Ralph je bio u oklopu i znojio se na neugodnoj vrućini, tako da je sa zahvalnošću dočekao kišu. Kiša je usto pretvorila u blato obronak kojim će Francuzi morati jurišati, tako da je pristup s te strane postao opasno sklizak.

Ralph je već slutio kakva će biti francuska taktika. Đenoveški strijelci počet će pucati iz zaklona, iza svojih velikih štitova, ne bi li omekšali englesku liniju.

Potom, nakon što odrade dobar dio posla, sklonit će se u stranu, a francuski vitezovi krenut će u juriš na ratnim konjima.

U čovjeku ništa ne može izazvati toliki užas kao takav napad. Taj takozvani furor franciscus bio je najmoćnije oružje francuskog plemstva. Zbog koda časti kojeg su se pridržavali, uopće nisu marili za vlastitu sigurnost. Ti divovski konji s posve oklopljenim jahačima, toliko zaštićenima da su izgledali poput ljudi od željeza, jednostavno su gazili strijelce, štitove, mačeve i vojnike.

Dakako, takvi napadi nisu uvijek bili uspješni. Neprijatelj je mogao odbiti juriš, osobito kada je teren bio naklonjen braniteljima, kao u ovom slučaju. No Francuze nije bilo moguće samo tako obeshrabriti: u tom slučaju krenuli bi u novi juriš. A brojčana im je premoć bila tolika da Ralphu nikako nije bilo jasno kako bi Englezi mogli neprekidno odbijati njihove napade.

Bojao se, no ukupno uzevši, nije žalio što je s engleskom vojskom. Sedam godina živio je pustolovnim životom punim akcije kakvu je oduvijek priželjkivao, životom u kojem su snažni muškarci kraljevi, a slabići ne znače baš ništa. Bilo mu je dvadeset devet godina, a oni koji žive takvim životom rijetko bi dočekali tu dob. Iza njega su bili teški i izopačeni grijesi, no od svih je razriješen, posljednji put tog jutra, posredstvom biskupa od Shiringa, koji je sada stajao kraj svog oca, grofa, oboružan buzdovanom

paklenskog izgleda - svećenici baš i nisu trebali prolijevati krv. Bilo je to pravilo kojeg su se površno pridržavali tako što su se na

bojišnici služili tupim oružjem.

Strijelci u bijelim plaštevima došli su do podnožja obronka. Engleski strijelci, koji su dotad sjedili, s vršcima strijela zabodenim u tlo ispred njih, sad su počeli ustajati i pripremati lukove. Ralph je zaključio kako ih se većina osjeća poput njega, ispunjeni mješavinom olakšanja zbog činjenice da je dugotrajno iščekivanje završilo i straha zbog pomisli na neprijateljevu brojčanu nadmoć.

Ralphu se činilo da imaju vremena na pretek. Jasno je vidio da Đenovljani nemaju uobičajene debele drvene štitove koji su ključan dio njihove taktike. Bio je uvjeren da bitka neće početi dok ne dopreme i postave štitove.

Iza strijelaca tisuće vitezova slijevale su se u dolinu s juga, šireći se lijevo i desno, neposredno iza njih. Sunce je ponovno izišlo i obasjalo šarolike stjegove jarkih boja i konjske plašteve. Ralph je prepoznao grb Charlesa, grofa od Alengona, brata kralja Filipa.

Strijelci su se zaustavili u podnožju obronka. Bilo ih je nekoliko tisuća. Kao da im je netko dao znak, svi su u isti mah ispustili stravičan poklič. Neki su i poskočili. Oglasile su se i trube.

Bio je to njihov ratni poklič, koji je trebao užasnuti neprijatelja, no englesku vojsku činili su iskusni borci iza kojih je bilo šest tjedana ratovanja, pa ih obično vikanje nije moglo zastrašiti. Samo su ih mirno gledali.

A onda su, što je Ralpa neopisivo zaprepastilo, Đenovljani podigli samostrijele i otpočeli paljbu.

Što to rade? Pa nemaju štitove!

Zvuk se pojavio iznenada i sve je užasnulo: zrakom je poletjelo pet tisuća željeznih strijela. No strijelci su još bili izvan dometa. Možda nisu bili računali na činjenicu da pucaju prema uzbrdici. Osim toga, poslijepodneвно sunce koje je bilo iza engleskih linija, zacijelo im je smetalo pri ciljanju. Koji god bili razlozi, njihove su strijele beskorisno pale pred engleske linije.

Iz središnjeg dijela engleske prve linije odjednom je bljesnuo plamen, a začuo se i prasak nalik na grmljavinu. U nevjerici, Ralph je ugledao dim koji se dizao s mjesta na kojem su se nalazile nove bombe. Zvuk je bio moćan, no kada je ponovno pogledao neprijateljske redove, uvidio je da stvarna šteta i nije osobita.

No mnoge strijelce to je ipak dovoljno šokiralo da zastanu s pripremanima za novu salvu.

U tom trenutku princ od Walesa povikom je naredio svojim strijelcima da otvore paljbu.

U istom trenutku podignulo se dvije tisuće velikih lukova. Kako su znali da su predaleko da ciljaju izravno, usporedo s kosinom padine, strijelci su naciljali prema nebu, intuitivno tražeći smjer niske parabole. Svi lukovi zategnuti su istovremeno, poput vlati žita u polju koje je iznenada zahvatio ljetni povjetarac.

U trenutku odapinjanja sa svih se strana začuo zvuk nalik na oglašavanje crkvenog zvona. Strijele, koje su letjele brže od najbržih ptica, vinule su se uvis, a zatim skrenule prema tlu, pogađajući neprijateljske strijelce poput tuče.

Francuski su redovi bili zgusnuti, a podstavljeni đenoveški kaputi baš i nisu služili kao osobita zaštita. Bez štitova, strijelci su bili užasno ranjivi. Stotine su popadale odmah - neki ranjeni, neki smrtno pogođeni.

No to je bio tek početak.

Dok su preživjeli strijelci pripremali samostrijele za novu salvu, Englezi su i dalje ustrajno ispaljivali pravu kišu strijela. Običnome strijelcu trebalo je tek četiri-pet sekunda da izvuče strijelu iz tla, postavi je, zategne tetivu, nacilja, ispali strijelu i posegne za novom. Iskusni i uvježbani strijelci obavljali su sve i brže. Unutar samo jedne minute, dvadeset tisuća strijela palo je na nezaštićene neprijateljske strijelce.

Bio je to pravi masakr, a posljedice su bile neizbježne: svi su se okrenuli i dali u bijeg.

Samo koji trenutak kasnije, Đenovljani su bili izvan dometa, pa su Englezi prekinuli paljbu, smijući se neočekivanoj pobjedi i rugajući se neprijatelju. No talijanski strijelci potom su naišli na novu opasnost. Francuski vitezovi kretali su se prema naprijed. Zgusnuta masa strijelaca u bijegu tako se izravno sudarila s mnoštvom konjanika koji su jedva čekali da pojure naprijed. Još nekoliko trenutaka tim je dijelom bojišnice vladala potpuna pomutnja.

Ralph nije mogao vjerovati vlastitim očima: neprijateljske jedinice počele su se sukobljavati među sobom. Vitezovi su isukali

mačeve i počeli žestoko udarati po strijelcima, koji su prvo ispucali strijele u vitezove, a zatim se počeli boriti noževima. Francuski plemići trebali su pokušati spriječiti daljnje krvoproliće, no koliko je Ralph uspio razabrati, oni koji su bili u najskupljim oklopima i koji su jahali najveće konje, bili su u prvim redovima nove bitke, gdje su sve silovitije napadali vlastite saveznike.

Vitezovi su potisnuli strijelce uz obronak, čak toliko da su se ponovno našli u dometu engleskih lukova. Princ od Walesa ponovno je naredio paljbu. Kiša strijela sada je zahvatila i vitezove, a ne samo strijelce. U sedam godina ratovanja Ralph nije vidio ništa slično. Stotine neprijateljskih vojnika ležale su uokolo, neki ranjeni, neki mrtvi, a niti jedan engleski vojnik nije zadobio ni ogrebotinu.

Napokon su se francuski vitezovi povukli, dok su se preostali strijelci raspršili na sve strane. Obronak ispod engleskih položaja bio je prepun tijela. Velški i kornvolski borci s noževima istrčali su iz engleskih redova da dokrajče francuske ranjenike, uzimajući i neoštećene strijele za ponovnu uporabu, pritom izvan svake sumnje i pljačkajući leševe. Istodobno su dječaci zaduženi za opskrbu iz tovarnog konvoja donijeli prvoj liniji novu zalihu strijela.

Uslijedio je predah koji, međutim, nije potrajao osobito dugo.

Francuski su se vitezovi pregrupirali, a u pomoć su priskočila i pojačanja -

borci koji su pristizali na stotine i tisuće. Dok ih je promatrao, Ralph je uvidio da su se stjegovima i oznakama Alencjona pridružile flandrijske i normandijske oznake. Stijeg grofa od Alengona našao se u prednjoj liniji, a zatim su se oglasile trube i konjanici su krenuli naprijed.

Ralph spusti štitnik na lice i isuče mač. U tom trenutku prisjetio se majke.

Znao je da se moli za njega kad god dođe u crkvu i sada je, na trenutak, osjetio zbog toga val tople zahvalnosti. Nakon toga koncentrirao se na neprijatelja.

Veliki konji u početku su bili spori, pod teretom jahača u kompletnome oklopu. Sunce koje se već spuštalo prema obzoru odbijalo se od francuskih vizira, dok su zastave bučno vijorile na večernjem povjetarcu. Malo-pomalo topot kopita se pojačavao, a

tempo juriša ubrzavao. Vitezovi su hrabрили konje i jedni druge, zamahujući mačevima i kopljima. Nadirali su poput vala koji zapljuskuje obalu, vala koji kao da sa svakim prijeđenim metrom postaje sve veći i brži. Ralph je osjećao kako su mu usta posve suha, dok mu je srce udaralo snažno, poput ratnog bubnja.

Prva linija našla se u dometu strijela i princ je ponovno naredio paljbu.

Strijele su iznova poletjele uvis i stale se obrušavati poput smrtonosne kiše.

Vitezovi koji su krenuli u juriš bili su zaštićeni oklopom od glave do pete i uistinu je, jedino zahvaljujući sreći, strijela mogla pronaći put i pogoditi neko osjetljivije mjesto na spoju dvaju dijelova oklopa. No konji su im imali tek zaštitu za glavu i pletene žičane štitnike za vrat. To je značilo da su upravo konji vrlo ranjivi. Kada bi im strijela probila pleća ili stražnji kraj, neki bi posve zastali, neki bi pali, a neki se okrenuli i pokušali pobjeći. Krikovi životinja koje razdire bol ispunili su zrak. Zbog sudaranja konja još je više vitezova popadalo na tlo, gdje su se našli među tijelima đenovskih streličara. Oni koji su bili iza njih jurili su prebrzo da ih izbjegnu, pa su jednostavno prelazili preko svega što bi im se našlo na putu.

No vitezova je bilo na tisuće i samo su bez prestanka nadirali.

Udaljenost je sada bila manja, pa su strijelci ispaljivali strijele u nižim putanjama.

Kad su se napadači našli na udaljenosti od stotinu metara, počeli su uzimati drukčije strijele, koje su umjesto zašiljenog vrška imale ravni čelični vrh za probijanje oklopa. Sada su mogli ubijati jahače, iako je i pogodak u konja bio gotovo jednako djelotvoran.

Tlo je već bilo mokro od kiše, a konji u nadiranju sada su nailazili na ranije iskopane rupe. Brzina im je bila takva da su tek rijetki uspijevali upasti u rupu duboku cijelu stopu i ne spotaknuti se, a mnogi su i pali, te zbacili jahača na tlo, pod noge ostalim konjima.

Vitezovi koji su nadirali klonili su se strijelaca, pa se, kao što su Englezi bili i zamislili, juriš usmjerio na jedno usko smrtonosno polje, na koje su strijele letjele i s lijeve i s desne strane.

Bio je to ključ engleske taktike. U tom trenutku postalo je jasno koliko je bilo mudro natjerati engleske vitezove da sjašu. Da su bili

na konjima, ne bi se oduprli želji da krenu u juriš - a strijelci bi tada morali prekinuti paljbu kako slučajno ne bi ubili nekoga od svojih. No budući da su i vitezovi i vojnici ostali u liniji, neprijatelja su mogli masakrirati bez sustezanja, a da s engleske strane pritom nije bilo žrtava.

No ni to nije bilo dovoljno. Francuza je jednostavno bilo previše i pokazivali su neviđenu hrabrost. I dalje su nadirali, te su tako na koncu došli i do linije engleskih vitezova i vojnika u prostoru uvučenom između dviju skupina strijelaca, pa je tada počela prava bitka.

Konji su gazili prve engleske redove, no njihov juriš usporio je blatnjavi obronak, pa ih je zaustavila zgusnuta engleska linija. Ralph se odjednom našao usred pomutnje, izbjegavajući smrtonosne udarce francuskih vitezova na konjima, mačem zahvaćajući noge njihovih konja, želeći osakatiti životinje na najjednostavniji i najpouzdaniji način: rezanjem tetiva. Boj je bio žestok: Englezi nisu imali kamo, a Francuzi su znali da bi se, u slučaju povlačenja, morali probijati kroz istu smrtonosnu kišu strijela.

Ljudi su oko Ralpa padali, pogođeni mačevima i sjekirama, a potom i zgaženi moćnim željeznim potkovama ratnih konja. Vidio je kako je grof Roland pao pod udarcem francuskoga mača. Rolandov sin, biskup Richard, zamahnuo je buzdovanom da zaštiti oca, no jedan ga je konj svom snagom odgurnuo u stranu i grof se našao pod kopitima.

Napadači su potisnuli Engleze unatrag, a Ralph je tada shvatio da Francuzi imaju i posve određeni cilj: princa od Walesa.

Ralph nije bio nimalo naklonjen povlaštenome šesnaestogodišnjem prijestolonasljedniku, ali je znao da bi bio težak udarac engleskome moralu kad bi ga Francuzi zarobili ili ubili. Ralph se povukao unatrag i lijevo, pridruživši se još nekolicini suboraca koji su zgusnuli redove oko princa. No Francuzi su samo pojačali napore, a svi su bili na konjima.

Nekoliko trenutaka kasnije Ralph je uvidio da se bori rame uz rame s princom. Prepoznao ga je po tunici podijeljenoj na četiri polja, s ljiljanima na plavoj pozadini i grbom s lavovima na crvenoj plohi. U

tom trenutku jedan je francuski konjanik nasrnuo na princa sjekirom i princ je pao.

Bio je to ružan i težak trenutak.

Ralph je skočio naprijed i svom silom navalio na napadača, probivši mu dugačkim mačem mjesto ispod pazuha, gdje se nalazio spoj u oklopu. Sa zadovoljstvom je osjetio kako je mač ušao u meso i vidio kako je iz rane šiknula krv. Netko drugi raširenih je nogu stao iznad princa i držeći ga dvjema rukama stao velikim mačem zamahivati i prema napadačima i prema njihovim konjima.

Ralph je u tom čovjeku prepoznao prinčeva stjegonošu, Richarda Fitz Simona, koji je odložio stijeg na nepokretnog gospodara. Još nekoliko trenutaka Richard i Ralph divljački su se borili da obrane kraljeva sina, ne znajući je li živ ili nije.

A onda su pristigla i pojačanja. Grof od Arundela pojavio se s velikom jedinicom svježih ljudi spremnih za borbu. Novopridošli vojnici svom su se snagom upustili u borbu i donijeli prevagu. Francuzi su počeli uzmicati.

Princ od Walesa pridigao se na koljena. Ralph je podigao vizir i pomogao mu da ustane. Činilo se da je dječak ozlijeđen, ali ne teško, pa se Ralph okrenuo i nastavio boriti.

Trenutak kasnije Francuzi su se slomili. Unatoč suludoj taktici, odvažnost im je zamalo omogućila da prekinu englesku liniju - ali u tome ipak nisu posve uspjeli. Sada su bježali, a mnogi od njih padali su dok su trčali između dviju skupina strijelaca, posrćući na krvavome obronku i vraćajući se u vlastitu liniju.

S engleske strane prolomio se poklič, iscrpljen, ali slavodobitan.

Velšani su ponovno istrčali na bojišnicu, režući vrat ranjenicima i skupljajući na tisuće strijela. I strijelci su uzimali potrošene strijele i tako popunjavali zalihe.

Iz pozadine su se pojavili kuhari s vrčevima piva i vina, dok su liječnici pojurili u pomoć ozlijeđenim plemićima.

Ralph je vidio kako se William od Castera nagnuo nad tijelo grofa Rolanda.

Roland je disao, no oči su mu bile sklopljene i izgledao je kao da će svakog trenutka izdahnuti.

Ralph je obrisao o tlo krvavi mač, a zatim podignuo vizir da popije vrč piva.

Princ od Walesa u tom mu je trenutku prišao i upitao ga: "Kako se zoveš?"

"Ralph Fitzgerald od Wigleigha, gospodaru."

"Odvažno si se borio. Bude li me kralj poslušao, sutra ćeš biti sir Ralph."

Ralph je blistao od sreće. "Hvala, gospodaru."

Princ je samo ljubazno kimnuo i udaljio se.

Poglavlje 50.

Caris je rane faze bitke promatrala sa suprotne strane doline. Vidjela je kako đenoveški strijelci pokušavaju pobjeći, da bi ih pregazili vitezovi savezničke vojske. Vidjela je i prvi veliki juriš u kojem su snage Charlesa Alencona predvodile tisuće vitezova i vojnika.

Nikada ranije nije uživo vidjela bitku i od ovog je prizora osjetila gađenje i mučninu. Stotine vitezova pale su pod engleskim strijelama, da bi ih odmah zatim zgazila kopita velikih bojnih konja. Bila je predaleko da prati borbu prsa o prsa, ali je vidjela bljeskove mačeva i gledala kako ljudi padaju kao pokošeni i zbog toga bi bila najradije zaplakala. Kao redovnica viđala je teške ozljede -

muškarce koji su pali s visokih skela, ozlijedili se oštrim alatom, doživjeli nesreću u lovu - i uvijek je osjećala bol zbog nečijeg gubitka ruke, zgnječene noge ili oštećenog mozga. No kad je vidjela da ljudi jedni drugima hotimično nanose takve ozljede, u njoj se probudilo gnušanje.

Još dugo nije bilo jasno koja bi strana mogla odnijeti konačnu pobjedu. Da je bila kod kuće i samo slušala novosti o ratu u dalekome svijetu, možda bi se nadala engleskoj pobjedi. No nakon svega što je vidjela u protekla dva tjedna, osjećala je svojevrsno neutralno gađenje. Nije se mogla identificirati s Englezima koji su ubijali seljake i spaljivali im usjeve, a pritom joj nije bilo nimalo važno što su ta zvjerstva počinili u Normandiji. Dakako, oni

bi rekli da su Francuzi to zaslužili jer su spalili Portsmouth, no to je bilo glupo razmišljanje - toliko glupo da je dovodilo do ovako stravičnih prizora.

Francuzi su se povukli, a ona je zaključila da će se pregrupirati i reorganizirati, te pričekati kraljev dolazak da primijene novi plan. Vidjela je da i dalje imaju silnu brojčanu prednost: u dolini je bilo nekoliko desetaka tisuća vojnika, a novi su i dalje pristizali.

No Francuzi se nisu pregrupirali. Umjesto toga, svaka novopristigla bojna odmah je prelazila u napad, samoubilački jurišajući obronkom prema engleskim položajima. Drugi, kao i daljnji napadi, prošli su još gore nego prvi. Dio vojnika pokosile su strijele i

prije nego što su došli do engleskih linija. Ostale su odbili pješaci. Obronak ispod grebena ubrzo se počeo sjajiti od krvi stotina ljudi i konja.

Nakon prvog napada, Caris je tek povremeno gledala u smjeru bitke. Imala je pune ruke posla brinući se za one francuske ranjenike koji su imali toliko sreće da su uspjeli napustiti bojišnicu. Martin Chirurgien u međuvremenu je shvatio da je jednako dobra liječnica kao i on. Dajući joj potpun pristup svojim instrumentima, pustio je nju i Mair da rade posve neovisno o njemu. Njih su dvije prale, šivale i previjale, i tako iz sata u sat.

S prve crte bojišnice do njih su došle novosti o istaknutim žrtvama. Charles od Alengona bio je prvi poginuli dužnosnik visokog ranga. Caris nikako nije uspijevala odagnati osjećaj da je zaslužio takvu sudbinu. Osobno se uvjerila u njegovu nepromišljenu gorljivost i nemarnu nediscipliniranost. Nekoliko sati kasnije doznali su da je poginuo i češki kralj Ivan, a ona se upitala kakvo je to ludilo natjeralo slijepca u bitku.

“Za ime svijeta, zašto ne prestanu?” pitala je kada joj je Martin donio pivo za osvježenje.

“Zbog straha”, odgovori on. “Boje se sramote i poniženja. Napustiti bojišnicu bez zadanog udarca bilo bi sramotno. Radije bi umrli.”

“Mnogima se ta želja ispunila”, reče Caris sumorno. Iskapivši pivo, ponovno se posvetila poslu. Pomislila je kako divovskim koracima napreduje na području novih spoznaja o čovjekovu tijelu. Zavirila je u sve dijelove tijela živućeg čovjeka: vidjela je mozak u razmrskanoj lubanji, sustav cjevčica i žila u grlu, prerezane mišiće ruku, srce i pluća u razmrskanom prsnom košu, sluzavu i zapetljanu masu crijeva, oblik i raspored kosti u kuku, koljenu i gležnju. U sat vremena na bojišnici je otkrila više nego u godinu dana u bolnici priorata. Upravo je zahvaljujući tome i Matthew Brijač znao tako mnogo, shvati sada. Nije ni čudo što je onoliko samouvjeren.

Pokolj se nastavio do spuštanja mraka. Englezi su zapalili baklje, pribojavajući se neočekivanog napada pod okriljem tame. No Caris bi im mogla reći da se mogu osjećati sigurno. Francuzi su bili

potučeni. Čula je dozivanje francuskih vojnika koji su na bojišnici tražili pale zemljake, rođake i prijatelje. Kralj, koji je bio pristigao kasno, te se uspio priključiti jednome od posljednjih beznadnih juriša, napustio je bojišnicu. Nakon toga počelo je sveopće povlačenje.

S rijeke je počela dolaziti magla koja je ispunila dolinu i zakrila daleke baklje.

Caris i Mair su pri svjetlu vatre radile još dugo u noć, krpajući ranjenike. Svi koji su bili u stanju hodati ili šepati, otišli su čim su uzmogli, ostavljajući između sebe i Engleza što veći razmak, u nadi da će sutradan izbjeći neizbježnu operaciju čišćenja. Nakon što su za žrtve učinile sve što je bilo u njihovoj moći, Caris i Mair također su se iskrale.

Bolja prilika od ove neće im se ukazati.

Pronašle su svoje konje i povele ih pod svjetlom baklje. Tako su došle do najnižeg dijela doline i našle se na ničijoj zemlji. Zakrivene maglom i tamom, svukle su mušku odjeću. Nekoliko trenutaka bile su beskrajno ranjive: dvije nage žene usred bojišnice. No nitko ih nije vidio, a već trenutak kasnije preko glave su navlačile redovničke halje. Mušku su odjeću spremile za slučaj da im jednom ponovno zatreba: povratak kući bit će dugotrajan i opasan.

Caris je sada odlučila odbaciti baklju, za slučaj da nekom engleskom strijelcu padne na pamet gađati svjetlo, a tek kasnije nešto pitati. Držeći se za ruke kako se ne bi razdvojile, krenule su naprijed, i dalje vodeći konje. Nisu vidjele ništa: magla je zakrivala i ono malo svjetla što je dopiralo od mjeseca i zvijezda. Počele su se uspinjati prema engleskim snagama. Miris koji je prevladavao podsjećao je na mesnicu. Na tlu je bilo toliko ljudskih i konjskih leševa da ih nisu mogle sve zaobići. Morale su stisnuti zube i hodati i po truplima. Ubrzo im je cipele prekrila mješavina blata i krvi.

Na tlu je sada bilo sve manje tijela, a ubrzo ih više nije bilo uopće. Dok su se primicale engleskoj vojsci, Caris je osjetila kako je obuzima duboko olakšanje.

Ona i Mair prešle su stotine kilometara, dva tjedna živjele u nelagodi i opasnosti, te riskirale život samo radi tog trenutka. U međuvremenu je gotovo zaboravila skandaloznu krađu koju je izveo prior Godwyn, tih stotinu pedeset funta uzetih iz škrinje ženskog

samostana - krađu koja je i bila razlog njezina putovanja. To joj se nekako činilo manje važnim nakon takvog krvoprolića. Ipak, obratit će se biskupu Richardu i u ime ženskog samostana izboriti se za pravdu.

Činilo joj se da pješaćenje traje dulje nego što je očekivala, dok je još za dana gledala na suprotnu stranu doline. Nervozno se pitala je li izgubila orijentaciju.

Možda je negdje skrenula u pogrešnome smjeru i jednostavno prošla kraj Engleza. Možda je vojska sada iza nje. Svim silama nastojala je nešto čuti - deset tisuća ljudi ne može biti posve nečujno, čak i ako je većina iscrpljeno utonula u san - no magla je prigušivala zvukove.

I dalje se čvrsto držala uvjerenja da, budući da je kralj Eduard postavio snage na najvišem dijelu terena, mora nekako napredovati prema njima, sve dok se uspinje. No to što se ništa nije vidjelo duboko ju je obeshrabrivalo. Da se nađe pred kakvim ponorom, svakako bi se strovalila u dubinu.

Prvi tračci svitanja pridavali su magli bisernu boju kad je napokon začula neki glas. Zastala je. Neki je muškarac nešto tiho govorio. Mair joj je nervozno stisnula ruku. Oglasio se i drugi muškarac. Nije uspijevala razabrati jezik. Pribojavala se mogućnosti da je cijelo vrijeme hodala u krugu i da se vratila na francusku stranu.

Okrenula se u smjeru toga glasa, i dalje držeći Mair za ruku. Crvenkasti sjaj vatre nazirao se kroz maglicu i ona sada zahvalno krene u tom smjeru. Kad se približila, jasnije je razabrala glasove i s neizmjernim olakšanjem shvatila da ona dvojica razgovaraju na engleskome. Već trenutak kasnije uočila je skupinu muškaraca oko vatre. Nekolicina ih je spavala, umotana u pokrivače, no trojica su sjedila, prekriženih nogu, i razgovarali zagledana u vatru. Trenutak kasnije Caris je vidjela kako je jedan muškarac ustao, zagledao se u maglu, po svoj prilici na stražarskoj dužnosti, iako je činjenica da nije primijetio kako mu se ona približava dokazivala da ima nemoguću zadaću.

Kako bi im privukla pozornost, Caris tiho reče: "Bog vas blagoslovio, engleski ratnici."

Posve ih je zatekla. Jedan je prestrašeno kriknuo. Stražar sa zakašnjenjem upita: "Tko je to?"

"Dvije redovnice iz priorata Kingsbridge", reče Caris. Muškarci su je gledali obuzeti praznovjernim strahom, a ona uvidi kako je vjerojatno smatraju nekakvim duhom. "Bez brige, stvarne smo žene, a stvarni su nam i konji."

"Rekli ste Kingsbridge?" upita jedan od njih iznenađeno. "Pa ja vas znam", reče i ustane. "Već sam vas viđao."

I Caris je prepoznala njega. "Lord William od Castera", reče ona.

"Sada sam grof od Shiringa", reče on. "Otac mi je prije sat vremena podlegao ranama."

"Pokoј mu duši. Ovamo smo došle potražiti vašeg brata, biskupa Richarda, svog opata."

"Zakasnile ste", reče William. "I on je mrtav."

* * *

Kasnije tog prijepodneva, kad se magla razišla i kad je bojišnica počela nalikovati suncem obasjanoj klaonici, grof William odveo je Caris i Mair do kralja Eduarda.

Svi su zadivljeno slušali priču o dvjema redovnicama koje su pratile englesku vojsku kroz čitavu Normandiju, a vojnici koji su se još jučer gledali oči u oči sa smrću, opčinjeno su slušali priču o njihovim pustolovinama. William je rekao Caris kako će kralj zacijelo poželjeti čuti priču iz njezinih usta.

Eduard III. bio je kralj devetnaest godina, no sada su mu bile tek trideset tri godine. Bio je visok i imao široka ramena, prije impozantan nego zgodan, lica predodređenog za moćan položaj: veliki nos, visoke jagodične kosti i raskošna dugačka kosa koja se tek počela povlačiti unatrag s visokog čela. Caris je odmah postalo jasno zašto ga ljudi nazivaju lavom.

Sjedio je na stolici ispred šatora, u pomodnim dvoboјnim hlačama i u plaštu s reljefnim obrubom. Bio je bez oklopa i bez oružja: Francuzi su bili nestali, a Englezi su čak uputili i poveću jedinicu osvetoljubivih ratnika da uhvate i ubiju sve eventualno preostale Francuze. U blizini je stajala nekolicina plemića.

Dok je pričala kako su ona i Mair tražile hranu i zaklon u razorenoj Normandiji, Caris se pitala ima li kralj dojam da je ta

njezina priča o mukama zapravo kritika na njegov račun. No činilo se da on ne smatra kako patnje ljudi imaju neke veze s njim. Bio je oduševljen njezinim podvizima, kao da sluša priču nekoga tko je iskazao hrabrost tijekom brodoloma.

Na koncu mu je ispričala koliko se razočarala shvativši da je, nakon svih proživljenih muka, biskup Richard, od kojeg je očekivala pravdu, mrtav. “Molim Vaše Veličanstvo da prioru Kingsbridgea naredi da redovnicama vrati ukradeni novac.”

Eduard se tužno nasmiješi. “Hrabra si žena, ali nemaš pojma o politici”, reče bez tračka prijehzira. “Kralj se ne može miješati u takve crkvene sporove. Svi naši biskupi došli bi nam prosvjedovati pred vrata.”

Moguće, pomisli Caris, no kralju ne smeta da se miješa u crkvena pitanja kad to odgovara njegovim vlastitim interesima. Ipak, nije rekla ništa.

Eduard nastavi: “A i škodilo bi tvojim ciljevima. Crkva bi bila toliko bijesna da bi se svi svećenici protivili našoj odluci, koliko god bila pravedna.”

Tu bi moglo biti neke istine, pomisli ona. No on ipak nije onoliko nemoćan koliko se pretvara. “Znam da ćete se sjetiti redovnica iz Kingsbridgea kojima je nanijeta nepravda”, reče ona. “Kad budete imenovali novog biskupa Kingsbridgea, molim vas da mu ispričate našu priču.”

“Svakako”, reče kralj, no Caris je imala osjećaj da će to zaboraviti.

Činilo se da je razgovor završio, no William tada reče: “Vaše Veličanstvo, sada kada ste ljubazno potvrdili da ja kao grof nasljedujem oca, potrebno je riješiti pitanje gospodara Castera.”

“Ah, da. Naš sin, princ od Walesa, predložio je sira Ralpa Fitzgeralda, koji je jučer dobio viteški naslov, budući da mu je spasio život.”

Caris tiho reče: “Oh, ne!”

Kralj je nije čuo, ali William jest. On je očito dijelio njezino mišljenje, pa stoga nije uspio posve prikriti ogorčenost kad je rekao: “Ralph je odmetnik koji je skrivio nebrojene krađe, ubojstva i

silovanja, samo je na koncu dočekaao kraljevsko pomilovanje time što se pridružio vojsci Vašeg Veličanstva.”

Kralja to nije dirnulo onoliko koliko je Caris očekivala. Samo je rekao: “Ipak, Ralph se sada već sedam godina bori s nama. Zaslužio je novu priliku.”

“To je doista točno”, reče William diplomatski. “Ali, s obzirom na nedaće koje smo s njim imali ranije, više bih volio da se negdje na godinu-dvije mirno skrasi, prije nego što mu se dodijeli plemićki status.”

“No, da, ti ćeš mu biti sizeren i morati rješavati te stvari”, prizna Eduard.

“Nećemo ti ga nametnuti protiv tvoje volje. No princ svakako želi da ga još nekako nagradimo.” Kralj je još nekoliko trenutaka razmišljao, a onda rekao:

“Nemaš ti ono neku rođakinju spremnu za udaju?”

“Da, Matildu”, odgovori William. “Zovemo je Tilly.”

Caris je poznavala Tilly. Pohađala je školu u samostanu.

“Tako je”, reče Eduard. “Štićenica tvog oca Rolanda. Njezin je otac imao tri sela kraj Shiringa.”

“Vaše Veličanstvo izvrsno pamti pojedinosti.”

“Udaj lady Matildu za Ralpa i daj mu sela njezina oca”, reče kralj.

Caris su te riječi užasnule. “Ali tek joj je dvanaest godina!” prasne.

William joj reče: “Tiho!”

Kralj Eduard prostrijelio ju je ledenim pogledom. “Plemenitaška djeca moraju brzo odrasti, sestro. Kraljici Filipi bilo je tek četrnaest kad sam se njome oženio.”

Caris je znala da bi trebala šutjeti, ali se nije mogla suzdržati. Tilly su bile tek četiri godine više nego kćerki koju je ona mogla imati da je rodila Merthinovo dijete. “Između dvanaest i četrnaest velika je razlika”, reče zdvojno.

Držanje mladoga kralja postalo je još ledenije. “U nazočnosti kralja ljudi iznose mišljenje samo kada ih netko nešto pita. A kralj gotovo nikada ne traži ženino mišljenje.”

Caris shvati da je odabrala pogrešan smjer. Tom braku nije se toliko protivila zbog Tillyne dobi, koliko zbog Ralphova karaktera. "Poznajem Tilly", reče. "Ne možete je udati za tog nasilnika, Ralpa."

Mair prestrašeno prošapće: "Caris! Sjeti se s kim razgovaraš!"

Eduard pogleda Williama. "Vodi je odavde, Shiring, prije nego što kaže nešto preko čega se ne može prijeći."

William uhvati Caris za nadlakticu i odlučno je udalji od kralja. Mair je pošla za njima. Caris je čula kako kralj iza njih govori: "Sad mi je jasno kako je preživjela u Normandiji - bit će da su mještani pred njom bili u užasnome strahu." Plemići koji su bili oko njega spremno su se nasmijali.

"Mora da si luda!" prosikće William.

"Doista?" reče Caris. Kralj ih sada više nije mogao čuti, pa je podigla glas. "U

posljednjih šest tjedana kralj je prouzročio smrt tisuća muškaraca, žena i djece, spalio im usjeve i domove. A ja sam pokušala spasiti jednu dvanaestogodišnjakinju i onemogućiti njezin brak s ubojicom. Recite mi još jednom, lorde Williame, tko je od nas lud?"

Poglavlje 51.

Godine 1347. Wigleigh je pogodila loša žetva. Seljaci su učinili ono što su uvijek činili u takvim situacijama: manje su jeli, odgađali su kupnju šešira i remenja, te spavali bliže jedni drugima, kako bi lakše održali toplinu. Stara udovica Huberts umrla je ranije nego što se očekivalo. Janey Jones podlegla je kašlju koji bi za kakve bolje godine preživjela, a tek rođeno dijete Joanne David, koje bi inače možda imalo izgleda, nije dočekalo prvi rođendan.

Gwenda je zabrinuto pratila kako napreduju njezina dva sinčića. Osmogodišnji Sam bio je visok i snažan za svoju dob: bio je Wulfricove građe, govorili su ljudi, iako je Gwenda znala da je zapravo sličan pravome ocu, Ralphu Fitzgeraldu. Ipak, i Sam je u prosincu bio vidno mršaviji. Davidu, nazvanom po Wulfricovu bratu koji je poginuo pri urušavanju mosta, bilo je šest godina. Onako sitan i taman, bio je sličan Gwendi. Od loše je prehrane oslabio, te je cijele jeseni imao manjih poteškoća: prehlada, osip, a potom kašalj.

Ipak, vodila je dječake kad je s Wulfricom išla dovršiti sjetvu zimske pšenice na Perkinovoj zemlji. Ledeni vjetar šibao je otvorena ravna polja. Bacala je sjeme u brazde, a Sam i David tjerali su odvažne ptice koje su pokušavale dohvatiti zrnje prije nego što bi ga Wulfric zatrpao zemljom. Dok su trčali, poskakivali i vikali, Gwenda je s divljenjem razmišljala o tome kako su ta dva minijturna ljudska bića koja posve funkcioniraju

kao i svi odrasli ljudi, izišla iz njezine utrobe. Tjeranje ptica pretvorili su u svojevrsno nadmetanje, a ona je uživala u čudu njihove maštovitosti. Iako su nekoć bili dio nje, sada su u njima nastajale misli o kojima ona nije ništa znala.

Blato im se hvatalo za stopala dok su trčkarali amo-tamo. Uz veliko polje tekao je brzi potok, a na suprotnoj obali nalazila se stupa za valjanje sukna koju je Merthin podignuo devet godina ranije. Njihov rad odande je pratila prigušena grmljavina drvenih batova. Valjaonicu su vodila dvojica ekscentrične braće, Jack i Eli - obojica samci bez zemlje - te jedan naučnik koji im je bio nećak. Bili su to jedini stanovnici Wigleighbi koji nisu osjećali posljedice slabe žetve: Mark Tkalac isplaćivao im je istu plaću tijekom cijele zime.

Bila je sredina zime i dan je bio kratak. Gwenda i njezina obitelj dovršili su sjetvu upravo kada se sa sivog neba počelo povlačiti svjetlo i kada se suton polagano, poput maglice, počeo navlačiti na šume u daljini. Svi su bili umorni.

Preostalo im je pola vreće sjemena, pa su je odnijeli Perkinu. Približivši se njegovoj kući, vidjeli su kako se i sam Perkin približava kući iz suprotnog smjera.

Hodao je uz kola na kojima je bila njegova kći, Annet. Njih dvoje bili su u Kingsbridgeu radi prodaje posljednje zalihe prošlogodišnjih jabuka i krušaka iz Perkinova voćnjaka.

Annet je i dalje imala djevojačku građu, iako joj je bilo dvadeset osam godina, a u međuvremenu je rodila i dijete. Pozornost na taj mladoliki izgled svraćala je haljinom koja je bila malko prekratka i šarmantno neurednom kosom. Izgleda glupo, smatrala je Gwenda. Njezino mišljenje dijelile su sve žene u selu, ali baš nitko od muškaraca.

Gwenda se šokirala uvidjevši da su Perkinova kola pretrpana voćem. "Što se dogodilo?" upita.

Perkin ju je sumorno pogledao. "I ljudi u Kingsbridgeu proživljavaju tešku zimu, baš kao i mi", reče. "Nemaju novca za kupnju jabuka. Od ovoga ćemo morati raditi jabukovaču."

To nije bilo dobro. Gwenda još nikada nije vidjela da se Perkin vratio sa sajma s toliko neprodanih plodova.

Činilo se da Annet nije zabrinuta. Ispružila je ruku prema Wulfricu, koji joj je pomogao da side s kola. Stupivši na tlo, posrnula je, te pala prema njemu, tako da mu se rukom oslonila o prsa. "Hopa!" usklikne, pa mu se nasmiješi, vraćajući se u ravnotežu. Wulfric se zarumenio od dragosti.

Slijepi idiote, pomisli Gwenda.

Svi su zajedno ušli u kuću. Perkin je sjeo za stol, a njegova supruga, Peg, donijela mu je zdjelu popare. On je odrezao veliku krišku kruha. Peg je potom poslužila članove svoje obitelji: Annet, njezina supruga Billyja Howarda, Annetina brata, Roba, i Robovu suprugu. Malo hrane dala je i Annetinoj četverogodišnjoj kćeri, Amabel, kao i Robovoj dvojici dječaka. Potom je Wulfrica i njegovu obitelj pozvala da sjednu.

Gwenda je željno jela. Jelo je bilo gušće od njezine popare: Peg je unutra stavljala i stari kruh, dok u Gwendinoj kući kruh nikada nije izdržao toliko da bi se osušio. Članovi Perkinove obitelji dobili su pivo koje nije ponuđeno Gwendi i Wulfricu: gostoljubivost je u teškim vremenima imala točno određene granice.

Perkin se volio šaliti s mušterijama, no inače je bio mrzovoljan, tako da je atmosfera u njegovoj kući uvijek bila manje-više sumorna. Potišteno je pričao o sajmu u Kingsbridgeu. Većina trgovaca imala je iza sebe neuspješan dan. Nešto su prodali jedino oni koji su nudili najnužnije proizvode, poput žita, mesa i soli.

Nitko nije kupovao sada već glasovito grimizno sukno iz Kingsbridgea.

Peg je zapalila svjetiljku. Gwenda je željela poći kući, no ona i Wulfric čekali su plaću. Dječaci su postali nemirni, počeli su trčati uokolo i sudarati se s odraslima.

“Bliži se vrijeme za spavanje”, reče Gwenda, iako to nije bilo točno.

Wulfric na koncu reče: “Mogao bi nam dati nadnicu, Perkine, pa da pođemo kući.”

“Nemam ništa”, reče Perkin.

Gwenda se zapilji u njega. U devet godina, koliko su ona i Wulfric radili za njega, nikada nije rekao ništa slično.

Wulfric reče: “Moramo dobiti plaću. Moramo nešto jesti.”

“Pojeli ste malo popare, nije li tako?” reče Perkin.

Gwenda nije mogla vjerovati. “Radimo za novac, a ne za poparu!”

“Ali novca jednostavno nema”, ponovi Perkin. “Bio sam na sajmu s jabukama, ali ih nitko nije kupio, pa imam višak jabuka, ali nemam novca.”

Gwenda je bila toliko šokirana da nije znala što bi uopće mogla reći. Ni u snu nikada ne bi pomislila da bi se moglo dogoditi da im Perkin ne plati. Načas je osjetila bol i strah, uvidjevši da u toj situaciji ne može postići baš ništa.

Wulfric tiho upita: “I što ćemo sada? Da idemo u polje pa izvadimo sjeme iz zemlje?”

“Morat ću vam dugovati ovoj tjednu plaću”, reče Perkin. “Isplatit ću je kad se situacija popravi.”

“A sljedeći tjedan?”

“Ni sljedeći tjedan neću imati novac - što misliš, odakle bi mi trebao stići?”

Gwenda reče: “Idemo Marku Tkalcu. Možda nas on može zaposliti u valjaonici.”

Perkin odmahne glavom. “Jučer sam razgovarao s njim u Kingsbridgeu. Pitao sam može li vas zaposliti. Rekao je da ne može. Jednostavno ne prodaje dovoljno sukna. Za njega će i dalje raditi Jack i Eli, kao i onaj mali, pa će gomilati zalihe sukna dok se ponovno ne počne bolje prodavati, ali ne može uzeti nove radnike.”

Wulfric je bio posve smeten. “Od čega bismo trebali živjeti? Kako ćeš ti obaviti proljetno oranje?”

“Možete raditi za hranu”, reče Perkin.

Wulfric pogleda Gwendu. Ona se jedva suzdržala od prijezirnog odgovora.

Ona i njezina obitelj našli su se u velikoj nevolji, pa nije vrijeme za stjecanje neprijatelja. Grozničavo je razmišljala. Izbor nije bio osobit: ili jedi ili umri od gladi. “Radit ćemo za hranu, a ti ćeš nam dugovati novac”, reče.

Perkin odmahne glavom. “To što predlažeš možda i jest pravedno. .”

“Pravedno je!”

“U redu, pravedno je, no na to ipak ne mogu pristati. Ne znam kada ću imati novac. Pa do Duhova bih vam tako mogao dugovati čitavu funtu! Možete raditi za hranu ili uopće ne raditi.”

“Morat ćeš hraniti nas četvero.”

“Da.”

“No radit će samo Wulfric.”

“Ne znam baš.. ”

“Obitelj treba više od same hrane. Djeci je potrebna odjeća. Muškarac mora imati čizme. Ako mene ne možeš plaćati, morat ću pronaći neki drugi način da osiguram takve stvari.”

“Kako?”

“Ne znam.” Na trenutak je zašutjela. Zapravo ni sama nije znala kako će to izvesti. Snagom volje potisnula je paniku koja ju je obuzimala. “Možda ću morati pitati oca kako se on snalazi.”

Peg reče: “Ja ti to ne bih preporučila, da sam na tvome mjestu. . Joby će ti reći da počneš krasti.”

Gwendu je to pogodilo. Odakle Peg pravo na tako nadmeno držanje? Joby nikada nije nekoga zaposlio, pa mu onda na isteku tjedna rekao da ga ne može isplatiti. Ipak, to nije spomenula, nego je samo blago rekla:

“Prehranio me tijekom osamnaest zima, čak i unatoč tome što me na koncu prodao odmetnicima.”

Peg zabaci glavu i iznenada počne skupljati posuđe.

Wulfric reče: “Morali bismo poći.”

Gwenda se nije ni pomaknula. Sve što još uopće može prigrabiti, mora dogovoriti sada. Kada iziđe iz kuće, Perkin će smatrati da je dogovor postignut i da ga nije moguće mijenjati. Grozničavo je razmišljala. Prisjetivši se kako je Peg dala pivo samo članovima svoje obitelji, sada reče: “Nećete nas varati i davati nam ustajalu ribu i razvodnjeno pivo. Davat ćeš nam isto što i sebi i svojoj obitelji - meso, kruh, pivo, što god već bilo.”

Peg nezadovoljno cokne jezikom. Činilo se da joj je nakana bila upravo to čega se Gwenda i pribojavala.

Gwenda doda: “To je, dakako, pod uvjetom da želite da vam Wulfric radi jednako kao ti i Rob.” Svi su dobro znali da Wulfric radi više nego Rob i dvostruko više od Perkina.

“U redu”, reče Perkin.

“I to je strogo privremena stvar. Čim dobiješ novac, moraš nam početi plaćati kao i dosada, po peni na dan.”

“Da.”

Svi su još nekoliko trenutaka šutjeli. Wulfric potom upita: “Je li to sve?”

“Čini mi se da jest”, reče Gwenda. “Ti i Perkin morate se rukovati i tako potvrditi dogovor.”

Njih su se dvojica rukovali.

Povevši djecu, Gwenda i Wulfric su otišli. Vani je već vladala potpuna tama.

Oblaci su zastirali zvijezde, pa su se morali snalaziti zahvaljujući tračcima svjetlosti koji su prodirali kroz pukotine u prozorskim kopcima i oko vrata.

Nasreću, od Perkinove do svoje kuće pješaćili su već tisuće puta.

Wulfric je upalio svjetiljku i vatru, a Gwenda je stavila dječake na spavanje.

Iako su na katu bile i spavaće sobe - i dalje su živjeli u velikoj kući u kojoj su nekoć živjeli Wulfricovi roditelji - svi četvero spavali su u kuhinji, kako bi im bilo toplije.

Dok je dječake smještala kraj vatre i pokrivala, Gwenda se osjećala potišteno.

Odrasla je uz odlučnu želju da ne živi kao što je živjela njezina majka, uz stalne brige i oskudicu. Težila je neovisnosti: htjela je steći komad zemlje, marljivog supruga i razumnog gospodara. Wulfric je žudio za povratom zemlje koju je obrađivao njegov otac. U svim tim težnjama doživjeli su neuspjeh. Ona je praktički prosjak, a suprug joj je nadničar bez zemlje, kojem čovjek za kojeg radi ne može isplatiti čak ni peni na dan.

Završila je u potpuno istome položaju kao i njezina majka, razmišljala je. Činilo joj se da je odviše ogorčena i za suze.

Wulfric je uzeo s police keramičku bocu i u drvenu šalicu ulio pivo. "Uživaj", reče ona s gorčinom. "Još neko vrijeme nećeš moći kupovati pivo."

Wulfric razgovorljivim tonom reče: "Nevjerojatno je da Perkin nema novca.

Pa on je najbogatiji u selu, izuzmemo li Nathana Glavara."

"Perkin ima novac", reče Gwenda. "Pod ognjištem ima posudu sa srebrnjacima. Vidjela sam je."

"Zašto nam onda ne želi platiti?"

"Ne želi posegnuti za ušteđevinom."

Wulfric je to posve zateklo. "Ali da želi, mogao bi nam platiti?"

"Apsolutno."

"Zašto ću onda raditi za hranu?"

Gwenda nestrpljivo zastenje. Wulfric tako sporo shvaća neke stvari. "Jer je druga mogućnost biti posve bez posla."

Wulfric je imao dojam da su prevareni. "Trebali smo ustrajati na plaćanju."

"Zašto onda nisi inzistirao?"

"Nisam znao da ima novac ispod ognjišta."

"Za ime svijeta, zar doista misliš da čovjek poput Perkina može osiromašiti samo zato što nije prodao jedna kola jabuka? Najveći je zemljoposjednik u Wigleighu, otkako se prije deset godina domogao zemlje tvog oca. Dakako da ima ušteđevinu!"

"Da, to mi je sada jasno."

Piljila je u vatru dok je on pio pivo, a potom su pošli na spavanje. On ju je zagrlio, a ona je položila glavu na njegova prsa, ali nije željela voditi ljubav. Bila je odviše bijesna. Samojoj sebi govorila je da taj bijes ne smije iskaljivati na suprugu: iznevjerio ih je Perkin, a ne Wulfric. Ali doista je bila bijesna i na Wulfrica - puna nezadrživog gnjeva. Dok je slušala kako tone u san, uvidjela je da nije bijesna zbog nadnice. Takva nesreća s vremena na vrijeme pogodi svakoga, poput lošeg vremena ili ječmene plijesni.

U čemu je onda stvar?

Prisjetila se kako je Annet posrnula i naslonila se na Wulfrica kada je sišla s kola. Kad se sjetila Annetina koketnog osmijeha i Wulfricova rumenila izazvanog užitkom, poželjela ga je pljusnuti. Bijesna sam na tebe, pomisli, jer ona bezvrijedna i praznoglava namiguša još uvijek može raditi od tebe prokletu budalu.

* * *

U nedjelju uoči Božića u crkvi je, nakon službe Božje, održan vlastelinski sud.

Bilo je hladno i seljani su zbili redove, umotani u ogrtače i pokrivače. Nathan Glavar vodio je zasjedanje. Mjesnog vlastelina, Ralpa Fitzgeralda, u Wigleighu nisu vidjeli godinama. Tim bolje, razmišljala je Gwenda. Osim toga, sada je sir Ralph i posjeduje još tri sela, pa se i ne bi odviše zanimao za volove i pašnjake za krave.

Tog tjedna umro je Alfred Shorthouse. Bio je to udovac bez djece koji je imao deset jutara zemlje. "Nema prirodnih nasljednika", reče Nate Glavar. "Perkin je voljan preuzeti njegovu zemlju."

Gwendu je to iznenadilo. Kako Perkin može razmišljati o tome da uzme još zemlje? To ju je zateklo toliko da nije uspjela odmah

reagirati, pa se prvi oglasio Aaron Appletree, svirač gajda. "Alfred je pobolijevao još od ljeta", reče. "Ove jeseni nije orao i nije posijao ozimu pšenicu. Sve to još treba odraditi. Perkin će imati posla preko glave."

Nate agresivnim glasom upita: "Tražiš zemlju za sebe?"

Aaron odmahne glavom. "Za koju godinu, kad mi sinovi dovoljno poodrastu da mogu pomoći, objeručke ću prihvatiti takvu priliku", reče on. "Sada to nikako ne mogu."

"Ja mogu", reče Perkin.

Gwenda se namršti. Bilo je očito da Nate želi da zemlja pripadne Perkinu.

Nema sumnje da mu je ovaj obećao mito. Ona je cijelo vrijeme znala da Perkin ima novac. No nije je odviše zanimalo razotkrivanje Perkinove dvoličnosti.

Razmišljala je o tome kako bi cijelu situaciju mogla okrenuti u svoju korist i izvući obitelj iz neimaštine.

Nate reče: "Možeš uzeti još jednog radnika, Perkine."

"Samo trenutak", reče Gwenda. "Perkin ne može plaćati ni radnike koje ima.

Kako da onda preuzme još zemlje?"

Perkina su te riječi zatekle, ali nije mogao poreći njihovu istinitost, pa je samo šutio.

Nate upita: "No dobro, tko se još može nositi s tom zemljom?"

Gwenda tada ispali: "Mi ćemo je uzeti."

Nate je iznenađeno pogleda.

Ona još žurno doda: "Wulfric radi za hranu. Ja nemam posla. Treba nam zemlja."

Vidjela je kako je nekoliko ljudi počelo kimati. Nikome u selu nije bilo drago zbog Perkinovih poteza. Svi su se pribojavali da bi se i oni jednog dana mogli naći u istoj situaciji.

Nate je odmah uočio kako postoji opasnost da se plan izjalovi. "Ne možete si priuštiti početnu naknadu", reče on.

"Otplaćivat ćemo malo-pomalo."

Nate odmahne glavom. "Tražim zakupca koji će odmah sve platiti." Pogledom je kružio uokolo. No nitko od seljana nije se javljao. "David Johns?"

David je bio sredovječni muškarac čiji su sinovi imali vlastitu zemlju. "Prije godinu dana svakako bih bio pristao", reče on. "Ali kiša u vrijeme žetve jako me unazadila."

Ambiciozniji seljaci inače bi se itekako otimali za još deset jutara zemlje, no godina je bila uistinu loša. S Gwendom i Wulfricom bilo je drukčije. Kao prvo, Wulfric nikada nije prestao žudjeti za vlastitom zemljom. Alfredova zemlja nije bila dio Wulfricova prirodnog naslijeđa, ali je svakako bila bolja nego ništa. Osim toga, Gwenda i Wulfric našli su se u beznadnoj situaciji.

Aaron Appletree reče: "Daj je Wulfricu, Nate. Marljiv je radnik i na vrijeme će sve izorati. On i supruga zavrijedili su da im se malo nasmiješi sreća - nesreće su u životu imali i više nego dovoljno."

Nate se doimao zlovoljno, no sa svih strana začuo se žamor odobravanja.

Wulfric i Gwenda uživali su poštovanje, unatoč siromaštvu.

Bila je to rijetka kombinacija okolnosti koje bi Gwendi i njezinoj obitelji mogle pomoći da krenu putem do boljeg života, a ona je sada, kada se to počelo činiti sve izglednijim, osjećala sve veće uzbuđenje.

No Nate je i dalje sve gledao sumnjičavo. "Sir Ralph mrzi Wulfrica", reče.

Wulfricova ruka nesvjesno je poletjela prema obrazu, gdje je dotaknuo ožiljak, trag Ralphova mača.

"Znam", reče Gwenda. "Ali Alpha nema."

Poglavlje 52.

Nakon smrti grofa Rolanda, dan nakon bitke kod Crécyja, više se ljudi uspjelo za stubu na hijerarhijskoj ljestvici. Njegov stariji sin, William, postao je grof, sizeren grofovije Shiring, izravno potčinjen kralju. Williamov rođak, sir Edward Courthose, postao je gospodar Castera, preuzeo vlast nad četrdeset sela tog lena kao grofov podzakupnik, te se uselio u staru kuću Williama i Philippe u Casterhamu. A sir Ralph Fitzgerald postao je vladar Tencha.

Sljedećih godinu i pol nitko od njih nije dolazio kući. Bili su odviše zauzeti putujući s kraljem i ubijajući Francuze. A onda je, 1347. godine, u ratovanju došlo do pat-pozicije. Englezi su zauzeli i zadržali važan lučki grad Calais, no osim toga nisu se baš imali čime pohvaliti, nakon cijelog desetljeća ratovanja - osim, dakako, velikim ratnim plijenom.

U siječnju 1348. godine Ralph je preuzeo vlast nad svojim novim posjedom.

Tench je bilo veliko selo sa stotinu obitelji, a vlastelinsko je imanje obuhvaćalo i dva manja obližnja sela. Usto je zadržao i Wigleigh, udaljen pola dana jahanja.

Jašući kroz Tench, Ralph je osjećao uzbuđenje i silan ponos. Dugo se radovao upravo tom trenutku. Kmetovi su se klanjali, a njihova djeca piljila u njega. Bio je gospodar svih duša i vlasnik svih zdanja u tom selu.

Kuća je bila dio manjega zatvorenog kompleksa. Dok je jahao kroz ulaz, ispred zaprežnih kola natovarenih ratnim plijenom iz Francuske, Ralph je odmah uvidio da su obrambene zidine već odavno zapuštene. Pitao se bi li ih trebao obnoviti. Stanovnici Normandije najvećim su dijelom bili zanemarili obrambene objekte, pa ih je Eduard III. i zbog toga razmjerno lako pregazio. S

druge strane, izgledi za invaziju južne Engleske sada su bili gotovo nikakvi. Još početkom rata, najveći dio francuske flote uništen je u luci Sluys, nakon čega su Englezi imali nadzor nad morskim kanalom između dviju zemalja. Izuzmu li se manji napadi samostalnih pirata, sve bitke nakon Sluysa vodile su se na

francuskome tlu. Sve u svemu, činilo se da baš i nema smisla obnavljati zidine.

Uz njega se odmah pojavilo više timaritelja koji su preuzeli konje. Ralph je prepustio Alanu Fernhillu da nadgleda istovar, te se pješice uputio prema svojoj novoj kući. Pritom je šepao: ozlijeđena noga uvijek ga je boljela nakon dugotrajnog jahanja. Tench Hall bio je vlastelinska kuća izgrađena od kamena.

Vrlo dojmljiva, uočio je zadovoljno, iako su joj trebali popravci - što nije bilo nimalo neobično, budući da u njoj nitko nije živio još od smrti oca lady Matilde.

No bila je projektirana u skladu sa suvremenim zahtjevima. U staromodnim kućama gospodareva je privatna odaja bila tek usputni dodatak na kraju najvažnije velike dvorane u kući, no Ralph je ovdje već izvana vidio da životni prostor zauzima polovicu zdanja.

Ušao je u glavnu prostoriju i odmah se uzrujao kad je ondje ugledao grofa Williama.

Na suprotnome kraju prostorije nalazio se veliki naslonjač od tamnog drva, raskošno izrezbaren moćnim simbolima: anđelima i lavovima na naslonu i naslonima za ruke, zmijama i čudovištima na nogama. Bilo je očito da je namijenjen vlastelinu. A u njemu je sjedio William.

Velik dio Ralphova užitka odmah se raspršio. Ne može uživati u gospodarenju novim imanjem pod oštrim pogledom vlastitog gospodara. Bilo bi to kao da ide u postelju s nekom ženom dok njezin suprug prisluškuje ispred vrata.

Prikrio je nezadovoljstvo i službeno pozdravio grofa Williama. Grof mu je predstavio muškarca koji je stajao uz njega. "Ovo je Daniel, koji je ovdje upravitelj već dvadeset godina. Dobro se brinuo za imanje, u ime moga oca, dok je Tilly bila maloljetna."

Ralph ukočeno pozdravi upravitelja. Williamova je poruka bila više nego jasna: želi da Ralph dopusti Danielu da nastavi raditi. No Daniel je bio čovjek grofa Rolanda i sada će biti čovjek grofa Williama. Ralph nije kanio dopustiti da njegovim područjem upravlja grofov čovjek. Njegov upravitelj bit će odan isključivo njemu.

William je željno iščekivao da Ralph kaže nešto o Danielu. No Ralph se nije kanio upuštati u takvu raspravu. Deset godina ranije

bio bi se punim žarom upustio u svađu, no tijekom godina provedenih s kraljem, naučio je mnogo toga. Nije dužan tražiti grofovo dopuštenje pri odabiru upravitelja, pa ga neće ni tražiti. Štit će sve dok William ne ode, a onda će Danielu priopćiti da za njega ima novu dužnost.

I William i Ralph tvrdoglavo su šutjeli još nekoliko trenutaka, a pat- poziciju prekinulo je otvaranje velikih vrata u dijelu prostorije iz kojeg se ulazilo u privatne odaje. Kroz njih je ušla visoka i elegantna lady Philippa. Ralph je nije vidio već godinama, no mladenačka strast u njemu probudila se istog trenutka, uz šok koji je osjetio gotovo poput fizičkog udarca u trbuh, tako da je ostao bez daha. Bila je starija - zaključio je da joj je zasigurno četrdesetak godina - ali bila je u naponu snage. Možda je bila ponešto krupnija nego što ju je pamtio, zaobljenijih bokova, punijih grudi, no tako je bila samo još privlačnija. I dalje se kretala poput kraljice. Kao i uvijek, čim ju je ugledao, ogorčeno se upitao zašto on ne može imati takvu suprugu.

Ranije se najčešće ne bi udostojila nečim pokazati da ga primjećuje, no danas se nasmiješila, rukovala se s njim i rekla: "Upoznajete se s Danielom?"

I ona je željela da zadrži grofova upravitelja - zato je bila toliko uljudna.

Razlog više da se tog čovjeka riješi, pomisli, potajno uživajući u tome. "Upravo sam doputovao", reče on neodređeno.

Philippa objasni zašto su njih dvoje ondje: "Željeli smo biti ovdje kada upoznate mladu Tilly - ona je dio naše obitelji."

Raph je redovnicama u prioratu Kingsbridge bio naredio da mu dovedu zaručnicu, da je ondje upozna. Poput ustrajnih muha koje vole zabadati nos u tuđe stvari i miješati se u sve, redovnice su očito prenijele grofu Williamu što se događa. "Lady Matilda bila je štićenica grofa Rolanda, pokoj mu duši", reče Ralph, naglašavajući činjenicu da je taj odnos završio Rolandovom smrću.

"Da. . i ja bih očekivala da će kralj za štićenika imenovati mog supruga, kao Rolandova nasljednika." Bilo je očito da bi Philippi tako bilo draže.

"Ali to nije učinio", reče Ralph. "Dao mi ju je za nevjestu." Iako još nije održan nikakav obred, djevojčica je odmah prešla pod

Ralphovu skrb. Strogo uzevši, William i Philippa nisu imali razloga pozvati se onamo baš tog dana, kao da igraju ulogu Tillynih roditelja. No William je bio Ralphov feudalni gospodar, pa je mogao dolaziti kad god je htio.

Ralph se nije htio upustiti u svađu s Williamom, koji bi mu bez ikakvih poteškoća mogao stalno zagorčavati život. S druge strane, novi je grof ovdje prekoračio granice svojih ovlasti - vjerojatno pod supruginim pritiskom. No Ralph nije kanio dopustiti da ga zastrašuju. U posljednjih sedam godina stekao je dovoljno samopouzdanja da brani neovisnost na koju ima pravo.

Bilo kako bilo, uživao je u srazu s Philippom. Zahvaljujući tome imao je izgovor da pilji u nju. Pogled mu je počivao na odlučnoj liniji njezine donje vilice i punim usnama. Unatoč nadmenosti, morala je ući u raspravu s njim. Njih dvoje još nikada nisu razmijenili toliko riječi.

“Tilly je vrlo mlada”, reče Philippa.

“Ove godine napunit će četrnaest”, reče Ralph. “U toj se dobi i naša kraljica udala za našega kralja - na što je meni i grofu ukazao sam kralj, nakon bitke kod Crécyja.”

“Vrijeme neposredno nakon bitke nužno nije najbolji trenutak za odlučivanje o sudbini mlade djevojke”, reče Philippa prigušenim glasom.

Ralph nije kanio samo tako prijeći preko toga. “Ja se osjećam dužnim postupiti u skladu s odlukama Njegova Veličanstva.”

“Kao i svi mi”, promumlja ona.

Ralph je imao osjećaj da ju je nadvladao. Osjećao je svojevrsno seksualno zadovoljstvo, kao da je s njom spavao. Zadovoljan, obratio se Danielu. “Moja buduća supruga trebala bi stići u vrijeme objeda”, reče. “Pobrini se za pravu gozbu.”

Philippa reče: “Ja sam se već za sve pobrinula.”

Ralph polagano okrene glavu i ponovno zaustavi pogled na njoj. Prešla je granice pristojnog ponašanja, ušla u njegovu kuhinju i ondje izdavala naloge.

Toga je bila svjesna i zbog toga se zacrvenjela. “Nisam znala kad ćete doći ovamo”, reče.

Ralph nije ništa rekao. Ona se neće ispričati, no njemu je bilo dovoljno to što je bila prisiljena objasniti svoj postupak. Što je svakako bilo neugodno jednoj tako ponosnoj ženi.

Na nekoliko trenutaka izvana su se začuli konji, a u kuću su sada ušli Ralphovi roditelji. Nije ih bio vidio nekoliko godina i sada je žurno krenuo prema njima, da ih zagrlji.

Oboje su imali pedeset i koju godinu, no činilo mu se da majka brže stari. Kosa joj je bila sijeda, a lice naborano. Bila je i blago pogrbljena, poput prave starice.

Otac mu se činio čvršćim i energičnijim. Stvar je djelomično bila i u uzbuđenju koje ga je u tom trenutku obuzelo: bio je rumen od silnog ponosa, te je stisnuo Ralphovu ruku, kao da iz kakvog bunara pumpom vadi vodu. No u njegovoj crvenoj bradi nije bilo sjedina, a vitko tijelo i dalje se doimalo okretnim. Oboje su bili u novoj odjeći - Ralph im je bio poslao novac. Sir Gerald je na sebi imao debelu vunenu tuniku, a lady Maud krzneni plašt.

Ralph pucne prstima, pozivajući Daniela. "Donesi vino", reče. Na trenutak se činilo da će se upravitelj pobuniti što se gospodar prema njemu odnosi kao da je obični sluga u kućanstvu, no odmah je prešao preko ponosa i odjurio u kuhinju.

Ralph reče: "Grofe Williame, lady Philippa, dopustite da vam predstavim svog oca, sira Geralda, i majku, lady Maud."

Pribojavao se da bi William i Philippa njegove roditelje mogli gledati svisoka, no oni su ih ipak pozdravili razmjerno uljudno.

Gerald se obrati Williamu: "Bio sam ratni drug vašega oca, pokoj mu duši.

Zapravo, grofe Williame, upoznao sam vas kao dječaka, no vi se mene ne možete sjećati."

Ralphu bi bilo draže da otac ne skreće pozornost na svoju veličanstvenu prošlost. Time samo naglašava koliko je duboko potonuo.

No činilo se da William to ne primjećuje. "No, da, ali zamislite, čini mi se da se baš sjećam", reče. Vjerojatno je bio tek ljubazan, no Gerald u je bilo drago.

"Dakako", doda još William, "pamtim vas kao diva visokog barem dva metra."

Gerald, koji je bio niska rasta, s užitkom se nasmije.

Maud pogleda uokolo i reče: “Bože, kakva lijepa kuća, Ralphe.”

“Htio sam je ukrasiti svim blagom dopremljenim iz Francuske”, reče on. “No tek sam doputovao.”

Neka kuhinjska pomoćnica donijela je na pladnju vrč vina i pehare, pa su se svi okrijepili. Pili su dobar bordeaux, primijetio je odmah Ralph, čista i slatka okusa. To je znak da Daniel dobro održava zalihe u kući, pomisli prvo. A onda se prisjeti da ovdje godinama nije bilo nikoga tko bi ga pio - osim, dakako, Daniela.

Sada se obrati majci: “Ima li kakvih novosti od mog brata Merthina?”

“Ide mu dobro”, reče ona ponosno. “Oženio se i ima kći. I bogat je. Gradi palaču obitelji Buonaventure Čarolija.”

“Ali pretpostavljam da još nije postao conte?” Ralph se pretvarao da se šali, no zapravo je htio ukazati na činjenicu da se Merthin, unatoč svim uspjesima, nije domogao plemićke titule, te da je upravo on, Ralph, ostvario očeve nade i vratio obitelj u krug plemstva.

“Još nije”, reče njegov otac vedro, kao da je uistinu moguće da Merthin postane pravi talijanski grof. To je Ralpa uzrujalo, no tek na trenutak.

Njegova majka reče: “Možemo li pogledati svoje sobe?”

Ralph je neodlučno zastao. Što točno misli kad spominje “svoje sobe”? U glavi mu se ukazala užasna pomisao: njegovi roditelji možda misle da će odsada živjeti ovdje. To ne može trpjeti: neprestano bi ga podsjećali na godine koje je obitelj provela osramoćena. Osim toga, sputavali bi njegov način života. S druge strane, uvidio je sada, sramotno je i da jedan plemić dopusti da mu roditelji žive u kući s jednom prostorijom, kao umirovljenici na skrbi priorata.

Morat će još malo promisliti o svemu. Zasad je samo rekao: “Ni ja još nisam stigao pogledati svoje odaje. Nadam se da ćemo vas na nekoliko dana moći udobno smjestiti.”

“Na nekoliko dana?” upita odmah njegova majka. “Poslat ćeš nas natrag u onu potleušicu u Kingsbridgeu?”

Ralph je imao dojam da propada u zemlju od stida, zbog činjenice da je to uopće spomenula pred Williamom i Philippom. “Čini mi se da ovdje baš i nema mjesta za to da se doselite.”

“Kako znaš kad još nisi ni pogledao kuću?”

U razgovor se umiješao Daniel. “Došao je jedan seljanin iz Wigleigha, sir Ralphe - zove se Perkin. Želi vam iskazati poštovanje i razgovarati o jednom pitanju koje ne može čekati.”

Ralph bi ga inače bio ukorio zbog prekidanja razgovora, no u toj je situaciji bio zahvalan za promjenu teme. “Pogledaj sobe, majko”, reče. “Ja ću riješiti tog seljaka.”

William i Philippa su s njegovim roditeljima pošli u obilazak privatnih odaja, a Daniel je doveo Perkina za stol. Ovaj je bio ponizniji nego ikada. “Neizmjerne mi je drago vidjeti vaše gospodstvo na sigurnome i u punome zdravlju nakon ratovanja u Francuskoj”, reče.

Ralph pogleda lijevu šaku, na kojoj su mu nedostajala tri prsta. “No, da, gotovo netaknutome. .” reče.

“Svim stanovnicima Wigleigha žao je zbog vaših rana, gospodar, ali nagrade za to. ! Viteški naslov, još tri sela i lady Matilda kao nevjesta. !”

“Hvala na čestitkama i dobrim željama, ali o kojoj to hitnoj stvari želiš razgovarati?”

“Lorde, neće dugo trajati. Alfred Shorthouse umro je bez prirodnog nasljednika deset jutara zemlje, a ja sam ponudio da ću preuzeti tu zemlju, iako su nastupila teška vremena, nakon velikih oluja u kolovozu. .”

“Pusti sad vrijeme.”

“Svakako. Ukratko, Nathan Glavar donio je odluku za koju smatram da je vi ne biste odobrili.”

Ralph je već bio nestrpljiv. Uistinu mu je bilo svejedno koji će seljak obrađivati Alfredovih deset jutara. “Kako god je Nathan odlučio. .”

“Zemlju je dodijelio Wulfricu.”

“Ah. .”

“Dio seljana rekao je da je Wulfric to zaslužio, budući da nema zemlju. Ali on ne može platiti početnu naknadu i, osim toga. .”

“Ne moraš me uvjeravati”, reče Ralph. “Neću dopustiti da zemlju na mojem području ima tako problematičan čovjek.”

“Hvala, gospodaru. Da prenesem Nathanu Glavaru da želite da ja preuzmem tih deset jutara?”

“Da”, odgovori Ralph. U tom trenutku ugledao je grofa i groficu koji su u pratnji njegovih roditelja izišli iz privatnih odaja. “Tijekom sljedeća dva tjedna doći ću onamo da to osobno potvrdim.” Pokretom ruke pokazao je Perkinu da je razgovor završen.

U tom trenutku pojavila se lady Matilda.

U glavnu dvoranu ušla je u pratnji dviju redovnica, koje su joj se nalazile svaka s jedne strane. Jedna je od njih bila nekadašnja Merthinova djevojka, Caris, koja je pokušala objasniti kralju da je Tilly premlada za brak. S druge strane bila je ona redovnica koja je s Caris bila u Crécýju, žena anđeoska lica kojoj Ralph nije znao ime. Iza njih, kao svojevrсна tjelesna straža, bio je onaj jednoruki redovnik koji je prije devet godina onako lukavo uhvatio Ralpa, brat Thomas.

A u sredini, između njih, bila je Tilly. Ralphu je odmah postalo jasno zašto je redovnice žele zaštititi od braka. Na licu joj se odražavala djetinja nedužnost. Na nosu je imala pjegice, a između prednjih zuba povećí razmak. Prestrašeno je gledala uokolo. Caris je još pojačala taj djetinji izgled tako što joj je odjenula neuglednu redovničku haljinu i običnu kapu, no ni ta odjeća nije uspjela prikriti ženstvene obline tijela. Caris je očito željela prikazati Tilly premladom za brak.

No takav izgled na Ralpa je djelovao suprotno od njezinih nakana.

Jedna od stvari koje je Ralph spoznao služeći kralju, bila je i činjenica da čovjek u mnogim situacijama može preuzeti glavnu riječ već i tako što će se prvi oglasiti. Stoga sada glasno reče: “Dođi ovamo, Tilly.”

Djevojka mu priđe. Članovi njezine pratnje prvo su malo oklijevali, a zatim su ipak ostali nepomično stajati.

“Ja sam tvoj suprug”, reče. “Sir Ralph Fitzgerald, gospodar Tencha.”

Doimala se užasnuto. “Drago mi je, gospodine.”

“Ovo je sada tvoj dom, kao što je bio dok si bila dijete i dok je gospodar posjeda bio tvoj otac. Sada si gospodarica Tencha, kao što je to nekoć bila i tvoja majka. Jesi li sretna što si se vratila u obiteljski dom?”

“Jesam, milorde.” Moglo se reći sve, samo ne da izgleda sretno.

“Uvjeren sam da su ti redovnice rekly da moraš biti poslušna supruga i činiti sve da udovoljiš suprugu, koji ti je sada lord, gospodar.

“Da, milorde.”

“Ovo su moji majka i otac, koji su sada i tvoji roditelji.”

Kratko se naklonila Geraldu i Maud.

Ralph reče: “Dođi ovamo.” Ispružio je ruke prema njoj.

Tilly automatski posegne za njima, a onda ugleda njegovu unakaženu lijevu šaku. Ispustivši zvuk obilježen gađenjem, lecnula se i ustuknula.

Ralphove su usne već oblikovale bijesnu psovku, no na koncu se ipak suzdržao. Ulažući veliki trud, progovorio je usiljeno vedrim glasom. “Ne trebaš se bojati moje ranjene ruke”, reče. “Njome se trebaš ponositi. Te sam prste izgubio služeći kralju.” S iščekivanjem je držao ispružene ruke.

Ulažući u to svu snagu volje, ona ga uhvati za ruke.

“A sada me možeš poljubiti, Tilly.”

On je sjedio, a ona je stajala pred njim. Nagnula se naprijed i ponudila mu obraz. On joj je osakaćenom rukom prihvatio glavu sa stražnje strane i okrenuo joj lice, pa je poljubio u usta. Jasno je osjetio njezinu nesigurnost i zaključio da još nikada nije iskusila muški poljubac. Zadržao je usne na njezinima, dijelom zbog toga što su bile toliko slatke, a dijelom i da izazove bijes kod onih koji su ih promatrali. A onda, polagano i promišljeno, zdravom joj je rukom dodirnuo grudi i opipao dojke. Bile su pune i oble. Više nije bila dijete.

Zatim ju je pustio i zadovoljno uzdahnuo. “Moramo se što prije vjenčati”, reče.

Tada se obratio Caris, na kojoj se vidjelo koliko suspreže bijes. “U katedrali u Kingsbridgeu, za četiri tjedna od iduće nedjelje”, reče. Pogledao je Philippu, ali se obratio Williamu. “Budući da ćemo se

vjenčati prema izričitoj želji Njegova Veličanstva, kralja Eduarda III., bila bi mi čast kad biste i vi nazočili tom događaju, grofe Williame.”

William je samo kratko kimnuo.

Sada se prvi put oglasila Caris. “Sire Ralphe, prior Kingsbridgea šalje vam pozdrave i kaže da će mu biti čast voditi obred, osim, dakako, ako ga želi voditi novi biskup.”

Ralph ljubazno kimne.

Ona još reče: “No oni među nama koji su dosada bili zaduženi za ovo dijete, smatraju da je još premlada za bračni život sa suprugom.”

Philippa reče: “Slažem se.”

Oglasio se i Ralphov otac: “Znaš, sine, ja sam čekao godinama da se vjenčam s tvojom majkom.”

Ralph nije kanio ispočetka slušati tu priču. “Za razliku od tebe, oče, meni je kralj naložio da se oženim lady Matildom.”

Njegova majka reče: “Možda bi trebao malo pričekati, sine.”

“Čekam već više od godine! Bilo joj je dvanaest kada mi ju je dao.”

Caris reče: “Vjenčajte se sa svim pripadajućim obredima i svečanostima - ali nakon toga dopustite joj da se još na godinu dana vrati u samostan. Neka posve izraste u ženu. Potom je povedite kući.”

Ralph samo prijezirno otpuhne. “Za godinu dana mogu biti mrtav, osobito ako se kralj odluči vratiti u Francusku. U međuvremenu, Fitzgeraldima je potreban nasljednik.”

“Još je dijete. .”

Ralph je prekine, povisivši glas. “Nije dijete. . pogledajte je samo! Taj glupi redovnički habit ne može joj sakriti grudi.”

“To je tek dječje salo. .”

“Ima li ženske dlake?” upita Ralph.

Tilly je ostala bez daha zbog te sirove izravnosti i obrazi su joj se odmah zažarili od stida.

Caris je oklijevala.

Ralph reče: “Možda bi je u moje ime trebala pregledati moja majka i izvijestiti me o tome.”

Caris odmahne glavom. "Neće biti potrebe. Tilly ima dlake ondje gdje ih žena ima, a dijete nema."

"Znao sam. Vidio sam. ." Ralph zašuti, shvativši kako ne želi da svi nazočni doznaju pod kakvim je okolnostima vidio naga tijela djevojaka Tillyne dobi.

"Zaključio sam po obliku tijela", ispravi se, izbjegavajući majčin pogled.

Carisin glas sada je obilježio molećiv ton, što je bila prava rijetkost. "Ali, Ralphe, u glavi je tek dijete."

Baš me briga za njezinu glavu, pomisli Ralph. Ipak, to nije rekao. "Ima četiri tjedna da nauči ono što ne zna", reče, pa znakovito pogleda Caris. "Uvjeren sam da je ti možeš svemu poučiti."

Caris se zarumeni. Redovnice, dakako, nisu trebale imati pojma o intimnim bračnim pitanjima, no ona je nekoć bila djevojka njegova brata.

Njegova majka reče: "Možda bi nekakvo kompromisno. ."

"Ti jednostavno ne razumiješ, majko, zar ne?" reče on, neuljudno je prekinuvši. "Nikoga zapravo ne zanima njezina dob. Da se kanim oženiti kćeri nekog mesara iz Kingsbridgea, svima bi se fućkalo i da joj je devet godina. Stvar je u tome što je Tilly plemenita roda, zar ne shvaćaš? Smatraju da su iznad nas!" Bio je svjestan činjenice da više i jasno je vidio zapanjena lica oko sebe, ali živo mu se fućkalo i za to. "Ne žele da se rođakinja grofa od Shiringa uda za sina propalog i osiromašenog viteza. Žele odgoditi vjenčanje u nadi da ću poginuti u borbi prije nego što konzumiram brak." Obrisao je usta.

"No ovaj sin osiromašenog viteza borio se kod Crécyja, te je spasio život princu od Walesa. I to je kralju važno." Gledao ih je sve redom: nadmenog Williama, Philippu punu prijezira, bijesnu Caris i zapanjene roditelje. "Pa stoga svi lijepo prihvatite činjenice. Ralph Fitzgerald je vitez i gospodar, te kraljev ratni drug. I oženit će se lady Matildom, grofovom rođakinjom - sviđalo se to vama ili ne!"

Još nekoliko trenutaka prostorijom je vladala šokirana tišina.

Ralph se na koncu obrati Danielu: "Sada možeš poslužiti objed."

Poglavlje 53.

U proljeće 1348. Merthin se probudio kao da ga je dotada mučila noćna mora koje se ne može sjetiti. Osjećao se prestrašeno i slabo. Otvorio je oči i ugledao sobu osvijetljenu trcima sunčeva svjetla koje je dopiralo kroz napola otvorene prozorske kapke. Ugledao je visoki strop, bijele zidove i crvene keramičke pločice. Zrak je bio blag i topao. Tek malo-pomalo počeo se vraćati u stvarnost.

Nalazio se u svojoj spavaćoj sobi, u svojoj kući, u Firenci. Bio je bolestan.

Prvo se prisjetio bolesti. Sve je počelo s osipom, tamnoljubičastim mrljama na prsima, potom na rukama, a onda posvuda. Ubrzo mu se pod pazuhom pojavila bolna otekline. Imao je povišenu temperaturu, znojio se u postelji, dok mu je posteljina najčešće bila zapetljana od toga koliko se nemirno okretao i mijenjao položaj. Povraćao je i iskašljavao krv. Već je mislio da će umrijeti. Najgora od svega bila je užasna, neutaživa žeđ od koje je dobivao želju da se razjapljenih usta baci u rijeku Arno.

Nije bio jedini oboljeli. Tisuće Talijana razboljele su se od te bolesti, deseci tisuća stanovnika. Pola radnika s njegovih gradilišta jednostavno je iščezlo, kao i većina kućne posluge. Gotovo svi oboljeli umrli bi već za nekoliko dana. Bolest je dobila naziv la moria grande, velika smrt.

No on je preživio.

Negdje duboko kopkala ga je pomisao da je za vrijeme bolesti donio neku sudbonosnu odluku, ali je se više nije mogao prisjetiti. Još se nekoliko trenutaka koncentrirao. Što je intenzivnije razmišljao, to mu je sjećanje sve više izmicalo, sve dok nije posve iščezlo.

Pridignuo se u sjedeći položaj. Činilo mu se da u udovima nema snage, a u glavi mu se na trenutak zavrtjelo. Na sebi je imao čistu platnenu noćnu košulju, pa se upitao tko mu ju je navukao. Nakon nekoliko trenutaka Merthin je ustao.

Imao je trokatnicu s dvorištem. Osobno ju je projektirao i izgradio. Kuća je imala ravno pročelje, bez tradicionalnih nadvijenih etaža, te arhitektonska obilježja poput kružnih prozorskih lukova i

klasičnih stupova. Susjedi su je nazvali palagetto, minijturna palača. Bilo je to prije sedam godina. Više imućnih firentinskih trgovaca zatražilo je da i njima izgradi palagetto i upravo tako se njegova graditeljska karijera vinula u nebo.

Firenca je bila republika, bez vladara ili vojvode, a njome je dominirala elita koja se sastojala od suprotstavljenih i razmiricama sklonih trgovačkih obitelji. U

gradu je živjelo i radilo tisuću tkalaca, no pravo bogatstvo stjecali su trgovci. Oni su trošili novac na izgradnju velebnih kuća, a upravo zbog toga taj je grad bio idealno mjesto za uspjeh mladog i nadarenog graditelja.

Prišao je vratima sobe i zazvao suprugu. "Silvia! Gdje si?" Sada, nakon devet godina, posve se prirodno, bez razmišljanja, služio toskanskim narječjem talijanskoga jezika.

A onda se prisjetio. I Silvia se bila razboljela. Kao i njihova kći, sada trogodišnjakinja. Zvala se Laura, no svi su je zvali onako kako je dijete počelo izgovarati vlastito ime: Lolla. Srce mu je obavio užasan strah. Je li Silvia živa? Je li Lolla živa?

Kućom je vladala tišina. Kao i čitavim gradom, shvati odjednom. Prema kutu pod kojim je sunčevo svjetlo dopiralo u sobu zaključio je da je približno sredina prijepodneva. U to vrijeme trebali su se čuti povici uličnih prodavača, kloparanje konjskih kopita i grmljavina drvenih kola, žamor tisuća glasova - no nije se čulo ništa.

Uspeo se stubama. Onako slab, zadihao se od tog napora. Rastvorio je vrata dječje sobe. Činilo se da nema nikoga. Oblio ga je ledeni znoj. Ugledao je Lollin krevetić, malenu škrinju za njezinu odjeću, kutiju s igračkama, te minijturni stol s dvjema malenim stolicama. A onda je začuo neki zvuk. Lolla se nalazila u kutu sobe. Sjedila je na podu u čistoj haljinici i igrala se drvenim konjićem s pomičnim nogama. Merthin prigušeno krikne od olakšanja. Začuvši njegov glas djevojčica podigne pogled. "Tata", reče ravnodušnim glasom.

Merthin je podigne i zagrlji. "Živa si", reče na engleskome.

Iz susjedne sobe začuo se neki zvuk i u sobu je ušla Maria. Bila je to sjedokosa žena pedesetih godina, Lollina dadilja. "Gospodaru", reče. "Ustali ste. Je li vam bolje?"

“Gdje je gospodarica?” upita on.

Maria ga pogleda snuždena lica. “Užasno mi je žao, gospodararu”, reče.

“Gospodarica je preminula.”

Lolla reče: “Mame nema.”

Šok je doživio poput snažnog fizičkog udarca. Omamljen, predao je Lollu Mariji. Krećući se polagano i oprezno, okrenuo se i izišao iz sobe, pa se stubama spustio na piano nobile, reprezentativni prvi kat. Nepomično je piljio u dugački stol, prazne stolice, sagove na podu i slike na zidu. Imao je dojam da je to dom neke druge osobe.

Stao je ispred slikarskog prikaza Djevice Marije s majkom. Talijanski su slikari bili bolji od engleskih kolega, bolji od svih slikara na svijetu, a ovaj je umjetnik Svetoj Ani bio dao Silvijino lice. Bilo je to lice obilježeno ponosnom ljepotom, besprijekorne maslinaste kože i plemenitih crta, no slikar je u tim rezerviranim smeđim očima uočio i prikrivenu spolnu strast.

Bilo je teško uopće pojmiti da Silvia više ne postoji. Prisjetio se njezina vitkog tijela i toga kako se, uvijek iznova, i tako nebrojeno puta, divio njezinim savršenim grudima. To tijelo, koje je upoznao toliko intimno, sada leži negdje pod zemljom. Čim je zamislio taj prizor, na oči su mu napokon navalile suze, te je stao jecati od neizrecive boli.

Gdje je pokopana, pitao se obuzet jadom. Prisjetio se kako su se u Firenci prestali održavati pogrebi: ljudi su se užasavali pomisli da trebaju izići iz kuće.

Jednostavno bi odvukli tijelo na ulicu i tako ga ostavili. Gradski lopovi, prosjaci i pijanci tako su stekli novo zvanje: nazivali su ih nosačima leševa, becchinima, i sada su zaračunavali astronomske iznose za uslugu odnošenja tijela u masovne grobnice. Merthin možda nikada neće doznati gdje je Silvijino posljednje počivalište.

U braku su bili četiri godine. Dok ju je gledao na slici, u uobičajenoj crvenoj haljini Sv. Ane, Merthina je obuzela bolna iskrenost, te se upitao je li je uistinu volio. Bila mu je vrlo draga, no to nipošto nije bila sveobuhvatna strast. Krasili su je neovisan duh i oštar jezik, a on je bio jedini muškarac u Firenci koji se odvažio

udvarati joj se, unatoč bogatstvu njezina oca. Ona mu je zauzvrat poklonila potpunu odanost. Ali je i točno procijenila kvalitetu njegove ljubavi. "O čemu razmišljaš?" pitala ga je ponekad, a on bi se prenuo obuzet grizodušjem, jer se tada prisjećao Kingsbridgea. Ubrzo je promijenila pitanje: "O kome razmišljaš?"

Nikada nije izgovorio Carisino ime, no Silvia je rekla: "Zacijelo je riječ o nekoj ženi, to ti vidim po izrazu lica." Nakon nekog vremena počela je spominjati njegovu

"Engleskinju". Često bi rekla: "Prisjećaš se svoje djevojke u Engleskoj", i svaki put bila bi u pravu. Ali činilo se da to prihvaća. Merthin joj je bio vjeran. I obožavao je Lollu.

Nešto kasnije Maria mu je donijela juhu i kruh. "Koji je dan?" upita je on.

"Utorak."

"Koliko sam proveo u postelji?"

"Dva tjedna. Bili ste jako bolesni."

Pitao se zašto je preživio. Neki ljudi nikad ne podlegnu toj bolesti, kao da su nekako prirodno zaštićeni. No oni koji se zaraze, gotovo bez iznimke umru.

Međutim, ona gotovo zanemariva manjina koja se oporavi, može slaviti dvostruku sreću, budući da se nitko još nije bio zarazio dvaput.

Nakon jela počeo se osjećati snažnije. Mora iznova izgraditi vlastiti život, uvidi sada. Nekako je pretpostavljao da je tu odluku već donio, još za trajanja bolesti, no još ga je kopkalo ono sjećanje koje mu je i dalje ustrajno izmicalo iz svijesti.

Prvo mora utvrditi tko je od njegove obitelji još živ.

Odnio je posuđe u kuhinu, gdje je Maria hranila Lollu kruhom umočenim u kozje mlijeko. On je upita: "Što je sa Silvijinim roditeljima? Jesu živi?"

"Ne znam", odgovori ona. "Nisam ništa čula. Izlazim samo po hranu."

"Bit će najbolje da to nekako utvrdim."

Odjenuo se i spustio u prizemlje. Ondje se nalazila njegova radionica, a dvorište iza kuće služilo je za skladištenje drva i kamena. Ondje sada nitko nije radio, ni unutra, ni vani.

Izišao je iz kuće. Većina zdanja bila je od kamena, a neka od njih bila su i vrlo raskošna: u Kingsbridgeu nije bilo kuća koje bi se s njima mogle čak i usporediti.

Najbogatiji stanovnik Kingsbridgea, Edmund Vunar, živio je u drvenoj kući.

Ovdje, u Firenci, u takvim su kućama živjeli jedino siromasi.

Ulica je bila pusta. Takvu je nije vidio nikada, čak ni usred noći. Ukupni je dojam bio sablastan. Pitao se koliko je ljudi umrlo: trećina stanovništva?

Polovina? Jesu li se njihovi duhovi još zadržali u prolazima i sjenovitim zakutcima, pa zavidno motre sretnike koji su preživjeli?

U sljedećoj ulici nalazila se kuća obitelji Christi. Njegov punac, Alessandro Christi, bio je Merthinov prvi i najbolji prijatelj u Firenci. Kao školski prijatelj Buonaventure Čarolija, Alessandro je Merthinu dao prvi posao, povjerivši mu izgradnju jednostavnog skladišta. Usto je, dakako, bio i Lollin djed.

Vrata Alessandrova palagetta bila su zaključana. I to je već samo po sebi bilo neobično. Merthin snažno pokuca i pričekava. Na koncu ih je otvorila Elizabetta, niska i puna žena koja je kod Alessandra prala rublje. Šokirano ga je pogledala. "Živi ste!" reče.

"Zdravo, Betta", reče on. "Drago mi je vidjeti da si i ti živa."

Okrenuvši se, doviknula je prema unutrašnjosti kuće: "Došao je engleski lord!"

Odavno im je objasnio da nije lord, no sluge mu nisu vjerovali. Ušao je u kuću.

"Alessandro?" upita.

Ona samo odmahne glavom i zaplače.

"A tvoja gospodarica?"

"Oboje su umrli."

Stube su iz predvorja vodile na kat. Merthin je koračao polagano, i dalje se čudeći tome koliko je slab. U glavnoj je prostoriji sjeo da uhvati malo zraka.

Alessandro je bio imućan, pa je to bio gotovo pravi izložbeni prostor raskošnih sagova i tapiserija, slika, ukrasnih predmeta s dragim kamenjem i knjiga.

"Tko je još ovdje?" upita Elizabettu.

“Samo Lena i njezina djeca.” Lena je bila azijska robinja, neobična, ali nipošto jedinstvena pojava u imućnim firentinskim domaćinstvima. Imala je dvoje djece s Alessandrom, dječaka i djevojčicu, a on se prema njima odnosio kao i prema zakonitoj djeci. Silvia je čak bila zajedljivo rekla da je prema njima brižniji nego što je ikada bio prema njoj i njezinu bratu. Profinjeni Firentinci taj su aranžman smatrali prije ekscentričnim, nego skandaloznim.

Merthin upita: “A signor Gianni?” Gianni je bio Silvijin brat.

“Umro je. Kao i njegova supruga. Njihovo je djetešce ovdje, sa mnom.”

“Bože presveti. .”

Betta nesigurnim glasom upita: “A vaša obitelj, lorde?”

“Moja je supruga umrla.”

“Užasno mi je žao.”

“Ali Lolla je živa.”

“Hvala Bogu!”

“Maria se brine za nju.”

“Maria je dobra žena. Hoćete li se nečim osvježiti?”

Merthin kimne, a ona se udalji.

Lenina djeca prišla su mu i stala piljiti. Tamnooki sedmogodišnjak nalikovao je Alessandru, dok je zgodna četverogodišnjakinja imala majčine azijske oči.

Potom je u prostoriju ušla i sama Lena, prelijepa žena u dvadesetima, zlaćane kože i izraženih jagodičnih kostiju. Donijela mu je srebrni pehar tamnocrvenog toskanskog vina i pladanj s bademima i maslinama.

Sada ga upita: “Hoćete li se doseliti ovamo, lorde?”

Merthina je pitanje zateklo. “Pa, ne bih rekao. . zašto?”

“Kuća je sada vaša.” Širokim pokretom ruke kao da je željela pokazati veliko blago obitelji Christi. “Sve je ovo vaše.”

Merthin tek tada shvati da je žena u pravu. On je jedini preživjeli odrasli rođak Alessandra Christija. Zahvaljujući tome i nasljednik - i skrbnik još troje djece uz Lollu.

“Sve”, ponovi Lena i izravno ga pogleda u oči.

Merthin je pogleda u iskrene oči i uvidi da mu se nudi.

Stao je razmišljati o toj mogućnosti. Kuća je prelijepa. To je dom Lenine djece i Lolli dobro poznato okruženje. Čak i Giannijevu malenom djetetu. Sva bi djeca ovdje bila sretna. On je naslijedio dovoljno novca da od njega živi do konca života. Lena je inteligentna i iskusna žena, a on je bez poteškoća mogao zamisliti užitke koje bi doživio u intimnome zbližavanju s njom.

Ona mu je čitala misli. Uzela ga je za ruku i položila je na svoje grudi. Bile su meke i tople ispod lagane vunene haljine.

Ali to nije bilo u skladu s njegovim željama. Privukao je Leninu ruku i poljubio je. "Brinut ću se za tebe i djecu", reče. "Budi bez brige."

"Hvala, lorde", reče ona. No vidio je da joj se na licu ukazalo razočaranje, a nešto u njezinu pogledu govorilo je Merthinu da ponuda nije bila tek praktične naravi. Istinski se nadala da bi joj on mogao postati i nešto više od novog vlasnika. No upravo je to i bio dio problema. Nije mogao zamisliti spolni odnos s nekim kome je vlasnik. Sama takva pomisao bila mu je toliko odbojna da je osjećao gotovo gađenje.

Otpio je nekoliko gutljaja vina i već se počeo osjećati snažnije. Ako ga ne privlače lagodan život i senzualna zadovoljstva, što onda zapravo želi? Izgubio je gotovo cijelu obitelj: preostala mu je jedino Lolla. Ali i dalje ima posao. U gradu se na tri mjesta gradi po njegovim nacrtima. Neće dići ruke od posla koji voli.

Nije preživio veliku smrt da postane dokoni bogataš. Prisjetio se mladenačke ambicije da izgradi najvišu zgradu u Engleskoj. Jednostavno će nastaviti tamo gdje je stao. Od gubitka Silvije oporavit će se tako što će se svim snagama baciti na građevinske projekte.

Ustao je u želji da pođe. Lena mu se bacila u zagrljaj. "Hvala", reče. "Hvala što ste rekli da ćete se brinuti za moju djecu."

Potapšao ju je po leđima. "To su Alessandrovi unuci", reče. U Firenci djeca robova nisu bila robovi. "Kad odrastu, bit će bogati." Obzirno ju je odvojio od sebe i spustio se stubama.

Sve su kuće bile zatvorene i zaključane. Ponegdje je na kućnome pragu ugledao i neku pokrivenu masu, te je zaključio kako se radi o tijelima preminulih. Na ulicama je bilo ponešto ljudi, no

uglavnom se radilo o siromašnijim stanovnicima. Ta je pustoš nekako obeshrabrivala. Firenca je bila najveća metropola kršćanskoga svijeta, bučni i užurbani velegrad koji je svakodnevno proizvodio tisuće i tisuće metara finog vunenog sukna, sa sajmom na kojem su se astronomski novčani iznosi isplaćivali tek na temelju kakvog pisma iz Antwerpena ili verbalnog obećanja kakvog plemića. Dok je prolazio tim utihlim, praznim ulicama, imao je dojam da je grad ozlijeđeni konj koji je pao i ne može se pridignuti: od te silne snage odjednom nije više ništa preostalo. Nije vidio nikoga iz kruga poznanika. Njegovi se prijatelji drže zatvorenih prostora, zaključio je - barem oni koji su još živi.

Prvo je otišao na obližnji trg, u starome, starorimskom dijelu grada, gdje je radio na gradskoj fontani. Bio je osmislio vrlo složen sustav kojim se za dugotrajnih i sušnih firentinskih ljeta reciklirala gotovo sva voda.

No kad je došao na trg, odmah je shvatio da ondje nitko ne radi. Podzemne cijevi bile su postavljene i pokrivene prije nego što se on razbolio, a prvi red kamena bio je uzidan u stubasto postolje oko fontane. No po izgledu prašnjavog i zanemarenog kamena, bilo je jasno da ondje već danima nitko nije ništa radio.

Što je bilo još gore, malena hrpa žbuke na drvenoj ploči bila se posve stvrdnula i s te tvrde piramide poletio je oblak prašine nakon što ju je šutnuo. Na tlu je vidio čak i nešto alata. Bilo je pravo čudo da ga nitko nije ukrao.

Fontana je trebala biti čudesno lijepa. U Merthinovoj je radionici najbolji kamenoklesar u gradu radio na središnjoj skulpturi - odnosno radio je do prije nekog vremena. Merthin je razočarano razmišljao o prekidu radova. Valjda ipak nije moguće da su svi graditelji poumirali? Možda samo čekaju da vide hoće li se Merthin oporaviti.

Bio je to najmanji od triju projekata na kojima je radio, iako je bio možda i najprestižniji. S trga se uputio na sjever, da pogleda drugo gradilište. No dok je hodao onamo, obuzele su ga brige. Još nije naišao ni na koga malo upućenijeg u situaciju, na čovjeka koji bi mu mogao pružiti širu sliku stanja. Što je ostalo od gradske vlasti? Popušta li epidemija ili se još pogoršava? Kako je u drugim dijelovima Italije?

Korak po korak, govorio je samome sebi.

Gradio je dom Giuliemu Čaroliju, starijem Buonaventurinom bratu. To je trebala biti prava palača, palazzo, visoka kuća sa simetričnim pročeljem i veličanstvenim stubištem, u sredini, širem od pojedinih gradskih ulica. Zid u prizemlju već je bio podignut. Pročelje je bilo zakošeno, nagnuto prema unutra, na razini prizemlja, a blaga izbočina stvarala je dojam da se radi o svojevrsnoj utvrdi. No gore su se nalazili elegantni prozori, bifore sa šiljastim lukovima i trolisnim uzorkom. Opći je izgled govorio da su vlasnici kuće i moćni i profinjeni, što je i bila nakana obitelji Caroli.

Skele su bile podignute i za drugi kat, no nitko na njima nije radio. Barem petorica zidara trebala su ugrađivati kamen. Na cijelome gradilištu nalazio se samo jedan postariji muškarac koji se brinuo za kuću i radove, a koji je živio u kolibi iza gradilišta. Merthin ga je zatekao kako na vatri peče kokoš. Taj je praznoglavac za ognjište upotrijebio skupe mramorne ploče. "Gdje su svi?" upita Merthin bez uvoda.

Domar skoči na noge. "Signor Caroli je umro, a njegov sin Agostino ne želi plaćati radnike, pa su otišli. Oni koji i sami nisu umrli."

Bio je to težak udarac. Obitelj Caroli bila je među najbogatijima u Firenci.

Smatraju li da ni oni nemaju dovoljno novca za gradnju, kriza je uistinu velika.

"Agostino je, znači, živ?"

"Da, gospodaru, jutros sam ga vidio."

Merthin je poznavao mladog Agostina. Nije bio pronicljiv poput oca ili strica Buonaventure, pa je to nadomještao ekstremnim oprezom i konzervativnošću.

Neće nastaviti s gradnjom dok se posve ne uvjeri da su se obiteljske financije oporavile od djelovanja kuge.

No Merthin je bio uvjeren da će se nastaviti raditi na njegovu trećem i najvećem projektu. Gradio je crkvu za fratarski red u najvećoj milosti gradskih trgovaca i obrtnika. Gradilište se nalazilo na južnoj obali rijeke, pa je prešao preko novog mosta.

I taj most dovršen je tek dvije godine ranije. Čak je i Merthin ponešto radio na njemu, pod nadzorom glavnoga graditelja, slikara Taddea Gaddija. Taj je most morao biti u stanju izdržati snažne riječne struje u vrijeme proljetnog topljenja snijega, a Merthin je pomagao upravo pri konstruiranju stupova. Sada, dok je prelazio most, sa zebnjom u srcu uvidio je da su malene zlatarnice smještene na mostu zatvorene - još jedan loš znak.

Crkva Sant' Anna dei Frari bila je njegov dotada najambiciozniji projekt. Bila je to velika crkva, gotovo poput katedrale - redovnici su imali mnogo novca -

iako ni približno poput katedrale u Kingsbridgeu. Italija je imala gotičke katedrale, a ona u Milanu bila je među najvećima, no Talijanima modernih pogleda nije se sviđalo francusko i englesko graditeljstvo: divovske prozore i kontrafore smatrali su stranim fetišem. Opsjednutost svjetlom, koja je imala smisla na sumornome sjeverozapadu Europe, u sunčanoj Italiji, gdje su ljudi tražili hlad i svježinu, činila se perverznom. Talijani su se poistovjećivali s klasičnim graditeljstvom drevnoga Rima, čije su ih ruševine okruživale na svakom koraku. Voljeli su zabate i zaobljene lukove, a odbacivali raskošne vanjske skulpture, u korist dekorativnih obrazaca od raznobojnog kamena i mramora.

No Merthin je tom crkvom kanio iznenaditi čak i Firentince. Tlocrt se sastojao od niza kvadrata, a na vrhu svakog od njih nalaziti će se kupola - pet u nizu i po dva sa svake strane križišta. Za kupole je čuo još u Engleskoj, ali ih nije vidio dok nije posjetio katedralu u Sieni. U Firenci ih nije bilo. Klaristorij će činiti niz kružnih prozora, takozvani oculi. Umjesto uskih stupova koji čeznutljivo streme prema nebesima, ova će crkva imati krugove, posve cjelovite i zasebne, koji će odavati dojam zemaljske samodostatnosti, odlike poslovnih ljudi u Firenci.

Osjetio je razočaranje, ali ne i iznenađenje, kad je uvidio da na skelama nema zidara, da radnici ne premještaju veliko kamenje, da žene ne pripremaju žbuku, miješajući je divovskim drvenim lopatama. I ovdje je vladala tišina, kao i na onim gradilištima. No u ovom je slučaju bio uvjeren da može ponovno pokrenuti radove na projektu. Vjerski red ima vlastiti život, neovisan o pojedincima.

Obišavši gradilište, ušao je u samostan.

Posvuda je vladala tišina. U samostanima, dakako, tako i treba biti, no nešto u obilježjima te tišine sada ga je obeshrabrivalo. Iz vestibula je ušao u čekaonicu.

Ondje je obično dežurao neki brat, koji je brinuo za posjetitelje i u međuvremenu proučavao Sveto pismo, no tog je dana ta prostorija bila prazna. Obuzet sumornom bojazni, Merthin je prošao kroz druga vrata i našao se u klausturu.

Nigdje nije bilo nikoga. "Dobar dan!" poviče. "Ima li koga?" Glas mu je odjekivao među kamenim arkadama.

Stao je pretraživati prostor. Nigdje nije bilo nijednog redovnika. U kuhinji je naišao na trojicu muškaraca koji su sjedili za stolom, jeli šunku i pili vino. Na sebi su imali skupu odjeću trgovaca, no kosa im je bila raščupana, brada dugačka i neuredna, a imali su i prljave ruke: bili su to siromasi u skupoj odjeći preminulih.

Kad je ušao, na njihovim se licima pojavio izraz grizodušja, ali i prkosa. On upita:

"Gdje su sveta braća?"

"Svi mrtvi", odgovori jedan od muškaraca.

"Svi?"

"Svi do jednoga. Znae, brinuli su se za bolesnike, pa su tako navukli bolest."

Merthin je jasno vidio da je muškarac pijan. No činilo se da ne laže. Njih trojica bili su se udobno smjestili u samostanu i ondje su se gostili redovničkom hranom i vinom. Bilo je očito da znaju kako nema nikoga tko bi im to mogao zamjeriti.

Merthin se vratio na mjesto izgradnje nove crkve. Zidovi kōra i transepta bili su podignuti, a oculi u klaristoriju već su se vidjeli. Sjeo je nasred križišta, među hrpe kamenja, te se zagledao u svoje djelo. Koliko će cijeli projekt još čekati? Ako su svi redovnici umrli, tko će naslijediti njihov novac? Koliko je on znao, nisu pripadali nekom većem redu. Nasljedstvo bi mogao prisvojiti biskup, kao i papa.

Rješavanje te pravne zavrzlake moglo bi potrajati godinama.

Tog je jutra odlučio da će se baciti na posao, ne bi li lakše zaliječio rane zbog Silvijine smrti. Sada mu je bilo jasno da, barem zasad, nema posla. Sve otkako je, deset godina ranije, počeo

popravlјati krov crkve sv. Marka u Kingsbridgeu, u nekoj fazi izvedbe uvijek je imao barem po jedan projekt. Bez toga je bio izgubljen. Sada ga je počela obuzimati panika.

Probudio se i utvrdio da mu se urušio čitav život. Činjenica da je odjednom postao vrlo bogat, samo je pojačala dojam da je sve oko njega nekakva noćna mora. Lolla je jedini dio njegova života koji mu je još preostao.

Nije znao čak ni kamo bi sada trebao poći. Nakon nekog vremena vratit će se kući, no ne može se ipak cijeli dan igrati s trogodišnjom kćeri i razgovarati s Marijom. Stoga je ostao ondje gdje se i zatekao, sjedeći na isklesanome kamenom krugu koji je trebao poslužiti kao postolje stupa, zagledan u prostor koji je trebao postati glavni crkveni brod.

Dok se sunce polagano spuštalo poslijepodnevnom putanjom, počeo se prisjećati bolesti. Tada je bio uvjeren da će umrijeti. Tek su rijetki pojedinci preživjeli kugu, pa nije očekivao da će se naći među tim srećnicima. U trenucima pojačane lucidnosti, na vlastiti se život bio osvrtao kao da je završio. Znao je da je došao i do neke velike i važne spoznaje, no otkako se oporavio, više je se jednostavno nije mogao prisjetiti. Sada, u miru i spokoju nedovršene crkve, prisjetio se kako je zaključio da je u životu samo jednom teško pogriješio. Ali u čemu? Sukobio se s Elfricom, općio s Griseldom, odbacio Elizabeth Crkvenjakovu. Sve su te odluke izazvale nevolje, no nijedna od njih nije se mogla nazvati životnom pogreškom.

Dok je tako ležao u postelji, znojio se i kašljao izmučen žeđi, već je gotovo poželio umrijeti, ali ipak ne posve stvarno. Nešto ga je održavalo na životu - i sada mu se to nešto vratilo.

Želio je ponovno vidjeti Caris.

To je razlog zbog kojeg živi. U deliriju joj je vidio lice, te plakao od boli zbog pomisli da će umrijeti ondje, tisuće kilometara od nje. To mu je bila životna greška, to što ju je napustio.

Kada se napokon prisjetio spoznaje koja mu je toliko izmicala, te uvidio zasljepljujuću istinu otkrivenja, ispunila ga je nekakva neobična sreća.

To nema smisla, razmišljao je. Ona je pristupila redovnicama. Odbila ga je primiti i objasniti svoj postupak. Ali duša mu nije bila

racionalna i sada mu je govorila da treba biti ondje gdje je ona.

Upitao se što sada radi, dok on sjedi u napola izgrađenoj crkvi u gradu koji je kuga gotovo posve poharala. Posljednje što je o njoj doznao bilo je da ju je posvetio biskup. Ta je odluka neopoziva - tako barem kažu: Caris nikada nije prihvaćala ono što su joj drugi nametali kao pravila. S druge strane, kad bi jednom sama nešto odlučila, u pravilu je nije bilo moguće navesti da se predomisli. Nije bilo ni najmanje sumnje u to da se odlučno posvetila novome životu.

No to nije imalo nikakve veze. On je želi ponovno vidjeti. Kad to ne bi učinio, bila bi to druga najveća pogreška u njegovu životu.

A sada je slobodan. Popucale su sve njegove veze s Firencom. Supruga mu je umrla, kao i svi rođaci iz obitelji u koju je stupio brakom, izuzme li se troje djece.

Od obitelji ovdje sada ima jedino Lollu, a nju će povesti. Toliko je malena da je imao dojam kako gotovo i neće primijetiti da su nekamo otišli.

Bit će to sudbonosan korak, razmišljao je. Prvo će morati potvrditi Alessandrovu oporuku i dogovoriti sve u vezi s djecom - u tome će mu pomoći Agostino Caroli. Potom će imetak morati pretvoriti u zlato i dogovoriti njegov prijenos u Englesku. I to će moći obaviti obitelj Caroli, ako im se međunarodna mreža uspjela očuvati. Najviše od svega zabrinjavalo ga je putovanje od tisuću i nešto kilometara, od Firence do Kingsbridgea. I sve će to morati poduzeti, iako nema ni predodžbu o tome kako će ga Caris primiti kada napokon dospije onamo.

Bila je to, očito, odluka koja iziskuje dugotrajno i pomno promišljanje.

On ju je donio u samo nekoliko trenutaka.

Vraća se kući.

Poglavlje 54.

Merthin je iz Italije otputovao u društvu desetak trgovaca iz Firence i Lucce.

Brodom iz Genove otplovili su do drevne francuske luke Marseille. Odande su putovali kopnom do Avignona, papina sjedišta tijekom proteklih četrdesetak godina, te najraskošnijeg dvora u Europi - kao i najsmrdljivijeg grada koji je Merthin ikada upoznao. Ondje su se pridružili velikoj skupini svećenika i hodočasnika koji su se vraćali na sjever.

Svi su putovali u skupinama, po mogućnosti što većima. Trgovci su kod sebe imali novac i skupu robu, a pratili su ih naoružani borci, kao zaštita od odmetnika. Bili su sretni što im se pružila prigoda da imaju društvo: svećenička odjeća i hodočasničke oznake mogli bi odvratiti pljačkaše, a čak i obični putnici poput Merthina pomagali su im već i samim povećanjem brojnosti skupine.

Merthin je veći dio svog bogatstva povjerio obitelji Caroli u Firenci. Njihovi rođaci u Engleskoj će mu dati gotov novac. Pripadnici obitelji Caroli na taj su način stalno obavljali međunarodne transakcije, a Merthin se, štoviše, njihovim uslugama na tom području poslužio i devet godina ranije, kada je manji imetak iz Kingsbridgea prebacio u Firencu. Ipak, znao je da cijeli sustav nije posve nepogrešiv - događalo se da i takve obitelji bankrotiraju, osobito kad bi počele posuđivati nepouzdanim pojedincima, poput kraljeva i velikaša. Upravo zbog toga je imao u potkošulji ušivenu veliku količinu zlatnih florina.

Lolla je uživala u putovanju. Budući da je bila jedino dijete u povorci, svi su je mazili i pazili. Tijekom beskonačnih dana provedenih na konju, sjedila je u sedlu ispred Merthina, na sigurnome između njegovih ruku kojima je držao uzde. On joj je pjevao, ponavljao pjesmice, pričao priče i razgovarao s njom o stvarima na koje su nailazili - drveću, mlinovima, mostovima, crkvama. Vjerojatno nije razumjela ni pola od svega toga, no bila je sretna već i zbog zvuka njegova glasa.

Nikada ranije nije provodio toliko vremena s kćeri. Sada su bili zajedno po čitav dan, iz dana u dan, iz tjedna u tjedan. Nadao se da

će joj ta prisnost, barem dijelom, nadoknaditi gubitak majke. Stvar je u obrnutome smjeru nedvojbeno funkcionirala: bez nje bi se osjećao nepodnošljivo usamljenim. Više nije spominjala mamu, no svako malo zagrlila bi ga i očajnički se privijala uz njega, kao da ga se boji ispustiti.

Osjetio je žaljenje tek kad se našao ispred velike katedrale u Chartresu, manje od stotinu kilometara od Pariza. Na zapadnome kraju imala je dva zvonika.

Sjeverni nije bio dovršen, no južni se dizao do visine od stotinu pet metara.

Zdanje ga je podsjećalo na to da je nekoć želio graditi takve građevine. Tu težnju u Kingsbridgeu će teško ostvariti.

U Parizu se zadržao dva tjedna. Epidemija još nije bila došla do tog grada, pa je osjetio neizmjereno olakšanje dok je promatrao uobičajeni život u velikome gradu, u kojem su ljudi kupovali i prodavali, hodali uokolo, gradu u kojem ulice nisu bile prazne i u kojem se na kućnim pragovima nisu nalazili leševi.

Raspoloženje mu se popravilo i tek je tada spoznao koliko ga je zapravo pogodio užas koji je ostavio za sobom, u Firenci. Razgledavao je pariške katedrale i palače, skicirajući pojedinosti koje bi u njemu pobudile zanimanje. Imao je malenu bilježnicu izrađenu od papira, novog materijala već popularnog u Italiji.

Na putovanje iz Pariza krenuo je s jednom plemenitaškom obitelji koja se vraćala u Cherbourg. Čim bi čuli Lollu, ljudi bi zaključili da je Merthin Talijan, a on ničim nije ispravljao njihov dojam, budući da su na sjeveru Francuske ljudi svim srcem mrzili Engleze. Uz tu obitelj i njihovu pratnju Merthin je polaganim i opuštenim tempom prešao Normandiju, uz Lollu na konju ispred sebe, te njihova tovarnog konja koji ih je slijedio, uzde vezane za njihovo sedlo, cijelim putem promatrajući crkve i samostane koji su uspjeli odoljeti razornoj invaziji vojske kralja Eduarda, gotovo dvije godine ranije.

Mogao je napredovati i brže, no samome sebi je govorio da na najbolji način koristi prigodu koja mu se možda više nikada neće ukazati, priliku da se upozna s raskošnom i raznolikom arhitekturom.

No, u trenucima potpune iskrenosti prema sebi, morao je priznati da se zapravo boji onoga što bi mogao zateći dolaskom u Kingsbridge.

Vraća se kući i vraća se Caris, no ona neće biti ista ona Caris koju je ondje ostavio prije devet godina. Moguće je da se promijenila, i tjelesno i mentalno.

Neke se redovnice neumjereno udebljaju, budući da im kao jedini životni užitak preostaje hrana. Vjerojatnije je, ipak, da je Caris tanahna poput duha, da se izgadnjuje u ushitu samoodricanja. Sada je već možda opsjednuta religijom, pa po cijele dane moli i kažnjava se zbog imaginarnih grijeha. Ili je možda umrla.

Bile su to njegove najneobuzdanije noćne more. Duboko u srcu znao je da se neće abnormalno udebljati, niti postati vjerskim fanatikom. A da je umrla, za to bi već bio doznao, kao što je doznao za smrt njezina oca, Edmunda. Bit će to ista ona Caris, sitna i uredna, domišljata, organizirana i odlučna. No ozbiljno ga je brinulo pitanje kako će ga prihvatiti. Sto u vezi s njim misli i osjeća nakon devet godina? Sjeća li ga se posve ravnodušno, kao dijela prošlosti koja je već toliko davna da joj do nje nije ni najmanje stalo, onako kako on razmišlja, primjerice, o Griseldi? Ili još žudi za njim, negdje duboko u duši? Nije imao pojma i to je bio pravi uzrok njegove nelagode i napetosti.

Brodom su došli do Portsmoutha, a zatim nastavili putovanje s nekom skupinom trgovaca. Napustili su je kod Mudeford Crossinga: trgovci su se s tog raskrižja uputili prema Shiringu, dok su Merthin i Lolla na konju prešli plitku rijeku i uputili se cestom za Kingsbridge. Prava je šteta, pomislio je Merthin, što nema vidljive oznake puta za Kingsbridge. Pitao se koliko putnika zapravo nastavi putovanje prema Shiringu, samo zato što ne znaju da je Kingsbridge bliži.

Bio je topao ljetni dan i sunce je obasjavalo cijeli krajolik kada su u daljini ugledali odredište. Prvo je ugledao vrh zvonika katedrale koji se nazirao iznad drveća. Barem se nije srušio, pomisli Merthin. Elfricovi popravci održali su se jedanaest godina. Šteta je što se zvonik ne vidi s Mudeford Crossinga - koliko bi to samo povećalo broj dolazaka putnika u grad.

Kad su se počeli približavati, obuzela ga je neobična mješavina uzbuđenja i straha od koje je gotovo osjetio mučninu. Još nekoliko

trenutaka pribojavao se da će morati sjahati i povraćati. Pokušao se smiriti. Što mu se uopće može dogoditi? Čak i ako se pokaže da je Caris za njega nezainteresirana, ipak zbog toga neće umrijeti.

Na rubu novog naselja, na suprotnoj strani rijeke, Newtowna, ugledao je nekoliko novih zdanja. Raskošan novi dom koji je izgradio Dicku Pivaru više se nije nalazio na samome rubu Kingsbridgea, jer se grad u međuvremenu proširio.

Strah je zaboravio čim je ugledao svoj most. U elegantnome luku uzdizao se s riječne obale i skladno spuštao na otočić usred rijeke. Na suprotnoj strani otoka most se ponovno dizao i prelazio preko drugog rukavca. Bijeli kamen blistao je na suncu. Ljudi i kola prelazili su most u oba smjera. Od tog prizora srce mu je ispunio ponos. Most je ispunio sve njegove nade: bio je lijep, praktičan i čvrst. Ja sam zaslužan za to, pomisli, i most je dobar.

Šok ga je dočekao kad se približio mostu. Kamen bližeg luka bio je oštećen oko središnjeg stupa. Jasno je vidio pukotine, nespretno popravljene željeznim sponama, Elfricovim zaštitnim znakom: To ga je užasnulo. Smeđi tragovi hrđe spuštali su se od čavala koji su učvršćivali za kamen ružne spona. Taj ga je prizor u mislima vratio jedanaest godina unatrag, na Elfricove popravke starog drvenog mosta. Svatko može pogriješiti, pomisli, no ljudi koji ne uče na vlastitim pogreškama, jednostavno neprestano ponavljaju iste loše stvari. "Proklete budale", reče naglas.

"Proklete budale", ponovi Lolla, koja je sve više učila engleski.

Našli su se na mostu. Kolnik je bio dovršen kako je bilo i zamišljeno, primijetio je zadovoljno, a mogao je pohvaliti i izvedbu ograde, čvrste prepreke s isklesanim završnim kamenom koji je podsjećao na ukrase na katedrali.

Otok gubavaca i dalje je bio prepun zečeva. Merthin je još uvijek bio zakupac tog otoka. Za njegova izbivanja, Mark Tkalac prikupljao je najamninu od njegovih podzakupaca, svake godine isplaćivao je prioratu nominalnu rentu, zadržavao dogovorenu naknadu za ubiranje novca, a ostatak jednom godišnje slao Merthinu u Firencu preko obitelji Caroli. Nakon svih odbitaka, iznos nije bio velik, ali se svake godine pomalo povećavao.

Merthinova kuća na otoku izgledala je kao da netko u njoj živi: kapci su bili otvoreni, kućni prag pometen. Prije odlaska bio je dogovorio da će u njoj živjeti Jimmie. Nekadašnji dječak danas je vjerojatno muškarac, pomisli.

Na bližoj strani drugoga luka na suncu je sjedio neki starac kojeg Merthin nije prepoznao i koji je ubirao mostarinu. Merthin mu je dao peni. Ovaj ga je prodorno pogledao, kao da se pokušava prisjetiti gdje ga je već vidio, no nije ništa rekao.

Grad mu je u isti mah izgledao i poznato i neobično. Budući da je bio gotovo jednak kao i ranije, promjene su Merthinu izgledale čudesno, kao da su se dogodile preko noći: niz straćara bio je srušen, a na njihovu mjestu niknule su lijepe nove kuće. Očito popularna gostionica nalazila se na mjestu nekoć sumorne kuće u kojoj je tada živjela neka imućna udovica. Jedan je bunar bio isušen i popločen, neka siva kuća obojena u bijelo.

Došao je do svratišta Zvono u glavnoj ulici, kraj ulaza u priorat. Ondje se ništa nije promijenilo: gostionica na tako dobroj lokaciji po svoj će se prilici održati i stotinama godina. Konje i prtljagu ostavio je timaritelju, pa je ušao, držeći Lollu za ruku.

Zvono je bilo nalik na gostionice u svim zemljama: velika prostorija u prednjem dijelu s grubo obrađenim stolovima i klupama, te stražnji prostor u kojem su se nizale bačve s pivom i vinom i u kojem se pripremala hrana. Budući da je lokal bio toliko popularan i unosan, slama na podu često se mijenjala, zidovi su bili svježije okrečeni, dok je zimi unutra grmjela velika vatra. Sada, usred ljetne žege, svi su prozori bili otvoreni, pa je glavnim prostorom lebdio blagi povjetarac.

Nakon nekoliko trenutaka iz stražnje prostorije izišla je Bessie Zvonareva.

Prije devet godina bila je djevojka izraženih oblina, a sada je bila bujna i zrela žena. Pogledala ga je, ali ga nije prepoznala. No, vidio je kako ga je dobro odmjerila i na temelju odjeće zaključila kako je riječ o imućnome gostu. "Dobar ti dan putniče", reče ona. "Kako mogu ugostiti tebe i tvoje dijete?"

Merthin se nasmiješi. "Želio bih unajmiti privatnu sobu, molit ću lijepo, Bessie."

Prepoznala ga je čim je otvorio usta. “Bože presveti!” usklikne. “Merthin Mostar!” Ispružio je ruku prema njoj, no ona mu se bacila oko vrata i snažno ga zagrlila. Oduvijek je bila slaba na njega. Ispustivši ga iz zagrljaja, zagledala mu se u lice. “Kakvu si samo bradu pustio! Da je nema, prije bih te prepoznala. Ovo je tvoja djevojčica?”

“Zove se Lolla.”

“Ma kako si mi samo zgodna. Bit će da ti je majka prava ljepotica.”

Merthin reče: “Supruga mi je umrla.”

“Kako je to tužno. Ali Lolla je dovoljno mlada da zaboravi. I meni je umro suprug.”

“Nisam znao da si se udala.”

“Upoznala sam ga nakon tvog odlaska. Richard Brown, iz Glouceстера.

Izgubila sam ga prije godinu dana.”

“Žao mi je.”

“Moj je otac otišao na hodočašće u Canterbury, pa trenutačno sama vodim gostionicu.”

“Tvoj mi je otac oduvijek bio drag.”

“I ti si njemu bio simpatičan. Uvijek je sklon muškarcima koji imaju malo duha. Moj mu Richard baš i nije bio osobito prirastao srcu.”

“Ah.” Merthinu se učinilo da je razgovor upao u odviše intimne vode, i to prebrzo. “Ima li kakvih novosti o mojim roditeljima?”

“Nisu ovdje u Kingsbridgeu. Žive u novoj kući tvog brata, u Tenchu.”

Merthin je preko Buonaventure bio doznao da je Ralph postao gospodar Tencha. “Bit će da mi je otac silno zadovoljan.”

“Šepiri se poput pauna.” Nasmiješila se, a zatim ga zabrinuto pogledala.

“Zasigurno si gladan i umoran. Reći ću momcima da ti odnesu stvari na kat, a potom ću ti donijeti pivo i poparu.” Već se okrenula i uputila prema stražnjoj prostoriji.

“Vrlo ljubazno od tebe, ali. . .”

Bessie zastane na vratima.

“Bio bih ti zahvalan kad bi Lolli dala malo juhe. Ja moram nešto obaviti.”

Bessie kimne. “Svakako.” Potom se nagne prema Lolli. “Hoćeš li poći s tetom Bessie? Pretpostavljam da bi mogla pojesti malo kruha. Voliš li svježi kruh?”

Merthin prevede pitanje na talijanski, a Lolla sretno kimne.

Bessie pogleda Merthina. “Ideš posjetiti sestru Caris, zar ne?”

Posve besmisleno, zapekla ga je savjest. “Da”, reče. “Znači, još je ondje?”

“O, da. Sada je zadužena za goste u ženskome samostanu. Iznenadit ću se ne postane li jednog dana priorica.” Uhvatila je Lollu za ruku, te je povela u stražnju prostoriju. “Sretno”, dobaci mu preko ramena.

Merthin je izišao. Bessie je ponekad malko naporna, no iskreno mu je naklonjena, pa mu je zbog takve gorljive dobrodošlice postalo toplo oko srca.

Prošavši kroz velika vrata, našao se u prostoru priorata. Zastao je da pogleda divovsko zapadno pročelje katedrale, sada već staro gotovo dvije stotine godina.

I dalje je izazivalo strahopoštovanje.

Primijetio je i novo kameno zdanje sjeverno od crkve, iza groblja. Bila je to palača srednje veličine, s impozantnim ulazom i katom. Izgrađena je u blizini mjesta na kojem se nekoć nalazila stara drvena priorova kuća, pa je pretpostavio da je zamijenila to nekadašnje skromno zdanje, kao Godwynova rezidencija.

Pitao se odakle je Godwyn namaknuo toliki novac.

Prišao je bliže novome zdanju. Palača je bila raskošna, no Merthinu se nije svidio opći izgled. Niti jedna razina nije pokazivala nikakvu povezanost s katedralom koja se iz takve blizine nadvijala nad sve. Pojedinosti su bile izvedene nemarno. Vrh razmetljivog okvira vrata zakrivao je dio jednog prozora na katu. Što je bilo najgore, palača je bila podignuta na različitoj osi od osi crkve, pa je stajala pod nimalo skladnim kutem.

Nije nimalo sumnjao u to da je riječ o Elfricovu djelu.

Neka debela mačka sunčala se na pragu. Bila je crna, s bijelim vrškom na repu. Zlurado je piljila u Merthina.

On se okrenuo na drugu stranu i polagano došao do bolnice. Pustim travnjakom oko katedrale vladao je mir: tog se dana nije održavao sajam. U

želucu je ponovno osjetio kako jačaju i uzbuđenje i strah. Svakog trenutka mogao bi ugledati Caris. Došao je do ulaza i ušao. Dugačka je soba izgledala svjetlije i mirisala svježije nego što je pamtio: sve je nekako izgledalo uredno i oribano. Na ležajima na podu nalazilo se nekoliko ljudi, uglavnom starije dobi. Kod oltara je neka mlada iskušena glasno izgovarala molitvu. Pričekao je da završi. Bio je toliko napet da je bio uvjeren da je bolesniji od pacijenata u bolnici. Prevalio je više od tisuću kilometara samo radi ovog trenutka. Je li putovao uzalud?

Redovnica je na koncu rekla "amen" posljednji put i okrenula se. Nije je poznao. Ona mu je prišla i uljudno rekla: "Bog te blagoslovio, neznanče."

Merthin duboko udahne. "Došao sam posjetiti sestru Caris", reče.

Sastanci ženskog kapitula sada su se održavali u velikoj zajedničkoj blagovaonici. Nekoć su se i redovnice sastajale u skladnoj oktogonalnoj kapitulskoj dvorani, kraj sjeveroistočnog ugla katedrale, u kojoj su se sastajali i redovnici. Nažalost, nepovjerenje između redovnika i redovnica sada je bilo toliko da se redovnice nisu željele izložiti opasnosti od prisluškivanja skupova na kojima su donosile odluke. Stoga su se sastajale u dugačkoj i golej prostoriji u kojoj su i jele.

Redovničke dužnosnice sjedile su za stolom, a majka Cecilia bila je u sredini.

Priorica nije imala zamjenicu: Natalie je bila umrla nekoliko tjedana ranije, u dobi od pedeset sedam godina, a Cecilia još nije bila odredila zamjenu. Ceciliji zdesna sjedila je rizničarka, Beth, te njezina matrikularica, Elizabeth, nekoć Elizabeth Crkvenjakova. S Cecilijine lijeve strane sjedile su opskrbnica, Margaret, zadužena za sve zalihe, te njoj podređena Caris, zadužena za goste. Trideset redovnica sjedilo je na nizovima klupa okrenutih prema dužnosnicama.

Nakon molitve i čitanja, majka Cecilia objavila je novosti. "Primile smo pismo lorda biskupa kojim odgovara na našu pritužbu u vezi s priorom Godwynom koji nam je ukrao novac", reče. Iz redova slušateljica začuo se žamor ispunjen iščekivanjem.

Odgovor su dugo čekale. Kralju Eduardu trebalo je gotovo godinu dana da imenuje zamjenu biskupu Richardu. Grof William svim se silama zalagao za Jeromea, sposobnog administratora koji je bio služio njegovu ocu, no Eduard se na koncu odlučio za Henrija od Monsa, rođaka svoje supruge iz Hainauita, na sjeveru Francuske. Biskup Henri došao je u Englesku na svečanost imenovanja, a zatim otputovao u Rim da ga potvrdi papa, da bi

se potom vratio i smjestio u svoju palaču u Shiringu i tek potom odgovorio na Cecilijinu službenu pritužbu.

Cecilia nastavi: "Biskup odbija poduzeti bilo kakav korak u vezi s krađom, navodeći kako se to odigralo u vrijeme biskupa Richarda, a što je bilo bilo je."

Redovnice su ostale zaprepaštene. Strpljivo su prihvatile kašnjenje odluke, uvjerenе da će se na koncu izboriti za pravdu. Za njih je takva odluka bila šokantna.

Caris je još ranije vidjela pismo i nije bila zapanjena koliko ostale redovnice.

Nije bilo baš toliko neobično to što novi biskup ne želi započeti svoj mandat sukobom s priorom Kingsbridgea. Iz pisma je iščitala da će Henri biti pragmatičan vladar, a ne čovjek odan načelima. U tom smislu nije se razlikovao od većine muškaraca, uspješnih u vodama crkvene politike.

Međutim, iako se nije iznenadila, nije se razočarala manje od ostalih redovnica. Ta je odluka značila da mora, barem u doglednoj budućnosti, odustati od snova o izgradnji nove bolnice, u kojoj će se bolesnici moći odvojiti od zdravih gostiju. Samojoj sebi rekla je da zbog toga ne bi trebala tugovati: priorat je postojao stotine godina bez takvog luksuza, pa će pričekati još desetak godina. S

druge strane, silno ju je ljutilo što je gledala kako se bolesti, poput onog povraćanja koje je Maldwyn Kuhar bio donio na Sajam runa dvije godine ranije, šire poput šumskog požara. Nitko nije točno

razumio kako se takva zaraza prenosi - pogledom na bolesnika, dodiranjem ili već i samim boravkom u istoj sobi -

no nije bilo ni najmanje sumnje u to da mnoge bolesti doista prelaze sa žrtve na žrtvu, te da je blizina svakako jedan od čimbenika. Međutim, sve to zasada mora zaboraviti.

Među redovnicama se širio žamor jasno izraženog nezadovoljstva. Mair je uspjela nadglasati sve veću buku i reći: "Redovnici će se raspomamiti od sreće."

U pravu je, pomisli Caris. Godwyn i Philemon izvukli su se nekažnjeno, unatoč pravoj pljački izvedenoj usred bijela dana. Oduvijek su tvrdili da nije krađa kad redovnici iskoriste novac redovnica, budući da sve to u konačnici ide u slavu Božju. Sada će smatrati da im je biskup dao za pravo. Bio je to težak i bolan poraz, osobito za Caris i Mair.

No majka Cecilia nije kanila gubiti vrijeme na tugovanje. "Za ovo nije kriv nitko od nas, osim možda mene", reče. "Jednostavno smo imale previše povjerenja."

Vi ste vjerovali Godwynu, ali ja nisam, pomisli Caris. Ipak, usta su joj ostala čvrsto zatvorena. Čekala je da čuje što će Cecilia još reći. Znala je da će priorica uvesti promjene među dužnosnicama ženskog samostana, no nitko nije znao što je točno odlučeno.

"No ubuduće moramo biti opreznije. Izgradit ćemo vlastitu riznicu, kojoj redovnici neće imati pristup. Štoviše, nadam se da neće ni znati gdje se nalazi."

Sestra Beth odstupit će s dužnosti rizničarke, uz našu zahvalnost za dugotrajno i vjerno služenje, a zamijenit će je sestra Elizabeth. Kad je riječ o Elizabeth, u potpunosti joj vjerujem."

Caris je davala sve od sebe da strogo kontrolira izraz lica, kako se na njemu ne bi odrazilo gađenje koje je osjetila. Elizabeth je bila posvjedočila da je Caris vještica. Bilo je to prije devet godina i Cecilia je oprostila Elizabeth, no Caris joj nikada neće oprostiti. Ipak, to nije bio jedini uzrok Carisine antipatije. Elizabeth je razdražljiva i izopačena, a kivnost kod nje utječe na prosudbu. Caris je smatrala da se takvim ljudima nikada ne može vjerovati: uvijek postoji mogućnost da na temelju predrasuda donesu lošu odluku.

Cecilia nastavi: "Sestra Margaret zatražila je dopuštenje da prestane obavljati dosadašnju dužnost, a kao opskrbnica zamijenit će je sestra Caris."

Caris je osjetila razočaranje. Nadala se da će postati Cecilijina zamjenica, podpriorica. Pokušala se nasmiješiti, kao da joj je drago, no to joj baš nije pošlo za rukom. Bilo je očito da Cecilia neće imenovati zamjenicu. Imat će dvije suprotstavljene pomoćnice, Caris i Elizabeth, te ih pustiti da se bore do kraja.

Caris je uhvatila Elizabethin pogled i u njemu ugledala jedva potisnutu mržnju.

Cecilia nastavi: "Pod Carisnim nadzorom, sestra Mair počet će se brinuti za goste."

Mair je blistala od radosti. Bilo joj je drago zbog promaknuća, no bila je još sretnija zbog činjenice da će raditi pod Carisnim nadzorom. I Caris se sviđala ta odluka. Mair je poput nje bila opsjednuta čistoćom, a iskazivala je jednako nepovjerenje i prema rješenjima koje su propisivali svećenici, poput puštanja krvi.

Caris nije ostvarila željeni cilj, ali je nastojala izgledati sretno dok je Cecilia objavljivala niz imenovanja na niže funkcije. Nakon završetka sastanka, prišla je Ceciliji i zahvalila joj.

"Samo nemoj misliti da je to bila jednostavna odluka", reče priorica.

"Elizabeth krase i pamet i odlučnost. Usto je postojana ondje gdje si ti nepredvidiva. No ti si maštovita i iz ljudi redovito izvlačiš ono najbolje. Obje ste mi potrebne."

Caris se nije mogla usprotiviti takvoj analizi. Doista me poznaje, pomisli tužno. Bolje od ikoga na svijetu, sada kada mi je otac umro, a Merthina nema.

Osjetila je kako je preplavljuje val naklonosti. Cecilia je poput majke iz ptičjega svijeta, uvijek u pokretu, uvijek užurbana, uvijek ustreptala oko mladunčadi. "Učinit ću sve što mogu da ispunim vaša očekivanja", zarekne se Caris.

Potom je izišla iz prostorije. Mora obići Staru Julie. Sto god govorila mlađim redovnicama, za Julie se nitko nije brinuo poput nje. Stjecao se dojam da smatraju kako bespomoćnim staricama i ne mora biti udobno. Jedino se Caris brinula za to da Julie za hladna

vremena daju pokrivač, da joj daju piti kad ožedni, te da joj pomognu da dođe do nužnika u ono doba dana kada bi za tim obično osjetila potrebu. Caris je zaključila da će joj donijeti neki topli napitak, čaj od ljekovitog bilja koji bi nekako uvijek, tako se barem činilo, razvedrio staru redovnicu. Otišla je u svoju ljekarnu i stavila na vatru malenu posudu s vodom, da zakuha.

Mair je ušla nakon nje i zatvorila vrata. "Nije li to divno?" upita. "I dalje ćemo zajedno raditi!" Zagrlila je Caris i poljubila je u usta.

Caris ju je zagrlila, ali se zatim izvukla iz zagrljaja. "Nemoj me tako ljubiti", reče.

"To činim jer te volim."

"I ja tebe, ali ne na jednak način."

To je bilo točno. Mair joj je bila uistinu draga. U Francuskoj su postale izrazito prisne, dok su zajedno izlagale život opasnosti. Caris je uvidjela i da je privlači Mairina ljepota. Jedne večeri u nekoj gostionici u Calaisu, kad su se njih dvije našle u sobi s vratima koja je bilo moguće zaključati, Caris je na koncu popustila pred Mairinim pokušajima. Mair ju je milovala i ljubila po najintimnijim mjestima, a Caris je uzvratila istom mjerom. Mair je rekla da joj je to bio najsretniji dan u životu. Nažalost, Caris nije dijelila njezin stav. Njoj je to iskustvo bilo ugodno, ali nije doživjela pravi ushit i nije ga željela ponoviti.

"To je u redu", reče Mair. "Važno je da me voliš, makar i tako malo, i ja ću biti sretna. Nikada nećeš prestati, zar ne?"

Caris je vrućom vodom prelila ljekovito bilje. "Kad budeš stara kao Julie, obećajem da ću ti donositi ljekoviti čaj, da ostaneš zdrava."

U Mairinim očima pojavile su se suze. "To je nešto najljepše što mi je itko ikada rekao."

Caris nije imala namjeru dati tim riječima prizvuk zavjeta o vječnoj ljubavi.

"Dosta je sentimentalnosti", reče blago, dok je cijedila napitak u drvenu šalicu.

"Idemo obići Julie."

Prešle su klaustar i ušle u bolnicu. Neki muškarac čupave crvene brade stajao je u blizini oltara. "Bog vas blagoslovio, neznanče", reče ona. Taj joj se muškarac učinio nekako poznatim.

Nije uzvratio pozdrav, ali ju je prodorno pogledao zlatnosmeđim očima. A onda ga je prepoznala. Istog trenutka ispustila je šalicu. "Oh, Bože!" reče. "Ti!"

Tih nekoliko trenutaka prije nego što ga je ugledala, bili su nešto osobito, neponovljivo, i Merthin je znao da će ih s ljubavlju čuvati čitav život, što god se dalje događalo. Željno je promatrao lice koje nije vidio devet godina, te se, uz šok nalik na osjećaj koji čovjek doživi kad za ljetne žege skoči u hladnu rijeku, prisjetio koliko mu je to lice bilo milo. Gotovo se uopće nije promijenila: svi njegovi strahovi bili su neosnovani. Nije čak ni izgledala starije. Trideset joj je godina, izračunao je sada, no jednako je vitka i živahna kao kad joj je bilo dvadeset. Brzim je korakom ušla u bolnicu, žustro i s mnogo autoriteta, noseći drvenu šalicu s nekakvim lijekom. A onda ga je pogledala, zastala i ispustila šalicu.

Sretno joj se nasmiješio.

"Ovdje si!" reče ona. "Mislila sam da si u Firenci!"

"Neopisivo mi je drago što sam se vratio", reče on.

Ona pogleda tekućinu na podu. Redovnica koja je ušla s njom u bolnicu reče:

"Budi bez brige, ja ću sve počistiti. Idi, razgovaraj s njim." Druga je redovnica bila zgodna, a u očima su joj se vidjele suze, primijetio je Merthin, no bio je odviše uzbuđen da na to obraća pozornost.

Caris upita. "Kad si se vratio?"

"Prije sat vremena. Dobro izgledaš."

"A ti izgledaš.. kao pravi muškarac."

Merthin se nasmije.

Ona upita: "Što te nagnalo na odluku o povratku?"

"Duga je to priča", odgovori on. "Ali volio bih ti je ispričati."

"Izići ćemo iz bolnice." Ovlaš mu je dodirnula nadlakticu i izvela ga iz zgrade.

Redovnice nisu smjele dodirivati ljude, niti nasamo razgovarati s muškarcima, no nju takva pravila nikada nisu obvezivala. Njemu je bilo drago što tijekom proteklih devet godina nije počela poštivati autoritete.

Merthin rukom pokaže klupu kraj povrtnjaka. "Ovdje sam sjedio s Markom i Madge Tkalac onog dana kad si pristupila samostanu,

prije devet godina. Madge mi je rekla da me ne želiš primiti.”

Ona kimne. “Bio je to najnesretniji dan u mojem životu - ali znala sam da bi susret s tobom samo pogoršao stvar.”

“I meni je bilo tako, samo što sam te želio vidjeti, koliko god bi me to bacilo u još dublji jad.”

Pogledala ga je u oči. Njezine oči, zelene, prošarane zlatnom bojom, bile su iskrene kao i uvijek. “To bih morala shvatiti kao određeni prijekor.”

“Moguće. Užasno sam se naljutio na tebe. Bez obzira na tvoju odluku, smatrao sam kako mi duguješ određeno objašnjenje.” Ni slučajno nije imao namjeru povesti razgovor u tom smjeru, no sada je uvidio da si ne može pomoći.

Ona se nije nimalo kajala. “Stvar je zapravo vrlo jednostavna. Sama pomisao na to da te napuštam bila mi je nepodnošljiva. Da sam još morala razgovarati s tobom, čini mi se da bih se bila ubila.”

To ga je posve zateklo. Devet godina držao je da se ona tog posljednjeg dana ponijela sebično. Sada je izgledalo da se upravo on ponio sebično, kad je pred nju postavio takav zahtjev. Ona je nekako oduvijek imala tu sposobnost da ga natjera da iznova razmotri vlastite stavove, prisjetio se sada. Bio je to neugodan postupak, no ona je često bila u pravu.

Nisu sjeli na klupu, nego su se okrenuli i zajedno uputili preko travnjaka. Na nebo su se u međuvremenu navukli oblaci i više nije bilo sunca. “Italijom vlada stravična epidemija”, reče on. “Nazivaju je la moria grande.”

“Čula sam za to”, reče ona. “Ne hara li i južnom Francuskom? Čini se da je doista užasna.”

“I ja sam bio obolio. Ali sam se oporavio, što je rijetkost. Moja supruga, Silvia, je umrla.”

Na njezinu se licu jasno ukazao šok. “Užasno mi je žao”, reče. “Zacijelo si neopisivo tužan.”

“Umrli su i svi članovi njezine obitelji, kao i svi moji klijenti. Učinilo mi se da je to prikladan trenutak za povratak kući. A što je s tobom?”

“Upravo su me imenovali opskrbnicom”, reče ona s očitim ponosom.

Merthinu se to činilo pomalo trivijalno, osobito nakon pomora kojem je svjedočio. Međutim, takve su stvari važne u samostanskome životu. Podignuo je pogled prema veličanstvenoj crkvi. "Firenca ima čudesno lijepu katedralu", reče.

"Mnoštvo uzoraka od raznobojnog kamena. Ali meni je ovo draže: isklesani oblici, svi iste nijanse." Dok je promatrao zvonik, sivi kamen na pozadini koju je činilo sivo nebo, počelo je kišiti.

Sklonili su se u crkvu. U glavnome brodu bilo je raštrkano desetak ljudi: posjetitelji grada koji su razgledavali graditeljska dostignuća, pobožni građani u molitvi, dvojica iskušenika s metlama. "Sjećam se kako sam te pipao iza onog stupa", reče Merthin s osmijehom.

"I ja se sjećam", reče ona. Ipak, izbjegavala je njegov pogled.

"Prema tebi osjećam isto ono što i tog dana. I to je pravi razlog mog povratka kući."

Okrenula se i bijesno ga pogledala. "Ali oženio si se."

"A ti si postala redovnica."

"Ali kako si se mogao oženiti njome - Silvijom - ako si volio mene?"

"Mislio sam da ću te moći zaboraviti. Ali nisam uspio. I onda, kad mi se već činilo da umirem, shvatio sam da te nikada neću preboljeti."

Njezin je gnjev iščeznuo jednako brzo kao što se i pojavio, a u očima su joj se pojavile suze. "Znam", reče i odvrati pogled.

"Ni tvoji se osjećaji nisu promijenili."

"Nisam se nimalo promijenila."

"Jesi li pokušala?"

Pogledala ga je izravno u oči. "Ovdje je jedna redovnica. ."

"Ona zgodna koja je s tobom bila u bolnici?"

"Kako si pogodilo?"

"Zaplakala je kad me ugledala. Počeo sam se pitati zašto."

Na Carisinu licu odražavala se grižnja savjesti, a Merthin zaključio da se osjeća onako kako se on osjećao kad bi mu Silvia govorila: "Prisjećaš se svoje djevojke u Engleskoj."

"Mair mi je draga", reče Caris. "I voli me. Ali. ."

"Ali nisi me zaboravila."

“Nisam.”

Iako se osjećao slavodobitno, Merthin se trudio da to ne pokaže. “U tom slučaju”, reče, “trebaš odbaciti zavjete, napustiti samostan i udati se za mene.”

“Napustiti samostan?”

“Prvo ćeš morati ishoditi pomilovanje za onu presudu, to mi je jasno, no uvjeren sam daje takvo što izvedivo - podmitit ćemo biskupa i nadbiskupa, čak i papu bude li potrebno. Za sve to imam dovoljno novca.”

Nije bila sigurna da će biti baš toliko jednostavno kako on to zamišlja. No to nije bio najveći problem koji ju je tištio. “Nije stvar u tome da me ta mogućnost ne dovodi u iskušenje”, reče ona. “Ali obećala sam Ceciliji da ću opravdati to što je toliko vjerovala u mene. . Moram pomoći Mair da počne voditi brigu o gostima. . moramo izgraditi novu riznicu. . a ja se jedina valjano brinem za Staru Julie. .”

On je ostao smeten. “Je li sve to toliko važno?”

“Dakako da je važno!” reče ona ljutito.

“Mislio sam da je svrha ženskog samostana u tome da se starice po cijele dane mole u njemu.”

“I da liječe bolesnike, hrane siromahe, te upravljaju tisućama jutara zemlje. To je u najmanju ruku jednako važno kao i podizanje mostova i crkava.”

Takvo što nije očekivao. Caris je uvijek bila nepovjerljiva prema vjerskim obredima. Samostanu je pristupila pod pritiskom, kada je to bio jedini način da spasi vlastiti život. No sada se činilo da je s vremenom zavoljela tu kaznu.

“Podsjećaš me na zatvorenika koji ne želi izići iz tamnice iako su vrata širom otvorena”, reče on.

“Vrata nisu širom otvorena. Morala bih se odreći zavjeta. Majka Cecilia. .”

“Morat ćemo poraditi na svim tim problemima. Počnimo odmah.”

Na njezinu se licu jasno vidjelo koliko je nesretna. “Nisam baš sigurna. .”

Jasno je vidio koliko je u sebi razapeta. To mu je bilo nevjerojatno. “Jesi li to doista ti?” upita je osupnuto. “Nekoć si mrzila

licemjerje i prijetvornost koje si uočavala u prioratu. Lijenost, pohlepu, nepoštenje, tiraniju. .”

“Sve to i dalje vrijedi za Godwyna i Philemona.”

“Stoga ih napusti.”

“A što da radim u tom slučaju?”

“Udaj se za mene, dakako.”

“I to je sve?”

On je još jednom ostao zatečen. “Ja ne želim ništa osim toga.”

“Ne, to nije točno. Želiš projektirati palače i dvorce. Želiš izgraditi najvišu građevinu u Engleskoj.”

“Ako trebaš nekoga za koga ćeš se brinuti. .”

“Molim?”

“Imam malenu djevojčicu. Zove se Lolla i tri su joj godine.”

Činilo se da je to kod nje riješilo i posljednje dvojbe. Prvo je samo uzdahnula.

“Obnašam važnu i visoku dužnost u samostanu s trideset pet časnih sestara, deset novakinja i dvadeset petero zaposlenika, uz školu, bolnicu i ljekarnu - a ti od mene tražiš da sve to odbacim kako bih postala dadiljom djevojčici koju nikad nisam ni vidjela.”

Odustao je od daljnjeg natezanja. “Znam samo da te volim i da želim biti s tobom.”

Usiljeno se nasmijala. “Da si rekao samo to i ništa više, možda bi me i nagovorio.”

“Sad sam tek posve zbunjen”, reče on. “Odbijaš li me ili ne?”

“Ne znam”, odgovori ona.

Poglavlje 55.

Merthin je budan ležao veći dio noći. Bio je naviknut na spavanje u svratištima, a zvukovi koji su do njega dopirali od usnule Lolle samo su ga još više umirivali.

No te noći nije mogao prestati misliti na Caris. Njezina reakcija na njegov povratak uistinu ga je šokirala. Sada je uvidio da nikada nije logički razmišljao o tome kako će joj biti kad se ponovno pojavi. Bio se prepuštao nerealističnim noćnim maštanjima o tome kako se možda promijenila, dok se duboko u srcu nadao radosnome pomirenju. Dakako da ga nije zaboravila: ali mogao je i sam zaključiti da proteklih devet godina nije samo patila za njim. Jednostavno nije takav tip.

Ipak, ni u snu ne bi bio u stanju pretpostaviti da je toliko predana radu u samostanu. Oduvijek je bila manje-više neprijateljski nastrojena prema crkvi. S

obzirom na to koliko je bilo opasno kritizirati vjeru na bilo koji način, vrlo je lako bilo moguće da je istinsku dubinu svoje skeptičnosti skrivala čak i pred njim.

Stoga se neopisivo šokirao uvidjevši da nije spremna samo tako napustiti samostan. Očekivao je strah od smrtne presude koju joj je izrekao biskup Richard, možda i zabrinutost oko pitanja hoće li joj dopustiti da odbaci zavjete, no nikako nije očekivao da bi život u prioratu mogla smatrati takvim izvorom ispunjenosti, da ga ne želi samo tako napustiti i postati njegova supruga.

Bio je bijesan na nju. Sada mu je bilo žao što nije rekao: "Prevalio sam više od tisuću kilometara da te zaprosim - kako mi možeš reći da nisi sigurna?" Na pamet su mu padale mnoge zajedljive primjedbe koje je mogao izgovoriti. Možda je bilo dobro što mu nisu pale na pamet dok je s njom razgovarao. Razgovor su okončali tako što ga je ona zamolila da joj da još malo vremena, da se oporavi od njegova šokantnog povratka, te da promisli o tome što želi. On je pristao - nije imao druge mogućnosti - ali zahvaljujući tome ostao je u nelagodnom i bolnom položaju, kao da je razapet na križu.

Na koncu je utonuo u nemiran san.

Lolla ga je probudila rano, kao i uvijek, pa su se spustili u gostionicu na zobenu kašu. Potisnuo je poriv koji ga je tjerao da odmah pođe u bolnicu i ponovno razgovara s Caris. Zatražila je još malo vremena, a on neće poboljšati svoj položaj bude li joj dodijavao. Sinulo mu je da ga možda očekuje još šokantnih spoznaja, te kako bi zbog toga možda bilo najbolje da se upozna sa svime što se u međuvremenu događalo u Kingsbridgeu. Zbog toga je nakon doručka pošao posjetiti Marka Tkalca.

Obitelj Tkalac živjela je u glavnoj ulici, u velikoj kući koju su supružnici bili kupili nedugo nakon što ih je Caris uvela u posao s prodajom obojenog sukna.

Merthin se prisjetio dana kada su s četvero djece živjeli u jednoj prostoriji, tek malko većoj od tkalačkog stana na kojem je radio Mark. Nova je kuća imala prostrano kameno prizemlje koje je služilo kao skladište i prodavaonica. Stan im se nalazio na katu, podignutom od drvene građe. Merthin je zatekao Madge u prodavaonici, gdje je provjeravala kvalitetu tovara grimiznog sukna koje je upravo bilo pristiglo iz jedne od njihovih radionica u okolici grada. Sada joj je bilo gotovo četrdeset i u tamnoj kosi nazirali su se i sijedi pramenovi. Bila je to niska žena koja je s vremenom postala i izrazito puna, istaknutih grudi i divovske pozadine. Merthina je podsjetila na golubicu, ali agresivnu golubicu, upravo zbog te izbočene donje vilice i energična držanja.

Uz nju je bilo dvoje mladih ljudi, prelijepa djevojka od kakvih sedamnaest godina i snažan mladić, godinu-dvije stariji od nje. Merthin se prisjetio dvoje starije djece - Dore, tanahne djevojke u otrcanoj haljini, te Johna, stidljivog dječaka - te je shvatio da su to ta djeca, samo što su o međuvremenu odrasla.

John je sada bez poteškoća podizao teške bale sukna, dok ih je Dora evidentirala reckama na nekom štapu. Merthinu se zbog toga učinilo da je star. Tek su mi trideset dvije godine, pomisli. No činilo mu se da je star kad bi pogledao Johna.

Madge je kriknula, od iznenađenja i radosti, čim ga je ugledala. Zagrlila ga je i poljubila u obraze obrasle bradom, a zatim izvela cijelu predstavu oko Lolle.

“Nekako sam mislio da bi se mogla poigrati s tvojom djecom”, reče Merthin sa žaljenjem. “Dakako, oni su preveliki.” *

“Dennis i Noah su u školi u prioratu”, reče ona. “Sada im je trinaest, odnosno jedanaest godina. Ali Dora će zabaviti Lollu - obožava djecu.”

Mlada djevojka podignula je Lollu u naručje. “Susjedova mačka dobila je mačiće”, reče. “Hoćeš li ih pogledati?”

Lolla je uzvratila bujicom riječi na talijanskome, što je Dora shvatila kao pristanak, pa su njih dvije izišle.

Madge je prepustila Johnu da dovrši istovar sukna, pa je povela Merthina na kat. “Mark je otišao u Melcombe”, reče. “Dio sukna izvozimo u Bretanju i Gaskonju. Trebao bi se vratiti danas ili sutra.”

Merthin je sjeo u salon i prihvatio ponuđeno pivo. “Čini se da Kings-bridgeu cvjetaju ruže”, reče.

“Trgovina runom slabi”, objasni ona. “Stvar je u ratnim porezima. Sve se mora prodavati preko šačice velikih trgovaca, kako bi kralj ubrao svoj udio. Ovdje, u Kingsbridgeu, djeluje još nekolicina posrednika - Petranilla je nastavila Edmundov posao - ali to ni slučajno nije kao nekoć. Nasreću, tu je djelatnost zamijenio veliki razvoj trgovine dovršenim tkaninama, barem u našem gradu.”

“Godwyn je i dalje prior?”

“Nažalost, da.”

“I dalje radi probleme?”

“Neopisivo je konzervativan. Protivi se svim promjenama i onemogućuje sve oblike napretka. Na primjer, Mark je predložio otvaranje sajma i subotom, umjesto samo nedjeljom, tek da se iskuša takva mogućnost.”

“Što Godwyn uopće može zamjeriti takvom prijedlogu?”

“Rekao je kako bi to ljudima omogućilo da dođu na sajam, a da pritom ne idu u crkvu, što ne bi bilo dobro.”

“Neki od njih možda bi došli u crkvu i u subotu.”

“Godwynov je pehar uvijek napola prazan, nikada napola pun.”

“Uvjeren sam da mu se župni ceh protivi. .”

“Ne baš često. Načelnik je sada Elfric. Njemu i Alice pripalo je gotovo sve što je Edmund ostavio.”

“Načelnik ne mora biti najbogatiji čovjek u gradu.”

“Ali obično jest. Nemoj zaboraviti da Elfric zapošljava mnogo majstora -

tesara, zidara, radnika koji pripremaju žbuku i skele - i da kupuje od sviju koji nude građevinski materijal. Grad je prepun ljudi koji ga manje-više moraju podupirati.”

“A Elfric je oduvijek blizak s Godwynom.”

“Upravo tako. Sve što se gradi u prioratu, završava u njegovim rukama - a to znači da dobiva sve javne projekte.”

“A gradi tako loše!”

“Baš neobično, zar ne?” reče Madge zamišljeno. “Čovjek bi pomislio da Godwyn želi povjeriti posao najboljem majstoru. Ali nije tako. Njemu je važno jedino tko će biti poslušan i tko će bez pitanja ispunjavati njegove želje.”

Merthina je sve to malko potištilo. Ništa se nije promijenilo: njegovi su neprijatelji još na utjecajnim mjestima. Možda neće samo tako moći nastaviti s nekadašnjim životom. “Znači da za mene nema dobrih novosti.” Ustao je. “Bit će najbolje da obiđem svoj otok.”

“Uvjerena sam da će te Mark potražiti čim se vrati iz Melcombea.”

Merthin je otišao u susjednu kuću po Lollu, no ona se tako dobro zabavljala da ju je ostavio s Dorom, te odšetao kroz grad do rijeke. Još je jednom pogledao napukline na svome mostu, no nije ih morao dugo proučavati: uzrok je bio posve očit. Potom je obišao Otok gubavaca. Ondje se malo toga promijenilo: na zapadnome kraju otoka nalazilo se nekoliko pristanišnih prostora i skladišta, dok se na istočnome vidjela tek jedna kuća, ona koju je prepustio na korištenje Jimmieju: stajala je uz cestu koja je vodila od jednog dijela mosta do drugoga.

Kada je tek bio preuzeo otok, imao je ambiciozne planove u vezi s izgradnjom.

Dakako, za njegova izbivanja nije se ostvarilo ništa. Sada mu se činilo da može nešto učiniti. Koračao je amo-tamo, ugrubo mjerio udaljenosti i zamišljao zdanja, čak i ulice, sve dok nije došlo vrijeme za objed.

Otišao je po Lollu i vratio se u Zvono. Bessie je poslužila ukusno varivo od svinjetine, pojačano ječmom. Gostionicom je vladao mir, a

Bessie im se pridružila uz objed, donijevši i vrč sa svojim najboljim crnim vinom. Nakon što su objedovali, natočila mu je još jednu čašu, a on joj je stao pričati o svojim zamislima. “Ona cesta koja prelazi otok, koja vodi od mosta do mosta, idealno je mjesto za otvaranje prodavaonica”, reče.

“I gostionica”, istakne ona. “Ovaj lokal i Sveti grm imaju najveći promet u gradu iz jednostavnog razloga: nalaze se u blizini katedrale. Povoljne lokacije za gostionicu su tamo kuda ljudi stalno prolaze.”

“Izgradim li gostionicu na Otoku gubavaca, ti bi je mogla voditi.”

Ona ga pogleda u oči. “Možemo je voditi zajedno.”

On joj se nasmiješi. Bio se nasitio njezine krepke hrane i vina, a nije bilo muškarca koji ne bi bio volio poći s njom u postelju i uživati u tom mekom, zaobljenom tijelu. No od toga neće biti ništa. “Moja supruga, Silvia, bila mi je silno draga”, reče on. “No cijelo vrijeme dok sam bio s njom u braku, mislio sam na Caris. A Silvia je to znala.”

Betty odvrati pogled. “To je tako tužno.”

“Znam. I to više nikada neću učiniti nijednoj ženi. Više se neću vjenčati, osim ako mladenka bude Caris. Nisam dobar čovjek, ali nisam ni toliko loš.”

“Caris se možda nikada neće udati za tebe.”

“Znam.”

Ona ustane, odnoseći posuđe. “Dobar si čovjek”, reče “predobar.” Nakon toga vratila se u kuhinju.

Merthin je odnio Lollu u krevet da odrijema, a potom je, pogleda usmjerena nizbrdo, prema Otoku gubavaca, sjeo na klupu pred gostionicom. Uživajući u rujanskome suncu, počeo je izrađivati skice na velikoj ploči od škriljevca. Posao nije napredovao osobito dobro, jer mu je svaki drugi prolaznik htio poželjeti dobrodošlicu i pitati ga čime se bavio proteklih devet godina.

Već gotovo predvečer ugledao je divovski obris tijela Marka Tkalca, koji se uspinjao uzbrdicom, prateći zaprežna kola na kojima se nalazila bačva. Mark je oduvijek bio pravi div, no sada je, primijetio je Merthin, bio i podeblji div.

Merthin mu je stisnuo divovsku ruku. "Bio sam u Melcombeu", reče Mark.

"Onamo odlazim svakih nekoliko tjedana."

"Što je u bačvi?"

"Vino iz Bordeauxa, izravno s broda - s broda koji je donio i vijesti. Znaš da je princeza Joan na putu za Španjolsku?"

"Da." Svi informirani Europljani znali su da će se petnaestogodišnja kći kralja Eduarda udati za princa Pedra, kastiljskog prijestolonasljednika. Taj će brak stvoriti savezništvo između Engleske i najvećeg iberskog kraljevstva i time omogućiti Eduardu da se bez bojazni koncentrira na beskonačno ratovanje protiv Francuske, tako da pritom ne mora brinuti zbog mogućih smetnji s juga.

"No, da", reče Mark. "Joan je umrla od kuge u Bordeauxu."

Merthina je to dvostruko šokiralo: dijelom i zbog toga što je Eduardov položaj u Francuskoj odjednom postao vrlo nesiguran, no još više zbog toga što se epidemija toliko proširila. "Kuga je i u Bordeauxu?"

"Tijela se samo gomilaju na ulicama, rekli su mi francuski mornari."

Merthina je to obeshrabrilo. Nekako je mislio da je la moria grande ostala iza njega. Neće valjda dospjeti sve do Engleske? Bolesti se nije bojao osobno: nitko se nikada nije zarazio dvaput, pa je stoga mogao biti miran, a Lolla je bila među onima koji joj zbog nekog razloga nisu podlegli. Ali bojao se za sve ostale - osobito za Caris.

Marka su mučila druga pitanja. "Vratio si se u pravi čas. Neki od mlađih trgovaca i obrtnika siti su Elfrica na načelničkome mjestu. Sve češće je tek Godwynov potrčko. Kanim ga izazvati. A ti bi mogao biti vrlo utjecajan. Večeras će se održati sastanak župnoga ceha - dođi, pa ćemo te odmah primiti."

"Neće smetati to što nikada nisam dovršio naučnički rok?"

"Nakon svega što si izgradio, i ovdje i u inozemstvu? Sumnjam."

"U redu." Merthin je morao pristupiti cehu ako je kanio graditi na otoku. Ljudi su uvijek pronalazili razloge da se usprotive novim

građevinama, pa će i njemu možda zatrebati potpora. No u vezi s pristupanjem nije bio samouvjeren kao Mark.

Mark je odvezao bačvu kući, a Merthin je ušao unutra da Lollu nahrani za večeru. U vrijeme zalaska sunca Mark se vratio u Zvono, a Merthin je potom pošao s njim uzbrdo glavnom ulicom, dok je blago poslijepodne uzmicalo pred svježom večeri.

Nekoć davno, kada se našao ondje i kada je članovima ceha predstavljao svoj plan za izgradnju mosta, cehovska je vijećnica Merthinu izgledala lijepo i skladno. No sada, nakon što je upoznao veličanstvena javna zdanja u Italiji, doimala se neskladno i neugledno. Pitao se što ljudi poput Buonaventure Carolija i Lora Fiorentina zacijelo misle o podzemnome prostoru od grubo obrađenog kamena, sa zatvorom i kuhinjom, te o glavnoj dvorani s nizom stupova, koji se nespretno spuštaju po sredini prostora da posluže kao potpornji krovnoj strukturi.

Mark ga je upoznao s nekolicinom pojedinaca koji su se za Merthinova izbjivanja doselili u Kingsbridge ili su se ondje u međuvremenu istaknuli. No većina lica bila mu je poznata, iako su sva bila ponešto starija. Merthin se pozdravio s onim rijetkim ljudima s kojima se još nije bio vidio tijekom protekla dva dana. Među njima je bio i Elfric, u razmetljivoj brokatnoj tunici od srebrnih niti. Ničim nije pokazao da se iznenadio - netko mu je očito bio rekao da se Merthin vratio - samo je piljio u njega ne skrivajući neprijateljske osjećaje.

Skupu su nazočili i prior Godwyn i njegov zamjenik, brat Philemon.

Četrdesetdvoгодишnji Godwyn sve je više nalikovao svome stricu, Anthonyju, primijeti Merthin, s tim borama razdražljivog nezadovoljstva koje su mu se spuštale od usta. Glumio je srdačnost, čime bi možda i uspio zavarati nekoga tko ga nije poznao. I Philemon se u međuvremenu promijenio. Više nije bio onako vitak i nespretnan. Popunio se poput kakvog imućnog trgovca, a njegovo držanje obilježavali su arogancija i samopouzdanje - iako

se Merthinu učinilo da pod tom maskom vidi napetu nervozu i samoprijezir servilnog laskavca. Philemon mu je stisnuo ruku kao da dodiruje kakvu zmiju.

Merthina je deprimirala pomisao na to da je davnašnja mržnja toliko dugovječna.

Neki zgodni tamnokosi muškarac prekrizio se ugledavši Merthina, a potom mu je otkrio da je on njegov nekadašnji štićenik, Jimmie, sada poznat kao Jeremiah Graditelj. Merthin je s radošću i oduševljenjem doznao da mu ide tako dobro da je član župnoga ceha. No činilo se da je jednako praznovjeran kao i davno ranije.

Mark je svima s kojima je razgovarao prenio novost o princezi Joan. Merthin je odgovorio na nekoliko zabrinutih pitanja o kugi, no poslovne ljude u Kingsbridgeu više je brinula mogućnost da propalo učvršćivanje savezništva s Kastiljom znači produljenje ratovanja u Francuskoj, što nikako nije bilo dobro za posao.

Elfric je sjeo u veliki naslonjač ispred divovske vage za vunu i otvorio skup.

Mark je odmah predložio da ceh kao člana primi Merthina.

Kako se i moglo očekivati, Elfric se usprotivio. "Nikada nije postao član ceha jer nije dovršio naučnički rok."

"Misliš jer se nije htio oženiti tvojom kćeri", reče netko, našto su se svi nasmijali. Merthinu je trebalo još nekoliko trenutaka da prepozna muškarca koji je to rekao: bio je to Bill Watkin, graditelj kuća, čija je crna kosa oko ćelave kupole na vrhu glave sada već postajala sijeda.

"Jer kao majstor ne zadovoljava potrebna mjerila", ustrajao je Elfric.

"Kako to uopće možeš reći?" pobuni se Mark. "Izgradio je kuće, crkve, palače. ."

"I naš most, koji puca nakon samo osam godina."

"To si izgradio ti, a ne on."

"Vjerno sam se držao Merthinovih nacрта. Očito je da lukovi nisu dovoljno jaki da izdrže težinu kolnika i prometa koji se odvija po njemu. Željezne sponne koje sam postavio nisu bile dovoljne da spriječe širenje pukotina. Stoga predlažem ojačavanje lukova s obje strane središnjeg stupa, na oba mosta, drugim redom zidanog kamena, čime će im se udvostručiti debljina. Nekako sam i mislio da bi se danas mogao povesti razgovor o toj temi, pa sam pripremio predračun s procjenom troškova."

Bit će da je Elfric počeo planirati taj napad čim je čuo da se Merthin vratio u grad. U njemu je oduvijek vidio neprijatelja: ništa se u međuvremenu nije promijenilo. Međutim, nije shvatio u čemu je problem s mostom, pa se Merthinu tako ukazala nova prilika.

Prigušenim glasom obratio se Jimmieju. “Hoćeš li mi nešto učiniti?”

“Nakon svega što si ti učinio za mene? Samo reci, bilo što!”

“Odmah pođi u priorat i zatraži razgovor sa sestrom Caris. Reci joj da pronađe moj izvorni crtež mosta. Morao bi se nalaziti u knjižnici priorata. Odmah ga donesi ovamo.”

Jeremiah se neprimjetno iskrao iz dvorane.

Elfric nastavi: “Članovima ceha moram reći da sam već razgovarao s priorom Godwynom, koji kaže da priorat nema novca za popravak mosta. Radove ćemo morati financirati sami, kao što smo financirali i izgradnju mosta, a sredstva će nam se vratiti iz mostarine.”

Sa svih strana začuo se nezadovoljni žamor. Uslijedila je dugotrajna i žestoka rasprava o tome koliko bi novca koji član ceha trebao osigurati. Merthin je jasno osjećao kako među nazočnima jača neprijateljstvo usmjereno prema njemu.

Upravo je to, izvan svake sumnje, i bio Elfricov cilj. Merthin je i dalje pogledavao prema vratima, čekajući da se na njima ponovno pojavi Jeremiah.

Bill Watkin u jednom trenutku reče: “Možda bi Merthin trebao podmiriti troškove popravka, ako je pogreška posljedica njegovih nacrti.”

Merthin više nije mogao izbjegavati raspravu, te je sada posve odbacio oprez.

“Slažem se”, reče.

Svi su zatečeno ušutjeli.

“Ako je moja zamisao izazvala pukotine, popraviti ću most o vlastitome trošku”, nastavi bez zadržke. Mostovi su bili skupi: ako se prevario u procjeni, to bi ga moglo stajati pola ukupnog bogatstva.

Bili reče: “Lijepo rečeno, nema što.”

Merthin reče: “Ali prvo želim nešto reći, ako će mi članovi ceha to dopustiti.”

Pogledao je Elfrica.

Ovaj je oklijevao, očito pokušavajući smisliti razlog zbog kojeg bi mogao odbiti tu mogućnost. No Bili je spremno rekao: "Neka govori", s čime su se ostali složili.

Elfric nevoljko kimne.

"Hvala", reče Merthin. "Kada je slab, luk puca na karakterističan način.

Kamenje s vrha luka pod pritiskom se spušta prema dolje, pa se donji rubovi šire i razdvajaju, a pukotina se pojavljuje na tjemenu luka, na unutarnjoj izvodnici - donjoj strani."

"To je istina", reče Bill Watkin. "Mnogo puta vidio sam takve pukotine. Obično nisu kobne."

Merthin nastavi: "Na mostu nema takvih pukotina. Unatoč Elfricovim riječima, ti su lukovi uistinu dovoljno čvrsti: debljina luka iznosi jednu dvadesetinu njegova promjera pri bazi, a to je uobičajen omjer u svim zemljama."

Nazočni su graditelji kimali. Svi su dobro znali za taj omjer.

"Na tjemenu nema oštećenja. No na mostu se vide vodoravne pukotine na peti luka, s obje strane središnjeg stupa."

Sada se ponovno oglasio Bill: "To se ponekad vidi kod križnih svodova."

"Što ovaj most nije", naglasi Merthin. "Ovo su jednostavni lukovi."

"Što je onda uzrok pucanju?"

"Elfric se nije držao mog izvornog nacrt."

Elfric reče: "Jesam!"

"Jasno sam naveo kako se na oba kraja stupova moraju naći hrpe velikog rastresitog kamenja."

"Hrpe kamenja?" ponovi podrugljivo Elfric. "I ti tvrdiš da bi to zadržalo tvoj most u uspravnome položaju?"

"Da, upravo tako", reče Merthin. Jasno je vidio da čak i nazočni graditelji dijele Elfricovu sumnjičavost. No oni nemaju pojma o mostovima, koji se razlikuju od ostalih građevina upravo po tome što stoje u vodi. "Te hrpe kamenja bile su ključni dio konstrukcije."

"Nikada ih nije bilo u nacrtima."

“Hoćeš li nam pokazati moje crteže, pa da to i dokažeš?”

“Na podu za crtanje već ih odavno nema.”

“Izradio sam i nacrt na pergamentu. Morao bi se nalaziti u knjižnici priorata.”

Elfric pogleda Godwyna. U tom je trenutku njihovo suučesništvo bilo posve očito, a Merthin se samo nadao da i ostali to uviđaju. Godwyn reče: “Pergament je skup. Taj je crtež još davno ostrugan, a podloga je upotrijebljena za nešto drugo.”

Merthin kimne kao da mu vjeruje. Jeremiah se još nije bio pojavio. Merthin će možda morati dokazati da je u pravu i bez izvornih crteža. “Kamenje bi svakako spriječilo problem koji sada uzrokuje pucanje”, reče.

Sada se oglasi i Philemon: “Naravno da ćeš ti to tvrditi. Ali zašto bismo ti vjerovali? Imamo tek tvoju riječ protiv Elfricove.”

Merthin je sada shvatio da će se morati izložiti riziku. Sve ili ništa, pomisli.

“Objasnit ću vam u čemu je problem, i dokazati svoje tvrdnje po danu, ako se sutra nakon svitanja nađete sa mnom uz rijeku.”

Na Elfricovu licu jasno se vidjelo da želi izbjeći taj izazov, no Bill Watkin reče:

“Pošteno! Dolazimo.”

“Bille, možeš li dovesti dvojicu razumnih mladića koji dobro plivaju i rone?”

“Bez problema.”

Elfric je ostao bez nadzora nad skupom, pa se umiješao Godwyn, otkrivajući svoju pravu ulogu redatelja predstave. “Kakvu to lakrdiju imaš na umu?” upita ljutito.

No bilo je prekasno. I ostali su se već zainteresirali. “Neka pokaže na što točno misli”, reče Bili. “Ako je lakrdija, sve će nam ubrzo postati jasno.”

No tada se na vratima pojavio Jeremiah. Merthin je zadovoljno uočio da je donio drveni okvir preko kojeg je bio razvučen veliki komad pergamenta. Elfric je u šoku gledao prema vratima.

Godwyn probljedi i upita: “Tko ti je to dao?”

“Vrlo znakovito pitanje”, reče Merthin. “Gospodin prior ne pita što crtež prikazuje, ni odakle je potekao - čini se da to već zna.

Samo ga zanima tko ga je izručio.”

Bili reče: “Pustite sada to. Pokaži nam crtež, Jeremiah.”

Jeremiah je stao ispred vage i okrenuo okvir tako da su svi jasno vidjeli crtež.

Kraj završetaka stupova vidjele su se hrpe kamenja koje je spominjao Merthin.

Merthin ustane. “Ujutro ću vam objasniti kako to funkcionira.”

Ljeto je uzimalo pred jeseni i u rano jutro uz rijeku je bilo hladno. Gradom se nekako bilo pročulo da se kraj mosta sprema dramatična predstava, pa se ondje, osim članova ceha, našlo još dvije-tri stotine ljudi koji su željno iščekivali sukob Merthina i Elfrica. Došla je čak i Caris. Ovdje se više ne radi tek o graditeljskome problemu, uvidi Merthin. On je mladi mužjak koji osporava autoritet starog vođe, a stado je to odmah naslutilo.

Bill Watkin doveo je dvojicu dječaka, u dobi od dvanaest-trinaest godina. Na sebi su imali samo gaće i drhturili su na hladnoći. Pokazalo se da su to mlađi siovi Marka Tkalca, Dennis i Noah. Trinaestogodišnji Dennis bio je nizak i širok, poput majke. Imao je crvenkastosmeđu kosu koja je bojom podsjećala na jesensko lišće. Dvije godine mlađi Noah bio je viši i s vremenom će po visini, po svoj prilici, dostići Marka. Merthin se odmah identificirao s nižim crvenokosim dječakom. Pitao se je li Dennisu neugodno, kao što je samome Merthinu u toj dobi bilo neugodno, jer ima višeg i snažnijeg mlađeg brata.

Merthinu se učinilo kako bi se Elfric mogao usprotiviti tome da Markovi sinovi zarone u rijeku, i ustvrditi da im je otac unaprijed objasnio što moraju reći. No Elfric je šutio. Mark je bio toliko pošten da nitko nije ni posumnjao da bi mogao učiniti nešto tako prijetvorno, pa je to možda shvatio i Elfric - ili, još vjerojatnije, Godwyn.

Merthin je objasnio dječacima što im je činiti. “Otplivajte do središnjeg stupa, pa ondje zaronite. Stup je, vidjet ćete, gladak još dosta duboko ispod površine.

Potom ćete naići na temelj, veliku hrpu kamenja povezanu žbukom. Kad dođete do dna rijeke, rukom opipajte prostor ispod temelja. Vjerojatno nećete ništa vidjeti - voda je odviše mutna. Ali

zadržite dah koliko god možete i pošteno istražite prostor oko temelja. Potom izronite i točno nam opišite što ste utvrdili.”

Obojica su skočili u vodu i zaplivali. Merthin se obratio okupljenim građanima. “Na dnu ove rijeke nije kamen, nego mulj. Struja se vrtloži oko stupova mosta i ispod njih izvlači mulj, pa pod njima tako ostaje udubina ispunjena samo vodom. Tako je bilo sa starim drvenim mostom. Hrastovi stupovi više nisu počivali na riječnome koritu, već su visjeli s gornjeg dijela mosta. I zato se most urušio. Kako bih spriječio da se to ponovi i s novim mostom, odredio sam da se oko podnožja stupova postave velike hrpe krupnog i grubog kamenja.

Takve hrpe razbijaju struju, pa njezino djelovanje slabi i postaje nasumično. No hrpe nisu postavljene i došlo je do potkopavanja stupova. Stupovi više ne drže težinu mosta, nego vise s njega - i zbog toga su se pojavile pukotine na mjestima na kojima se stup spaja s lukom.”

Elfric je samo sumnjičavo otpuhnuo, no činilo se da je ostale graditelje ova teorija zaintrigirala. Dječaci su došli do sredine rijeke, dodirnuli središnji stup, duboko udahnuo i nestali pod površinom.

Merthin reče: “Kad se vrate, reći će nam da stup ne leži na riječnome dnu, nego visi iznad udubine ispunjene vodom, dovoljno velike da se u nju uvuče odrastao čovjek.”

Nadao se da je u pravu.

Dječaci su pod vodom ostali neočekivano dugo. Merthinu se činilo da i on sam ostaje bez zraka, kao da suosjeća s njima. Na koncu se na površini pojavila mokra glava crvene kose, a potom i smeđa. Dvojica su dječaka razmijenili nekoliko riječi, kimajući kao da su utvrdili da su opazili istu stvar. A onda su brzo zaplivali prema obali.

Merthin nije bio posve siguran u svoju dijagnozu, ali mu nije padalo na pamet nikakvo drugo objašnjenje za pukotine. Osim toga, ranije mu se činilo da se mora držati krajnje samopouzdan. Pokaže li se sada da je bio u krivu, ostavit će još gluplji dojam.

Dječaci su došli do obale i zadihano stali izlaziti. Madge im je dala pokrivače koje su navukli preko uzdrhtalih ramena. Merthin ih je

pustio još nekoliko trenutaka da dođu do daha, a zatim je upitao: “Onda? Što ste pronašli?”

“Ništa”, odgovori Dennis, stariji dječak.

“Kako to mislite, ništa?”

“Na dnu stupa nema ničega.”

Elfric ih slavodobitno pogleda. “Misliš, samo mulj s riječnog dna.”

“Ne!” reče Dennis. “Nema mulja. . samo voda.”

Noah još doda: “Ispod je rupa u koju bi se čovjek mogao uvući - bez problema!

Taj veliki stup samo tako visi u vodi, a pod njim nema ničega.”

Merthin se trudio ne pokazati koliko mu je laknulo.

Elfric bijesno reče: “I dalje se ne može pouzdano tvrditi da bi hrpa kamenja riješila problem.” No njega više nitko nije slušao. U očima okupljenih građana Merthin je dokazao svoju tezu. Svi su se okupili oko njega, komentirali i postavljali pitanja. Nekoliko trenutaka kasnije, Elfric se udaljio, posve sam.

Merthin na trenutak osjeti bolno suosjećanje. A onda se prisjetio kako ga je, još kao naučnika, Elfric raspalio debelom letvom posred lica, pa je suosjećanje isparilo, raspršivši se u hladnom jutarnjem zraku.

Poglavlje 56.

Sutradan ujutro jedan je redovnik posjetio Merthina u Zvonu. Kada je skinuo kapuljaču, Merthin ga u prvi mah nije prepoznao. A onda je vidio da nema lijevu ruku ispod lakta, te je shvatio da je to brat Thomas, sada u četrdesetim godinama, sijede brade i dubokih bora oko očiju i usta. Je li ona njegova tajna i danas, nakon toliko godina, još uvijek opasna, upitao se Merthin.

Bi li Thomasov život bio ugrožen, čak i sada, kad bi se doznala istina?

No Thomas nije došao razgovarati o tome. "Bio si u pravu u vezi s mostom", reče.

Merthin kimne. Zbog toga je osjećao pomalo gorko zadovoljstvo. Bio je u pravu, no prior Godwyn ga je otpustio, a most zbog toga nikada neće biti savršen. "Još sam tada htio objasniti koliko je važno grubo kamenje", reče. "No znao sam da me Elfric i Godwyn ni u snu neće poslušati. Stoga sam to prenio Edmundu Vunaru, a on je poslije umro."

"Trebao si reći meni."

"Da barem jesam."

"Pođi sa mnom u crkvu", reče Thomas. "Budući da već iz nekoliko pukotina možeš toliko toga iščitati, volio bih ti, ako nemaš ništa protiv, nešto pokazati."

Odveo ga je u južni transept. Ondje i u južnome brodu kōra Elfric je bio obnovio lukove, nakon djelomičnog urušavanja jedanaest godina ranije. Merthin je odmah uočio što brine Thomasa: ponovno su se pojavile pukotine.

"Rekao si da će se ponovno pojaviti", reče Thomas.

"Da, ako ne otkriješ korijen problema."

"Bio si u pravu. Elfric je dvaput pogriješio."

Merthin osjeti kako ga obuzima iskra uzbuđenja. Kad bi trebalo obnoviti zvonik. "Ti to razumiješ, no shvaća li to i Godwyn?"

Thomas mu nije odgovorio. "Što bi po tebi bio uzrok problema?"

Merthin se koncentrirao na neposredni problem pred kojim se našao.

o tome je povremeno razmišljao već godinama. “Ovo nije izvorni zvonik, zar ne?”

upita. “Prema navodima u Timothyjevoj knjizi, zvonik je obnovljen i povišen.”

“Da, prije približno sto godina. . kada je došlo do procvata trgovine sirovom vunom. Misliš da su pretjerali s visinom?”

“Sve ovisi o temeljima.” Teren na kojem se nalazila katedrala blago se spuštao u smjeru juga, prema rijeci, pa je to moglo imati određeni utjecaj. Prošao je kroz križište, ispod zvonika, i došao do sjevernog transepta. Zastao je u podnožju velikog stupa u sjeveroistočnome kutu križišta i podignuo pogled prema luku koji mu se širio nad glavom, preko sjevernog broda kora, do zida.

“Brine me južni brod”, reče Thomas, pomalo razdražljivo. “Ovdje nema problema.”

Merthin rukom pokaže uvis. “S donje strane luka vidi se pukotina - na nutarnjoj izvodnici - na tjemenu”, reče. “To se događa na mostovima, kada stupovi nemaju dobro uporište i kada se počinju razdvajati.”

“Što time želiš reći. . da se zvonik udaljava od sjevernog transepta?”

Merthin prijeđe križište i pogleda identičan luk na južnoj strani. “I ovaj ima napuklinu, ali na gornjoj strani, na vanjskoj izvodnici, vidiš? Napuklina se vidi i na zidu iznad njega.”

“To nisu velike pukotine.”

“Ali nam pokazuju što se događa. Na sjevernoj se strani građevina razvlači, a na južnoj pod pritiskom sažima. To znači da se zvonik pomiče prema jugu.”

Thomas zabrinuto podigne pogled. “Doima se ravno.”

“To se ne vidi golim okom. No uspneš li se na zvonik, pa s vrha jednog od stupova križišta, neposredno ispod spoja s lukom, spustiš nit s olovom, vidjet ćeš da će nit u donjem dijelu za nekoliko centimetara biti udaljena od stupa. A kako se nagine, zvonik se tako odvaja od zida kora i upravo ondje uočavamo najveća oštećenja.”

“Što je tu moguće poduzeti?”

Merthin bi najradije bio rekao: Moraš me angažirati da podignem novi zvonik.

No to bi bilo preuranjeno. "Prije bilo kakvih zahvata potrebno je još mnogo toga istražiti", reče, potiskujući uzbuđenje. "Utvrdili smo da su se pukotine pojavile zbog pomicanja zvonika - ali zašto se on miče?"

"A kako ćemo to doznati?"

"Iskopat ćemo rupu", odgovori Merthin.

Na koncu je rupu iskopao Jeremiah. Thomas nije htio izravno angažirati Merthina. I bez toga je, rekao je, bilo teško izvući novac za proučavanje problema od Godwyna, koji kao da nikada nije imao nimalo viška sredstava. Ali nije mogao povjeriti posao Elfricu, jer bi ovaj rekao da se tu nema što istraživati. Stoga je Merthinov nekadašnji naučnik bio kompromisno rješenje.

Jeremiah je učio od svog majstora i volio je raditi brzo. Prvog je dana uklonio kamene ploče na podu južnog transepta. Sutradan su njegovi ljudi počeli kopati zemlju oko divovskog jugoistočnog stupa križišta.

Kada se rupa produbila, Jeremiah je izradio drvenu dizalicu za vađenje velikih količina zemlje. Drugog je tjedna već morao postaviti drvene ljestve na stranice iskopane rupe, kako bi se radnici mogli spustiti do njezina dna.

Župni ceh u međuvremenu je dodijelio Merthinu ugovor za popravak mosta.

Elfric se, dakako, protivio toj odluci, ali nikako nije mogao tvrditi da je on najbolji majstor za tu zadaću, pa se gotovo i nije trudio s neakvim protuargumentima.

Merthin se dao na posao brzo i energično. Oko dvaju problematičnih stupova podignuo je kesone, ispraznio vodu, te rupe pod stupovima počeo puniti kamenom, šutom i žbukom. Nakon toga, okružio je stupove hrpama velikog i grubog kamena, kakve je bio zamislio još prije gradnje mosta. Nakon svega uklonit će Elfricove ružne željezne spone i ispuniti pukotine žbukom. Pod uvjetom da popravljeni temelji ostanu čvrsti, pukotine se neće ponovno otvoriti.

No od svih poslova zapravo je priželjkivao jedino obnovu zvonika.

A to neće biti jednostavno. Njegov projekt morat će prihvatiti priorat i župni ceh, a na njihovu čelu trenutačno su dva njegova

najveća neprijatelja, Godwyn i Elfric. Osim toga, Godwyn će se morati domoći potrebnog novca.

U sklopu prvog koraka, Merthin je nagovorio Marka da se kandidira za novog načelnika, koji će zamijeniti Elfrica. Načelnik se birao jednom godišnje, na dan Svisvetih, prvog studenoga. U praksi je većina načelnika pobjeđivala na reizboru bez protukandidata i tako bi bilo do njihova

povlačenja ili smrti. No nije bilo ni najmanje sumnje u to da je nadmetanje dopušteno. Štoviše, i Elfric je istaknuo kandidaturu, dok je Edmund Vunar još obavljao načelničku dužnost.

Marka nije trebalo predugo nagovarati. Svim silama želio je okončati Elfricovu vladavinu. Elfric je bio toliko blizak s Godwynom da uopće nije imalo smisla imati župni ceh. Gradom je u praksi upravljao priorat - skučenih pogleda, konzervativan, nepovjerljiv prema novim zamislima i neosjetljiv prema interesima građana.

Dvojica kandidata tako su počeli prikupljati potporu. Elfric je imao svoje pristaše, uglavnom pojedince koje je, ili zapošljavao, ili je od njih kupovao materijal. No, u sukobu oko mosta izgubio je velik dio ugleda, pa su oni koji su mu držali stranu bili potišteni. S druge strane, Markovi sa pristaše bili puni energije.

Merthin je svakodnevno odlazio u katedralu i proučavao temelje moćnog stupa koje je Jeremiah otkrivao kopanjem. Bili su izgrađeni od istog kamena kao i preostali dio crkve, položenog u redovima, sa žbukom između njih, ali manje pomno obrađenima, budući da se nisu trebali vidjeti. Redovi su se širili prema dolje, poput piramide. Kako je otkopavanje napredovalo, pregledavao je sve redove, tražeći slabosti, ali ih nije pronašao. No bio je uvjeren da će na koncu doći do nečega.

Merthin nikome nije rekao o čemu točno razmišlja. Pokažu li se njegove sumnje točnima, što bi značilo da je zvonik iz 13. stoljeća jednostavno pretežak za temelje iz 12. stoljeća, rješenje će biti drastično: trebalo bi srušiti zvonik - i izgraditi novi. A novi zvonik mogao bi biti najviši u Engleskoj. .

Jednog dana, sredinom listopada, Caris se pojavila na mjestu na kojem su otkopavali temelje. Bilo je rano prijepodne i zimsko sunce obasjavalo je unutrašnjost kroz veliki prozor na istočnoj strani.

Zastala je na rubu otvora, dok joj je kapuljača na glavi izgledala poput aureole. Merthin je osjetio kako mu je srce brže zakucalo. Možda je pripremila odgovor. Željno se uspeo ljestvama.

Bila je prelijepa kao i uvijek, iako je pri jakome svjetlu uočio malene razlike koje joj je na lice urezalo proteklih devet godina. Koža joj više nije bila onoliko glatka, a u kutovima usta sada su se nazirale tanahne, jedva primjetne bore. No zelene oči i dalje su blistale onom budnom inteligencijom koju je toliko volio.

Zajedno su se uputili južnim bočnim brodom i zaustavili kraj stupa koji ga je uvijek podsjećao na to kako ju je ondje jednom dirao. "Drago mi je što te vidim", reče on. "Cijelo se vrijeme skrivaš."

"Redovnica sam, moram se skrivati."

"Ali razmišljaš o odbacivanju zavjeta."

"Još nisam ništa odlučila."

Njemu su istog trenutka potonule lađe. "Koliko ti treba vremena?"

"Ne znam."

Odvratio je pogled. Nije joj želio pokazati koliko ga je njezino oklijevanje povrijedilo. Nije ništa rekao. Mogao joj je reći da se ponaša nerazumno, no kakve bi koristi imao od toga?

"Pretpostavljam da ćeš prije ili kasnije posjetiti roditelje u Tenchu", reče ona.

On kimne. "Ubrzo. Zacijelo žele vidjeti Lollu." I on se želio što prije vidjeti s njima, a odugovlačio je samo zbog toga što se toliko posvetio radovima na mostu i zvoniku.

"U tom slučaju voljela bih da s bratom razgovaraš o Wulfricu iz Wigleigha."

Merthin je želio razgovarati o sebi i Caris, a ne o Wulfricu i Gwendi. Reagirao je vrlo hladno. "Što želiš da kažem Ralphu?"

"Wulfric radi bez plaće - samo za hranu - jer mu Ralph ne želi dati čak ni mali komad zemlje koji bi mogao obrađivati."

Merthin slegne ramenima. "Wulfric je Ralphu slomio nos." Učinilo mu se da razgovor polagano tone u svađu, pa se upitao zašto je toliko ljutit. Caris mu se nije obratila već tjednima, a šutnju je prekinula u Gwendino ime. Tako je shvatio da je kivan zbog mjesta

koje Gwenda zauzima u njezinu srcu. To je svakako nedostojna emocija, rekao je samome sebi. Ipak, nije je se uspio osloboditi.

Caris se zarumenjela od uzrujanosti. "Otada je prošlo dvanaest godina! Ne bi li bilo vrijeme da ga Ralph prestane kažnjavati?"

Merthin je bio smetnuo s uma koliko su se često Caris i on žestoko prepirali, no sada je to trvenje prepoznao kao nešto blisko. Odgovorio je svisoka. "Dakako da bi trebao prestati - po mojem mišljenju. Ali važno je jedino što misli Ralph."

"U tom slučaju vidi možeš li ga navesti da promijeni mišljenje", reče ona.

Nikako mu se nije sviđao njezin arogantni stav. "Samo čekam tvoju zapovijed", reče u šali.

"Čemu ta ironija?"

"Jer ne čekam tvoje zapovijedi, dakako, ali ti kao da smatraš suprotno. A ja se osjećam pomalo glupo jer na to pristajem."

"Oh, za ime svijeta", reče ona. "Uvrijedio si se zbog toga što sam te zamolila?"

Zbog nekog nejasnog razloga bio je uvjeren da je već donijela odluku da ga odbije i ostane u samostanu. Zbog toga je sada pokušavao kontrolirati emocije. "Da smo par, od mene bi mogla tražiti bilo što. No dok je mogućnost da me odbiješ i dalje otvorena, to mi se s tvoje strane čini pomalo oholim." Znao je da zvuči umišljeno, ali nije mogao ušutjeti. Kad bi otkrio stvarne osjećaje, briznuo bi u plač.

Ona je bila odviše obuzeta ogorčenjem da primijeti njegovu uzbuđenost. "Ali to ne tražim za sebe!" pobuni se.

"Jasno mi je da to činiš zbog silne velikodušnosti duha, ali i dalje imam osjećaj da me iskorištavaš."

"U redu, onda nemoj."

"Naravno da ću to učiniti." Odjednom se više nije mogao kontrolirati. Okrenuo se i udaljio od nje. Tresao se od nečega što nije znao odrediti. Dok je prolazio brodom veličanstvene crkve, davao je sve od sebe da nekako povрати samokontrolu. Došao je do stupa koji su otkopavali. To je glupo, pomisli.

Okrenuo se unatrag, no Caris je u međuvremenu iščezla.

Stajao je na rubu iskopane rupe, zagledan prema njezinu dnu, i čekao da se stiša oluja u njemu.

Nakon nekog vremena shvatio je da je otkopavanje došlo u presudnu fazu.

Devet metara ispod njega kopači su bili došli ispod zidanih temelja, te počeli otkrivati ono što se nalazilo ispod njih. U vezi s Caris trenutačno ne može učiniti ništa. Bilo bi najbolje koncentrirati se na posao. Duboko je udahnuo, s mukom progutao slinu, te se spustio niz ljestve.

Došao je trenutak istine. Uzbuđenje u vezi s Caris počelo je slabjeti dok je gledao kako radnici kopaju sve dublje. Lopatu za lopatom teške zemlje izvlačili su na površinu. Merthin se zagledao u sloj zemlje koji se ukazao ispod temelja.

Izgledao je poput mješavine pijeska i sitnog kamenja. Dok su radnici uklanjali zemlju, pjeskoviti materijal polagano je sipio u rupu koju su načinili.

Merthin im je naredio da prestanu kopati.

Kleknuo je i uzeo šaku pjeskovitog materijala. Nije bio ni sličan okolnome tlu.

Na tome mjestu nije se našao prirodno, a to je značilo da su ga onamo zacijelo stavili graditelji. Osjećao je kako u njemu raste uzbuđenje zbog tog otkrića, nadjačavajući bol i tugu koje je osjećao zbog Caris. "Jeremiah!" zazove sada.

"Potraži mi brata Thomasa - što brže, molim te."

Radnicima je rekao da nastave kopati, ali tako da rupa bude što uža: u toj fazi samo otkopavanje moglo bi biti opasno po cijelu konstrukciju. Nekoliko minuta kasnije Jeremiah se pojavio u Thomasovu društvu i njih trojica sada su gledali kako radnici produbljuju rupu. Nakon nekog vremena došli su do završetka pjeskovitog sloja, a sljedeći sloj, pokazalo se, činila je prirodna zemlja.

"Baš me zanima kakav je to pjeskoviti materijal", reče Thomas.

"Čini mi se da znam", reče Merthin. Davao je sve od sebe da mu se na licu ne pokaže slavodobitan izraz. Još je davno previdio da Elfricovi popravci neće imati željeni učinak, ne otkrije li se ishodište

problema i bio je u pravu - no znao je da nikada nije mudro reći: Jesam li vam rekao?

Thomas i Jeremiah gledali su ga s velikim iščekivanjem.

On sada počne objašnjavati: "Nakon kopanja rupe za temelje, dno se prekriva mješavinom šute i žbuke. Potom se na toj podlozi zida temelj. Sustav je savršeno dobar, pod uvjetom da su temelji primjereni konstrukciji koja dolazi na njih."

Thomas nestrpljivo reče: "To obojica dobro znamo."

"Ovdje je stvar u tome da je na temeljima koji tome nisu bili namijenjeni, podignut znatno viši zvonik. Taj višak težine, koji je djelovao više od stotinu godina, zdrobio je sloj šute i žbuke, tako da je od njih ostao tek pijesak. Pijesak nema vezivna svojstva i pod pritiskom se raširio prema van, u okolnu zemlju, pa je zidani temelj tako utonuo na njegovo mjesto. Posljedice su na južnoj strani teže jednostavno stoga što se teren prirodno spušta na tu stranu." Činjenica da je sve to uspio odgonetnuti, ispunjavala ga je dubokim zadovoljstvom.

Njegovi su sugovornici izgledali zamišljeno. Thomas reče: "Izgleda da ćemo morati ojačati temelj."

Jeremiah odmahne glavom. "Prije nego što bi bilo moguće staviti ojačanja pod kameni temelj, morali bismo ukloniti sav taj pjeskoviti materijal, a temelj bi tada ostao bez potpore. Zvonik bi se urušio."

Thomas je ostao zbunjen. "Ali što onda uopće možemo učiniti?"

Obojica su pogledali Merthina. On reče: "Moramo izgraditi privremeni krov nad križištem i podići skele za uklanjanje zvonika, kamen po kamen. Tek nakon toga možemo ojačati temelj."

"U tom slučaju moramo izgraditi novi zvonik."

To je i bila Merthinova želja, samo je nije izgovorio. Thomas bi mogao posumnjati da su na njegovu ocjenu utjecale upravo te težnje. "Nažalost, da", reče, hineći žaljenje.

"Prioru Godwynu to se neće svidjeti."

"Znam", reče Merthin. "Ali čini mi se da nema izbora."

Sutradan je Merthin odjahao iz Kingsbridgea s Lollom u sedlu ispred sebe. Dok su napredovali kroz šumu, opsesivno je u glavi ponavljao onaj napeti susret s Caris. Znao je da se nije ponio nimalo

velikodušno. Koliko je to samo bilo glupo, s obzirom na činjenicu da je htio ponovno steći njezinu ljubav.

Što mu je došlo? Caris je iznijela posve razumnu molbu. Zašto ne želi učiniti malenu uslugu ženi s kojom se želi vjenčati?

No ona nije pristala na brak s njim. I dalje je zadržavala pravo da ga odbije. I to je izvor njegove ljutnje. Ona koristi prava i povlastice prave zaručnice, a da se pritom nije ni na što obvezala.

Sada je jasno vidio da se ponio sitničavo. Ponio se glupo, te je nešto što je moglo biti trenutak divne prisnosti, pretvorio u razmiricu.

S druge strane, temeljni uzrok njegove uznemirenosti i dalje je bio i odviše stvaran. Što Caris misli, koliko bi još dugo trebao čekati njezin odgovor? Koliko je dugo uopće pripravan čekati? O tome nije želio ni razmišljati.

Bilo kako bilo, mogao bi imati samo koristi, uspije li uvjeriti Ralpa da prestane mučiti sirotog Wulfrica.

Tench se nalazio na suprotnoj strani grofovije, pa je Merthin proveo jednu noć u vjetrovitome Wigleighu. Nakon kišnog ljeta i druge loše žetve zaredom, Gwenda i Wulfric bili su izrazito mršavi. Wulfricov se ožiljak nekako još više isticao na upalome obrazu. Njihovi maleni dječaci bili su blijedi, nos im je neprestano curio, a na usnama su imali rane.

Merthin im je dao ovčji but, bačvicu vina i zlatni florin, pritom se pretvarajući da su to darovi koje im šalje Caris. Gwenda je pekla ovčetinu na ognjištu.

Razdirao ju je gnjev, te je siktala i prštala poput mesa koje je okretala nad plamenom, dok je govorila o nepravdi koju su pretrpjeli. "Perkin ima gotovo polovinu zemlje u selu!" rekla je u jednom trenutku. "S time se uspijeva nositi isključivo zbog toga što ima Wulfrica, koji radi za trojicu. Ipak, mora tražiti još više, tako da mi i dalje ostajemo u krajnjoj neimaštini."

"Žao mi je što je Ralph i dalje kivan", primijeti Merthin.

"Ralph je osobno izazvao onaj sukob!" primijeti Gwenda. "To je potvrdila čak i lady Philippa."

"Stare razmirice", reče Wulfric neodređeno.

"Pokušat ću ga urazumiti", reče Merthin. "U slučaju da me poslušaju, što je malo vjerojatno, što zapravo tražite od njega?"

“Ah”, reče Wulfric, odsutna pogleda, što je za njega bilo vrlo neuobičajeno.

“Svake nedjelje molim se za to da povratim zemlju koju je obrađivao moj otac.”

“To se nikada neće ostvariti”, doda odmah Gwenda. “Perkin se prečvrsto ukorijenio. A u slučaju njegove smrti, ima sina i udanu kći koji iščekuju nasljedstvo, kao i dva unuka koji su iz dana u dan sve viši. Ali voljeli bismo imati svoj komad zemlje. Posljednjih jedanaest godina Wulfric prolijeva znoj da prehrani tuđu djecu. Vrijeme je da i on osjeti malo koristi od svoje snage.”

“Reći ću bratu da vas već dovoljno dugo kažnjava”, reče Merthin.

Sutradan su se on i Lolla uputili iz Wigleigha prema Tenchu. Merthin je sada bio još odlučniji u nakani da nešto učini za Wulfrica. Stvar nije bila samo u tome da je htio ugoditi Caris i iskupiti se za razdražljivo držanje. Bio je tužan i ogorčen zbog činjenice da dvoje poštenih i marljivih ljudi, poput Wulfrica i Gwende, mora biti toliko siromašno i neuhranjeno, dok su im djeca boležljiva, a sve zbog Ralphove osvetoljubivosti.

Njegovi su roditelji živjeli u jednoj kući u selu, a ne u samome Tench Hallu.

Merthin se šokirao uvidjevši koliko mu je majka ostarjela, iako je živnula čim je ugledala Lollu. Otac mu je izgledao nešto bolje. “Ralph nam je neopisivo dobar”, rekao je Gerald kao da se brani, zbog čega je Merthin odmah pomislio da je stvarnost drukčija. Kuća je bila udobna, no njima bi bilo draže živjeti u dvoru s Ralphom. Merthin je zaključio kako Ralph ne želi da majka gleda sve što on radi.

Pokazali su mu kuću, a Gerald ga je upitao kako je u Kingsbridgeu. “Grad se i dalje uspješno razvija, unatoč posljedicama kraljeva ratovanja u Francuskoj”, odgovori Merthin.

“Ah. . Ali Eduard se mora boriti za pravo koje mu pripada rođenjem”, reče njegov otac. “Ipak je legitimni nasljednik francuskog prijestolja.”

“Ja bih rekao da je to puki san, oče”, reče Merthin. “Koliko god puta kralj krenuo u osvajanje, francusko plemstvo nikada neće

prihvatiti kao kralja jednog Engleza. A kralj nikako ne može vladati bez potpore plemića.”

“Ali morali smo prekinuti francuske napade na luke na jugu zemlje.”

“To nije osobito velik problem još od bitke kod Sluysa, kada smo uništili francusku flotu - a tome ima već osam godina. Osim toga, spaljivanje seljačkih usjeva neće zaustaviti pirate - može im samo još povećati brojnost.”

“Francuzi podupiru Škote, koji nas neprestano napadaju na sjeveru.”

“Ne misliš li da bi se kralj lakše nosio sa škotskim napadima, kad bi bio negdje u sjevernim grofovijama, nego sada kada je na sjeveru Francuske?”

Gerald ga smeteno pogleda. Vjerojatno mu nikada nije palo na pamet dovesti u pitanje mudrost ratovanja. “No, da, Ralph je dobio viteški naslov”, reče. “A majci je donio srebrni svijećnjak iz Calaisa.”

To su približno ti razmjeri, pomisli Merthin. Stvarni razlozi za ratovanje su upravo ratni plijen i slava.

Svi zajedno pješice su se uputili do vlastelinske kuće. Ralph je bio u lovu s Alanom Fernhillom. U glavnoj dvorani nalazio se divovski naslonjač od raskošno izrezbarenog drva, očito gospodarev. Merthin je ugledao, kako mu se učinilo, mladu sluškinju, u visokom stupnju trudnoće, te se šokirao kad su mu je predstavili kao Ralfovom suprugu, Tilly. Ona je otišla u kuhinju po vino.

“Koliko joj je godina?” upita Merthin majku, nakon što je izišla.

“Četrnaest.”

Bilo je slučajeva da djevojčice zatrudne u toj dobi, no Merthin je ipak smatrao da se pristojni ljudi ne ponašaju tako. Do tako rane trudnoće obično je dolazilo u kraljevskim obiteljima, u slučaju velikog političkog pritiska za nasljednicima, te među najnižim slojevima neukih seljaka, koji nisu znali da to ne bi trebalo tako funkcionirati. Pripadnici srednjih slojeva držali su se viših mjerila. “Nije li malko mlada?” tiho upita.

Maud mu odgovori: “Svi smo molili Ralpha da pričeka, ali nije nas htio poslušati.” Bilo je očito da ni ona to ne odobrava.

Tilly se vratila sa sluškinjom koja je donijela vino i zdjelu s jabukama. Možda je i bila lijepa, pomisli Merthin, no sada izgleda iznureno. Njegov joj se otac obratio usiljeno veselo. "Razvedri se Tilly! Suprug će ti se uskoro vratiti kući. .

nećeš ga valjda dočekati tako snuždena lica."

"Sita sam trudnoće", reče ona. "Samo bih voljela da to dijete što prije iziđe."

"Nećeš još dugo čekati", reče Maud. "Tri-četiri tjedna, koliko se meni čini."

"Meni sve to izgleda kao čitava vječnost."

Vani su se začuli konji. Maud reče: "Čini se da je došao Ralph."

Dok je čekao brata s kojim se nije vidio devet godina, Merthina su, kao i uvijek, obuzimali dvojaki osjećaji. Naklonost koju je osjećao prema Ralphu, uvijek su narušavale spoznaje o Ralphovim zlodjelima. Silovanje Annet bilo je tek početak. Dok je živio kao odmetnik, Ralph je ubijao nedužne muškarce, žene i djecu. Putujući Normandijom, Merthin je čuo za strahote koje je počinila vojska kralja Eduarda i, premda nije točno znao što je učinio Ralph, bilo bi podosta glupo nadati se da se držao podalje od tih orgija silovanja, spaljivanja, pljačkanja i ubijanja. No Ralph je ipak njegov brat.

Merthin je bio uvjeren da su i Ralphovi osjećaji podvojeni. Moguće je da nije oprostio Merthinu što je odao mjesto na kojem se skrivao s ostalim odmetnicima. I premda je Merthin natjerao brata Thomasa da obeća kako neće ubiti Ralpa, znao je da će Ralph nakon uhićenja po svoj prilici završiti na vješalima. Posljednje riječi koje je Ralph uputio Merthinu, u podrumskoj ćeliji zgrade župnoga ceha u Kingsbridgeu, glasile su: "Izdao si me."

Uto su ušli Ralph i Alan, obojica blatnjavi od lova. Merthin se šokirao uvidjevši da mu brat šepa. Ralphu je trebalo još nekoliko trenutaka da prepozna Merthina.

A onda mu se široko osmjehnuo. "Moj veliki brat!" reče srdačno. Bila je to stara šala: Merthin je bio stariji, ali već odavno niži.

Njih su se dvojica zagrlili. Merthin osjeti kako ga, unatoč svemu, obuzima val topline. Barem su obojica još živi, pomisli, unatoč ratu i epidemiji kuge. Kad su se razdvojili, upitao se hoće li se ikada ponovno vidjeti.

Ralph se svom težinom spustio u veliki naslonjač. “Donesi nam piva, žedni smo!” reče, obraćajući se Tilly.

Neće biti nikakvih optužaba, uvidi sada Merthin.

Pomno je promatrao brata. Ralph se promijenio u odnosu na onaj dan 1339., kada je odjahao u rat. Na lijevoj ruci nije imao sve prste, što je vjerojatno bilo posljedica neke bitke. Na licu su mu se vidjeli tragovi raskalašenosti: koža je bila prošarana kapilarama od pića, te suha i ljuskava. “Kako je bilo u lovu?” upita Merthin.

“Donijeli smo srndaća velikog poput krave”, odgovori Ralph zadovoljno. “Za večeru ćeš dobiti jetru.”

Merthin ga je zatim pitao o borbama u sastavu kraljeve vojske, a Ralph je prepričao neke od najzanimljivijih događaja iz rata. Njihov je otac sve gorljivo pratio. “Engleski vitez vrijedi kao deset francuskih!” uskliknuo je u jednom trenutku. “To je dokazala i bitka kod Crécyja.”

Ralphova je reakcija bila neočekivano odmjerena. “Engleski se vitez po meni ne razlikuje osobito od francuskoga”, reče. “Ali Francuzi još nisu shvatili dvokraku formaciju u kojoj se nižemo tako da se strijelci nađu s obiju strana vitezova i vojnika na tlu, bez konja. Oni na nas i dalje nasrću poput samoubojica i neka samo tako nastave. Ali jednog će dana shvatiti u čemu je stvar, pa će promijeniti taktiku. Dotada smo obrambeno gotovo nepobjedivi. Nažalost, od takve formacije nema koristi u napadu, pa smo na koncu osvojili vrlo malo.”

Merthin se nije mogao načuditi tome koliko mu je brat zreliji i odrasliji.

Ratovanje mu je pridalo dubinu i profinjenost koje ga ranije nisu krasile.

Merthin je, pak, pričao o Firenci: o tome kako je grad nevjerojatno velik, o bogatstvu trgovaca i obrtnika, o crkvama i palačama. Ralpa je osobito opčinila priča o mladim robinjama.

Spustio se mrak i sluge su donijeli svjetiljke i svijeće, a potom i večeru. Ralph je popio mnogo vina. Merthin je primijetio da gotovo i ne razgovara s Tilly. To možda i nije bilo tako neobično. Ralph je bio tridesetjedno- godišnji vojnik koji je pola zrelog života proveo u vojsci, dok je Tilly bila četrnaestogodišnja djevojčica koja se školovala u ženskome samostanu. O

čemu bi njih dvoje uopće mogli razgovarati?

Kasno navečer, kad su se Gerald i Maud vratili u svoju kuću, a Tilly otišla na spavanje, Merthin je prešao na temu za koju ga je bila zadužila Caris. U vezi s tim osjećao se optimističnije nego ranije. Ralph pokazuje znakove zrelosti. Merthinu je oprostio ono što se dogodilo 1339., a njegova racionalna analiza engleske i francuske taktike bila je dojmljiva već i po tome, što u njoj nije bilo tragova plemenskog šovinizma.

Merthin reče: “Na putu ovamo prenoćio sam u Wigleighu.”

“Koliko vidim, valjaonica sukna neprestano je u pogonu.”

“Grimizna tkanina postala je unosan posao u Kingsbridgeu.”

Ralph slegne ramenima. “Mark Tkalac plaća rentu na vrijeme.” Razgovor o poslu bio je ispod razine plemićke časti.

“Prespavao sam kod Gwende i Wulfrica”, nastavi Merthin. “Znaš da je Gwenda Carisina prijateljica još od djetinjstva.”

“Sjećam se dana kada smo svi zajedno u šumi naišli na sira Thomasa Langleyja.”

Merthin načas pogleda Alana Fernhilla. Svi oni držali su se zavjeta iz djetinjstva i nikome nisu spomenuli taj incident. Merthin je htio da cijeli događaj i dalje ostane u tajnosti, jer je imao dojam da je to i dalje važno Thomasu, iako nije imao pojma zašto. No Alan uopće nije reagirao na te riječi: popio je velike količine vina i nije primjećivao sitnice.

Merthin brzo nastavi. “Caris me zamolila da razgovaram s tobom o Wulfricu.

Smatra da si ga dovoljno kaznio zbog one tučnjave. A ja se slažem.”

“Slomio mi je nos!”

“Sve sam vidio vlastitim očima, sjećaš se? Ni ti nisi bio posve nedužan.”

Merthin je sve pokušavao okrenuti na šalu. “Pipao si mu zaručnicu. Kako se ono zvala?”

“Annet.”

“Ako su te sise bile vrijedne razbijenog nosa, onda možeš kriviti jedino sebe.”

Alan se nasmijao, no Ralpa to nije zabavljalo. "Wulfric me zamalo poslao na vješala kada je na mene nahuškao lorda Williama jer se Annet pretvarala da sam je silovao."

"Ali nisi završio na vješalima. A pri bijegu si mačem rasporio Wulfricov obraz.

Bila je to užasna rana - kroz nju su mu se vidjeli stražnji zubi. Zauvijek će nositi taj ožiljak."

"Izvršno."

"Već jedanaest godina kažnjavaš Wulfrica. Žena mu je mršava, a djeca bolesna. Nisi li učinio dovoljno, Ralphe?"

"Nisam."

"Kako to misliš?"

"Nije dovoljno."

"Zašto?" usklikne frustrirano Merthin. "Ne razumijem te."

"I dalje ću kažnjavati i sputavati Wulfrica, ponižavati i njega i njegove žene."

Merthina je zapanjila Ralphova otvorenost. "Ali, za ime svijeta, čemu?"

"Inače ne bih odgovorio na takvo pitanje. Iskustvo mi govori da objašnjavanje vlastitih postupaka rijetko donosi korist. Ali ti si mi stariji brat i od djetinjstva uvijek nekako tražim tvoje odobravanje."

Ralph se zapravo i nije toliko promijenio, shvati Merthin, osim što sebe, kako se čini, poznaje i shvaća onako kako to nikada nije bio slučaj dok su bili mladi.

"Razlog je vrlo jednostavan", nastavi Ralph. "Wulfric me se ne boji. Nije me se bojao onog dana na Sajmu runa i ne boji me se ni danas, čak ni nakon svega što sam mu učinio. Zbog toga i dalje mora patiti."

Merthina su te riječi užasnule. "Pa to je doživotna kazna."

"Onog dana kad u njegovu pogledu ugledam strah, moći će dobiti što god poželi."

"To ti je toliko važno?" upita Merthin u nevjerici. "To da te se ljudi boje?"

"To je najvažnija stvar na svijetu", odgovori Ralph.

Poglavlje 57.

Merthinov povratak utjecao je na čitav grad. Caris je pratila promjene s iznenađenjem i divljenjem. Sve je počelo od pobjede nad Elfricom u župnome cehu. Ljudi su shvatili da je grad mogao ostati bez mosta zbog Elfricove nesposobnosti i to ih je trgnulo iz bezvoljnosti. No svi su znali da je Elfric oruđe u Godwynovim rukama, pa je tako krajnji cilj njihova nezadovoljstva postao priorat.

Tako se počeo mijenjati i stav građana prema prioratu. Prevladavao je duh prkosa i otpora. Caris je to ispunjavalo optimizmom. Mark Tkalac imao je dobre izgleda da pobijedi na izborima prvog dana studenoga i postane načelnik. U tom slučaju prior Godwyn više ne bi mogao računati na to da će sve biti onako kako on zamisli, a grad bi se tada možda mogao početi razvijati: sajam i subotom, nove radionice, neovisni sudovi kojima bi trgovci mogli vjerovati.

No ona je najveći dio vremena ipak razmišljala o vlastitome položaju, Merthinov je povratak bio potres koji je uzdrmao same temelje njezina života. U

prvi mah reagirala je užasnuto, zbog mogućnosti napuštanja svega u što je tijekom proteklih devet godina uložila toliki trud: vlastitog položaja unutar samostanske hijerarhije, majčinski nastrojene Cecilije, nježno naklonjene Mair i Stare Julie, a ponajviše bolnice, neusporedivo čišće, djelotvornije i ugodnije nego ranije.

No kako su dani postajali kraći i hladniji, a Merthin je popravio svoj most i počeo polagati temelje cijele ulice novih zdanja koja je želio podići na Otoku gubavaca, Carisina odlučnost da oстане u samostanu sve je više slabjela.

Redovnička ograničenja koja je s vremenom bila prestala primjećivati, sada su joj ponovno smetala. Mairina odanost, koja je služila kao ugodna romantična zabava, sada ju je počela iritirati. Počela je razmišljati o tome kakav bi joj bio život u ulozi Merthinove supruge.

Često je razmišljala o Lolli, kao i o djetetu koje je mogla imati s Merthinom.

Lolla je imala tamne oči i crnu kosu, vjerojatno kao majka Talijanka. Carisina kći možda bi imala zelene oči obitelji Vunar. Pomisao na to da bi mogla napustiti sve i brinuti se za dijete neke druge žene teoretski ju je užasavala, no čim je upoznala djevojčicu i taj se stav smekšao.

O tome, dakako, nije mogla razgovarati ni s kim u prioratu. Majka Cecilia rekla bi joj da se mora držati zavjeta, Mair bi je preklinjala da ostane. Stoga je noću u samoći proživljavala agoniju.

Zbog svađe s Merthinom u vezi s Wulfricom obuzeo ju je očaj. Nakon što se onako okrenuo i udaljio, otišla je u svoju ljekarnu i zaplakala. Zašto je sve toliko komplicirano? Ona samo želi postupati kako treba.

Dok je Merthin bio u Tenchu, povjerala joj se Madge Tkalčeva.

Dva dana nakon Merthinova odlaska, Madge je došla u bolnicu ubrzo nakon svitanja, dok su Caris i Mair obilazile pacijente. "Zabrinuta sam za Marka", reče.

Mair se obrati Caris: "Ja sam jučer bila kod njega. Bio je u Melcombeu, a vratio se s povišenom temperaturom i želučanim problemima. Nisam ti rekla jer stvar nije izgledala ozbiljno."

"Sada iskašljava krv", reče Madge.

"Idem ja", reče Caris. Članovi obitelji Tkalac bili su joj dugogodišnji prijatelji i sada je željela osobno pogledati Marka. Uzela je torbu s nešto osnovnih lijekova i pošla s Madge njezinoj kući u glavnoj ulici.

Stan se nalazio na katu, iznad prodavaonice. Markova tri sina zabrinuto su se povlačila po blagovaonici. Madge je odvela Caris u spavaću sobu kojom je vladao neugodan miris. Caris je bila naviknuta na smrad bolesničkih soba, mješavinu mirisa znoja, povraćanja, mokraće i izmeta. Mark je ležao na slamnatome ležaju i preznojavao se. Divovski trbuh stršao mu je uvis kao da je trudan. Njihova kći, Dora, stajala je kraj kreveta.

Caris klekne kraj Marka i upita: "Kako se osjećaš?"

"Gadno", odgovori Mark kreštavim glasom. "Mogu dobiti nešto za piti?"

Dora doda Caris čašu s vinom, a Caris je prinese Markovim usnama. Bilo joj je neobično vidjeti tako krupnog i snažnog muškarca

toliko bespomoćnog. Mark je uvijek izgledao kao da mu ništa ne može nauditi. To ju je obeshrabrilo: bilo je to kao da čovjek naiđe na hrast koji je cijeli život na istome mjestu, a onda ga odjednom obori udar groma.

Opipala mu je čelo. Bio je užasno vruć: nije bilo nimalo neobično što toliko žeda. "Neka pije koliko god želi", reče ona. "Slabo pivo bolje je nego vino."

Nije rekla Madge da je Markova bolest zbunjuje i zabrinjava. Vrućica i želučane tegobe bile su uobičajena pojava, no iskašljavanje krvi svakako je opasan znak.

Iz torbe je uzela bočicu ružine vodice, njome natopila vunenu krpicu, te mu oprala lice i vrat. To ga je odmah umirilo. Vodica će ga malko rashladiti, dok će miomiris prikriti neugodne mirise u sobi. "Dat ću ti malo ovoga iz ljekarne", reče, obraćajući se Madge. "Liječnici to propisuju kod upala mozga. Groznica je vruća i vlažna, a ruže su hladne i suhe, tako barem kažu redovnici. Bez obzira na stvarne razloge, malo će mu olakšati stanje."

"Hvala."

No Caris nije znala na koji se način djelotvorno liječi krvavi kašalj.

Samostanski liječnici dijagnosticirali bi višak krvi i preporučili puštanje krvi, no oni su to prepisivali gotovo za sve, a Caris nije vjerovala u tu metodu.

Dok je prala Markov vrat, uočila je jedan simptom koji Madge nije spomenula.

Mark je na vratu i prsima imao više ljubičastocrnih točkica.

Na takvu bolest još nije bila naišla i sada je ostala zbunjena, ali je dobro pazila da Madge ništa ne primijeti. "Pođi za mnom, pa ću ti dati ražinu vodicu."

Sunce se dizalo dok su se od kuće vraćale u bolnicu. "Silno si dobra prema mojoj obitelji", reče Madge. "Bili smo najsiromašniji stanovnici grada dok nisi pokrenula posao s grimiznim suknom."

"Uspjelo je zahvaljujući vašoj energičnosti i marljivosti."

Madge kimne. Dobro je znala što je napravila za njih. "Ipak, toga ne bi bilo bez tebe."

Povodeći se za instinktom, Caris je odlučila provesti Madge kroz ženski klaustar, do ljekarne, kako bi mogle nasamo razgovarati. Laici inače nisu imali pristup u unutarnje dijelove samostana, no uvijek su postojale iznimke, a Caris je sada bila na dovoljno visokome položaju da odluči kada se mogu kišiti pojedina pravila.

Tako su se našle same u skućenoj prostoriji. Caris je ulila ružinu vodicu u glinenu bočicu i zatražila od Madge šest penija. Potom je rekla: "Razmišljam o tome da odbacim zavjete."

Madge kimne. Nije se iznenadila. "Svi se pitaju što ćeš učiniti."

Caris je šokirala pomisao na to da su ljudi u gradu točno zaključili o čemu razmišlja. "Kako su znali?"

"Čovjek za to ne mora biti vidovit. Samostanu si pristupila samo da izbjegneš smrtnu kaznu. Nakon svega što si ovdje učinila, trebala bi biti u mogućnosti ishoditi oprost. Ti i Merthin ste se voljeli i uvijek ste izgledali kao stvoreni jedno za drugo. On se sada vratio. Moraš barem razmišljati o braku s njim."

"Jednostavno ne znam kakav bi mi bio život da sam nečija supruga."

Madge slegne ramenima. "Možda pomalo poput mojega. Mark i ja zajedno vodimo posao. Ja moram organizirati i domaćinstvo - to očekuju svi muškarci -

ali nije teško, osobito ako imaš novca za poslugu. A i djeca će uvijek biti više tvoja nego njegova odgovornost. Ali snalazim se, a tako bi bilo i s tobom."

"Iz tvojih usta baš ne zvuči osobito uzbudljivo."

Ona se nasmiješi. "Pretpostavljam da već poznaješ prednosti: osjećaš se voljeno i obožavano, znaš da na svijetu postoji jedna osoba koja će uvijek biti na tvojoj strani, svake noći ideš u postelju s nekim snažnim i nježnim koji te želi uzeti. . to je sreća, barem za mene."

Madge je jednostavnim riječima ocrtala vrlo jasnu sliku i Caris je odjednom obuzela gotovo nepodnošljiva žudnja. Činilo joj se da jedva čeka da napusti taj hladni, nesmiljeni život bez ljubavi, život u prioratu, život u kojem je najveći grijeh dodirnuti drugo ljudsko biće. Da je Merthin u tom trenutku ušao u prostoriju, bila bi mu strgnula odjeću i uzela ga na podu.

Primijetila je kako je Madge promatra uz prikriveni osmijeh, čitajući joj misli, te se zacrvenjela.

“Sve je u redu”, reče Madge. “Razumijem te.” Odložila je šest srebrnih novčića na radni stol i uzela bočicu. “Bit će najbolje da pođem kući i vidim kako je moj čovjek.”

Caris se pribrala. “Samo neka mu bude što udobnije, a bude li kakvih promjena, odmah dođi po mene.”

“Hvala, sestro”, reče Madge. “Ne znam što ćemo bez tebe.”

Tijekom povratka u Kingsbridge Merthin je bio zamišljen. Čak ni Lollino vedro i besmisleno blebetanje nije ga uspijevalo izvući iz sumornog raspoloženja. Ralph je očito mnogo toga spoznao, ali se u dubini bića nije promijenio. I dalje je bio okrutna osoba. Zanemaruje suprugu koja je još dijete, jedva trpi roditelje i osvetoljubiv je toliko da to graniči s manijom. Uživa u ulozi feudalnoga gospodara, ali ne osjeća gotovo nikakvu dužnost

da skrbi za seljake nad kojima ima vlast. Sve oko sebe, pa tako i ljude, smatra nečim što postoji samo radi zadovoljavanja njegovih prohtjeva.

No Merthin je optimistički gledao na budućnost Kingsbridgea. Po svemu sudeći, Mark će na dan Svih svetih postati načelnik, a to bi mogao biti početka pravog procvata.

Merthin se vratio u grad posljednjeg dana listopada. Te je godine to bio petak, pa neće biti dotoka mase ljudi koja se pojavljuje kada taj dan zloduha padne u subotu, kao one godine kad je Merthinu bilo jedanaest i kada je upoznao desetogodišnju Caris. Ipak, ljudi su tada nervozni i svi već u vrijeme spuštanja noći kane biti u postelji.

U glavnoj ulici ugledao je najstarijeg sina Marka Tkalca, Johna. “Otac mi je u bolnici”, reče mladić. “Trese ga groznica.”

“Ovo nikako nije povoljan trenutak za njegovu bolest”, reče Merthin.

“Ovo je zloslutan dan.”

“Nisam mislio zbog datuma, nego zbog činjenice da sutra mora nazočiti sastanku župnoga ceha. Načelnika nije moguće izabrati ako ga nema.”

“Čini mi se da sutra neće doći ni na kakav sastanak.”

To je već bio razlog za zabrinutost. Merthin je odveo konje do Zvona i ostavio Lollu kod Betty.

Čim je ušao na područje priorata naišao je na Godwyna i njegovu majku.

Zaključio je da su zajedno ručali i da je Godwyn sada prati do ulice. Bili su duboko zaokupljeni napetim i zabrinutim razgovorom, a Merthin je zaključio da ih brine mogućnost da njihov čovjek, Elfric, izgubi načelničko mjesto. Naglo su se zaustavili čim su ga ugledali. Petranilla sladunjavim glasom reče: "Žao mi je što čujem da Marku nije dobro."

Prisiljavajući samog sebe na uljudnost, Merthin reče: "Riječ je tek o povišenoj temperaturi."

"Molit ćemo se za njegovo brzo ozdravljenje."

"Hvala."

Merthin ude u bolnicu. Madge je bila izvan sebe. "Iskašljava krv", reče ona. "A ja mu nikako ne uspijevam utažiti žeđ." Potom je Markovim mama prinijela šalicu s pivom.

Mark je na licu i rukama imao mnoštvo tamnoljubičastih mrlja. Znojio se, a iz nosa mu je curila krv.

Merthin reče: "Danas ti baš nije dobro, ha, Mark?"

Činilo se da ga Mark ne vidi, ali je samo procijedio: "Užasno žeđam." Madge mu je ponovno dala pivo, govoreći: "Koliko god pio, neprestano je žedan." U njezinu se glasu začuo prizvuk panike kakav Merthin još nije bio čuo. Merthina je obuzeo užasan strah. Mark je često odlazio u Melcombe, gdje je razgovarao s mornarima iz kugom pogođenog Bordeauxa.

Sutrašnji sastanak župnoga ceha Marku je sada najmanja briga. Kao i Merthinu.

Merthin je instinktivno pomislio kako bi istog trenutka trebao svima priopćiti da su u smrtnoj opasnosti. No ipak nije nekontrolirano kriknuo, nego je šutio.

Nitko ne sluša čovjeka obuzetog panikom. Osim toga, još nije bio posve siguran.

Još su postojali maleni izgledi za to da Markova bolest nije ono čega se pribojavao. Kada bude posve siguran, povest će Caris u

stranu i razgovarati s njom nasamo, smireno i logično. Ali do toga mora doći uskoro.

Caris je prala Markovo lice nekom tekućinom slatkasta mirisa. Ukočeni izraz njezina lica Merthinu je bio dobro poznat: skrivala je stvarne osjećaje. Bilo je očito da ima kakvu-takvu predodžbu o ozbiljnosti Markove bolesti.

Mark je u ruci držao nešto što je izgledalo kao komad pergamenta. Merthin zaključio kako se po svoj prilici radi o nekoj ispisanom molitvi, ili stihu iz Biblije, ili možda kakvoj čaroliji. To je zacijelo bila Madgeina zamisao - Caris ne vjeruje u pisanu riječ kao lijek.

U bolnicu je ušao prior Godwyn, a kao i uvijek pratio ga je Philemon. "Udaljite se od kreveta!" reče odmah Philemon. "Kako će čovjek ozdraviti ako ne vidi oltar?"

Merthin i dvije žene odmah su ustuknuli, a Godwyn se nadvio nad pacijenta.

Dodirnuo je Markovo čelo i vrat, a potom mu opipao bilo. "Pokažite mi urin", reče.

Samostanski liječnici pridavali su veliku važnost pregledu pacijentova urina.

Bolnica je za tu svrhu imala posebne staklene boce, takozvane urinale. Caris jednu takvu bocu doda Godwynu. Čovjek nije morao biti osobit stručnjak da shvati da u Markovu urinu ima krvi.

Godwyn joj vrati urin. "Ovaj čovjek pati od pregrijane krvi", reče. "Valja mu pustiti krv, a zatim dati kisele jabuke i fileke."

Merthin je, na temelju iskustva s kugom u Firenci, znao da Godwyn govori obične besmislice, ali nije ništa rekao. Više nije gotovo nimalo sumnjao u to što je Marku. Osip na koži, krvarenje, žeđ: bila je to bolest koju je i on imao u Firenci, bolest koja je usmrtila Silviju i čitavu njezinu obitelj. To je la moria grande.

Kuga je stigla i u Kingsbridge.

* * *

Dok se spuštala tama, uoči dana Svih svetih, Mark Tkalac disao je sve teže. Caris je gledala kako mu organizam sve više slabi. Osjećala je onu mješavinu bijesa i nemoći koja bi je obuzimala kad ne bi mogla pomoći pacijentu. Mark je utonuo u stanje mučne

nesvijesti. Znojio se i s mukom hvatao zrak, iako su mu oči bile zatvorene i ničim nije pokazivao da je svjestan. Na Merthinov diskretni prijedlog, Caris je opipala Markova pazuha i ondje otkrila velike otekline nalik na čireve.

Nije pitala što to znači, ispitat će ga kasnije. Redovnice su molile i pjevale crkvene pjesme, dok su Madge i četvero djece stajali oko postelje, bespomoćni i izvan sebe.

Na koncu se Mark počeo grčiti, a iz usta mu je odjednom šiknula krv. Potom se posve umirio, ispružen na leđima, te je prestao disati.

Dora je stala naricati. Trojica sinova izgledali su izgubljeno dok su davali sve od sebe da potisnu suze koje ne priliče muškarcima. Madge je gorko plakala. "Bio je najbolji čovjek na svijetu", reče, obraćajući se Caris. "Zašto ga je Bog morao uzeti?"

Caris se morala boriti protiv vlastite boli. Njezin gubitak nije se mogao usporediti s njihovim. Nije joj bilo jasno zašto Bog toliko često uzima najbolje ljude, a ostavlja na životu izopačene podlace koji i dalje izazivaju rio. Čitava predodžba o dobronamjernome božanstvu koje bdije nad svima u takvim se trenucima doimala nevjerojatnom. Svećenici su govorili kako je bolest kazna za grijeh. Mark i Madge silno su se voljeli, brinuli se za djecu i marljivo radili: zašto bi ih trebalo kazniti?

Nije bilo odgovora na pitanja vjerske prirode, no Caris se sada hitno morala raspitati u vezi s određenim praktičnim stvarima. Markova bolest duboko ju je zabrinula, a nekako je pretpostavljala da Merthin o tome nešto zna. Potisnula je suze.

Prvo je poslala Madge i djecu kući, da se odmore, a redovnicama je rekla da tijelo pripreme za pokop. Potom se obratila Merthinu: "Željela bih s tobom razgovarati."

"I ja s tobom", reče on.

Na njegovu licu primijetila je strah, a to je bila rijetka pojava. Njezin se strah zbog toga samo produbio. "Pođimo u crkvu", reče ona. "Ondje možemo razgovarati nasamo."

Zimski vjetar šibao je travnjak oko katedrale. Noć je bila vedra i put su vidjeli zahvaljujući svjetlu zvijezda. Redovnici su u prezbiteriju pripremali ranojutarnju misu povodom Svih svetih. Caris i Merthin zastali su u sjeverozapadnome kutu glavnoga broda, daleko od

redovnika, tako da ih ovi nisu mogli čuti. Zadrhtavši, Caris se još bolje omotala ogrtačem. “Znaš li od čega je umro Mark?” upita.

Merthin s mukom uzdahne. “Kuga”, reče. “La moria grande.”

Ona kimne. Toga se i pribojavala. Ipak je upitala: “Kako znaš?”

“Mark je bio u Melcombeu i razgovarao s mornarima iz Bordeauxa, gdje se tijela umrlih već gomilaju na ulicama.”

Kimnula je. “Upravo se vratio odande.” Ali nije mu željela vjerovati. “Ipak, kako možeš biti siguran da je kuga?”

“Simptomi su isti: visoka temperatura, ljubičastocrne mrlje, krvarenje, otekline limfnih čvorova pod pazusima i, ponajviše od svega, žeđ. Sjećam se više nego dobro, tako mi svega. Bio sam jedan od rijetkih koji su se oporavili. Gotovo svi umru u roku od pet dana, često i manje.”

Imala je dojam da je pred njima smak svijeta. Znala je za užasne priče iz Italije i s juga Francuske, čula za cijele obitelji koje je pokosila epidemija, za nepokopana tijela koja se raspadaju u praznim palačama, za malenu djecu bez roditelja koja tumaraju ulicama i plaču, za stoku koja je ostala sama u posve opustjelim selima. Hoće li se to dogoditi i u Kingsbridgeu? “Što su činili talijanski liječnici?”

“Molili, pjevali crkvene pjesme, puštali krv, propisivali omiljene na-drilijekove i za to naplaćivali pravo malo bogatstvo. Sve što su pokušali bilo je beskorisno.”

Stajali su na malome razmaku i razgovarali vrlo tiho. Ona mu je razabirala lice pri slabašnome svjetlu svijeća koje su u daljini bili zapalili redovnici. Gledao ju je neobično prodorno. Jasno je vidjela da je duboko ganut, no činilo se da ga nije obuzela tuga za Markom. Bio je posve koncentriran na nju.

Sada ga upita: “Kakvi su talijanski liječnici u usporedbi s engleskima?”

“Nakon muslimana, talijanski bi liječnici navodno trebali biti najupućeniji na svijetu. Oni čak otvaraju leševe da doznaju više o bolestima. Ali nikada nikoga nisu izliječili od ove bolesti.”

Caris jednostavno nije željela prihvatiti takvo krajnje beznađe. “Nemoguće je da smo posve bespomoćni.”

“Nismo. Bolest ne možemo izliječiti, no neki smatraju da je bolest moguće izbjeći.”

Caris željno upita: “Kako?”

“Čini se da se prenosi s čovjeka na čovjeka.”

Ona kimne. “To je slučaj kod mnogih bolesti.”

“Kad je dobije jedan član, najčešće oboli i cijela obitelj. Ključan je čimbenik fizička blizina.”

“To mi je nekako logično. Neki kažu da se možeš razboljeti ako gledaš bolesnika.”

“Redovnice su nam u Firenci savjetovale da što više budemo kod kuće, da izbjegavamo društvene skupove, sajmove, sastanke cehova i vijeća.”

“A mise?”

“Ne, to nisu rekle, iako su mnogi prestali dolaziti i u crkvu.”

To se podudaralo s onim o čemu je Caris razmišljala već godinama. Osjetila je kako je obuzima nova nada: možda bi njezine metode mogle spriječiti širenje bolesti. “A same redovnice i liječnici, ljudi koji se moraju viđati s bolesnicima i dodirivati ih?”

“Svećenici su odbijali ispovijedanje šaptom, pa tako nisu morali odviše prilaziti ljudima. Redovnice su imale platnene maske za usta i nos, kako ne bi udisale isti zrak kao bolesnici. Neke su prale ruke u octu nakon svakog dodirivanja pacijenta. Liječnici iz redova svećenstva govorili su kako od toga neće biti nikakve koristi, no većina ih je ionako napustila grad.”

“Je li koja od tih mjera opreza dala rezultate?”

“To je teško reći. Ništa od spomenutog nije se činilo dok epidemija već nije bila uzela maha. I te se mjere nisu provodile sustavno - svatko je jednostavno iskušavao nešto svoje.”

“Ipak, moramo se potruditi.”

On kimne, pa trenutak kasnije reče: “Ipak, jedna je mjera opreza posve sigurna.”

“Koja?”

“Bijeg.”

Ona sada shvati da je on oklijevao i čekao da izgovori upravo to.

On nastavi: “Jedna uzrečica kaže: ‘Pođi što prije, idi daleko i zadrži se dugo.’”

Ljudi koji su tako postupili izbjegli su bolest.”

“Mi ne možemo otići.”

“Zašto?”

“Ne budi smiješan. U Kingsbridgeu živi šest do sedam tisuća ljudi - svi ne mogu napustiti grad. Kamo bi uopće otišli?”

“Ne govorim o njima - samo o tebi. Poslušaj me, ti se možda nisi zarazila od Marka. Madge i djeca gotovo sigurno jesu, ali ti si manje bila neposredno uz njega. Ako si i dalje zdrava, možemo pobjeći. Mogli bismo poći već danas, ti, ja i Lolla.”

Caris je užasnula činjenica da on uzima zdravo za gotovo da se bolest već proširila. Je li i ona već osuđena na smrt? “A. . kamo bismo pošli?”

“U Wales ili Irsku. Moramo pronaći neko zabačeno selo u kojem se neznanci ne pojavljuju čak ni jednom godišnje.”

“Ti si prebolio kugu. Rekao si mi da nitko nije obolio dvaput.”

“Nikada. A neki ljudi jednostavno se nikad ne zaraze. Bit će da je jedna od njih i Lolla. Ako je nije zarazila majka, vjerojatno je nitko neće zaraziti.”

“Zašto onda želiš ići u Wales?”

Samo ju je i dalje onako prodorno gledao, a ona tek tada shvati da se zapravo ne boji za sebe, nego za nju. Užasavala ga je mogućnost da ona umre. U očima su joj se počele skupljati suze. Prisjetila se Madgeinih riječi: “Znaš da na svijetu postoji jedna osoba koja će uvijek biti na tvojoj strani.” Merthin se pokušava brinuti za nju, što god ona činila. Prisjetila se sirote Madge, shrvane tugom zbog gubitka jedine osobe koja je uvijek bila na njezinoj strani. Kako ona, Caris, može i pomisliti na to da odbije Merthina?

Ali ipak je to učinila. “Ne mogu napustiti Kingsbridge”, reče. “Pogotovo u ovakvom trenutku. Ako se netko razboli, ljudi se oslanjaju na mene. Kad se počne širiti epidemija, svi će se meni obratiti za pomoć. Kad bih pobjegla. . no, da, ne znam kako to objasniti.”

“Čini mi se da shvaćam”, reče Merthin. “Bila bi poput vojnika koji bježi čim neprijatelj ispali prvu strijelju. Sebe bi smatrala kukavicom.”

“Da. . i varalicom, nakon svih tih godina provedenih u samostanu, uz tvrdnje kako živim da bih služila drugima.”

“Znao sam da ćeš tako razmišljati”, reče Merthin. “Ali morao sam pokušati.”

Tuga u njegovu glasu zamalo joj je slomila srce kad je dodao: “I pretpostavljam da to znači da se u dogledno vrijeme nećeš odreći zavjeta.”

“Neću. Ljudi dolaze u bolnicu po pomoć. Moram biti ovdje, u prioratu, i obavljati svoju dužnost. Moram biti redovnica.”

“U redu.”

“Nemoj biti tako potišten.”

S mješavinom tuge i ironije u glasu, on upita: “A zašto ne bih trebao biti potišten?”

“Rekao si da je bolest pokosila pola stanovništva Firenze. .?”

“Tako nekako.”

“To znači da se barem polovica ljudi nije zarazila.”

“Poput Lolle. Nitko ne zna razloge. Možda imaju neku osobitu snagu. Ili možda bolest napada nasumično, poput strijela ispaljenih na neprijateljske redove: neke pogode, neke ne.”

“Bilo kako bilo, postoje dobri izgledi za to da izbjegnem bolest.”

“Pola-pola.”

“Kao kad baciš novčić.”

“Pismo ili glava”, reče on. “Život ili smrt.”

Poglavlje 58.

Stotine ljudi okupile su se na pogrebu Marka Tkalca. Bio je jedan od vodećih stanovnika grada, ali i više od toga. Iz okolnih sela dolazili su siromašni tkalci, a neki od njih samo su zbog pokopa pješačili više sati. Bio je neuobičajeno omiljen, razmišljao je Merthin. Ta kombinacija divovskog tijela i blage ćudi bila je poput svojevrsne čarolije.

Dan je bio vlažan, a gole glave bogatih i siromašnih muškaraca okupljenih na groblju, cijelo je vrijeme natapala kiša. Hladna kiša miješala se s toplim suzama na licima ožalošćenih. Madge je stajala zagrljena s mlađim sinovima, Dennisom i Noahom. Kraj njih su stajali najstariji sin John i kći Dora, oboje podosta viši od majke, tako da su izgledali poput roditelja trima niskim osobama u sredini.

Merthin se sa zebnjom pitao hoće li sljedeća žrtva biti Madge ili netko od njezine djece.

Šestorica snažnih muškaraca stenjala su od napora dok su spuštali u grob lijes neuobičajeno velikih dimenzija. Madge je bespomoćno jecala dok su redovnici pjevali posljednju pjesmu. Grobari su potom počeli zatrpavati grob mokrom zemljom, a okupljeni su se počeli razilaziti.

Brat Thomas prišao je Merthinu, navlačeći kapuljaču ne bi li se zaštitio od kiše. "Priorat nema novca za obnovu zvonika", reče. "Godwyn je zadužio Elfricu da ukloni stari zvonik i jednostavno postavi krov nad križište."

Merthin je snagom volje odvojio svijest od apokaliptičnih razmišljanja o epidemiji kuge. "Kako će Godwyn Elfricu platiti taj posao?"

"Redovnice će dati novac."

"Mislio sam da svi mrze Godwyna."

"Rizničarka je sestra Elizabeth. Godwyn dobro pazi na njezinu obitelj, koja je zakupac na zemlji priorata. Istina je da ga ostale sestre uglavnom mrze - no i njima treba crkva."

Merthin nije bio odustao od nade da će moći izgraditi još viši zvonik. "Bi li priorat podignuo novi zvonik kad bih ja uspio pronaći novac?"

Thomas slegne ramenima. "To je teško reći."

Tog poslijepodneva Elfric je ponovno izabran za načelnika župnoga ceha.

Nakon sastanka Merthin je potražio Billa Watkina, najvećeg graditelja u gradu, nakon Elfrica. "Nakon popravka temelja, zvonik bi mogao biti još viši", reče.

"Nema razloga da ne bude", složi se Bili. "Ali čemu?"

"Kako bi se vidio od Mudeford Crossinga. Mnogi putnici - hodočasnici, trgovci i tako dalje - ne uoče cestu za Kingsbridge i nastave putovanje prema Shiringu.

Grad tako mnogo gubi."

"Godwyn će reći da nema novca."

"Poslušaj me", reče Merthin. "Recimo da se novi zvonik financira jednako kao most. . gradski trgovci i obrtnici mogli bi posuditi novac, a sredstva bi im se vratila od mostarine."

Bili se počeo po sijedoj kosi koja mu je, kao u izbrijanih redovnika, obrublivala ćelavo tjeme. Bila je to posve nova zamisao, nešto što se ranije nije primjenjivalo. "Ali zvonik nema nikakve veze s mostom."

"Je li to važno?"

"Vjerojatno nije."

"Mostarina je tek jamstvo da će posuđeni novac biti vraćen."

Bili je sada razmišljao o svojim interesima. "Bi li i meni bio povjeren dio posla?"

"Bio bi to veliki projekt - svi graditelji u gradu dobili bi dio posla."

"To bi bilo korisno."

"U redu. Čuj, izradim li nacrt za veliki toranj, hoćeš li me podržati na sljedećem sastanku župnoga ceha?"

Bili ga sumnjičavo pogleda: "Članovi ceha teško će poduprijeti ekstra-vaganciju."

"Ne mislim da to treba biti nešto ekstravagantno, nego samo visoko. Stavimo li kupolu nad križište, sve to mogu izgraditi bez kalupa."

"Kupola? To je već nešto posve novo."

"Viđao sam kupole u Italiji."

"To bi donijelo uštede u novcu."

“A na vrhu zvonika može se naći tanki drveni toranj koji će donijeti uštedu i prelijepo izgledati.”

“Ti si sve već razradio, nije li tako?”

“Zapravo i nisam. No to mi je u podsvijesti otkako sam se vratio iz Florence.”

“Meni plan izgleda dobro - dobro za posao, dobro za grad.”

“I dobro za naše besmrtne duše.”

“Dat ću sve od sebe da ti pomognem progurati taj plan.”

“Hvala.”

Dok je obavljao prozaičnije svakodnevne poslove, popravljao most i gradio nove kuće na Otoku gubavaca, Merthin je razmišljao o izgledu i konstrukciji novoga zvonika. Na taj način lakše je odvrćao misli od užasnih, opsesivnih vizija u kojima je Caris imala kugu. Često je razmišljao o južnome tornju u Chartresu.

Bilo je to pravo remek-djelo, iako pomalo staromodno, izgrađeno prije približno dvije stotine godina.

Vrlo se jasno sjećao da mu se kod tog tornja najviše svidio prijelaz kvadratnog zvonika u oktogonalni toranj na vrhu. Na vrhu zvonika, na svakome od četiri ugla, nalazile su se fijale, dijagonalno okrenute prema van. Na istoj razini, na sredini svake od stranica kvadrata, nalazili su se izbočeni prozori, po obliku slični fijalama. Tih osam elemenata poklapalo se s osam zakošenih stranica tornja iza njih, tako da je bilo teško uočiti gdje i kako točno četverokutna struktura prelazi u osmerokutnu.

No katedrala u Chartresu bila je nepotrebno zdepasta po mjerilima 14.

stoljeća. Merthinov zvonik imat će vitke stupove i velike otvore za prozore, kako bi se smanjilo opterećenje nosivih stupova ispod njih, te umanjio bočni pritisak time što će zračne struje moći slobodno prolaziti kroz zvonik.

U svojoj radionici na otoku uredio je vlastiti pod za nacрте. Uživao je planirajući pojedinosti, udvostručujući i učetverostručujući uske prozore stare katedrale, kako bi dobio velike prozore na novome zvoniku, osuvre- menjujući skupine stupova i kapitela.

Još je dvojio oko točne visine. Nikako nije mogao izračunati koliko bi zvonik morao biti visok da se vidi iz Mudeford Crossinga. To

je bilo moguće utvrditi samo pokušajima i provjerama. Nakon što dovrši kameni zvonik, morat će podići privremeni toranj, pa za vedrog dana otići u Mudeford i utvrditi vidi li se odande. Katedrala se nalazi na povišenju, a cesta u Mudefordu također dolazi na uzvisinu prije nego što se počinje spuštati do riječnog prijelaza. Instinkt mu je govorio da bi, podigne li toranj malo više od tornja u Chartresu - recimo na približno stotinu dvadeset metara - to moglo biti dovoljno.

Zvonik katedrale u Salisburyju bio je visok stotinu dvadeset tri metra.

Merthin je zamislio da njegov zvonik bude za stopu⁶ viši.

Dok je crtao krovne fijale nadvijen nad nacrt na podu, u njegovoj se radionici pojavio Bill Watkin. “Što kažeš na ovo?” upita ga Merthin. “Trebamo li i križ na krovu, da stremi prema nebesima? Ili anđela, da bdije nad nama?”

“Ni jedno ni drugo”, reče Bili. “Neće biti ništa od izgradnje.”

Merthin ustane, u lijevoj ruci držeći ravnalo, a u desnoj naoštrenu željeznu iglu za crtanje. “Zašto to misliš?”

“Posjetio me brat Philemon. Učinilo mi se kako bi bilo najbolje da te odmah izvijestim.”

“I što je ta zmija rekla?”

“Pretvarao se da je vrlo srdačan. Htio mi je dati savjet za moje vlastito dobro.

Rekao je kako ne bi bilo mudro da poduprem tvoj plan za podizanje zvonika.”

“A zašto?”

“Jer bi to razljutilo priora Godwyna, koji ionako neće odobriti tvoje planove.”

Merthina to i nije osobito iznenadilo. Da je Mark Tkalac postao načelnik, ravnoteža moći u gradu bila bi se promijenila i Merthin bi možda preuzeo posao izgradnje novog zvonika. No Markova je smrt značila da je sada praktički sam protiv svijeta. No i dalje nije odustajao od nade, a sada mu se činilo da osjeća duboku fizičku bol zbog teškog razočaranja. “Pretpostavljam da će angažirati Elfrica. .”

“Tako se moglo zaključiti.”

“Baš nikada neće ništa shvatiti?”

“Taština je uvijek jača od razuma.”

“Hoće li župni ceh platiti Elfricov mali zdepasti zvonik?”

“Po svoj prilici da. Možda baš neće pokazati uzbuđenje, ali će naći novac.

Unatoč svemu, ponose se svojom katedralom.”

“Elfricova nesposobnost zamalo ih je stajala mosta!” reče ogorčeno Merthin.

“To znaju.”

Sada više nije skrivao povrijeđenost. “Da nisam dijagnosticirao problem sa zvonikom, mogao se urušiti - i razoriti cijelu katedralu.”

“Svjesni su i toga. Ali neće se sukobljavati s priorom samo zato što je on bio nepravedan prema tebi.”

“Naravno”, reče Merthin, kao da to smatra savršeno razumnim. Ipak, skrivao je koliko je ogorčen. Za Kingsbridge je učinio više od Godwyna i sada je bio povrijeđen zbog činjenice da se građani nisu više založili za njegov plan. No jednako tako znao je i da većina ljudi najveći dio vremena djeluje na temelju vlastitih neposrednih interesa.

“Ljudi su nezahvalni”, reče Bili. “Žao mi je.”

“Da”, reče Merthin. “Nema problema.” Pogledao je Billa, a zatim odvratio pogled. Nakon toga bacio je ravnalo i iglu na pod i izišao.

Za vrijeme ranojutarnje mise koja se održala prije svitanja, Caris se iznenadila kad je pogledala niz crkvu i u sjevernom pokrajnjem brodu pred freskom koja je prikazivala Kristovo uskrsnuće, ugledala neku ženu na koljenima. Kraj nje je bila i svijeća, a pri tom treperavome svjetlu Caris je prepoznala krupno tijelo i izbočenu bradu Madge Tkalčeve.

Madge je ondje ostala tijekom cijele mise, uopće ne obraćajući pozornost na psalme. Izgledalo je da je duboko zaokupljena molitvom. Možda moli Boga da Marku oprostí grijehe i dopusti mu da počiva u miru - iako Mark nije osobito griješio, barem koliko je Caris znala. Bilo je vjerojatnije da Madge moli Marka da joj pošalje sreću iz svijeta duhova. Madge će nastaviti posao sa suknom uz pomoć dvoje starije djece. Bilo je to uobičajeno kada bi neki obrtnik umro i ostavio udovici uspješan posao. Ipak, nije bilo sumnje n to da joj se činilo kako joj je u tim nastojanjima potreban blagoslov pokojnog supruga.

No ni to objašnjenje nije posve zadovoljilo Caris. U Madgeinu držanju nešto je bilo krajnje intenzivno, nešto u toj nepokretnosti ukazivalo je na to da se moli krajnje strastveno, kao da moli nebesa da joj podare nešto neopisivo važno.

Po završetku mise, kada su redovnici i redovnice počeli izlaziti iz crkve, Caris je istupila iz povorke i kroz nepreglednu tamu glavnoga broda uputila se prema sjaju te svijeće.

Začuvši korake, Madge je ustala. Čim je prepoznala Carisino lice, obratila joj se s optužbom u glasu. "Mark je umro od kuge, nije li tako?"

Bilo je tako. "Da, vjerojatno", reče Caris.

"Nisi mi rekla."

"Nisam sigurna i nisam te željela prestrašiti - a da i ne govorimo o cijelome gradu - samo na temelju pretpostavke."

"Čula sam da se pojavila i u Bristolu."

Znači da ljudi razgovaraju o tome. "I u Londonu", reče Caris. To je čula od jednog hodočasnika.

"Što će biti sa svima nama?"

Tuga je ubola Caris u srce, poput fizičke boli. "Ne znam", slaže.

"Čujem da se širi s čovjeka na čovjeka."

"Kod mnogih je bolesti tako."

Madge više nije bila ratoborna, a na licu joj se pojavio molećiv izraz, od kojeg je Caris prepuklo srce. Gotovo šaptom upita: "Hoće li mi i djeca umrijeti?"

"Merthinova supruga zarazila se kugom", reče Caris. "Ona je umrla, kao i svi iz njezine obitelji, no Merthin se oporavio, a Lolla se nije ni razboljela."

"Znači da će mi s djecom sve biti u redu?"

Caris to ni u jednom trenutku nije rekla. "Moguće. Ili se neka možda razbole, a druga izbjegnu bolest."

Madge to nije zadovoljilo. Poput većine pacijenata, tražila je sigurnost, a ne pretpostavke i neizvjesnost. "Kako da ih zaštitim?"

Caris pogleda prikaz Krista. "Već radiš sve što je u tvojoj moći", reče. A onda je počela gubiti nadzor nad sobom. Iz grla joj se oteo jecaj. Okrenula se da prikrije osjećaje i žurno izišla iz katedrale.

Nekoliko minuta sjedila je u ženskome klaustu, a kad se pribrala, otišla je u bolnicu, što je u to doba bilo i uobičajeno.

Mair nije bilo u bolnici. Vjerojatno su je pozvali k nekom bolesniku u gradu.

Caris je preuzela organiziranje svakodnevnih aktivnosti, posluživanje doručka gostima i pacijentima, pritom dobro pazeći da se sve temeljito očisti i obilazeći bolesnike. Rad je ublažio duboku uznemirenost u vezi s Madge. Staroj Julie pročitala je jedan psalam. Nakon što je obavila sve što je trebalo, Mair se još uvijek nije bila pojavila, pa ju je pošla potražiti.

Pronašla ju je u zajedničkoj spavaonici. Ležala je na trbuhu na svome krevetu.

Caris osjeti kako joj je srce brže zakucalo. "Mair! Je li ti dobro?" upita.

Mair se okrene na leđa. Bila je blijeda i znojila se. Zakašljala je, ali nije ništa rekla.

Caris klekne kraj nje i opipa joj čelo. "Imaš povišenu temperaturu", reče, potiskujući užas koji joj se iz utrobe podizao poput mučnine. "Kada je to počelo?"

"Jučer sam kašljala", reče Mair. "Ali dobro sam spavala i jutros sam ustala. A onda, kad sam pošla na doručak, odjednom mi se učinilo da ću povraćati. Otišla sam u nužnik, vratila se ovamo i legla. Možda sam i zaspala. . koliko je sati?"

"Samo što nije počelo zvoniti za tercu. Ali izostanak ti je opravdan." Možda je tek obična bolest, ponavljala je Caris u sebi. Dodirnula je Mairin vrat, a potom joj povukla prednji dio ogrtača.

Mair se slabašno nasmiješi. "Pokušavaš mi pogledati prsa?"

"Da."

"Sve ste vi redovnice iste. ."

Koliko je Caris uspjela vidjeti, nije bilo osipa. Možda se radi o običnoj prehladi." Osjećaš li bol?"

"Imam jedno užasno bolno mjesto pod pazuhom."

Caris to nije značilo osobito mnogo. Bolni otoci pod pazusima i na preponama simptomi su i nekih drugih bolesti, a ne samo kuge. "Idemo o bolnicu", reče.

Kada je Mair pridignula glavu, Caris je na jastuku ugledala krvave mrlje.

Šok je bio nalik na fizički udarac. Mark Tkalac iskašljavao je krv. A Mair je prva posjetila Marka, čim je obolio - u njegovu kuću došla je dan ranije od Caris.

Caris je prikrila strah i pomogla Mair da ustane. Suze su joj navirale u oči, ali se ipak uspijevala kontrolirati. Mair ju je obavila oko struka i položila joj glavu na rame, kao da joj je potrebna potpora pri hodu. Caris joj je obgrlila ramena.

Zajedno su se spustile stubama i kroz ženski klaustar došle do bolnice.

Caris je odvela Mair do jednog ležaja u blizini oltara. Iz česme u klausturu donijela joj je šalicu hladne vode. Mair je požudno pila. Caris joj je oprala lice ružinom vodicom. Nešto kasnije učinilo joj se da je Mair zaspala.

Zvono je počelo pozivati na tercu. Caris inače nije bila dužna nazočiti toj misi, no danas joj se učinilo da joj treba nekoliko minuta mira. Pridružila se povorci redovnica koje su se uputile u crkvu. Stari sivi kamen danas joj je izgledao hladno i nesmiljeno. Pjevala je automatski, bez razmišljanja, dok joj je u srcu bjesnjela oluja.

Mair ima kugu. Nema osip, ali ima povišenu temperaturu, žeđa i iskašljava krv. Po svoj će prilici umrijeti.

Caris je obuzelo nepodnošljivo grizodušje. Mair je voli iskreno i predano.

Caris joj nikada nije uspjela uzvratiti ljubav, barem ne na način za kojim je Mair čeznula. Mair sada umire. Caris je žalila što sve na koncu nije drukčije. Trebala je moći usrećiti Mair. Trebala bi joj moći spasiti život. Pjevala je psalam i plakala, nadajući se da će oni koji primijete njezine suze, zaključiti kako ju je dirnuo vjerski ushit.

Po završetku službe Božje, jedna ju je novakinja nervozno čekala ispred ulaza u južni transept. "Netko vas hitno treba u bolnici", reče djevojka.

Caris je u bolnici zatekla Madge Tkalčevu, lica posve blijeda od straha.

Caris je nije morala pitati što treba. Uzela je torbu s lijekovima i njih su dvije izjurile iz bolnice. Prešle su travnjak koji je šibao ledeni

zimski vjetar i uputile se u kuću obitelji Tkalac na glavnoj ulici. Ondje su ih na katu, u dnevnoj sobi, čekala Madgeina djeca. Dvoje starije djece sjedilo je za stolom prestrašena izraza lica.

Mlađi dječaci ležali su na podu.

Caris ih žurno pregleda. Svi četvero imali su povišenu temperaturu. Djevojci je krvario nos. Trojica su mladića kašljali.

Svi su po ramenima i vratu imali ljubičastocrne mrlje.

Madge reče: "Sve je isto, zar ne? Od toga je i Mark umro. Imaju kugu."

Caris kimne. "Žao mi je."

"Nadam se da ću i ja umrijeti", reče Madge. "Pa onda svi zajedno možemo biti na nebu."

Poglavlje 59.

Caris je u bolnici uvela mjere opreza koje je spomenuo Merthin. Razrezala je trake platna i dala ih redovnicama da ih povežu preko usta i nosa, dok se brinu za oboljele od kuge. Usto je tjerala sve da peru ruke u octu i vodi nakon svakog dodira s pacijentima. Sve redovnice sada su imale ispucalu kožu na rukama.

Madge je dovela u bolnicu četvero djece, a zatim se i ona razboljela. Stara Julie, koja je ležala kraj Marka Tkalca dok je umirao, također je podlegla zarazi.

Caris nikome od njih nije mogla konkretnije pomoći. Vlažila im je lice da ih rashladi, davala im hladnu i bistru vodu iz česme u klastru, čistila ono što bi povratili pomiješano s krvlju, te čekala da izdahnu.

Bila je odviše zaokupljena svime da razmišlja o vlastitoj smrti. U očima ljudi koji bi vidjeli kako njeguje oboljele od kuge, primjećivala je mješavinu divljenja i strahopoštovanja, no zbog toga se nije osjećala poput nesebične mučenice. Sebe je jednostavno vidjela kao osobu koja ne voli mračno razmišljati i ništa ne raditi, nego više voli nešto poduzimati. Kao i sve ostale, i nju je proganjalo pitanje: Tko je sljedeći? Ipak, odlučno ga je izbacivala iz misli.

Prior Godwyn dolazio je u obilazak pacijenata. Odbijao je nositi masku, tvrdeći kako se radi o bapskim glupostima. Postavljena dijagnoza bila je ista kao i ranije, pregrijana krv, te je prepisivao puštanje krvi i prehranu kiselim jabukama i ovnovskim želucima.

Prehrana pacijenata i nije bila važna, jer bi potkraj bolesti ionako sve povraćali, no Caris je bila uvjerena da im puštanje krvi samo pogoršava stanje.

Ionako su već previše krvarili: iskašljavali su krv, povraćali krv, mokrili krv. No redovnici su bili školovani liječnici, pa se morala držati njihovih uputa. Nije imala vremena osjećati bijes kad god bi vidjela redovnika ili redovnicu kako kleče uz postelju nekog bolesnika, drže mu ruku u vodoravnom položaju i malenim oštrim nožem zarezuju žilu, te čekaju da barem pola litre dragocjene krvi iscure u posudu na podu.

Caris je na koncu sjedila uz Mair, držala je za ruku, ne mareći zbog mogućih prijekora. Ne bi li joj ublažila muke, dala joj je vrlo malu količinu onog opojnog sredstva koje ju je Mattie naučila izrađivati od maka. Mair je i dalje kašljala, ali je nije toliko boljelo. Nakon napadaja kašlja, jedno bi vrijeme lakše disala i mogla bi govoriti. "Hvala ti za onu noć u Calaisu", prošaptala je. "Znam da nisi istinski uživala, no ja sam bila u devetom nebu."

Caris je nastojala ne plakati. "Žao mi je što nisam mogla biti to što si željela."

"Ali voljela si me, na svoj način. To dobro znam."

Ponovno je zakašljala. Nakon što je napadaj završio, Caris joj je s usana obrisala krv.

"Volim te", reče Mair i sklopi oči.

Caris je tada pustila suzama da teku, ne mareći za to tko će je vidjeti i što će misliti. Kroz tu vodenu zavjesu gledala je Mair, čije je lice sve više bljedjelo i koja je disala sve isprekidanije, sve dok se disanje na koncu nije zaustavilo.

Caris se nije micala s poda kraj ležaja, i dalje držeći ruku preminule žene. Mair je i dalje bila prelijepa, čak i u tom stanju, bijela i zauvijek nepomična. Caris je tada sinulo da ju je još jedna osoba voljela poput Mair, a to je bio Merthin. Kako je samo neobično da je odbila i njegovu ljubav. S njom nešto nije u redu, pomislila je. Ima nekakvu deformaciju duše zbog koje ne može biti poput drugih žena i ne može s radošću prigrliti ljubav.

Kasnije te večeri umrlo je svo četvero djece Marka Tkalca. Kao i Stara Julie.

Caris je bila izvan sebe. Zar doista ne može ništa učiniti? Zaraza se brzo širi i kosi sve pred sobom. Kao da si u zatvoru i pitaš se koji je od zatvorenika sljedeći na redu za vješanje. Hoće li se i u Kingsbridgeu, kao u Firenci i Bordeauxu, tijela gomilati na ulicama? U nedjelju će se kraj katedrale održati sajam. Stotine ljudi iz svih sela iz kojih je moguće doći pješice, doći će onamo kupovati i prodavati, družiti se sa stanovnicima Kingsbridgea u crkvama i gostionicama. Koliki će ih broj otići kući neizlječivo bolestan? Kad bi se god tako osjećala, bolno nemoćno pred

stravičnim silama, shvaćala bi zašto ljudi dižu ruke i govore kako svime opravljaju svijet duhova. No to nikada nije bio njezin pristup.

Kad god bi umro netko iz priorata, organizirao bi se poseban ispraćaj s misom, na kojem bi sudjelovali svi redovnici i redovnice, uz dodatne molitve za dušu koja se seli na drugi svijet. I Mair i Stara Julie bile su omiljene, Julie zbog velikog srca, a Mair zbog ljepote, pa su mnoge redovnice plakale. Madgeina djeca pridružena su tom ispraćaju, pa se na pogrebu našlo nekoliko stotina ljudi.

Madge je bila odviše bolesna da napusti bolnicu.

Svi su se okupili na groblju, pod čeličnosivim nebom. Caris se učinilo da u ledenom sjevercu osjeća miris snijega. Brat Joseph predvodio je molitvu nakon koje je šest lijesova spušteno u grobove.

Netko iz okupljene mase postavio je pitanje koje je mučilo sve: “Hoćemo li svi umrijeti, brate Joseph?”

Joseph je bio najpopularniji samostanski liječnik. Bližio se šezdesetoj i više nije imao zube. Bio je pravi intelektualac, ali je s pacijentima bio srdačan i obazriv. Sada je rekao: “Svi ćemo umrijeti, prijatelju moj, ali nitko od nas ne zna kada. I zato uvijek moramo biti pripravnici na susret s Bogom.”

Tada se oglasila Betty Pekarica, koja je uvijek imala poneko pronicljivo pitanje. “Što možemo poduzeti u vezi s kugom?” upita. “Jer radi se o kugi, zar ne?” “Najbolja je zaštita molitva”, reče Joseph. “A u slučaju da vas je Bog odlučio uzeti, bez obzira na sve, dođite u crkvu i ispovjedite grijehe.”

Betty nije bila od onih kojih se čovjek može samo tako riješiti. “Merthin kaže da su u Firenci ljudi ostajali kod kuće da izbjegnu dodir s oboljelima. Je li to pametno?”

“Ne bih rekao. Jesu li Firentinci izbjegli kugu?”

Svi su pogledali Merthina, koji je stajao s Lollom u naručju. “Ne, nisu je izbjegli”, reče. “Ali moguće je da bi ih još više umrlo da nisu tako postupili.”

Joseph odmahne glavom. “Ostanete li kod kuće, nećete ići u crkvu. A svetost je najbolji lijek.”

Caris više nije mogla šutjeti. “Kuga se širi s čovjeka na čovjeka”, reče gnjevno.

“Budete li se klonili drugih ljudi, imat ćete veće izgleda da izbjegnute zarazu.”

Odmah se oglasio i prior Godwyn. “Znači, sada su već i žene liječnici, je li?”

Caris se nije obazirala. “Trebali bismo otkazati sajam”, reče. “I spasiti mnoge živote.”

“Otkazati sajam!” ponovi on prezirno. “A kako, molit ću? Da pošaljemo glasnike u sva sela?”

“Možemo zatvoriti ulaz u grad”, reče ona. “Zapriječiti most. Tako da nitko ne može ući.”

“Ali i u gradu već imamo oboljele.”

“Zatvorite sve gostionice. Otkazite sastanke svih cehova. Zabranite goste na svadbama.”

Merthin reče: “U Firenci su čak prestali sazivati sastanke gradskog vijeća.”

Elfric je postavio pitanje. “Kako bi ljudi onda trebali obavljati posao?”

“Budeš li radio, umrijet ćeš”, reče Caris. “I usput usmrtili i suprugu i dijete. Pa lijepo biraj.”

Betty Pekarica reče: “Ne želim zatvoriti pekarnicu - izgubila bih mnogo novca.

Ali to ću učiniti da spasim život.” Caris je osjetila kako je obuzima nova nada, no Betty ju je odmah raspršila. “Što kažu liječnici? Oni znaju najbolje.” Caris glasno zastenje.

Prior Godwyn reče: “Bog nam je poslao kugu kao kaznu za naše grijeha. Svijet je postao izopačen. Posvuda cvjetaju krivovjerje, lascivnost i nepoštivanje. Ljudi dovode u pitanje autoritet, žene bestidno nude tijelo, djeca ne slušaju roditelje.

Bog je gnjevan a Njegov je bijes stravičan. Ne pokušavajte pobjeći od Njegove pravde! Jer, pronaći će vas, gdje god se skrili.”

“Što nam je onda činiti?”

“Želite li preživjeti, idite u crkvu, ispovjedite grijeha, molite se i vodite bolji život.”

Caris je znala da je svako suprotstavljanje uzaludno, ali je ipak rekla: “Čovjek koji umire od gladi treba ići u crkvu, ali treba i jesti.”

Majka Cecilia reče: “Sestro Caris, ostalo bi trebalo zadržati za sebe.”

“Ali mogli bismo sačuvati tolike. .”

“Bilo bi uistinu dovoljno.”

“Radi se o životu i smrti!”

Cecilia spusti glas. “Ali nitko te ne sluša. Prekini.”

Caris je znala da je Cecilia u pravu. Koliko god tjerala po svome, ljudi će vjerovati svećenicima, a ne njoj. Stoga je zašutjela.

Slijepi Carlus poveo je pjesmu, a redovnici su se u povorci počeli vraćati u crkvu. Za njima su pošle i redovnice, a okupljeni su se građani razišli.

Dok su iz crkve ulazili u klaustar, majka Cecilia je kihнула.

Svake večeri Merthin je pratio Lollu na spavanje u sobu u Zvonu. Često joj je pjevao ili recitirao pjesmice, pričao joj priče. I tada bi ona s njim razgovarala, postavljajući mu neobična i neočekivana pitanja, tipična za trogodišnju djecu. Neka od njih bila su djetinjasta, neka dubokoumna, neka beskonačno smiješna.

Te večeri, dok joj je pjevao uspavanku, briznula je u plač.

Upitao ju je što se događa.

“Zašto je Dora umrla?” jecala je.

U tome je, znači, stvar. Madgeina kći, Dora, bila se vezala za Lollu. Često su bile zajedno, zabavljale se brojalicama i jedna drugoj plele kosu. “Dobila je kugu”, reče Merthin.

“Moja je mama imala kugu”, reče Lolla. Prebacila se na talijanski koji nije bila posve zaboravila. “La moria grande.”

“I ja sam je imao, ali sam ozdravio.”

“Kao i Libia.” Libia je bila drvena lutka koju je bila donijela iz Firence.

“Je li Libia imala kugu?”

“Da. Kihala je, bilo joj je vruće i imala je točkice. Ali jedna redovnica pomogla joj je da ozdravi.”

“Drago mi je. Znači da je sada sigurna. Nitko ne može dvaput oboljeti.”

“Ti si siguran, zar ne?”

“Da.” Učinilo mu se da bi time bilo dobro okončati razgovor. “A sada lijepo spavaj.”

“Laku noć”, reče ona.

On priđe vratima.

“Je li Bessie sigurna?” upita ona.

“Spavaj.”

“Volim Bessie.”

“To je lijepo. Laku noć.” Zatvorio je vrata.

U prizemlju nije bilo nikoga. Ljudi su sve više izbjegavali veća okupljanja.

Unatoč Godwynovim riječima, Carisina je poruka doprla do mnogih.

Osjećao je ugodan miris pikantne juhe. Slijedeći trag nosom, ušao je u kuhinju. Bessie je miješala juhu u loncu na vatri. “Juha od graha sa šankom”, reče.

Merthin je sjeo za stol s njezinim ocem, Paulom, krupnim muškarcem pedesetih godina. Uzeo je kruh, a Paul mu je natočio vrč piva. Bessie je poslužila gustu juhu.

Bessie i Lolla sve su bliskije, uvidi on. Bio je angažirao dadilju koja se tijekom dana brinula za Lollu, no Bessie ju je često čuvala navečer i Lolli je bila draža.

Merthin je imao kuću na Otoku gubavaca, ali je bila malena, osobito u usporedbi spalagettom na koji se bio naviknuo u Firenci. Više je nego rado prepustio Jimmieju da i dalje živi u njoj. Merthinu je ovdje, u Zvonu, bilo dobro.

Svugdje je bilo toplo i čisto, a krepke hrane i dobrog pića bilo je uvijek u izobilju.

Račun je podmirivao svake subote, no u svemu ostalome ondje je bio poput člana obitelji. Nije mu se nimalo žurilo s preseljenjem u neki vlastiti dom.

S druge strane, ovdje ipak ne može živjeti dovijeka. A kad se odseli, Lolli se možda neće svidjeti što Bessie ostaje negdje drugdje. Već je bilo previše ljudi iz njezina života koji su je napustili. Potrebna joj je stabilnost. Možda bi se trebao odseliti odmah, prije nego što postane odviše privržena Bessie.

Nakon što su pojeli, Paul je otišao na počinak. Bessie je Merthinu dala još vrč piva i njih su dvoje tako sjedili uz vatru. “Koliko

je ljudi umrlo u Firenci?" upita ona. "Na tisuće. Po svoj prilici i deseci tisuća. Nitko nije mogao voditi točnu evidenciju."

"Pitam se tko je sljedeći u Kingsbridgeu."

"I ja cijelo vrijeme razmišljam o tome."

"Mogla bih biti ja."

"Nažalost, da."

"Prije nego što umrem, voljela bih još jednom leći s muškarcem."

Merthin se nasmiješi, ali ne reče ništa.

"Nisam bila s muškarcem još otkako je umro moj Richard, a to je sad već više od godine."

"Nedostaje ti."

"A ti? Koliko već nisi imao ženu?"

Merthin nije ni s kim spavao još otkako se Silvia razboljela. Prisjetivši se nje, osjetio je napadaj bolne žalosti. Nije bio dovoljno zahvalan za njezinu ljubav.

"Približno isto toliko", odgovori.

"Još od supruge?"

"Da, pokoj joj duši. ."

"Dugo je to bez ljubavi."

"Da."

"Ali ti nisi od onih koji će samo tako leći bilo s kim. Tražiš osobu koju ćeš i voljeti."

"Vjerojatno si u pravu."

"I ja sam takva. Divno je leći s muškarcem, nešto najbolje na svijetu, ali samo ako se istinski volite. U životu sam imala samo jednog muškarca, svog muža.

Nikada nisam bila ni s kim drugim."

Merthin se pitao je li to baš istina. U to nije mogao biti siguran. Bessie se doimala iskreno. No žene i inače vole govoriti takve stvari.

"A ti?" upita ga. "Koliko si žena imao?"

"Tri."

"Suprugu, a prije nje Caris i. . koga još? Oh, sjećam se sad - Griseldu."

"Nisam ništa rekao o njihovu identitetu."

"Bez brige, svi ionako znaju."

Merthin se žalosno nasmiješi. Dakako da svi znaju. Možda ne mogu biti sigurni, ali nagađaju, a nagađanja su im najčešće točna.

“Koliko je godina sada Griseldinom malom Merthinu. . sedam? Osam?”

“Deset.”

“Imam debela koljena”, reče Bessie. Pridignula je suknju i pokazala mu koljena. “Oduvijek mrzim svoja koljena, no Richardu su se sviđala.”

Merthin spusti pogled. Koljena su joj bila puna i obla i imala su malena ulegnuća u salu. Jasno je vidio i bijela bedra.

“Često me ljubio u koljena”, reče ona. “Bio je drag čovjek.” Popravila je položaj haljine, kao da je želi izravnati, no zapravo je još više podignula suknju, pa je on na trenutak ugledao privlačno područje tamnih dlaka među njezinim nogama.

“Ponekad me cjelivao posvuda, osobito nakon kopanja. To mi se sviđalo. Sve mi se sviđalo. Muškarac može činiti što poželi ženi koja ga voli. Slažeš li se?”

To je sada već bilo više nego dovoljno. Merthin ustane. “Po svoj si prilici u pravu, no ovakav razgovor vodi samo u jednome smjeru, pa stoga idem u krevet prije nego što počinim grijeh.”

Tužno mu se nasmiješila. “Lijepo spavaj”, reče. “Uhvati li te usamljenost, bit ću ovdje, kraj vatre.”

“Neću smetnuti s uma.”

Majku Ceciliju smjestili su na pravi krevet s okvirom, ne samo na ležaj od slame, te ga postavili neposredno ispred oltara, na najsvetije mjesto u cijeloj bolnici.

Redovnice su pjevale i molile se oko njezina kreveta cijeli dan i noć, u smjenama.

U blizini bi se uvijek našao netko tko joj je umivao lice svježom ružinom vodicom, a uz nju je uvijek bila i šalica svježe vode. Ništa od toga nije nimalo pomoglo. Stanje joj se pogoršavalo jednako brzo

kao i ostalima, krvarila je iz nosa i iz vagine, disala sve teže, a mučila ju je neutaživa žeđ.

Četvrte noći nakon što je prvi put kihнула, zatražila je da joj dovedu Caris.

Caris je čvrsto spavala. Dani su joj bili neopisivo naporni: bolnica je bila prepuna pacijenata. Bila je duboko utonula u san u kojem su sva djeca u Kingsbridgeu imala kugu, a ona je jurila amo-tamo bolnicom i pokušavala se brinuti za sve njih kada je odjednom shvatila da se i ona zarazila. Neko dijete potezalo ju je za rukav, no ona se nije obazirala, nego je očajnički pokušavala smisliti kako da se nosi s tolikim pacijentima dok je tako bolesna - a onda je uvidjela da je netko drži za rame i trese sve snažnije, govoreći: "Probudi se, sestro, molim te, treba te majka priorica!"

Caris se probudi. Neka novakinja klečala je uz nju sa svijećom. "Kako joj je?"

upita Caris.

"Tone sve dublje, ali još može govoriti i tražila je tebe."

Caris ustane i navuče sandale. Noć je bila vrlo hladna. Ona je bila u redovničkoj halji, a sada je uzela i pokrivač s kreveta, te se njime omotala. Potom je potrčala niz kamene stube.

Bolnica je bila prepuna ljudi na samrti. Ležajevi su bili raspoređeni na podu poput riblje kosti, kako bi oni pacijenti koji su bili u stanju sjediti, vidjeli oltar.

Obitelji su se natiskivale oko ležajeva. Prevladavao je miris krvi. Caris je iz košare kraj vrata uzela čisti komad platna i povezala ga preko usta i nosa.

Četiri redovnice klečale su kraj Cecilijina kreveta i pjevale. Cecilia je ležala na leđima, zatvorenih očiju, a Caris se u prvi mah pobojala da je zakasnila. Stara priorica u tom je trenutku nekako naslutila njezin dolazak. Okrenula je glavu i otvorila oči.

Caris je sjela na rub kreveta. Namočila je krpicu u zdjelicu s ružinom vodicom i s Cecilijine gornje usne obrisala krvavu mrlju.

Cecilia je disala teško i isprekidano. Dok je hvatala zrak, uspjela je izustiti: "Je li itko preživio ovu užasnu bolest?"

"Jedino Madge Tkalčeva."

"Jedina koja nije željela preživjeti."

"Umrli su joj sva djeca."

"I ja ću uskoro umrijeti."

"Ne govorite tako."

“Zaboravljaš nešto. Mi redovnice nimalo se ne bojimo smrti. Čitav život čeznemo za sjedinjenjem s Isusom na nebu. Radosno prihvaćamo smrt.”

Dugotrajniji ju je govor iscrpljivao. Stala je nezaustavljivo kašljati.

Caris joj je obrisala krv s brade. “Da, majko priorice. Ali oni koji ostaju zbog toga će plakati.” U očima su joj se pojavile suze. Već je izgubila Mair i Staru Julie, a sada će ostati i bez Cecilije.

“Ne plači. To je za druge. Ti moraš biti jaka.”

“Ne shvaćam zašto.”

“Čini mi se da te Bog odabrao da zauzmeš moje mjesto i postaneš priorica.”

U tom je slučaju donio vrlo neobičnu odluku, pomisli Caris. Obično bira one koji u vezi s Njim imaju znatno ortodoksnije stavove. No još je davno spoznala da nema smisla iznositi takva opažanja. “Ako me sestre izaberu, dat ću sve od sebe.”

“Držim da će te izabrati.”

“Uvjerena sam da će se i sestra Elizabeth poželjeti kandidirati.”

“Elizabeth je pametna, no ti si puna ljubavi.”

Caris pogne glavu. Cecilia je vjerojatno u pravu. Elizabeth bi bila odviše stroga. Caris je najpogodnija osoba za čelno mjesto u ženskome samostanu, iako iskazuje skepsu prema životu provedenom u molitvama i pjevanju pjesama.

Vjeruje u školu i bolnicu. Bože, sačuvaj nas od mogućnosti da Elizabeth na koncu počne upravljati bolnicom.

“Ima još nešto.” Cecilia priguši glas, tako da se Caris morala nagnuti prema njoj. “Nešto što mi je na samrti rekao prior Anthony. Tu je tajnu čuvao do posljednjeg trenutka, a ja sam sada učinila isto.”

Caris nije bila sigurna da se želi opteretiti takvom tajnom. No činilo se da samrtna postelja ipak nadjačava i takve skrupule.

Cecilia reče: “Stari kralj nije umro od posljedica pada.”

Caris su te riječi šokirale. Taj se događaj zbio prije dvadeset godina, no još se sjećala glasina koje su tada kružile. Ubojstvo kralja bilo je najveći zamislivi zločin, dvostruki najviši grijeh, spoj

ubojstva i veleizdaje, a za oba zločina bila je predviđena smrtna kazna. Čak su i spoznaje o takvim stvarima bile opasne.

Nije ni čudo što je Anthony to čuvao u tajnosti.

Cecilia nastavi: “Kraljica i njezin ljubavnik, Mortimer, željeli su se riješiti Eduarda II. Prijestolonasljednik je bio još dječak. Mortimer je po svemu, osim nominalno, postao kralj. Na koncu to, dakako, nije potrajalo onoliko koliko se možda bio nadao - mladi Eduard III. prebrzo je odrastao.” Ponovno je zakašljala, ovaj put slabašnije.

“Mortimer je smaknut dok sam još bila mlada djevojka.”

“No čak ni Eduard nije htio da netko dozna što se uistinu dogodilo njegovu ocu. I tajna se tako očuvala.”

Caris je bila zapanjena. Kraljica Izabela još je bila živa. Živjela je okružena raskoši u Norfolku, kao uzvišena i štovana kraljeva majka. Dozna li javnost da na rukama ima suprugovu krv, doći će do političkog potresa. Caris je osjećala grizodušje već i zbog činjenice da zna za to.

“Znači da je ubijen?” upita.

Cecilia nije odgovorila. Caris je prodorno pogleda. Priorica je nepokretno ležala, posve nepomična lica, zagledana prema stropu. Bila je mrtva.

Poglavlje 60.

Dan nakon Cecilijine smrti Godwyn je pozvao na objed sestru Elizabeth.

Bio je to opasan trenutak. Cecilijina je smrt unijela neravnotežu u strukturu moći. Godwynu je trebao ženski samostan, jer muški dio sam za sebe nije bio održiv: nikada nije uspio poboljšati financijsku situaciju. Ipak, većina redovnica sada se ljutila zbog novca koji im je oduzeo, te se prema njemu držala otvoreno neprijateljski. Potpadnu li pod nadzor priorice željne osvete - recimo Caris - to bi moglo označiti svršetak postojanja muškog samostana.

Usto se bojao i kuge. Što ako se zarazi? Što ako umre Philemon? Takvi bljeskovi scenarija iz noćnih mora posve su ga obeshrabrivali, no ipak ih je nekako uspijevao potisnuti u podsvijest. Bio je čvrsto odlučio da neće dopustiti da ga kuga odvraća od dugoročnog cilja.

Izbor priorice ukazao se kao neposredna opasnost. Zbog toga mu se ukazivalo zatvaranje muškog samostana, nakon čega bi on osramoćen napustio Kingsbridge i morao postati obični redovnik u nekom drugom samostanu, podređen prioru koji bi ga disciplinirao i ponižavao. Dođe li do toga, činilo mu se da bi se mogao ubiti.

S druge strane, osim što je bila prijetnja, novonastala situacija bila je i nova prilika. Odigra li sve lukavo, mogao bi dobiti naklonjenu prioricu koja će mu sa zadovoljstvom prepustiti predvodničku ulogu. A za to bi nedvojbeno bila najbolja upravo Elizabeth.

Bila bi nedodirljivi vođa, osoba koja bi držala do vlastitog dostojanstva. No s njom bi mogao surađivati. Elizabeth je pragmatična: to je dokazala kad ga je upozorila da Caris kani utvrditi stanje u riznici. Ona bi bila na njegovoj strani.

Ušla je visoko uzdignute glave. Zna da je odjednom dobila na važnosti i u tome uživa, shvati Godwyn. Zabrinuto se pitao hoće li pristati na plan koji joj se sprema predložiti. Morat će joj pristupiti krajnje oprezno.

Pogledom je obuhvatila veličanstvenu blagovaonicu. "Izgradili ste čudesno lijepu palaču", reče, podsjećajući ga na to kako mu je pomogla namaknuti novac.

On tada uvidi da Elizabeth nikada nije bila unutra, iako je zdanje dovršeno prije godinu dana. Bilo mu je draže da žene ne zalaze u muški dio priorata. Do tog dana, ondje su bile tek Petranilla i Cecilia. On sada reče: “Hvala. Uvjeren sam da zahvaljujući tome stječemo poštovanje plemića i moćnika. Ovdje sam već primio nadbiskupa od Monmoutha.”

Posljednjim florinima uzetima redovnicama kupio je tapiserije s prizorima iz života proroka. Ona se zagledala u prikaz Daniela u lavljem brlogu. “Ovo je vrlo dobro”, reče.

“Iz Arrasa.”

Ona ga pogleda uzdignutih obrva. “Je li to vaša mačka pod ormarićem?”

Godwyn nezadovoljno cokane. “Ne mogu je se riješiti”, slaže, pa potjera mačku iz sobe. Redovnicima pravila nisu dopuštala držanje kućnih ljubimaca, no njega je ta mačka nekako smirivala.

Sjeli su na jedan kraj dugačkog stola za bankete. Mrzio je kad bi se ondje našla i neka žena, kad bi sjela za objed kao da je jednako vrijedna kao i muškarci, no sada je uspješno prikrivao nelagodu.

Bio je naručio skupo jelo, svinjetinu pečenu s đumbirom i jabukama.

Philemon je natočio vino iz Gaskonje. Elizabeth je kušala meso i rekla: “Ovo je izvrsno.”

Godwyna hrana nije osobito zanimala, osim kao sredstvo kojim će na druge ostaviti snažan dojam, no Philemon je pohlepno navalio.

Godwyn je prešao na stvar. “Kako kaniš pobijediti na izborima?”

“Držim da sam bolja kandidatkinja od sestre Caris”, odgovori ona.

Godwynu nije promaklo s koliko je potisnutih emocija izgovorila to ime. Bilo je očito da je još uvijek bijesna jer ju je Merthin odbio i priklonio se Caris. A sada je pred njom još jedno nadmetanje s dugogodišnjom suparnicom. Učinit će sve samo da ovaj put pobijedi, pomisli on.

A to je dobro.

Philemon je upita: “Zašto misliš da si bolja?”

“Starija sam od Caris”, reče Elizabeth. “Imam dulji redovnički staž i dulje sam dužnosnica u prioratu. A rodila sam se i odrasla u

duboko religioznoj obitelji.”

Philemon samo odmahne glavom. “Ništa od toga neće donijeti prevagu.”

Ona ga začuđeno pogleda, zatečena njegovom izravnošću. Godwyn se ponada da Philemon neće biti odviše brutalan. Mora biti poslušna, htio mu je došapnuti.

Nemoj je odbijati.

Philemon neumoljivo nastavi: “Imaš samo godinu više iskustva od Caris. A tvoj otac, biskup - pokoj mu duši - bit će ti teret. Naposljetku, biskupi ipak ne bi trebali imati djecu.”

Ona se zarumeni. “Ni priori ne bi trebali imati mačke.”

“Ne razgovaramo o prioru”, reče on nestrpljivo. Postavio se drsko i Godwyn se zbog toga lecnuo. Godwyn je dobro znao prikriti neprijateljstvo i navući masku srdačnog šarma, no Philemon nikada nije ovladao tim umijećem.

No Elizabeth je sve mirno otrpjela. “Znači, pozvali ste me ovamo da mi kažete da ne mogu pobijediti?” Sada se obratila Godwynu. “Za vas nije uobičajeno da spravljate jela sa skupim đumbirom iz čistog užitka.”

“Posve si u pravu”, reče Godwyn. “Želimo da postaneš priorica i učinit ćemo sve što je u našoj moći da ti pomognemo.”

Philemon reče: “A krenut ćemo od realističnog pogleda na tvoje izgleda. Caris je omiljena i to svugdje - među redovnicama, među redovnicima, među trgovcima, obrtnicima i plemstvom. To što radi silno joj ide u prilog. Većina redovnika i redovnica, kao i stotine ljudi iz grada, dolaze u bolnicu potražiti pomoć za boljetice, a ona im pomaže. S druge strane, tebe rijetko viđaju. Ti si rizničarka i svi te smatraju hladnom i proračunatom.”

“Cijenim vašu iskrenost”, reče Elizabeth. “Možda bih sada trebala odustati.”

Godwyn nije znao odrediti jesu li te riječi imale ironičan prizvuk.

“Ti ne možeš pobijediti”, reče Philemon. “Ali ona može izgubiti.”

“Nemojte se izražavati u zagonetkama, to je zamorno”, odbrusi Elizabeth.

“Lijepo mi recite na što ciljate.”

Posve je jasno zašto nije omiljena, pomisli Godwyn.

Philemon se pretvarao da nije primijetio ton kojim im se obratila. “U sljedećih nekoliko tjedana zadaća ti je uništiti Caris”, reče. “Moraš dovesti do njezine transformacije, u glavama redovnica, tako da od simpatične, marljive i suosjećajne sestre postane pravo čudovište.”

U Elizabethinim očima zasjala je željna iskra. “Je li to moguće?”

“Uz našu pomoć, da.”

“Nastavite.”

“Naređuje li i dalje redovnicama da u bolnici nose platnene poveze?”

“Da.”

“I da peru ruke?”

“Da.”

“Temelja za takvu praksu nema ni kod Galena ni kod drugih medicinskih autoriteta, a posve sigurno nema ih ni u Bibliji. Čini se da je riječ o običnom praznovjerju.”

Elizabeth slegne ramenima. “Talijanski liječnici navodno smatraju da se kuga širi zrakom. Da se čovjek može zaraziti kad gleda oboljele, ili ih dodiruje ili kad udahne njihov dah. Nije mi jasno kako. .”

“A odakle Talijanima takve pomisli?”

“Možda od pukog promatranja pacijenata.”

“Čuo sam da Merthin kaže kako su talijanski liječnici najbolji - izuzmu li se Arapi.”

Elizabeth kimne. “I ja sam to čula.”

“To znači da cijela priča s maskama vjerojatno potječe od muslimana.”

“Moguće.”

“Drugim riječima, riječ je o poganskoj praksi.”

“Vjerojatno. .”

Philemon se nasloni, kao da je upravo dokazao svoju tezu.

Elizabeth još nije shvaćala što joj time želi reći. “Znači da ćemo Caris nadmudriti tako što ćemo ustvrditi da je u samostansku bolnicu uvela poganske i praznovjerne običaje?”

“Ne baš tako”, reče Philemon i prepredeno se nasmiješi. “Reći ćemo da izvodi vještice čarolije.”

Tada joj je odjednom sinulo. "Pa da! To sam već zamalo smetnula s uma."

"Svjedočila si protiv nje na suđenju!"

"Bilo je to davno."

"Čovjek bi pomislio da nikada nećeš zaboraviti kako su ti protivnicu jednom optužili za taj zločin", reče Philemon.

Sam Philemon posve sigurno nikada ne zaboravlja takve stvari, pomisli Godwyn. Specijalnost mu je upravo to: spoznati nečije slabosti i potom ih bestidno iskorištavati. Godwyn je ponekad osjećao grizodušje zbog neizmjerne dubine Philemonove zlobe. No ta je zloba njemu bila toliko korisna da je uvijek potiskivao takve moralne dvojbe. Tko bi još smislio takav način trovanja stavova redovnica usmjeren protiv omiljene Caris?

Jedan iskušenik donio je jabuke i sir, a Philemon je natočio još vina. Elizabeth reče: "U redu, ima tu neke logike. Jeste li razmišljali o tome kako to konkretno potaknuti?"

"Važno je pripremiti teren", reče Philemon. "Takvu optužbu nikada ne treba formalno iznositi, prije nego što u nju ne počnu vjerovati mnogi."

Philemon je u tim stvarima upravo čudesno dobar, pomisli Godwyn zadivljeno.

Elizabeth reče: "A kako to, po vama, postići?"

"Djela govore više od riječi. Ti prva odbij nositi masku. Kad te upitaju za razloge, samo nehajno reci kako si čula da se radi o muslimanskom običaju i kako su ti draži kršćanski načini zaštite. Potiči prijateljice da također odbijaju masku i tako te podupru. Usto nemoj prečesto prati ruke. Kad primijetiš da se ljudi pridržavaju Carisinih uputa, samo se s neodobravanjem mršti - ali ništa ne govori."

Godwyn je kimao. Philemonova prepredenost katkada je graničila s genijalnošću.

"Ne bismo li trebali spomenuti i herezu?"

"Herezu spominji koliko ti srce želi, samo je nemoj izravno povezivati s Caris.

Reci kako si čula da su u nekom drugom gradu smaknuli nekog heretika ili štovatelja vruga koji je uspio uništiti čitav samostan,

možda negdje u Francuskoj.”

“Ne bih željela reći ništa što nije istina”, reče Elizabeth nepopustljivo.

Philemon je ponekad zaboravljao da nisu svi beskrupulozni poput njega.

Godwyn stoga žurno reče: “Svakako. . Philemon samo želi reći da takve priče treba ponavljati ako i kada ih čuješ, da podsjetiš redovnice na uvijek prisutnu opasnost.”

“U redu.” Oglasilo se zvono za nonu i Elizabeth je ustala. “Ne smijem propustiti misu. Ne bih htjela da netko primijeti da me nema i zaključi da sam ovdje.”

“To je svakako ispravno”, reče Godwyn. “Osim toga, dogovorili smo plan.”

Ona kimne. “Bez maske.”

Godwyn je na njoj jasno vidio da je muči sumnja. Stoga upita: “Ne misliš valjda da maske pomažu, zar ne?”

“Ne”, odgovori ona. “Naravno da ne. Kako bi mogle pomoći?”

“Upravo tako.”

“Hvala na objedu”, reče ona i iziđe.

Razgovor je protekao dobro, pomisli Godwyn. Ipak, i dalje je bio zabrinut, pa se nervozno obratio Philemonu: “Elizabeth sama možda neće biti u stanju uvjeriti ljude da je Caris još uvijek vještica.”

“Slažem se. Možda ćemo joj u tome morati pomoći.”

“Možda nekom propovijedi?”

“Upravo tako.”

“O kugi ću progovoriti s propovjedaonice u katedrali.”

Philemon ga zamišljeno pogleda. “Moglo bi biti opasno izravno napasti Caris.

To bi nam se moglo obiti o glavu.”

Godwyn se složio s takvom ocjenom. Dođe li do otvorenog sukoba između njega i Caris, stanovnici Kingsbridgea po svoj će se prilici prikloniti njoj. “Neću je spomenuti poimence.”

“Samo posij sjeme sumnje, a ljudi neka sami izvuku zaključke.”

“Obrušit ću se na krivovjerstvo, štovanje vruga i poganske običaje.”

Uto se na vratima pojavila Godwynova majka, Petranilla. Bila je jako pognuta, te je hodala uz pomoć dva štapa, no velika glava i dalje je energično stršala prema naprijed na koščatim ramenima. “Kako je prošao razgovor?” upita.

Upravo je ona poticala Godwyna da napadne Caris i odobrila Philemonov plan.

“Elizabeth će nas u svemu poslušati”, reče Godwyn zadovoljno. Uživao je kad god bi joj mogao prenijeti dobre vijesti.

“Izvršno. A sada želim razgovarati s tobom o nečem drugom.” Zatim se obratila Philemonu. “Ti nam nećeš trebati.”

Još nekoliko trenutaka Philemon je izgledao povrijeđeno, poput djeteta koje je zaradilo neočekivanu pljusku. Iako je bio okrutan i nemilosrdan, nije ga bilo teško povrijediti. No pribrao se vrlo brzo, pretvarajući se da ga njezina grubost nimalo ne dira, da ga čak zabavlja. “Svakako, gospođo”, reče dramatično naglašavajući poslušnost.

Godwyn mu reče: “Pobrini se za nonu umjesto mene, može?”

“Svakako.”

Nakon što je izišao, Petranilla je sjela za veliki stol i rekla: “Znam da sam te upravo ja poticala da razvijaš dar tog mladića, ali moram priznati da se danas ježim od njega.”

“Nikada nije bio korisniji nego sada.”

“Nikada ne možeš istinski vjerovati bezobzirnome čovjeku. Ako je spreman izdati druge, zašto jednom ne bi izdao i tebe?”

“To ću zapamtiti”, reče Godwyn, iako je imao dojam da je sada već toliko vezan za Philemona, da je bilo teško i zamisliti funkcioniranje bez njega. No to nije htio reći majci. Odlučivši se za promjenu teme, sada upita: “Želiš li malo vina?”

Ona odmahne glavom. “I bez toga bih vrlo lako mogla pasti. Sjedni i poslušaj me.”

“U redu, majko.” Sjeo je kraj nje, za stol.

“Želim da napustiš Kingsbridge prije nego se ta epidemija još pogorša.”

“To ne mogu učiniti. Ali ti bi mogla poći. .”

“Ja nisam važna! Ionako ću ubrzo umrijeti.”

Ta pomisao pobudila je u Godwynu paničan strah. “Ne govori tako!”

“Ne budi glup. Šezdeset mi je godina. Pogledaj me. . ne mogu čak ni uspravno stajati. Vrijeme je za odlazak. Ali tebi su tek četrdeset dvije - i toliko je toga još pred tobom! Mogao bi postati biskup, nadbiskup, možda čak i kardinal.”

Kao i uvijek, zbog njezine bezgranične ambicioznosti, Godwyn je osjetio vrtoglavicu. Je li doista u stanju postati kardinal? Ili je to tek plod majčina sljepila? Pravi odgovor na to pitanje nije znao.

“Ne želim da umreš od kuge prije nego što ostvariš ono što ti je sudbina namijenila”, zaključila ona.

“Majko, nećeš umrijeti.”

“Pusti mene”, reče ona ljutito.

“Ne mogu napustiti grad. Moram se pobrinuti za to da redovnice ne izaberu Caris za prioricu.”

“Neka što prije održe izbor. U protivnom, bježi bez obzira na to i prepusti izbor u Božje ruke.”

Kuga ga je užasavala, ali se bojao i neuspjeha. “Izaberu li Caris, mogao bih ostati bez svega!”

Sada mu se obratila blažim tonom: “Godwyne, poslušaj me. Imam samo jedno dijete, a to si ti. Ne mogu podnijeti pomisao da bih te mogla izgubiti.”

Promjena tona toliko ga je šokirala da je zašutio.

Ona nastavi: “Molim te, preklinjem te, bježi iz ovoga grada i idi nekamo gdje se ne možeš zaraziti.”

Nikada u životu nije vidio da nekoga tako moli. To ga je posve obeshrabrilo.

Osjećao je istinski strah. Tek da je malo zaustavi, rekao je: “Dopusti da prvo promislim o svemu.”

“Ta kuga. .” reče ona. “Ta je kuga poput vuka u šumi. Kad je vidiš, ne razmišljaš, nego - bježiš.”

Godwyn je održao propovijed u nedjelju uoči Božića.

Bio je to suh dan, s visokim blijedim oblacima koji su zatvarali hladni nebeski svod. Središnji zvonik katedrale prekrivalo je pravo ptičje gnijezdo koje se sastojalo od skela, uređenih od konopaca i grana, na mjestima na kojima ga je Elfric uklanjao odozgo prema

dolje. Sudionici sajma na travnjaku drhturili su očekujući malobrojne transakcije s rijetkim zabrinutim kupcima. Iza sajma, zamrznuta trava na groblju bila je načičkana smeđim pravokutnicima više od stotinu svježih grobova.

No crkva je bila dupkom puna. Inje koje je Godwyn uočio na unutarnjim zidovima za vrijeme prime, raspršilo se zahvaljujući toplini tisuća tijela do trenutka kada je ušao u crkvu radi služenja božične mise. Vjernici su se natiskivali šćućureni u kaputima i ogrtačima boje zemlje, i izgledali su poput stoke u oboru. Znao je da su došli zbog kuge. Tisućama vjernika iz grada pridružile su se i stotine ljudi iz okolnih sela, a svi su oni tražili Božju zaštitu od bolesti koja je već bila pogodila najmanje po jednu obitelj iz svake gradske ulice i svakog sela. Godwyn je suosjećao s tim ljudima. Čak se i on u posljednje vrijeme počeo gorljivije moliti.

U uobičajenim okolnostima samo su vjernici u prvim redovima svečano pratili misu. Oni otraga čavrljali su s prijateljima i susjedima, dok su se mladi zabavljali posve u pozadini. No tog dana iz glavnoga broda nisu dopirali gotovo nikakvi zvukovi. Sve glave bile su okrenute prema redovnicima i redovnicama, s neuobičajenom pozornošću prateći kako izvode obred. Svi su savjesno ponavljali molitve i odgovore, u očajničkom nastojanju da se što više domognu svetosti koja će ih štititi. Godwyn je promatrao ta lica, čitao njihove izraze. Na svima je vidio užasan strah. Poput njega, i oni su se u strahu pitali tko će sljedeći kihnuti, kome će prokrvariti nos ili kome će se na koži pojaviti ljubičastocrne mrlje.

U prvome redu vidio je grofa Williama i njegovu suprugu Philippu, s dvojicom odraslih sinova, Rolandom i Richardom, te mnogo mlađom kćeri, Odilom, kojoj je bilo četrnaest godina. William je grofovijom vladao na jednak način kao i njegov otac, Roland, uz poštivanje reda i pravde, te čvrstom rukom koja je ponekad bila i okrutna. Doimao se zabrinuto:

epidemiju kuge u svojoj grofoviji nije nikako mogao spriječiti, ni nadzirati, koliko god bio odlučan i nesmiljen. Philippa je zagrlila djevojčicu, kao da je želi zaštititi.

Kraj njih je stajao sir Ralph, gospodar Tencha. Ralph nikada nije znao dobro prikriti osjećaje, a sada se doimao užasnuto. Njegova

supruga, i sama još dijete, nosila je u naručju sićušnog sina. Godwyn je to dijete nedavno krstio imenom Gerald, prema djedu, koji je stajao u blizini, zajedno s bakom, Maud.

Godwyn je tako pogledom došao i do Ralphova brata, Merthina. Kad se Merthin vratio iz Firence, Godwyn se nekako bio ponadao da će Caris odbaciti zavjete i napustiti samostan. Smatrao je da će kao obična supruga jednog građanina izazivati manje problema. No do toga nije došlo. Merthin je držao za ruku svoju malenu kći iz Italije. Kraj njih je bila Bessie, iz gostionice Zvono.

Bessiein otac, Paul, već je bio podlegao kugi.

Nedaleko od njih nalazila se obitelj koju je Merthin bio odbacio: Elfric, njegova kći Griselda, dječak koji je ponio ime Merthin - sada desetogodiš- njak -

te Harry Zidar, muškarac za kojeg se Griselda udala nakon što je odustala od nade da će se udati za prvog Merthina. Kraj Elfrica je stajala njegova druga supruga, Godwynova sestrična Alice. Elfric je neprestano dizao pogled. Bio je podignuo privremeni svod nad križištem, kako bi mogao nesmetano ukloniti zvonik, i sada se ili divio svome radu ili u vezi s njim bio zabrinut.

Nikome nije promakao nedolazak biskupa Shiringa, Henrija od Monsa. Biskup bi inače održao prigodnu božićnu propovijed. No, nije se pojavio. Toliki svećenici već su bili umrli od kuge da je biskup imao pune ruke posla obilazeći župe i tražeći zamjene. Već se govorilo o ublažavanju kriterija za svećenika, zaredivanju mlađih od dvadeset pet godina, pa čak i muškaraca rođenih izvan zakonite veze.

Godwyn stupi za propovjedaonicu. Pred njim je bila osjetljiva zadaća. Mora izazvati strah i mržnju i usmjeriti ih prema najomiljenijoj osobi u Kingsbridgeu. I sve to mora ostvariti tako da joj ne spomene ime, čak i tako da ljudi i ne pomisle da ima nešto protiv nje. Svi se moraju gnjevno obrušiti na nju, ali pritom moraju biti uvjereni da je to njihova vlastita zamisao, a ne njegova.

Nije bilo propovijedi na svim misama. Samo u najsvečanijim prigodama, na kojima bi se našlo veliko mnoštvo ljudi, on se obraćao vjernicima, a ni tada nije svaki put držao propovijed. Često je tu bilo objava, poruka koje je slao nadbiskup ili kralj, u vezi s događajima od

nacionalnog značenja - vojnim pobjedama, porezima, kraljevskim rođenjima i smrtima. No današnji je dan bio osobit.

“Što je bolest?” započne obraćanje. Crkva je već bila utihnula, no sada su se svi posve smirili. Postavio je pitanje koje je mučilo baš sve nazočne.

“Zašto nam Bog šalje bolesti i pošasti koje nas toliko muče i usmrćuju?”

Uhvatio je majčin pogled. Stajala je iza Elfrica i Alice. To ga je odjednom podsjetilo na njezino predviđanje o tome da će uskoro umrijeti. Na trenutak je zastao, paraliziran od straha, toliko da nije mogao nastaviti govor. Okupljeni su se s nelagodom meškoljili, čekajući. Znajući da gubi njihovu pozornost, osjetio je val panike, a to je samo pogoršalo paraliziranost. Nakon toga ipak se pribrao.

“Bolest je kazna za grijeh”, nastavi. Tijekom godina razvio je određeni stil držanja propovijedi. Nije bio žestok i ekstravagantan poput Fratra Murda.

Izražavao se razgovornim načinom, ostavljajući prije dojam razumnog čovjeka nego nekakvog demagoga. Pitao se koliko je to uopće prikladno za izazivanje onakve mržnje, kakvu je želio da osjete. No Philemon je tvrdio da tako zvuči uvjerljivije.

“Kuga je osobita bolest, pa tako znamo da nam je Bog poslao osobitu kaznu.”

Sa svih strana začuo se prigušeni žamor, mješavina šapta i zapomaganja. Svi su željeli čuti upravo takve riječi, a to ga je ohrabrilo.

“Moramo se upitati koje smo to grijeha počinili da zaslužimo takvu kaznu.”

Dok je to govorio, uočio je Madge Tkalčevu, koja je stajala sama. Kad je posljednji put došla u crkvu, imala je supruga i četvero djece. Već je pomislio kako bi mogao ustvrditi da se ona obogatila služeći se bojama dobivenima vještichjim čarolijama, no potom je zaključio da to ne bi bio mudar pristup. Madge je bila odviše omiljena i poštovana.

“Kažem vam da nas Bog kažnjava zbog hereze. Na ovome svijetu - u ovome gradu - čak i danas, u ovoj uzvišenoj katedrali - ima ljudi koji dovode u pitanje autoritet Božje svete crkve i njezinih

službenika. Takvi ljudi sumnjaju da se kruh sakramentom pretvara u istinsko tijelo Kristovo, poriču djelotvornost misa održanih za preminule. Tvrde da je idolopoklonstvo moliti se ispred svetačkih kipova.” Bili su to uobičajeni oblici krivovjerja o kojima se raspravljalo među studentima teologije u Oxfordu. Rijetki pojedinci u Kingsbridgeu marili su za takvu argumentaciju, pa je Godwyn na licima okupljenih već uočio tragove razočaranja i dosade. Slutio je da ih ponovno gubi i osjećao kako u njemu ponovno buja panika. Već obuzet beznađem, još je dodao: “U ovome gradu ima osoba koje se bave vještičjim čarolijama.”

Odmah im je privukao pozornost. Svi su zatečeno uzdahnuli.

“Moramo budno paziti na pojave koje možemo nazivati lažnom religijom”, nastavi sada. “Ne smetnite s uma da jedino Bog može izliječiti bolest. Molitva, ispovijed, pričest, pokora - to su lijekovi koje propisuje kršćanstvo.” Malo je podignuo glas. “Sve je ostalo bogohuljenje!”

To nije dovoljno jasno, zaključio je. Mora biti određeniji.

“Jer ako nam Bog pošalje kaznu, a mi joj pokušamo izmaći, ne opiremo li se zapravo Njegovoj volji? Možemo Mu se moliti i tražiti da nam oprost, a On će nam možda u svojoj dobroti izliječiti bolest. Ali bezbožni načini liječenja samo će pogoršati stanje.” Svi su ga opčinjeno slušali, a on se zahuktavao. “Upozoravam vas! Raznorazne čarolije, zazivanje vilenjaka, nekršćanske inkantacije i čaranja, a osobito poganske navike - sve su to vještičja posla, čarolije koje Božja sveta crkva zabranjuje.”

Njegova su prava publika tog dana bile trideset dvije redovnice iza njega, u crkvenome koru. Dotada ih je tek nekoliko iskazalo protivljenje Caris i potporu Elizabeth, odbijajući nositi maske kao zaštitu od kuge. Kako su stvari tada stajale, Caris bi bez poteškoća pobijedila na izboru čelnice ženskog samostana, koji se trebao održati sljedeći tjedan. On je redovnicama morao prenijeti nedvosmislenu poruku o tome da Caris provodi heretične medicinske postupke.

“Tko god je kriv za takve postupke. .” zašutio je ne bi li pojačao djelovanje riječi, nagnuvši se naprijed i zagledavši se u okupljene vjernike “.. tko god to bio u gradu. .” osvrnuo se i pogledao iza sebe,

prema redovnicima i redovnicama u koru “.. pa čak i u prioratu. .” a zatim se ponovno okrenuo naprijed. “Kažem, tko god skrivi nešto od toga. . valja ga izbjegavati, izopćiti.”

Ponovno je zašutio, da pojača učinak riječi.

“I Bog neka bude milosrdan dušama takvih.”

Poglavlje 61.

Paul Zvonar pokopan je tri dana uoči Božića. Svi koji su se na toj prosinačkoj hladnoći našli kraj njegova zaleđenog groba pozvani su u Zvono, kako bi nazdravili u njegovu čast. Njegova kći, Bessie, sada je bila vlasnica lokala. Nije željela tugovati sama, pa je velikodušno točila najbolje pivo. Lennie Guslač svirao je tužne melodije na instrumentu s pet žica, dok su ožalošćeni, kako je tugovanje odmicalo, a pijanstvo jačalo, sve više plakali i postajali sve sentimentalniji.

Merthin je s Lollom sjedio u kutu. Dan ranije na sajmu je kupio nešto slatkih groždica iz Korinta - bila je to vrlo skupa delikatesa. Sada ih je jeo s Lollom, istodobno je podučavajući brojevima. Odbrojao je devet groždica za sebe, no kada je brojao njoj, preskakao je svaki drugi broj: "Jedan, tri, pet, sedam, devet."

"Ne!" usklikne ona. "Tako nije dobro!" Smijala se, jer je znala da je samo zadirkuje.

"Ali svakome sam odbrojao devet", pobuni se on.

"Ali ti imaš više!"

"Pa kako je to moguće?"

"Nisi ih dobro brojao, ludice."

"Onda će biti najbolje da ih ti brojiš, pa da vidimo hoće li ići bolje."

Bessie je sjela kraj njih. Na sebi je imala najsvečaniju haljinu, koja joj je bila malko uska. "Mogu li ja dobiti koju groždicu?" upita.

Lolla reče: "Da, samo nemoj da ih tata broji."

"Bez brige", reče Bessie. "Ja poznajem njegove smicalice."

"Izvoli", reče Merthin Bessie. "Jedan, tri, devet, trinaest. . oh, pa trinaest je previše. Bit će najbolje da vratim nekoliko komada." Uzeo je tri groždice.

"Dvanaest, jedanaest, deset. Eto, sad imaš deset groždica."

Lolli je to bilo neizmjerno smiješno. "Ali ima samo jednu!" reče.

"Opet sam pogrešno brojao?"

"Da!" Pogledala je Bessie. "Mi poznajemo njegove smicalice."

"Onda ih ti prebroji."

Uto su se otvorila vrata i propustila nalet ledenog zraka. U gostionicu je ušla Caris, umotana u debeli ogrtač. Merthin se nasmiješi. Kad god bi je ugledao, bio je sretan što je još živa.

Bessie je oprezno pogleda, ali joj se ipak srdačno obrati. “Zdravo, sestro”, reče. “Lijepo je od tebe što si se sjetila mog oca.”

Caris reče: “Neopisivo mi je žao što si ostala bez njega. Bio je to dobar čovjek.”

I ona se držala službeno i uljudno. Merthin uvidi da te dvije žene jedna u drugoj vide suparnicu u borbi za njegovu naklonost. Nije mu bilo jasno što je učinio da zasluži takvu predanost.

“Hvala”, reče Bessie, obraćajući se Caris. “Jesi li za čašu piva?”

“Vrlo si ljubazna, ali ne bih. Trebala bih razgovarati s Merthinom.”

Bessie pogleda Lollu. “Hoćemo li ispeći koji kesten na vatri?”

“Da, molim!”

Bessie je odmah odvela Lollu.

“Dobro se slažu”, reče Caris.

Merthin kimne. “Bessie ima toplo srce, a nema djecu.”

Caris ga tužno pogleda. “Ni ja nemam djecu. . ali možda nemam ni toplo srce.”

Merthin joj dodirne ruku. “Znam da nije tako”, reče. “Imaš toliko toplo srce da se moraš brinuti ne samo za jedno ili dvoje djece, već za desetke ljudi.”

“Lijepo je od tebe što gledaš na taj način.”

“Ali to je jednostavno istina. Kakva je situacija u bolnici?”

“Nepodnošljiva. Sve je puno ljudi na samrti, a ja im ne mogu nikako pomoći, osim da ih pokapam.”

Merthin osjeti kako ga obuzima val suosjećanja. Uvijek je bila toliko sposobna, toliko pouzdana, no sada se jasno vidjelo pod kolikim je pritiskom i to je bila spremna pokazati, barem njemu, ako već ne i drugima. “Izgledaš umorno”, reče.

“Sam Bog zna koliko sam umorna.”

“Vjerojatno brineš i zbog izbora.”

“Došla sam te zamoliti pomoć u vezi s tim.”

Merthin je oklijevao. Razdirali su ga suprotstavljeni osjećaji. Dio njega htio je da ona ostvari svoje težnje i postane priorica. No hoće li

se u tom slučaju ikada udati za njega? Sramotno sebično nadao se da će izgubiti na izborima i odbaciti zavjete. Ipak, želi joj pružiti svu moguću pomoć koju traži, samo zato što je voli.

“U redu”, reče.

“Godwynova jučerašnja propovijed silno mi je naškodila.”

“Zar se doista nikad nećeš riješiti te stare optužbe da si vještica? Pa to je tako besmisleno!”

“Ljudi su glupi. Propovijed je imala dalekosežan utjecaj na redovnice.”

“Što je, dakako, i bio cilj.”

“Bez imalo sumnje. Tek su rijetke povjerovala kad je Elizabeth rekla da su moje maske poganske. Maske su odbacile tek njezine bliske prijateljice: Cressie, Elaine, Jeannie, Rosie i Simone. No kad su ostale čule poruku s propovjedaonice u katedrali, sve se promijenilo. Sve povodljivije sestre sada su odbacile masku.

Neke izbjegavaju svrstavanje, tako što uopće ne dolaze u bolnicu. Masku još nosi tek šačica njih: ja i četiri redovnice s kojima sam bliska.”

“Toga sam se pribojavao.”

“Sad kad više nema majke Cecilije, Mair i Stare Julie, glasati mogu samo trideset dvije redovnice. Za pobjedu je potrebno samo sedamnaest glasova.

Elizabeth je u početku imala pet deklariranih sljedbenica. Zahvaljujući propovijedi, stekla ih je još jedanaest. Uz njezin vlastiti glas, to je točno sedamnaest. Ja imam tek pet, a čak i kad bi za mene glasale sve neodlučne sestre, opet bih izgubila.”

Merthin je zbog toga osjetio bijes. Zacijelo silno boli kad te tako odbace nakon svega što si učinila za ženski samostan. “Što uopće možeš poduzeti?”

“Biskup mi je posljednja nada. Okrene li se on protiv Elizabeth, te objavi da neće potvrditi njezin izbor, mogla bi izgubiti dio potpore, pa bih ja imala određene izgleda.”

“Kako možeš utjecati na njega?”

“Ja ne mogu, ali ti bi možda mogao. . odnosno, mogao bi utjecati župni ceh.”

“Pa, da, vjerojatno. .”

“Večeras imaju sastanak. Pretpostavljam da ćeš mu nazočiti.”

“Hoću.”

“Promisli o tome. Godwyn već ima grad u šaci. Blizak je s Elizabeth - njezina obitelj zakupljuje zemlju od priorata, a Godwyn uvijek dobro pazi da im pogoduje. Postane li priorica, bit će poslušna poput Elfrica. Godwyn neće imati protivnika ni u prioratu ni izvan njega. Bit će to smrt Kingsbridgea.”

“To je istina, ali hoće li se članovi ceha složiti s time da interveniraju kod biskupa. .”

Na njezinu licu odjednom se ukazala užasna malodušnost.
“Samo pokušaj.

Ako te odbiju, neka bude kako bude.”

Njezino ga je beznade dirnulo, te je žalio što ne može pokazati više optimizma. “Hoću, svakako.”

“Hvala.” Caris ustane. “Ti zacijelo imaš podvojene osjećaje u vezi s tim. Hvala ti što si ipak istinski prijatelj.”

On se ironično nasmiješi. Želi joj biti suprug, a ne prijatelj. Ali prihvatit će što mu se nudi.

Ona iziđe na hladnu ulicu.

Merthin se pridružio Bessie i Lolli kraj vatre. Kušao je njihove pečene kestene, ali je pritom bio odsutan. Godwynov je utjecaj bio zloćudan, no njegova je moć i unatoč tome samo jačala. Zašto? Možda zato jer je ambiciozna osoba bez savjesti

- a to je moćna kombinacija.

Nakon što se spustila tama, stavio je Lollu na počinak i platio kćeri jednog susjeda da pripazi na nju. Bessie je gostionicu prepustila konobarici Sairy. Pod debelim ogrtačima, došli su glavnom ulicom do cehovske dvorane, radi zimskog zasjedanja.

U stražnjem dijelu dugačke prostorije nalazila se prigodna bačva s pivom za članove. Čini se da su ovog Božića svi neuobičajeno predani zabavi, pomisli Merthin. Svi su mnogo pili na bdijenju za Paula Zvonara, a neki od tih ljudi sada su došli Merthinovim stopama i ponovno napunili vrčeve, željno, kao da nisu pili već tjedan dana. Možda su na taj način lakše zaboravljali kugu.

Bessie je bila među četiri osobe tek uvedene u članstvo ceha. U tri preostala slučaja radilo se o najstarijim sinovima vodećih trgovaca

i obrtnika koji su umrli.

Kao feudalni gospodar građana Kingsbridgea, Godwyn zacijelo uživa u porastu prihoda od poreza na nasljeđivanje, uvidi Merthin.

Nakon što su riješili formalne pojedinosti, Merthin je potaknuo temu izbora nove priorice.

“Nas se to ne tiče”, spremno reče Elfric.

“Naprotiv, ishod će utjecati na poslovanje u ovom gradu, i to godinama, možda čak i desetljećima”, ustvrdi Merthin. “Priorica je jedna od najbogatijih i najmoćnijih osoba u Kingsbridgeu i morali bismo učiniti sve što je u našoj moći da na to mjesto dođe osoba koja ničim neće ometati naš rad.”

“Ali mi tu ne možemo ništa - nemamo pravo glasa.”

“Ali imamo utjecaj. Mogli bismo se založiti kod biskupa.”

“To još nitko nikada nije učinio.”

“To baš i nije neki argument.”

U razgovor se umiješao Bill Watkin. “Tko su kandidatkinje?”

Merthin odgovori. “Oprosti, mislio sam da znate. Sestra Caris i sestra Elizabeth. Smatram da bismo trebali poduprijeti Caris.”

“Naravno”, reče Elfric. “I svi dobro znamo zašto!”

Dvoranom se prolomio smijeh. Svi su znali za dugogodišnji, čas topliji, čas hladniji, odnos između Merthina i Caris.

Merthin se nasmiješi. “Ma samo se vi smijte. . ne smeta mi. Samo se prisjetite da je Caris odrastala u obitelji koja se bavila vunom i da je pomagala ocu, pa dobro poznaje probleme i izazove s kojima se susreću trgovci i obrtnici - dok je njezina suparnica kći jednog biskupa i vjerojatnije će biti na priorovoj strani.”

Elfric je bio posve crven u licu - dijelom od ispijenog piva, pomisli Merthin, no ponajviše od gnjeva. “Zašto me mrziš, Merthine?” upita.

Merthina je pitanje zateklo. “Mislio sam da je zapravo obrnuto. .”

“Zaveo si mi kći, a onda si odbio brak s njom. Pokušao si me spriječiti da gradim most. Već sam pomislio da smo te se riješili, a onda si se vratio i ponizio me zbog pukotina u mostu. Tek koji dan nakon povratka pokušao si me ukloniti s načelničkog mjesta i postaviti za načelnika svog prijatelja Marka. Čak si neizravno

ustvrdio i da su pukotine na katedrali moje maslo, iako je izgrađena prije nego što sam se rodio. Ponavljam pitanje: zašto me mrziš?”

Merthin nije znao što da kaže. Kako je moguće da Elfric ne zna što mu je učinio? No Merthin se u to nije želio upuštati pred cijelim župnim cehom - to mu se činilo djetinjastim. “Ne mrzim te. Bio si okrutan majstor dok sam bio tvoj naučnik i nemaran si graditelj, Godwynov laskavi poslušnik, ali te i unatoč svemu tome ne mrzim.”

Jedan od novih članova, Joseph Kovač, upita: “Time se bavite na sastancima župnoga ceha - glupim prepirkama?”

Merthin je imao dojam da mu je nanijeta nepravda. On nije prvi skrenuo na osobne teme. No kad bi to napomenuo, stekao bi se dojam da samo nastavlja glupu prepirku. Stoga nije rekao ništa, zaključujući kako je Elfric vrlo prepreden.

“Joe je u pravu”, reče Bill Watkin. “Nismo došli slušati prepucavanja između Elfrica i Merthina.”

Merthinu se nikako nije svidjelo što ga Bili samo tako trpa u isti koš s Elfricom. Članovi ceha općenito su mu bili skloni i držali su se blago neprijateljski prema Elfricu, još od onog sukoba u vezi s napuklinama na mostu.

Štoviše, članovi bi bili smijenili Elfrica s načelničkog mjesta da Mark nije umro.

No nešto se u međuvremenu promijenilo.

Merthin upita: “Možemo li se vratiti na temu koja je pred nama, a to je obraćanje biskupu da se zauzme za Caris i njezin izbor na mjesto priorice?”

“Ja sam protiv”, reče Elfric. “Prior Godwyn želi Elizabeth.”

Začuo se i neki novi glas. “Ja sam uz Elfrica. Ne želimo sukobe s priorom.” Bio je to Marcel Voštar, koji je imao ugovoren posao opskrbe priorata voštanicama.

Godwyn mu je bio najveća mušterija. Merthina to nije iznenadilo.

No sljedeći ga je govornik šokirao. Bio je to Jeremiah Graditelj, koji je rekao:

“Čini mi se da ne bismo trebali podržati osobu optuženu za herezu.” Dvapat je pljunuo na pod, lijevo, pa desno, te se prekrižio.

Merthin je bio odviše zatečen da uzvрати. Jeremiah je oduvijek bio neopisivo praznovjeran, no Merthin ni u snu ne bi pomislio da će

ga to dovesti do toga da izda vlastitog mentora.

Carisinu obranu tako je morala preuzeti Bessie. "To je oduvijek bila apsurdna optužba", reče.

"Ali nikada nije ni opovrgnuta", reče Jeremiah.

Merthin je nepomično piljio u njega, no ovaj je izbjegavao njegov pogled. "Što te spopalo, Jimmie?" upita Merthin.

"Ne želim umrijeti od kuge", odgovori Jeremiah. "Svi ste čuli propovijed: valja izopćiti sve koji se služe poganskim sredstvima. A mi razgovaramo o tome da od biskupa zatražimo da je imenuje prioricom - time je nećemo izopćiti!"

Začuo se žamor pun odobravanja, a Merthin shvati da se javno mnijenje okrenulo. Ostali nisu bili naivni poput Jimmieja, ali su se bojali koliko i on. Kuga je sve prestravila, posve potkopavajući racionalnost. Godwynova propovijed bila je djelotvornija no što je Merthin mislio.

Već je bio pripravan dići ruke od svega - a onda se prisjetio Caris, njezine premorenosti i demoraliziranosti, te je još jednom pokušao. "Ovo sam već jednom proživio, u Firenci", reče. "Upozoravam vas, svećenici i redovnici neće nikoga spasiti od bolesti. Godwynu ćete na pladnju predati čitav grad, a sve uzalud."

Jeremiah reče: "To mi zvuči gotovo kao bogohuljenje."

Merthin pogleda uokolo. I ostali su se slagali s njim. Bili su odviše uplašeni da razmišljaju racionalno. On sada više ništa ne može postići.

Odlučili su da neće poduzeti ništa u vezi s izborom priorice, a ubrzo nakon toga članovi su se razišli u podosta lošoj atmosferi. Članovi su pritom uzimali zapaljene štapove iz vatre kako bi osvijetlili put do kuće.

Merthin je zaključio kako je prekasno da o svemu izvijesti Caris - redovnice su, baš kao i redovnici, odlazile na počinak kad bi se spustio mrak, te ustajale u ranim jutarnjim satima. No ispred vijećnice je čekao netko u velikome vunenom ogrtaču, a on se nemalo iznenadio kad je pri svjetlu svoje baklje ugledao izmučeno Carisino lice. "Što se dogodilo?" upita ona zabrinuto.

"Nisam uspio", reče. "Žao mi je."

Pod svjetlom baklje doimala se povrijeđeno. "Što su rekli?"

“Da se neće miješati; povjerovali su propovijedi.”

“Budale.”

Zajedno su se počeli spuštati glavnom ulicom. Kod ulaza u priorat Merthin reče: “Napusti samostan, Caris. Ne zbog mene, nego zbog sebe. Ne možeš raditi pod Elizabethinim nadzorom. Mrzi te i onemogućavat će sve što pokušaš učiniti.”

“Još nije pobijedila.”

“Ali pobijedit će. . i sama si rekla. Odbaci zavjete i udaj se za mene.”

“I brak je zavjet. Pogazim li zavjet dan Bogu, zašto bi mi vjerovao da ću održati ono što sam obećala tebi?”

On se nasmiješi. “Riskirat ću. .”

“Dopusti da promislim o tome.”

“O tome razmišljaš već mjesecima”, reče Merthin kivno. “Ne odeš li sada, nećeš nikada.”

“Sada ne mogu otići. Ljudi me trebaju više nego ikada.”

Osjećao je kako u njemu buja bijes. “Neću dovijeka pitati.”

“Znam.”

“Štoviše, nakon današnjeg dana, više te neću pitati.”

Ona zaplače. “Žao mi je, ali ne mogu napustiti bolnicu usred epidemije kuge.”

“Bolnicu. .”

“I građane ovoga grada.”

“A što je s tobom?”

Pod svjetlom njegove baklje njezine su suze blistale. “Tako sam im užasno potrebna.”

“Nezahvalni su, svi redom - redovnice, redovnici, građani. Barem ja znam, tako mi svega!”

“To ništa ne mijenja.”

On kimne, prihvaćajući njezinu odluku, potiskujući sebični gnjev koji mu se dizao iz utrobe. “Smatraš li da je tako, moraš ispuniti preuzetu dužnost.”

“Hvala na razumijevanju.”

“Volio bih da je sve završilo drukčije.” “I ja.”

“Bit će najbolje da uzmeš ovu baklju.”

“Hvala.”

Uzela je njegov zapaljeni štap i okrenula se. On ju je gledao i mislio: je li ovo kraj? Je li to sve? Udaljavala se karakterističnim korakom, odlučnim i samopouzdanim, no glava joj je bila pognuta. Prošla je kroz ulaz i nestala.

Svjetla iz Zvona veselo su prodirala kroz pukotine i otvore oko prozorskih kapaka i ulaznih vrata. On uđe.

Posljednji rijetki gosti pijano su se opraštali, a Sairy je skupljala vrčeve i brisala stolove. Merthin je pogledao Lollu, koja je čvrsto spavala, pa je platio djevojci koja ju je čuvala. Pomislio je kako bi mogao leći, no znao je da neće zaspati. Bio je odviše uzrujan. Zašto ga je upravo večeras izdalo strpljenje?

Naljutio se. No njegov je bijes bio plod straha, shvatio je sada, malo se primirivši.

Prava podloga svemu bio je njegov užasni strah da će se Caris zaraziti i umrijeti.

Sjeo je na klupu u gostionici i skinuo čizme. Ostao je tako sjediti, zagledan u vatru, pitajući se zašto ne može doći do onoga što želi više od ičega na svijetu.

Uto je ušla Bessie i objesila ogrtač. Sairy je otišla, a Bessie je zaključala ulazna vrata. Sjela je nasuprot Merthinu, u veliki naslonjač, na mjesto na kojem je uvijek sjedio njezin otac. "Žao mi je zbog svega što se dogodilo na sastanku ceha", reče ona. "Ne znam točno tko je u pravu, ali znam da si razočaran."

"Ipak, hvala što si me podržala."

"Uvijek ću te podržavati."

"Možda je vrijeme da prestanem voditi Carisine bitke."

"S tim se slažem. Ali vidim da si zbog toga tužan."

"Tužan i bijesan. Čini mi se da sam potratio pola života čekajući Caris."

"Ljubav se nikad ne rasipa uzalud."

On je iznenađeno pogleda, a trenutak kasnije reče: "Mudra si."

"U kući nema nikoga osim Lolle", reče ona. "Svi su božićni gosti otišli." Ona ustane i klekne pred njega. "Voljela bih te utješiti", reče. "Kako god mogu."

On pogleda njezino oblo, srdačno lice i osjeti kako mu tijelo reagira. Već dugo, dugo nije držao u naručju meko žensko tijelo.

Ipak, odmahnuo je glavom. “Ne želim te iskoristiti.”

Ona se nasmiješi. “Ne tražim da se vjenčamo. Ne tražim čak ni da me voliš.

Tek sam pokopala oca, a tebe je razočarala Caris. I tebi i meni treba netko topao za koga se možemo uhvatiti.”

“Da otupi bol, poput vrča vina.”

Ona ga uhvati za ruku i poljubi mu dlan. “Bolje od vina”, reče. Položila mu je ruku na dojku. Bila je krupna i meka. On uzdahne i stane je milovati. Ona pridigne lice, a on se nagne prema njoj i poljubi je u usta. Prigušeno je zastenjala od užitka. Poljubac je bio slastan, poput hladnog pića za ljetne žege, i nije htio prestati.

Ona se na koncu odvojila od njega, sva zadihana. Ustala je i preko glave svukla vunenu haljinu. Pod svjetlom vatre nago je tijelo bilo ružičasto. Bila je puna oblina: naglašeni bokovi, zaobljeni trbuh, oble dojke. I dalje sjedeći, položio je ruke na njezin struk i privukao je. Ljubio joj je toplu kožu na trbuhu, a potom i ružičaste vrške grudi. Podignuo je pogled prema njezinu rumenom licu. “Idemo na kat?” tiho upita.

“Ne”, reče ona, gotovo bez daha. “Ne mogu toliko čekati.”

Poglavlje 62.

Izbor za funkciju čelnice ženskog samostana održao se dan nakon Božića.

Tog je jutro Caris bila toliko potištena da je jedva ustala. Kada je zvono počelo pozivati na zornicu, našla se u velikome iskušenju da uvuče glavu pod pokrivač i pretvara se da joj nije dobro. Ali nije mogla glumiti dok toliki ljudi umiru, pa se na koncu prisilila na to da ustane.

Vukući noge hodala je po ledenohladnim kamenim pločama klaustra, rame uz rame s Elizabeth. Njih dvije predvodile su povorku koja se uputila u crkvu. Taj je protokol dogovoren jer nijedna od njih nije htjela prepustiti prednost drugoj dok se nadmeću za izbor. No Caris više nije bilo stalo. Rezultat je već odavno poznat.

Stajala je i zijevala, drhtureći u koru za vrijeme psalama i tekstova. Bila je gnjevna. Kasnije tog dana Elizabeth će izabrati za prioricu. Caris je bila kivna na redovnice jer su je odbacile, mrzila je Godwyna zbog tako neprijateljskog držanja, te prezirala gradske obrtnike koji su se odbili umiješati.

Imala je dojam da joj je cijeli život promašen. Nije izgradila novu bolnicu o kojoj je bila sanjala, a sada se to doista nikada neće dogoditi.

Bila je kivna i na Merthina, jer joj je iznio ponudu koju nije mogla prihvatiti.

On ne razumije. Njemu bi brak bio dodatak životu velikog graditelja. Njoj bi brak morao zamijeniti rad kojem se bila posvetila. I upravo se zbog toga predomišljala toliko godina. Nije bila stvar u tome da ga nije željela. Žudjela je za njim toliko da je to graničilo s nepodnošljivim.

Promumljala je posljednje odgovore na molitvu, a potom, posve mehanički, izišla iz crkve na početku kolone. Dok su ponovno prolazile rubnim dijelom klaustra, netko je iza nje kihnuo. Bila je odviše bezvoljna čak i da se osvrne i pogleda o kome je riječ.

Redovnice su se stubama uspele u zajedničku spavaonicu. Ušavši u tu prostoriju, Caris je začula teško disanje i shvatila da je netko ostao u postelji.

Svjetlo njezine svijeće otkrilo je Simone, sestru zaduženu za novakinje -

mrzovoljnu sredovječnu ženu, inače savjesnu redovnicu, koja nikad nije izbjegavala dužnost. Caris zaveže platnenu vrpču preko usta i klekne kraj njezina ležaja. Simone se znojila i prestrašeno gledala oko sebe.

Caris upita: "Kako se osjećaš?"

"Užasno", odgovori Simone. "Sanjala sam neobične stvari."

Caris joj opipa čelo. Bilo je užareno.

Simone upita: "Mogu li dobiti nešto za piti?"

"Odmah."

"Pretpostavljam da se radi tek o prehladi."

"Nema sumnje da imaš povišenu temperaturu."

"Ali nemam kugu, zar ne? Nije mi baš toliko loše."

"Ipak ćemo te premjestiti u bolnicu", reče Caris, izbjegavajući odgovor.

"Možeš li hodati?"

Simone s mukom ustane. Caris uzme pokrivač s ležaja i prebaci joj ga preko ramena.

Dok su prilazile vratima, Caris je začula kako je netko kihnuo. Ovaj put vidjela je da je riječ o sestri Rosie, punašnoj matrikularici. Caris je prodorno pogleda.

Izgledala je prestrašeno.

Caris nasumično odabere drugu redovnicu. "Sestro Cressie, odvedite Simone u bolnicu, a ja ću pogledati Rosie."

Cressie uhvati Simone pod ruku i povede je niza stube.

Caris je prinijela svijeću Rosieinu licu. I ona se preznojavala. Caris joj spusti prednji dio halje. Na ramenima i grudima imala je mnoštvo ljubičastih mrljica.

"Ne", reče Rosie. "Ne, molim vas."

"Možda nije ništa", slaže Caris.

"Ne želim umrijeti od kuge!" reče Rosie, glasom koji više nije uspijevala kontrolirati.

Caris tiho reče: "Samo ostani pribrana i pođi sa mnom." Čvrsto ju je uhvatila za nadlakticu.

Rosie se opirala. "Ne, sve će biti u redu!"

“Pokušaj se pomoliti”, reče Caris. “Ave Maria, hajde.”

Rosie stane moliti. Već trenutak kasnije Caris ju je uspjela povesti prema vratima.

Bolnica je bila prepuna ljudi na samrti i članova njihovih obitelji, budnih unatoč tome što je još bila noć. Sve je obavijao prodoran miris oznojenih tijela, povraćanja i krvi. Prostor su slabašno osvjetljavale svjetiljke s lojanicama i svijeće na oltaru. Šaćica redovnica brinula je za pacijente, brišući ih i donoseći im vodu. Neke su nosile masku, neke nisu.

Ondje je bio i brat Joseph, najstariji među samostanskim liječnicima, te ujedno i najomiljeniji. Davao je posljednju pomast Ricku Srebrnaru, prvom čovjeku zlatarskog ceha. Bio se nagnuo da čuje šapat čovjeka koji se posljednji put ispovijeda, okružen djecom i unucima.

Caris je pronašla prostor za Rosie, te je nagovorila da legne. Jedna od redovnica donijela joj je šalicu svježe vode. Rosie je ležala mirno i nepomično, no oči joj se nisu zaustavljale, sijejavajući na sve strane. Znala je kakva je sudbina iščekuje i bojala se. “Brat Joseph ubrzo će te pregledati”, reče joj Caris.

“Bila si u pravu, sestro Caris”, reče Rosie.

“Kako to misliš?”

“Simone i ja bile smo među prvim i najbliskijim prijateljicama sestre Elizabeth koje su odbile nositi masku - i pogledaj što nas je snašlo.”

Caris to nije palo na pamet. Hoće li smrt onih koji se s njom nisu slagali na stravičan način potvrditi koliko je bila u pravu? Bilo bi joj draže da je pogriješila.

Pošla je pogledati Simone. Ležala je i držala Cressie za ruku. Simone je bila starija i pribranija od Rosie, ali u njezinim očima vidio se strah i sada se grčevito držala za Cressie.

Caris pogleda Cressie. Iznad gornje usne imala je tamnu mrlju. Caris ispruži ruku i obriše joj mrlju rukavom.

I Cressie je bila među onim redovnicama koje su prve odbacile maske.

Cressie pogleda mrlju na Carisinu rukavu. “Što je to?” upita.

“Krv”, odgovori Caris.

Izbor se održao u blagovaonici, sat uoči vremena određenog za objed. Caris i Elizabeth sjedile su jedna do druge za stolom na jednome kraju prostorije, dok su redovnice sjedile u nizovima klupa.

Sve se u međuvremenu promijenilo. Simone, Rosie i Cressie ležale su u bolnici, zaražene kugom. Ovdje, u blagovaonici, ostale dvije redovnice koje su počele odbijati masku, Elaine i Jeannie, također su pokazivale rane simptome bolesti: Elaine je kihala, a Jeannie se znojila. Brat Joseph, koji je od samog početka liječio žrtve kuge, bez maske, na koncu je podlegao bolesti. Sve ostale redovnice počele su u bolnici ponovno nositi masku preko usta. Ako je maska i dalje znak potpore Caris, može se smatrati pobjednicom.

Sve su redovnice bile napete i nemirne. Sestra Beth, nekadašnja rizničarka, a sada najstarija redovnica, pročitala je molitvu i tako otvorila skup. Gotovo i prije nego što je završila, više se redovnica oglasilo u isti mah. Sve je na koncu nadjačao glas sestre Margaret, nekadašnje opskrbnice. "Caris je bila u pravu, a Elizabeth u krivu!" poviče. "Oni koji su odbijali maske sada umiru."

Žamor sa svih strana potvrdio je opće slaganje.

Caris reče: "Više bih voljela da nije tako. Bilo bi mi draže da su Rosie, Simone i Cressie sada ovdje i da glasuju protiv mene." To je iskreno mislila. Bilo joj je dosta toga da toliki ljudi neprestano umiru. Zahvaljujući tome spoznala je koliko je sve ostalo trivijalno.

Elizabeth ustane. "Predlažem da odgodimo izbor", reče. "Tri su redovnice umrle, a još su tri u bolnici. Trebali bismo pričekati da epidemija završi."

Caris je ostala iznenađena. Već je bila pomislila kako nema načina da Elizabeth izbjegne poraz - ali prevarila se. Sada nitko neće glasati za Elizabeth, no njezinim pristašama možda bi bilo draže uopće ne održati izbor.

Caris je osjetila kako je napušta bezvoljnost. Odjednom se prisjetila svih razloga zbog kojih je željela postati priorica: poboljšanje uvjeta u bolnici, veći broj djevojaka koje će u školi naučiti čitati i pisati, omogućavanje novog procvata gradu. Bila bi prava katastrofa kad bi umjesto nje izabrali Elizabeth.

Elizabeth je u njezinoj nakani odmah podržala stara sestra Beth. "Izbor ne bismo trebali održati u atmosferi obilježenoj panikom, te

donijeti odluku zbog koje ćemo kasnije, kad se stvari smire, žaliti.” Te su riječi zvučale unaprijed pripremljeno i uvježbano: bilo je očito da je Elizabeth sve to isplanirala. No ta argumentacija nije posve nerazumna, pomisli Caris, pomalo zbunjena.

Margaret s ogorčenjem reče: “Beth, to govoriš samo zato što znaš da će Elizabeth izgubiti.”

Caris se suzdržavala i šutjela bojeći se da ne potakne isti argument protiv sebe.

Sestra Naomi, koja se nije priklanjala ni jednoj ni drugoj strani, reče:

“Poteškoća je u tome što nemamo vođu. Majka Cecilia, pokoj joj duši, nakon Nataliene smrti nije imenovala zamjenicu.”

“I to je tako loše?” upita Elizabeth.

“Da!” odgovori Margaret. “Ne možemo odlučiti čak ni to tko će hodati prvi u povorci!”

Caris se sada odluči riskirati i dati praktičan prijedlog. “Popis odluka koje valja donijeti vrlo je dugačak, osobito u vezi s nasljeđivanjem zemlje i imovine priorata čiji su zakupci umrli od kuge. Bilo bi teško dulje vrijeme funkcionirati bez priorice.”

Sestra Elaine, jedna od pet glavnih Elizabethinih prijateljica, sada se usprotivila odgađanju izbora. “Mrzim izbore”, reče ona. Kihnuvši, nastavi:

“Sestra se tako suprotstavlja sestri i zbog toga dolazi do ogorčenosti u odnosima.

Želim da to pitanje riješimo kako bismo se ujedinjene mogle suprotstaviti ovoj užasnoj epidemiji.”

Sa svih se strana začulo klicanje.

Elizabeth bijesnim pogledom prostrijeli Elaine. Uhvativši njezin pogled, Elaine reče: “Evo, ne mogu čak ni takvo što reći u cilju miroljubivog rješavanja situacije a da me Elizabeth ne pogleda kao da sam je izdala!”

Elizabeth spusti pogled.

Margaret reče: “Hajdemo glasati. Tko je za Elizabeth neka kaže ‘Za’.”

Još nekoliko trenutaka nitko se nije oglasio. Beth tada tiho izusti: “Za.”

Caris je čekala da se još netko oglasi, no Beth je ostala usamljena.

Caris osjeti kako joj je srce brže zakucalo. Hoće li ostvariti ono čemu teži?

Margaret upita: "Tko je za Caris?"

Svi su reagirali istog trenutka, uzvikujući "Za!" Caris se činilo da su za nju glasale gotovo sve sestre.

Uspjela sam, pomisli. Sada sam priorica. I sada možemo istinski početi.

Margaret reče: "U tom slučaju. ."

Neki muški glas iznenada je uzviknuo: "Čekajte!"

Više je redovnica zapanjeno uzdahnulo, a jedna je i kriknula. Sve su pogledale prema vratima. Na njima je stajao Philemon. Bit će da je prisluškivao izvana, pomisli Caris.

On reče: "Prije nego što poduzmete sljedeći korak. ."

Caris to nije kanila trpjeti. Ustala je i prekinula ga. "Kako se usuđuješ ući u ženski samostan?" upita. "Nemaš dopuštenje i nisi dobrodošao. Smjesta odlazi!"

"Šalje me lord prior. ."

"Nema nikakvo pravo. ."

"On je najviši vjerski dužnosnik u Kingsbridgeu, a kad nema priorice ili njezine zamjenice, izravno je nadređen, redovnicama."

"Više nismo bez priorice, brate Philemone." Caris krene prema njemu. "Sestre su me upravo izabrale."

Redovnice su mrzile Philemona i sve odreda stale su klicati.

On reče: "Otac Godwyn odbija dopustiti ovaj izbor."

"Prekasno je. Reci mu da majka Caris sada vodi ženski samostan - i da te izbacila."

Philemon ustukne. "Nisi priorica dok biskup ne potvrdi izbor!"

"Van!" poviče Caris.

Redovnice su prihvatile naredbu kao pjesmicu: "Van! Van! Van!"

Philemon se prestrašio. Nije bio naviknut na to da mu se netko opire. Ona je još jednom zakoračila prema njemu, a on još korak ustuknuo. Činilo se da ne može vjerovati da se to događa, a izgledao je i prestrašeno. Klicanje je postajalo sve glasnije. Odjednom se okrenuo i odjurio podvijena repa.

Redovnice su se stale smijati i veselo klicati.

No Caris je shvatila kako je njegova završna opaska istinita. Njezin izbor morat će potvrditi biskup Henri.

A Godwyn će učiniti sve što je u njegovoj moći da to spriječi.

Skupina dobrovoljaca iz grada raščistila je cijelo jutro šumskog raslinja na suprotnoj strani rijeke, a Godwyn je taj komad zemlje upravo posvećivao kao groblje. Sva groblja uz crkve unutar gradskih zidina bila su puna, a slobodnog prostora na groblju uz katedralu također je bilo sve manje.

Godwyn je, praćen neugodno ledenim vjetrom, koračao rubovima novoga groblja, prskajući svetu vodicu koja se zamrzavala pri dodiru s tlom, dok su ga redovnici i redovnice pratili u povorci i pjevali neki psalam. Iako obred još nije bio završio, grobari su već radili. Hrpe tek iskopane zemlje uredno su se uzdizale uz jame ravnih stranica, na najmanjem mogućem razmaku, kako bi se što više uštedjelo na prostoru. No jedno jutro neće potrajati osobito dugo, pa su dobrovoljci već radili na raščišćavanju još jednog dijela šume.

U takvim trenucima Godwyn se morao silno truditi da održi privid smirenosti. Kuga je bila poput plimnoga vala koji nezaustavljivo potapa sve pred sobom. Redovnici su tijekom tjedna uoči Božića pokopali stotinu ljudi, a broj oboljelih i dalje je rastao. Brat Joseph umro je dan ranije, a sada su bolesna još dvojica redovnika. Gdje će se to zaustaviti? Hoće li umrijeti svi ljudi na svijetu? Hoće li umrijeti i sam Godwyn?

Toliko se uplašio da je zastao, zagledan u zlatno škropilo kojim je prskao svetu vodicu, kao da nema pojma kako se našlo u njegovoj ruci. Još nekoliko trenutaka obuzimala ga je takva panika da se nije mogao ni pomaknuti. A onda ga je Philemon, na čelu povorke, blago pogurnuo s leđa. Godwyn je zateturio naprijed i nastavio obilaziti novo groblje. Mora nekako protjerati iz glave misli koje ga toliko plaše.

Sada je usmjerio misli na problem izbora u ženskome samostanu. Reakcije na njegovu propovijed bile su tako povoljne da je Elizabethinu pobjedu smatrao posve izvjesnom. Kolo sreće okrenulo se šokantno brzo, a obnova Carisine popularnosti posve ga

je zatekla i izazvala u njemu gnjev. Philemonova intervencija u posljednji trenutak bila je očajnička mjera, poduzeta malko prekasno. Kad god bi se toga sjetio, Godwyn bi najradije počeo vrištati.

Ali stvar još nije gotova. Caris je ismijala Philemona, no svoj položaj zapravo nije mogla smatrati sigurnim prije no što je potvrdi biskup Henri.

Nažalost, Godwyn još nije imao priliku dodvoravati se Henriju. Novi biskup, koji uopće nije vladao engleskim, posjetio je Kingsbridge samo jednom. A budući da je imenovan tek nedavno, Philemon još nije uspio utvrditi ima li kakvu kobnu manu. Ali bio je muškarac, i svećenik, pa bi se morao svrstati na Godwynovu stranu, protiv Caris.

Godwyn je pisao Henriju tvrdeći da je Caris začarala redovnice, tako da sada misle da ih ona može spasiti od kuge. Podrobno je opisao Carisini prošlost: optužbe za herezu, suđenje i presudu osam godina ranije, način na koji ju je Cecilia spasila. Nadao se da će Henri doputovati u Kingsbridge s čvrstim predrasudama protiv Caris.

Ali kada će Henri doći ovamo? Bilo bi gotovo nečuveno da biskup propusti božićnu misu u katedrali. U pismu koje je napisao djelotvorni i nimalo maštoviti arhiđakon Lloyd, stajalo je da Henri ima pune ruke posla s imenovanjem svećenika koji će zamijeniti one preminule od kuge. Lloyd bi mogao biti protiv Godwyna: on je čovjek grofa Williama i svoj položaj duguje Williamovu pokojnom bratu, Richardu. A otac Williama i Richarda, grof Roland, mrzio je Godwyna. No odluku ne donosi Lloyd, nego Henri. Bilo je teško predvidjeti što bi se moglo dogoditi. Godwyn je imao dojam da je izgubio nadzor nad situacijom.

Njegovu karijeru ugrozila je Caris, dok mu život ugrožava nesmiljena epidemija kuge.

Kada se svečani obred posvećenja groblja približio kraju, počeo je padati rijetki snijeg. Kraj raščišćenog komada zemlje nepomično je stajalo sedam pogrebnih povorki, čekajući da groblje bude spremno za pokop. Na Godwynov znak, svi su krenuli dalje. Prvo je tijelo bilo u lijesu, no ostala su bila omotana pokrovima i na drvenim nosilima. I u najboljim vremenima lijes je bio luksuz, namijenjen imućnima i

uspješnima, no sada je drvo postalo skupo, a izrađivači lijesova imali su posla preko glave, pa su samo vrlo bogati imali dovoljno novca za pokop u drvenome lijesu.

Na čelu prve povorke bio je Merthin, kojem su se snježne pahulje hvatale za crvenu kosu i bradu. U naručju je nosio svoju djevojčicu. Imućni pokojnik u lijesu zacijelo je Bessie Zvonareva, zaključio Godwyn. Bessie je umrla bez igdje ikoga, a gostionicu je ostavila Merthinu. Novac se za tog čovjeka lijepi poput vlažnog lišća, s gorčinom pomisli Godwyn. Merthin već ima Otok gubavaca, kao i bogatstvo stečeno u Firenci. Sada ima i najprometniju gostionicu u Kingsbridgeu.

Godwyn je znao za Bessieinu oporuku jer je priorat imao pravo na porez od nasljedstva, te je tako stekao lijep udio od vrijednosti lokala. Merthin je bez oklijevanja platio porez zlatnim florinima.

Jedina pozitivna posljedica kuge bila je to što je priorat odjednom imao hrpu novca.

Godwyn je održao jedan pogrebni obred za svih sedam tijela. To je sada već postala uobičajena praksa: jedan ispraćaj prijepodne i jedan poslijepodne, bez obzira na broj pokojnika. U Kingsbridgeu nije bilo dovoljno svećenika da se svatko pokopa odvojeno.

Ta je pomisao ponovno pojačala užasan strah u Godwynu. Zamuckivao je dok je odrađivao obred, vidjevši sebe u jednom od grobova, a onda se ipak uspio pribрати i nastaviti.

Pogreb je napokon završio, pa je povorku redovnika i redovnica poveo prema katedrali. Ušli su u crkvu, a u glavnome brodu počeli su napuštati pravilnu formaciju. Redovnici su se vratili uobičajenim dužnostima. Jedna iskušénica nervozno je pristupila Godwynu i rekla: "Oče priore, hoćete li, molim vas, doći u bolnicu?"

Godwyn nije volio primati naloge preko iskušénika. "Zašto?" obrecne se.

"Oprostite, oče, ali ne znam. . samo mi je rečeno da vas zamolim."

"Doći ću čim uzmognem", reče on razdraženo. Nije imao hitnih obveza, ali je, ne bi li pokazao koliko je zauzet, još otezao u katedrali, razgovarajući s bratom Elijem o redovničkim haljama.

Nekoliko minuta kasnije prešao je klaustar i ušao u bolnicu.

Redovnice su se bile okupile oko kreveta postavljenog ispred oltara. Zacijelo imaju važnog pacijenta, pomisli. Pitao se o kome se radi. Jedna od redovnica okrenula se prema njemu. Preko nosa i usta imala je povez, no on je odmah prepoznao zelene oči sa zlatnožutim mrljama koje su bile zajedničke svim članovima njegove obitelji: bila je to Caris. Iako joj je vidio vrlo mali dio lica, na njemu je očitao neobičan izraz. Očekivao je nesklonost i prijezir, ali je ugledao suosjećanje.

Obuzet zebnjom prišao je krevetu. U tom trenutku ugledale su ga i ostale redovnice, te su se ponizno povukle u stranu. Trenutak kasnije ugledao je bolesnika.

Bila je to njegova majka.

Petranillina velika glava ležala je na bijelome jastuku. Znojila se, a iz nosa joj je postojano tekao potočić krvi. Jedna joj ga je redovnica upravo obrisala, no krv se odmah ponovno pojavila. Jedna druga redovnica ponudila je bolesnici vodu.

Na naboranoj koži Petranillina vrata jasno su se vidjele ljubičaste točkice.

Godwyn krikne kao da ga je nešto snažno udarilo po glavi. Užasnuto je piljio u majku. Ona ga je gledala napaćenih očiju. Nije bilo mjesta sumnji: oboljela je od kuge. “Ne!” poviče on. “Ne! Ne!” Osjećao je nepodnošljivu bol u grudima, kao da mu je netko onamo zario nož.

Čuo je kako Philemon, koji je stajao uz njega, prestrašeno govori: “Pokušajte se smiriti, oče priore”, ali to nije bilo moguće. Otvorio je usta da krikne, no nije se začulo ništa. Odjednom mu se učinilo da se odvojio od vlastitog tijela i da ne može nadzirati niti jedan pokret. A onda se s poda počela dizati crna izmaglica koja ga je obavila, postupno se podižući uz njegovo tijelo, sve dok mu nije prekrila nos i usta, tako da više nije mogao disati, a potom i oči, tako da je oslijepio. Na koncu je izgubio svijest.

Godwyn je proveo u krevetu pet dana. Nije jeo ništa, a pio je tek kad bi mu Philemon prinio usnama šalicu s vodom. Nije bio u stanju racionalno razmišljati.

Nije se mogao pomaknuti, jer se činilo da nikako ne može odlučiti što da učini.

Jecao je i spavao, a potom se budio i nastavljao jecati. Bio je neodređeno svjestan nekog redovnika koji mu je pipao čelo, uzimao uzorak urina, dijagnosticirao upalu mozga i puštao mu krv.

A onda, posljednjeg dana prosinca, Philemon mu je, prestrašena izraza lica, donio vijest o tome da mu je umrla majka.

Godwyn je ustao. Dao je da ga obriju, navukao novu halju i otišao u bolnicu.

Redovnice su u međuvremenu oprale i odjenule tijelo. Petranillina kosa bila je iščerkana, a na sebi je imala haljinu od skupe talijanske vune. Ugledavši je tako smrtno blijedu i zauvijek sklopljenih očiju, Godwyn je ponovno osjetio navalu panike koja ga je bila obuzela. No ovaj put uspio joj se oduprijeti. "Nosite tijelo u katedralu", naloži. Čast izlaganja tijela u katedrali inače je bila rezervirana za redovnike, redovnice, uglednije

svećenike i pripadnike aristokracije, no Godwyn je znao da mu se nitko neće usuditi suprotstaviti.

Nakon što su je premjestili u crkvu i položili pred oltar, kleknuo je kraj nje i stao moliti. Molitva mu je pomagala da priguši užasnutost koju je osjećao, pa je malo-pomalo smislio što će učiniti. Kad je napokon ustao, naredio je Philemonu da odmah sazove sastanak u kapitulskoj dvorani.

Osjećao se slabašno, ali je znao da se mora pribрати. Oduvijek ga je krasila moć uvjeravanja. Sada je mora iskoristiti do krajnjih granica.

Kad su se redovnici okupili, čitao im je iz Knjige postanka. "Poslije tih događaja Bog stavi Abrahama na kušnju. Zovnu ga: 'Abrahame!' On odgovori:

'Evo me!' Bog nastavi: 'Uzmi svoga sina, jedinca svoga Izaka koga ljubiš, i pođi u krajinu Moriju, pa ga ondje prinesi kao žrtvu paljenicu na brdu koje ću ti pokazati.' Ujutro Abraham urani, osamari magarca, povede sa sobom dvojicu slugu i svog sina Izaka, pošto je prije nacijepao drva za žrtvu paljenicu, i uputi se na mjesto koje mu je Bog označio."

Godwyn podigne pogled s knjige. Redovnici su ga pažljivo promatrali. Svi su dobro poznavali priču o Abrahamu i Izaku. Više ih je zanimao on, Godwyn. Bili su budni i oprezni, pitajući se što slijedi.

“Čemu nas poučava priča o Abrahamu i Izaku?” upita on retorički. “Bog Abrahamu nalaže da ubije sina - ne samo najstarijeg sina, nego sina jedinca, koji se rodio kad je njemu bilo sto godina. Je li se Abraham pobunio? Je li molio milost? Je li se suprotstavio Bogu? Je li istaknuo da bi to bilo ubojstvo, infanticid, užasan grijeh?” Godwyn je pustio da pitanja još neko vrijeme lebde u zraku, a zatim je spustio pogled na knjigu i pročitao: “Ujutro Abraham urani, osamari magarca. .”

Ponovo je podignuo pogled. “Bog i nas može dovesti u iskušenje. Može nam odrediti da učinimo nešto što nam izgleda pogrešno. Možda će nam reći da učinimo nešto što nam izgleda kao grijeh. Kad dođe do toga, moramo se prisjetiti Abrahama.”

Godwyn je znao da im se obraća svojim najuvjerljivijim propovjednim stilom, ritmičnim, a ipak toliko razgovornim. Jasno je vidio da ga opčinjeno slušaju, jer je u oktogonalnoj dvorani vladala potpuna tišina: nitko se nije meškoljio, nitko nije šaputao, nitko se nije premještalo.

“Ne smijemo sumnjati”, reče. “Ne smijemo se protiviti. Kad nas Bog povede, moramo ga slijediti - koliko god našem slabašnom ljudskom umu njegove želje izgledale nepromišljeno, grešno ili okrutno. Slabi smo i ponizni. Naše je shvaćanje manjkavo. Nije nam podareno kako bismo donosili odluke ili birali.

Naša je zadaća jednostavna. Moramo slušati.”

A onda im je rekao što moraju učiniti.

* * *

Biskup je stigao nakon što se već bila spustila noć. Njegova svita ušla je u prostor priorata kad se već primicala ponoć: jahali su uz baklje. Veći dio priorata spavao je već satima, no jedna je skupina redovnica radila u bolnici, a jedna od njih došla je probuditi Caris. “Stigao je biskup”, reče joj.

“Zašto me treba?” upita pospano Caris.

“Ne znam, majko priorice.”

Dakako da ne zna. Caris se izvuče iz postelje i ogrne plaštom.

Zastala je u klaustu. Obilno se napivši vode, još je nekoliko trenutaka duboko udisala hladni noćni zrak, pokušavajući se posve

razbuditi. Željela je ostaviti dobar dojam na biskupa, kako ne bi bilo poteškoća s njegovim potvrđivanjem izbora priorice.

Arhiđakon Lloyd bio je u bolnici. Izgledao je umorno, a šiljasti vršak njegova dugačkog nosa bio je crven od prehlade. “Dođi pozdraviti svog biskupa”, reče ljutito, kao da je trebala biti budna i čekati.

Izišla je s njim. Jedan sluga stajao je ispred vrata sa zapaljenom bakljom.

Prešli su travnjak i došli do mjesta na kojem je biskup sjedio na konju.

Bio je to nizak muškarac s velikim šeširom. Izgledao je kao da mu je puna kapa svega.

Caris na normanskom francuskome reče: “Dobrodošli u priorat Kin- gsbridge, lorde biskupe.”

Henri razdražljivo upita: “A tko ste vi?”

Caris se s njim već bila vidjela, ali tada nisu razgovarali. “Ja sam sestra Caris, izabrana za prioricu.”

“Ona vještica.”

Ona osjeti kako joj srce obuzima ledeno malodušje. Bit će da je Godwyn već pokušao usaditi Henriju određene predodžbe o njoj. Osjetila je kako je ispunjava ogorčenost. “Ne, milorde biskupe, ovdje nema vještica”, reče ona, ogorčenije nego što je bilo razborito. “Mi smo tek skupina običnih redovnica koje daju sve od sebe da pomognu gradu pogođenom kugom.”

Nije se obazirao na njezine riječi. “Gdje je prior Godwyn?”

“U svojoj palači.”

“Nije!”

Arhiđakon Lloyd objasni: “Bili smo ondje. U tom zdanju nema nikoga.”

“Doista?”

“Da,” reče razdraženo arhiđakon. “Doista.”

U tom trenutku Caris je ugledala Godwynovog mačka, s prepoznatljivim bijelim vrškom repa. Iskušenice su mu dale nadimak Nadbiskup. Prošao je ispred zapadnog pročelja katedrale, zagledavajući u prostore između stupova, kao da traži gospodara.

Caris je bila zatečena. “Kako je to samo neobično. . možda je Godwyn odlučio spavati u zajedničkoj spavaonici s ostalim redovnicima.”

“A zašto? Nadam se da se ondje ne događa ništa nedolično.”

Caris samo odmahne glavom. Biskup je odmah posumnjao na izostanak čednosti, no Godwyn nije bio podložan tom grijehu. “Teško je podnio činjenicu da mu je majka oboljela od kuge. Doživio je svojevrsni napadaj i onesvijestio se.

Danas je umrla.”

“Ako mu nije bilo dobro, čovjek bi prije očekivao da spava u svojoj postelji.”

Tko zna što se sve moglo dogoditi. Godwyna je Petranillina bolest izbacila iz takta. Caris upita: “Bi li lord biskup htio razgovarati s nekim od njegovih zamjenika?”

Henri ljutito odgovori: “Ako nekoga uspijem pronaći, da!”

“Možda kad bih odvela arhiđakona Lloyd a do spavaonice. .”

“Što prije!”

Lloyd je uzeo baklju od jednog sluga, a Caris ga je kroz katedralu žurno uvela u klaustar. Posvuda je vladala tišina, kao i inače u samostanima u to doba noći.

Došli su do podnožja stuba koje su vodile do spavaonice i Caris se zaustavila. “Bit će najbolje da gore pođete sami”, reče. “Redovnica ne bi smjela vidjeti redovnike u postelji.”

“Svakako.” Lloyd se stane penjati s bakljom u ruci, ostavivši nju u tami.

Znatiželjno je čekala. Čula je kako viče: “Dobra večer!” Tišina je sada bila neobična. A onda, nekoliko trenutaka kasnije, zazvao ju je neobičnim tonom:

“Sestro. .?”

“Da?”

“Možete se uspeti.”

Zbunjeno se uspela stubama i ušla u zajedničku spavaonicu redovnika.

Zastala je kraj Lloyd a i zagledala se u prostoriju pri treperavome svjetlu baklje.

Redovničke slamarice bile su uredno složene na uobičajenom mjestu, uza zidove s obje strane prostorije - no ni na jednoj od njih nije bilo nikoga. "Ovdje nema nikoga", reče Caris.

"Ni žive duše", složi se Lloyd. "Što se, za ime svijeta, zbilo?"

"Ne znam, ali mogu pretpostaviti", reče Caris.

"U tom me slučaju, molim, prosvjetlite."

"Nije li očito?" reče ona. "Pobjegli su."

DIO ŠESTI

SIJEČANJ 1349.
DO SIJEČNJA 1351.

Poglavlje 63.

Godwyn je na odlasku ponio sve što je vrijedilo iz riznice muškog samostana, kao i sve povelje. Među njima su bile i povelje ženskog samostana, koje redovnice nikada nisu uspjele uzeti iz njegove zaključane škrinje. Uzeo je i svete relikvije, pa tako i kosti sv. Adolfa u neprocjenjivo vrijednome relikvijaru.

Caris je to otkrila sljedećeg jutra, prvog dana siječnja, kada se slavi Kristovo obrezivanje. S biskupom Henrijem i sestrom Elizabeth pošla je u riznicu u koju se ulazilo iz južnog transepta. Henri se prema njoj držao službeno i ukočeno, a to ju je zabrinjavalo. No, taj je čovjek i po karakteru bio mrzovoljan, pa je zaključila da se tako možda drži prema svima.

Oderana koža Gilberta Hereforda i dalje je bila pribijena na vrata, malo-

-pomalo postajući tvrdom i žutom i jedva primjetno, ali ipak prepoznatljivo vonjajući po truleži.

Ali vrata nisu bila zaključana.

Njih su troje ušli. Caris nije bila u toj prostoriji još otkako je prior Godwyn ukrao redovnicama stotinu pedeset funta, radi izgradnje svoje palače. Nakon toga, one su podigle svoju riznicu.

Već na prvi pogled bilo je jasno što se dogodilo. Kamene ploče koje su skrivale sefove u podu, bile su podignute, ali ne i vraćene na mjesto, a poklopac željezom okovane škrinje također je podignut. I sef i škrinja bili su prazni.

Caris se učinilo kako je prijezir koji je osjećala prema Godwynu dobio potvrdu. Kao školovani liječnik, svećenik i prvi čovjek redovničke zajednice, pobjegao je upravo u trenutku kada je ljudima bio najpotrebniji. Sada će, bila je uvjeren, svi spoznati njegovu istinsku prirodu.

Arhiđakon Lloyd bio je povrijeđen i izvan sebe od bijesa. "Pa odnio je sve!"

Caris se obrati Henriju: "I to je čovjek koji je htio da poništite moj izbor."

Biskup Henri samo nešto neodređeno progundā.

Elizabeth je očajnički pokušavala pronaći nekakvo opravdanje za Godwynovo ponašanje. “Uvjerena sam da je lord prior vrijedne stvari ponio kako bi bile na sigurnome.”

Te riječi potaknule su biskupovu reakciju. “Gluposti”, reče kratko. “Ako vam sluga isprazni kesu i nestane bez traga i upozorenja, ne čuva vam novac na sigurnome, nego ga je ukrao.”

Elizabeth sada pokuša s drukčijim pristupom. “Uvjerena sam da je to bila Philemonova zamisao.”

“To je onaj priorov zamjenik?” U Henrijevu pogledu odražavao se prijezir.

“Godwyn donosi odluke, a ne Philemon. Godwyn je odgovoran.”

Elizabeth je nakon toga zašutjela.

Bit će da se Godwyn oporavio od majčine smrti, pomisli Caris, barem privremeno. Nije mala stvar navesti sve redovnike, od prvog do posljednjeg, da pođu za tobom. Pitala se kamo su otišli.

Biskup Henri razmišljao je o istim pitanjima. “Kamo su te jadne kukavice pobjegle?”

Caris se prisjetila kako ju je Merthin pokušavao uvjeriti da napusti grad. “U

Wales ili Irsku”, rekao joj je on tada. “U neko zabačeno selo u kojem se neznanci ne pojavljuju čak ni jednom godišnje.” Ona se sada obrati biskupu: “Zacijelo se skrivaju na nekom zabačenom mjestu na koje nitko ne dolazi.”

“Utvrđite točno gdje”, reče on.

Caris tada uvidi da je zajedno s Godwynom nestalo i svo protivljenje njezinu izboru. Osjećala se slavodobitno, te se silno trudila da ne pokaže koliko je zadovoljna. “Raspitat ću se u gradu”, reče. “Netko ih je morao vidjeti kako odlaze.”

“Izvršno”, reče biskup. “No ne bih rekao da će se ubrzo vratiti, pa ćete se morati snaći kako znate i umijete bez muške pomoći. Nastavite s uobičajenim službama Božjim koliko je god moguće s redovnicama. Neka jedan župnik dolazi u katedralu na misu, ako ih još ima živih. Vi ne možete voditi misu, ali možete ispovijedati - nadbiskup je donio posebnu odredbu jer je velik broj svećenika umro.”

Caris mu nije kanila dopustiti da samo tako prijeđe preko pitanja njezina izbora. "Potvrđujete me kao prioricu?" upita.

"Apsolutno", reče on razdražljivo.

"U tom slučaju, prije nego što prihvatim tu čast. ."

"Nemate o čemu odlučivati, majko priorice", reče on ogorčeno. "Dužnost vam je pokoravati mi se."

Očajnički je željela doći na tu funkciju, ali je odlučila da će se pretvarati da nije tako, te neće samo tako popustiti u vezi sa zahtjevima. "Živimo u neobičnim vremenima, nije li tako?" upita. "Redovnice ste ovlastili da vode ispovijedi.

Skratili ste školovanje svećenika, ali, koliko čujem, i dalje ih ne možete zarediti onoliko koliko bi ih trebalo da popunite sva ispražnjena mjesta."

"Kanite li za neke svoje ciljeve iskoristiti poteškoće s kojima se crkva danas suočava?"

"Ne, ali morate učiniti jednu stvar kako bih se mogla povesti za vašim uputama."

Henri uzdahne. Bilo je očito da ne voli da mu se netko tako obraća. No, kao što je Caris i pretpostavila, ona je njemu bila potrebija nego on njoj. "U redu, o čemu je riječ?"

"Željela bih da sazovete crkveni sud i da se na dnevnom redu ponovno nađe moj slučaj, optužba za čarobnjaštvo."

"Za ime svijeta, ali zašto?"

"Da me sud proglašni nedužnom, dakako. Dotada bih mogla imati poteškoća na planu ostvarenja autoriteta. Tko god se ne slaže s mojim odlukama može ih jednostavno potkopati, tvrdeći da sam osuđenik."

Organiziranome tajničkom umu arhiđakona Lloyda ta se zamisao svidjela.

"Bilo bi dobro jednom za svagda riješiti to pitanje, milorde biskupe."

"U redu", reče Henri.

"Hvala." Osjetila je pravi plimni val radosti i olakšanja, te je pognula glavu, pribojavajući se da bi joj se na licu mogao odraziti još jedan trijumf. "Dat ću sve od sebe da čuvam i uzvisim čast položaja priorice Kingsbridgea."

“Ne tratite vrijeme u traženju informacija o Godwynu. Volio bih doći do kakvog-takvog odgovora prije nego što otputujem iz grada.”

“Načelnik župnoga ceha Godwynov je bliski prijatelj. Ako itko zna, on bi mogao znati kamo su otišli. Posjetit ću ga.”

“Odmah, molit ću lijepo.”

Caris se udaljila. Biskup Henri nije bio osobito simpatičan, no činilo se da je sposoban, pa se nadala da bi s njim mogla surađivati. Možda će on biti od onakvih vođa koji donose odluke na temelju bitnih činjenica, a ne na temelju priklanjanja onima koje vođa smatra saveznicima. Bila bi to dobrodošla promjena.

Dok je prolazila kraj Zvona, našla se u iskušenju da svrati onamo i priopći Merthinu divne novosti. No učinilo joj se kako bi bilo bolje da prvo pronađe Elfrica.

Na ulici ispred Svetog grma ležao je Duncan Bojar. Njegova supruga, Winnie, sjedila je na klupi pred gostionicom i plakala. Caris je pomislila da se Duncan nekako ozlijedio, no Winnie je samo rekla: “Pijan je.”

Caris su te riječi šokirale. “Pa još nije ni vrijeme objeda!”

“Njegov stric, Peter Bojar, obolio je od kuge i umro. Umrli su mu i žena i djeca, pa je Duncan naslijedio sav njegov novac. Sad ga jednostavno troši na vino. Ne znam što ću.”

“Prebacimo ga kući”, reče Caris. “Pomoći ću ti da ga podigneš.” U hvativši ga svaka za jednu ruku, uspjele su Duncana podignuti na noge. Pridržavale su ga u uspravnom položaju i napola odvukle ulicom do kuće. Polegle su ga na pod i pokrile. Winnie reče: “Tako je svaki dan. Kaže da se ne isplati raditi jer ćemo ionako svi umrijeti od kuge. Što da radim?”

Caris se na trenutak zamisli. “Zakopaj novac u vrt, sada, dok spava. Kad se probudi, reci mu da je sve izgubio kockajući s nekim putujućim trgovcem koji je u međuvremenu otišao iz grada.”

“To bih baš mogla učiniti”, reče Winnie.

Caris prijeđe ulicu i uđe u Elfricovu kuću. Njezina sestra, Alice, sjedila je u kuhinji i krpala čarape. Njih dvije nisu bile osobito bliske otkako se Alice udala za Elfrica, a ono malo preostale povezanosti uništio je Elfric, svjedočeći protiv Caris na suđenju za herezu. Kad se morala odlučiti između sestre i supruga, Alice je ostala odana Elfricu.

Caris je za to imala razumijevanja, no to je ujedno značilo i da joj je sestra postala poput posve strane osobe.

Čim ju je ugledala, Alice je ustala i odbacila čarape. "Što ti radiš ovdje?" upita.

"Nestali su svi redovnici", reče Caris. "Bit će da su otišli tijekom noći."

"To je, znači, bilo to!" reče Alice.

"Vidjela si ih?"

"Nisam, ali sam čula veliko mnoštvo muškaraca i konja. Nisu bili bučni -

štoviše, kad bolje promislim, vjerojatno su se trudili biti što tiši - ali ne možeš utišati konje, a ljudi stvaraju zvukove i kad koračaju ulicom. Probudili su me, ali nisam otišla do prozora vidjeti što se događa - bilo je prehladno. Zbog toga si ušla u moju kuću prvi put u deset godina?"

"Nisi znala da će pobjeći?"

"Pobjegli su? Zbog kuge?"

"Pretpostavljam. ."

"Ne može biti. Kakva je korist od liječnika koji bježe od bolesti?" Alice je uznemirilo takvo ponašanje suprugova pokrovitelja. "Nije mi jasno."

"Zanimalo me zna li Elfric što o tome."

"Ako i zna, meni nije rekao."

"Gdje ga mogu pronaći?"

"U crkvi Sv. Petra. Rick Srebrnar ostavio je nešto novca crkvi, a svećenik je odlučio popločati pod u glavnome brodu."

"Idem ga pitati." Caris se pitala bi li trebala pokušati biti ljubazna. Alice nije imala svoje djece, ali je imala pokćerku. "Kako je Griselda?" upita je.

"Vrlo dobro i sretna je", reče Alice pomalo prkosno, kao da smatra da bi Caris bilo draže čuti da nije tako.

"A tvoj unuk?" Caris se nije mogla prisiliti na to da izgovori dječakovo ime: Merthin.

"Izvršno. I još je jedno dijete na putu."

"Drago mi je zbog nje."

“Da. Kako je sve na koncu ispalo, i bolje je da se nije udala za tvog Merthina.”

Caris se nije dala uvesti u tu zamku. “Idem potražiti Elfrica.”

Crkva Sv. Petra nalazila se na zapadnome rubu grada. Prolazeći vijugavim ulicama, Caris je u jednom trenutku naišla na dvojicu muškaraca koji su se tukli.

Častili su se psovka i žestoko udarali šakama. Dvije žene, po svoj prilici njihove supruge, kriješćeći su izvikivale uvrede, dok je malena skupina susjeda sve promatrala. Vrata bliže kući bila su razbijena. Na tlu u blizini nalazio se maleni kavez od grančica i trske, u kojem su bile tri žive kokoši.

Caris priđe muškarcima i stane između njih. “Smjesta prestanite”, reče. “To vam naređujem u Božje ime.”

Nije ih trebalo dugo uvjeravati. Po svoj su prilici sav gnjev istrošili već u prvih nekoliko udaraca, pa su možda bili čak i zahvalni na prilici da se prestanu tući.

Uzmakli su i spustili ruke uz tijelo.

“O čemu se radi?” upita odlučno Caris.

Oglasili su se istodobno, kao i njihove supruge.

“Jedan po jedan!” reče Caris. Rukom je pokazala krupnijeg od njih dvojice, tamnokosog muškarca čije je zgodno lice narušavala otekлина oko oka. “Ti si Joe Kovač, nije li tako? Objasni.”

“Uhvatio sam Tobyja Petersona kako krade kokoši Jacka Bučara. Razbio je vrata.”

Toby je bio sitniji muškarac koji se držao vrlo ratoborno. Sada je progovorio krvavim usnama. “Jack mi je dugovao pet šilinga - imam pravo na te kokoši!”

Joe reče: “Jack i njegova obitelj prije dva tjedna umrli su od kuge. Ja sve otada hranim te kokoši. Da nije bilo mene, ni one ne bi bile žive. Ako ih netko treba uzeti, to mogu biti samo ja.”

Caris reče: “Obojica imate pravo na njih, nije li tako? Toby zbog duga, a Joe jer ih je hranio o svom trošku.”

Činilo se da ih je mogućnost da su obojica u pravu, posve zatekla.

Caris reče: “Joseph, uzmi jednu kokoš iz kaveza.”

Toby reče: “Čekajte malo. .”

“Vjeruj mi, Toby”, reče Caris. “Znaš da neću biti nepravедna, zar ne?”

“Pa, to ne mogu poreći. .”

Joe je otvorio kavez i uhvatio za noge kržljivu kokoš smeđeg perja. Kokoš je nervozno pogledavala lijevo-desno, kao da ju je posve smelo što sada naopačke gleda svijet.

Caris reče: “A sada je lijepo daj Tobyjevoj ženi.”

“Molim?”

“Misliš da ću te prevariti, Josephe?”

Joe nevoljko preda kokoš Tobyjevoj supruzi, jednoj od onih zgodnih, iako mrzovoljnih žena. “Eto, tako, Jane.”

Jane spremno prihvati kokoš.

Caris joj reče: “A sada se zahvali Joeu.”

Iako se držala zlovoljno, Jane je ipak rekla: “Hvala, Joseph.”

Caris reče. “A ti, Toby, sada daj kokoš Ellie Kovačevoj.”

Toby je poslušao, uz ponizan osmijeh. Joeova supruga, Ellie, u poodmakloj trudnoći, nasmiješi se i reče: “Hvala, Toby.”

Počeli su se vraćati u normalno stanje, uviđajući koliko su se nerazumno ponijeli.

Jane upita: “A treća kokoš?”

“Doći ću i do toga”, reče Caris. Pogledala je okupljene susjede i pokazala prema djevojčici od jedanaest-dvanaest godina koja je izgledala razborito. “Kako se zoveš?”

“Jesca, majko priorice - kći Johna Pozornika.”

“Treću kokoš odnesi u crkvu Sv. Petra i daj je ocu Michaelu. Reci da će se Toby i Joe doći ispovjediti i tražiti oprost za grijeh gramzivosti.”

“Razumijem, sestro.” Jesca uzme kokoš i udalji se.

Joeova supruga, Ellie, reče: “Sjetit ćete se možda, majko Caris, da ste pomogli mladoj sestri mojega supruga, Minnie, kada je opekla ruku u kovačnici.”

“Oh, da, svakako”, reče Caris. Sjećala se te gadne opekline. “Sada joj je zacijelo deset godina.”

“Tako je.”

“Je li joj dobro?”

“Ne može biti bolje, zahvaljujući vama i Božjoj milosti.”

“Drago mi je.”

“Hoćete li načas ući u moju kuću na čašu piva, majko priorice?”

“Voljela bih, ali sam u žurbi.” Sada se obratila muškarcima. “Bog vas blagoslovio i nema više tučnjave.”

Joe reče: “Hvala.”

Caris se počne udaljavati.

Toby za njom dovikne: “Hvala, majko.”

Odmahnula je ne osvrćući se.

Uočila je još nekoliko kuća na kojima su se, kako se činilo, vidjeli tragovi provale, vjerojatno radi pljačke nakon smrti njezinih vlasnika. Netko bi u vezi s tim morao nešto poduzeti, pomisli. Ali uz Elfrica kao načelnika i priora koji je iščezao, nije bilo nikoga tko bi preuzeo inicijativu.

Došla je do crkve i zatekla Elfrica sa skupinom majstora i njihovih naučnika u glavnome brodu Sv. Petra. Posvuda uokolo bile su posložene kamene ploče, a radnici su pripremali podlogu, prekrivajući je pijeskom i ravnajući letvama.

Elfric je provjeravao je li površina dovoljno ravna, služeći se nekakvim složenim pomagalom koje se sastojalo od drvenog okvira i tankog konopca, na čijem je završetku visio olovni šiljak. Instrument je izgledao poput minijturnih vješala, i podsjetio je Caris na činjenicu da ju je Elfric deset godina ranije pokušao poslati na vješala, optužujući je da je vještica. Iznenadila se uvidjevši da ga zbog toga ne mrzi. Za takvo je što jednostavno odviše zao i ograničen. Kad ga je pogledala, osjetila je isključivo prijezir.

Pričekala je da završi, a potom bez okolišanja upitala: “Znaš da su Godwyn i svi redovnici pobjegli?”

Kanila ga je iznenaditi, a po zapanjenosti koja mu se ukazala na licu, znala je da nije imao pojma o tome. “Zašto. .? Kada. .? Oh, noćas?”

“Nisi ih vidio. .”

“Nešto sam čuo.”

“Ja sam ih vidio”, reče jedan radnik. Bio se naslonio na lopatu. “Izlazio sam iz Svetog grma. Bilo je mračno, no imali su baklje. Prior je jahao, a ostali su pješačili, no imali su mnogo stvari: bačve s vinom i kolutove sira i ne znam što sve ne.”

Caris je već znala da je Godwyn ispraznio zalihe hrane u muškome samostanu. Nije pokušao uzeti i nešto od ženskih zaliha, što se čuvalo odvojeno.

“Koliko je bilo sati?”

“Nije bilo kasno - devet ili deset.”

“Razgovarao si s njima?”

“Samo sam im poželio laku noć.”

“Imaš li ikakvu predodžbu o tome kamo su se mogli uputiti?”

Radnik odmahne glavom. “Prešli su most, ali ne znam kamo su skrenuli kod Stratišta.”

Caris se obrati Elfricu. “Prisjeti se malo proteklih nekoliko dana. Je li ti Godwyn spomenuo nešto što sada možeš povezati s tim? Je li govorio o nekim mjestima, gradovima - Monmouth, York, Antwerpen, Bremen?”

“Ne. Nisam imao pojma.” Činilo se da je zlovoljan zbog toga što mu nitko ništa nije najavio, zbog čega je Caris zaključila da ne laže.

Ako je Elfric zatečen, malo je vjerojatno da je netko drugi znao za Godwynove nakane. Godwyn bježi od kuge, a očito je da ne želi da ga netko slijedi i donese bolest. “Pođi što prije, idi daleko i zadrži se dugo”, rekao je Merthin. Godwyn bi mogao biti bilo gdje.

“Ako ti se javi ili doznaš nešto o njemu ili nekome od redovnika, molim te izvijesti me”, reče Caris.

Elfric nije rekao ništa.

Caris pojača glas, tako da je čuju svi radnici. “Godwyn je ukrao sve dragocjene ukrase i predmete”, reče. Začuo se ogorčeni žamor. Ljudi su bili osjetljivi na ukrase u katedrali - štoviše, imućniji obrtnici zacijelo su djelomično i financirali njihovu izradu. “Biskup te predmete želi vratiti. Tko god pomaže Godwynu, makar i skrivanjem informacija o tome gdje se nalazi, čini svetogrđe.”

Elfric je izbezumljeno gledao uokolo. Cijeli njegov život temeljio se na ulagivanju Godwynu. A njegova pokrovitelja više nema. “Moguće je da za sve postoji neko savršeno nedužno objašnjenje. .”

“Ako postoji, zašto Godwyn nije nikome ništa rekao? Ili barem ostavio nekakvo pismo?”

Elfric na to nije imao što reći.

Caris uvidi da će morati razgovarati sa svim vodećim obrtnicima. Što prije, to bolje. “Željela bih da sazoveš sastanak”, reče Elfricu. Potom joj je na pamet pao uvjerljiviji način na koji bi to mogla izraziti. “Biskup želi da se danas nakon objeda održi sastanak župnoga ceha. Molim te da izvijestiš članove.”

“U redu”, reče Elfric.

Svi će doći, znala je Caris, i umirat će od znatiželje.

Izišla je iz crkve i uputila se natrag prema prioratu. Dok je prolazila pokraj gostionice Bijeli konj, ugledala je nešto zbog čega je zastala. Neka je mlada djevojka razgovarala s postarijim muškarcem, a u načinu na koji su razgovarali bilo je nečega zbog čega se Caris nakostriješila. Oduvijek je vrlo pronicljivo slutila ranjivost djevojaka - možda i zbog toga što se dobro sjećala sebe u adolescentskoj dobi, a možda i zbog kćeri koju nikada nije imala. Sklonila se kod jednih vrata i pomnije ih pogledala.

Muškarac je bio u odjeći siromaha, osim skupe krznene kape. Caris ga nije poznavala, ali je zaključila da je neki nadničar koji je naslijedio kapu. U gradu je umrlo toliko ljudi da je odjednom posvuda bilo profinjenih odjevnih predmeta, te su se tako neobični prizori viđali gotovo na svakom koraku. Djevojci je bilo oko četrnaest godina, bila je zgodna i imala mladenačko tijelo. Caris je s neodobravanjem uvidjela da se pokušava držati koketno, iako u tome nije bila osobito uvjerljiva. Muškarac je iz kese izvadio novac. Činilo se da se prepiru.

Zatim je stavio ruku na njezinu malenu dojku.

Caris je to bilo dovoljno. Prišla im je bijesnim korakom. Čim je ugledao njezin redovnički habit, muškarac se žurno udaljio. Na djevojčinu licu odražavali su se i grizodušje i kivnost. Caris upita: “Što to radiš - pokušavaš prodati tijelo?”

“Ne, majko.”

“Reci mi istinu! Zašto si mu dopustila da te dira?”

“Ne znam što da radim! Nemam što jesti, a vi ste ga sad otjerali.” Istog trenutka briznula je u plač.

Caris je bilo jasno da je djevojka izgladnjela. Bila je mršava i blijeda. “Pođi sa mnom”, reče Caris. “Ja ću ti dati nešto za jelo.”

Uхватиła je djevojku za ruku i povela je prema prioratu. "Kako se zoveš?"

upita.

"Ismay."

"Koliko ti je godina?"

"Trinaest."

Kada su došle do priorata, Caris je odvela Ismay u kuhinju, gdje se objed za redovnice pripremao pod budnim okom iskušenicice po imenu Oonagh. Glavna kuharica, Josephine, bila je oboljela od kuge. "Daj ovom djetetu kruha i maslaca", reče Caris, obraćajući se Oonagh.

Sjela je i gledala kako djevojčica jede. Bilo je očito da Ismay danima nije jela.

Već je bila pojela gotovo pola kruha od dva kilograma kada je počela usporavati.

Caris joj natoči jabukovaču. "Zašto nemaš što jesti?" upita.

"Svi u obitelji umrli su od kuge."

"Što ti je bio otac?"

"Krojač. I ja znam uredno šiti, ali nitko ne kupuje odjeću - svatko može nabaviti što god poželi iz kuća umrlih."

"Zato si se, znači, pokušala prodati. ."

Ona spusti pogled. "Žao mi je, majko priorice. Bila sam nepodnošljivo gladna."

"To ti je bio prvi pokušaj?"

Odmahnula je glavom, izbjegavajući njezin pogled.

Caris je osjećala kako joj na oči naviru suze pune bijesa. Kakav je to muškarac spreman na spolni odnos s izgadnjelom trinaestogodišnjakinjom? Kakav je to Bog koji djevojku tjera u takvo beznađe? "Bi li željela živjeti ovdje, s redovnicama, i raditi u kuhinji?" upita. "Imala bi više nego dovoljno hrane."

Ismay željno podigne pogled. "Oh, da, majko, to bi bilo divno."

"Onda neka tako i bude. Možeš početi pomagati oko objeda za redovnice.

Oonagh, evo ti nove kuhinjske pomoćnice."

"Hvala, majko Caris, svaka je pomoć dobrodošla."

Caris je izišla iz kuhinje i zamišljeno se uputila u katedralu, gdje se trebala održati seksta. Kuga nije tek tjelesna bolest, postajalo joj je sve jasnije. Ismay je izbjegla bolest, ali joj se duša našla u opasnosti.

Misu je preuzeo biskup Henri, pa je Caris zahvaljujući tome mogla slobodno razmišljati. Na sastanku župnoga ceha mora progovoriti i o drugim stvarima, a ne samo o bijegu redovnika, zaključila je. Vrijeme je da se grad organizira tako da se može nositi s posljedicama kuge. Ali kako?

Tijekom cijelog objeda pokušavala je sagledati situaciju sa svih strana. Zbog više različitih razloga, bio je to pogodan trenutak za velike odluke. Uz biskupa koji sada na licu mjesta može potvrditi i ojačati njezin autoritet, možda uspije progurati mjere koje bi inače nailazile na otpor.

Bio je to ujedno dobar trenutak da izvuče od biskupa ono što želi. To je već bila plodonosna pomisao. .

Nakon objeda, posjetila je biskupa u priorovoj kući, gdje je bio odsjeo. Zatekla ga je za stolom s arhiđakonom Lloydom. Upravo su bili pojeli objed iz kuhinje ženskog samostana i sada su pili vino, dok je jedan sluga priorata raščišćavao stol. "Nadam se da ste uživali u objedu, lorde biskupe", reče ona službeno.

On je bio malo manje mrzovoljan nego inače. "Bilo je dobro, majko Caris.. vrlo ukusna štuka. Ima li kakvih novosti o odbjeglome prioru?"

"Čini se da je dobro pazio da ne ostavi nikakav trag o tome kamo je otišao."

"Kakvo razočaranje."

"Dok sam prolazila gradom i raspitivala se, naišla sam na nekoliko prizora koji su me uznemirili: jedna se trinaestogodišnjakinja prostituirala, dvojica inače poštenih i čestitih građana tukli su se oko imovine jednog preminulog sugrađanina, jedan je muškarac usred bijela dana bio mrtav-pijan."

"To su posljedice kuge. Svugdje ista priča."

"Smatram da moramo nešto poduzeti da suzbijemo takve posljedice epidemije."

On je iznenađeno pogleda. Činilo se da mu nije palo na pamet da poduzme nešto slično. “Kako?”

“Prior je feudalni gospodar Kingsbridgea. On treba preuzeti inicijativu.”

“Ali on je nestao.”

“Kao biskup, vi ste službeno naš opat. Smatram da biste trebali trajno ostati u Kingsbridgeu i preuzeti vlast u gradu.”

Takvo što zapravo bi joj najmanje odgovaralo. Nasreću, izgledi za to da biskup pristane, bili su gotovo ravni nuli: imao je i previše posla drugdje. Tim manevrom samo ga je pokušala stjerati u kut.

On je oklijevao i ona se načas pobojala da ga je možda pogrešno procijenila, pa da bi na koncu ipak mogao prihvatiti prijedlog. No on onda reče: “To ne dolazi u obzir. Svi gradovi u biskupiji imaju iste probleme. U Shiringu je još gore.

Moram nastojati održati osnovno tkivo kršćanstva dok mi svećenici umiru. Nemam vremena razmišljati o pijancima i prostitutkama.”

“Ali netko mora djelovati u svojstvu priora Kingsbridgea. Gradu treba moralni vođa.”

U razgovor se uključio arhiđakon Lloyd: “Lorde biskupe, tu je još i pitanje primatelja sredstava koja pripadaju prioratu, zatim održavanja katedrale i ostalih zdanja, upravljanja zemljom i kmetovima. .”

Henri reče: “No, da, sve to morat ćete preuzeti vi, majko Caris.”

Pretvarala se da razmišlja o tom prijedlogu, kao da joj nešto slično još nije palo na pamet. “Mogla bih preuzeti sve manje važne zadaće - upravljati novcem redovnika i njihovom zemljom - ali ne bih mogla činiti to što vi možete činiti, milorde. Ne bih mogla dijeliti svete sakramente.”

“O tome smo već razgovarali”, reče on nestrpljivo. “Nove svećenike imenujem koliko mogu brže. Ali vi možete činiti sve ostalo.”

“To mi izgleda gotovo kao da od mene tražite da postanem privremeni prior Kingsbridgea.”

“Upravo tako.”

Caris je dobro pazila da ne pokaže koliko je ushićena. Sve je bilo toliko dobro da joj se činilo nestvarnim. Praktički je postala prior, osim u onim elementima do kojih joj nije ni stalo. Ima li tu kakvih skrivenih nedostataka kojih se nije sjetila?

Arhiđakon Lloyd reče: "Bit će najbolje da joj napišem pismo u kojem će sve to stajati, za slučaj da mora nametnuti autoritet. ."

Caris reče: "Želite li da se grad pridržava vaših želja, bit će najbolje da im jasno date do znanja kako je to vaša osobna odluka. Uskoro će početi sastanak župnoga ceha. Ako nemate ništa protiv, biskupe, bilo bi dobro da nazočite tom skupu i objavite donijetu odluku."

"U redu, idemo."

Izišli su iz Godwynove palače i uputili se glavnom ulicom do sjedišta župnoga ceha. Svi članovi ondje su već čekali da čuju što se dogodilo s redovnicima. Caris im je prvo prepričala sve što je doznala. Nekolicina ljudi sinoć je, nakon spuštanja mraka, čula egzodus, iako nitko nije shvatio, pa čak ni pretpostavio da su redovnici, svi do jednoga, napustili grad.

Zamolila ih je da dobro slušaju i pokušaju doznati od raznih putnika znaju li nešto o velikoj skupini redovnika na cesti s mnoštvom stvari.

"Ali moramo prihvatiti veliku mogućnost da se redovnici u skorije vrijeme neće vratiti. A u vezi s time lord biskup objavit će jednu novost." Željela je da je svi čuju iz njegovih, a ne njezinih usta.

Henri se nakašlje i reče: "Potvrdio sam imenovanje Caris na dužnost priorice ženskog samostana i imenovao sam je privremenim priorom. Molim da se svi prema njoj odnosite kao prema mojem predstavniku i svome gospodaru u svim pitanjima, osim onima koja su rezervirana za zaređene svećenike."

Caris je promatrala lica okupljenih. Elfric je bio izvan sebe od bijesa. Merthin se jedva primjetno smiješio, zaključujući kako je do toga došla vješt看 manevriranjem. Drago mu je i zbog nje i zbog grada, a tužan položaj usana pokazuje kako zna da će zbog toga i dalje ostati izvan njegova zagrljaja. Svima ostalima bilo je, kako se činilo, drago. Poznavali su je i vjerovali joj, a ona je stekla još više odanosti građana, ostavši u trenutku kada je Godwyn pobjegao.

A ona će iz toga izvući maksimum. “Tri su stvari koje bih željela što prije riješiti prvog dana na dužnosti privremenog priora”, reče sada. “Prva je pijanstvo. Danas sam još prije objeda vidjela na ulici mrtvog-pijanog Duncana Bojara. Smatram da to pojačava atmosferu razvrata i razuzdanosti u gradu, a to nam nikako ne treba usred ove stravične situacije.”

Začulo se glasno odobravanje. Župnim cehom dominirali su stariji i konzervativniji trgovci i obrtnici. Ako su se ikada i opili prije podne, to su učinili kod kuće, gdje ih nitko nije mogao vidjeti.

Caris nastavi: “Johnu Pozorniku željela bih dodijeliti dodatnog zamjenika i naložiti mu da uhiti sve koje za dana zatekne pijane. Može ih strpati u zatvor dok se ne otrijezne.”

Kimao je čak i Elfric.

“Druga je stvar pitanje imovine osoba koje su umrle bez nasljednika. Jutros sam vidjela Josepha Kovača i Tobyja Petersona koji su se na ulici tukli zbog tri kokoši Jacka Bučara.”

Opći smijeh pokazivao je koliko je apsurdno da se odrasli muškarci tuku zbog tako trivijalnih stvari.

Caris je već bila smislila rješenje tog problema. “U načelu, takva imovina prelazi u vlasništvo feudalnoga gospodara, a u slučaju stanovnika Kingsbridgea to je priorat. No ja ne želim da se samostanski prostori pune rabljenom odjećom, pa predlažem da se priorat odrekne provođenja tog pravila, u slučaju sviju čija imovina vrijedi manje od dvije funte. U tom slučaju dva najbliža susjeda trebala bi zaključati kuću, kako bismo bili sigurni da nitko neće ništa uzeti. Župnik bi potom popisao imovinu, te primio zahtjeve svih mogućih vjerovnika. U slučaju kad nema dostupnog svećenika, ljudi se trebaju obratiti meni. Nakon otplate eventualnih dugova, osobne stvari preminuloga - odjeća, pokućstvo, hrana i piće

- među sobom će podijeliti susjedi, dok će eventualna gotovina ići župnoj crkvi.”

I taj je prijedlog naišao na opće odobravanje: većina je ljudi kimala ili nešto mumljala u tom smislu.

“I treća stvar. . Naišla sam na trinaestogodišnjakinju bez obitelji, koja je pokušavala prodati tijelo ispred Bijelog konja. Zove se Ismay, a na to se odlučila jer nije imala što jesti.” Caris s izazovom u očima

pogleda uokolo. "Može li mi netko reći kako se tako nešto uopće može zbiti u jednom kršćanskome gradu?"

Svi su joj umrli - ali zar ti ljudi nisu imali ni prijatelje ni susjede? Tko to dopušta da jedno dijete umire od gladi?"

Edward Mesar tiho reče: "Ismay Krojačeva baš i nije najpristojnije i najposlušnije dijete."

Caris nije bila pripravna prihvaćati izlike. "Trinaest joj je godina!"

"Samo kažem da joj je netko možda ponudio pomoć, a da ju je ona odbila."

"A otkada to dopuštamo djeci da sama odlučuju o takvim stvarima? Ostane li dijete bez roditelja, svima nam je dužnost brinuti za njega. Što vam znači vjera, ako ne upravo to?"

Činilo se da su te riječi postidjele sve nazočne.

"Ubuduće, kad dijete ostane bez roditelja, želim da ga najbliži susjedi dovedu meni. Djeca koja ne mogu pronaći mjesto u nekoj naklonjenoj obitelji, doselit će u priorat. Djevojke mogu živjeti s redovnicama, a spavaonicu u muškom samostanu pretvorit ćemo u spavaonicu za dječake. Svi mogu dopodne pohađati nastavu, dok će poslijepodne imati prikladne zadaće."

I to je dočekano s općim odobravanjem.

Sada se oglasio Elfric. "Jeste li završili, majko Caris?"

"Da, čini mi se, osim ako netko želi detaljnije razgovarati o mojim prijedlozima."

Nitko se nije oglasio, pa su se članovi počeli meškoljiti, kao da je sastanak završio.

Elfric tada reče: "Neki se ovdje možda sjećaju da sam ja izabran za načelnika ceha."

U glasu mu se jasno čulo koliko je ogorčen. Svi su se nervozno komešali.

"Sada smo svjedočili tome da je prior Kingsbridgea optužen za krađu i osuđen bez suđenja", nastavi on.

To nipošto nije naišlo na odobravanje. Svi su stali negodovati. Godwyna nitko nije smatrao nedužnim.

Elfric se nije obazirao na opću atmosferu u dvorani. "Osim toga, ovdje cijelo vrijeme sjedimo poput robova i dopuštamo da nam jedna žena određuje gradske zakone i propise. Prema čijim će se

ovlastima zatvarati pijanci? Njezinima. Tko u konačnici presuđuje o nasljeđivanju? Ona. Tko će se brinuti za siročad? Ona. Na što ste to spali? Zar više niste muškarci?”

Betty Pekarica reče: “Nismo.”

Svi su se muškarci nasmijali.

Caris odluči šutjeti. Svako bi miješanje bilo nepotrebno. Načas je pogledala biskupa, pitajući se kad će se suprotstaviti Elfricu. No vidjela je da i on mirno sjedi, čvrsto zatvorenih usta. Bilo je očito da je i on shvatio kako su to Elfricovi posljednji trzaji u bitki u kojoj ne može pobijediti.

Elfric je povisio glas. “Predlažem da odbacimo ženu na mjestu priora, čak i ako je riječ o privremenom obavljanju te dužnosti, te da priorici uskratimo pravo da dođe na skup župnoga ceha i izdaje naloge!”

Više ljudi glasno je izrazilo revolt. Dvoje-troje čak je i ustalo, kao da kani s gađenjem napustiti skup. Netko je samo doviknuo: “Odustani.”

Ali on je ustrajao. “A riječ je o ženi osuđenoj na smrt zbog čarobnjaštva, riječ je o vještici!”

Svi su muškarci sada bili na nogama. Jedan je izišao.

“Vrati se!” poviče Elfric. “Još nisam zaključio sastanak!”

Nitko se nije obazirao na njega.

Caris se pridružila skupini kraj vrata. Propustila je biskupa i arhiđakona.

Izišla je posljednja. Na izlazu se osvrnula i pogledala Elfrica. Sjedio je sam na čelu dvorane.

Potom je izišla.

Poglavlje 64.

Proteklo je dvanaest godina otkako su Godwyn i Philemon posjetili ćeliju Sv.

Ivana u Šumi. Godwyn se sjećao kako su ga se tada dojmila uredna polja, podšišane živice, raščišćeni jarci i jabuke posađene u voćnjaku u pravilnim nizovima. Sve je i danas bilo jednako. Bilo je očito da se ni Saul Bjeloglavi nije promijenio.

Godwyn i njegova povorka prešli su zamrznuta polja nalik na šahovsku ploču i približili se zbijeno raspoređenim samostanskim zdanjima. Došavši još bliže, Godwyn je primijetio da je u međuvremenu ipak bilo nekih promjena. Dvanaest godina ranije malenu kamenu crkvu s klaustrom i spavaonicom okruživalo je mnoštvo malih drvenih zdanja: kuhinja, staja, mljekara, pekarnica. Krhkih vanjskih zdanja sada više nije bilo, a umjesto njih, proširen je kameni kompleks pripojen crkvi. "Cijeli je kompleks sigurniji nego nekoć", primijeti Godwyn.

"Rekao bih da je razlog povećanje broja odmetnika, nakon povratka vojnika iz ratova u Francuskoj", reče Philemon.

Godwyn se namršti. "Ne sjećam se da me netko tražio dopuštenje za takav program izgradnje."

"I nije."

"Hmm." Nažalost, nije se mogao previše žaliti. Netko bi ga mogao upitati kako je Saul uspio provesti takav program bez Godwynova znanja, osim ako je Godwyn zanemario dužnost nadgledanja.

Osim toga, novosti su mu sada odgovarale, jer je cijeli kompleks bilo vrlo jednostavno zatvoriti pred došljacima.

Dvodnevno ga je putovanje donekle smirilo. Zbog majčine smrti ostao je izbezumljen od straha. Što se dulje zadržavao u Kingsbridgeu, to ga je iz sata u sat sve više obuzimao dojam da će sigurno umrijeti. Jedva je uspio obuzdati emocije, toliko da se obrati redovnicima okupljenima u kapitulskoj dvorani i organizira odlazak. Unatoč njegovoj rječitosti, neki redovnici nisu bili uvjereni u to da je bijeg nužan i mudar. Nasreću, svi su se bili zarekli na poslušnost, pa je prevladala navika koja im je nalagala da čine što im se kaže. I

unatoč tome, počeo se osjećati sigurnim tek nakon što je skupina prešla dvostruki most, uz baklje, te je uronila u duboku tamu.

I dalje je imao dojam da je na samome rubu. Svako malo o nečemu bi temeljito razmišljao, a onda odlučio upitati Petranillu što ona misli o tome. Tada bi shvatio da od nje više nikada neće moći zatražiti savjet i panika bi mu se podigla do grla poput žuči.

Bijeg od kuge - no na to se trebao odlučiti prije tri mjeseca, nakon smrti Marka Tkalca. Je li zakasnio? Potisnuo je novi val panike. Osjećat će se sigurno tek kad se zaključa i tako skloni pred čitavim svijetom.

Snagom volje skrenuo je misli na sadašnjost. U ovo doba godine na poljima nema nikoga, no u dvorištu pokrivenom ugaženom zemljom, ispred samog samostana, ugledao je nekolicinu redovnika koji su nešto radili: jedan je potkivao konja, drugi popravljao plug, dok je jedna mala skupina okretala polugu preše za jabukovaču.

Svi su ubrzo prestali raditi, te su se zapanjeno zagledali u mnoštvo koje im se približavalo: dvadesetorica redovnika, šestorica iskušenika, četvera kola i deset tovarnih konja. Godwyn je u Kingsbridgeu ostavio samo sluge priorata.

Jedan od redovnika za prešom odvojio se od skupine i krenuo prema njima.

Godwyn je odmah prepoznao Saula Bjeloglavog. Vidali su se za Saulovih redovitih godišnjih dolazaka u Kingsbridge, no Godwyn je sada prvi put primijetio tragove sijedih u Saulovoj prepoznatljivoj pepeljastoplavoj kosi.

Dvadeset godina ranije njih su dvojica zajedno studirali u Oxfordu. Saul je bio studentska zvijezda. Brzo je učio i bio vrlo okretan u raspravama. Usto je bio i najpobožniji od sviju. Da je bio manje posvećen duhovnosti, mogao je postati prior Kingsbridgea, i da je o karijeri razmišljao strateški, umjesto što je takve stvari prepuštao Bogu. Ovako je, nakon smrti priora Anthonyja, Godwyn bez poteškoća nadmudrio Saula.

Ipak, Saul nipošto nije bio slabić. Krasila ga je određena crta tvrdo glave pravičnosti koje se Godwyn pribojavao. Hoće li danas poslušno pristati na Godwynov plan ili će izazivati probleme?

Godwyn ponovno potisne paniku, dajući sve od sebe da ostane miran.

Pomno je promatrao Saulovo lice. Prior Sv. Ivana iznenadio se kad ga je ugledao i to očito ne ugodno. Crte lica pomno je namjestio tako da odražavaju ljubaznu dobrodošlicu, ali se pritom nije smiješio.

Za vrijeme izborne kampanje Godwyn je sve naveo na pomisao da on sam ne želi položaj priora, ali je usput eliminirao sve razumne i izgledne kandidate, uključujući i Saula. Je li Saul u međuvremenu posumnjao da ga je izigrao?

“Dobar vam dan, oče priore”, reče Saul kada mu se približio. “Kakav neočekivan blagoslov.”

Znači da neće otvoreno iskazivati neprijateljstvo. Nema sumnje da smatra kako bi takvo ponašanje bilo u suprotnosti sa zavjetom poslušnosti. Godwyn je zbog toga osjetio olakšanje. “Bog te blagoslovio, sine”, reče. “Predugo nisam posjetio svoju djecu u Sv. Ivanu.”

Saul pogleda redovnike, konje, zaprežna kola prepuna zaliha. “Nekako mi se čini da je ovo više od običnog posjeta.” Nije ponudio Godwynu ruku da lakše sjaše. Činilo se kao da traži objašnjenje prije nego što će ih pozvati da uđu - što je bilo apsurdno: nije imao nikakvo pravo odbiti posjet nadređenog crkvenog dužnosnika.

Ipak, Godwyn je počeo objašnjavati. “Čuli ste za kugu?”

“Samo glasine”, reče Saul. “Malo je posjetitelja koji bi nam donijeli novosti.”

To je dobro. Upravo je taj nedostatak posjetitelja i privukao Godwyna ovamo.

“Bolest je već usmrtila stotine ljudi u Kingsbridgeu. Već sam se pobojao da bi mogla pokositi cijeli priorat. I zbog toga sam redovnike doveo ovamo. To je možda jedini način koji nam može jamčiti preživljavanje.”

“Ovdje ste, dakako, dobrodošli, koji god bio razlog vašeg dolaska.”

“To se podrazumijeva”, reče Godwyn usiljeno. Ljutio se zbog činjenice da ga je Saul naveo na to da se opravdava.

Saul ih je zamišljeno gledao. “Nisam baš siguran gdje će svi spavati. .”

“To ću ja odrediti”, reče Godwyn, ponovno namećući autoritet. “Možeš me povesti u obilazak, dok nam u kuhinji budu pripremali večeru.” Sjahao je bez pomoći i krenuo prema samostanu.

Saul je morao krenuti za njim.

Sve je bilo golo i posve čisto, odražavajući Saulovu krajnju predanost redovničkom zavjetu neimaštine. No Godwyna je u toj situaciji više zanimalo koliko je jednostavno cijeli kompleks zatvoriti za došljake. Nasreću, Saulova vjera u red i nadzor dovela je do toga da je projektirao zgrade s vrlo malim brojem ulaza. U priorat se moglo ući samo iz tri smjera: kroz kuhinju, kroz staju ili kroz crkvu. Svaki od ulaza imao je debela vrata koja je bilo moguće čvrsto zatvoriti zasunom.

Spavaonica je bila malena, predviđena za devetoricu-desetoricu redovnika, a prior nije imao zasebnu sobu. Još dvadeset redovnika moglo se smjestiti jedino u crkvu.

Godwyn je već pomislio kako bi sebi mogao dodijeliti dotadašnju zajedničku spavaonicu, no u toj prostoriji nije imao kamo sakriti blago iz katedrale, koje je htio imati pri ruci. Nasreću, malena je crkva imala i pokrajnju kapelu koju je bilo moguće zatvoriti, pa se Godwyn smjestio onamo. Ostali redovnici iz Kingsbridgea raširili su slamu na podu od ugažene zemlje u glavnome brodu i snašli se kako su znali i umjeli.

Hrana i vino prebačeni su u kuhinju i podrum, no Philemon je ukrase odnio u Godwynovu sobu-kapelu. Philemon je u međuvremenu usput razgovarao s redovnicima iz Sv. Ivana. “Saul ima svoj način na koji vodi samostan”, izvijesti sada Godwyna. “Traži strogu poslušnost prema Bogu i Pravilu sv. Benedikta, no kažu da se ne uzdiže na pijedestal. Spava u zajedničkoj spavaonici, jede isto što i ostali, te općenito nema nikakve povlastice. Ne treba ni naglašavati da ga zbog toga vole. Ali jedan redovnik neprestano nailazi na kažnjavanje - brat Jonquil.”

“Sjećam ga se.” Jonquil je kao iskušenik u Kingsbridgeu neprestance upadao u nevolje - kasnio je, bio nemaran, lijen i pohlepan. Nije se mogao kontrolirati, a samo'stanskome životu vjerojatno ga je privuklo to što je u njemu vidio prigodu da nekog

drugog navede da provodi ograničenja koja on sam sebi nije uspijevao nametnuti. "Sumnjam da će nam biti od osobite koristi."

"Čim mu se ukaže i najmanja prigoda, otkazat će poslušnost", reče Philemon.

"Ali nema baš nikakav autoritet. Nitko neće poći za njim."

"I nitko nema pritužbi na Saula? Ne spava dokasna, ne izbjegava neugodne poslove, ne prisvaja najbolje vino?"

"Čini se da ne."

"Hmm." Saul je častan i pošten, kao i uvijek. Godwyna je to razočaralo, ali ga nije osobito iznenadilo.

Tijekom večernice Godwyn je uočio koliko su redovnici u Sv. Ivanu ozbiljni i disciplinirani. Tijekom godina on je ovamo uvijek slao problematične redovnike: buntovnike, psihičke bolesnike, pojedince sklone

suprotstavljanju crkvenim učenjima i zanimanju za heretične zamisli. Saul se nikada nije žalio, nikada nikog nije vratio. Činilo se da je i od takvih ljudi uspio stvoriti uzorne redovnike.

Nakon mise Godwyn je većinu redovnika iz Kingsbridgea poslao u blagovaonicu na večeru, a zadržao je tek Philemona i dvojicu mladih i snažnih redovnika. Nakon što su ostali sami u crkvi, rekao je Philemonu da stražari na vratima kroz koja se u crkvu ulazilo iz klaustara, a potom je naredio mladićima da premjeste oltar od izrezbarenog drva i ispod mjesta na kojem inače stoji, iskopaju rupu.

Kada je rupa bila dovoljno duboka Godwyn je iz kapele donio blago iz katedrale, pripremljeno za skrivanje pod oltar. No prije nego što je uspio dovršiti posao, na vratima se pojavio Saul.

Godwyn je čuo kako Philemon govori: "Lord prior želi biti sam."

Potom se začuo Saulov glas: "Neka mi to onda osobno priopći."

"Zamolio me da tako kažem."

Saulov se glas povisio. "Neću dopustiti da mi netko onemogućuje ulazak u vlastitu crkvu - a ponajmanje ti!"

"Prijetite nasiljem, meni, zamjeniku priora Kingsbridgea?"

"Budeš li mi i dalje stajao na putu, podignut ću te i baciti u fontanu."

Sada se umiješao Godwyn. Bilo bi mu draže da Saul o tome ne dozna ništa, no očito neće biti tako. "Pusti ga da uđe, Philemone",

dovikne.

Philemon zakorači u stranu, a Saul ljutito uđe. Ugledavši vreće, bez pitanja je rastvorio jednu od njih i zavirio unutra. "Tako mi svega!" usklikne kad je izvukao pozlaćenu oltarsku bočicu. "Što je sve ovo?"

Godwyn mu je već htio reći kako ne smije ispitivati nadređene. Saul bi možda i prihvatio takav prijekor: vjerovao je u poniznost, barem u načelu. No Godwyn u njega nije htio usaditi zametak sumnje koji će samo bujati, pa je stoga rekao:

"Donio sam i blago iz katedrale."

Saul ga pogleda s gađenjem na licu. "Jasno mi je da se takve kičaste trice smatraju prikladnima u velikoj katedrali, no uistinu ne odgovaraju skromnoj ćeliji usred šume."

"Nećeš ih morati gledati, jer ću ih sakriti. Smiješ znati i gdje, iako sam te želio poštediti tog opterećenja."

Saul ga sumnjičavo pogleda. "Zašto ste uopće ponijeli sve to?"

"Radi čuvanja na sigurnome mjestu."

Saula nije bilo moguće samo tako uvjeriti. "Čudi me da je biskup dopustio da sve samo tako iziđe iz katedrale."

Biskupa, dakako, nitko ništa nije pitao, no Godwyn to nije rekao. "Situacija u Kingsbridgeu trenutačno je toliko teška da ne možemo znati hoće li blago biti sigurno čak i kad je u prioratu."

"Ali je svakako sigurnije nego ovdje. Ovdje nas okružuju odmetnici. Hvala Bogu što se usput niste susreli s njima."

"Bog pazi na nas."

"I na svoje dragocjenosti, nadam se."

Saulovo držanje bilo je gotovo na granici neposluha, no Godwyn ga nije ukorio, pribojavajući se da bi pretjeranom reakcijom ukazao na krivnju. No uočio je da i Saulova poniznost ima određene granice. Možda Saul naposljetku ipak zna da ga je prije dvanaest godina prevario.

Godwyn sada reče: "Molim te da zamoliš redovnike da nakon večere ostanu u blagovaonici. Obratit ću im se čim ovdje završim posao."

Saul je prihvatio takvo zaključivanje razgovora i izišao. Godwyn je zakopao blago, povelje priorata, svečeve relikvije i gotovo sav

novac. Redovnici su zatrpali rupu zemljom, ugazili je i vratili oltar na mjesto. Nešto malo preostale rasute zemlje odnijeli su van i razbacali po tlu.

Potom su pošli u zajedničku blagovaonicu. Ta malena prostorija sada je bila dupkom puna, budući da su se u njoj našli i redovnici iz Kingsbridgea. Jedan je redovnik stajao za govornicom i čitao dio Markova evanđelja, ali je zašutio čim je ugledao Godwyna.

Godwyn mu je rukom pokazao da sjedne i zauzeo njegovo mjesto. "Ovo je sveto utočište", započne. "Bog nam je poslao tu stravičnu bolest da nas kazni za počinjene grijehе. Došli smo ovamo okajati te grijehе, daleko od utjecaja grada koji iskrivljuje i kvari."

Godwynu nije bila nakana otvarati raspravu, no Saul se odmah oglosio pitanjem: "Kakve točno grijehе, oče Godwyne?"

Godwyn je sada improvizirao. "Ljudi se suprotstavljaju autoritetu svete Božje crkve, žene postaju lascivne, redovnici se nisu posve odvojili od ženskoga društva, redovnice se okreću herezi i čarobnjaštvu."

"I koliko će trajati okajanje tih grijehа?"

"Znat ćemo da smo pobijedili kad se zaraza povuče."

Sada se oglosio jedan drugi redovnik iz Sv. Ivana, a Godwyn je odmah prepoznao Jonquila, krupnog muškarca loše koordinacije pokreta i pomalo izbezumljena pogleda. "Kako ćete se očistiti od grijehа?"

Godwyna je iznenadila činjenica da se ovdašnji redovnici nimalo ne sustežu s pitanjima upućenima nadređenima. "Molitvom, meditacijom i postom."

"Post je dobra zamisao", reče Jonquil. "Nemamo baš mnogo hrane."

Nekolicina se redovnika tiho nasmijala.

Godwyn se već počeo pribojavati da će izgubiti nadzor nad slušateljstvom.

Nekoliko puta udario je šakom po govornici, tražeći mir. "Odsada svatko tko dolazi iz vanjskoga svijeta predstavlja opasnost", reče. "Želim da sva vrata koja vode u priorat i danju i noću s unutarnje strane budu zatvorena zasunom. Nitko od redovnika neće izlaziti bez mog posebnog dopuštenja, a davat ću ga samo u

izvanrednim okolnostima. Svi će posjetitelji biti odbijeni. Zatvorit ćemo se i čekati da završi ta strašna epidemija.”

Jonquil zausti: “Ali što ako. .”

Godwyn ga odmah prekine. “Nisam tražio ničije mišljenje, brate.” Ljutito je gledao uokolo, sve ih tjerajući na šutnju. “Redovnici ste i dužnost vam je slušati naloge”, reče. “A sada se pomolimo.”

Kriza je izbila već sutradan.

Godwyn je slutio da su Saul i ostali redovnici njegove naloge prihvatili tek privremeno i uvjetno. Svi su bili zatečeni i dok su ga slušali, nisu im padale na pamet konkretnije primjedbe. Stoga su se, bez snažnog razloga za pobunu, povelili za odredbama koje je iznio njihov neposredni nadređeni. No on je znao da će kucnuti trenutak kada će morati donijeti i stvarnu odluku. I nije očekivao da će se to zbiti tako brzo.

Pjevali su tijekom prime. Malenom crkvom vladala je ledena studen. Godwyn je osjećao kako je nakon neugodne noći ukočen i kako ga sve boli. Nedostajala mu je njegova palača s ognjištima i udobnim posteljama. Sivkasto svjetlo zimskog svitanja upravo se počelo ukazivati na prozorima, kada su se na masivnim zapadnim vratima crkve začuli mukli udarci.

Godwyn je zabrinuto pogledao uokolo. Bio bi više volio da je imao još dan-dva za učvršćivanje položaja.

Rukom je pokazao redovnicima da se ne obaziru na kucanje i da nastave s misom. Osim udaraca, tada su se začuli i povici. Saul je ustao i prišao vratima, no Godwyn mu je rukama pokazao neka sjedne, a Saul ga je, iako uz podosta oklijevanja, poslušao. Godwyn je bio čvrsto odlučio ne pomaknuti se. Ne poduzmu li redovnici ništa, uljezi će morati otići.

No Godwynu je postajalo sve jasnije da će biti iznimno teško navesti ljude na to da ništa ne čine.

Redovnicima je koncentracija bila tako poremećena da se nisu mogli usredotočiti na psalam. Svi su se nešto došaptavali i osvrkali prema zapadnim vratima. Pjevanje je postalo isprekidano i neusklađeno, pa je na koncu i utihnulo, tako da se čuo još jedino Godwynov glas.

Njega je obuzimao gnjev. Da su se povelili za njegovim primjerom, mogli su posve zanemariti smetnju iz vanjskoga svijeta. Ljutit zbog njihove slabosti, na koncu je napustio mjesto i prešao kratku duljinu glavnog broda, te došao do vrata sa spuštenim zasunom. "Što je?" poviče.

"Pustite nas unutra!" glasio je prigušeni odgovor.

"Ne možete ući", uzvratila Godwyn. "Odlazite."

Kraj njega se ukazao Saul. "Zabranit ćete im ulazak u crkvu?" upita užasnuto.

"Već sam rekao", odvratio Godwyn. "Neće biti posjeta."

Lupanje se nastavilo. "Pustite nas unutra!"

Saul poviče: "Tko je?"

Nakon kratke stanke, neki glas reče: "Mi smo ljudi iz šume."

Philemon reče: "Odmjetnici".

Saul ogorčeno reče: "Grešnici poput nas i također djeca Božja."

"To nije razlog da ih pustimo da nas ubiju."

"Možda bismo trebali utvrditi je li im to nakana." Saul priđe prozoru desno od vrata. Crkva je bila niska, a donji rubovi prozora nalazili su se malo ispod razine očiju odraslog muškarca. Ni na jednom od prozora nije bilo stakla: unutrašnjost su od hladnoće štitili kapci od napola providnog platna. Saul otvori kapak i pridigne se na prste da pogleda van. "Što trebate?" upita.

Godwyn je čuo odgovor. "Jedan je naš čovjek bolestan."

Godwyn sada reče Saulu: "Ja ću razgovarati s njima."

Saul ga samo pogleda.

"Udalji se od prozora", reče Godwyn.

Saul ga nevoljko poslušao.

Godwyn poviče: "Ne možemo vas pustiti da uđete. Odlazite."

Saul ga pogleda u krajnjoj nevjerici. "Odbit ćete bolesnika?" upita. "Pa mi smo redovnici i liječnici!"

"Ako ima kugu, ne možemo mu pomoći. Prihvatimo li ga, ubit ćemo sebe."

"To je nedvojbeno u Božjim rukama."

"Bog nam ne dopušta samoubojstvo."

"Ne znamo što mu je. Možda je slomio ruku."

Godwyn otvori identičan prozor lijevo od vrata i pogleda van. Ugledao je skupinu od šest muškaraca opasna izgleda, okupljenih oko nosila koja su bili spustili pred vrata crkve. Odjeća im je bila skupa, ali prljava, kao da spavaju u prirodi u najsvečanijoj odjeći. Bilo je to uobičajeno za odmetnike koji su putnicima krali kvalitetnu odjeću, stvari koje bi se kod njih vrlo brzo uništile.

Bili su do zuba naoružani, neki su imali kvalitetne mačeve, bodeže i lukove, što je ukazivalo na mogućnost da su demobilizirani vojnici.

Na nosilima je ležao muškarac koji se preznojavao - iako je bilo hladno siječanjsko jutro - i krvario iz nosa. I protiv volje Godwyn je u mislima odjednom ugledao onaj prizor iz bolnice, kad je ugledao majku na samrti i kad joj se krv na gornjoj usni neprestano iznova pojavljivala, iako ju je jedna redovnica često brisala. Pomisao na to da bi mogao umrijeti na taj način, toliko ga je izbezumila da bi se najradije bio bacio s krova katedrale u Kingsbridgeu. Kako bi samo bilo bolje umrijeti u hipu, u trenutku nepodnošljive boli, nego tijekom tri, četiri ili čak pet dana izgubljenosti u deliriju i nepodnošljivoj žeđi. "Taj čovjek ima kugu!"

usklikne Godwyn. U vlastitome glasu jasno je prepoznao prizvuk histerije.

Jedan od odmetnika priđe prozoru. "Ja vas znam", reče. "Vi ste prior Kingsbridgea."

Godwyn se pokušao pribрати. Sa strahom i bijesom gledao je muškarca koji im je očito bio vođa. Držao se arogantno i samopouzđano poput kakvog plemića, a vidjelo se i da je nekoć bio zgodan, iako mu je izgled narušio dugogodišnji život u teškim uvjetima. Godwyn reče: "A tko si ti kad lupaš po crkvenim vratima dok redovnici Bogu pjevaju psalme?"

"Neki me zovu Tam Skriveni", odvrati odmetnik.

Neki su redovnici prigušeno kriknuli: Tam Skriveni bio je legenda. Brat Jonquil usklikne: "Sve će nas pobiti!"

Saul se okomi na Jonquila. "Tiho", reče. "Svi ćemo umrijeti kad Bog tako odredi, ne ranije."

"Da, oče."

Saul se ponovno okrene prema prozoru i reče: “Prošle godine ukrali ste nam kokoši.”

“Žao mi je, oče”, reče Tam. “Umirali smo od gladi.”

“I sada ste ipak došli po pomoć?”

“Jer propovijedate da Bog oprašta.”

Godwyn se obrati Saulu: “Dopusti da ja to riješim!”

Na Saulovu licu jasno se odražavala unutarnja borba: čas se vidjelo koliko se stidi, čas koliko se želi pobuniti. Na koncu je ipak pognuo glavu.

Godwyn se sada obrati Tamu: “Bog oprašta onima koji se iskreno pokaju.”

“No, da, čovjek se zove Win Šumar i iskreno se kaje za brojne grijehе. Želio bi ući u crkvu da se pomoli za ozdravljenje ili da, ne bude li to moguće, umre na svetome mjestu.”

Jedan je drugi odmetnik kihnuo.

Saul se udalji od prozora i okrene prema Godwynu, dlanova ljutito položenih na bokove. “Ne možemo ga odbiti!”

Godwyn se pokušavao smiriti. “Čuo si kako je kihnuo - zar ne shvaćaš što to znači?” Okrenuo se prema ostalim redovnicima, kako bi se uvjerio da će dobro čuti njegove sljedeće riječi. “Svi imaju kugu!”

Začuo se opći žamor obilježen strahom. Godwyn ih je i htio prestrašiti. Tako će ga poduprijeti u slučaju da mu se Saul usprotivi.

Saul reče: “Moramo im pomoći, čak i ako imaju kugu. Ne raspolažemo vlastitim životom, ne možemo ga štititi kao zlato skriveno pod zemljom. Predali smo se Bogu i on se nama može služiti kako god mu se prohtije, a naš će život okončati kada to bude odgovaralo njegovim svetim ciljevima.”

“Pustiti te odmetnike unutra bilo bi ravno samoubojstvu. Sve će nas pobiti!”

“Božji smo ljudi. Nama je smrt sretno ujedinjenje s Kristom. Čega se to trebamo bojati, oče priore?”

Godwyn uvidi da ostavlja dojam da je u strahu, dok Saul zvuči razumno.

Samog sebe sada je prisilio na to da ostavi dojam smirenosti i nepomućenosti.

“Griješ je težiti vlastitoj smrti.”

“Ali ako nas smrt zatekne dok obavljamo svoju svetu dužnost, objeručke ćemo je prigrliti.”

Godwyn shvati da bi sa Saulom tako mogao raspravljati cijeli dan i ne postići baš ništa. Na taj način ne može nametnuti autoritet. Zatvorio je prozor. “Zatvori prozor, brate Saule i dođi ovamo”, reče. Gledao ga je i čekao.

Nakon što je još nekoliko trenutaka oklijevao, Saul ga poslušao.

Godwyn reče: “Kako glase tvoja tri zavjeta, brate?”

Još nekoliko trenutaka svi su samo šutjeli. Saul je dobro znao što je posrijedi.

Godwyn odbija razgovarati s njim kao sa sebi ravnim. U prvi mah činilo se da bi Saul mogao uskratiti odgovor, no dužnost i obuka u njemu su ipak odnijeli prevagu, pa je rekao: “Neimaština, čednost, poslušnost.”

“A koga to moraš slušati?”

“Boga, Pravilo sv. Benedikta i svog priora.”

“A tvoj prior sada stoji pred tobom. Priznaješ li me?”

“Da.”

“Mogao bi reći: ‘Da, oče priore.’”

“Da, oče priore.”

“Ja ću ti sada reći što moraš učiniti, a ti ćeš me lijepo poslušati.” Godwyn pogleda uokolo. “Svi vi. . lijepo se vratite svatko na svoje mjesto.”

Još trenutak svi su nijemo stajali, kao paralizirani. Nitko se nije pomaknuo, nitko se nije oglasio. Stvar može poći i na jednu i na drugu stranu, pomisli Godwyn: mogu me poslušati, a mogu se i pobuniti, može se uspostaviti red, a može izbiti anarhija, može doći do pobjede, ali i do poraza. Čekao je suspregnuta daha.

Na koncu se prvi pomaknuo Saul. Pognuo je glavu i okrenuo se. Kratkim bočnim brodom došao je do mjesta na kojem je ranije stajao, ispred oltara.

Svi ostali povelili su se za njegovim primjerom.

Izvana se začulo još nekoliko povika, no činilo se da se došljaci njima samo opraštaju. Možda su odmetnici shvatili da ne mogu navesti liječnika da se pozabavi njihovim oboljelim prijateljem.

Godwyn se vrati do oltara i okrene prema redovnicima. "Dovršit ćemo prekinuti psalam", reče, pa počne pjevati.

Slava Ocu I Sinu

I Duhu Svetome

Pjesma je i dalje bila isprekidana. Redovnici su bili odviše uzbuđeni da se pjevanju posvete s odgovarajućim stavom. Ipak, našli su se na svojim mjestima i obavljali uobičajenu dužnost. Godwyn je odnio pobjedu.

Kako bijaše na početku Tako i sada I vazda

I u vijeke vjekova Amen.

"Amen", ponovi Godwyn.

Jedan od redovnika u tom je trenutku kihnuo.

Poglavlje 65

U brzo nakon Godwynova bijega Elfric je umro od kuge.

Caris je žalila Alice, njegovu udovicu. No izvan okvira tog suosjećanja, jedva je uspijevala prikriti radost zbog činjenice da ga više nema. Zastrašivao je slabe i dodvoravao se jakima, a zbog laži koje je izgovorio na njezinu suđenju, zamalo je skončala na vješalima. Svijet je bez njega svakako bio bolji. Čak će i njegovu graditeljskom obrtu ići bolje pod vodstvom njegova zeta, Harolda Zidara.

Župni ceh za načelnika je, umjesto Elfrica, izabrao Merthina. Merthin je ustvrdio kako se osjeća kao da su ga imenovali kapetanom broda koji tone.

Smrtni su se slučajevi samo nizali, a ljudi su ispraćali na posljednji počinak rođake, susjede, prijatelje, mušterije i zaposlenike. Neprekidni užasi kao da su kod mnogih od njih izazvali novu bešćutnost, tako da na koncu više nikakav oblik nasilja ili brutalnosti nije šokirao. Ljudi koji su smatrali da će umrijeti više se nisu nimalo sustezali, te su se povodili za nagonom, bez obzira na posljedice.

Merthin i Caris zajedničkim su naporima nastojali očuvati kakav-takav oblik normalnog života u Kingsbridgeu. Sirotište je postalo najuspješniji dio Carisina programa. Nakon svih proživljenih nedaća i gubitka roditelja, djeca su bila zahvalna na sigurnosti koju je pružao samostan. Briga za njih, kao i poučavanje čitanju, pisanju i pjevanju crkvenih pjesama, kod mnogih je redovnica pobudilo dugo potiskivani majčinski instinkt. Budući da se manje ljudi nadmetalo za zimske zalihe, hrane je bilo u izobilju. A priorat u Kingsbridgeu odzvanjao je od dječjih glasova.

Stanje u gradu bilo je teže. I dalje je dolazilo do žestokih sukoba oko imovine preminulih. Ljudi su jednostavno ulazili u prazne kuće i uzimali sve što bi im se svidjelo. Djecu koja bi naslijedila novac ili skladište puno odjeće ili žita, katkada su usvajali beskrupulozni susjedi, u pohlepnoj želji da se domognu nasljedstva.

Mogućnost dobivanja nečega ni za što budila je u ljudima najniže nagone, razmišljala je zdvojno Caris.

Caris i Merthin bilježili su tek djelomičan uspjeh u borbi protiv urušavanja ponašanja u javnosti. Caris je bila razočarana rezultatima borbe protiv pijanstva koju je predvodio John Pozornik. Mnoge udovice i udovci kao da su očajnički tražili nove partnere, pa nije bilo neobično vidjeti sredovječne ljude kako se strastveno grle u kakvoj gostionici ili čak na nečijim vratima. Caris u načelu nije imala ništa protiv, ali je ubrzo shvatila da mješavina pijanstva i javnog razvratništva, često dovodi do svađa i tučnjava. No Merthin i župnici nisu to uspijevali spriječiti.

Upravo kada je trebalo dovesti građane u red, bijeg redovnika imao je suprotan učinak. Svi su bili demoralizirani. Božji su predstavnici otišli: i Svemogući je digao ruke od grada. Neki su govorili da su svetačke relikvije gradu uvijek donosile sreću, te da je sreća napustila grad kad i te kosti. Nedostatak dragocjenih raspela i svijećnjaka na nedjeljnim misama, iz tjedna u tjedan podsjećao je na to da se Kingsbridge smatra osuđenim na propast. Zašto se onda ne napiti i općiti na ulici?

U odnosu na ranijih približno sedam tisuća stanovnika, Kingsbridge je do sredine siječnja ostao bez najmanje tisuću građana. U drugim je gradovima stanje bilo slično. Unatoč maskama koje je osmislila Caris, smrtnost je bila veća među redovnicama, nesumnjivo zbog toga što su neprestano bile u dodiru sa žrtvama kuge. Samostan je ranije imao trideset pet redovnica, a sada ih je bilo dvadeset. No do njih su dolazile i priče o samostanima u kojima su poumirali gotovo svi redovnici ili redovnice, tako da bi u takvim ustanovama preostajala tek šačica njih ili samo jedna jedina osoba koja je nastavljala raditi. Zbog toga su se u Kingsbridgeu mogli smatrati sretnima. Caris je u međuvremenu skratila razdoblje iskušeništva, te pojačala i ubrzala obuku, kako bi dobila što više pomagačica u bolnici.

Merthin je angažirao pipničara iz Svetog grma i zadužio ga za vođenje Zvona.

Usto je za brigu o Lolli uz novčanu naknadu zadužio Martinu, jednu ozbiljnu sedamnaestogodišnjakinju.

Činilo se da kuga pomalo popušta. Nakon što su tijekom tjedna uoči Božića pokopali stotinu ljudi, Caris je u siječnju utvrdila da se ta

brojka spustila na pedeset tjedno, a potom dvadeset u veljači. Samojoj sebi dopustila je da se počne nadati da se noćna mora primiće svršetku.

Jedan od nesretnika koji se razbolio u tom razdoblju, bio je i tamnokosi muškarac od trideset i koje godine, koji je nekoć možda bio i zgodan. Bio je došljak. "Jučer sam pomislio da sam navukao prehladu", rekao je, pojavivši se na vratima. "No sada mi ne prestaje teći krv iz nosa." Na nosnicama je držao krvavu krpu.

"Pronaći ću vam ležaj", reče ona kroz masku za usta i nos.

"To je kuga, zar ne?" upita on. Iznenadila ju je ta smirena rezigniranost u njegovu glasu, nimalo slična uobičajenoj panici. "Možete li je ikako liječiti?"

"Možemo vam pomoći da se osjećate ugodnije i možemo se moliti za vas."

"Od toga neće biti koristi. Jasno vidim da čak ni vi ne vjerujete u to."

Šokirao ju je način na koji je bez poteškoća pročitao što joj je u srcu. "Ne znate što govorite", pobuni se ona neuvjerljivo. "Redovnica sam, moram vjerovati u to." "Meni smijete reći istinu. Za koliko ću umrijeti?"

Pomnije ga je pogledala. Smiješio joj se, toliko šarmantno da je zaključila kako je sigurno smekšao mnoga ženska srca. "Zašto se ne bojite?" upita ga. "Svi su ostali u strahu."

"Ne vjerujem u to što čujem od svećenika." Prepredeno ju je pogledao. "A imam dojam da se to može reći i za vas."

Nije kanila voditi takvu raspravu s neznancem, koliko god bio šarmantan.

"Gotovo svi koji se zaraze kugom umiru u roku od tri do pet dana", reče mu bez uvijanja. "Neki prežive, ali nitko ne zna razloge."

Mirno je prihvatio novost. "Tako sam i mislio."

"Možete se ovdje ispružiti."

Ponovno joj se nasmiješio poput nestašnog dječarca. "Hoće li mi to pomoći?"

"Ne ispružite li se uskoro, sami ćete pasti."

"U redu." Spustio se na ležaj koji mu je pokazala.

Dala mu je i pokrivač. "Kako se zovete?"

“Tam.”

Zagledala se u to lice. Unatoč šarmantnosti, slutila je da se u njemu krije i okrutna crta. Može zavoditi žene, pomisli ona, no ako mu to ne pode za rukom, onda ih siluje. Koža mu je imala tragove života na otvorenome, a imao je i crven nos, tipičan za sve koji su neumjereno skloni piću. Odjeća mu je bila skupa, ali prljava. “Znam tko ste”, reče ona. “Ne bojite se kazne za svoje grijeh?”

“Kad bih vjerovao u to, ne bih grijeshio. Bojite li se vi da ćete završiti u plamenu pakla?”

To je pitanje inače izbjegavala, no učinilo joj se da je taj odmetnik na samrti zavrijedio istinit odgovor. “Vjerujem da ono što činim postaje dijelom mene”, reče. “Kad sam snažna i odvažna i kad se brinem za djecu, bolesnike i siromahe, postajem bolja osoba. A kad sam okrutna, kad se držim kukavički ili lažem, ili se opijem, pretvaram se u nedostojniju osobu i ne mogu poštivati samu sebe. To je ta božanska odmazda u koju vjerujem.”

On je zamišljeno pogleda. “Žao mi je što vas nisam upoznao prije dvadeset godina.”

Ona prijekorno cokane jezikom. “Tada mi je bilo dvanaest godina.”

On sugestivno uzdigne obrvu.

To bi sada bilo dovoljno, zaključila ona. On sad već očijuka - a ona u tome sve više uživa. Okrenula se na drugu stranu.

“Hrabra ste žena kad se bavite ovim poslom”, reče on. “To će vas vjerojatno stajati glave.”

“Znam”, reče ona i ponovno se okrene prema njemu. “Ali to mi je sudbina. Ne mogu pobjeći od ljudi koji me trebaju.”

“Čini se da vaš prior ne misli tako.”

“Nestao je.”

“Ljudi ne mogu nestati.”

“Hoću reći da nitko ne zna gdje je prior Godwyn, a redovnici su otišli.”

“Ja znam”, reče Tam.

Vrijeme je koncem veljače bilo sunčano i blago. Caris je krenula iz Kingsbridgea na malenom sivosmeđem konju i uputila se prema Sv. Ivanu u Šumi. Merthin je pošao s njom, na niskome crnom konju.

Redovnica koja odlazi na putovanje samo u pratnji muškarca inače bi bila neobična pojava, no i vremena su sada bila neobična.

Opasnost od odmetnika u međuvremenu se smanjila. Mnogi su umrli od kuge, ispričao joj je Tam Skriveni, prije no što je i sam umro. Osim toga, naglo smanjenje broja stanovnika dovelo je do pojave viškova hrane, vina i odjeće u cijeloj zemlji, a upravo su to bile stvari koje su odmetnici najčešće krali. Oni iz njihovih redova koji su preživjeli epidemiju, mogli su ući u polupuste gradove i napuštena sela i uzeti što god su poželjeli.

Caris je u prvi mah osjetila frustriranost zbog činjenice da je Godwyn na tek dva dana jahanja od Kingsbridgea. Dotada je zamišljala da je otišao nekamo toliko daleko da se nikada neće vratiti. No bilo joj je drago što sada ima mogućnost vratiti novac i blago priorata, te, osobito, povelje ženskoga samostana, toliko važne u svim situacijama u kojima dolazi do prijepora u vezi s imovinom ili određenim pravima.

Kada i ako se uspije suočiti s Godwynom, zatražit će u biskupovo ime povrat imovine priorata. To će moći potvrditi i Henrijevim pismom. Bude li Godwyn i dalje odbijao, bit će to neoboriv dokaz da je riječ o krađi, a ne o čuvanju blaga.

Biskup će tada moći poduzeti pravne korake s ciljem povrata imovine - ili će jednostavno doći u tu ćeliju u šumi u pratnji skupine vojnika.

Iako je bila razočarana zbog činjenice da Godwyn nije trajno napustio njezin život, Caris se radovala mogućnosti da ga suoči s plodovima njegova vlastitog kukavičluka i nepoštenja.

Dok se udaljavala od grada, prisjetila se da je na posljednje veće putovanje išla u Francusku, s Mair - bila je to prava pustolovina u svakom smislu te riječi.

Od sviju koji su umrli od kuge najviše joj je nedostajala Mair: ono njezino prelijepo lice, dobrotivo srce, kao i njezina ljubav.

No sada je bila radosna zbog toga što će puna dva dana imati Merthina samo za sebe. Dok su prolazili cestom kroz šumu, jašući jedno uz drugo, bez prestanka su razgovarali o svemu što bi im palo na pamet, kao u mladosti.

Merthin je kao i uvijek bio pun domišljatih ideja. Unatoč kugi, na Otoku gubavaca uređivao je prodavaonice i lokale, a rekao joj je i kako kani srušiti gostionicu naslijeđenu od Bessie i izgraditi dvostruko veće zdanje iste namjene.

Caris je pretpostavljala da su on i Bessie bili ljubavnici - zašto bi mu inače ostavila imovinu? No Caris je za to mogla kriviti isključivo sebe. Merthin je zapravo htio samo nju, a Bessie je bila tek rezervna mogućnost. To su znale i jedna i druga. Ipak, Caris je osjećala ljubomoru i bijes kad bi pomislila na Merthina u postelji s tom debelom pipničarkom.

Zaustavili su se oko podneva i odmorili uz neki potok. Jeli su kruh, sir i jabuke, hranu koju su nosili svi, osim najbogatijih putnika. Konjima su dali malo žita: trava nije bila dovoljna za konja koji cijeli dan mora nositi muškarca ili ženu. Nakon što su pojeli, još su neko vrijeme ležali na suncu, no tlo je bilo odviše hladno i vlažno za spavanje, pa su ubrzo pošli dalje.

Vrlo brzo vratili su se na onaj prisni odnos pun naklonosti, koji je obilježio njihovu mladost. Merthin ju je uvijek bio u stanju nasmijati, a trebalo ju je razvedriti nakon svih smrti kojima je svakodnevno svjedočila u bolnici. Ubrzo je prestala misliti na Bessie i osjećati ljutnju zbog njezina odnosa s Merthinom.

Prolazili su putem kojim su se redovnici iz Kingsbridgea služili već stotinama godina, a za prenoćište su odabrali uobičajeno mjesto na polovici puta, gostionicu Crvena krava u malenom naselju Lordsborough. Ondje su večerali pečenu govedinu i jako pivo.

Caris je sada već žudjela za njim. Proteklih deset godina kao da joj je isparilo iz sjećanja, te je čeznula za tim da ga zagrlji i s njim vodi ljubav kao nekoć. Ali od toga neće biti ništa. U Crvenoj kravi postojale su dvije spavaonice, jedna za muškarce a druga za žene - što je nesumnjivo i bio razlog zbog kojeg su redovnici uvijek birali upravo to mjesto. Caris i Merthin oprostili su se na odmorištu na stubama, a ona je još dugo ležala budna i slušala hrkanje supruge nekog viteza i pištanje u plućima neke prodavačice mirodija. Dirala se i gorko žalila što ruka koja joj se nalazila među bedrima ne pripada Merthinu.

Probudila se umorna i potištena, te je mehanički počela jesti zobenu kašu posluženu za doručak. No Merthin je bio toliko sretan što je s njom, da joj se raspoloženje ubrzo popravilo. Kad su napuštali Lordsborough, već su razgovarali i smijali se jednako veselo kao i dan ranije.

Drugi dan prolazili su gustom šumom i tijekom cijelog prijepodneva nisu naišli na druge putnike. U razgovoru su prešli na osobnije teme. Tako je doznala više o njegovu životu u Firenci: kako je upoznao Silviju i kakva je osoba bila njegova supruga. Caris bi ga najradije bila upitala: kako je bilo s njom voditi ljubav? Je li bila drukčija od mene? Po čemu? Ali ipak se suzdržavala, osjećajući da bi time narušila Silvijinu privatnost, iako više nije bila živa. Osim toga, uspijevala je dosta zaključiti i iz Merthinova tona. Slutila je da je sa Silvijom u postelji bio sretan, iako čitav odnos nije bio onako intenzivno strastven kao s Caris.

Kako nije bila navikla toliko jahati, sada ju je već sve boljelo, pa je osjetila veliko olakšanje kad su sjahali radi objeda. Nakon jela sjedili su na tlu, leđima naslonjeni na neko široko stablo, da se odmore i da im se hrana slegne prije nastavka putovanja.

Caris je razmišljala o Godwynu, pitajući se što će točno zateći u Sv. Ivanu u Šumi, kada je iznenada shvatila da će ona i Merthin sada voditi ljubav. Nikako ne bi bila u stanju objasniti kako je to znala - nisu se čak ni dodirivali - ali u to sada nije ni najmanje sumnjala. Okrenula se prema njemu i uvidjela da on osjeća isto.

Tužno joj se nasmiješio, a ona je u njegovim očima ugledala deset godina nade, kajanja, boli i suza.

Uhvatio ju je za ruku i poljubio joj dlan, a zatim joj usnama dodirnuo meku unutarnju stranu zapešća i sklopio oči. "Osjećam ti bilo", reče tiho.

"Na temelju pulsa ne možeš zaključiti mnogo toga", reče ona, već teško dišući.

"Morat ćeš me podvrći temeljitom pregledu."

Poljubio joj je čelo, pa kapke, a zatim i nos. "Nadam se da ti neće biti neugodno što te gledam nagu."

"Bez brige - ne svlačim se po ovakvom vremenu."

Oboje su se stali smijuljiti.

On reče: “Možda bi bila toliko ljubazna da zadigneš donji dio halje, pa da nastavim s pregledom.”

Spustila je ruke i uhvatila porub habita. Ispod njega je imala uske hlače koje su joj sezale do koljena. Polagano je zadigla suknu, otkrivajući gležnjeve, pa listove, koljena i, na koncu, snježnobijelu kožu bedara. Osjećala se zaigrano, ali se u podsvijesti ipak pitala otkriva li on promjene koje je posljednjih deset godina ostavilo na njezinu tijelu. Sada je mršavija, ali joj je zadnjica istovremeno postala šira. Koža joj je malko manje glatka i podatna nego nekoć. Grudi joj više nisu onoliko čvrste i uspravne. Što li će pomisliti? Potisnuvši zabrinutost, prepustila se igri. “Je li to dovoljno, u medicinske svrhe?”

“Ne baš posve dovoljno.”

“Ali nažalost nemam gaće - takav se luksuz u slučaju nas redovnica smatra neprikladnim.”

“Mi liječnici moramo biti vrlo temeljiti, koliko nam god to bilo odbojno.”

“O, Bože moj”, reče ona i nasmiješi se. “Kakva sramota. U redu.” Promatrala mu je lice dok je polagano podizala haljinu, tako da joj se donji rub našao oko struka.

Nepomično je gledao njezino tijelo, a ona je jasno uviđala da je počeo ubrzano disati. “Bože moj”, reče. “Ovo je vrlo ozbiljan slučaj. Štoviše. .” podignuo je pogled prema njezinu licu, s mukom progutao slinu i nastavio. . “sada se s tim u vezi više ne mogu šaliti.”

Ona ga zagrla i privuče mu cijelo tijelo, stišćući ga koliko je snažnije mogla, pripijajući se uz njega kao da je spašava od utapanja. “Vodi ljubav sa mnom, Merthine”, reče. “Sada, brzo.”

Priorat Sv. Ivana u Šumi pod poslijepodnevnim je suncem izgledao mirno i spokojno - siguran znak da nešto nije kako valja, pomisli Caris. Ta je malena ćelija inače uvijek imala dovoljno hrane za svoje potrebe, a oko nje su se nalazila polja, vlažna od kiše, koja je trebalo orati i obrađivati. No nitko nije radio.

Kad su se približili, uočili su da se na malenom groblju kraj crkve nalazi niz svježih grobova. “Čini se da je kuga došla i ovamo”, reče Merthin.

Caris kimne. “Znači da je Godwynov kukavički plan doživio neuspjeh.” Nije se mogla oduprijeti ugodnom osjećaju osvetoljubivog

zadovoljstva.

Merthin reče: “Baš me zanima je li i on podlegao bolesti.”

Caris tada shvati da se u sebi nada da jest, ali se to ipak stidi priznati.

Ona i Merthin zaobišli su utihli samostan i došli do prostora ispred staje.

Vrata su bila otvorena, a konji su slobodno pasli na livadi oko jezera. No nitko im nije došao ususret, da im pomogne skinuti sedla.

Kroz praznu staju uputili su se u unutrašnjost samostana. Posvuda je vladala sablasna tišina, pa se Caris već upitala jesu li svi redovnici pomrli. Zavirili su u kuhinju koja, uočila je Caris, nije bila onoliko uredna koliko je trebala biti, te u pekarnicu u kojoj je krušna peć bila hladna. Njihovi su koraci odjekivali među hladnim sivim arkadama klaustara. A onda su, već u blizini ulaza u crkvu, naišli na brata Thomasa.

“Pronašli ste nas!” usklikne on. “Hvala Bogu.”

Caris ga zagrlila. Znala je da žensko tijelo ne dovodi Thomasa u iskušenje.

“Drago mi je da si živ”, reče mu.

“Obolio sam, pa sam se oporavio”, objasni on.

“Tek rijetki prežive.”

“Znam.”

“Ispričaj nam što se dogodilo.”

“Godwyn i Philemon sve su pomno isplanirali”, započne Thomas. “Sve se zbilo gotovo bez upozorenja. Godwyn nam se obratio na kapitolu, prepričao priču o Abrahamu i Izaku, da pokaže kako Bog od nas ponekad traži stvari koje izgledaju pogrešno. Potom nam je rekao da odlazimo još iste večeri. Većini redovnika bilo je drago što idu daleko od kuge, a onima koji su izrazili sumnju, rečeno je da se prisjete zavjeta poslušnosti.”

Caris kimne. “Mogu zamisliti. Nije teško povesti se za naložima kada su tako izrazito u tvom interesu.”

“Ne mogu reći da se ponosim.”

Caris dodirne ono što mu je preostalo od lijeve ruke. “To nije bio prijekor, Thomase.”

Merthin reče: "Ipak, čudi me što nitko nije odao odredište."

"Razlog je to što nam Godwyn nije rekao kamo idemo. Većina nas nije znala gdje smo ni kad smo stigli ovamo - morali smo se raspitati kod ovdašnjih redovnika."

"Ali kuga vas je sustigla."

"Vidjeli ste groblje. Ondje su svi redovnici iz Sv. Ivana, osim priora Saula, koji je pokopan u crkvi. Umrli su i gotovo svi ljudi iz Kingsbridgea. Nekolicina ih je pobjegla kad je ovdje izbilala epidemija - sam Bog zna što je bilo s njima."

Caris se prisjeti kako je Thomas oduvijek bio blizak s jednim redovnikom, dragim čovjekom, nekoliko godina mlađim od njega. Stoga oprezno upita: "A brat Matthias?"

"Mrtav", odvrati Thomas kratko. U očima su mu se pojavile suze, pa je postišeno odvratio pogled.

Caris mu položi ruku na rame. "Neopisivo mi je žao."

"Toliki su ljudi doživjeli gubitak", reče on.

Caris zaključila kako bi bilo bolje za Thomasa da promijene temu. "A Godwyn i Philemon?"

"Philemon je pobjegao. Godwyn je živ i zdrav - nije se zarazio."

"Donosim mu biskupovu poruku."

"Mogu zamisliti."

"Bit će najbolje da me odvedeš do njega."

"U crkvi je. Ima krevet u pokrajnjoj kapeli. Uvjeran je da se zato nije razbolio."

Dođite sa mnom."

Prešli su klaustar i ušli u malenu crkvu. Miris je prije podsjećao na spavaonicu nego na crkvu. Freska koja je na istočnome kraju prostora prikazivala Sudnji dan, sada se činila sablasno prikladnom. Glavni je brod bio pokriven slamom i prepun pokrivača, kao da je ondje spavalo veliko mnoštvo ljudi, no u crkvi su zatekli jedino Godwyna. Ležao je na truhu, na zemljanome podu, ispred oltara, ruku ispruženih u stranu. Ona je na trenutak pomislila da je mrtav, a onda je shvatila da je riječ tek o činu ekstremnog kajanja.

Thomas reče: "Imate posjetitelje, oče priore."

Godwyn se nije ni pomaknuo. Caris bi inače zaključila da je riječ o još jednoj predstavi, no nešto u njegovoj nepomičnosti govorilo joj

je da iskreno traži oprost.

Potom je polagano ustao i okrenuo se.

Caris je odmah vidjela koliko je blijed i mršav. Izgledao je umorno i tjeskobno.

“Ti”, progovori Godwyn.

“Razotkriven si, Godwyne”, reče ona. Nije ga kanila oslovljavati s “oče”. Riječ je o običnome nitkovu, a ona ga je uhvatila na djelu. Osjećala je kako je ispunjava duboko zadovoljstvo.

On reče: “Pretpostavljam da me odao Tam Skriveni.”

Pronicljiv kao i uvijek, primijeti Caris. “Pokušao si izmaći ruci pravde, ali nisi uspio.”

“Nemam se zašto bojati pravde”, reče on prkosno. “Došao sam ovamo u nadi da ću spasiti redovničke živote. Pogriješio sam što sam predugo čekao.”

“Nedužan čovjek ne iskrada se pod okriljem noći.”

“Odredište je moralo biti tajno. Posve bih promašio cilj da sam nekome omogućio da nas slijedi.”

“Nisi morao ukrasti blago i ukrase iz katedrale.”

“Nisam ih ukrao. Ponio sam ih da ih sačuvam. Vratit ću ih na mjesto kad postane sigurno.”

“Zašto onda nikome nisi rekao da si ih ponio?”

“Ali jesam. Pisao sam biskupu Henriju. Nije primio moje pismo?”

Caris osjeti kako je pomalo obuzima beznađe. Nije valjda moguće da se Godwyn može izmigoljiti i iz ovoga? “Ni slučajno”, reče ona. “Nije primio nikakvo pismo, a ja ne vjerujem ni da si ga poslao.”

“Možda je glasnik umro od kuge prije nego što ga je uspio dostaviti.”

“A kako se zvao taj glasnik koji je nestao?”

“Nikada nisam saznao. Angažirao ga je Philemon.”

“A Philemona nema - kako je to zgodno i prikladno”, reče ona sarkastično.

“Možeš ti govoriti što god poželiš, no biskup Henri optužuje te za krađu blaga.

Poslao me ovamo da zatražim povrat sve oduzete imovine. Imam pismo kojim ti nalaže da mi sve predaš i to odmah.”

“Neće biti potrebe. Osobno ću mu sve odnijeti.”

“To nije u skladu s biskupovim nalogom upućenim izravno tebi.”

“Ja ću prosuditi što je najbolje.”

“Tvoje je odbijanje dokaz krađe.”

“Uvjeren sam da ću biskupa Henrija moći uvjeriti da stvari sagleda iz drukčije perspektive.”

Poteškoća je, pomisli Caris već zdvojna, bila u tome što bi Godwynu to i moglo poći za rukom. Znao je biti vrlo uvjerljiv, dok će Henri, kao i svaki biskup, u načelu izbjegavati sukobe, bude li to ikako izvedivo. Imala je dojam da joj veliki pobjednički trofej izmiče iz ruku.

Godwynu se činilo da je preokrenuo situaciju u svoju korist, pa si je dopustio čak i da se zadovoljno nasmiješi. Nju je to razjarilo, ali više nije imala što reći.

Sada se može samo vratiti i prenijeti biskupu što se dogodilo.

Nije mogla vjerovati. Hoće li se Godwyn uistinu vratiti u Kingsbridge i ponovno zauzeti funkciju priora? Kako bi uopće mogao uzdignute glave ući u katedralu u Kingsbridgeu? Nakon svega što je učinio na štetu priorata, grada i crkve? Čak i ako ga biskup prihvati, građani će se valjda ipak

pobuniti. .? Ta je mogućnost bila užasna, no događale su se i neobičnije stvari.

Zar doista nema pravde?

Nepomično je piljila u njega. Slavodobitan izraz na njegovu licu, zaključila je, zacijelo je proporcionalan porazu koji ona sada osjeća.

A onda je ugledala nešto što je još jednom posve preokrenulo situaciju.

Na Godwynovoj gornjoj usni, neposredno ispod lijeve nosnice, vidio se maleni trag krvi.

Godwyn sutradan nije ustao iz postelje.

Caris je stavila platneni povez i sjela uz njega. Umila mu je lice ružinom vodicom i davala mu razrijeđeno vino kad god bi tražio piti. Nakon svakog dodira prala je ruke u octu.

Osim Godwyna i Thomasa u samostanu su bila preostala još samo dvojica redovnika, obojica iskušeni iz Kingsbridgea. I oni su umirali od kuge, pa ih je iz spavaonice premjestila u crkvu, brinući se

i za njih, jureći loše osvjetljenom unutrašnjošću crkve, poput kakve sjene, dok je išla od jednog do drugog redovnika na samrti.

Upitala je Godwyna gdje je blago iz katedrale, no on je odbio reći.

Merthin i Thomas krenuli su u potragu. Prvo su pogledali ispod oltara. Nešto je ondje bilo zakopano, i to razmjerno nedavno - to se vidjelo po rastresitosti zemlje. No nakon kopanja - Thomas je kopao neočekivano vješto, iako je imao samo jednu ruku - nisu pronašli ništa. Što god da je ondje bilo sakriveno, u međuvremenu je izvađeno.

Pregledali su sve sablasno prazne prostorije u pustome samostanu, zavirili čak i u hladnu krušnu peć, te u prazne rezervoare u pivnici, ali nisu pronašli ni nakit, ni relikvije, ni povelje.

Nakon prve noći Thomas je diskretno napustio spavaonicu - iako to nitko nije tražio - i ondje ostavio Merthina i Caris da spavaju sami. Nije ništa rekao, čak ni pokazao, gestom ili pogledom. Zahvalni na njegovoj diskretnoj potpori, šćućurili su se pod hrpom pokrivača i vodili ljubav. Caris je kasnije još dugo ležala budna.

Negdje u krovu živjela je neka sova i sada je osluškivala njezin noćni hūk, a povremeno i glasanje neke životinjice koja joj se našla u kandžama. Pitala se hoće li zanijeti. Nije željela napustiti dužnost - ali se nije mogla ni oduprijeti iskušenju ležanja u Merthinovu zagrljaju. Stoga je jednostavno odbijala razmišljati o budućnosti.

Trećeg dana, dok su Caris, Merthin i Thomas objedovali u blagovaonici, Thomas je rekao: "Kad Godwyn zatraži vodu, nemoj mu dati dok ne kaže kamo je sakrio blago."

Caris promisli o toj zamisli. Bilo bi to posve pravedno. Ali i ravno mučenju.

"Ne mogu", reče. "Znam da je to zavrijedio, ali ipak ne mogu. Ako bolesnik traži vodu, moram mu je dati. To je važnije od sveg blaga kršćanskoga svijeta."

"Ne duguješ mu nimalo samilosti - on je prema tebi nikad nije pokazao."

"Crkvu sam pretvorila u bolnicu, ali neću dopustiti da postane i komora za mučenje."

Činilo se da bi se Thomas mogao nastaviti natezati, no Merthin ga je razuvjerio pokretom glave. “Promisli malo, Thomase”, reče. “Kad si posljednji put vidio blago iz katedrale?”

“One noći kad smo stigli ovamo”, reče Thomas. “Nalazilo se u kožnim vrećama i kutijama na dva konja. Istovareno je kad i sve ostalo i čini mi se da je prenijeto u crkvu.”

“I što se onda zbilo?”

“Više ga nisam vidio. No nakon večernjice, kad smo svi pošli na večeru, primijetio sam da su se Godwyn i Philemon zadržali u crkvi s još dvojicom redovnika, Julejem i Johnom.”

Caris reče: “Dopusti da pogodim: i Juley i John bili su mladi i snažni.”

“Tako je.”

Merthin reče: “Znači da su blago tada vjerojatno zakopali ispod oltara. Ali kad su ga iskopali?”

“To se moralo zbiti kad u crkvi nije bilo nikoga, a u to su mogli biti sigurni jedino u vrijeme obroka.”

“Jesu li izostali s još nekog obroka?”

“Vjerojatno s više njih. Godwyn i Philemon uvijek su se držali kao da se pravila ne odnose na njih. Njihov nedolazak na obroke i mise nije bio toliko neuobičajen da bih se sjećao svakog takvog slučaja.”

Caris upita: “Sjećaš li se da su Juley i John izostali nekom drugom prigodom?”

Godwynu i Philemonu zacijelo je ponovno trebala pomoć.”

“Ne nužno”, reče Merthin. “Mnogo je lakše ponovno kopati na mjestu na kojem je zemlja rahlija. Godwynu su četrdeset tri godine, a Philemonu tek trideset četiri. Ako su bili čvrsto naumili iskopati blago, to su mogli učiniti i bez pomoći.”

Te je noći Godwyn počeo buncati. Povremeno je citirao Bibliju, ponekad propovijedao, a ponekad navodio izgovore. Caris je još neko vrijeme slušala, u nadi da će doznati za kakav-takav trag. “Pade, pade veliki Babilon i svi su narodi pili od vina srdžbe i vina njezina bluda i iz prijestolja izlaze plamen i munje, a svi zemaljski trgovci plaču i tuguju. Pokajte se, o pokajte, svi vi koji bludjeli ste s majkom svih bludnica! Sve to imalo je viši cilj, sve je učinjeno na

slavu Božju, jer cilj opravdava sredstva. Dajte mi nešto piti, za ime Boga i svijeta.”

Apokaliptičnim tonom njegova delirija vjerojatno je djelomično upravljala i freska s vrlo eksplicitnim prikazima pakla.

Caris prinese šalicu njegovim ustima. “Gdje je blago iz katedrale, Godwyne?”

“Vidio sam sedam zlatnih svijećnjaka, odreda prekrivenih biserjem i dragim kamenjem, umotane u fino platno, ljubičasto i grimizno, u škrinji od cedrovine i sandalovine i srebra. Vidio sam ženu kako jaše na grimiznoj zvijeri sa sedam glava i deset rogova, zvijeri od bezbroj bogohulnih imena.” Cijela je crkva odzvanjala od njegova trabunjanja.

Sutradan su umrla dvojica iskušenika. Tog poslijepodneva Thomas i Merthin pokopali su ih na groblju sjeverno od priorata. Dan je bio hladan i vlažan, no njih su se dvojica ipak znojili od napora pri kopanju. Thomas je održao pogrebni obred, a Caris je s Merthinom stajala uz grob. U vrijeme kad se sve raspadalo, obredi su pomagali pri održavanju kakvog-takvog privida normalnosti. Oko njih su se nalazili grobovi svih ostalih redovnika, osim Godwyna i Saula. Saulovo tijelo bilo je položeno pod maleni prezbiterij crkve. Ta je čast bila namijenjena samo najuglednijim priorima.

Caris se kasnije vratila u crkvu i zagledala u Saulov grob u prezbiteriju. Taj je dio crkve imao na podu kamene ploče. Bilo je očito da su bile podignute kako bi se pod njima iskopao grob. Nakon što su vraćene na mjesto, jedna je ploča ulaštena i u nju je uklesan natpis.

Nije se uspjevala valjano koncentrirati dok je Godwyn u kutu u bunilu govorio o sedmoglavim čudovištima.

Merthin je primijetio koliko je zamišljena, te je pogledao u smjeru njezina pogleda. Odmah je shvatio o čemu razmišlja. Užasnutim glasom upita: “Nije valjda moguće da je Godwyn sakrio blago u lijes Saula Bjeloglavog?”

“Teško je zamisliti da redovnici skrnave grob”, reče ona. “S druge strane, blago tako ne bi moralo napustiti crkvu.”

Thomas reče: “Saul je umro tjedan dana prije vašeg dolaska. Philemon je nestao dva dana kasnije.”

“Znači da je Philemon mogao pomoći Godwynu da otkopaju grob.”

“Tako je.”

Njih troje pogledali su se u istom trenutku, nastojeći pritom ne obazirati se na Godwynovo nepovezano mumljanje.

“Samo je jedan način da to utvrdimo”, reče Merthin.

Merthin i Thomas donijeli su drvene lopate. Podignuli su kamen s natpisom i okolne ploče, te počeli kopati.

Thomas je imao razvijenu jednoruku tehniku. Desnom rukom zario bi lopatu u zemlju, nagnuo je, pa je uhvatio za donji dio drška i podignuo. Zbog takve mu je prilagodbe desna ruka postala izrazito mišićava.

Ipak, kopanje je potrajalo. Mnogi su grobovi u to vrijeme bili plitki, no za priora Saula redovnici su iskopali grob dubok puna dva metra. Vani se spuštala tama, pa je Caris donijela svijeće. Paklenski likovi s freske kao da su oživjeli pod treperavim svjetlom.

I Thomas i Merthin stajali su u rupi, a iznad poda su im provirivale jedino glave kada je Merthin rekao: “Čekaj, došli smo do nečega.”

Caris je ugledala neki prljavi bijeli materijal koji je izgledao poput nauljenog platna koje je ponekad služilo kao mrtvački pokrov. “Došli ste do tijela”, reče.

Thomas upita. “Ali gdje je lijes?”

“Pokopan je u lijesu?” Lijesovi su bili namijenjeni samo pripadnicima elitnih slojeva društva: siromahe su pokapali u platnenom pokrovu.

Thomas reče: “Saul je pokopan u lijesu - osobno sam vidio. Ovdje, usred šume, drva ima u izobilju. Svi su redovnici pokopani u lijesu, do trenutka kada je obolio brat Silas - on je bio stolar.”

“Samo trenutak”, reče Merthin. Zario je lopatu u zemlju u blizini nogu tijela pod pokrovom i izvukao lopatu zemlje. Potom je lopatom stao kuckati, a Caris je začula mukle udarce drva o drvo. “Lijes je ovdje, ispod”, reče on.

Thomas upita: “Kako je tijelo napustilo lijes?”

Caris osjeti kako je obuzima strah.

Iz kuta se začuo Godwynov povišeni glas. "I bit će mučen ognjem i sumporom pred svetim anđelima i dim se njegovih muka diže u vijeke vjekova."

Thomas upita Caris: "Ne možeš ga nekako ušutkati?"

"Nemam kod sebe nikakve lijekove."

Merthin reče: "Ovdje nema ništa nadnaravno. Ja bih rekao da su Godwyn i Philemon izvadili tijelo - a lijes napunili ukradenim blagom."

Thomas se pribere: "Bit će onda najbolje da otvorimo lijes."

Prvo su morali ukloniti umotano tijelo. Merthin i Thomas sagnuli su se, uhvatili ga za ramena i koljena, te ga podignuli. Kad su ga pridignuli do visine svojih ramena, iz groba su ga mogli izvaditi jedino tako da ga bace na pod crkve.

Tijelo se spustilo na kamen uz mukao udarac. U očima obojice muškaraca vidio se strah. Čak se i Caris, koja inače nije osobito vjerovala u sve što se govorilo o svijetu duhova, bojala zbog toga u što su se upustili, te je uvidjela da se i nesvjesno osvrće prema mračnim kutovima crkve.

Merthin je uklonio zemlju s poklopca lijesa, dok je Thomas otišao po željeznu polugu. Nakon toga podignuli su poklopac lijesa.

Caris je nad grobom držala dvije svijeće, kako bi što bolje vidjeli.

U lijesu se nalazilo još jedno tijelo u pokrovu.

Thomas reče: "Ovo je već vrlo neobično!" Glas mu je vrlo primjetno podrhtavao.

"Uključimo malo i razum", reče Merthin. Zvučao je mirno i pribrano, no Caris -

koja ga je poznavala u dušu - jasno je vidjela da u takvo držanje ulaže veliki napor. "Tko je u lijesu?" upita. "Pogledajmo."

Merthin se sagnuo, objema rukama uhvatio pokrov i poderao ga po šavu iznad glave. Pokojnik je bio mrtav tjedan dana i smrad je bio neugodan, no tijelo se još nije bilo počelo raspadati u hladnoj zemlji pod crkvom bez grijanja. Čak i pod nepostojanim svjetlom Carisinih svijeća nije se moglo pogriješiti u vezi s pokojnikovim identitetom: tjeme je obrublivala prepoznatljiva pepeljastoplava kosa.

Thomas reče: "To je Saul Bjeloglavi."

"U lijesu u kojem i treba biti", reče Merthin.

Caris upita: "Tko je onda u ovom pokrovu?"

Merthin platnom pokrije Saulovu glavu i vrati poklopac lijesa na mjesto.

Caris klekne kraj drugog tijela. Često je bila u dodiru s mrtvacima, no nikada i s tijelima izvađenima iz groba, tako da su joj ruke sada drhtale. Ipak je rastvorila pokrov i otkrila lice. Na njezin neizmjerni užas, oči su bile otvorene i činilo se da pilje u nju. Prisilivši se na taj pokret, zatvorila je ledene kapke.

Bio je to neki visoki mladi redovnik kojeg nije poznavala. Thomas se bio pridignuo na prste i tako je provirivao iz groba. "To je brat Jonquil. Umro je dan nakon priora Saula", reče.

Caris reče: "A pokopan je. .?"

"Na groblju. . tako smo barem svi mislili."

"U lijesu?"

"Da."

"Osim što je ipak ovdje."

"Njegov je lijes bio težak", reče Thomas. "Pomogao sam ga nositi. ."

Merthin reče: "Sad mi je jasno što se dogodilo. Jonquil je prije pokopa ležao ovdje, u crkvi, u lijesu. Dok su ostali bili na objedu, Godwyn i Philemon otvorili su lijes i izvadili tijelo. Otkopali su Saulov grob i ubacili Jonquila na Saulov lijes, te zatrpali i pokrili grob. Nakon toga blago su spremili u Jonquilov lijes i ponovno ga zatvorili."

Thomas reče: "Znači da moramo otkopati Jonquilov grob."

Caris pogleda prema prozorima. Vani je vladala potpuna tama. Noć je pala dok su otvarali Saulov grob. "Mogli bismo pričekati do jutra", reče.

Njih dvojica još su dugo šutjeli. Thomas potom reče: "Riješimo to do kraja."

Caris je otišla u kuhinju, uzela dvije grane s hrpe drva i zapalila ih na ognjištu, a zatim se s njima vratila u crkvu.

Kad su se našli na izlazu iz crkve, začuli su kako Godwyn viče: "A grožđe u tijesku bi zgnječeno izvan grada i iz tijeska se razli krv konjima do uzda."

Caris zgroženo zadrhti. Bila je to jezovita slika, iz Otkrivenja sv. Ivana, od koje je osjetila gađenje. Sada ju je pokušala izbrisati iz misli.

Pod crvenkastim svjetlom baklji brzo su došli do groblja. Caris je osjećala olakšanje jer se udaljila od one freske i jer više nije čula Godwynove delirične riječi. Pronašli su Jonquilov nadgrobni kamen i počeli kopati.

Dvojica muškaraca već su bila otkopala dva groba za one iskušenike i otkopali Saula. Ovo im je bio četvrti grob od objeda. Merthin je izgledao umorno, dok se Thomas obilno znojio. No i dalje su ustrajno kopali. Rupa se malo-pomalo produbljivala, a hrpa zemlje uz nju postajala je sve viša. Na koncu je jedna lopata naišla i na drvo.

Caris doda Merthinu željeznu šipku, pa klekne uz rub rupe, držeći obje baklje.

Merthin polugom otvori lijes i izbac ga iz groba.

U lijesu nije bilo tijela.

Do vrha su ga ispunjavale zbijene vreće i kutije. Merthin otvori jednu kožnu vreću i izvadi raspelo ukrašeno dragim kamenjem. "Aleluja", reče umorno.

Thomas otvori jednu kutiju i ugleda niz svitaka pergamenta, zbijenih poput riba u sanduku: bile su to povelje.

Caris osjeti kako joj je s pleća spao veliki teret. Došla je do povelja koje su pripadale ženskome samostanu.

Thomas uvuče ruku u jednu drugu vreću. Kada je pogledao što je izvukao, uvidio je da se radi o nečijoj lubanji. Prestrašeno je kriknuo i ispustio je.

"Sv. Adolf", reče Merthin kao da je riječ o posve uobičajenoj pojavi.

"Hodočasnici pješače stotine kilometara samo da dodirnu škrinju u kojoj se nalaze njegove kosti." Uzeo je lubanju. "Baš smo pravi sretnici", reče, pa je vrati u vreću.

"Ako smijem nešto predložiti. ." reče Caris. "Sve to moramo na kolima transportirati sve do Kingsbridgea. Kako bi bilo da blago ostavimo u lijesu? Sve je već uredno posloženo, a lijes bi mogao odbiti potencijalne lopove."

"To je dobra zamisao", reče Merthin . "Jednostavno ćemo izvaditi lijes iz groba."

Thomas je iz priorata donio konopce, pa su iz groba izvukli lijes. Ponovno su postavili poklopac, pa oko lijesa vezali užad s pomoću koje će ga odvući natrag u crkvu.

Upravo kad su se spremali krenuti, začuli su vrisak.

Caris prestrašeno krikne.

Svi su pogledali prema crkvi. Netko je trčao prema njima, izbuljenih očiju, uz krv koja mu je curila iz usta. Caris je na trenutak obuzeo krajnji užas - odjednom je povjerovala u sve maloumne oblike praznovjerja o kojima je ikada slušala u vezi s duhovima. A onda je uvidjela da zapravo gleda Godwyna. Nekako je smogao snage ustati sa smrtne postelje. Teturajući je izišao iz crkve i ugledao baklje i sada je u tom ludilu trčao prema njima.

Gledali su ga kao omamljeni.

On je zastao i pogledao lijes, a potom prazni grob. Pri treperavome svjetlu baklje Caris se učinilo da je na njegovu izobličenom licu ugledala tračak spoznaje. Već trenutak kasnije ostao je, kako se činilo, bez snage i srušio se. Pao je na hrpu zemlje uz Jonquillov prazni grob, a potom se otkotrljao u samu jamu.

Svi su se približili rupi i pogledali unutra.

Godwyn je ležao na leđima i gledao ih nepomično, otvorenim očima koje više nisu vidjele.

Poglavlje 66.

Čim se vratila u Kingsbridge, Caris je odlučila ponovno krenuti na put.

U vezi sa Sv. Ivanom u Šumi u sjećanje joj se nisu najviše urezali ni groblje ni leševi koje su otkopali Merthin i Thomas, nego uredna polja na kojima nitko ne radi. Dok je jahala kući, uz Merthina na drugom konju i Thomasa koji je upravljao zapregom, vidjela je mnogo zemlje u istome stanju, predviđajući kako bi uskoro mogla izbiti nova kriza.

Najveći dio prihoda redovnica i redovnika potjecao je od rente. Kmetovi su uzgajali usjeve i stoku na zemlji u vlasništvu priorata, a umjesto da za tu povlasticu plaćaju naknadu nekom vitezu ili grofu, plaćali su rentu prioru ili priorici. Prema tradiciji, dio žetve donosili su u katedralu - desetak vreća brašna, tri ovce, tele, kola puna luka - no u današnje vrijeme većina ljudi plaćala je novcem.

Ako nitko ne obrađuje zemlju, očito je da neće biti ni naknade na ime najma zemlje. Kako će se onda prehraniti redovnice?

Blago iz katedrale, novac i povelje koje su pronašli u Sv. Ivanu u Šumi našli su se na sigurnome, u novoj, tajnoj riznici koju je, po nalogu majke Cecilije, Jeremiah uredio na mjestu na kojem se neće moći samo tako otkriti. Pronađeni su svi vrijedni predmeti osim jednoga, zlatnog svijećnjaka, dara svjećarskog ceha, skupine koja je predstavljala proizvođače svijeća iz Kingsbridgea. Taj je svijećnjak nestao.

Caris je održala slavodobitnu nedjeljnu misu sa spašenim svečevim kostima.

Thomasa je zadužila za brigu o dječacima u sirotištu - neki od njih bili su dovoljno odrasli da im je snažni muški lik u blizini i bio potreban. Ona je uselila u priorovu palaču, s užitkom razmišljajući o tome koliko bi se pokojni Godwyn užasn timer zbog činjenice da u njoj sada živi žena. A onda je, čim je riješila te pojedinosti, otišla u Outhenby.

Outhen je bila plodna dolina s gustim ilovastim tlom, dan jahanja od Kingsbridgea. Tu je zemlju redovnicama stotinu godina ranije dao jedan izopačeni stari vitez, u nastojanju da u posljednji trenutak

ishodi oprost za život obilježen grijehom. Pet sela bilo se smjestilo na malenom razmaku uz obale rijeke Outhen. S obiju strana velika su polja prekrivala ravnice i niže obronke okolnih uzvisina.

Polja su bila podijeljena na uske parcele dodijeljene različitim obiteljima. Kao što se i pribojavala, mnogi dijelovi nisu bili obrađeni. Epidemija je promijenila sve, no nitko nije imao dovoljno pameti - ili možda odvažnosti - da reorganizira rad u skladu s novonastalom situacijom. To će morati provesti sama Caris. Imala je približnu predodžbu o tome što je potrebno učiniti, a pojedinci će rješavati u hodu.

S njom je bila i sestra Joan, mlada redovnica koja je tek nedavno bila odradila iskušenički staž. Bila je to bistra djevojka koja je Caris podsjećala na nju samu, deset godina ranije - ne izgledom, jer je imala crnu kosu i plave oči, ali znatiželjnim umom i odlučnom skepsom.

Prvo su došle u najveće selo, Outhenby. Načelnik cijele doline, Will, živio je ondje, u velikoj drvenoj kući kraj crkve. Nije bio kod kuće, ali su ga pronašle u najudaljenijem polju, gdje je sijao zob. Bio je to krupan muškarac usporenih pokreta. Susjedni pojas zemlje bio je nezasijan, i iz njega su rasli trava i korov, koje su pasle ovce.

Will Glavar dolazio je u priorat nekoliko puta godišnje, pa je poznao Caris.

No bio je zbunjen zbog susreta s njom na domaćem terenu. "Sestro Caris!"

usklikne kad ju je prepoznao. "Kojim dobrom...?"

"Sada sam majka Caris, Wille, i došla sam vidjeti posvećuje li se zemlji ženskog samostana primjerena briga."

"Ah." On stane odmahivati glavom. "Dajemo sve od sebe, kao što vidite, ali ostali smo bez toliko ljudi da je to jako, jako teško."

Glavari su uvijek tvrdili da su vremena teška - no u ovom slučaju to je bilo točno.

Caris sjaše. "Hodaj uz mene pa mi sve ispričaj." Nekoliko stotina metara dalje, na blagome obronku, ugledala je seljaka koji je orao uz pomoć osam volova. Ovaj je zaustavio životinje i znatiželjno je pogledao, pa se uputila prema njemu.

Will je sada već bio nešto pribraniji. Dok je koračao uz nju, u jednom je trenutku rekao: “Žena Božja poput vas ne može, dakako, znati mnogo o poljodjelstvu, ali dat ću sve od sebe da objasnim i neke pojedinosti.”

“Bilo bi to lijepo.” Bila se naviknula na to da je muškarci Willova kova gledaju svisoka. Iskustvo joj je govorilo kako im se ne treba suprotstavljati, već da ih je bolje uljuljkati u lažan osjećaj sigurnosti. Na taj način doznat će više. “Koliko ste ljudi izgubili zbog kuge?”

“Oh, mnogo, mnogo ljudi.”

“Koliko?”

“Pa, ovako, da vidimo... Umrli su William Jones i dvojica sinova, potom Richard Tesar i njegova žena...”

“Ne trebaju mi imena”, reče ona, skrivajući malodušje. “Koliko otprilike?”

“Morao bih razmisliti.”

Došli su do muškarca s plugom. Oranje uz pomoć osam volova nije bilo jednostavna zadaća i iziskivalo je znanje i vještinu, pa su upravo orači često bili među najinteligentnijim stanovnicima sela. Caris se obrati mladiću. “Koliko je ljudi u Outhenbyju umrlo od kuge?”

“Rekao bih oko dvije stotine.”

Caris ga bolje odmjeri. Bio je nizak, ali mišićav i imao je čupavu svijetlu bradu.

Držao se vrlo samouvjereno, kao i većina mladića. “Tko si ti?” upita ga.

“Zovem se Harry, a otac mi je bio Richard, sveta sestro.”

“Ja sam majka Caris. Kako si došao do brojke od dvije stotine?”

“Po mojoj računici, ovdje, u Outhenbyju imamo četrdeset dvoje preminulih.

Jednako je loše i u Hamu i Shortacreu, pa bi to ukupno bilo oko stotinu dvadeset ljudi. Longwater je posve izbjegao epidemiju, no u Oldchurchu više nema žive duše, osim starog Rogera Bretona, a to znači da je ondje umrlo oko osamdeset ljudi i tako dolazimo do brojke od dvije stotine.”

Ona se sada obrati Willu. “Od približno koliko ljudi u čitavoj dolini?”

“Ah, pa, ovaj, da vidimo...”

Harry Orač reče: “Tisuću, ili tako nekako, prije kuge.”

Will reče: “I zato ste me zatekli kako šijem na vlastitom polju, jer bi to inače radili nadničari. Ali ja ih više nemam - ostao sam bez radnika. Svi su poumirali.”

Harry reče: “Ili su otišli raditi drugdje, za višu plaću.”

Caris zainteresirano podigne pogled. “Da? Tko nudi višu plaću?”

“Neki od imućnijih seljaka u susjednoj dolini”, odgovori Will ogorčeno.

“Plemići plaćaju peni na dan, koliko su nadničari uvijek dobivali i koliko bi uvijek trebali dobivati. No neki ljudi smatraju da mogu raditi što ih je volja.”

“Ali pretpostavljam da ipak posiju usjeve”, reče Caris.

“Postoji ono što je pravo i ono što je krivo, majko Caris”, reče Will.

Caris pokaže na prazno polje s ovcama. “Što je s tom zemljom? Zašto nije izorana?”

Will odgovori: “Pripadala je Williamu Jonesu. On i sinovi su umrli, a supruga je odselila sestri u Shiring.”

“Jeste li potražili novog zakupca?”

“Nema ih, majko.”

Ponovno se oglasio Harry. “Barem prema dosadašnjim uvjetima.”

Will ga prostrijeli pogledom, no Caris upita: “Kako to misliš?”

“Znate, cijene su pale iako je proljeće, kada je žito inače vrlo skupo.”

Caris kimne. Svi su znali da su to zakoni tržišta: manje kupaca znači nižu cijenu. “Ali ljudi moraju nekako živjeti.”

“Ne žele uzgajati pšenicu, ječam i zob - ali moraju uzgajati ono što im se naloži, barem u ovoj dolini. Stoga će netko tko traži zemlju za zakup radije poći drugdje.”

“A što mu se drugdje nudi?”

Will ih ljutito prekine: “Žele raditi što im se prohtije!”

Harry je odgovorio na Carisino pitanje. “Žele biti slobodni zakupci, plaćati najam novcem, a ne raditi kao kmetovi jedan dan

tjedno na gospodarevoj zemlji. I žele biti u mogućnosti uzgajati različite usjeve.”

“Koje usjeve?”

“Konoplju, lan, jabuke, kruške - proizvode za koje znaju da ih mogu prodati na sajmu. Možda svake godine nešto drugo. Ali to u Outhenbyju nikada nije bilo dopušteno.” Kao da je odjednom shvatio s kim razgovara, Harry žurno doda: “Bez uvrede vašem svetom redu, majko priorice, kao i Willu Glavaru, poštenom čovjeku, kao što svi dobro znaju.”

Caris je shvatila cijelu situaciju. Glavari su uvijek konzervativni. U povoljnim razdobljima to i nije osobito važno: stare su metode dovoljne. No ovo je sada bila krizna situacija.

Skoncentriravši se, upotrijebila je najautoritativniji glas i držanje: “U redu, sad me dobro poslušaj, Wille, a ja ću ti reći što ćeš učiniti.” Will se doimao posve zatečeno: mislio je da će se od njega tražiti savjet, a ne da će dobiti izravan nalog.

“Kao prvo, prestat ćeš orati polja na uzvisinama. To jednostavno nema smisla dok imamo neobrađenu kvalitetnu zemlju.”

“Ali...”

“Samo šuti i slušaj. Svim zakupcima ponudi zamjenu, jutro za jutro, kvalitetnu zemlju u dolini, u zamjenu za polja na obroncima.”

“Što ćemo onda s uzvisinama?”

“Pretvoriti zemlju u pašnjake: stoka će ići na niža područja, a ovce na viša. Za to ti ne treba mnogo ljudi, tek šačica dječaka koji će paziti na stada.”

“Oh”, reče Will. Bilo je očito da se želi usprotiviti, no nije uspijevaao smisliti prigovor na licu mjesta.

Caris nastavi: “Nadalje, sve dijelove zemlje u dolini koji i dalje neće imati zakupca, treba ponuditi u slobodan zakup za gotovinu, svakome tko je voljan prihvatiti takav zakup.” Slobodan je zakup značio da zakupac nije feudalni kmet, te da ne mora raditi na gospodarevoj zemlji, niti tražiti dozvolu za brak i izgradnju kuće. Od njega se očekuje samo da plaća rentu.

“Odbacujete sve stare običaje.”

Ona rukom pokaže prazno polje. “Zbog starih običaja moja zemlja propada.

Znaš neki drugi način da se to spriječi?”

“Pa”, reče Will. Nakon poduže stanke, samo je nijemo odmahnuo glavom.

“Kao treće, ponudi plaću od dva penija na dan svakome tko je voljan raditi na zemlji.”

“Dva penija na dan!”

Caris je imala dojam da se ne bi trebala osloniti na Willa i vjerovati da će odlučno provesti navedene mjere. Odugovlačit će i smišljati izgovore. Sada se okrenula prema samouvjerenom oraču. Njega će zadužiti za provedbu reforme.

“Harry, ti ćeš u sljedećih nekoliko tjedana obići sve sajmove u grofoviji. Proširi glas o tome da svatko tko se kani seliti, može doći do izvrsne prilike u Outhenbyju. Ako ima nadničara u potrazi za poslom, želim da dođu ovamo.”

Harry se široko nasmiješi i kimne, iako je Will i dalje izgledao pomalo omamljeno.

“Želim da ovog ljeta na svoj ovoj kvalitetnoj zemlji rastu usjevi”, reče ona. “Je li to jasno?”

“Jasno”, reče Will. “Hvala, majko priorice.”

Caris je sa sestrom Joan pregledala sve povelje, za svaku od njih bilježeći datum i sadržaj. Odlučila je da će ih dati kopirati, jednu po jednu - što je bio predložio i Godwyn, iako se on samo pretvarao da ih kopira, dobivši tako izliku da ih preotme redovnicama. No bila je to razumna zamisao. Što je više primjeraka, to će teže nestati vrijedni dokument.

Zaintrigirala ju je jedna darovnica iz 1327., kojom je redovnicima uručena u vlasništvo velika farma u blizini Lynna, u Norfolku, pod nazivom Lynn Grange.

Darovana je uz uvjet da priorat kao iskušenika prihvati viteza po imenu sir Thomas Langley.

Caris je to podsjetilo na djetinjstvo i onaj dan kada se našla u šumi, s Merthinom, Ralphom i Gwendom, te kada su vidjeli kako je Thomas ranjen, tako da je na koncu ostao bez ruke.

Povelju je pokazala Joan, koja je slegnula ramenima i rekla: “Takav je dar uobičajena stvar kad netko iz imućne obitelji postane redovnik.”

“Ali pogledaj tko je darivatelj.”

Joan bolje pogleda povelju. “Kraljica Izabela!” Izabela je bila udovica Eduarda II. i majka Eduarda III. “Zašto bi se ona zanimala za Kingsbridge?”

“I za Thomasa?” doda Caris.

Nekoliko dana kasnije ukazala joj se prilika da i to utvrdi. Glavar Lynn Grangea, Andrew, stigao je u posjet Kingsbridgeu, kao što je i običavao činiti svake druge godine. Bio je to muškarac rođen u Norfolku i stariji od pedeset godina, a za to imanje bio je zadužen sve otkako je darovano prioratu. Sada je bio sijed i podeblji, što je Caris navelo na zaključak da se imanje uspješno razvija, unatoč epidemiji. Budući da je Norfolk bio udaljen nekoliko dana putovanja, imanje je novcem plaćalo naknadu prioratu, kako se stoka ili poljoprivredni proizvodi ne bi morali transportirati tako daleko, pa je Andrew sada donio zlatne noble, nove kovanice u vrijednosti od trećine funte, s prikazom kralja Eduarda na brodskoj palubi. Nakon što je prebrajala novac i dala ga Joan da ga spremi u novu riznicu, Caris se obratila Andrewu: “Znaš li zašto nam je kraljica Izabela prije dvadeset dvije godine darovala to imanje?”

Na njezino veliko iznenađenje, Andrewovo ružičasto lice odmah je probljedjelo. Nekoliko puta zaustio je da odgovori, a onda rekao: “Nije na meni da dovodim u pitanje odluke Njezina Veličanstva.”

“Ne, doista nije”, reče Caris, pokušavajući ga smiriti. “Samo me zanima koji su bili njezini motivi.”

“Riječ je o svetici koja je izvela mnoga pobožna djela.”

Na primjer ubila supruga, pomisli Caris, ali ipak reče: “Ali zacijelo postoji razlog zbog kojeg je imenovala Thomasa.”

“On je tražio uslugu od kraljice, kao i stotine drugih, a ona je ljubazno pristala, kao što je katkada slučaj kod velikih dama.”

“Obično kad imaju neke veze s onim koji podnosi molbu.”

“Ne, ne, uvjeren sam da ovdje nema veze.”

Zbog njegove je napetosti i zabrinutosti Caris bila uvjerenjena da laže, te jednako uvjerenjena da joj neće ispričati istinu, pa je odustala od te teme i poslala Andrewa na večeru u bolnicu.

Sutradan ujutru u klausturu ju je presreo brat Thomas, jedini redovnik u samostanu. Ljutita izraza lica, upitao je: “Zašto si

ispitivala Andrewa Lynna?”

“Jer sam bila znatiželjna”, odgovori ona zatečeno.

“Što pokušavaš postići?”

“Ništa ne pokušavam.” Njegova ju je agresivnost povrijedila, ali se nije željela prepirati. Da umanja napetost, sjela je na niski zid na rubu arkade. Proljetno sunce odvažno je obasjavalo klaustar. Obratila mu se nehajnim tonom. “O čemu se u cijeloj toj priči uopće radi?”

Thomas ukočeno uzvrat: “Zašto me ispituješ?”

“Ne ispitujem”, reče ona. “Smiri se. Samo pregledavam sve povelje redom, popisujem ih i dajem prepisati. Tako sam naišla na povelju koja me zbunila.”

“Guraš nos u stvari koje te se ne tiču.”

Više nije skrivala koliko je to ljuti. “Ja sam priorica Kingsbridgea i privremeni prior - za mene ništa nije tajno.”

“Samo budi uvjerena da ćeš požaliti nastaviš li prekopavati po starim stvarima.”

Njegove su riječi zvučale kao prijetnja, no odlučila je da mu se neće suprotstaviti. Iskušat će drukčiji pristup. “Thomase, mislila sam da smo prijatelji. Nemaš mi pravo nešto zabraniti, o čemu se god radilo, i razočarana sam što si tako nešto uopće pokušao. Zar mi ne vjeruješ?”

“Ne znaš što tražiš.”

“U tom me slučaju prosvijetli. Kakve veze kraljica Izabela ima s tobom, sa mnom, s Kingsbridgeom?”

“Nikakve. Sada je tek starica koja živi posve povučeno.”

“Pedeset tri su joj godine. Svrgnula je jednog kralja, a vjerojatno bi mogla i drugoga, samo da poželi. I ima neku dugo skrivanu vezu s mojim prioratom koju mi ti svim silama želiš zatajiti.”

“Za tvoje dobro.”

Samo je prešla preko toga. “Prije dvadeset dvije godine netko te pokušao ubiti. Je li to ista osoba koja te, nakon što te se nije uspjela riješiti, podmitila tako što te smjestila u samostan?”

“Andrew će se vratiti u Lynn i reći Izabeli da se raspituješ o tome - jesi li svjesna toga?”

“Što bi to njoj trebalo značiti? Zašto te se ljudi toliko boje, Thomase?”

“Sva pitanja dobit će odgovor nakon moje smrti. Tada više ništa od toga neće biti važno.” Okrenuo se i počeo udaljavati.

Zvono je stalo pozivati na objed. Duboko zamišljena, Caris je otišla u priorovu palaču. Godwynov mačak, Nadbiskup, sjedio je na pragu. Nimalo naklono zapiljio se u nju, a ona ga je potjerala. Nije ga željela držati u kući.

Svakodnevni objed s Merthinom već joj je bio prešao u naviku. Prior je i po tradiciji podosta redovito objedovao s načelnikom, iako nipošto svakodnevno; to je već bilo vrlo neobično. No i vremena su bila neobična. Tako bi, u najmanju ruku, glasio izgovor da ju je netko nešto pitao. No nitko se nije obazirao. U međuvremenu su oboje željno iščekivali mogućnost da nešto iskoriste kao izliku za zajedničko putovanje, kako bi ponovno mogli negdje biti sami.

On je na objed došao blatnjav, s gradilišta na Otoku gubavaca. U međuvremenu ju je prestao moliti da odbaci zavjete i napusti priorat. Činilo se da je zadovoljan, barem zasada, što je viđa svakodnevno i što se može nadati budućim prilikama za nove trenutke prisnosti.

Jedna zaposlenica priorata donijela im je šunku kuhanu sa zimskim povrćem.

Nakon što je izišla, Caris je Merthinu prepričala epizodu s poveljom i Thomasovom reakcijom. “Zna neku tajnu koja bi mogla naškoditi staroj kraljici kad bi izišla u javnost.”

“To je zacijelo točno”, reče Merthin zamišljeno.

“Onog dana 1327., nakon što sam ja pobjegla, tebe je uhvatio, zar ne?”

“Da. Natjerao me da mu pomognem zakopati nekakvo pismo. Morao sam se zareći da ću čuvati tajnu - do njegove smrti. Tada ga trebam iskopati i predati nekom svećeniku.”

“Rekao mi je da ću odgovor na sva pitanja dobiti nakon njegove smrti.”

“Čini mi se da je pismo sredstvo kojim prijeti svojim neprijateljima. Oni zasigurno znaju da će se nakon njegove smrti doznati za sadržaj pisma. Stoga ga se boje ubiti - štoviše, brinu se

za njegovu sigurnost i dobrobit i zbog toga su mu pomogli da postane redovnik u Kingsbridgeu.”

“Je li moguće da je to i dalje toliko važno?”

“Deset godina nakon što smo zakopali pismo, rekao sam mu da nikada nikome nisam povjerio tu tajnu. A on je rekao: ‘Da jesi, ne bi bio među živima.’ To me prestrašilo više nego dani zavjet.”

“Majka Cecilia rekla mi je da Eduard II. nije umro prirodnom smrću.”

“Kako je ona mogla znati takvo što?”

“Rekao joj je moj stric Anthony. Stoga pretpostavljam da tajna glasi da je kraljica Izabela dala ubiti supruga.”

“U to je ionako uvjereno pola Engleske. Ali kad bi postojao dokaz... Je li Cecilia rekla kako je ubijen?”

Caris se zamisli. “Ne. Kad bolje promislim, zapravo je rekla: ‘Stari kralj nije umro od posljedica pada.’ Upitala sam je li ga netko ubio - ali umrla je bez odgovora na to pitanje.”

“Ipak, čemu širiti lažnu priču o njegovoj smrti, ako ne radi prikrivanja nečeg nedopuštenog?”

“A Thomasovo pismo zasigurno nekako dokazuje da sve nije bilo čisto i da je kraljica znala za to.”

Zamišljeno i u tišini dovršili su objed. Po samostanskome rasporedu sat nakon objeda bio je određen za odmor ili čitanje. Caris i Merthin obično bi se još malo zadržali za stolom. Međutim, Merthin je danas bio zabrinut za kutove krovnih greda koje su se podizale na novoj gostionici, nazvanoj Most, koju je gradio na Otoku gubavaca. Željno su se poljubili, no on se onda odvojio od nje i pojurio prema gradilištu. Razočarana, Caris je otvorila knjigu pod naslovom *Ars Medica*, prijevod na latinski djela drevnog grčkog liječnika Galena. Bio je to kamen temeljac sveučilišne medicine i ona je u njemu tražila ono što su svećenici učili u Oxfordu i Parizu, iako je dosada naišla na vrlo malo korisnih spoznaja.

Sluškinja se vratila i raščistila stol. “Molim da mi pozovete brata Thomasa”, reče Caris. Željela se uvjeriti da su i dalje prijatelji, unatoč onom neugodnom razgovoru.

Prije nego što se Thomas pojavio, vani se začulo neko komešanje. Začula je više konja, te povike koji su ukazivali na to da

neki plemić traži pozornost.

Nekoliko trenutaka kasnije, vrata su se širom rastvorila i u prostoriju je ušao sir Ralph Fitzgerald, gospodar Tencha.

Izgledao je bijesno, no Caris se pretvarala da to ne primjećuje. “Zdravo, Ralphe”, reče ona koliko je mogla srdačnije. “Kakvo neočekivano zadovoljstvo.

Dobrodošao u Kingsbridge.”

“Pusti sve to”, reče on nimalo uljudno. Prišao je mjestu na kojem je sjedila i agresivno se nadvio nad nju, gotovo je dodirujući. “Je li ti jasno da uništavaš seljaštvo širom grofovije?”

Još je netko ušao za njim, zadržavajući se kraj vrata. Bio je to krupan muškarac malene glave i Caris prepoznala njegova dugogodišnjeg pratitelja, Alana Fernhilla. Obojica su imali mačeve i bodeže. Caris je bila itekako svjesna činjenice da je posve sama u palači. Prvo je pokušala ublažiti napetost. “Mogu li ti ponuditi šunku, Ralphe? Upravo sam objedovala.”

Ralph se nije dao smesti. “Kradeš mi seljake!”

“Seljake ili veseljake?”

Alan Fernhill prasne u smijeh.

Ralph se zacrveni i pogleda je s još više prijetnje u očima, a Caris požali zbog te šale. “Požalit ćeš budeš li mi se još rugala”, reče on.

Caris natoči pivo u šalicu. “Ne rugam ti se”, reče. “Točno mi reci što te muči.”

Potom mu je ponudila pivo.

Ruka joj je zadrhtala i otkrila da se boji, no on se nije obazirao na pivo, nego joj je priprijetio prstom. “Nadničari nestaju iz mojih sela - a kad se raspitam što se dogodilo, doznajem da su se preselili u tvoja sela, gdje dobivaju veću nadnicu.”

Caris kimne. “Da prodaješ konja i imaš dvojicu zainteresiranih kupaca, ne bi li ga prodao onome tko ponudi više?”

“Nije isto.”

“Isto je. Popij pivo.”

Iznenadnim udarcem ruke izbio joj je šalicu iz ruke. Pala je na pod, a pivo se prolilo po slami. “To su moji radnici.”

Drvena šalica udarila ju je po ruci, no pokušavala je zanemariti bol. Sagnula se, uzela šalicu i položila je na ormarić. “Zapravo nisu”, reče. “Ako su nadničari, to znači da im nikada nisi dodijelio zemlju i da imaju pravo poći kamo žele.”

“I dalje sam im gospodar, dovraga! I još nešto. Neki sam dan ponudio zakupstvo nad zemljom slobodnome čovjeku, a on je odbio. Kaže da mu priorat Kingsbridge nudi bolje uvjete.”

“Ista stvar, Ralphe. Potrebni su mi svi mogući ljudi, pa im dajem što žele.”

“Žena si i ne promišljaš te stvari do kraja. Ne uviđaš da će tako na koncu svi plaćati više istim seljacima.”

“Ne nužno. Više nadnice mogle bi privući i dio onih koji danas uopće ne rade - odmetnike, primjerice, ili one lutalice koji žive od onoga što pronađu u selima opustjelima zbog kuge. A neki od onih koji su sada nadničari, mogli bi postati zakupci i raditi još više, jer će tako raditi na svojoj zemlji.”

On udari šakom po stolu, a ona zatrepće od neočekivanog treska. “Nemaš pravo mijenjati stare običaje!”

“Čini mi se da imam.”

On je ščepa za prednju stranu habita. “No, da, ali ja to neću trpjeti!”

“Skidaj ruke s mene, neotesani vole”, reče ona.

U tom trenutku u kuću je ušao brat Thomas. “Zvali ste me... što se to, dovraga, ovdje događa?”

Energično je krenuo na suprotnu stranu prostorije, a Ralph ju je odmah pustio, kao da joj se habit iznenada zapalio. Thomas nije bio naoružan i imao je samo jednu ruku, ali jednom je već bio nadjačao Ralpha i Ralph ga se bojao.

Ralph ustukne za korak, a onda uvidi da je pokazao kako se boji, te postićeno spusti pogled. “Mi smo ovdje završili posao!” reče glasno i okrene se prema vratima.

Caris reče: “To što radim u Outhenbyju i drugdje, Ralphe, posve je legitimno.”

“Remetiš prirodni poredak!” reče on.

“Nema zakona koji to zabranjuje.”

Alan otvori vrata gospodaru.

“Samo pričekaj, pa ćeš vidjeti”, reče Ralph i iziđe.

Poglavlje 67.

U ožujku te 1349. godine Gwenda i Wulfric pošli su s Nathanom Glavarom na sajam koji se sredinom tjedna održavao u gradiću Northwoodu.

Sada su radili za sira Ralpa. Gwenda i Wulfric izbjegli su kugu, barem zasad, no od bolesti je umrlo više Ralphovih nadničara, pa mu je zatrebala pomoć. Nate, glavar Wigleigha, ponudio je da će ih angažirati. On im je mogao isplaćivati uobičajenu nadnicu, dok im je Perkin cijelo vrijeme osiguravao tek hranu.

Čim su objavili da će raditi za Ralpa, Perkin je iznenada shvatio da im može isplaćivati normalnu nadnicu - ali je zakasnio s time.

Tog su dana vozili kola puna drva iz Ralphove šume za prodaju u Northwoodu, gradiću koji je od pamtivijeka imao sajam za prodaju drva. Dječaci, Sam i David, pošli su s njima: za njih se inače nije imao tko brinuti. Gwenda nije vjerovala ocu, a majka joj je umrla dvije godine ranije. Wulfricovi roditelji bili su mrtvi već godinama.

Na sajmu se našlo još nekoliko ljudi iz Wigleigha. Otac Gaspard kupovao je sjeme za povrtnjak, dok je Gwendin otac, Joby, prodavao tek ubijene zečeve.

Glavar Nate bio je nizak muškarac iskrivljenih leđa i nije mogao podizati narezane klade. On se bavio mušterijama dok su Wulfric i Gwenda obavljali fizičke poslove. U podne im je dao peni da njime plate objed u Starom hrastu, jednoj od gostionica na glavnome trgu. Za objed su dobili slaninu kuhanu s porilukom i to su jeli zajedno s djecom. Osmogodišnji je David još imao dječaćki tek, no desetogodišnji je Sam rastao sve brže i neprestano bio gladan.

Dok su jeli, načuli su razgovor koji je privukao Gwendinu pozornost.

Skupina mladića stajala je u jednom kutu i pila pivo iz velikih vrčeva. Svi su bili u odjeći tipičnoj za siromahe, osim jednoga s čupavom svijetlom bradom, koji je bio u kvalitetnijoj odjeći bogatog seljaka ili seoskog obrtnika: imao je kožne hlače, kvalitetne čizme i novi šešir. Rečenica na koju je Gwenda načulila uši glasila je: "U Outhenbyju nadničare plaćamo dva penija po danu."

Pomno je slušala, pokušavajući doznati nešto više, no uspijevala je razabrati tek pokoju riječ. Već je bila čula da neki pojedinci nude više od uobičajenog penija na dan, zbog nedostatka radne snage izazvanog kugom. Nije htjela samo tako povjerovati u te priče, koje su zvučale predobro da bi bile istinite.

Zasada još nije ništa spomenula Wulfricu, koji nije čuo te magične riječi, no srce joj je brže zakucalo. Ona i njezina obitelj istrpjeli su tolike godine neimaštine. Je li moguće da bi im se život mogao poboljšati?

Mora doznati nešto više.

Nakon što su pojeli, sjeli su na klupu pred gostionicom i gledali kako njihovi dječaci i neka druga djeca trče oko širokog stabla po kojem je nazvan lokal.

“Wulfric”, reče ona tiho. “Kako bi bilo kad bismo mogli zaraditi po dva penija na dan - i ti i ja?”

“Kako?”

“U Outhenbyju.” Ispričala mu je što je čula. “To bi mogao biti početak našeg novog života”, reče još.

“Znači da više nikada neću doći do očeve zemlje?”

Bila bi ga najradije mlatnula kakvim štapom. Je li moguće da i dalje doista misli da će doći do toga? Koliko uopće može biti ograničen?

Potrudila se da joj glas bude blag. “Prošlo je već dvanaest godina otkako si ostao bez naslijeđa”, reče ona. “Za to vrijeme Ralphova moć sve više jača. A nikad ničim nije pokazao da bi se prema tebi mogao imalo smekšati. Što misliš, kakvi su ti onda izgledi?”

Nije joj odgovorio. “Gdje bismo živjeli?”

“U Outhenbyju zacijelo imaju kuće.”

“Ali hoće li nas Ralph pustiti?”

“Ne može nas spriječiti. Nadničari smo, a ne kmetovi. To dobro znaš.”

“Ali zna li i Ralph?”

“Nemojmo mu ni pružiti priliku da se usprotivi.”

“Kako bismo to izveli?”

“Pa...” Još nije bila o svemu promislila, no sada joj je postalo jasno da bi to trebalo izvesti žurno. “Mogli bismo poći već danas, odavde.”

Već je i sama pomisao užasavala. Oboje su čitav život proveli u Wigleighu.

Wulfric nikada nije živio čak ni u drugoj kući. A sada razmišljaju o preseljenju u selo koje nikada nisu ni vidjeli, a da se pritom čak ne vrate u svoje selo i oprostite od ljudi.

No Wulfrica je brinulo nešto drugo. Rukom je pokazao prema pogrbljenom glavaru, koji je prelazio trg i prilazio prodavaonici svijeća. “Što će reći Nathan?”

“Nećemo mu reći koje su nam nakane. Prodat ćemo mu neku priču - reći da zbog nekog razloga želimo ovdje prenoćiti, te da ćemo se kući vratiti sutra. Tako nitko neće znati gdje smo, a mi se nikada nećemo vratiti u Wigleigh.”

“Nikada se nećemo vratiti”, ponovi on zdvojno.

Gwenda se trudila prikriti koliko za to nema strpljenja. Dobro je poznavala supruga. Kad Wulfric jednom krene u nekom smjeru, jednostavno je nezaustavljiv, no treba mu mnogo vremena da donese odluku. S vremenom će se zagrijati za tu zamisao. Nije ograničen i nefleksibilan, nego samo oprezan i promišljen. Mrzi donositi odluke u žurbi - dok ona smatra da je to jedini način.

Onaj mladić plave brade izišao je iz Starog hrasta. Gwenda pogleda uokolo: u blizini nije bilo nikoga iz Wigleigha. Ustavši, obratila se mladiću. “Jesam li dobro čula da si spominjao dva penija na dan za nadničare?” upita.

“Tako je, gospo”, reče on. “U dolini Outhenby, samo pola dana prema jugozapadu odavde. Potrebni su nam svi koji su spremni raditi.”

“Tko si ti?”

“Orač iz Outhenbyja. Zovem se Harry.”

Bit će da je Outhenby veliko i bogato selo kad ima svog orača, zaključila Gwenda. Većina orača radila je za više sela. “A tko je ondje gospodar?”

“Priorica Kingsbridgea.”

“Caris!” Pa to je divna novost. U Caris se može pouzdati. Gwenda osjeti kako se u njoj raspiruje nova nada.

“Da, ona je sada priorica”, reče Harry. “Vrlo odlučna žena.”

“Znam.”

“Želi da joj polja budu obrađena, kako bi prehranila sestre i ne prihvaća nikakve izlike.”

“Imate li u Outhenbyju kuće u kojima nadničari mogu živjeti? S obitelji?” “I više nego dovoljno, nažalost. Kuga nam je odnijela mnogo ljudi.” “Kažeš da je to jugozapadno odavde...”

“Krenite južnom cestom prema Badfordu, a potom uzvodno slijedite Outhen.”

Gwenda se tada prisjeti da mora biti oprezna. “Ja ne idem nikamo”, reče žurno.

“Ah, svakako.” Nije joj povjerovao.

“Zapravo sam se raspitivala za jednog prijatelja.” Okrenula se od njega. “No, da, recite prijatelju da dođe što prije - treba još dovršiti proljetno oranje i sjetvu.” “U redu.”

Osjećala je blagu vrtoglavicu, kao da je popila nekoliko gutljaja jakog vina.

Dva penija na dan - radit će za Caris - i biti kilometrima udaljena od Ralpa, Perkina i one koketne Annet! Pa to je san svih snova.

Ponovno je sjela uz Wulfricu. “Jesi li čuo?” upita. “Jesam”, reče on. A onda je pokazao prema nekom muškarcu koji je stajao kraj ulaza u gostionicu. “Kao i on.” Gwenda pogleda u tom smjeru. Bio je to njezin otac.

“Upregni konja”, rekao je Nate Wulfricu negdje sredinom poslijepodneva.

“Vrijeme je za povratak kući.”

Wulfric nato reče: “Trebat ćemo tjednu plaću za ovo što smo dosada odradili.”

“Dobit ćete tjednu plaću u subotu, kao i uvijek”, reče Nate nestrpljivo.

“Upregni tu ragu.”

Wulfric nije krenuo prema konju. “Molit ću da me isplatiš danas”, reče. “Znam da imaš novac, jer si prodao sva drva.”

Nate se okrene i pogleda ga u oči. “Zašto bi ti trebalo platiti prije roka?” upita razdraženo.

“Jer se danas ne vraćam u Wigleigh.” Natea je to zateklo. “A zašto?”

U razgovor se tada umiješala Gwenda: “Idemo u Melcombe”, reče. “Molim?” vikne Nate ogorčeno. “Ljudi poput vas nemaju što tražiti u Melcombeu!”

“Upoznali smo jednog ribara kojem treba posada za dva penija na dan.”

Gwenda je tu priču osmislila kako bi eventualnu potragu usmjerila na pogrešan trag.

Wulfric dodaje: “Prenesi naše pozdrave siru Ralphu i neka ga dragi Bog čuva i ubuduće.”

Gwenda još reče: “Ali držimo da se s njim više nećemo vidjeti.” To je izgovorila tek tako, da čuje kako to divno zvuči: više se nikada neće vidjeti s Ralphom.

Nathan ogorčeno primijeti: “On možda ne bi volio da idete!”

“Nismo kmetovi, nemamo zemlju. Ralph nam ne može ništa zabraniti.”

“Ti si kmetski sin”, reče Nathan Wulfricu.

“Ali Ralph mi je onemogućio da naslijedim zemlju”, uzvratila Wulfric. “Sada ne može tražiti moju odanost.”

“Opasno je kad se siromah poziva na svoja prava.”

“To je istina”, prizna Wulfric. “Ali ipak to činim.”

Nate više nije imao kamo. “Ovo nije svršetak priče”, reče.

“Želiš da upregnem konje?”

Nate ga namrgođeno pogleda. Sam to ne može obaviti. Zbog leđa je imao poteškoća sa složenijim tjelesnim zadaćama, a konj je bio viši od njega. “Da, svakako”, reče.

“Vrlo rado. Hoćeš li mi, molim te, prvo platiti?”

Nate bijesno izvadi kesu i izbroji šest srebrnih penija.

Gwenda uzme novac, a Wulfric upregne konja.

Nate se odvezao ne rekavši više ni riječ.

“No, da!” usklikne Gwenda. “To je sređeno.” Pogledala je Wulfrica. On se zadovoljno smiješio. Ona ga upita. “Što je sad?”

“Ne znam”, odgovori on. “Imam osjećaj da sam godinama nosio ogrlicu i da mi ju je odjednom netko skinuo.”

“Izvršno.” I željela je da se tako osjeća. “A sada pronađimo prenoćište.”

Stari hrast nalazio se na idealnoj lokaciji na sajmenom trgu, pa je taj lokal imao i najviše cijene. Obilazili su gradić u potrazi za jeftinijim smještajem. Na koncu su se odlučili za Vratarnicu, gdje je Gwenda uz malo pregovaranja dogovorila mali aranžman za njih četvero - večera, ležaji na podu i doručak - za jedan peni. Dječacima će trebati mjesto za pošten san i kakav-takav doručak, budu li cijelo prijepodne pješačili.

Nije mogla zaspati od silnog uzbuđenja. Usto je bila i zabrinuta. Kamo to odvodi obitelj? A sve na temelju riječi koje je čula iz usta jednog muškarca, neznanca, o tome što ih očekuje kad stignu u Outhenby. Doista je prvo trebala zatražiti nekakvu potvrdu njegovih riječi, a tek potom donijeti neopozivu odluku.

No ona i Wulfric već se deset godina nisu micali s mjesta, a Harry Orač iz Outhenbyja prvi im je ponudio mogući izlaz iz takve situacije.

Doručak je bio oskudan: rijetka zobena kaša i razvodnjena jabukovača.

Gwenda je kupila za put veliki svježi kruh, dok je Wulfric napunio kožnu plošku vodom iz zdenca. Sat vremena nakon izlaska sunca izišli su iz grada i uputili se cestom prema jugu.

Dok su pješačili, ona je razmišljala o Jobyju, svome ocu. Čim dozna da se nisu vratili u Wigleigh, prisjetit će se razgovora koji je usput načuo, te će zaključiti da su otišli u Outhenby. Priča o Melcombeu neće ga zavarati: i sâm je vrlo uspješan lažljivac, odviše iskusan da nasjedne na tako neuvjerljivu varku. Ali hoće li se itko sjetiti da ga pita kamo je otišla? Svi su znali da ne razgovara s ocem. A budu li ga i pitali, hoće li samo tako izlanuti to u što je posumnjao? Ili će ga neki ostaci očinskih osjećaja navesti na to da je zaštititi?

Gwenda u vezi s tim sada ne može poduzeti ništa, pa ga je stoga i izbacila iz misli.

Vrijeme je bilo dobro za putovanje. Zemlja je bila meka od nedavne kiše i zahvaljujući tome nije bilo prašine. No dan je bio suh,

s povremenim sunčanim razdobljima, ni prevruć, ni hladan. Dječaci su se ubrzo umorili, osobito mlađi, David, no Wulfric im je uspješno odvrćao pozornost pjesmama i brojalicama, ispitujući ih usput kako se zove koje drvo ili biljka, igrajući s njima brojalice i pričajući im priče.

Gwenda gotovo nije mogla vjerovati u što su se upustili. Jučer je u to doba izgledalo da im se život nikada neće promijeniti: mukotrpan rad, neimaština i neostvarene težnje bit će im vječita sudbina. A sada su bili na putu prema novome životu.

Prisjetila se kuće u kojoj je deset godina živjela s Wulfricom. U njoj nije ostavila mnogo: nekoliko lonaca, hrpu tek nacijepanih drva, pola šunke i četiri pokrivača. Osim onoga što je imala na sebi, nije imala druge odjeće, kao ni Wulfric i dječaci. Nije imala nakit, ni vrpce, ni rukavice, ni češljeve. Deset godina ranije Wulfric je u dvorištu imao kokoši i svinje, no njih su malo-pomalo pojeli ili prodali, tijekom godina krajnje neimaštine. Oskudnu imovinu bilo je moguće nadomjestiti već tjednom plaćom po obećanom cjeniku koji navodno vrijedi u Outhenbyju.

U skladu s Harryjevim uputama, krenuli su cestom prema jugu, do blatnjavog gaza preko Outhena, pa skrenuli na zapad i stali slijediti rijeku uzvodno. Kako su napredovali, tako je rijeka postajala sve uža, sve dok se na koncu nije našla između dva niza brežuljaka. "Dobro, plodno tlo", rekao je u jednom trenutku Wulfric. "Ali treba težak plug."

U podne su došli u neko veliko selo s kamenom crkvom. Prišli su vratima drvene vlastelinske kuće kraj crkve. Strepeći, Gwenda zakuca. Hoće li joj ovdje reći da Harry Orač nema pojma što govori, te da ovdje nema posla za došljake? Je li natjerala obitelj da uzaludno pješaci pola dana? Kakvo bi to samo poniženje bilo kad bi se morali vratiti u Wigleigh i moliti da ih Nate ponovno primi.

Vrata je otvorila neka sjedokosa žena. Odmjerala je Gwendu sumnjičavim pogledom kakvim seljani svugdje gledaju neznanice. "Da?"

"Dobar dan, gospo", reče Gwenda. "Je li ovo Outhenby?"

"Da."

“Mi smo nadničari koji traže posao. Harry Orač rekao nam je da dođemo ovamo.”

“A je li?”

Nešto nije u redu, pomisli Gwenda, ili je pred njom jednostavno stara mrzovoljna krava. Pitanje je zamalo postavila naglas. Ipak se suzdržavši, upita: “Živi li Harry u ovoj kući?”

“Ni slučajno”, odvrati žena. “On je običan orač, a ovo je glavareva kuća.”

Nekakav sukob između načelnika i orača, zaključila Gwenda. “Možda bismo se onda trebali obratiti glavaru.”

“Nema ga.”

Gwenda strpljivo reče: “Možete li nam ljubazno reći gdje bismo ga mogli pronaći?”

Žena pokaže na suprotnu stranu doline. “Na sjevernom polju.”

Gwenda pogleda u tom smjeru. Kad se ponovno okrenula prema kući, žene više nije bilo.

Wulfric reče: “Nije joj baš bilo drago što nas vidi.”

“Stare žene mrze promjene”, primijeti Gwenda. “Pronađimo tog glavara.”

“Dečki su umorni.”

“Ubrzo će se moći odmoriti.”

Uputili su se kroz polja. Na njima je bilo mnogo aktivnosti. Djeca su skupljala kamenje s izorane zemlje, žene sijale, a muškarci kolima dovozili gnojivo.

Gwenda je u daljini vidjela skupinu upregnutih volova, osam moćnih životinja, koje su strpljivo vukle plug kroz gusto, vlažno tlo.

U jednom trenutku naišli su na skupinu muškaraca i žena koji su pokušavali pomaknuti drljaču, u koju je bio upregnut konj, zaglavljenu u nekom jarku. Gwenda i Wulfric pridružili su im se i stali gurati. Wulfricova široka leđa donijela su prevagu i drljača je izišla iz jarka.

Svi seljani dobro su odmjerili Wulfrica. Neki visoki muškarac sa starim ožiljkom od opekline koji mu je unakazio jednu stranu lica, srdačno reče: “Vrlo si koristan momak - tko si ti?”

“Zovem se Wulfric, a ovo je moja supruga Gwenda. Nadničari smo i tražimo posao.”

“Upravo nam to i treba”, reče ovaj. “Ja sam Carl Shaftesbury.” Spremno je ispružio ruku. “Dobrodošli u Outhenby.”

Ralph je stigao osam dana kasnije.

Wulfric i Gwenda bili su se uselili u malenu, kvalitetno građenu kuću s kamenim dimnjakom i sobom na katu, u kojoj su mogli spavati odvojeno od dječaka. Stariji, konzervativniji seljani prihvatili su ih s oprezom - osobito Will Glavar i njegova supruga, Vi, koja se prema njima ponijela onako neuljudno čim su stigli u selo. No Harry Orač i mlađi seljani bili su uzbuđeni zbog svih promjena i sretni što imaju pomoć u polju.

Kao što je bilo i najavljeno, dobivali su po dva penija na dan, a Gwenda je nestrpljivo iščekivala završetak prvog punog tjedna, kada će svatko od njih dobiti po dvanaest penija - cijeli šiling! - dvostruko više od najvećeg iznosa koji su ikada zaradili. Što li će s tolikim novcem?

Ni Wulfric ni Gwenda nikada nisu radili izvan Wigleigha, pa su se iznenadili uvidjevši da sva sela ipak nisu posve ista. Ovdje je najvišu vlast imala priorica Kingsbridgea i to je unosilo veliku razliku u sve. Ralph je vladao iz osobnog interesa i nasumično: obraćanje njemu moglo je biti riskantno. S druge strane, stanovnici Outhenbyja kao da su u većini situacija znali što bi priorica željela, a sporove su rješavali utvrđujući što bi ona rekla kad bi od nje zatražili da presudi.

Jedno takvo manje neslaganje bilo je aktualno u trenutku Ralphova dolaska.

Svi su se u smiraj dana vraćali kući iz polja, odrasli iscrpljeni od rada, dok su djeca trčkarala ispred njih, a Harry Orač sve ih je pratio na začelju, s neupregnutim volovima. Carl Shaftesbury, onaj muškarac opečena lica, također došljak, poput Gwende i Wulfrica, u svitanje je obitelji za večeru ulovio tri jegulje, budući da je bio petak. Pitanje je glasilo imaju li nadničari u vrijeme posta jednako pravo kao zakupci, i na ribu iz rijeke Outhen. Harry Orač tvrdio je da to pravo pripada svima koji žive u Outhenbyju. Vi Glavareva tvrdila je da zakupci duguju gospodaru propisanu naknadu, što nije slučaj s nadničarima, te da oni koji imaju dodatne namete, trebaju imati i dodatne povlastice.

Will Glavar pozvan je da riješi spor, a on je odlučio protiv svoje supruge.

“Držim da bi majka priorica rekla kako crkva želi da ljudi jedu ribu, pa im stoga ribu treba i osigurati”, rekao je. To su svi bez pogovora prihvatili.

Pogledavši prema selu, Gwenda je ugledala dvojicu jahača.

Odjednom se osjetio i zapuh hladnog vjetra.

Jahači su bili na drugoj strani polja, udaljeni manje od kilometra, a bili su se uputili prema kućama nanizanima pod kutem u odnosu na put kojim su se kretali seljani. Jasno je vidjela da se radi o naoružanim muškarcima. Imali su velike konje, a i odjeća im je bila debela i višeslojna - ljudi odani nasilju općenito su ispod debelih kaputa nosili još nekoliko odjevnih predmeta. Ona laktom gurne Wulfrica.

“Vidio sam ih”, reče on sumorno.

Takvi ljudi nisu imali nevažnih i usputnih razloga za dolazak u selo. Prezirali su ljude koji su uzgajali usjeve i brinuli se za stoku. Obično su dolazili samo kako bi od seljaka uzeli stvari koje zbog ponosa sami nisu mogli osigurati, poput kruha, mesa i pića. Njihovo mišljenje o tome na što imaju pravo, kao i koliko bi trebali platiti, uvijek su se razlikovali od mišljenja seljaka. Stoga je gotovo bez iznimke dolazilo do problema.

Ubrzo su ih ugledali svi seljani, pa je cijela skupina zašutjela. Gwenda je primijetila da je Harry lagano preusmjerio volove i da se uputio prema suprotnome kraju sela, iako joj odmah nije bilo jasno zašto.

Gwenda je bila uvjerenjena da su ona dvojica došli tražiti odbjegle nadničare. U jednom trenutku shvatila je da se nesvjesno moli za to da to budu bivši poslodavci Carla Shaftesburyja ili nekog od drugih došljaka. No kada su se približili jahačima, prepoznala je Ralpa Fitzgeralda i Alana Fernhilla i nade su joj se odmah raspršile.

Bio je to trenutak kojeg se užasavala. Znala je kako postoje izgledi za to da Ralph otkrije kamo su otišli: njezin je otac to mogao pretpostaviti s popriličnom sigurnošću, a čovjek se nije mogao pouzdati u to da će on šutjeti. I premda ih Ralph nije imao pravo

odvesti natrag, bio je vitez i plemić, a takvi ljudi u pravilu čine što požele.

Za bijeg je bilo prekasno. Skupina je prolazila putem između širokih uzoranih polja: kad bi se netko i odvojio i dao u bijeg, Ralph i Alan odmah bi primijetili i krenuli u potjeru. Osim toga, Gwenda i njezina obitelj na taj bi način ostali i bez ovo malo moguće zaštite koju bi mogli imati u skupini s ostalim seljacima. Našli su se u stupici na otvorenome.

Ona zazove sinove: "Sam! David! Dođite ovamo!"

Nisu je čuli, ili je nisu željeli čuti, pa su nastavili trčkarati. Gwenda pojuri za njima, no oni su to shvatili kao igru, pa su joj pokušali pobjeći. Sad su već bili nadomak selu i ona je bila odviše umorna da ih lovi. Gotovo u suzama povikala je: "Vratite se!"

Situaciju je u svoje ruke sada preuzeo Wulfric. Protrčao je kraj nje, te dostigao i podignuo Davida. No došao je prekasno da uhvati i Sama, koji je, smijući se, trčao između raštrkanih kuća.

Konjanici su stajali kraj crkve. Dok je Sam trčao prema njima, Ralph je pokrenuo konja naprijed, pa se nagnuo iz sedla i podignuo dječaka, držeći ga za košulju. Sam prestrašeno krikne.

Gwenda vrisne.

Ralph posjedne dječaka na konja, ispred sebe.

I dalje noseći Davida, Wulfric im priđe i stane ispred Ralpa.

Ralph reče: "Ovo ti je sin, pretpostavljam."

Gwenda je zanijemjela od užasa. Neizmijerno se bojala za sina. Ralphu bi bilo ispod časti napasti dijete, no vrlo lako može doći i do nesretnog slučaja. A postojala je i još jedna opasnost.

Dok gleda Ralpa i Sama zajedno, Wulfric bi mogao shvatiti da su njih dvojica zapravo otac i sin.

Sam je, dakako, još bio dječak, djetinjeg tijela i lica, no imao je Ralfovju gustu kosu i tamne oči, dok su mu koščata ramena bila široka i četvrtasta.

Gwenda pogleda supruga. Na Wulfricovu licu ni po čemu se nije vidjelo da je uočio nešto što je njoj bilo posve očito. Pogledala je i lica ostalih seljana. Činilo se da nitko ne primjećuje očitu istinu - osim Vi Glavareve, koja je piljila u nju.

Moguće je da je stara krava nešto naslutila. Ali to nije pošlo za rukom nikome - dosad.

Will iziđe pred skupinu i obrati se došljacima. "Dobar dan, gospodo, ja sam Will, glavar Outhenbyja. Smijem li pitati..."

"Glavaru, začepi gubicu", reče Ralph. Rukom je pokazao Wulfrica. "Što on radi ovdje?"

Gwenda je osjetila blago popuštanje napetosti - ostali seljani shvatili su da nisu meta gospodareva gnjeva.

Will odgovori: "Milorde, on je nadničar, angažiran na račun priorice Kingsbridgea..."

"To je bjegunac koji se mora vratiti kući", reče Ralph.

Will prestrašeno zašuti.

Carl Shaftesbury upita: "A s kakvim ovlastima postavljate taj zahtjev?"

Ralph se zagleda u Carla, kao da mu želi dobro upamtiti lice. "Pazi na taj jezik, ili ću ti unakaziti i drugu stranu lica."

Will nervozno reče: "Ne želimo nikakvo prolijevanje krvi."

"Mudro, glavaru", reče Ralph. "Tko je taj drski seljak?"

"Pusti sad to tko sam ja, viteže", reče Carl neuljudno. "Ja znam tko si ti - Ralph Fitzgerald. Vidio sam kad su te u Shiringu osudili na smrt zbog silovanja."

"Ali nisam mrtav, zar ne?" reče Ralph.

"Ali si trebao visjeti. I nemaš nikakva feudalna prava nad nadničarima.

Pokušaj li se poslužiti silom, očekuje te bolna lekcija."

Više je ljudi prigušeno kriknulo. Bio je to vrlo nepromišljen način obraćanja naoružanome vitezu.

Wulfric reče: "Tiho, Carl, ne želim da pogineš zbog mene."

"Nije zbog tebe", reče Carl. "Dopustimo li ovom nasilniku da te odvuče kući, sljedeći tjedan netko bi mogao doći po mene. Moramo se zajednički suprotstaviti. Nismo bespomoćni."

Carl je bio vrlo krupan muškarac, viši od Wulfrica i gotovo jednako širokih pleća. Gwenda je jasno vidjela da najozbiljnije stoji iza svojih riječi. Bila je izvan sebe od užasa. Sukobe li se, doći će do stravičnog nasilja - a njezin Sam još sjedi na konju s Ralphom. "Jednostavno ćemo poći s Ralphom", reče ona izbezumljeno.

“Tako će biti najbolje.”

Carl reče: “Ne, neće. Onemogućit ću mu da vas odvede, željeli vi to ili ne. To činim i zbog sebe.”

Mnogi su žamorom izrazili kako se slažu s tim. Gwenda pogleda oko sebe.

Većina muškaraca u ruci je imala lopate ili motike. Činilo se da su spremni zamahnuti, iako su izgledali i prestrašeno.

Wulfric okrene leđa Ralphu i prigušenim, napetim glasom reče: “Žene, vodite djecu u crkvu - brzo, odmah!”

Nekoliko žena podignuto je manju djecu, a veću uhvatilo za ruku. Gwenda se nije ni pomaknula, kao i većina mlađih žena. Seljani su instinktivno još više zbili redove, stojeći sada jedan do drugoga.

Ralph i Alan izgledali su zbunjeno. Nisu očekivali da će im se suprotstaviti pedesetak ili više ratobornih seljaka. No oni su bili na konjima i mogli su u bilo kojem trenutku pobjeći.

Ralph reče: “Onda ću možda u Wigleigh odvesti samo ovog dječaka.”

Gwenda krikne od užasa.

Ralph nastavi: “Pa ako ga roditelji budu željeli, mogu se lijepo vratiti kamo pripadaju.”

Gwenda je bila izvan sebe. Sam je kod Ralpa, koji svakog trenutka može odjahati. Zatomila je histeričan krik. Okrene li konja, odluči sada, bacit će se na njega i pokušati ga povući i zbaciti sa sedla. Prišla mu je još za korak.

A onda je, iza Ralpa i Alana, ugledala volove. Harry Orač tjerao ih je kroz selo sa suprotne strane. Osam krupnih životinja mukotrpno je napredovalo prema prostoru ispred crkve, a zatim su stali. Volovi su tupo gledali naprijed, ne znajući kamo da krenu. Harry je stajao iza njih. Ralph i Alan našli su se u trokutastoj zamci, okruženi seljanima, volovima i kamenom crkvom.

Harry se na taj potez odlučio kako bi onemogućio Ralpa da odjaše s njom i Wulfricom, zaključila Gwenda. Njegova je taktika dobro došla i u ovoj situaciji.

Carl reče: “Spusti dijete, sir Ralphe, i idi u miru.”

Poteškoća je, zaključi Gwenda, u tome što se Ralph sada teško može povući neokaljana obraza. Morat će učiniti nešto da ne ispadne budala, što je najveći mogući užas za svakog taštog viteza. Svi oni cijelo vrijeme govore o časti, no to ne znači ništa - kad im odgovara, do krajnosti su pokvareni i nečasni. Istinski im je stalo jedino do dostojanstva. Radije će umrijeti nego da ih netko ponizi.

Cijeli je prizor još nekoliko trenutaka bio posve nepomičan: vitez i dijete na konju, pobunjeni seljaci i tupi volovi.

Ralph tada spusti Sama na zemlju.

Gwenda osjeti kako joj se u očima skupljaju suze olakšanja.

Sam dotrči do nje, obgrli je oko struka i zaplače.

Seljani su se malo opustili, a muškarci su spustili lopate i motike.

Ralph potegne uzde i poviče: "Hop! Hop!" Konj se propne. On ga snažno podbode mamuzama i pojuri ravno prema masi seljana, koji su se odmah raspršili. Alan je pojurio za njim. Seljani su se očajnički bacali u stranu, tako da su završili na hrpama na blatnjavome tlu. Gazili su jedni po drugima, ali nekim čudom nitko nije završio pod kopitima.

Ralph i Alan grohotom su se smijali napuštajući selo, kao da je cijeli susret bio tek jedna velika šala.

No Ralph je zapravo bio postuđen.

A to je, bila je uvjerenjena Gwenda, značilo da će se vratiti.

Poglavlje 68.

Earlscastle se u međuvremenu nije promijenio. Dvanaest godina ranije, prisjetio se Merthin, tražili su od njega da sruši staru utvrdu i izgradi novu, suvremenu palaču dostojnu jednog grofa i zemlje koja živi u miru. No on je odbio i posvetio se podizanju novog mosta u Kingsbridgeu. Otada se, kako se činilo, projekt nije pomaknuo s mjesta, jer je sada vidio iste zidine u obliku brojke osam, dva pomična mosta, te staromodnu kulu u gornjem krugu osmice, gdje je obitelj živjela poput prestrašenih zečeva na završetku jazbine, ne znajući da ih lisica više ne ugrožava. Bit će da nije bilo drukčije ni u doba lady Aliene i Jacka Graditelja.

Merthin je onamo došao s Caris, koju je bila pozvala grofica, lady Philippa.

Grof William se razbolio i Philippa je smatrala da joj suprug ima kugu. Caris je to duboko pogodilo. Dotada je mislila da je epidemija kuge završila. Od nje u Kingsbridgeu nitko nije bio umro već šest tjedana.

Caris i Merthin odmah su krenuli na put. No glasniku su trebala dva dana da iz Earlscastlea dođe u Kingsbridge, a njima još toliko da dođu onamo, pa su očekivali da bi grof već mogao biti mrtav ili na samrti. "Moći ću mu dati tek malo esencije maka da mu olakšam završne muke", rekla je Caris dok su jahali.

"Ti činiš mnogo više od toga", rekao je Merthin. "Tvoja nazočnost donosi ljudima utjehu. Smirena si i stručna, a govoriš o svima razumljivim stvarima - oteklinama, smetenosti i boli. Ne pokušavaš ostaviti snažan dojam stručnim izrazima i spominjanjem tjelesnih sokova, zbog čega se samo osjećaju još neukijima, nemoćnijima i prestrašenijima. Ljudi uz tebe imaju dojam da činiš sve što je uopće moguće, a upravo to i žele."

"Nadam se da si u pravu."

Merthin je, u najmanju ruku, imao razumijevanja za to. Više puta vidio je kako neki muškarac ili žena, obuzeti histerijom, nakon samo nekoliko trenutaka mira uz Caris, postaju razumne osobe koje su se u stanju nositi sa svime što slijedi.

Njezin prirodni dar još se razvio i pojačao, od pojave kuge, zahvaljujući gotovo nadnaravnome glasu koji ju je pratio. Svi u široj okolici znali su da su se ona i njezine redovnice nastavile brinuti za bolesnike, unatoč tome što su se tako i osobno izlagale opasnosti, čak i nakon što su redovnici pobjegli. Smatrali su je pravom sveticom.

Atmosfera u dvorcu bila je sumorna. Oni koji su imali svakodnevne zadaće posvetili su se poslu: donošenju drva i vode, brizi za konje i oštrenju oružja, pečenju kruha i pripremanju mesa. Mnogi drugi - tajnici, vojnici, glasnici - besposleno su sjedili uokolo i čekali novosti iz bolesničke sobe.

Vrane su sarkastičnim kreštanjem dočekale Merthina i Caris kada su unutarnjim mostom došli do kule. Merthinov otac, sir Gerald, oduvijek je tvrdio da je izravni potomak sina Jacka i Aliene, grofa Thomasa. Dok je brojao stube koje su vodile do glavne prostorije, pomno gazeći po glatkim udubinama, tragovima tisuća i tisuća čizama, Merthin je razmišljao o tome kako su njegovi preci zacijelo hodali tim istim kamenim stubama. Njemu su takve stvari bile zanimljive, ali i nevažne. S druge strane, njegov je brat Ralph bio opsjednut vraćanjem nekadašnje obiteljske slave.

Caris se penjala ispred njega, a od ljuljanja njezinih bokova usne su mu se razvukle u osmijeh. Frustriralo ga je to što s njom ne može spavati svake noći, no one rijetke prigode kad su mogli biti zajedno, zahvaljujući tome bile su još uzbudljivije. Jučer su proveli blago proljetno poslijepodne vodeći ljubav na suncem obasjanom šumskom proplanku, dok su konji pasli u blizini, ne primjećujući njihovu strast.

Bio je to neobičan odnos, no, s druge strane, i ona je bila neobična žena: priorica koja sumnja u veliki dio crkvenog učenja, proslavljena iscjeliteljica koja odbacuje medicinu kakvom se bave liječnici, te redovnica koja gorljivo vodi ljubav sa svojim muškarcem, kad god to može izvesti u potpunoj tajnosti. Ako sam htio normalnu vezu, govorio je samome sebi, trebao sam odabrati normalnu djevojku.

Glavna je dvorana bila prepuna ljudi. Neki su radili, polažući na pod svježu slamu i pripremajući vatru i stol za objed. Drugi su samo

čekali. Na suprotnome kraju dugačke prostorije, u blizini podnožja stuba koje su vodile u grofove privatne odaje, Merthin je ugledao skladno odjevenu petnaestogodišnjakinju. Ustala je i krenula prema njima dostojanstvenim korakom, pa je Merthin zaključio kako je zacijelo riječ o kćeri lady Philippe.

Poput majke, bila je visoka i imala vretenasto tijelo, oblikovano poput pješčanog sata. “Ja sam lady Odila”, reče pomalo nadmeno, podsjećajući na Philippu. Unatoč pribranosti, koža oko tih mladih očiju bila je crvena i naborana od plača. “Vi ste zacijelo majka Caris. Hvala što ste se došli pobrinuti za mog oca.”

Merthin reče: “Ja sam načelnik Kingsbridgea, Merthin Mostar. Kako je grofu Williamu?”

“Teško je bolestan, a u postelji su i oba moja brata.” Merthin se prisjeti da grof i grofica imaju dvojicu sinova, približno devetnaestogodišnjaka i dvadesetogodišnjaka. “Moja majka moli da ih priorica odmah posjeti.”

Caris reče: “Svakako.”

Odila se uputi stubama na kat. Caris uzme iz torbe platnenu masku i zaveže je preko nosa i usta, pa pođe za njom.

Merthin je sjeo na klupu i stao čekati. Iako se bio pomirio s rijetkim i neredovitim seksom, to ga nije priječilo da željno traži i dodatne prilike, pa je oštrim okom sada proučavao zgradu i pokušao se domisliti kakav bi mogao biti raspored spavanja. Nažalost, kuća je imala tradicionalan raspored prostorija.

Većina vjerojatno jede i spava u toj velikoj sobi, glavnoj dvorani. Stube po svojoj prilici vode do solara, spavaće sobe grofa i grofice. Suvremeni su dvorci imali cijeli odvojeni stan namijenjen obitelji i gostima, no činilo se da ovdje nema takve raskoši. Merthin i Caris večeras će možda i leći jedno uz drugo, na podu u toj velikoj prostoriji, ali moći će samo spavati. Sve drugo izazvalo bi veliku sablazan.

Nakon nekog vremena iz sobe na katu izišla je lady Philippa, te se spustila stubama. U glavnu prostoriju ušla je poput kraljice, svjesna činjenice da su svi pogledi uprti u nju, činilo se Merthinu, kao i uvijek. Dostojanstvo njezina držanja samo je naglašavalo privlačnu

zaobljenost njezinih bokova i istaknutih grudi. No tog je dana, inače spokojno lice, bilo puno crvenkastih mrlja, a oči krvave.

Pomodno podignuta frizura bila je malo pokvarena, a pojedini uvojci neposlušno su provirivali ispod ukrasnog pokrivala za glavu, tako da je izgledala još glamuroznije odsutno.

Merthin ustane i s iščekivanjem je pogleda.

Ona reče: "Kao što sam se i pribojavala, moj suprug ima kugu, kao i obojica naših sinova."

Sa svih strana začuo se užasnuti žamor.

Dakako, moglo bi se pokazati da su to posljednji ostaci epidemije, no jednako tako mogla bi biti riječ i o početku nove - sačuvaj nas Bože, pomisli Merthin.

Stoga upita: "Kako se grof osjeća?"

Philippa sjedne na klupu kraj njega. "Majka Caris ublažila mu je bol. No kaže da se primiče svršetku."

Koljena su im se gotovo dodirivala. Jasno je osjećao magnetsku privlačnost njezine seksualnosti, iako se gušila u boli, a on bio opijen ljubavlju prema Caris.

"A vaši sinovi?" upita.

Ona spusti pogled u krilo, kao da proučava zlatne i srebrne niti utkane u plavu haljinu. "Isto kao otac."

Merthin tiho reče: "Ovo je jako teško razdoblje za vas, gospo, jako, jako teško."

Ona ga oprezno pogleda. "Niste poput brata, zar ne?"

Merthin je znao da je Ralph, na svoj opsesivni način, godinama bio zaljubljen u Philippu. Zna li to i ona? Merthin to nije znao. Ralph je dobro birao. Ako se već odlučuješ za beznadnu ljubav, moraš odabrati nekoga tko je uistinu jedinstven.

"Ralph i ja vrlo smo različiti", reče neodređeno.

"Sjećam vas se dok ste bili mladići. Vi ste bili drski i odvažni - rekli ste mi da kupim zelenu svilu koja će mi ići uz oči. Onda je vaš brat izazvao tučnjavu."

"Ponekad mi se čini da mlađi od dvojice braće hotimice pokušava biti posve drukčiji u odnosu na starijega, samo da se nekako razlikuje od njega."

“To svakako vrijedi za moje sinove. Rollo je tvrdoglav i nametljiv, poput oca i djeda, dok je Rick oduvijek drag i spreman udovoljiti.” Tada je zaplakala. “O, Bože, sve ću ih izgubiti.”

Merthin je uhvati za ruku. “Ne možete pouzdano znati što će se dogoditi”, reče blago. “Ja sam se zarazio kugom u Firenci, pa sam preživio. Moja se kći uopće nije zarazila.” “A supruga?”

Merthin spusti pogled na njihove spojene ruke. Tako je vidio da je Philippina primjetno naboranija od njegove, iako je razlika u njihovoj dobi bila tek četiri godine. “Silvia je umrla”, odgovori.

“Samo se molim Bogu da se i ja zarazim. Umrli mi svi muškarci, i ja želim otići za njima.”

“Nipošto...”

“Plemkinjama je sudbina namijenila da se udaju za muškarce koje ne vole - ali, znate, ja sam s Williamom imala sreću. Iako su mi ga odabrali, zavoljela sam ga od samog početka.” Glas ju je počeo izdavati. “Ne bih mogla podnijeti da imam nekog drugog...”

“Dakako da sada tako razmišljate.” Neobično je tako razgovarati dok joj je suprug još živ, pomisli Merthin. No bila je toliko shrvana od boli da baš i nije razmišljala o prikladnosti, te je jednostavno govorila ono što ju je mučilo.

S mukom se pribrala. “A vi?” upita. “Jeste li se ponovno oženili?”

“Nisam.” Baš joj i nije mogao reći da je u ljubavnoj vezi s prioricom Kingsbridgea. “Ali čini mi se da bih se mogao odlučiti na taj korak, samo kad bi prava žena bila... voljna. Možda i vi s vremenom promijenite mišljenje.”

“Ali ne razumijete. Kao udovica grofa bez nasljednika, morat ću se udati za čovjeka kojeg mi odabere kralj Eduard. A kralj neće razmišljati o mojim željama. Njega će samo zanimati tko će postati sljedeći grof od Shiringa.”

“Tako...” Merthinu to dotada nije palo na pamet. Sada je jasno uviđao kako i sama pomisao na dogovoreni brak može biti odbojna udovici koja je istinski voljela prvog supruga.

“Kako je samo užasno što govorim o drugom suprugu dok mi je prvi još živ”, reče ona. “Ne znam što mi je došlo.”

Merthin je suosjećajno potapša po ruci. “To je razumljivo.”

Uto su se otvorila vrata na vrhu stuba i na njima se pojavila Caris, brišući ruke krpom. Merthin odjednom osjeti nelagodu zbog činjenice da drži Philippu za ruku. Već je pomislio kako bi je mogao odgurnuti, no tada je spoznao kako bi to izgledalo kao da u nečemu griješi, te se uspio oduprijeti tom porivu. Nasmiješivši se Caris, upita: “Kako su tvoji pacijenti?”

Caris spusti pogled na njihove spojene ruke, ali ne reče ništa. Spustila se u sobu i počela odvezivati masku.

Philippa bez žurbe povuče ruku.

Caris skine masku i reče: “Užasno mi je žao što vam to moram priopćiti, miledi, ali grof William je umro.”

“Trebam mi novi konj”, reče Ralph Fitzgerald. Njemu najdraži konj, Griff, već je bio star. Taj energični borbeni riđan istegnuo je stražnju lijevu nogu i od toga se mjesecima oporavljao, a sad je ponovno šepao, na istu nogu. Ralpa je to rastužilo. Griffa je dobio od grofa Rolanda, još kao mladi štitonoša, i konj je bio s njim sve otada, preživjevši čak i ratovanje u Francuskoj. Možda će mu moći služiti još koju godinu za obilaske sela na području koje je pod njegovom vlašću, no njegovi su lovački dani odbrojani.

“Sutra bismo mogli poći na sajam u Shiring i kupiti novog konja”, reče Alan Fernhill.

Nalazili su se u staji i gledali Griffov zglob. Ralph je volio staje. Uživao je u tom prirodnom mirisu, snazi i ljepoti konja, te društvu muškaraca grubih ruku, posve zaokupljenih fizičkim radom. To ga je podsjećalo na mladost, kada se svijet doimao daleko jednostavnijim.

U prvi mah nije reagirao na Alanov prijedlog. Alan nije znao da Ralph nema novca za novog konja.

Od kuge se u početku obogatio, zahvaljujući porezu na nasljeđivanje: zemlja koja je inače prelazila s oca na sina jednom u naraštaju, promijenila je vlasnika dva ili više puta, tijekom samo nekoliko mjeseci, a on je svaki put dobivao naknadu - prema tradiciji - najbolju životinju ili točno određeni novčani iznos.

No zemlja se potom počela sve manje obrađivati jer nije bilo dovoljno ljudi.

Istodobno su pale cijene poljoprivrednih proizvoda. U konačnici su se Ralповi prihodi, i u novcu i u plodovima zemlje, drastično

smanjili.

Situacija je ozbiljna, razmišljao je, kada vitez ne može kupiti konja.

A onda se prisjetio da bi Nate Glavar danas trebao doći u Tench Hall i donijeti kvartalnu naknadu iz Wigleigha. Svakog proljeća od tog se sela očekivalo da osigura gospodaru dvadeset četiri jednogodišnja janjeta. Njih bi se moglo otjerati na sajam u Shiring i prodati, te tako doći do dovoljno novca za kupnju borbenog konja, ako već ne i lovačkoga. “U redu”, reče Ralph. “Pogledajmo je li došao glavar iz Wigleigha.”

Uputili su se u kuću. Bio je to ženski dio i Ralphovo se raspoloženje odmah pokvarilo. Tilly je sjedila uz vatru i dojila njihova tromjesečnog sina, Gerryja.

Majka i dijete pucali su od zdravlja, unatoč Tillynoj mladosti. Ono krhko djevojačko tijelo u međuvremenu se iz temelja promijenilo: sada je imala nabrekle dojke i velike, čvrste bradavice, koje je dijete željno sisalo. Trbuh joj je visio kao u kakve dvostruko starije žene. Ralph s njom nije legnuo već mjesecima, a vjerojatno više i neće.

U blizini je sjedio djed po kojem je dijete dobilo ime, sir Gerald, u društvu lady Maud. Ralphovi su roditelji sada bili stari i slabašni, no svakog prijepodneva pješice su dolazili iz svoje kuće u selu da vide unuka. Maud je rekla da dijete nalikuje Ralphu, no on nije vidio sličnost.

Ralphu je bilo drago kad je vidio da je i Nate u kući.

Pogrbljeni načelnik odmah je skočio na noge. “Dobar vam dan, sire Ralphe”, reče.

Ralph primijeti da ovaj izgleda utučeno. “Što je s tobom, Nate?” upita ga. “Jesi li mi doveo janjad?”

“Nisam, gospodine.”

“A zašto, dobijesa?”

“Nemamo ih, gospodine. U Wigleighu više nema ovaca, osim šačice starih životinja.”

Ralpha su te riječi šokirale. “Netko ih je ukrao?”

“Ne, ali neke smo vam već dali, na ime nasljednog poreza, nakon smrti vlasnika, a potom nismo uspjeli pronaći zakupca za zemlju Jacka Pastira, pa su mnoge ovce uginule tijekom zime.

Potom ovo proljeće nije bilo nikoga tko bi se pobrinuo za prvu janjad, pa smo i njih uglavnom izgubili, kao i neke njihove majke.”

“Ali to je nemoguće!” ljutito reče Ralph. “Kako će plemići živjeti ako kmetovi dopuštaju da stoka samo tako ugiba?”

“Nekako smo mislili da je kuga stvar prošlosti, kad se u siječnju i veljači smirila, no sada se čini da se vraća.”

Ralph potisne užasnuti drhtaj koji mu je prostrujao cijelim tijelom. Kao i svi ostali, i on je zahvaljivao Bogu na tome što je izbjegao bolest. Neće se sada valjda vratiti?

Nate nastavi: “Ovaj tjedan umro je Perkin, kao i njegova supruga, Peg, njegov sin, Rob, te zet, Billy Howard. Annet sada ima na brizi sva ona silna jutra, za koja se sama nikako ne može brinuti.”

“U tom slučaju i na tu zemlju treba platiti nekakav porez na nasljeđivanje.”

“I bit će, kad pronađem zakupca koji će je preuzeti.”

Parlament je upravo radio na donošenju novog zakona, prema kojem se nadničari više ne bi mogli samo tako seliti amo-tamo širom zemlje i neprestano tražiti sve veće nadnice. Čim ta odredba stupi na snagu, Ralph će je početi provoditi i tako će povratiti svoje nadničare. No čak će i tada, postajalo mu je sve jasnije, teško pronalaziti zakupce.

Nate reče: “Pretpostavljam da ste čuli za grofovnu smrt.”

“Nisam!” Ralph je ponovno ostao šokiran.

“Što se dogodilo?” upita sir Gerald. “Grof William je mrtav?”

“Umro je od kuge”, objasni Nate.

Tilly reče: “Siroti ujak William!”

Dijete je osjetilo promjenu njezina raspoloženja pa je zaplakalo.

Ralph se oglasi tako da je nadjačao buku. “Kada se to dogodilo?”

“Prije samo tri dana”, odgovori Nate.

Tilly je djetetu ponovno dala bradavicu, pa je ušutjelo.

“Znači da je Williamov stariji sin sada grof”, reče Ralph zamišljeno. “A nije stariji od dvadeset godina.”

Nate odmahne glavom. “I Rollo je umro od kuge.”

“Onda je mlađi sin...”

“I on je umro.”

“Oba sina!” Ralph osjeti kako mu je srce uzbuđeno poskočilo. Oduvijek je sanjao o tome da postane grof od Shiringa. Kuga mu je sada pružila upravo takvu priliku. A kuga mu je usto i povećala izgled, jer su mnogi kandidati za tu titulu sada bili pod zemljom.

On uhvati očev pogled. Ista pomisao sinula je i siru Gerald.

Tilly reče: “I Rollo i Rick su mrtvi - pa to je strašno.” Nakon toga je zaplakala.

Ralph se nije obazirao na nju, već je pokušavao temeljito promisliti o svim mogućnostima. “Da vidimo... koji su preostali živući rođaci...?”

Gerald se obrati Nateu: “Pretpostavljam da je i grofica umrla...?”

“Nije, gospodine. Lady Philippa je živa. Kao i njezina kći, Odila.”

“Ah!” reče Gerald. “Znači da će se onaj koga kralj odabere, morati oženiti Philippom kako bi postao grof.”

Ralph je imao dojam da ga je ošinuo grom. Još kao dječak počeo je maštati o braku s lady Philippom. Sada mu se ukazala mogućnost da obje težnje ostvari jednim udarcem.

No već je oženjen.

Gerald reče: “To je, znači, to.” Naslonio se, a njegovo se uzbuđenje raspršilo jednako brzo kao što je i naišlo.

Ralph pogleda Tilly, koja je dojila dijete i istodobno plakala. U dobi od samo petnaest godina i jedva malko viša od metar i pol, poput zidina neosvojive utvrde, ispriječila se između njega i budućnosti za kakvom je oduvijek čeznuo.

Mrzio ju je zbog toga.

Posljednji ispraćaj grofa Williama održao se u katedrali u Kingsbridgeu. Jedinu redovnik ondje bio je brat Thomas, no misu je predvodio biskup Henri, a redovnice su pjevale. Lady Philippa i lady Odila, obje pod gustim velom, hodale su iza lijesa. Unatoč dramatičnome izgledu i crnini, Ralph je imao dojam da cijeli događaj ne obilježava ona prijelomna atmosfera koja obično prati pogreb visokog uglednika, onaj osjećaj prolaska povijesti koja teče poput kakve velike rijeke. Smrt je bila svepristuna, posvuda, svakodnevno, pa su čak i smrti plemenitaša sada bile uobičajena pojava.

Pitao se je li tko među okupljenima zaražen, pa i sada širi bolest dahom ili nevidljivim zrakama iz očiju. Od te pomisli obuzela ga je

slabost. Mnogo se puta našao oči u oči sa smrću i naučio je u bitkama ovladati strahom. Ali s ovim neprijateljem čovjek se ne može boriti. Kuga je ubojica koji s leda zabija ljudima u tijelo dugački nož, a potom nestaje, prije nego što je itko vidi. Ralph zadrhti, pokušavajući ne razmišljati o tome.

Kraj Ralpa je stajao visoki sir Gregory Longfellow, odvjetnik koji je ranije nekoliko puta zastupao Kingsbridge pred sudom. Gregory je sada bio član Kraljevskog vijeća, elitne skupine stručnjaka koji su savjetovali monarha - ne o tome što bi trebao činiti, jer je to bila funkcija Parlamenta, nego o tome kako nešto provesti u djelo.

Kraljevske objave često su bile dio crkvenih obreda, osobito velikih, poput ovog pogreba. Tog je dana biskup Henri iskoristio prigodu da objasni novi Propis o nadničarima. Ralph je zaključio kako je novost donio sir Gregory i kako se zadržao da utvrdi kakve će biti reakcije.

Ralph je pažljivo slušao. Nikada ga nisu pozvali u Parlament, ali je o nadničarskoj krizi razgovarao s grofom Williamom, koji je sjedio u Domu lordova, te sa sirom Peterom Jeffriesom, koji je u Donjem domu predstavljao Shiring. Tako je znao o čemu se raspravljalo.

“Svaki čovjek mora raditi za gospodara sela u kojem živi i ne smije se preseliti u neko drugo selo ili raditi za drugog gospodara, osim ako mu njegov gospodar to dopusti”, rekao je biskup. Ralph je osjetio kako mu je srce poskočilo od radosti. Znao je da se to sprema, ali je bio ushićen jer je odluka sada, napokon, postala službena.

Sve do epidemije kuge nikada nije bilo nedostatka radne snage. Štoviše, mnoga su sela imala više nadničara nego što su ih trebali. Kada ne bi uspijevali pronaći posao, bezemljaši su se katkada prepuštali gospodarevu milosrđu - što je za njega bilo sramotno, bilo da im je pomogao ili nije. Stoga bi u slučaju njihova preseljenja u neko drugo selo, gospodar uglavnom osjećao olakšanje i nipošto mu nije trebao nekakav zakon koji bi ih zadržao u mjestu boravka.

Nadničari su sada imali u rukama veliku moć - a takvo stanje očito se nije smjelo održavati unedogled.

Nakon biskupove objave sa svih se strana začulo odobravanje. Stanovnika Kingsbridgea novi se propis i nije osobito ticao, no oni

vjernici koji su na pogreb stigli iz okolnih sela, uglavnom su bili poslodavci, a ne posloprimci. Nova pravila osmislili su upravo oni, radi svojih interesa.

Biskup sada nastavi: "Odsada je kažnjivo tražiti, nuditi i prihvaćati nadnice, više od onih koje su se za sličan rad isplaćivale 1347. godine."

Ralph zadovoljno kimne. Čak su i nadničari koji se nisu preselili, zahtijevali više novca. Nadao se da će se time okončati i ta praksa.

Sir Gregory uhvatio je njegov pogled. "Vidim da kimate", reče. "Pozdravljate li ovaj zakon?"

"To smo i tražili", reče Ralph. "Počet ću ga provoditi u sljedećih nekoliko dana.

Imam dvoje bjegunaca sa svog područja, koje osobito žarko želim dovesti kući."

"Ako smijem, pošao bih s vama", reče odvjetnik. "Volio bih vidjeti kako stvari funkcioniraju u praksi."

Poglavlje 69.

Svećenik u Outhenbyju umro je od kuge, pa u tamošnjoj crkvi otada nije bilo bogoslužja. Gwenda se stoga iznenadila kada se u nedjelju prije podne oglasilo crkveno zvono.

Wulfric je otišao vidjeti što se događa, a kad se vratio rekao je da je u crkvu stigao svećenik koji obilazi sela, velečasni Derek. Gwenda je stoga žurno umila dječake, pa su svi izašli.

Bilo je ugodno proljetno prijepodne i sunčevo svjetlo jasnim je sjajem kupalo stari sivi kamen malene crkve. Svi seljani pojavili su se u crkvi, u želji da vide pridošlicu.

Pokazalo se da je otac Derek uglađeni gradski svećenik, odjeven odviše raskošno za jednu seosku crkvu. Gwenda se pitala ima li njegov dolazak ikakvo posebno značenje. Postoji li određeni razlog zbog kojeg su se crkveni velikodostojnici odjednom sjetili postojanja ove župe? Samo sebi rekla je kako je štetno neprestance zamišljati samo ono najgore, no ipak je imala dojam da nešto nije kako treba.

Stajala je u crkvi uz Wulfrica i dječake, gledajući kako svećenik odrađuje obred, a osjećaj neizbježne katastrofe samo je jačao u njoj. Dok bi molio ili pjevao, svećenik bi obično gledao vjernike, kako bi naglasio da sve to izvodi zbog njih, da se ne radi o nekakvoj privatnoj i zatvorenoj komunikaciji između njega i Boga. No pogled oca Dereka bio je usmjeren preko njihovih glava.

Ubrzo je utvrdila i razlog tome. Po završetku službe objasnio im je da su kralj i Parlament donijeli novi zakon. "Nadničari bezemljaši moraju raditi za gospodara sela iz kojeg su potekli, ako se to od njih traži", rekao je.

Gwenda nije mogla sakriti ogorčenost. "Kako je to moguće?" poviče.

"Gospodar nije dužan pomoći nadničaru u teškim vremenima - ja to dobro znam, jer je moj otac bio nadničar bez zemlje, a kada nije bilo posla, morao je gladovati. Zašto onda nadničar mora biti odan gospodaru koji mu ništa ne pruža?"

Sa svih strana začuo se žamor. Ljudi su s odobravanjem prihvatili njezine riječi, a svećenik je morao povisiti glas. "Kralj je tako

odlučio, a kralja je odabrao Bog da vlada svima nama, pa se moramo ponašati u skladu s njegovim odlukama.”

“Može li kralj promijeniti stogodišnje običaje?” ustrajala je Gwenda.

“Živimo u teškim vremenima. Znam da su se mnogi među vama tijekom posljednjih nekoliko tjedana doselili u Outhenby...”

“Ovamo nas je pozvao Orač”, prekine ga Carl Shaftesbury. Njegovo unakaženo lice bilo je zeleno od bijesa.

“Pozvali su vas svi seljani”, prizna svećenik. “I zahvalni su vam na dolasku. Ali kralj je u svojoj mudrosti odredio da se takvo stanje ne smije nastaviti.”

“I da siromasi moraju ostati siromašni”, dometne Carl.

“Bog je tako odredio. Svakome pripada njegovo mjesto.”

Harry Orač reče: “A je li Bog odredio kako ćemo obrađivati polja bez pomoći? Odu li svi pridošlice, nikada nećemo dovršiti sav posao.”

“Svi možda neće morati otići”, reče Derek. “Novi zakon nalaže da se kući moraju vratiti samo oni koje traže da se vrate.”

To ih je utišalo. Došljaci su pokušavali zaključiti hoće li ih njihovi gospodari uspjeti pronaći. Mještani su se pitali koliko će novopridošlih nadničara ostati u selu. No Gwenda je znala što njoj donosi budućnost. Prije ili kasnije Ralph će doći po nju i obitelj.

No tada, odluči, njih više neće biti.

Svećenik se povukao, a vjernici su počeli polagano izlaziti. “Moramo otići odavde”, reče Gwenda Wulfricu prigušenim glasom. “Prije nego što Ralph dođe po nas.”

“A kamo ćemo poći?”

“Ne znam... ali tako je možda i bolje. Ako mi ne znamo kamo idemo, neće znati ni drugi.”

“Ali kako ćemo živjeti?”

“Pronaći ćemo neko drugo selo u kojem trebaju radnike.”

“Ima li uopće više takvih sela?”

On je uvijek za korak-dva kaskao za njom. “Mora ih biti mnogo”, reče ona strpljivo. “Kralj nije donio zakon samo zbog Outhenbyja.”

“Da, naravno...”

“Moramo krenuti odmah danas”, reče ona odlučno. “Nedjelja je, pa nećemo izgubiti ništa od posla.” Pogledala je prema prozorima, procjenjujući doba dana.

“Još nije podne - do noći možemo prijeći lijep komad puta. Tko zna, već sutra ujutro mogli bismo raditi u nekom drugom selu.”

“Slažem se”, reče Wulfric. “Ne možemo znati koliko će brzo Ralph reagirati.”

“Nikome nemoj ništa reći. Idemo kući, uzet ćemo što god možemo ponijeti i jednostavno ćemo se iskrasti.”

“U redu.”

Došli su do vrata i izišli na sunce, no Gwenda je u tom trenutku shvatila da je već prekasno.

Šestorica muškaraca na konjima čekali su ispred crkve: Ralph, njegov stalni pratitelj Alan, neki visoki muškarac u londonskoj odjeći, te trojica prljavih grubijana zlokobna izgleda, od onih kakve je za pokoji peni moguće angažirati u svakoj sumnjivijoj gostionici.

Ralph uhvati Gwendin pogled i slavodobitno se nasmiješi.

Gwenda zdvojno pogleda uokolo. Nekoliko dana ranije muškarci iz sela zajednički su se suprotstavili Ralphu i Alanu - no ovo je sada bilo nešto posve drugo. Na suprotnoj su strani bila šestorica muškaraca, a ne dvojica. Seljani su bili nenaoružani, budući da su izlazili iz crkve, dok su se tada vraćali iz polja i nosili oruđe. I ono najvažnije, onda su bili uvjereni da je pravo na njihovoj strani, dok danas više nisu bili toliko sigurni u to.

Uhvatila je pogled nekolicine muškaraca, koji su tada brzo pogledali u stranu.

To je samo potvrdilo njezine sumnje. Seljaci se danas neće upustiti u sukob.

Gwenda je bila tako razočarana da je osjetila kako je napušta snaga.

Pribojavajući se da bi mogla pasti, naslonila se na kamen na trijemu ispred crkve. Srce joj se pretvorilo u nešto teško, hladno i vlažno, poput grumena zemlje iz groba iskopanog zimi. Posve ju je obuzelo sumorno beznađe.

Nekoliko dana bili su slobodni. No sve je to bio tek san. San koji je sada završio.

* * *

Ralph je polagano jahao kroz Wigleigh, vodeći Wulfrica za konopac vezan oko vrata.

Onamo su došli kasno poslijepodne. Kako bi ubrzao putovanje, Ralph je dopustio dječacima da jašu na konjima ljudi koje je bio angažirao kao pomoć.

Gwenda je pješačila iza njih. Ralph se nije ni potrudio nekako je vezati. Bio je uvjeren u to da će, bez obzira na sve, slijediti djecu.

Budući da je bila nedjelja, većina stanovnika Wigleigha bila je vani i uživala u suncu, kao što je Ralph i očekivao. Svi su užasnuto i nijemo piljili u neveselu povorku. Ralph se nadao da će pogled na poniženog Wulfrica odvratiti druge od zahtjeva za višim nadnicama.

Tako su došli do malene vlastelinske kuće u kojoj je Ralph živio prije nego što se preselio u Tench Hall. Ondje je oslobodio Wulfrica, te njega i obitelj otpravio u njihov nekadašnji dom. Isplatio je ljude, a potom poveo Alana i sira Gregoryja u vlastelinsku kuću.

U kući se održavao red i uvijek je bila spremna za njegov dolazak. Naložio je Viri da donese vino, te da priredi večeru. Sada je bilo prekasno za odlazak u Tench: onamo ne bi stigli prije spuštanja mraka.

Gregory je sjeo i ispružio dugačke noge. Ostavljao je dojam da je jedan od onih koji se bilo gdje mogu osjećati ugodno. Ravna tamna kosa sada mu je bila prošarana sjedinama, no zbog dugačkog nosa širokih nosnica i dalje je izgledao kao da na sve oko sebe gleda s prijezirom. "Što kažete, kako je sve to prošlo?" upita.

Ralph je cijelim putem razmišljao o novome propisu, pa je imao spreman odgovor. "Neće ići", reče.

Gregory ga iznenađeno pogleda. "Da?"

Alan reče: "Slažem se sa sirom Ralphom."

"A razlozi?"

Ralph reče: "Kao prvo, teško je otkriti kamo su ljudi odbjegli."

Alan primetne: "Pronašli smo Wulfrica zahvaljujući pukoj sreći. Netko je slučajno čuo kamo on i Gwenda kane otići."

"Kao drugo", nastavi Ralph, "njihovo je privođenje prenaporno."

Gregory kimne. "Da, na to smo vjerojatno utrošili čitav dan."

“A ja sam morao angažirati one nasilnike i pribaviti im konje. Ne mogu trošiti ni vrijeme ni novac na potragu za odbjeglih nadničarima.”

“To mi je sada jasno.”

“Kao treće, što će ih spriječiti da ne pobjegnu, recimo, sljedeći tjedan?”

Alan reče: “Ne budu li spominjali kamo idu, moguće je da ih nikada nećemo uspjeti pronaći.”

“Stvar bi mogla funkcionirati”, reče Ralph, “jedino kad bi netko mogao doći u neko selo, utvrditi tko su došljaci, te ih kazniti.”

Gregory reče: “To bi bio kao nekakav odbor za privođenje.”

“Upravo tako. Imenujte takvo tijelo u svakoj grofoviji, desetak ljudi koji će ići od mjesta do mjesta i istjerivati bjegunce iz jazbina.”

“Želite da netko drugi to radi umjesto vas.”

Bio je to prijekor, no Ralph je dobro pazio da pokaže kako ga ta sarkastična primjedba nije povrijedila. “Ne nužno... Ako želite, ja ću biti jedan od tih povjerenika. Radi se tek o tome da tako treba pristupiti toj zadaći. Polje trave ne možete kositi vlat po vlat.”

“Zanimljivo”, reče Gregory.

Vira je donijela vrč i nekoliko pehara, te im natočila vino.

Gregory reče: “Pronicljiv ste čovjek, sire Ralphe. Niste zastupnik u Parlamentu, zar ne?”

“Nisam.”

“Šteta. Rekao bih da bi kralju koristili vaši savjeti.”

Ralph se trudio da ne pokaže kako blista od zadovoljstva. “Vrlo ste ljubazni.”

Zatim se nagne naprijed. “Sada kada je grof William mrtav, ostaje to upražnjeno mjesto...” Uto je primijetio kako se otvaraju vrata, pa je odmah zašutio.

U sobu je ušao Nate Glavar. “Čestitam, sire Ralphe, ako smijem primijetiti!”

reče. “Wulfric i Gwenda vratili su se u jato... dvoje najmarljivijih ljudi koje uopće imamo.”

Ralphu je zasmetalo što ih je Nate prekinuo u tako presudnom trenutku.

Stoga samo razdraženo reče: “Uvjeren sam da će selo sada biti u stanju platiti veći dio davanja.”

“Svakako, gospodine... ako ostanu u selu.”

Ralph se namršti. Nate je odmah uočio slabost svog položaja. Kako će zadržati Wulfrica u Wigleighu? Ne može ga po čitave dane i noći držati vezanog lancem za plug.

Sada se Gregory obrati Nateu. “Reci mi, glavaru, imaš li kakav prijedlog za svog gospodara?”

“Da, gospodine, imam.”

“Tako sam i mislio.”

Nate je to shvatio kao poziv. Obraćajući se Ralphu, stoga reče: “Jednim potezom mogli biste zajamčiti da će Wulfric ostati u Wigleighu do smrti.”

Ralph je slutio da ga očekuje neka smicalica, ali je morao reći: “Nastavi.”

“Vratite mu zemlju koju je u zakupu držao njegov otac.”

Ralph bi najradije bio počeo vikati na njega, ali nije htio ostaviti loš dojam na Gregoryja. Obuzdavajući bijes, odlučno reče: “Ne bih baš rekao.”

“Ne mogu pronaći zakupca za tu zemlju”, ustrajao je Nate. “Annet se s tim ne može nositi, a nema živućih muških rođaka.”

“Baš me briga”, reče Ralph. “On ne može dobiti tu zemlju.”

Gregory upita: “A zašto?”

Ralph nije htio priznati da je još bijesan na Wulfrica zbog sukoba koji se dogodio prije dvanaest godina. Gregory je sada imao dobro mišljenje o Ralphu, pa to nikako nije htio pokvariti. Što bi kraljev savjetnik mislio ovitezu koji radi protiv vlastitih interesa i još se uvijek upušta u nekakve djetinjaste razmirice? Grozničavo je tražio uvjerljivu izliku. “Tako bi se mogao steći dojam da nagrađujemo Wulfrica za bijeg”, reče na koncu.

“Baš i ne bi”, reče Gregory. “Prema onome što kaže Nate, dali biste mu nešto što ne želi nitko drugi.”

“Ipak, poslao bih pogrešnu poruku ostalim seljacima.”

“Držim da ste u ovome pretjerano skrupulozni”, reče Gregory. Nije bio od onih koji taktično drže mišljenje za sebe. “Svi moraju znati da očajnički tražite zakupce”, nastavi sada. “Kao i većina

zemljoposjednika. Seljaci će shvatiti da jednostavno postupate u vlastitome interesu, a Wulfrica će smatrati sretnikom koji se okoristio tom okolnošću.”

Nate doda: “Wulfric i Gwenda radit će još dvostruko marljivije, bude li to bila njihova vlastita zemlja.”

Ralph je osjećao da su ga stjerali u kut. Svim silama htio je ostaviti što bolji dojam u Gregoryjevim očima. Bio je započeo, ali nije dovršio razgovor o grofovskoj tituli. Sve to sada ne može ugroziti zbog Wulfrica.

Mora popustiti.

“Možda ste u pravu”, reče. Tada shvati da govori škrgućući zubima, pa se snagom volje prisili na nehajnije držanje. “Naposljetku, priveo sam ga i ponizio. To je možda dovoljno.”

“U to sam uvjeren.”

“U redu, Nate”, reče Ralph. Još nekoliko trenutaka riječi su mu zapinjale u grlu, koliko se cijelim bićem opirao tome da Wulfricu ispuni najveću želju. No ovo sada bilo je važnije. “Reci Wulfricu da može dobiti očevu zemlju.”

“To ću obaviti prije noći”, reče Nate i iziđe.

Gregory reče: “Što ste ono govorili o grofovskoj tituli?”

Ralph je sada pomno birao riječi. “Nakon što je grof Roland poginuo u bitki kod Crécyja, nekako sam mislio da bi me kralj možda imao u vidu za preuzimanje titule grofa od Shiringa, s obzirom na to da sam spasio mladog princa od Walesa.”

“Ali Roland je imao savršeno legitimnog nasljednika - koji je i sam imao dvojicu sinova.”

“Upravo tako. A sada su sva trojica mrtvi.”

“Hmm.” Gregory otpije gutljaj vina. “Imate dobro vino.”

“Iz Gaskonje”, reče Ralph.

“Pretpostavljam da ga dopremaju u Melcombe.”

“Da.”

“Izvršno je.” Gregory otpije još nekoliko gutljaja. Činilo se da se sprema nešto reći, pa je Ralph šutio. Gregory je još dugo birao riječi. Na koncu reče: “Negdje u blizini Kingsbridgea postoji pismo... pismo koje ne bi trebalo postojati.”

Ralph je to posve zbunilo. Što mu se sad sprema?

Gregory nastavi: "Godinama je bilo u rukama osobe na koju smo se mogli osloniti, zbog raznoraznih kompliciranih razloga, i biti uvjereni da će biti na sigurnome. No u posljednje vrijeme pojedinci postavljaju raznorazna pitanja, što mi govori da je tajna ugrožena."

Sve je to bilo odveć zagonetno. Ralph nestrpljivo reče: "Ne razumijem. Tko postavlja neugodna pitanja?"

"Priorica Kingsbridgea."

"Ah..."

"Moguće je da je jednostavno naišla na nekakav trag i da su njezina pitanja posve nedužna. Ali kraljevi se prijatelji pribojavaju da se pismo možda našlo u njezinim rukama."

"Što je u tom pismu?"

Gregory je sada ponovno oprezno vagao svaku riječ i na vršcima prstiju prelazio pobješnjelu rijeku, hodajući po pomno raspoređenom kamenju. "Nešto što se odnosi na kraljevu voljenu majku."

"Kraljicu Izabelu..." Ta je stara vještica još živa, okružena raskoši dvorca u Lynnu, gdje čita romanse na materinjem francuskome, ili se tako barem govori.

"Ukratko", reče Gregory, "moram nekako doznati je li pismo kod priorice ili nije. Ali nitko ne smije znati da se za to zanimam."

Ralph reče: "Morate ili otići u priorat i pretražiti samostansku dokumentaciju ili ti dokumenti nekako moraju doći do vas."

"Da, druga mogućnost..."

Ralph kimne. Malo-pomalo postajalo mu je jasnije što Gregory od njega očekuje.

Gregory reče: "Malko sam se raspitao, vrlo diskretno, te otkrio da nitko ne zna gdje se točno nalazi riznica ženskog samostana."

"To moraju znati redovnice, ili barem neke od njih."

"Ali ne žele reći. No načuo sam da ste upravo vi stručnjak za... za to da ljude navedete na otkrivanje tajni."

Gregory, dakle, zna za ono što je Ralph radio u Francuskoj. U cijelom razgovoru nije bilo ni traga spontanosti, spozna sada. Gregory je sve očito pomno isplanirao. Štoviše, to je po svoj prilici i bio stvarni razlog njegova dolaska u Kingsbridge. Ralph reče:

“Možda bih i mogao pripomoći kraljevim prijateljima da riješe taj problem...”

“Izvršno.”

“... kad bi mi kao nagradu obećali titulu grofa od Shiringa.”

Gregory se namršti. “Novi grof morat će se oženiti dosadašnjom groficom.”

Ralph odluči sakriti koliko želi upravo to. Instinkt mu je govorio da bi Gregory manje poštovao muškarca kojeg tjera naprijed, pa makar i samo djelomično, pohota prema ženi. “Lady Philippa starija je od mene pet godina, ali nemam nikakve zamjerke na njezin račun.”

Gregory ga pogleda ispod oka. “Riječ je o prelijepoj ženi”, reče. “Onaj kome je kralj dodijeli, o kome god bila riječ, mora se smatrati pravim sretnikom.”

Ralph uvidi da je pretjerao. “Ne bih htio ostaviti dojam indiferentnosti”, doda žurno. “Uistinu je prava ljepotica.”

“Ali mislio sam da ste vi oženjeni”, reče Gregory. “Jesam li pogriješio?”

Ralph uhvati Alanov pogled i shvati da ovaj s velikim zanimanjem iščekuje Ralfov odgovor.

Ralph uzdahne. “Supruga mi je teško bolesna”, reče. “Nije joj ostalo još mnogo života.”

Gwenda je zapalila vatru u kuhinji njihove stare kuće, kuće u kojoj je Wulfric živio otkako se rodio. Ondje je pronašla svoje posuđe, pa je u jednom loncu donijela vodu iz izvora, ubacila malo mladog luka i počela pripremati gustu juhu.

Wulfric je donio još drva. Dječaci su se vani već veselo igrali sa starim prijateljima, ne znajući ništa o dubokoj tragediji koja je snašla njihovu obitelj.

Spuštala se večer i Gwenda se posve posvetila kućanskim poslovima, pokušavajući ne razmišljati. Sve što joj je padalo na pamet samo je pogoršavalo situaciju: budućnost, prošlost, njezin suprug, ona sama. Wulfric je sjedio zagledan u vatru. Oboje su šutjeli.

U jednom trenutku pojavio se njihov susjed, David Johns, s velikim vrčem piva. Supruga mu je bila umrla od kuge, no s njim je

došla njegova odrasla kći, Joanna. Gwenda im se nije obradovala: željela je u samoći proživjeti poniženje i jad. No imali su dobre namjere, pa ih nisu mogli odbiti. Sumorna izraza lica, Gwenda je obrisala prašinu s drvenih šalica, a David je svima natočio pivo.

“Žao nam je što je sve na koncu tako ispalo, ali nam je drago što vas vidimo”, rekao je, nazdravljajući.

Wulfric je ispraznio svoju šalicu u jednom divovskom gutljaju i odmah je pružio prema Davidu, tražeći još.

Malo kasnije posjetili su ih Aaron Appletree i njegova supruga Ulla. Ona je donijela košaru s hljepčićima. “Znala sam da nemate kruha, pa sam vam ovo ispekla”, reče. Počela je dijeliti kruh, a kuću je ispunio miris, od kojeg je čovjeku na usta navirala slina. David Johns natočio je još piva, pa su svi sjeli. “Kako ste smogli hrabrosti da pobjegnute?” upita s divljenjem Ulla. “Ja bih umrla od straha!”

Gwenda im stane prepričavati cijelu pustolovinu. Iz valjaonice su u međuvremenu pristigli Jack i Eli Valjač, koji su donijeli kruške zapečene u medu.

Wulfric je mnogo jeo i još više pio. Atmosfera se razvedrila, a čak se i Gwendino raspoloženje malo popravilo. Dolazili su i drugi susjedi, a svi su donijeli poneki dar. Kad im je Gwenda ispričala kako su se mještani Outhenbyja lopatama i motikama suprotstavili Ralphu i Alanu, svi su se stali grohotom smijati.

Došavši do svega što se zbilo tog dana, Gwenda je ponovno utonula u beznađe. “Sve se urotilo protiv nas”, reče ogorčeno. “Ne samo Ralph i njegovi nasilnici, nego i kralj i crkva. Jednostavno nismo imali izgleda.”

Svi su sumorno kimali.

“A onda, kad je Wulfricu stavio uže oko vrata...” Ponovno ju je ispunio neizmjerni očaj. Glas ju je izdao i više nije mogla nastaviti. Otpila je gutljaj piva i pokušala još jednom. “Kad je Wulfricu stavio uže oko vrata... najjači i najodvažniji čovjek kojeg sam ikada upoznala, kojeg je itko od nas ikada upoznao, prolazi kroz selo poput kakve životinje, a onaj bezdušni, sirovi, nasilni Ralph drži drugi kraj konopca... samo sam željela da se nebo obruši i sve nas pobije.”

Bile su to teške riječi, no i ostali su se složili. Od svega onoga što je vlastela mogla činiti seljacima - izgladnjivati ih, varati,

napadati, pljačkati - najgore je bilo ponižavanje. To nikada nisu zaboravljali.

Gwenda odjednom osjeti želju da svi susjedi pođu kući. Sunce je bilo zašlo i vani se u međuvremenu spustio sumrak. Mora se ispružiti, zatvoriti oči i ostati sama sa svojim mislima. Nije željela razgovarati čak ni s Wulfricom. Već se spremala sve zamoliti da odu, kad je u kuću ušao Nate Glavar.

Svi su zašutjeli.

“Što hoćeš?” upita ga Gwenda.

“Donosim dobre vijesti”, reče on veselo.

Ona načini ogorčenu grimasu. “Za nas danas ne može biti dobrih vijesti.”

“Ne bih se složio. Još nisi čula o čemu je riječ.”

“U redu, o čemu je onda riječ?”

“Sir Ralph kaže da će Wulfric dobiti svu očevu zemlju.”

Wulfric skoči na noge. “Kao zakupac?” upita. “Ne samo kao nadničar?”

“Kao zakupac, pod istim uvjetima koje je imao tvoj otac”, reče Nate velikodušno, kao da mu on osobno čini veliku uslugu, a ne samo prenosi poruku.

Wulfric je blistao od sreće. “Pa to je divno!”

“Prihvaćaš li?” upita Nate vedro, kao da je to tek puka formalnost.

Gwenda usklikne: “Wulfric! Ne prihvaćaj ništa!”

On je izbezumljeno pogleda. Kao i obično, vidio je tek površinu.

“Razgovaraj o uvjetima!” reče mu ona tiho. “Nemoj biti kmet poput tvog oca.

Traži slobodno zakupništvo, bez feudalnih obveza. Više nikada nećeš imati tako jak položaj u pregovorima. Pregovaraj!”

“Da pregovaram?” ponovi on. Još se nekoliko trenutaka predomišljao, a onda je popustio pred srećom koja je obilježila trenutak primanja vijesti. “Ovom trenutku nadam se već dvanaest godina. Neću pregovarati.” Zatim se obratio Nateu. “Prihvaćam”, reče i podigne šalicu.

Svi su stali klicati.

Poglavlje 70.

Bolnica je ponovno bila puna. Kuga koja kao da se bila povukla tijekom prva tri mjeseca 1349. godine, vratila se u travnju udvostručenom žestinom. Bio je uskrсни ponedjeljak i Caris je iscrpljeno promatrala nizove ležajeva zbijenih u obliku riblje kosti, naguranih na tako malome razmaku da su redovnice s maskama preko lica morale oprezno gaziti između njih. No kretanje je ipak bilo nešto lakše, jer je uz bolesnike bilo vrlo malo članova obitelji. Sjediti uz rođaka na samrti bilo je opasno - čovjek se tako mogao vrlo lako zaraziti - a ljudi su u međuvremenu postali bešćutni. Na početku epidemije svi su bili s voljenima, bez obzira na sve: majke s djecom, supruzi sa suprugama, sredovječni s ostarjelim roditeljima, budući da je ljubav bila jača od straha. No i to se promijenilo. I najsnažnije obiteljske veze nesmiljeno je nagrizla kiselina smrti. Danas je pacijenta u bolnicu najčešće dovodila majka ili otac, suprug ili supruga, a taj pratitelj potom bi jednostavno izišao i udaljio se, ne obazirući se na ojađeno zapomaganje koje ih je pratilo pri izlasku iz bolnice. Jedino su redovnice, s maskom na licu i rukama opranim u octu, prkosile zarazi.

Što je bilo najneobičnije, Caris nije nedostajalo ruku spremnih pomoći. Ženski samostan bilježio je stalni priljev iskušenica koje su zamijenile preminule redovnice. Razlozi su se dijelom krili i u Carisinu gotovo svetačkom ugledu. No i muški je samostan proživljavao sličan procvat, pa je i Thomas sada na obuci imao cijeli naraštaj novaka na kušnji. Svi su oni tražili kakav-takav red u poludjelome svijetu.

Kuga je ovaj put pogodila i neke od najuglednijih građana, koji su ranije izbjegli bolest. Caris je uzbunila smrt Johna Pozornika. Njegov nimalo profinjeni pristup pravdi - prvo izgređenika opaliti po glavi, pa tek kasnije postavljati pitanja - nikad joj se nije sviđao, no bez njega će biti daleko teže održavati red i mir.

Debela Betty Pekarica, koja je za sve gradske svetkovine pripremala posebne kruhove i peciva i koja je uvijek postavljala pronicljiva pitanja na sastancima župnoga ceha, također je umrla, a njezin posao nevjesto su nastavljale njezine četiri zavađene kćeri.

Umro je i Dick Pivar, posljednji pripadnik naraštaja Carisina oca, skupine ljudi koji su znali zaraditi novac, ali i uživati u njemu.

Caris i Merthin uspjeli su usporiti širenje epidemije otkazivanjem velikih javnih skupova. U katedrali nije bilo uskršnje procesije, a ove godine neće se održati ni Sajam runa. Tjedni se sajam održavao izvan gradskih zidina, na Polju ljubavnika, a većina ga se građana klonila. Caris je takve mjere željela uvesti i prilikom prvog izbijanja epidemije, no tada su joj se usprotivili Godwyn i Elfric.

Prema Merthinovim riječima, neki su talijanski gradovi čak zatvorili i gradska vrata na razdoblje od trideset-četrdeset dana, tzv. trentine ili kvarantine. Sada je bilo prekasno za takvu zaštitu od širenja bolesti, no Caris je i dalje smatrala da će se ograničenjima spasiti neki životi.

Od pozitivnih stvari, nije mogla reći da ima problema s novcem. Sve je više ljudi oporučno ostavljalo imovinu redovnicama, u slučaju kad ne bi imali živih rođaka, a mnoge iskušence također su donosile samostanu svoje posjede, stada, voćnjake i zlato. Ženski samostan nikada nije bio tako bogat.

No ni to nije bilo osobito velika utjeha. Prvi put u životu osjećala je umor - ne samo iscrpljenost od mukotrpnoga rada, nego i potpuni nedostatak energije i snage volje. Osjećala se oslabljenom u suočavanju s takvom katastrofom.

Epidemija je bila teža nego ikada, odnoseći dvije stotine ljudi tjedno, a ona nije znala kako će nastaviti raditi. Boljeli su je mišići i glava, a ponekad joj se činilo i da joj se muti vid. Kako će sve to završiti, pitala se obeshrabreno. Hoće li svi poumirati?

Dvojica muškaraca posrćući su ušla u bolnicu. Obojica su krvarila. Caris požuri prema njima. Prije nego što im se našla u neposrednoj blizini, osjetila je slatkasto-truli miris pića. Bili su gotovo posve nemoćni, iako još nije bilo ni vrijeme objeda. Frustrirano je zastenjela: i to je već bila prečesta pojava.

Poznavala ih je iz viđenja: Barney i Lou, dvojica snažnih mladića, zaposlenih u klaonici u vlasništvu Eduarda Mesara. Barneyju je jedna ruka beživotno visjela; vjerojatno je bila slomljena. Lou je imao užasnu ozljedu na licu: nos mu je bio zgnječen, a od jednog oka preostala je tek jezovita kaša. Činilo se da su i jedan i

drugi odviše pijani da osjete bol. "Izbila je tučnjava", procijedi Barney, zapećući jezikom, tako da su se riječi jedva razabirale. "Nisam htio. On mi je najbolji prijatelj. Volim ga."

Caris i sestra Nellie polegale su dvojicu pijanaca na susjedne ležajeve. Nellie je pregledala Barneyja i utvrdila da mu ruka nije slomljena nego iščašena, pa je poslala jednu iskušenicu po Matthewa Brijača, kirurga, koji će je pokušati namjestiti. Caris je oprala Louovo lice. Više mu nikako nije mogla spasiti oko: rasprsnulo se poput meko kuhanog jajeta.

Takve su stvari kod nje izazivale bijes. Dvojica mladića nisu oboljeli i nisu pretrpjeli slučajnu ozljedu: jedan je drugoga ozlijedio nakon neumjerenog uživanja alkohola. Nakon prvog vala kuge, nekako je uspjela pridobiti građane za obnovu reda i mira. No drugi je val imao stravičan učinak na ljudske duše. Kad je ponovno pozvala na povratak civiliziranom držanju, dočekala ju je potpuna bezvoljnost. Nije znala što dalje poduzeti i osjećala je neizreciv umor.

Dok je razmišljala o dvojici ozlijeđenih mladića, koji su ležali jedan do drugoga, izvana je začula neobične zvukove. Na trenutak se vratila u mislima u razdoblje otprije tri godine, u bitku kod Crécyja, i one užasne zvukove koje su stvarali novi ratni strojevi kralja Eduarda, a koji su neprijatelja gađali velikim kamenjem. Već trenutak kasnije zvuk se začuo ponovno i ona shvati da se radi o bubnju - štoviše, o nekoliko bubnjeva u koje netko udara, bez jasno izraženog reda i ritma. A onda je začula gajde i zvona čiji se zvukovi nisu udruživali u melodiju. Potom i promukle krikove, zavijanje i povike koji su mogli označavati i veliku pobjedu i veliku bol, ili čak oboje. Sve je podosta nalikovalo na zvuke bitke, samo bez onog smrtonosnog fijuka strijela i bez njištanja ranjenih konja.

Namrštivši se, izišla je iz bolnice.

Skupina od četrdesetak ljudi pojavila se na travnjaku pred katedralom, plešući groteskno zaigrani ples. Neki su svirali pojedine glazbene instrumente, odnosno na njima stvarali zvukove, jer se u toj buci nije razabirala ni melodija ni harmonija. Tanahna odjeća svijetlih boja bila im je poderana i puna mrlja, a neki su bili napola goli, te su nehajno pokazivali i intimne dijelove tijela. Oni koji nisu

imali instrumente, nosili su bičeve. Slijedila ih je skupina građana, znatiželjnih i obuzetih nevjericom.

Plesače je predvodio Fratar Murdo, deblji nego ikad, ali ipak energično rasplesan, tako da mu se znoj slijevao niz prljavo lice i kapao s čupave brade.

Doveo ih je do velikih zapadnih vrata katedrale, pa se zaustavio ondje i okrenuo prema njima. "Svi smo griješili!" zagrmi.

Njegovi su sljedbenici odgovorili vikom, neartikuliranim krikovima i glasanjem.

"Mi smo šljam!" usklikne on uzbuđeno. "U lascivnosti se valjamo poput svinja u blatu. Popuštamo, drhtureći od želje, tjelesnoj žudnji. Zaslužili smo kugu!"

"Tako je!"

"Što moramo učiniti?"

"Patiti!" odgovore svi uglas. "Moramo patiti!"

Jedan od sljedbenika pojurio je naprijed s visoko uzdignutim bičem. Imao je tri kožne vrpce, a svaka od njih imala je na završetku čvor koji je držao po oštar kamen. Čovjek se baci Murdu pod noge i stane se bičevati po leđima. Bič je brzo poderao tanki materijal njegove halje, te mu odmah raskrvario kožu na leđima.

Kriknuo je od boli, a ostali Murdovi sljedbenici suosjećajno su zastenjali.

Potom je pred njega izišla neka žena. Spustila je halju do pojasa, te se okrenula, pokazujući okupljenima obnažene grudi. Zatim se sličnim bičem počela udarati po leđima. Svi su ponovno stali stenjati i zapomagati.

Dok su tako dolazili naprijed, pojedinačno ili u parovima, i kažnjavali se, Caris je uočila da mnogi od njih imaju na koži modrice i tek napola zarasle porezotine: to su činili i ranije, neki među njima i više puta. Idu li tako od grada do grada, pa ponavljaju predstavu? S obzirom na to da u svemu prste ima Murdo, bila je uvjerena da će prije ili kasnije netko početi skupljati novac.

Neka žena iz publike odjednom je potrčala prema njima, vičući: "I ja moram patiti!" Caris se iznenadila uvidjevši da je to Mared, prestrašena mlada supruga Marcela Voštara. Caris nikako nije mogla zamisliti da je ona baš toliko griješila, no možda je napokon

uočila prigodu da joj život postane dramatičniji. Zbacila je haljinu i posve naga stala pred fratra. Koža joj je bila besprijeekorna. Štoviše, izgledala je prelijepo.

Murdo ju je gledao nekoliko dugih trenutaka, a zatim reče: "Poljubi mi stopala."

Ona klekne pred njega, opsceno pokazujući stražnju stranu gledateljima, pa se licem spusti do njegovih prljavih stopala.

On uzme bič od jednog drugog pokajnika i doda joj ga. Ona se udari, pa krikne od boli. Na bijeloj koži odmah su se ukazali crveni tragovi.

Još nekoliko ljudi željno je dotrčalo naprijed. Uglavnom se radilo o muškarcima iz mase koja je sve gledala, a Murdo je sa svakim izveo isti obred.

Ubrzo se razvila prava orgija. Kad se nisu bičevali, ljudi su udarali u bubnjeve i zvečali zvonima, usput plešući onaj dijabolični ples.

Držanje im je bilo suludo i neobuzdano, no Carisino profesionalno oko uočilo je da udarci biča, koliko god bili dramatični i nesumnjivo bolni, ne izazivaju trajne ozljede.

Merthin se u jednom trenutku stvorio uz nju i upitao: "Što kažeš na sve ovo?"

Ona se namršti i reče: "Zašto to u meni budi ogorčenost?"

"Ne znam."

"Ako se ljudi žele bičevati, zašto bih se ja trebala protiviti? Možda se, zahvaljujući tome, osjećaju bolje."

"Ali slažem se s tobom", reče Merthin. "Čim Murdo ima veze s nečim, to općenito smrdi na prijevaru."

"Nije stvar u tome."

Ona zaključi kako opća atmosfera uopće ne odražava kajanje. Ti se plesači nisu zamislili nad vlastitom prošlošću, ne osjećaju tugu i žaljenje zbog počinjenih grijeha. Ljudi koji se istinski pokaju najčešće su tihi, zamišljeni i povučeni. Caris je sada u zraku slutila nešto posve drugo. Bilo je to pravo uzbuđenje.

"Ovo je razvrat", reče.

"Samo što se, umjesto piću, neumjereno prepuštaju samoprijeziru."

“I pritom dostižu svojevrzni zanos.”

“Ali nema seksa.”

“Samo se još malo strpi.”

Murdo je procesiju poveo dalje, izvan zidina priorata. Caris je primijetila da su neki od onih koji su se bičevali, izvadili posudice i da od gledatelja traže novac. Tako će proći svim glavnim gradskim ulicama, zaključila ona. Po svoj će prilici završiti pohod u nekoj od većih gostionica, gdje će ih ljudi častiti hranom i pićem.

Merthin joj dodirne ruku. “Blijeda si”, reče. “Kako ti je?”

“Samo sam umorna”, reče ona kratko. Pokušavala je hrabro gaziti dalje, bez obzira na to kako se osjeća, a nije joj bilo nimalo lakše kad ju je netko podsjećao na taj umor. No to što je primijetio kako joj je, s njegove je strane bilo ljubazno, pa je ipak blažim tonom rekla: “Dođi u priorovu kuću. Uskoro će vrijeme objeda.”

Povorka se udaljavala, a oni su prešli travnjak ispred katedrale i ušli u palaču.

Čim su ostali sami, Caris ga je zagrlila i poljubila. Odjednom je postala svjesna cijelog tijela, te mu je gurnula jezik u usta, znajući koliko to voli. On ju je, pak, uhvatio za obje dojke i blago ih stisnuo. Nikada ranije nisu se tako ljubili u palači, a Caris se neodređeno pitala nije li nešto u vezi s onim bakanalijama Fratra Murda, oslabjelo u njoj uobičajeno sustezanje.

“Koža ti je vruća”, šapne joj Merthin.

Htjela je da joj svuče habit i usnama obuhvati bradavice. Imala je dojam da gubi nadzor nad sobom, te da bi se mogla neoprezno prepustiti ljubavnome činu ovdje, na podu, gdje bi ih netko tako lako mogao zateći.

Neki djevojački glas tada reče. “Nisam vas kanila uhoditi.”

Caris su te riječi šokirale. Obuzeta grizodušjem, naglo se odvojila od Merthina.

Okrenuvši se, pogledom je potražila osobu koja je to rekla. Na suprotnome kraju prostorije, na klupi je sjedila neka mlada žena s malenim djetetom u naručju.

Bila je to supruga Alpha Fitzgerlada. “Tilly!” usklikne Caris.

Tilly ustane. Doimala se iscrpljeno i prestrašeno. “Užasno mi je žao što sam vas prestrašila”, reče.

Caris osjeti olakšanje. Tilly je polazila samostansku školu i godinama živjela u ženskome samostanu, te je bila vrlo naklonjena Caris. U nju se može pouzdati i biti sigurna da neće dizati veliku prašinu zbog poljupca kojem je upravo svjedočila. Ali što radi ovdje? “Je li sve u redu?” upita Caris.

“Malo sam umorna”, reče Tilly. Tada je posrnula, a Caris ju je uhvatila za ruku.

Dijete je zaplakalo. Merthin ga uzme i stane spretno ljuljati. “Eto, tako, mali moj nećaće”, reče. Plač se stišao i pretvorio u prigušeno nezadovoljno cendranje.

Caris upita Tilly: “Kako si došla ovamo?”

“Pješice.”

“Iz Tench Halla? S Gerryjem u naručju?” Djetetu je sad bilo pola godine i više ga nije bilo lako nositi.

“Pješačila sam tri dana.”

“Bože moj. Nešto se dogodilo?”

“Pobjegla sam.”

“Ralph nije krenuo za tobom?”

“Jest, s Alanom. Skrivala sam se u šumi i čekala da pođu dalje. Gerry je bio jako dobar i nije zaplakao.”

Zamislivši taj prizor, Caris je osjetila kako joj se steže grlo. “Ali...” S mukom je progutala slinu. “Ali zašto si pobjegla?”

“Jer me suprug želi ubiti”, reče Tilly i brižne u plač.

Caris je posjedne, a Merthin joj donese čašu vina. Pustili su je da se isplače.

Dok je jecala, Caris je sjela na klupu uz nju i zagrlila je, a Merthin je i dalje držao dijete. Kad se Tilly na koncu smirila, Caris je upita: “Što je Ralph učinio?”

Tilly odmahne glavom. “Ništa. Ali znam po tome kako me gleda. Znam da me želi ubiti.”

Merthin promumlja: “Volio bih da mogu reći da moj brat takvo što nije u stanju učiniti.”

Caris upita: “Ali zašto bi uopće poželio učiniti nešto tako užasno?”

“Ne znam”, reče ojađeno Tilly. “Ralph je otišao na pogreb ujaka Williama.

Ondje je bio i neki odvjetnik iz Londona, sir Gregory Longfellow.”

“Njega poznajem”, reče Caris. “Pametan čovjek, ali nije mi drag.”

“Sve je počelo nakon toga. Imam dojam da sve nekako ima veze s tim Gregoryjem.”

Caris reče: “Ne bi došla ovamo, s djetetom u naručju, da sve samo umišljaš.”

“Znam da zvuči nestvarno, ali samo tako sjedi i gleda me s neskrivenom mržnjom u očima. Kako netko uopće može tako gledati vlastitu suprugu?”

“No, dobro, došla si na pravo mjesto”, reče Caris. “Ovdje si na sigurnome.”

“Smijem ostati?” upita Tilly molećivo. “Nećete me vratiti onamo, zar ne?”

“Ni slučajno”, reče Caris. U tom trenutku uhvatila je Merthinov pogled. Znala je o čemu razmišlja. Bilo bi nepromišljeno dati Tilly nekakvo jamstvo. Bjegunci u pravilu mogu pronaći utočište u kakvoj crkvi, no nije bilo nimalo sigurno da jedan ženski samostan skriva suprugu jednog viteza i davi je daleko od njega. Osim toga, Ralph bi svakako imao pravo tražiti da mu izruči dijete, njegova sina i nasljednika. Ipak, Caris je unijela u glas svu sigurnost koju je uspjela smoci, te rekla: “Možeš ostati ovdje koliko god želiš.”

“Oh, hvala.”

Caris se duboko u sebi nadala da će moći održati to obećanje.

“Možeš se smjestiti u jednu od posebnih gostinskih soba na katu bolnice”, reče.

Tilly je izgledala zabrinuto. “Ali što ako dođe Ralph?”

“Neće se usuditi. No ako ćeš se tako osjećati sigurnije, možeš se smjestiti u nekadašnju sobu majke Cecilije, na završetku ženske spavaonice.”

“Da, molila bih lijepo.”

Jedna je sluškinja došla postaviti stol za objed. Caris se obrati Tilly: “Odvest ću te u zajedničku blagovaonicu. Možeš lijepo večerati s redovnicama, pa se ispružiti i odmoriti u spavaonici.” Caris ustane.

Odjednom je osjetila vrtoglavicu. Položila je ruku na stol, da održi ravnotežu.

Merthin, koji je i dalje držao Gerryja, zabrinuto upita: “Što ti je?”
“Samo trenutak i sve će biti u redu”, reče Caris. “Samo sam umorna.”

Nakon toga je pala.

Merthin je osjećao kako ga preplavljuje plimni val panike. U jednom trenutku bio je posve omamljen. Caris nikada nije bila bolesna, nikada nije bila bespomoćna - upravo se ona uvijek brinula za bolesnike. Nije je mogao ni zamisliti kao nekakvu žrtvu.

Taj je trenutak minuo. Boreći se protiv užasnog straha, oprezno je vratio dijete Tilly.

Mlada sluškinja prestala je pripremati stol, šokirano zagledana u Caris koja je bez svijesti ležala na podu. Svjesnim naporom Merthin je glasu pridao mirnoću, ali i prizvuk hitnosti, te joj rekao: “Otrči u bolnicu i reci im da je majka Caris bolesna. Dovedi sestru Oonagh. Hajde, sada, što brže!” Djevojka izjuri iz palače.

Merthin klekne kraj Caris. “Čuješ li me, dušo?” upita. Uhvatio ju je za beživotnu ruku i potapšao je, a zatim joj dodirnuo obraz, pa pridignuo kapak.

Bila je u dubokoj nesvijesti.

Tilly reče: “Ima kugu, zar ne?”

“O, Bože moj.” Merthin je pridigne u naručje. Bio je nizak, ali je oduvijek bio u stanju podizati teške predmete, kamenje i drvene grede. Podignuo je Caris bez poteškoća i uspravio se, a potom je oprezno položio na stol. “Nemoj mi umrijeti”, prošapće. “Molim te, nemoj umrijeti.”

Poljubio ju je u čelo. Koža joj je bila vruća. To je osjetio i kad su se maločas загрlili, ali je bio odviše uzbuđen da se zbog toga zabrine. Možda je upravo zbog toga bila toliko strastvena: groznica katkada ima takav učinak.

Uto se pojavila sestra Oonagh. Merthin je bio toliko zahvalan što je vidi da su mu u oči navrle suze. Bila je to mlada redovnica, s tek godinu-dvije staža nakon iskušeništva, no Caris je imala vrlo visoko mišljenje o njezinim njegovateljskim sposobnostima, te ju je pripremala za to da jednog dana preuzme odgovornost za bolnicu.

Oonagh je prekrila lice i nos maskom, te je povezala iza glave. Potom je Caris opipala čelo i obraz. “Je li kihнула?” upita.

Merthin obriše oči. “Nije”, odgovori. Bio je siguran da bi takvo što primijetio: kihanje je bilo zlokoban znak.

Oonagh spusti prednju stranu Carisina habita. Merthinu je tako, s otkrivenim malim grudima, izgledala bolno ranjivo. No bilo mu je drago kad je vidio da na prsima nema ljubičastocrne mrlje. Oonagh je ponovno pokrije. Zatim zaviri u Carisine nosnice. “Nema krvi”, reče. Zamišljeno joj je opipala bilo.

Nakon nekoliko trenutaka pogledala je Merthina. “Možda nije kuga, ali je svakako ozbiljna bolest. Ima povišenu temperaturu, srce joj radi ubrzano, a diše kratko i isprekidano. Odnosite je na kat, položite je i operite joj lice ružinom vodicom. Tko god bude u njezinoj blizini mora nositi masku i prati ruke, jednako kao da ima kugu. To se odnosi i na vas.” Pritom mu je dala platneni povez.

Dok je vezao masku, niz obraze su mu klizile suze. Odnio je Caris na kat, položio je na ležaj u njezinoj sobi i popravio joj odjeću. Redovnice su donijele ružinu vodicu i ocat. Merthin im je prenio što je Caris naložila u vezi s Tilly, pa su mladu majku i njezino dijete odvele u blagovaonicu. Merthin je sjeo uz Caris, te joj stao prati čelo i obraze krpicom natopljenom miomirisnom tekućinom, moleći se u sebi za njezin oporavak.

Na koncu je došla k svijesti. Otvorila je oči, smeteno se namrštila, pa zabrinuto upitala: “Što se dogodilo?”

“Onesvijestila si se”, reče on.

Ona pokuša sjesti.

“Lezi i ne miči se”, reče joj. “Bolesna si. Vjerojatno nije kuga, ali bolest je svakako ozbiljna.”

Vjerojatno se osjećala vrlo slabo, jer se bez pogovora ponovno naslonila na jastuk. “Samo ću se sat vremena odmoriti”, reče.

Ostala je u postelji dva tjedna.

Nakon tri dana, bjeloočnice su joj poprimile boju gorušice, a sestra Oonagh ustvrdila je da se radi o žutici. Oonagh joj je pripremala vrući čaj od ljekovitog bilja, zaslađen medom, koji je Caris pila triput na dan. Temperatura se povukla, no Caris je i dalje bila slaba. Iz dana u dan zabrinuto se raspitivala za Tilly, a Oonagh joj je odgovarala na ta pitanja, odbijajući, međutim, govoriti o bilo kojem

drugom aspektu života u samostanu, za slučaj da je to umori. Caris je bila odviše slaba da joj se suprotstavi.

Merthin nije napuštao priorovu palaču. Danju je sjedio u prizemlju, dovoljno blizu da začuje njezin poziv, a njegovi zaposlenici dolazili su tražiti upute u vezi sa zdanjima koja su gradili ili rušili. Noću je ležao na ležaju kraj nje i nemirno spavao, budeći se kad god bi se promijenio ritam njezina disanja ili kad bi promijenila položaj. Lolla je spavala u susjednoj sobi.

Potkraj drugog tjedna u samostanu se ukazao Ralph.

“Nestala mi je žena”, reče, ulazeći u glavnu prostoriju u prizemlju priorove palače.

Merthin podigne pogled s crteža na velikoj ploči na kojem je radio. “Zdravo, brate”, reče. Ralph nešto skriva, pomisli odmah. Očito ima dvojake osjećaje u vezi s Tillynim nestankom. Nije mu nimalo draga, no, s druge strane, nitko ne voli da mu supruga pobjegne bez traga.

Možda i ja imam dvojake osjećaje, pomisli Merthin uz grižnju savjesti.

Naposljetku, i ja sam njegovoj supruzi pomogao da ga napusti.

Ralph sjedne na klupu. “Imaš vina? Umirem od žeđi.”

Merthin priđe ormariću i natoči mu vino iz vrča. Palo mu je na pamet da bi mogao reći kako nema pojma gdje je Tilly, no instinkt mu se pobunio protiv pomisli da tako laže vlastitome bratu, osobito u vezi s nečim toliko važnim. Osim toga, Tillyna nazočnost u prioratu nije se mogla čuvati u tajnosti: već ju je vidjelo previše redovnica, iskušnica i zaposlenika. Uvijek je najbolje biti iskren, pomisli Merthin, osim u najvećoj nevolji. Dodavši mu čašu s vinom, stoga reče: “Tilly je ovdje, u ženskom samostanu, s djetetom.”

“Tako sam nekako i mislio.” Ralph uzme čašu lijevom rukom, pokazujući tako ono što mu je preostalo od tri odsječena prsta. Otpio je velik gutljaj. “Što joj je?”

“Pobjegla je od tebe, Ralphe.”

“Trebao si me izvijestiti.”

“Peče me savjest zbog toga. Ali nisam je mogao odati. Boji te se.”

“Zašto si stao na njezinu, a ne na moju stranu? Ja sam ti brat!”

“Jer te poznajem. Ako se boji, vjerojatno ima konkretan razlog.”

“Pa to je skandalozno.” Ralph je glumio ogorčenost, no predstava nije bila nimalo uvjerljiva.

Merthin se pitao što doista osjeća.

“Ne možemo je izbaciti”, reče Merthin. “Zatražila je utočište.”

“Gerry mi je sin i nasljednik. Ne možete mi ga oduzeti.”

“Ne, nipošto. Pokreneš li pravni postupak, uvjeren sam da će ti ga sud dodijeliti. Ali ne bi ga valjda pokušao odvojiti od majke, zar ne?”

“Dođe li kući, doći će i ona.”

To je vjerojatno bilo točno. Merthin je pokušavao smisliti neki drugi način na koji bi uvjerio Ralpa, kada je u kuću ušao brat Thomas, dovodeći i Alana Fernhilla. Jedinom rukom držao ga je za nadlakticu, kao da mu želi onemogućiti bijeg. “Zatekao sam ga kako njuška uokolo”, reče.

“Samo sam gledao”, pobuni se Alan. “Mislio sam da u samostanu nema nikoga.”

Merthin reče: “Kao što vidiš, ima. Imamo jednog redovnika, šestoricu iskušenika i dvadesetak muške siročadi.”

Thomas reče: “Osim toga, nije bio u muškom samostanu, nego u ženskom klastru.”

Merthin se namršti. Iz daljine je dopirao zvuk pjevanja psalma. Alan je odabrao izvrstan trenutak za nedopušteno njuškanje: sve redovnice i iskušenici bili su u katedrali, na seksti. Većina zdanja priorata u to je doba dana bila prazna.

Alan je po svoj prilici neko vrijeme išao uokolo, posve nesputan.

Činilo se da nije riječ o dokonoj znatiželji.

Thomas još reče: “Nasreću, jedan kuhinjski pomoćnik ugledao ga je i došao po mene u crkvu.”

Merthin se pitao što je to Alan tražio. Tilly? Ne bi je se valjda usudio usred bijela dana oteti iz samostana? Sada se obrati Ralpu. “Što to vas dvojica smjerate?”

Ralph preusmjeri pitanje prema Alanu. “Što si, dovraga, radio?” upita gnjevno, iako se Merthinu učinilo da samo glumi ljutnju.

Alan slegne ramenima. “Samo sam malo razgledavao samostan dok sam te čekao.”

To objašnjenje nije bilo nimalo uvjerljivo. Besposleni vojnici čekaju gospodara u stajama i gostionicama, a ne u klaustrima.

Ralph reče: "Pa... onda... nemoj to više raditi."

Merthin tada shvati da će se Ralph odlučno držati svoje priče. Ja sam prema njemu bio iskren, a on prema meni nije, pomisli tužno. Ipak, vratio se na važniju temu. "Zašto na neko vrijeme ne ostaviš Tilly ovdje?" upita brata. "Ovdje joj ništa neće nedostajati. A možda nakon određenog vremena shvati da joj ne želiš zlo, pa ti se vrati."

"To je sramotno", reče Ralph.

"Zapravo i nije. Plemkinje katkada provedu po nekoliko tjedana u samostanu, kad imaju osjećaj da se na neko vrijeme trebaju povući iz svijeta."

"Obično kad ostanu bez supruge ili kad on ode u rat."

"Ali to nije pravilo."

"Kad nema očitog razloga, ljudi uvijek kažu da želi pobjeći od supruge."

"Zar je to toliko loše? Možda će ti i goditi malo vremena bez nje."

"Možda si u pravu", reče Ralph.

Merthin je takva reakcija iznenadila. Nije očekivao da bi Ralpa mogao tako lako u nešto uvjeriti. Trebalo mu je još nekoliko trenutaka da se oporavi od iznenađenja. Zatim je rekao: "Neka onda bude tako. Daj joj tri mjeseca, pa ponovno dođi i razgovaraj s njom." Merthin je imao dojam da Tilly ni slučajno neće popustiti, no njegov prijedlog barem će odgoditi krizu.

"Tri mjeseca", reče Ralph. "U redu." Ustao je i krenuo prema vratima.

Merthin mu stisne ruku. "Kako su majka i otac? Nisam ih vidio već mjesecima."

"Stare. Otac više ne izlazi iz kuće."

"Posjetit ću ih čim se Caris još malo oporavi. Imala je žuticu."

"Pozdravi je u moje ime."

Prišavši vratima, Merthin je gledao kako Ralph i Alan odlaze. Cijeli ga je susret duboko uznemirio. Ralph nešto smjera, a cilj mu nije tek Tillyn povratak.

Vratio se za stol i još dugo piljio u prazno.

Potkraj drugog tjedna postalo je jasno da će se Caris oporaviti. Merthin je bio iscrpljen, ali sretan. Osjećao se kao da mu je ukinuta kazna, te je rano stavio Lollu na spavanje i prvi put izišao iz priorove kuće.

Bila je blaga proljetna večer. Od sunca i miomirisnog zraka gotovo mu se zavrtjelo u glavi. Njegova vlastita gostionica, Zvono, bila je zatvorena radi preuređenja, no posao je u Svetom grmu išao više nego dobro, a gosti su s vrčevima sjedili na klupama ispred ulaza. Vani je bilo toliko ljudi koji su uživali u ugodnome vremenu, da je Merthin zastao i neke od onih na klupama upitao je li kakav blagdan, misleći da se možda izgubio u vremenu i ne zna koji je točno datum. "Sada je svaki dan blagdan", odgovori mu jedan od njih. "Čemu raditi kad ćemo ionako svi umrijeti od kuge? Popij s nama malo piva."

"Ne, hvala." Merthin pođe dalje.

Primijetio je da su mnogi ljudi u skupoj odjeći, s profinjenim kapama i ukrasima, te izvezenim tunikama, koje si inače ne bi mogli priuštiti.

Pretpostavljao je da su tu odjeću naslijedili, ili je možda jednostavno svukli s imućnih leševa. Ukupni je dojam pomalo podsjećao na noćnu moru: baršunaste kape na prljavoj kosi, zlatne niti i mrlje od hrane, hlače u dronjcima i cipele ukrašene dragim kamenjem.

Vidio je i dvojicu muškaraca od glave do pete u ženskoj odjeći, dugačkim haljinama i raskošno nabranim ovratnicima. Šetali su glavnom ulicom držeći se pod ruku, poput supruga kakvih uspješnih obrtnika koje se razmeću bogatstvom - no bili su to nedvojbeno muškarci, krupnih šaka i stopala, te s dlakama na obrazima i bradi. Merthinu se učinilo da je nekako dezorijentiran, kao da se više ni u što ne može pouzdati.

Spuštao se mrak, a on je preko mosta došao na Otok gubavaca. Ondje je, između dvaju dijelova mosta, bio uredio cijelu malu ulicu prodavaonica i gostionica. Radovi su bili dovršeni, no u tim kućama i dalje nije bilo nikoga, pa su preko vrata i prozora bile zabijene daske, kako bi spriječile ulaz beskućnicima.

Ondje su živjeli samo zečevi. Ti će lokali ostati prazni dok epidemija ne završi i Kingsbridge se vrati u normalu, pretpostavljao je Merthin. Ne riješe li se nikada kuge, u tim prostorima nikada neće biti nikoga. No u tom će mu slučaju iznajmljivanje nekretnina biti najmanja briga. U stari grad vratio se upravo u trenutku zatvaranja gradskih vrata. Činilo se da se u gostionici Bijeli konj druženje pretvorilo u razuzdanu zabavu. Sve je bilo osvjetljeno, a masa ljudi ispunjavala je i ulicu ispred ulaza. “Što se događa?” upita Merthin jednog gosta.

“Mladi Davey zarazio se kugom. Nema nasljednike kojima može ostaviti gostionicu, pa besplatno dijeli pivo”, odgovori mu ovaj, zadovoljno se cereći. “Pij koliko god možeš, sve je besplatno!”

On i mnogi drugi očito su funkcionirali po istome načelu, tako da su deseci ljudi bili posve omamljeni od alkohola. Merthin se progura dublje u masu. Netko je udarao po nekakvom bubnju, dok su drugi plesali. Ugledao je krug muškaraca i pogledao preko njihovih ramena, da vidi što skrivaju. Neka jako pijana žena od kojih dvadesetak godina bila se nagnula preko stola, dok je neki muškarac ušao u nju straga. Još nekolicina muškaraca očito je čekala da dođe na red. Merthin se s gađenjem okrene na drugu stranu. Sa strane, kraj kuće u kojoj se nalazila gostionica, napola skrivenog iza praznih bačava, ugledao je Ozzieja Timaritelja, imućnog trgovca konjima, koji je klečao pred nekim mlađim muškarcem i u ustima imao njegov penis. To je bilo protuzakonito, štoviše, za taj prijestup bila je predviđena smrtna kazna, no bilo je očito da nikome nije stalo ni do čega.

Ozzie, oženjeni muškarac i član župnoga ceha, uhvatio je Merthinov pogled, ali nije prestao. Čak je nastavio s još više žara, kao da ga uzbuđuje to što ga netko gleda. Merthin je samo u nevjerici odmahnuo glavom. Ispred samog ulaza u gostionicu nalazio se stol pretrpan djelomično pojedenom hranom: komadima pečenog mesa, dimljenom ribom, kolačima i sirom. Jedan je pas stajao na stolu i trgao šunku. Neki je muškarac povraćao u zdjelu s varivom. Kraj vrata je Davey Bijeli Konj sjedio u velikom drvenom naslonjaču i držao u ruci divovski pehar vina. Kihao je i znojio se, a iz nosa mu se spuštao karakterističan potočić krvi, no on je samo gledao uokolo i

veselo poticao pijane goste. Izgledalo je kao da se želi usmrtili alkoholom, prije nego što ga dokrajči kuga.

Merthin osjeti kako ga obuzima mučnina. Brzo se okrenuvši, vratio se u priorat.

Ondje se nemalo iznenadio ugledavši Caris na nogama i odjevenu. "Bolje mi je", reče ona. "Sutra ću se vratiti uobičajenom rasporedu." Ugledavši skeptičan izraz na njegovu licu, doda: "Sestra Oonagh rekla je da smijem."

"Ako slušaš tuđe naloge, onda nije moguće da si se vratila u normalno stanje", reče on. Nasmijala se. Taj je prizor namamio suze u njegove oči. Nije se smijala puna dva tjedna, a bilo je i trenutaka kada se pitao hoće li ikada ponovno čuti taj zvuk.

"Gdje si bio?" upita ga ona.

Prepričao joj je što je sve vidio u šetnji gradom, opisavši i prizore koji su ga duboko uznemirili. "Ništa od toga nije bilo osobito izopačeno", reče. "Samo me zanima što je sljedeći korak. Kad padnu sve ograde, hoće li se početi međusobno ubijati?"

Jedan kuhinjski pomoćnik donio im je lonac juhe za večeru. Caris stane oprezno jesti toplu tekućinu. Dugo vremena bilo joj je mučno od sve hrane. No činilo se da joj sada godi juha od poriluka, pa je pojela cijelu zdjelicu.

Nakon što je sluškinja raščistila stol, Caris reče: "Dok sam bila bolesna, često sam razmišljala o smrti."

"Nisi tražila svećenika."

"Bila dobra ili ne, sumnjam da bi se Bog dao zavarati promjenom odluke u posljednji trenutak."

"U čemu je onda bila stvar?"

"Upitala sam se postoji li nešto zbog čega istinski žalim."

"I postoji li?"

"Mnogo toga. U lošim sam odnosima sa sestrom. Nemam djecu. Izgubila sam onaj grimizni plašt koji je moj otac poklonio majci na dan kad je umrla."

"Kako si ga izgubila?"

"Nisam ga smjela ponijeti u samostan. Ne znam gdje je završio."

"Za čim najviše žališ?"

“Riječ je o dvije stvari. Nisam izgradila planiranu bolnicu. I premalo sam bila u postelji s tobom.”

On je začuđeno pogleda. “Pa, drugu stvar možemo bez problema nadoknaditi.”

“Znam.”

“A redovnice?”

“Nikome više nije stalo ni do čega. Vidio si kakvo je stanje u gradu. Ovdje, u ženskome samostanu, imamo pune ruke posla, brinući se za ljude na samrti, da bismo sitničarile oko nekadašnjih pravila. Joan i Oonagh svake noći spavaju zajedno na katu iznad bolnice. Nije više važno.”

Merthin se namršti. “Pa to je tako neobično... da to čine, a i dalje idu na mise usred noći. Kako uopće mogu pomiriti te dvije stvari u sebi?”

“Čuj... U Evandjelju po Luki stoji: ‘Tko ima dvije haljine, neka podijeli s onim koji nema nijedne!’ Što misliš, kako biskup od Shiringa to može pomiriti s činjenicom da ima škrinju prepunu različitih habita? Svi iz crkvenog učenja uzimaju ono što im odgovara, a prelaze preko dijelova koji im nisu po volji.”

“A ti?”

“Isto tako, samo što sam u vezi s tim iskrena i poštena. Stoga ću živjeti s tobom, kao tvoja supruga, a ako me netko nešto upita, reći ću da živimo u neobičnim vremenima.” Ustala je, prišla vratima i navukla zasun. “Ti ovdje spavaš već dva tjedna. Nemoj se sada iseliti.”

“Ne moraš me zaključati”, reče on kroza smijeh. “Ostat ću drage volje.” Potom je zagri.

Ona reče: “Nešto smo započeli nekoliko minuta prije nego što sam se onesvijestila. Tilly nas je prekinula.”

“Hvatala te groznica.”

“I dalje me hvata takva groznica.”

“Možda bismo trebali nastaviti gdje smo stali.”

“Prvo bismo mogli poći u postelju.”

“Dogovoreno.”

Držeći se za ruke, pošli su na kat.

Poglavlje 71.

Ralph i njegovi ljudi skrivali su se u šumi, sjeverno od Kingsbridgea i čekali. Bio je svibanj i večeri su bile duge. Po spuštanju tame, Ralph je dopuštao ostalima da spavaju, dok je on budno motrio.

S njim su bili Alan Fernhill, četvorica plaćenika, vojnici otpušteni iz kraljeve vojske, borci koji u mirnodopskim uvjetima nisu uspjeli pronaći svoj životni kutak. Alan ih je pronašao u Crvenom lavu u Gloucesteru. Nisu poznavali Ralpa, nisu znali tko je i nisu ga nikada vidjeli pri danjem svjetlu. Slušat će zapovijedi, primiti novac i nikada neće postavljati nepotrebna pitanja.

Ralph je bdjeo, automatski prateći protjecanje vremena, kao i dok se borio uz kralja u Francuskoj. Iskustvo mu je govorilo da ga počinje izjedati sumnja čim se previše trudi utvrditi koliko je točno prošlo sati. No kad je samo procjenjivao sate, bez pretjeranog razmišljanja, ono što bi instinktivno zaključio, uvijek je bilo točno. Redovnici su se služili svijećom na kojoj su prstenovima bili obilježeni sati, ili pješčanim satom, ili vodom koja je protjecala kroz uski lijevak. No Ralph je u glavi imao točniji sat.

Sjedio je posve nepomično, leđa naslonjenih na stablo, zagledan u nisku vatru koju su bili zapalili. Čuo je šuškanje sitnih životinja u niskom raslinju i povremeni hūk sove koja čeka plijen. Nikad nije bio tako smiren kao tijekom sati čekanja uoči borbe. Tada su uvijek vladali mir, tišina i tama i bilo je vremena za razmišljanje. Svijest o opasnostima koje ga iščekuju, zbog koje je većina ljudi bila nervozna, njemu je čak donosila mir.

Glavna opasnost te noći ipak nije u borbi. Bit će nešto izravnih sukoba, no protivnici će biti debeli građani ili osjetljivi redovnici. Najveća opasnost bila je mogućnost da netko prepozna Ralpa. To što se sprema učiniti, izazvat će šok. O tome će se užasno govoriti u svim crkvama u Engleskoj, možda i u Europi.

Gregory Longfellow, za kojeg Ralph to čini, najglasnije će osuditi taj čin. Dozna li se ikad da je Ralph taj zlikovac, završit će na vješalima.

No ako uspije, postat će grof od Shiringa.

Nakon što je procijenio da su dva sata iza ponoći, probudio je ostale.

Ostavili su zavezane konje i izišli na cestu, te se iz šume pješice uputili prema gradu. Alan je nosio opremu, kao i uvijek kada su se borili u Francuskoj. Imao je kratke ljestve, uže, te željeznu kuku s kakvom su se služili kad su napadali gradske zidine širom Normandije. Za pojasom je imao i kamenorezačko dlijeto i čekić. Taj im alat možda i neće zatrebati, no iskustvo im je nalagalo da je najbolje pripremiti se za sve mogućnosti.

Alan je nosio i nekoliko velikih vreća, čvrsto smotanih i povezanih konopcem.

Čim su se našli nadomak gradu, Ralph je podijelio kapuljače s rupama za oči i usta, pa su ih navukli na glavu. On je na lijevoj ruci imao rukavicu, kako bi prikrio šaku bez tri prsta, po kojoj bi ga netko mogao prepoznati. Tako je bio posve neprepoznatljiv - osim, dakako, ako ga uhvate.

Preko čizama su navukli pustene vreće koje su vezali oko koljena, prigušujući tako korake.

Prošlo je stotinu godina otkako je Kingsbridge posljednji put napala neka vojska, pa se u gradu nije osobito pazilo na sigurnost, osobito od izbijanja epidemije kuge. Ipak, južni je ulaz u grad bio čvrsto zatvoren. Na gradskoj strani Merthinova velikog mosta nalazila se kamena čuvareva kućica, zatvorena čvrstim drvenim vratima. No rijeka je štitila grad samo s istočne i južne strane.

Na sjeveru i zapadu nije bilo potrebe za mostom, a grad je štitio zid u lošem stanju. I upravo zbog toga, Ralph se gradu primicao sa sjevera.

Sirotinjske kućice stajale su zbijene izvan zidina, poput pasa koji se naguravaju iza mesnice. Alan je taj smjer istražio nekoliko dana ranije, kad su njih dvojica došli u Kingsbridge i ondje se raspitali o Tilly. Ralph i plaćenici sada su slijedili Alana, prolazeći između tih straćara koliko su mogli tiše. Neki je pas zalajao, a Ralph je stao kao ukopan, no netko je opsovao životinju, koja je odmah ušutjela. Koji trenutak kasnije, došli su do mjesta na kojem se zid bio urušio, te su se bez poteškoća mogli uspeti preko kamenja.

Tako su se našli u uskome prolazu iza nekih skladišta. Uličica je vodila ravno do unutarnje strane sjevernih gradskih vrata. Ondje se, znao je Ralph, nalazio stražar u malenoj kućici. Njih šestorica bešumno su mu prišli. Iako su se sada nalazili unutar zidina, stražar će im ipak, u slučaju da ih vidi, postaviti određena pitanja, te povicima pozvati upomoć ne bude li zadovoljan odgovorima. No stražar je, na veliko Ralphovo olakšanje, čvrsto spavao, sjedeći na stolici naslonjen na jedan zid drvene kućice, dok se malena svijeća na polici kraj njega već bila gotovo ugasila.

Ralph je ipak odlučio da se neće izlagati opasnosti od toga da se stražar eventualno probudi. Nečujno mu je prišao, nagnuo se prema njemu, te mu dugačkim nožem prerezao grkljan. Ovaj se probudio i pokušao bolno kriknuti, no iz usta mu je izišla tek krv. Kada je počeo padati, Ralph ga je uhvatio i pridržao još nekoliko trenutaka, dok nije izdahnuo. Potom je tijelo ponovno naslonio na zid stražarske kućice.

Krvavu oštricu obrisao je o muškarčevu tuniku, pa potom spremio nož u korice.

Velika dvokrilna vrata na ulazu u grad imala su ugrađena i manja vrata, dovoljna za prolazak jednog čovjeka. Ralph ukloni s njih zasun, kako bi bila spremna za kasniji bijeg.

Njih šestorica nečujno su se uputili ulicom koja je vodila prema prioratu.

Na nebu nije bilo mjeseca - Ralph je upravo zbog toga odabrao tu noć - ali ulice je slabašno osvjetljavalo svjetlo zvijezda. On je zabrinuto pogledavao prema prozorima na katu okolnih kuća. Pogleda li netko tko ne spava nekim slučajem kroz prozor, ugledat će nedvojbeno sablastan prizor: šestoricu maskiranih muškaraca. Nasreću, još nije bilo toliko toplo da prozori noću ostaju otvoreni, pa su i svi kapci bili zatvoreni. Ipak, Ralph je navukao kapuljaču svog ogrtača i povukao je koliko je god išla prema naprijed, u nadi da će mu zasjeniti lice i sakriti masku. Potom je bez riječi pokazao ostalima da učine isto.

U tom gradu proveo je ranu mladost i dobro je poznavao ulice. Ovdje živi i njegov brat Merthin, iako Ralph nije točno znao gdje.

Tako su došli u glavnu ulicu, prošli pokraj Svetog grma, zatvorenog i zaključanog još prije više sati. Ušli su u kompleks koji je okruživao katedralu. Na ulazu su se nalazila velika drvena vrata okovana željezom, no bila su otvorena.

Nisu se zatvarala već godinama, a metalni okovi bili su im zahrđali i nisu se mogli pomicati.

Prioratom je vladala tama, izuzme li se prigušeno svjetlo na bolničkim prozorima. Ralph je računao da u to doba noći redovnice i redovnici spavaju najdubljim snom. Za sat ili malo više, probudit će ih radi zornice, koja počinje i završava prije svitanja.

Alan, koji je bio izvidio unutrašnjost priorata, poveo je skupinu oko sjeverne strane crkve. Bešumno su prešli groblje i prošli pokraj priorove palače, a zatim se uputili uskim pojasom zemlje koji je odvajao istočnu stranu katedrale od riječne obale. Alan je prislonio kratke ljestve uz jedan goli zid i prošaptao:

“Ženski klaustar. Za mnom.”

Popeo se na zid i došao na krov. Začuli su se prigušeni koraci na pločama od škrljevca. Nasreću, nije mu zatrebala željezna kuka, koja bi nekoga možda i probudila zveketom.

Ostali su pošli za njim, Ralph posljednji u nizu.

Našavši se unutra, s krova su, uz mukli tresak, doskočili na travnjak u klaustaru. Ralph je oprezno promotrio pravilne kamene stupove. Lükovi kao da su ga promatrali poput stražara, no ništa se nije micalo. Bilo je dobro što redovnici i redovnice nisu smjeli imati pse kao kućne ljubimce.

Alan ih je poveo mračnom stazom i zatim kroz neka masivna vrata. “Kuhinja”, prošapće. Prostoriju je prigušeno osvjetljavao žar s velikog ognjišta. “Krećite se polagano, da ne srušite neki lonac.”

Ralph je čekao da mu se oči prilagode na tamu. Ubrzo je počeo razabirati obrise velikog stola, nekoliko bačava, te hrpe posuđa. “Pronađite mjesto na koje ćete sjesti ili leći, tako da vam bude udobno”, reče im. “Ovdje ostajemo dok svi ne ustanu i upute se u crkvu.”

Dok je sat kasnije virio iz kuhinje, Ralph je brojao redovnice i iskušnice, koje su se iz spavaonice kretale u povorci kroz klaustar prema katedrali. Neke od njih nosile su svjetiljke koje su bacale na

svod groteskne sjene. "Dvadeset pet", prošapće Alanu. Kao što je i očekivao, Tilly nije bila među njima. Od plemkinja i drugih uglednih gošća, nije se očekivalo da usred noći nazoče misi.

Nakon što su sve izišle, on je krenuo, dok su drugi ostali u kuhinji.

Postojala su tek dva mjesta na kojima je Tilly mogla spavati: bolnica i ženska spavaonica. Ralph je imao dojam da bi se ona osjećala sigurnije u spavaonici, pa se prvo uputio onamo.

Tiho se uspeo kamenim stubama, čizama i dalje obavijenih pustenom vrećom.

Provirio je u zajedničku spavaonicu. Osvjetljavala ju je tek jedna svijeća. Nadao se da su sve redovnice u crkvi, jer nije htio da razni ljudi unose pomutnju i kompliciraju situaciju. Pribojavao se da je neka od redovnica možda ostala spavati, zbog bolesti ili lijenosti. No soba je bila prazna - nije bilo čak ni Tilly. Već se spremio povući kada je na suprotnome kraju prostorije ugledao jedna vrata.

Nečujno je prešao čitavu duljinu spavaonice, uzeo svijeću i bešumno otvorio vrata. Pod drhtavim svjetlom svijeće ugledao je supruginu mladu glavu na jastuku, kose razbarušene oko lica. Izgledala je toliko nedužno i zgodno da je Ralpa načas obuzelo bolno grizodušje, tako da je samog sebe morao podsjetiti koliko je mrzi, jer mu se ispriječila na putu do napredovanja.

Djetešce, njegov sin Gerry, ležalo je u kolijevci kraj nje, zatvorenih očiju i otvorenih usta, te mirno spavalo.

Ralph se polagano približi, a zatim munjevitim pokretom desne ruke dlanom čvrsto zatvori Tillyna usta. Tako ju je probudio i istodobno joj onemogućio da ispusti nekakav zvuk.

Tilly ga pogleda razrogačenih očiju u kojima se odražavao užas.

On odloži svijeću. U džepu je imao mnoštvo različitih praktičnih sitnica, a među njima i krpe i kožne vrpce. Jednu krpu ugurao je Tilly u usta, da ne više.

Unatoč maski i rukavici, imao je dojam da ga je prepoznala, iako nije izustio ni riječ. Možda osjeća njegov miris, poput psa. Nije važno. Neće nikome ispričati.

Kožnim vrpcama vezao joj je ruke i noge. Sada se nije opirala, ali kasnije hoće.

Provjerio je stoji li joj krpa u ustima kako treba. A onda je sjeo i čekao.

Iz crkve se čulo pjevanje: snažan zvuk ženskoga zbora, te rijetki muški glasovi koji su se pokušavali nositi s njima, bez osobitog uspjeha. Tilly ga je i dalje netremice gledala velikim, molećivim očima. On ju je okrenuo, kako joj ne bi gledao lice.

Već je zaključila da je kani ubiti. Pročitala mu je misli. Zacijelo je nekakva vještica. Možda su sve žene vještice. Bilo kako bilo, njegove nakane postale su joj jasne čim su mu se oblikovale u glavi. Tada ga je počela oprezno motriti, osobito uvečer, bojažljivim pogledom prateći kako se kreće po sobi, bez obzira na to što je radio. Navečer je ukočena i budna ležala uz njega dok ne bi zaspao, a kad bi se probudio i ona bi već bila budna. A onda, nakon nekoliko takvih dana, jednostavno je nestala. Ralph i Alan bezuspješno su je tražili, a onda je do njega došla glasina da se sklonila u priorat u Kingsbridgeu.

Što se izvrsno poklapalo s njegovim planovima.

Dijete je stalo šmrcati u snu i Ralphu je sinulo da bi moglo zaplakati. Što ako se upravo tada vrate redovnice? Pokušao je predvidjeti sve mogućnosti. Jedna ili dvije zacijelo bi došle ovamo pogledati treba li Tilly pomoć.

Jednostavno će ih ubiti, zaključi. Ne bi mu bilo prvi put. U Francuskoj je već ubijao redovnice.

Na koncu je čuo kako se počinju vraćati u zajedničku spavaonicu.

Alan ih motri iz kuhinje, brojeći ih na povratku. Kad se sve nađu na sigurnome, u spavaonici, Alan i ona četvorica isukat će mačeve i krenuti.

Ralph pridigne Tilly na noge. Niz lice su joj klizile suze. Okrenuo ju je tako da joj se našao iza leđa, a onda je rukom obavio oko struka i podignuo, te prebacio na bok. Bila je lagana poput djeteta.

Tada je izvukao dugački bodež.

Čuo je kako vani neki muški glas kaže: "Tiho ili ćeš umrijeti!" lako je kapuljača prigušivala glas, znao je da je to Alan.

Bio je to ključni trenutak. U cijelom kompleksu bilo je još ljudi - redovnica, bolničkih pacijenata, redovnika - i Ralph nije želio da se

netko od njih pojavi i dodatno oteža stvar.

Unatoč Alanovu upozorenju, začulo se više šokiranih povika i prestrašenih krikova - ali, učinilo se Ralphu, ne preglasnih. Zasada se sve dobro razvija.

Rastvorio je vrata i ušao u zajedničku spavaonicu, noseći Tilly.

Unutrašnjost je bila osvjetljena svjetiljkama koje su unijele redovnice. Na suprotnome kraju sobe Alan je držao neku ženu i prijetio joj nožem ispod vrata, držeći je u istome položaju kao Ralph Tilly. Još dvojica muškaraca stajali su iza Alana. Druga dvojica plaćenika sada stražare u podnožju stuba.

“Poslušajte me”, reče Ralph.

Čim je progovorio, Tilly se stala migoljiti. Prepoznala mu je glas. No to nije bilo važno, pod uvjetom da ga ne prepozna nitko drugi.

Prostoriju je ispunila užasnuta tišina.

Ralph reče: “Tko je od vas rizničarka?”

Nitko se nije javio.

Ralph rubom oštrice dodirne kožu na Tillynu vratu. Ona se stane otimati, no bila je odviše malena i krhka, pa ju je bez poteškoća držao. Sada, pomisli on, sada je vrijeme da je ubijem. Ipak, oklijevao je. Ubio je mnogo ljudi, i žena i muškaraca, no odjednom mu se učinilo užasnim zariti nož u toplo tijelo nekoga koga je grlio, ljubio i s kim je spavao, žene koja mu je rodila dijete.

Osim toga, cijeli će događaj ostaviti na redovnice snažniji dojam umre li neka od njih.

On kimne Alanu.

Jednim snažnim potezom Alan je prerezao vrat redovnici koju je držao. Krv je šiknula na pod iz velike rane na vratu.

Netko je kriknuo.

To nije bio tek povik ili vrisak, nego zaglušni krik čistog užasa koji bi probudio i mrtve, koji je potrajao sve dok jedan od plaćenika ženu koja je kriknula nije svom snagom opalio palicom po glavi, tako da se onesvijestila i strovalila na pod, dok joj se niz obraz spuštao potočić krvi.

Ralph ponovi pitanje: “Koja je od vas rizničarka?”

Merthin se nakratko bio probudio kada je zvono počelo pozivati na zornicu i kada se Caris iskrala iz postelje. Kao i obično, on se

okrenuo na drugu stranu i utonuo u lagani san, tako da je, kad se vratila, imao dojam da je nije bilo tek minutu-dvije. Kad je ponovno ušla u postelju bila je hladna, a on ju je privukao i snažno obavio. Često bi još neko vrijeme bili budni i razgovarali, a obično su i vodili ljubav prije nego što bi ponovno zaspali. Merthinu je to bilo najdraže doba.

Ona se privila uz njega, grudi ugodno priljubljenih uz njegova prsa. On je poljubi u čelo. Nakon što se malko ugrijala, spustio je ruku do njezina međunožja i stao joj nježno milovati meke dlačice.

No njoj se razgovaralo. “Jesi li čuo što se jučer pričalo? Da su odmetnici u šumi sjeverno od grada.”

“To mi baš ne izgleda osobito vjerojatno”, reče on.

“Ne znam. Zidine su s te strane urušene.”

“Ali što će ukrasti? Mogu uzeti sve što ih zanima. Trebaju li meso, na poljima će pronaći tisuće ovaca i krava bez nadzora, čak i bez stvarnog vlasnika.”

“Upravo je zato tako neobično.”

“U današnje je vrijeme krađa nešto kao kad se nagneš preko ograde da udahneš susjedov zrak.”

Caris uzdahne. “Prije tri mjeseca mislila sam da je ta strašna epidemija završila.”

“Koliko smo ljudi još izgubili?”

“Od Uskrsa smo ih pokopali tisuću.”

Merthinu se činilo da je to prilično točna brojka. “Čujem da je slično i u drugim gradovima.”

Osjećao je kako mu njezina kosa dodiruje rame dok je kimala u tami. Ona reče: “Rekla bih da je Engleska već ostala bez približno četvrtine stanovništva.”

“I više od polovine svećenstva.”

“Zbog toga što na svakoj misi dolaze u dodir s toliko ljudi. Teško mogu izbjeći zarazu.”

“Stoga je pola crkava zatvoreno.”

“I to je po meni dobro. Uvjerena sam da se bolest najbrže širi upravo na masovnim skupovima.”

“Bilo kako bilo, većina ljudi više ne osjeća poštovanje prema religiji.”

Caris to nije smatrala osobito velikom tragedijom. “Možda zahvaljujući tome prestanu vjerovati u šarlatansku medicinu i počnu razmišljati o tome koji su načini liječenja uistinu djelotvorni.”

“To kažeš ti, ali obični će ljudi teško znati što uistinu djeluje, a što ne.”

“Navest ću ti četiri pravila.”

On se nasmiješi u tami. Uvijek ima nekakav popis. “U redu...”

“Prvo: Ako za neku tegobu postoje deseci različitih lijekova, možeš biti siguran da niti jedan od njih ne djeluje.”

“Zašto?”

“Jer bi ljudi zanemarili ostale kad bi jedan od njih davao željene rezultate.”

“To zvuči logično.”

“Drugo: To što je neki pripravak neugodan ili odvratno, ne znači da je dobar.

Sirovi ševin mozak nikako ne pomaže kod upale grla, iako te tjera na povraćanje, dok će ti šalica vruće vode s medom ublažiti bol.”

“To je korisno znati.”

“Treće: Čovječji i životinjski izmet nikada nisu pomogli nikome. Obično samo pogoršaju stanje.”

“To već prihvaćam s olakšanjem.”

“Četvrto: Ako lijek izgleda poput bolesti - recimo pjegavo drozdovo perje za kozice ili ovčja mokraća za žuticu - vjerojatno je riječ o maštovitim glupostima.”

“O tome bi trebala napisati knjigu.”

Ona prezirno otpuhne. “Sveučilištima su draži drevni grčki tekstovi.”

“Ne knjigu za sveučilišne studente, nego za ljude poput tebe - redovnice i primalje, za brijače i iscjeliteljice.”

“Iscjeliteljice i primalje ne znaju čitati.”

“Neke znaju, a druge imaju ljude koji im mogu čitati.”

“Pretpostavljam da bi ljudima dobro došla kakva knjižica u kojoj bi stajalo kako postupati u vezi s kugom.”

Još je nekoliko trenutaka razmišljala.

U potpunosti tišini začuli su se krikovi.

“Što je to?” upita Merthin.

“Meni je zvučalo kao da je sova uhvatila neku rovku”, reče ona.

“Ne, nije”, reče on i ustane.

Jedna od redovnica istupila je naprijed i obratila se Ralphu. Bila je mlada - gotovo su sve bile mlade - crne kose i plavih očiju. “Molim vas, nemojte nauditi Tilly”, preklinjala ga je. “Ja sam sestra Joan, rizničarka. Dat ćemo vam sve što želite. Molim vas, samo bez novog nasilja.”

“Ja sam Tam Skriveni”, reče Ralph. “Gdje su ključevi ženske riznice?”

“Nosim ih učvršćene za pojas.”

“Vodi me onamo.”

Joan je oklijevala. Možda je naslutila da Ralph ne zna gdje je riznica. Alan je tijekom izviđanja uspio podosta temeljito pregledati ženski samostan, prije nego što su ga uhvatili na djelu. Isplanirao je ulazak, utvrdio da će kuhinja biti prikladna za skrivanje, te locirao žensku spavaonicu. Ali nije uspio pronaći riznicu. Bilo je očito da Joan ne želi otkriti gdje se nalazi.

Ralph nije imao vremena za gubljenje. Nije znao tko je sve mogao čuti krik.

Vrškom noža pritisnuo je Tillyn vrat sve dok se nije pojavila krv. “Želim poći u riznicu”, reče.

“U redu, samo nemojte nauditi Tilly! Pokazat ću vam.”

“Tako sam i mislio”, reče Ralph.

Dvojicu plaćenika ostavio je u spavaonici da održavaju mir i tišinu. On i Alan su se uputili niza stube iza Joan, pa u klaustar, vodeći pritom i Tilly.

U podnožju stuba ona su dvojica plaćenika, prijeteći nožem, držali još tri redovnice. Ralph zaključio kako su po svoj prilici bile na dužnosti u bolnici, pa su došle pogledati što se događa nakon što su začule krik. Bio je zadovoljan: neutralizirana je još jedna opasnost. Ali gdje su redovnici?

I te redovnice poslao je u zajedničku spavaonicu. Jednog naoružanog plaćenika ostavio je kao stražara na početku stuba, a drugog je poveo.

Joan ih je uvela u zajedničku blagovaonicu, u prizemlju, neposredno ispod spavaonice. Treperavo svjetlo njezine svjetiljke otkrilo je sklopive stolove, klupe, govornicu i fresku koja je prikazivala Isusa na nekoj svadbenoj svečanosti.

Na suprotnome kraju prostorije Joan je pomaknula jedan stol i otkrila vrata u podu. Imala su ključanicu baš kao i uobičajena, okomito postavljena vrata. Ona okrene ključ u bravi i podigne podna vrata. Tako su ugledali uske spiralne kamene stube. Počela se spuštati. Ralph je ostavio plaćenika na straži, te se također počeo spuštati, usporeno jer je i dalje nosio Tilly, a Alan je pošao za njim.

Ralph je sišao s najniže stube i zadovoljno pogledao uokolo. Svetinja nad svetinjama, tajna riznica ženskog samostana. Bila je to skućena podzemna prostorija, nalik na kakvu tamnicu, ali kvalitetnije izgrađena: zidovi su bili podignuti od obrađenog kamena, precizno izvedenih rubova i stranica, kao na katedrali, dok je pod bio pokriven gusto poredanim kamenim pločama. Zrak je bio hladan i suh. Ralph spusti Tilly na pod, kao da se radi o kakvoj vezanoj kokoši.

Većinu prostora zauzimao je divovski kovčeg s poklopcem, sličan lijesu za kakvog diva, lancem vezan za željezni obruč na zidu. Osim toga, vidjele su se još dvije stolice, pisaći stol i polica s hrpom svitaka od pergamenta, po svoj prilici samostanskih knjigovodstvenih zapisa. S jedne kuke na zidu visjela su dva debela vunena kaputa, a Ralph zaključio kako su namijenjeni rizničarki i njezinoj pomoćnici kad ovdje nešto rade, za najhladnijih zimskih mjeseci.

Sanduk je bio tako velik da ga nisu mogli spustiti stubama. Bit će da su ga unijeli u dijelovima, pa ga sklopili u samoj riznici. Ralph rukom pokaže prema bravi, a Joan je otključa drugim ključem s pojasa.

Ralph pogleda unutra. Još deseci svitaka pergamenta, očito odreda povelje, darovnice i potvrde koje dokazuju samostansko vlasništvo nad određenom imovinom ili pravima: hrpa kožnih i vunениh vreća u kojima se nesumnjivo nalaze dragocjenosti, te još jedan, manji kovčeg, u kome se vjerojatno nalazi novac.

Sada će morati iskazati oprez i promišljenost. Cilj su mu bile povelje, no nije htio da to bude očito. Mora ih ukrasti, ali tako da se stekne dojam da to nije učinio.

Naredio je Joan da otvori malu škrinju. U njoj se nalazilo nekoliko zlatnika.

Ralpha je zbunilo što ima tako malo novca. Možda ga je više skriveno negdje drugdje u toj prostoriji, možda iza nekog kamena u zidu. No nije zastao da još promisli o tome. Samo se pretvarao da ga zanima novac. Kovanice je spretno spremio u kesu koju je nosio na pojasu. Alan je u međuvremenu odmotao jednu veliku vreću i počeo trpati u nju ukrasne predmete i ostale dragocjenosti iz katedrale.

Nakon što se uvjerio da je Joan vidjela što rade, Ralph joj je naredio da se uspne stubama.

Tilly je još bila uz njega, gledajući sve užasnutih i razrogačenih očiju, ali više nije bilo važno što će ona vidjeti. Neće imati prigodu nekom ispričati.

Ralph odmotava još jednu vreću i u nju, koliko je brže mogao, počne ubacivati svitke.

Nakon što su sve pospremili u vreće, Ralph reče Alanu da čekićem i dlijetom razbije drvene kovčege. Uzevši vunene kapute s vješalice, smotao ih je i tu balu vune zapalio svijećom. Vuna je odmah planula. Na plamen je počeo bacati komade drva od razbijenih sanduka. Ubrzo je dobio ugodnu vatru i počeo osjećati dim u grlu.

Pogledao je Tilly, koja je bespomoćno ležala na tlu. Izvukao je nož. A onda ga je, još jednom, obuzela neodlučnost.

Malena vrata vodila su iz priorove palače ravno u kapitulsku dvoranu, koja je, pak, bila povezana sa sjevernim transeptom katedrale. Merthin i Caris upravo su se tim smjerom uputili u potragu za izvorom onog krika. U dvorani nije bilo nikoga, pa su ušli u crkvu. Jedna svijeća koju su ponijeli bila je preslaba da osvijetli divovski prostor, no njih su dvoje zastali nasred križišta i stali napeto oslušivati.

Prvo su začuli škljocaj kvake.

Merthin upita: "Tko je to?" Postiđeno je shvatio da mu je glas od straha zadrhtao.

"Brat Thomas", začuo se odgovor.

Glas je došao do njih iz južnog transepta. Već trenutak kasnije, Thomas se ukazao pod svjetlom njihove svijeće. "Učinilo mi se da

sam začuo nekakav krik”, reče.

“I nama. Ali u crkvi nema nikoga.”

“Pogledajmo malo uokolo.”

“Što je s iskušenicima i dječacima?”

“Rekao sam im da se vrate u postelju.”

Prošli su kroz južni transept i ušli u muški klaustar. Ni ondje se ništa nije ni vidjelo ni čulo. Odande su se uputili prolazom kroz kuhinjsko skladište i tako došli do bolnice. Pacijenti su, kao i uvijek, bili na ležajima. Neki su spavali, a neki se micali i stenjali od boli - no ovdje, uvidio je Merthin nakon nekoliko trenutaka, nije bilo redovnica.

“Neobično”, reče Caris.

Krik je mogao poteći odavde, no ništa nije ukazivalo na nekakvu kriznu situaciju ili poremećeni red.

Ušli su u kuhinju, koja je, kao što su mogli i očekivati, bila prazna.

Thomas duboko udahne, kao da pokušava nanjušiti nekakav trag.

Merthin upita: “O čemu je riječ?” Tada shvati da je nesvjesno počeo šaptati.

“Redovnici su čisti i uredni”, odgovori tiho Thomas. “Ovdje je bio netko prljav.”

Merthin nije osjećao nikakav neobičan miris.

Thomas uzme mesarsku sjekiricu, od onakvih kakvima kuhari sijeku meso i kosti.

Prišli su kuhinjskim vratima. Thomas u znak upozorenja pridigne osakaćenu lijevu ruku, tako da su zastali. Iz ženskog klaustra dopiralo je slabašno svjetlo.

Činilo se da dopire iz neke niše u bližem dijelu. Odras svjetla neke svijeće u daljini, zaključa Merthin. Moguće je da svjetlo potječe iz blagovaonice ženskog samostana ili s kamenih stuba koje vode do njihove spavaonice. Možda i s oba mjesta.

Thomas izuje sandale i pođe dalje. Bose noge bile su nečujne na kamenim pločama. Neprimjetno je uronio u sjene klaustra. Merthin ga je jedva razabirao dok se približavao onoj niši.

Do Merthinovih nosnica tada je došao jedva primjetan, ali vrlo prodoran miris. To nije bio miris neopranih tijela koji je Thomas otkrio

u kuhinji, nego nešto posve drukčije i novo. Već trenutak kasnije, Merthin je spoznao da se radi o dimu.

Bit će da je miris dima osjetio i Thomas, jer je nepomično zastao, priljubljen uza zid.

Netko tko se nije vidio iznenađeno je zastenjao, a onda je neki lik izišao iz niše na stazu pod arkadom, nejasan, ali ipak vidljiv: slabašno svjetlo ocrtalo je obris muškarca sa svojevrsnom kapuljačom koja mu je prekrivala čitavu glavu i lice.

Taj muškarac okrenuo se prema vratima blagovaonice.

Thomas udari svom snagom.

Sjekirica je načas bljesnula u tami, a onda se začuo odvratno mukli udarac: zvuk uranjanja u muškarčevo tijelo. Ovaj užasnuto i bolno krikne. Dok je padao, Thomas zamahne još jednom, a krik prijeđe u jezovito grgljanje, pa posve utihne.

Beživotno tijelo muklo je tresnulo na kamen.

Merthin i Caris prigušeno su kriknuli od užasa.

Merthin potrči naprijed. "Što se događa?" poviče.

Thomas se okrene prema njemu, sjekiricom mu pokazujući neka se vrati odakle je došao. "Tiho!" prosikće.

Svjetlo se učas posve promijenilo. Klaustar je odjednom obasjao blistavi plamen.

Netko je teška koraka istrčao iz blagovaonice. Bio je to krupan muškarac koji je u jednoj ruci nosio nekakvu vreću, a u drugoj usplamtjelu baklju. Izgledao je poput duha, sve dok Merthin nije vidio da na glavi ima grubo izrađenu kapuljaču s prorezima za oči i usta. Thomas iziđe pred tog muškarca u trku i podigne sjekiricu. Ali za trenutak je zakasnio. Prije nego što je uspio udariti, ovaj se svom snagom zabio u njega, tako da je odletio u stranu.

Thomas je odbačen na neki stup i začuo se prasak, kao da je glavom udario u kamen. Beživotno je pao na tlo, duboko u nesvijesti. Muškarac koji je dotada trčao, od sraza je izgubio ravnotežu i pao na koljena.

Caris se progura kraj Merthina i klekne uz Thomasa.

Sada se u klaustaru pojavila još nekolicina muškaraca. Svi su imali kapuljače, a neki su nosili i baklje. Merthinu se učinilo da su se neki pojavili iz blagovaonice, dok su se ostali spustili stubama iz

spavaonice. Istodobno je začuo ženske krikove i zapomaganje. Još nekoliko trenutaka prizorom je vladao potpuni kaos.

Merthin dotrči do Caris, te je tijelom pokuša zaštititi od tog stampeda.

Uljezi su ugledali kolegu koji je ležao pod arkadom, pa su zastali, odjednom toliko šokirani da se nisu mogli ni pomaknuti. Pri svjetlu baklja vidjeli su da nema sumnje u to da je mrtav, budući da mu je vrat bio gotovo posve presječen, a krv je obilno istjecala na kameni pod. Pogledali su uokolo, okrećući glavu lijevo-desno, vireći kroz proreze u kapuljači. Izgledali su poput riba u potoku.

Jedan od njih uočio je Thomasovu sjekiricu koja je, onako krvava, ležala na tlu kraj Thomasa i Caris, te je pokazao ostalima. Nešto bijesno promumljavši, isukao je mač.

Merthin se užasno pobojavao za Caris. Zakoračio je naprijed i tako privukao pozornost muškarca s mačem. Ovaj je krenuo prema njemu i podignuo ruku s oružjem. Merthin je ustuknuo, odvučavši ga tako od Caris. Kako se opasnost po nju smanjila, osjetio je novi strah za sebe. Koračajući unatrag i drhteći od straha, poskliznuo se na onoj lokvi krvi. Izgubio je tlo pod nogama i pao na leđa.

Onaj muškarac stajao je nad njim, uzdignuta mača kojim ga je kanio ubiti.

Uto se umiješao jedan od njegovih ljudi. Bio je najviši među uljezima i kretao se neočekivano brzo. Lijevom rukom ščepao je podignutu napadačevu ruku. Bit će da je vodio glavnu riječ, jer je samo odmahnuo glavom pokrivenom kapuljačom, a muškarac s mačem odmah je poslušno spustio oružje.

Merthin je primijetio da njegov spasitelj na lijevoj ruci ima rukavicu, a na desnoj ne.

Sve to potrajalo je, možda, koliko čovjeku treba da nabroji do deset, a završilo je jednako naglo kao što je i počelo. Jedan od muškaraca s kapuljačom okrenuo se prema kuhinji i dao se u bijeg, dok su ostali pojurili za njim. Zasigurno su i planirali pobjeći tim putem, zaključa Merthin: kroz jedna kuhinjska vrata izlazilo se na travnjak ispred katedrale i to je bio najbrži izlaz. Učas su nestali, a bez sjaja njihovih baklji klaustar je obavila tama.

Merthin je nepomično stajao, ne znajući što da učini. Da potrči za uljezima, uspne se u spavaonicu i utvrdi zašto su redovnice vrištale ili da potraži gdje gori?

Prvo je kleknuo kraj Caris. "Je li Thomas živ?" upita.

"Čini mi se da je jako udario glavom u kamen i nije pri svijesti, ali diše i nema krvi."

Merthin je iza leđa začuo poznati glas sestre Joan. "Pomozite, molim vas!"

Okrenuo se. Stajala je na vratima blagovaonice, lica groteskno osvjetljenog svjetiljkom, sa svijećom koju je držala u ruci, glave obavijene dimom, kao da je riječ o kakvom pomodnom šeširu. "Za ime svijeta, brzo dođite!"

On ustane. Joan se vratila u blagovaonicu, a Merthin potrči za njom.

Njezina je svjetiljka bacala nemirne sjene, ali je nekako ipak uspio izbjeći pokušstvo i ne pasti, te je došao za njom do kraja prostorije. Dim je kuljao iz rupe u podu. Merthin je odmah uočio da je rupu izradio stručan i savjestan majstor: pravokutnik je bio posve pravilan, urednih rubova i s kvalitetno izrađenim podnim vratima. Zaključio je da je riječ o tajnoj riznici ženskog samostana, koju je u tajnosti uredio Jeremiah. No ovi su je kradljivci pronašli.

Pluća su mu se ispunila dimom i počeo je kašljati. Upitao se što to dolje gori, i zašto, ali nije kanio ispitati o čemu je riječ - izgledalo je odviše opasno.

Joan tada poviče: "Tilly je unutra!"

"Bože presveti", reče Merthin zdvojno, pa se počne spuštati stubama.

Morao je zadržati dah. Naprezao je oči ne bi li što razabrao kroz dim. Unatoč strahu, njegovo je iskusno graditeljsko oko primijetilo da su spiralne kamene stube izrađene precizno i kvalitetno, da je svaka postavljena pod istim kutem u odnosu na sljedeću, pa se tako mogao spuštati uz mnogo samopouzdanja, čak i kad nije vidio što mu je točno pod nogama.

Već trenutak kasnije našao se u podzemnoj komori. Vidio je plamen oko sredine prostorije. Temperatura je bila vrlo visoka i znao je da tako neće moći stajati dulje od nekoliko trenutaka. Dim je bio

vrlo gust. I dalje nije disao, no sada su mu oči počele suziti, pa mu je i pogled postao zamućen.

Obrisao je oči rukavom i zagledao se u gustu tminu. Gdje je Tilly? Nije vidio pod.

Spustio se na koljena. Vidljivost se tako malo poboljšala: dim je dolje bio nešto rjeđi. Počeo se kretati na sve četiri i zavirivati u kutove prostorije, pipajući rukom na mjestima na kojima nije ništa vidio. "Tilly!" poviče. "Tilly, gdje si?"

Dim mu je počeo ispunjavati grlo, pa ga je uhvatio napadaj kašlja, od kojeg ne bi ni čuo eventualni odgovor.

Više ne može dugo tako izdržati. Grčio se od kašlja, a sa svakim udahom, kao da se još više gušio od dima. Iz očiju su mu tekle obilne suze od kojih više ništa nije vidio. Obuzet krajnjim beznađem, prišao je vatri, tako da mu je plamen osmudio rukav. Onesvijesti li se, ovdje će svakako umrijeti.

A onda mu je ruka dodirnula tijelo.

Ščepao je nešto. Bila je to ljudska noga, malena, djevojačka. Povukao ju je k sebi. Odjeća je već bila pomalo nagorjela. Jedva joj je razabirao lice i nije bio u stanju odrediti je li pri svijesti, no noge i ruke bile su joj vezane kožnim vrpčama, tako da se sama nije mogla micati. Dajući sve od sebe da prestane kašljati, uvukao je ruke pod njezino tijelo i podignuo je.

Čim se uspravio, dim ga je posve zaslijepio. Odjednom se više nije mogao sjetiti na kojoj su strani stube. Posrćući se počeo udaljavati od plamena, te se tako sudario sa zidom, zamalo ispustivši Tilly. Lijevo ili desno? Skrenuo je lijevo i došao do kuta riznice. Promijenivši odluku, vratio se do istog mjesta.

Imao je dojam da se utapa. Ostavši posve bez snage, spustio se na koljena. I to ga je spasilo. Ponovno je shvatio da bolje vidi kad je u blizini poda. Tako mu se ukazala i prva stuba, poput ukazanja s neba, točno pred njim.

Očajnički držeći mlohavo Tillyno tijelo, krenuo je naprijed na koljenima i došao do stuba. Posljednjim atomima snage uspio je ustati. Položio je nogu na najnižu stubu i zakoračio. Potom se uspeo i na iduću. Nezadrživo kašljući, prisiljavao se na nove korake, sve

dok pred njim više nije bilo stuba. Tada je zateturao, pao na koljena, ispustio Tilly i stropoštao se na pod blagovaonice.

Netko se nadvio nad njega. On jedva protisne: "Zatvorite vrata u podu - zagušite vatru!" Trenutak kasnije začuo je tresak drvenih vrata.

Netko ga je uhvatio ispod ruku. Na trenutak je otvorio oči i ugledao Carisino lice, izokrenuto naopačke. A onda mu se pogled zamutio. Ona ga je vukla po podu.

Dim se prorijedio i on stane željno gutati zrak, uvlačeći ga u pluća. Osjetio je kada su izišli na otvoreno, te udahnuo svježi noćni zrak. Caris ga je položila na pod, a on je začuo njezine korake kad je potrčala unutra.

Hvatao je zrak, kašljao, hvatao zrak i kašljao. Malo-pomalo disanje mu se normaliziralo. Oči mu više nisu suzile i ubrzo je primijetio da sviće. Slabašno svjetlo otkrilo je mnoštvo redovnica koje su stajale oko njega.

Uspravio se u sjedeći položaj. Caris i još jedna redovnica izvukle su Tilly iz blagovaonice i položile je do njega. Caris se nagne nad nju. Merthin pokuša nešto reći, zakašlje, pa s mukom izusti: "Kako joj je?"

"Nož joj je prošao kroz srce", reče Caris i zaplače. "Kad si došao do nje, već je bila mrtva."

Poglavlje 72.

Merthin otvori oči i ugleda jarko danje svjetlo. Spavao je dugo: prema kutu sunčevih zraka koje su dopirale kroz prozor sobe bilo mu je jasno da je već sredina prijepodneva. Događaja koji su obilježili prethodnu noć prisjetio se kao neke noćne more i još nekoliko trenutaka radosno se nadao da se možda i nisu uistinu zbili. No pluća su ga boljela pri svakom udisaju, dok mu je koža lica bila bolno nagorjela. Svom silinom vratilo mu se užasno sjećanje na Tillynu smrt. Kao i smrt sestre Nellie - dviju nedužnih mladih žena. Kako Bog može dopustiti da se događaju takve stvari?

Tek kada mu se pogled zaustavio na Caris, shvatio je što ga je probudilo. Ona je odložila pladanj na maleni stolić kraj kreveta. Bila mu je okrenuta leđima, no po položaju ramena i glave bilo mu je jasno da je bijesna. To nije bilo nimalo neobično. Tuguje za Tilly, a gnjevna je zbog činjenice da su narušeni i svetost i sigurnost ženskoga samostana.

Merthin ustane. Caris privuče dvije stolice do stola, pa su tako oboje sjeli. S ljubavlju je proučavao njezino lice. Oko očiju su joj se vidjele bore, posljedica opterećenosti i napetosti. Pitao se je li uopće spavala. Na lijevome obrazu imala je mrlju od pepela, pa je jezikom ovlažio prst i nježno je obrisao.

Ona je bila donijela svježi kruh i maslac, kao i vrč jabukovače. Merthin je tek tada spoznao da je i gladan i žedan, pa je navalio. Caris je i dalje susprezala bijes i nije jela.

S punim ustima kruha, upita: "Kako je danas Thomasu?"

"Leži u bolnici. Boli ga glava, ali suvislo govori i odgovara na pitanja, tako da mu mozak vjerojatno nije trajno oštećen."

"Izvršno. Morat će se provesti istraga o Tilly i Nellie."

"Poslala sam poruku šerifu iz Shiringa."

"Vjerojatno će okriviti Tama Skrivenog."

"Tam Skriveni je mrtav."

On kimne. Znao je što se sada sprema. Doručak mu je nakratko popravio raspoloženje, no ono se sada opet pomutilo. Progutavši zalogaj, odgurnuo je tanjur.

Caris nastavi: "Tko god da je noćas upao ovamo, želio je prikriti pravi identitet, pa je slagao - ne znajući da je Tam prije tri mjeseca umro u mojoj bolnici."

"Što misliš, tko je to mogao biti?"

"Netko koga znamo - zato su imali maske."

"Moguće."

"Odmernici ne nose maske."

To je bilo točno. Kako su ionako živjeli izvan zakona, bilo im je svejedno hoće li netko čuti za njih i za počinjene zločine. S noćasnjim je uljezima bilo drukčije.

Maske su izrazito ukazivale na to da je riječ o uglednim građanima koji se boje da bi ih netko mogao prepoznati.

Caris nastavi nesmiljenom logikom: "Ubili su Nellie kako bi natjerali Joan da otvori riznicu - ali nije bilo potrebe da je ubiju: tada su već bili u riznici. Željeli su da umre zbog nekog drugog razloga. I nisu se zadovoljili samo time da je ostave da se uguši od dima i izgori: usto su joj zadali i smrtonosan udarac nožem. Zbog nekog nama nepoznatog razloga morali su biti posve sigurni da je mrtva."

"Što ti to govori?"

Caris mu ne odgovori. "Tilly je smatrala da je Ralph želi ubiti."

"Znam."

"Jedan od muškaraca s kapuljačom u jednom je trenutku htio ubiti tebe." Te su joj riječi zapele u grlu, pa je načas morala zašutjeti. Otpila je gutljaj Merthinove jabukovače, kako bi se pribrala, pa je nastavila: "Ali vođa ga je spriječio u tome. Zašto? Već su bili ubili jednu redovnicu i jednu plemkinju - čemu odjednom skrupuli kad treba ubiti jednog običnog graditelja?"

"Smtaraš da je to bio Ralph."

"Ti ne?"

"Da." Merthin teško uzdahne. "Jesi li mu vidjela rukavicu?"

"Primijetila sam da ima rukavice."

Merthin odmahne glavom. "Samo jednu. Na lijevoj ruci. Ne s prstima, nego bez njih, od onih koje pokrivaju cijelu šaku."

"Da prikrije ozljedu ruke."

"Ne mogu biti posve siguran i posve je jasno da ništa ne bismo mogli dokazati, ali u vezi s tim osjećam nekakvu stravičnu sigurnost."

Caris ustane. "Pođimo pogledati razmjere štete."

Pošli su u ženski klaustar. Iskušénice i siročad raščišćavali su riznicu, spiralnim stubama iznosili vreće pune nagorjelog drva i pepela, predajući sestri Joan sve što nije bilo posve uništeno, a ostatke i šutu odnoseći na gnojište.

Na stolu u blagovaonici Merthin je ugledao posložene ukrase i ostale dragocjenosti iz katedrale: zlatne i srebrne svijećnjake, raspela i posude, predmete profinjene izrade, ukrašene dragim kamenjem. To ga je iznenadilo. "To nisu odnijeli?" upita.

"Jesu... no čini se da su se kasnije predomislili, pa su sve te stvari ostavili u nekom jarku izvan grada. Jedan seljak koji se uputio u grad da proda jaja pronašao ih je ujutro. Nasreću, bio je pošten."

Merthin uzme zlatni akvamanil, posudicu za pranje ruku, izrađenu u obliku pijetla, s prelijepo graviranim perjem na vratu. "Ovakve je stvari teško prodati.

Tek bi si rijetki pojedinci mogli priuštiti takvu kupnju, a većina njih zaključila bi da je riječ o ukradenoj robi."

"Kradljivci su te stvari mogli rastopiti i prodati zlato."

"Očito su zaključili da to iziskuje previše truda."

"Moguće."

Ti joj argumenti nisu bili uvjerljivi. Kao ni Merthinu: ni njegovo vlastito objašnjenje nije se uklapalo u stvarnu sliku o svemu. Pljačka je bila pomno isplanirana, to je bilo posve očito. Zašto onda pljačkaši nisu unaprijed donijeli odluku o dragocjenostima? Bilo da će ih uzeti ili da će ih ostaviti?

Caris i Merthin spustili su se stubama u riznicu. Merthinov se želudac grčio od straha, jer ga je to neugodno podsjetilo na noćasnje muke. Neke druge iskušénice čistile su zidove i pod mokrim krpama.

Caris ih pošalje van, da predahnu. Nakon što su njih dvoje ostali sami, uzela je komad drva s jedne police i njime pridigla jednu kamenu ploču u podu. Merthin dotada nije primijetio da jedan kamen ne stoji posve čvrsto i zbijeno kao ostali i da sa svih strana oko njega postoji i mali razmak. Sada je vidio da je pod njim povelik prostor u kojem se nalazi drvena škrinja. Caris uvuče ruku unutra i izvadi škrinju. Otvorila ju je ključem koji je nosila na pojasu. Bila je prepuna zlatnika.

Merthin je ostao zatečen. "To im je promaklo!"

"Imamo još tri tajna prostora", reče mu Caris. "Još jedan u podu i dva u zidovima. Nisu otkrili ništa od toga."

"Bit će da uopće nisu detaljno pretraživali. Većina riznica ima i tajne pretince. Ljudi to znaju."

"Osobito pljačkaši."

"Možda im novac ipak nije bio prioritet."

"Upravo tako." Caris zaključa škrinju i vrati je na mjesto.

"Ako nisu željeli dragocjenosti i nakit, a ni novac ih nije zanimao toliko da temeljito pretraže riznicu, zašto su uopće došli ovamo?"

"Da ubiju Tilly. Pljačka je bila tek paravan."

Merthin promisli o tim riječima. "Nije im trebala osobito složena lažna priča", reče nakon kraće stanke. "Ako su željeli samo ubiti Tilly, to su mogli učiniti i u spavaonici i biti daleko odavde kad su se redovnice vratile sa zornice. Da su sve izveli pažljivo - recimo, da su je ugušili jastukom - ne bismo čak ni bili sigurni je li ubijena. Moglo je izgledati kao da je umrla u snu."

"Onda nema objašnjenja za cijeli napad. Na koncu im je preostalo praktički ništa - tek pokoji zlatnik."

Merthin pogleda oko sebe. "Gdje su povelje?" upita.

"Bit će da su izgorjele. To i nije osobito važno. Imam kopije svega."

"Pergament baš ne gori najbolje."

"Nikada ga nisam pokušala zapaliti."

"Malo tinja i dimi se, pa se skuplja i deformira, ali se ne zapali."

"Možda su povelje izvučene iz ostataka svega što je izgorjelo."

"Pođimo pogledati."

Ponovno su izišli iz riznice. Vani, u klausturu, Caris upita Joan: "Jeste li među pepelom našli išta od pergamenata?"

Ona odmahne glavom. "Baš ništa."

"Je li moguće da vam je nešto promaknulo?"

"Ne bih rekla... osim ako je posve izgorjelo."

"Merthin kaže da pergament ne gori." Onda se obrati njemu. "Koga bi mogle zanimati naše povelje? Ne mogu koristiti nikome osim nama."

Merthin je pratio smjer svoje logike, želeći utvrditi kamo će ga odvesti.

“Recimo da imaš nekakav dokument - ili da je moguće da je kod tebe ili oni misle da je možda kod tebe - pa ga se žele domoći.”

“O čemu bi se moglo raditi?”

Merthin se namršti. “Dokumenti bi po prirodi trebali biti javni. Cijeli smisao zapisivanja nečega leži upravo u tome da se to kasnije može pogledati. Tajni je dokument neobična stvar...” A onda mu je nešto sinulo.

Povukao je Caris podalje od Joan, te krenuo s njom u laganu šetnju klaustrom, sve dok se nije uvjerio da ih nitko ne može čuti. A onda je rekao: “Ali, mi znamo za jedan tajni dokument.”

“Pismo koje je Thomas zakopao u šumi.”

“Tako je.”

“Ali zašto bi netko uopće pomislio da se nalazi u riznici ženskog samostana?”

“Promisli malo. Je li se u posljednje vrijeme dogodilo nešto što je moglo potaknuti takvu sumnju?”

Njezino lice preplavio je užas. “Oh, tako mi svega”, usklikne.

“Nešto, znači, jest.”

“Rekla sam ti kako smo Lynn Grange dobili od kraljice Izabele jer smo tada, davno, primili Thomasa.”

“Jesi li to još kome spomenula?”

“Jesam - glavaru Lynna. A Thomas se zbog toga jako naljutio, govoreći kako će posljedice biti više nego ozbiljne.”

“Netko se pribojava da si se možda domogla Thomasova tajnog pisma.”

“Ralph?”

“Sumnjam da Ralph zna za to pismo. Od sve djece, jedino sam ja vidio kako ga je Thomas zakopao. Sigurno je jedino da ga nikad nije spomenuo. Ralph zacijelo djeluje u ime nekoga.”

Caris ga prestrašeno pogleda. “Kraljice Izabele?”

“Ili samoga kralja.”

“Je li moguće da je kralj naredio Ralphu da izvede takav prepad na samostan?”

“Ne, osobno nije. U tom bi se slučaju poslužio nekim posrednikom, nekim tko mu je odan, ambiciozan i uopće nema skrupula. Na takve sam ljude nailazio u Firenci, neprestano su se vrzmali oko Duždeve palače. To je ološ nad ološem.”

“Baš me zanima tko bi to mogao biti...”

“Meni se čini da mogu pretpostaviti”, reče Merthin.

Gregory Longfellow našao se s Ralphom i Alanom dva dana kasnije u Wigleighu, u malenoj drvenoj vlastelinskoj kući. Ondje je susret mogao biti diskretniji nego u Tenchu. U Tench Hallu je previše ljudi pomno pratilo svaki Ralphov korak: sluge, sljedbenici, njegovi roditelji. Ovdje, u Wigleighu, seljaci su imali pune ruke mukotrpnog posla i Ralphu nitko neće postavljati pitanja o sadržaju vreće koju je na susret donio Alan.

“Kako sam čuo, sve je išlo po planu”, reče Gregory. Novost o napadu na ženski samostan proširila se čitavom grofovijom, poput šumskog požara.

“Ništa strašno”, reče Ralph. Gregoryjeva suzdržana reakcija pomalo ga je razočarala. Nakon svih muka koje su proživjeli radi uzimanja povelja, Gregory je mogao iskazati i malo ushita.

“Šerif je, dakako, najavio istragu”, reče Gregory sumorno.

“Okrivit će odmetnike.”

“Nisu vas prepoznali?”

“Nosili smo kapuljače.”

Gregory ga pogleda ispod oka. “Nisam znao da vam je supruga bila u samostanu.”

“Sretna podudarnost”, reče Ralph. “Omogućila mi je da jednim udarcem ubijem dvije muhe.”

Intenzitet sumnjičavog pogleda samo se pojačao. Što odvjetnik točno misli?

Hoće li se pretvarati da je šokiran jer je Ralph ubio vlastitu suprugu? U tom slučaju Ralph je već bio spreman ukazati na činjenicu da je Gregory suučesnik u svemu što se dogodilo u samostanu - on je bio pokretač svega. Nema nikakvo pravo osuđivati. Ralph je čekao da se Gregory oglasi. No nakon podulje stanke, rekao je samo: “Pogledajmo te povelje.”

Domaćicu, Viru, poslali su po nekom izmišljenom poslu koji će potrajati, a Ralph je naložio Alanu da stoji kod vrata i odvraća sve usputne posjetitelje.

Gregory je potom izvadio povelje iz vreće i položio ih na stol. Ugodno se smjestivši, počeo ih je proučavati. Neke su bile smotane u svitak i povezane vrpcom, druge samo presavijene, a neke i sašivene u obliku malenih knjižica. Otvorio je jednu od njih, pročitao nekoliko redaka pri snažnom sunčevu svjetlu koje je dopiralo izvana kroz otvorene prozore, a zatim je vratio u vreću i uzeo sljedeću.

Ralph nije imao pojma što Gregory traži. Rekao mu je samo da bi nešto moglo izazvati neugodnosti kralju. Ralph nije mogao ni zamisliti kakav bi to Carisin dokument mogao izazvati neugodnosti kralju.

Ubrzo mu je dojadilo gledati kako Gregory čita, ali ipak nije kanio otići. Učinio je ono što je Gregory od njega zatražio i sad će tako sjediti sve dok Gregory ne potvrdi da će održati svoj dio dogovora.

Visoki odvjetnik strpljivo je i temeljito pregledavao dokumente. Jedan od njih privukao mu je pozornost, pa je pročitao cijeli sadržaj, no zatim ga je ubacio u vreću, zajedno s ostalima.

Ralph i Alan veći su dio prethodnog tjedna proveli u Bristolu. Bilo je malo vjerojatno da će netko od njih tražiti da objasne svoje kretanje, no oni su ipak poduzeli mjere opreza. Svake večeri pijančevali su u gostionicama, osim one noći koju su proveli u Kingsbridgeu. Društvo s kojim su pili sjetit će se čašćenja, ali vjerojatno neće pamtiti da ih jedne večeri u tom tjednu nije bilo - odnosno, ako se toga i prisjete, posve sigurno neće znati pouzdano reći je li to bila četvrta srijeda nakon Uskrsa ili treći četvrtak uoči Duhova.

Stol je na koncu ostao prazan, a vreća je ponovno bila puna. Ralph upita:

“Niste pronašli to što ste tražili?”

Gregory mu ne odgovori. “Donijeli ste sve?”

“Sve.”

“Dobro.”

“Znači, niste pronašli?”

Kao i uvijek, Gregory je pomno birao riječi. “Ta točno određena stvar nije ovdje. No naišao sam na jednu darovnicu koja možda objašnjava zašto je to... pitanje... iskrsnulo tijekom posljednjih mjeseci.”

“Znači da ste zadovoljni”, ustrajao je Ralph.

“Da.”

“I kralj više ne mora biti zabrinut?”

Gregory je sada već pokazivao znakove nestrpljivosti. “Ne trebate se baviti kraljevim problemima. To je moj posao.”

“U tom slučaju mogu odmah očekivati svoju nagradu.”

“Oh, da”, reče Gregory. “U vrijeme žetve već ćete biti grof od Shiringa.”

Ralph osjeti kako ga ispunjava blistavo zadovoljstvo. Grof od Shiringa - napokon. Domogao se trofeja za kojim je oduvijek žudio, a otac mu je još živ i doznat će za tu novost. “Hvala”, reče.

“Na vašem mjestu”, reče Gregory, “ja bih išao snubiti lady Philippu.”

“Snubiti?” ponovi zapanjeno Ralph.

Gregory slegne ramenima. “Po tom pitanju, zapravo, ona ne može birati, dakako. Ali ipak, valja se držati formalnosti. Recite joj da vam je kralj dao dopuštenje da je zaprosite, te da se nadate kako će vas s vremenom zavoljeti kao što i vi volite nju.”

“Oh...” reče Ralph. “U redu.”

“Ponesite joj i dar”, reče Gregory.

Poglavlje 73.

Onog dana kada se trebao održati Tillyn pogreb, Caris i Merthin u svitanje su se našli na krovu katedrale.

Krov je bio svijet za sebe. Izračunavanje površine pod pločicama od škriljevca bilo je jedan od vječitih zadataka na satovima napredne matematike u školi u prioratu. Radnici su onamo morali imati stalan pristup radi popravaka i održavanja, tako da je prava mala mreža prolaza i ljestava povezivala kosine i rubove, kutove i odvode, tornjiće i vrške, kanale i vodorige. Zvonik nad križištem još nije bio obnovljen, no pogled s vrha zapadnog pročelja ipak je bio dojmljiv.

Prioratom je već vladala užurbanost. Bit će to velik pogreb. Tilly je za života bila nitko i ništa, no sada je postala žrtva zloglasnog ubojice, plemkinja ubijena u samostanu, i oplakivat će je ljudi koji s njom nikada nisu progovorili ni tri riječi.

Caris bi bila voljela odvratiti građane od dolaska na posljednji ispraćaj, zbog opasnosti od širenja kuge, no u vezi s tim sada je bila nemoćna.

Biskup je već bio stigao i nalazio se u najraskošnijoj sobi u priorovoj palači - a upravo zbog toga Caris i Merthin proveli su noć odvojeni, ona u spavaonici ženskog samostana, a on i Lolla u Svetom grmu. Ucviljeni udovac, Ralph, bio je u privatnoj sobi na katu iznad bolnice. Za njegovo dijete, Gerryja, brinule su se redovnice. Lady Philippa i njezina kći, Odila, jedine preživjele rođakinje ubijene djevojke, također su odsjele u bolnici.

Ni Merthin ni Caris nisu razgovarali s Ralphom prigodom njegova jučerašnjeg dolaska. Ionako nisu mogli ništa učiniti, niti ishoditi pravdu za Tilly, jer ništa nisu mogli dokazati. Ipak, znali su istinu. Zasada još nikome nisu rekli u što su uvjereni: nije imalo smisla. Tijekom današnjeg obreda morat će glumiti koliko-toliko normalan odnos prema Ralphu. A to neće biti jednostavno.

Dok su uglednici spavali, redovnice i zaposlenici priorata marljivo su pripremali pogrebni objed. Iz pekarnice se dizao dim: deseci dugačkih hljebova od po dva kilograma, od pšeničnog brašna, već su bili u pećnici. Dvojica muškaraca gurali su novu

bačvu s vinom u priorovu kuću. Nekoliko iskušena postavljalo je klupe i sklopive stolove na travnjak, kako bi se onamo smjestio običan pük.

Dok se sunce dizalo iznad rijeke, zakošenim žućkastim svjetlom obasjavajući krovove Kingsbridgea, Caris je proučavala tragove koje je u gradu ostavila devetomjesečna epidemija kuge. S te visine jasno je vidjela razmake u nizovima kuća, nalik na pokvarene zube. Drvena zdanja neprestano su se, dakako, urušavala - zbog požara, oštećenja izazvanih kišom, nestručne gradnje ili, jednostavno, starosti. Razlika je sada bila u tome što se nitko nije trudio oko obnove i popravaka. Ako bi ti se srušila kuća, jednostavno si se preselio u neku od praznih kuća u istoj ulici. Još je jedino Merthin nešto gradio, a njega su uglavnom smatrali suludim optimistom s viškom novca.

Na suprotnoj strani rijeke grobari su već radili na još jednom, tek posvećenom groblju. Kuga nije ničim pokazivala da bi mogla popustiti. Gdje će i kako završiti? Hoće li se kuće i dalje samo tako urušavati, jedna po jedna, sve dok od grada više ne ostane ništa doli pustopoljina prepuna razbijenih crepova i spaljenog drva, uz opustjelu katedralu u sredini i groblje od stotinu jutara na samome rubu?

“Neću dopustiti da dođe do toga”, reče ona.

Merthin je u prvi mah nije razumio. “Da se održi pogreb?” upita, mršteći se.

Caris pokretom ruke obuhvati čitav grad, kao i svijet izvan njegovih granica.

“Sve to. Pijance koji se međusobno sakate. Roditelje koji bolesnu djecu napuštaju na pragu moje bolnice. Muškarce koji stoje u redu da povale pijanu ženu na stolu ispred Bijelog konja. Stoku koja umire na pašnjacima. Napola nage pokajnike koji se bičuju, a zatim od gledatelja skupljaju novac. A naročito to da u mojem samostanu netko ubije mladu majku. Ne zanima me hoćemo li svi umrijeti od kuge. Dok smo god živi, neću dopustiti da nam se svijet tako raspada.”

“Što ćeš poduzeti?”

Zahvalno mu se nasmiješila. Većina bi joj ljudi rekla da je nemoćna i da tu ništa ne može, no on je uvijek spremno vjerovao u nju. Pogledala je kamene anđele isklesane na jednoj od fijala, lica više ne toliko jasnih nakon dvije stotine godina izloženosti vjetru i kiši, te se prisjetila duha koji je poticao graditelje katedrale. “Ponovno ćemo uspostaviti red i rutinu. Stanovnike Kingsbridgea natjerat ćemo da se vrate normalnome životu, sviđalo im se to ili ne. Obnovit ćemo ovaj grad i život u njemu, unatoč kugi.”

“Dogovoreno”, reče on.

“I upravo je sada trenutak za to.”

“Jer su svi toliko ogorčeni zbog Tilly?”

“I jer se pribojavaju pomisli da bi naoružani razbojnici mogli noću ulaziti u grad i ubiti koga god požele. Smatraju da više nitko nije siguran.”

“Što ćeš učiniti?”

“Reći ću im da se nešto slično više nikada ne smije dogoditi.”

“Nešto slično više se nikada ne smije dogoditi!” uskliknula je, a glas joj se pronio preko čitavog groblja i odjeknuo od drevnih zidina katedrale.

Žena nikada nije mogla govoriti u sklopu obreda održanog u crkvi, no obred na groblju već je ulazio u svojevrсно sivo područje: bio je to svečani trenutak izvan crkve, prigoda u kakvoj su i laici, poput članova pokojnikove obitelji, ponekad držali govor ili naglas molili.

Ipak, Caris se ovdje izložila velikom riziku. Biskup Henri vodio je bogoslužje, uz pomoć arhiđakona Lloyd a i kanonika Claudea. Lloyd je desetljećima bio glavni biskupijski službenik, dok je Claude bio Henrijev kolega iz Francuske. U tako uglednom svećeničkom društvu pokušaj jedne redovnice da održi nenajavljeni govor, mogao bi se smatrati vrlo drskim.

Caris, dakako, nikada nije pridavala osobito značenje takvim obzirima.

Oglasila se u trenutku kada su maleni lijes počeli spuštati u zemlju. Mnogi među okupljenima počeli su plakati. Na groblju je bilo najmanje pet stotina ljudi, no svi su zašutjeli čim se začuo njezin glas.

“Naoružani ljudi ušli su noću u naš grad i ubili mladu ženu u ženskome samostanu - ja to neću samo tako trpjeti”, rekla je.

Glasan žamor sa svih strana pokazao je koliko se svi slažu.

Ona još podigne glas. “Priorat to neće trpjeti - biskup to neće trpjeti - a ni građani i građanke Kingsbridgea to više neće trpjeti!”

Potpورا je sve više jačala, a iz mase su se čuli sve glasniji povici: “Nećemo!” i “Amen!”

“Ljudi kažu da nam je kugu poslao Bog. A ja kažem: kad nam Bog pošalje kišu, onda se sklonimo. Kad nam Bog pošalje zimu, ložimo vatru. Kad Bog pošalje korov, čupamo ga zajedno s korijenom. Moramo se braniti!”

Načas je pogledala biskupa Henrija. Izgledao je zbunjeno. Nitko ga nije upozorio na ovu propovijed, a da je netko i zatražio dopuštenje, bio bi ga uskratio. Ipak, jasno je vidio da je Caris pridobila ljude, pa nije imao hrabrosti da se umiješa.

“Što možemo učiniti?”

Pogledala je uokolo. Sva su lica s velikim iščekivanjem bila okrenuta prema njoj. Nitko nije imao pojma o tome što bi se moglo poduzeti i svi su od nje tražili rješenje. Klicat će svemu što im kaže, samo ako im to pruži nadu.

“Moramo obnoviti gradske zidine!” poviče ona.

Gromoglasno odobravanje začulo se sa svih strana.

“Novi zid, viši, jači i dulji od razrušenog starog zida.” U tom trenutku uhvatila je Ralphov pogled. “Zid koji će spriječiti ulazak ubojicama!”

Svi su povikali: “Tako je!” Ralph je odvratio pogled.

“I moramo izabrati novog pozornika, kao i više njegovih pomoćnika i stražara, koji će održavati zakon i brinuti se za primjereno ponašanje.”

“Tako je!”

“Večeras ćemo održati sastanak župnoga ceha kako bismo razradili praktične pojedinosti, a odluke ceha bit će objavljene iduće nedjelje u crkvi. Hvala i Bog vas sve blagoslovio.”

Na svečanom objedu nakon pokopa, u velikoj blagovaonici priorove palače, biskup Henri sjedio je na čelu stola. S njemu desne

strane sjedila je lady Philippa, udovica grofa od Shiringa. Kraj nje je sjedio glavni ožalošćeni, Tillyn udovac, sir Ralph Fitzgerald.

Ralph je bio oduševljen činjenicom da sjedi do Philippe. Mogao je piljiti u njezine grudi dok je ona posvećivala pozornost hrani, a kad god bi se nagnula naprijed, mogao je viriti u četvrtasti dekolte njezine lagane ljetne haljine. Ona to još nije znala, no bližio se trenutak kada će joj on zapovjediti da svuče odjeću i naga stane pred njega, pa će te veličanstvene grudi vidjeti u cijelosti.

Caris je osigurala obilan, ali ne i ekstravagantan objed, primijetio je. Nije bilo pozlaćenih labuda, ni divovskih hrpa šećera, ali je bilo mnogo pečenog mesa, kuhane ribe, svježeg kruha, graha i proljetnih bobica. Pomogao je Philippi da se posluži juhom od usitnjenog kokošjeg mesa s bademovim mlijekom.

Ona je u tom trenutku rekla: "Ovo je užasna tragedija. Primate moje najdublje suosjećanje."

Ljudi su bili toliko suosjećajni da je ponekad, na trenutak-dva, Ralph imao dojam da je uistinu jedna žrtva stravičnog gubitka, zaboravljajući da je upravo on zario nož u Tillyno mlado srce. "Hvala", reče on. "Tilly je bila tako mlada. No mi vojnici naviknuti smo na nenadanu smrt. Jednog dana čovjek će ti spasiti život i zakleti se na vječno prijateljstvo i odanost, a već sutradan strijela iz samostrijela probost će mu srce, pa ćeš ga zaboraviti."

Začudeno ga je pogledala i time ga podsjetila na to kako ga je pri posljednjem susretu pogledao sir Gregory: bila je to mješavina začuđenosti i gađenja, pa se upitao što to u njegovu odnosu prema Tillynoj smrti izaziva takve reakcije.

Philippa reče: "Imate malenog sinčića."

"Da, zove se Gerry. Danas se za njega brinu redovnice, ali sutra ga vodim kući, u Tench Hall. Pronašao sam mu dojilju." Učinilo mu se da bi i to bila dobra prigoda da ponešto neizravno najavi. "Dakako, treba mu osoba koja će mu biti poput prave majke."

"Da."

Tada se prisjetio njezina gubitka. "Ali vi znate kako je to izgubiti bračnog druga."

"Mogu se smatrati sretnom jer sam svog voljenog Williama imala dvadeset jednu godinu."

“Zacijelo ste usamljeni.” To možda i nije bio idealan trenutak za prošnju, no on je kanio polagano usmjeravati razgovor prema toj temi.

“Uistinu jesam. Ostala sam bez trojice muškaraca - Williama i naše dvojice sinova. Dvorac se doima neopisivo prazno.”

“No možda ne zadugo.”

Zagledala se u njega kao da ne može vjerovati vlastitim ušima, a on tada shvati da je rekao nešto uvredljivo. Okrenula se na drugu stranu i obratila biskupu Henriju, koji joj je sjedio s lijeve strane.

Ralphu zdesna nalazila se Philippina kći, Odila. “Želite li malo ovog peciva?”

upita je. “Punjeno je zečjim i paunovim mesom.” Ona kimne, a on joj odreže krišku. “Koliko vam je godina?” upita.

“Ove godine napunit ću petnaest.”

Bila je visoka i već je imala majčinu figuru, pune grudi i široke, ženstvene bokove. “Izgledate starije”, reče on, zagledan u njezine grudi.

Namjera mu je bila udijeliti kompliment - mladi ljudi općenito žele izgledati starije - no ona se zarumenjela i odvratila pogled.

Ralph spusti pogled na svoj podložak i probode komad svinjetine pripremljen s đumbirom. Bio je zlovoljan. Baš mu i ne ide ono što je Gregory nazvao snubljenjem.

Caris je sjedila lijevo od biskupa Henrija, dok mu je Merthin, kao načelnik ceha, sjedio nasuprot. Kraj Merthina se nalazio sir Gregory Longfellow, koji je tri mjeseca ranije bio došao na pogreb grofa Williama i još uvijek nije napustio njihov kraj. Caris je morala potiskivati gađenje koje je osjećala zbog činjenice da sjedi za istim stolom s ubojicom Ralphom i čovjekom koji ga je, gotovo sigurno, na to nagovorio. No za tim objedom morala je obaviti određene stvari. Imala je plan za oživljavanje grada. Obnova zidina bila je tek prvi dio tog plana. Za drugi dio morala je pridobiti biskupa Henrija.

Natočila mu je pehar bistrog crnog vina iz Gaskonje, a on je otpio veliki gutljaj. Obrisavši usta, reče joj: “Održali ste lijepu propovijed.”

“Hvala”, odvrati ona, uočavajući ironični prijekor u pozadini komplimenta.

“Život u ovome gradu tone u kaos i razvrat, a želimo li popraviti stanje, moramo nadahnuti njegove građane. Uvjerena sam da se s time slažete.”

“Malo je kasno pitati slažem li se s vama. No, slažem se.” Henri je bio pragmatik koji se iznova ne upušta u već izgubljene bitke. Na to je i računala.

Caris je uzela malo čapljina mesa pečenog s paprom i klinčićima, ali nije počela jesti: imala je još previše toga za reći. “Moj plan ne obuhvaća samo zidine i pozoričku službu.”

“I mislio sam da bi tu moglo biti još nečega.”

“Držim da biste vi, kao biskup Kingsbridgea, trebali imati najvišu katedralu u Engleskoj.”

On je začuđeno pogleda. “To nisam očekivao.”

“Prije dvije stotine godina ovo je bio jedan od najvažnijih priorata u ovoj zemlji. Tako bi opet trebalo biti. Novi zvonik simbolizirao bi obnovu - i vaš uzvišeni položaj među biskupima.”

Lukavo se nasmiješio, no bilo mu je drago. Znao je da mu laska, ali mu je godilo.

Caris reče: “Zvonik bi ujedno služio gradu. Budući da bi se vidio iz daljine, omogućavao bi trgovcima i hodočasnici da lakše pronađu put do našega grada.”

“Kako biste ga financirali?”

“Priorat ima mnogo novca.”

To ga je ponovno zateklo. “Prior Godwyn žalio se na financijske poteškoće.”

“Beznadno je loše upravljao sredstvima.”

“Meni je izgledao dosta sposobno.”

“Tako je izgledao mnogima, ali neprestance je donosio pogrešne odluke. Na samome početku odbio je popraviti valjaonicu sukna, čime bi došao do prihoda.

Umjesto toga, utrošio je novac na ovu palaču, koja mu nije donijela nikakav prihod.”

“A kako su se stvari promijenile?”

“Smijenila sam većinu glavara i zamijenila ih mlađim ljudima, spremnima na uvođenje promjena. Približno pola zemlje pretvorila sam u pašnjake, koje je lakše održavati u ovom razdoblju manjka

radne snage. Ostalo sam iznajmila za novac, bez uobičajenih radnih obveza. A svi smo imali koristi od poreza na nasljeđivanje, kao i od naslijeđa osoba koje su umrle od kuge, bez nasljednika. I muški je samostan danas bogat kao i ženski.”

“Svi su zakupci, znači, slobodni?”

“Većina. Umjesto da jedan dan tjedno rade na gospodarevoj zemlji, dovoze gospodarevo sijeno, drže ovce na gospodarevu polju i obavljaju sve te složene zadaće, jednostavno plaćaju novcem. To im se više sviđa, a nama je sve nedvojbeno jednostavnije.”

“Mnogi zemljoposjednici - osobito opati - negativno se izražavaju o takvom zakupništvu. Kažu da to uništava seljaštvo.”

Caris slegne ramenima. “A što smo to izgubili? Moć nametanja sitnih varijacija, naklonost prema nekima i progon drugih, tako da svi uvijek budu bespogovorno poslušni? Redovnici i redovnice nemaju se zbog čega tiranski odnositi prema seljacima. Poljodjelci znaju što treba sijati i što mogu prodati na sajmu. Bolje rade kad im date slobodu.”

Biskup ju je sumnjičavo gledao. “Imate, znači, dojam da priorat može platiti novi zvonik?”

Očekivao je da će od njega tražiti novac, zaključio ona sada. “Da... uz određenu pomoć gradskih obrtnika. A upravo u tome nam vi možete pomoći.”

“Mislio sam da mora postojati nešto...”

“Ne tražim novac. To što tražim od vas vrijedi više od novca.”

“Zaintrigirali ste me.”

“Željela bih zatražiti od kralja povelju slobodnog kraljevskog grada.” Dok je izgovarala te riječi, Caris je osjetila kako joj ruke počinju drhtati. U mislima se vratila na bitku koju je vodila s Godwynom, deset godina ranije, a koja je završila tako što su je proglasili vješticom. Tada se raspravljalo o povelji slobodnoga grada, a ona je zamalo glavom platila taj sukob.

Okolnosti su sada posve drukčije, ali povelja nije ništa manje važna. Ona odloži nož i vilicu, te sklopi ruke u krilu da ih primiri.

“Tako, znači”, reče Henri neodređeno.

Caris s mukom proguta slinu i nastavi: “To je ključno za obnovu poslovnog života u gradu. Vlast priorata već dugo sputava

Kingsbridge. Priori su oprezni i konzervativni, pa instinktivno odbijaju svaku promjenu ili inovaciju. A trgovci žive od promjena - uvijek traže nove načine da zarade novac, ili to barem čine oni najbolji. Želimo li da građani Kingsbridgea pomognu u podmirenju troškova za naš novi zvonik, moramo im pružiti slobodu koja im je potrebna za uspjeh.”

“Povelju o statusu slobodnoga grada.”

“Grad bi tada imao vlastiti sud, postavljao vlastite propise, a njime bi upravljao pravi ceh, a ne župni ceh kakav imamo sada, budući da on nema stvarnu vlast.”

“Ali hoće li kralj to dopustiti?”

“Kralj voli slobodne kraljevske gradove, jer oni uplaćuju velike iznose na ime poreza. No dosada se prior Kingsbridgea uvijek protivio takvoj povelji.”

“Smatrate da su priori odveć konzervativni.”

“Plahi.”

“No, da”, reče biskup i nasmije se, “vas posve sigurno nitko nikada neće optužiti za plahost.”

Caris se nije dala smesti: “Držim da je takva povelja ključna, želimo li izgraditi novi zvonik.”

“Da, to mi je jasno.”

“Znači, pristajete?”

“Na zvonik ili na povelju?”

“Jedno ne ide bez drugoga.”

Činilo se da se Henri zabavlja. “Vi to sa mnom sklapate pogodbu, majko Caris?”

“Ako tako želite...”

“U redu. Izgradite mi zvonik, a ja ću vama pomoći da dođete do povelje.”

“Ne. Mora biti obrnuto. Prvo nam treba povelja.”

“Znači da vam moram vjerovati na riječ.”

“To je tako teško?”

“Iskreno govoreći, nije.”

“Izvršno, onda smo se dogovorili.”

“Tako je.”

Caris se nagne naprijed i pogleda iza Merthina. "Sire Gregory...?"

"Izvolite, majko Caris.. "

Ulagala je veliki trud da prema njemu bude uljudna. "Jeste li kušali zečevinu u umaku od šećera? Preporučujem..."

Gregory prihvati zdjelu i uzme malo mesa. "Hvala."

Caris zatim reče: "Vi ćete se prisjetiti da Kingsbridge nije slobodan kraljevski grad."

"Apsolutno." Gregory je tu činjenicu, prije više od desetljeća, iskoristio da nadmudri Caris pred kraljevskim sudom, u vezi sa sporom oko valjaonice sukna.

"Biskup smatra kako je vrijeme da od kralja zatražimo povelju."

Gregory kimne. "Smatram da bi kralj prema takvoj molbi mogao iskazati blagonaklonost - osobito kad bi mu se predstavila na primjeren način."

U nadi da joj se na licu ne odražava gađenje, ona reče: "Možda biste bili tako ljubazni da nas savjetujete..."

"Možemo li o tome detaljnije kasnije?"

Gregory će, dakako, tražiti mito, iako će to nesumnjivo nazvati odvjetničkim honorarom. "Apsolutno", reče ona, potiskujući drhtaj odvratnosti.

Posluga je počela raščišćavati stol. Caris pogleda svoj podložak. Nije ni kušala jelo.

"Naše su obitelji rodbinski povezane", govorio je Ralph lady Philippi. "Ne blisko, dakako", doda žurno. "Ali moj je otac potomak onog grofa od Shiringa koji je bio sin lady Aliene i Jacka Graditelja." Pogledao je na suprotnu stranu stola, prema bratu Merthinu, načelniku ceha. "Rekao bih da sam ja naslijedio grofovsku krv, a moj brat graditeljsku."

Pogledao je Philippino lice, da utvrdi kako će na to reagirati. Činilo se da je se to nije osobito dojmilo.

"Odrastao sam na dvoru vašeg pokojnog svekra, grofa Rolanda", nastavi.

"Sjećam vas se kao štitonoše."

"Pod grofom sam služio u kraljevoj vojsci u Francuskoj. U bitki kod Crécyja spasio sam život princu od Walesa."

“Bože moj, pa to je čudesno”, reče ona uljudno.

Pokušavao ju je navesti na to da ga počne smatrati nekako ravnim sebi, tako da sve izgleda prirodnije kad joj priopći da će postati njegova supruga. No činilo se da jednostavno ne dopire do nje. Izgledala je kao da se dosađuje i da je smjer u kojem se razvija razgovor podosta zbunjuje.

Na stolu se našao desert: ušećerene jagode, tanko tijesto s medom, datulje i grožđice, te začinjeno vino. Ralph je iskapio pehar vina, pa ulio još, u nadi da će se, zahvaljujući piću, lakše opustiti u razgovoru s Philippom. Nije mu bilo točno jasno zašto mu razgovor s njom pada tako teško. Zato što su upravo nazočili pogrebu njegove supruge? Jer je Philippa grofica? Ili zato što godinama bio beznadno zaljubljen u nju, pa ne može vjerovati da će sada, naposljetku, uistinu postati njegova supruga?

“Odavde ćete se vratiti u Earlscastle?” upita je.

“Da. Sutra odlazimo.”

“Dugo ćete se ondje zadržati?”

“A kamo bih još trebala ići?” Ona se namršti. “Zašto pitate?”

“Ako nemate ništa protiv, doći ću vam u posjet.”

Reagirala je ledenom hladnoćom. “S kojim ciljem?”

“Želio bih razgovarati s vama o jednoj temi koja ovdje i sada nipošto ne bi bila prikladna.”

“Na što, zaboga, mislite?”

“Posjetit ću vas za nekoliko dana.”

Činilo se da je već razdražena. Povišenim glasom upita: “Što biste mi uopće mogli reći?”

“Kao što rekoh, o tome danas ne bi bilo prikladno razgovarati.”

“Zbog pogreba vaše supruge?”

On kimne.

Ona problijedi. “Bože presveti”, reče. “Ne želite valjda reći...”

“Rekao sam vam, o tome sada ne želim razgovarati.”

“Ali moram znati!” usklikne ona. “Kanite me zaprositi?”

Prvo je oklijevao, a zatim slegnuo ramenima, pa kimnuo.

“Ali na temelju čega?” upita ona. “Za to valjda ipak trebate kraljevo dopuštenje!”

On je pogleda i na časak uzdigne obrve.

Ona iznenada ustane. "Ne!" reče. Sve glave okrenule su se prema njoj. Bijesno se zapiljila u Gregoryja. "Je li to istina?" upita. "Kralj će me udati za njega?"

Prijezirnim pokretom palca pokazala je Ralpa.

Ralpa je to bolno povrijedilo. Nije očekivao da će pokazati takvo gađenje. Je li uistinu toliko odbojan?

Gregory ga prijekorno pogleda. "Ovo nije bio trenutak za tu temu."

Philippa krikne: "Znači da je istina! Bože pomози mi!"

Ralph uhvati Odilin pogled. Užasnuto ga je gledala. Što je to učinio da i njoj postane antipatičan?

Philippa reče: "Ja to ne mogu podnijeti."

"Zašto?" upita Ralph. "U čemu je stvar? S kojim pravom vi tako prijezirno gledate na mene i moju obitelj?" Pogledom je kružio oko stola, gledajući brata, svog saveznika Gregoryja, biskupa, prioricu, pripadnike nižeg plemstva i ugledne građane. Svi su samo nijemo gledali, šokirani i zaintrigirani Philippinim ispadom.

Philippa se nije obazirala na njegovo pitanje. Obraćajući se Gregoryju, reče: "Neću pristati! Neću pristati, jesi li me čuo?" Lice joj je bilo bijelo od gnjeva, no niz obraze su joj klizile suze. Ralph pomisli kako je prelijepa, čak i dok ga odbija i tako bolno ponižava.

Gregory smireno reče: "O tome ne odlučujete vi, lady Philippa, a još manje ja.

Kralj će učiniti ono što mu bude po volji."

"Možete me prisiliti da navučem vjenčanicu i možete me natjerati da dođem do oltara", bjesnjela je sada Philippa. Rukom je pokazala biskupa Henrija. "Ali kada me biskup upita hoću li za supruga uzeti Ralpa Fitzgeralda, neću reći da!

Neću! Nikada, nikada, nikada!"

Nakon toga bijesno je izjurila iz prostorije, a za njom je odmah krenula i Odila.

Po završetku svečanog objeda građani su se vratili kući, dok su se uzvanici povukli u sobe da odspavaju nakon gozbe. Caris je nadgledala pospremanje.

Žalila je Philippu, duboko i iskreno, jer je - za razliku od Philippe - znala da je Ralph ubio prvu suprugu. No brinula ju je sudbina

cijeloga grada, a ne tek jedne osobe. Misli su joj bile posvećene njezinu planu za Kingsbridge. Sve je prošlo bolje nego što je i zamišljala. Građani su joj odobravali, a i biskup je pristao na sve njezine prijedloge. Možda će se uljuđenost ipak vratiti u Kingsbridge, unatoč kugi.

Ispred stražnjih vrata, gdje se nalazila hrpa kostiju i kora kruha, ugledala je Godwynova mačka, Nadbiskupa, kako profinjeno obrađuje kostur patke. Odmah ga je potjerala. Mačak je pojurio, pa nakon nekoliko metara usporio i stao ukočeno koračati, arogantno uzdignutog repa s bijelim vrškom.

Duboko zamišljena, uspela se stubama palače, razmišljajući o tome kako će provesti promjene na koje je Henri pristao. Ne zastavši, otvorila je vrata spavaće sobe koju je dijelila s Merthinom i ušla.

Na trenutak je ostala posve dezorijentirana. Dvojica muškaraca stajali su nasred sobe, pa je pomislila: Bit će da sam u pogrešnoj kući, a zatim i: Bit će da sam u pogrešnoj sobi, da bi se tek potom sjetila da je njezina soba, kao najbolja, posve prirodno prepuštena biskupu.

U sobi su bili Henri i njegov pomoćnik, kanonik Claude. Caris je trebalo još nekoliko trenutaka da uvidi da su obojica nagi, te da se zagrljeni ljube.

Šokirano je piljila. "Oh!" otme joj se glas.

Njih dvojica nisu bili čuli vrata. Dok se nije oglasila, nisu znali da ih netko gleda. Kad su začuli njezin prigušeni krik, okrenuli su se prema njoj. Na Henrijevu licu pojavili su se užasnutost i grizodušje. Pogledao ju je razjapljenih usta.

"Oprostite!" reče Caris.

Njih su se dvojica razdvojili kao opareni, kao da se nadaju da će nekako moći poreći istinu. A onda su se prisjetili da su goli. Henri je bio odeblji, zaobljena trbuha, te debelih ruku i nogu i sijedih dlaka na prsima. Claude je bio mlađi i vitkiji, s vrlo malo dlaka na tijelu, osim riđe čupe među preponama. Caris nikada u životu nije odjednom vidjela dva uzdignuta penisa.

"Ispričavam se!" reče, osjećajući da bi najradije propala u zemlju od stida.

“Pogriješila sam, zaboravila sam.” Shvatila je da nesuvislo blebeće, a da su oni osupnuti. Više nije bilo važno: nitko nije mogao reći baš ništa što bi imalo popravilo situaciju.

Pribravši se, izišla je iz sobe i zalupila vratima.

Merthin je napustio svečani objed u društvu Madge Tkalčeve. Ta niska i zdepasta žena izbočene brade i stražnjice bila mu je draga. Divio joj se zbog toga kako je nastavila živjeti i raditi, nakon što su joj i suprug i djeca poumivali od kuge.

Nastavila je obiteljski posao, tkala sukno i bojila ga u crveno prema Carisinu receptu. Ona sada reče: “Drago mi je zbog Caris. U pravu je. Ne možemo dalje ovako.”

“Ti si nastavila živjeti normalno, unatoč svemu”, reče on.

“Moj je problem jedino kako pronaći ljude koji će mi raditi.”

“Svi imamo isti problem, ni ja ne mogu doći do radnika.”

“Sirova je vuna jeftina, no bogataši su i dalje spremni platiti visoku cijenu za kvalitetno grimizno sukno”, reče Madge. “Prodala bih sve, da mogu i više proizvesti.”

Merthin zamišljeno reče: “Znaš, u Firenci sam vidio brži tkalački stan - s pedalom.”

“Da?” Znatiželjno ga je pogledala. “Nisam čula za takvo što.”

Nije znao kako joj točno objasniti. “Kod svakog tkalačkog stana zatežeš niz niti preko okvira i tako dobivaš ono što vi nazivate osnovom, a potom drugu nit provlačite poprečno kroz osnovu, ispod jedne niti, pa iznad sljedeće, ispod, pa iznad, s jedne strane na drugu, pa opet natrag i tako dobivate potku.”

“Tako funkcioniraju jednostavni tkalački stanovi, da. Ali naši su bolji.”

“Znam. Kako bi se cijeli postupak ubrzao, svaku drugu nit osnove učvršćujete za pomičnu prečku koju nazivate ničanicom, pa kad je pomičete, polovica niti izdiže se iznad ostalih. Potom, umjesto da idete gore-dolje, gore-dolje, potku možete jednostavno ravno provući kroz taj otvor, jednim jednostavnim pokretom. Ničanicu zatim spuštate ispod osnove i provlačite je natrag.”

“Da. Usput, potka je namotana na kalem.”

“Kad god provučeteš kalem kroz osnovu slijeva nadesno, moraš ga odložiti, pa objema rukama pomaknuti ničanicu, zatim ponovno

uzeti kalem i provući ga s desne na lijevu stranu.”

“Upravo tako.”

“Kod stana s pedalom ničanicu pomičeš nogama. Tako uopće ne moraš odlagati kalem.”

“Zbilja? Tako mi svega na svijetu!”

“To bi donijelo nekakvu promjenu, zar ne?”

“Bila bi to velika promjena. Moglo bi se istkati dvostruko više - i više od toga!”

“Tako sam i mislio. Da ti izradim jedan takav stroj, pa da ga iskušaš?”

“Da, molit ću lijepo!”

“Ne sjećam se točno kako je konstruiran. Čini mi se da pedala pokreće sustav kolotura i poluga...” Zamišljeno se namrštitio. “Bilo kako bilo, siguran sam da ću već nešto smisliti.”

Kasno poslije podne Caris je, prolazeći kraj knjižnice, naišla na kanonika Claudea, koji je izlazio odande s nekakvom knjižicom. Uhvatio je njezin pogled i zaustavio se. Oboje su se istog trenutka prisjetili prizora na koji je Caris igrom slučaja naišla, samo sat ranije. U prvi mah činilo se da je Claudeu užasno neugodno, no usne su mu se ubrzo razvukle u smijeh. Prinio je ruku ustima, ne bi li ga sakrio, očito smatrajući kako nije u redu zabavljati se na račun toga. Caris se prisjetila kako su dvojica nagih muškaraca izgledali zatečeno, pa je smijeh koji joj se pokušavao oteti iz grla, i njoj izgledao neprimjereno. Tako je odjednom, bez razmišljanja, rekla ono što joj je bilo na pameti: “Vas dvojica doista ste izgledali smiješno!” Claude više nije mogao suspregnuti smijuljenje, kao ni Caris, a time su jedno drugome samo otežavali situaciju, sve dok jedno drugome nisu pali u zagrljaj. Suze su im stale kliziti niz obraze, a oni su tako stajali, bespomoćni od nezaustavljivog smijeha.

Te je večeri Caris povelala Merthina u jugozapadni kut kompleksa priorata, gdje se uz rijeku nalazio povrtnjak. Zrak je bio ugodan i blag, a vlažna zemlja isparavala je miomirisne svježije izraslog bilja. Caris je vidjela mladi luk i rotkve. “Znači, tvoj će brat postati grof od Shiringa”, reče ona.

“Neće, bude li se pitalo lady Philippu.”

“Ali grofica mora poslušati kraljev nalog, nije li tako?”

“Sve žene teoretski bi morale biti podređene muškarcima”, reče Merthin uz osmijeh. “No neke se opiru takvoj konvenciji.”

“Nije mi jasno na koga ciljaš.”

Merthinovo raspoloženje naglo se promijenilo. “Kakav svijet”, reče. “Čovjek ubije vlastitu suprugu, a kralj mu zatim dodijeli najviši plemićki naslov.”

“Znamo da se takve stvari događaju”, reče ona. “Ali stvar je šokantna kad ima izravne veze s tvojom obitelji. Sirota Tilly.”

Merthin protrlja oči, kao da se želi otresti neugodnih priviđenja. “Zašto si me dovela ovamo?”

“Da razgovaramo o završnom elementu moga plana: novoj bolnici.”

“Ah. Već sam se pitao...”

“Možeš li je izgraditi ovdje?”

Merthin pogleda oko sebe. “Ne vidim zašto ne. Teren je zakošen, ali cijeli je priorat na kosini, a nije riječ o gradnji nove katedrale. Jedna ili dvije etaže?”

“Jedna. Ali želim da prostor bude podijeljen na sobe srednje veličine i da se u njih može smjestiti tek četiri do šest postelja, da se bolesti tako brzo ne šire s jednog pacijenta na sve koji se zateknu u bolnici. Mora imati vlastitu ljekarnu - veliku svijetlu sobu - za pripravu lijekova, a ispred nje vrt s ljekovitim biljem. I prostrani, zračni nužnik s tekućom vodom, kako bi se što lakše održavala čistoća.

Zapravo, cijelo zdanje mora imati mnogo svjetla i prostora. Ali najvažnije je da se mora nalaziti najmanje stotinu metara od ostalih dijelova priorata. Bolesne moramo odvojiti od zdravih. To je ključna stvar.”

“Ujutro ću izraditi preliminarne nacрте.”

Pogledala je na sve strane, a kad se uvjerila da ih nitko ne gleda, poljubila ga je. “Shvaćaš li da će to biti vrhunac mojih životnih nastojanja?”

“Trideset dvije su ti godine - nije li malo prerano da govoriš o životnim vrhuncima?”

“To još nisam ostvarila.”

“Ali neće dugo potrajati. Počet ću raditi na tome dok budem kopao temelje za novi zvonik. A onda, čim dovršimo bolnicu, prebacit

ću zidare na radove na katedrali.”

Počeli su se vraćati prema prioratu. Ona je jasno uviđala da je zapravo uzbuđen zbog zvonika. “Koliko će biti visok?”

“Četiri stotine i pet stopa⁷.”

“Koliko ima zvonik u Salisburyju?”

“Četiri stotine i četiri⁸.”

“Znači da će to uistinu biti najviše zdanje u Engleskoj.”

“Da, dok netko ne podigne nešto više.”

Znači da će i on ostvariti svoje težnje, pomisli ona. Uхватила ga je pod ruku i tako su došli do priorove palače. Bila je radosna. Nije li to tako neobično? Tisuće ljudi u Kingsbridgeu umrlo je od kuge, a Tilly je ubijena, no nju ipak ispunjava nova nada. Zahvaljujući tome, dakako, što ima novi plan. Uvijek bi bila zadovoljnija kad bi imala nekakav plan. Nove zidine, pozorišna služba, zvonik, gradska povelja o samostalnosti, a iznad svega nova bolnica: gdje li će samo smoci dovoljno vremena da sve to organizira?

Ruku pod ruku s Merthinom došla je do priorove kuće. Ondje je zatekla biskupa Henrija i sira Gregoryja, duboko zaokupljene razgovorom s nekim trećim muškarcem, koji je Caris bio okrenut leđima. U vezi s pridošlicom, čak i tako, s leđa, nešto ju je duboko uznemirilo, te je zadrhtala od nelagode. A onda se okrenuo i ona mu je ugledala lice: prijezirno, slavodobitno, podrugljivo i prepuno zlobe.

Bio je to Philemon.

Poglavlje 74.

Biskup Henri i ostali uzvanici napustili su Kingsbridge sutradan ujutro.

Caris, koja je dotad spavala u ženskome samostanu, vratila se nakon doručka u priorovu palaču, te je pošla na kat, u svoju sobu.

Ondje je zatekla Philemona.

Bilo je to drugi put u samo dva dana da su je u vlastitoj spavaćoj sobi iznenadili muškarci. No Philemon je bio sam i posve odjeven. Stajao je kraj prozora i proučavao neku knjigu. Čim ga je ugledala iz profila, shvatila je da je zbog svega što je proživio tijekom posljednjih šest mjeseci, još mršaviji.

Ona ga upita: “Što ti radiš ovdje?”

Pretvarao se da ga je pitanje iznenadilo. “Ovo je priorova kuća. Zašto ne bih bio ovdje?”

“Jer ovo nije tvoja soba!”

“Ja sam zamjenik priora Kingsbridgea. Nitko me nikada nije smijenio s te funkcije. Prior je mrtav. Tko bi drugi trebao ovdje živjeti?”

“Ja, dakako.”

“Nisi čak ni redovnik.”

“Biskup Henri imenovao me privremenim priorom - a sinoć me, unatoč tvom povratku, nije razriješio te dužnosti. Nadređena sam ti i moraš me slušati.”

“Ali ti si redovnica i moraš živjeti s redovnicama, a ne s redovnicima.”

“Ovdje živim već mjesecima.”

“Sama?”

Caris iznenada uvidi da se našla na osjetljivom terenu. Philemon zna da ona i Merthin već neko vrijeme žive, manje-više, kao supružnici. Bili su diskretni, nisu se razmetali tim odnosom, no ljudi takve stvari uvijek naslute, a Philemon je imao životinjski instinkt za uočavanje slabosti.

Ona sada malo promisli o svemu. Mogla bi odlučno zatražiti da Philemon odmah napusti zgradu. U slučaju nužde mogla bi ga dati izbaciti: Thomas i iskušenici slušali bi nju, a ne Philemona. Ali što

dalje? Philemon bi učinio sve što bi bilo u njegovoj moći da skrene pozornost na ono što su ona i Merthin radili u palači. Podigao bi prašinu, izazvao prijepore, a najugledniji građani svrstali bi se na jednu od dviju strana. Većina bi poduprla Caris, bez obzira na to što ona točno radila, jer je bila na dobru glasu. No bilo bi i onih koji bi osudili njezino ponašanje. Taj bi joj sukob oslabio autoritet i potkopao sve njezine težnje. Bilo bi bolje priznati poraz.

“Možeš preuzeti ovu sobu”, reče ona. “Ali ne i glavnu prostoriju u prizemlju.

Ondje se sastajem s vodećim građanima i uglednicima koji nas posjete. Kad nisi na bogoslužju u crkvi, bit ćeš u klausturu, a ne ovdje. Zamjenik priora nema svoju palaču.” Izišla je ne pruživši mu prigodu da se usprotivi. Ona je sačuvala obraz, no on je odnio pobjedu.

Sinoć se ponovno podsjetila na to koliko je Philemon prepreden. Dok ga je biskup Henri ispitivao, činilo se da ima uvjerljivo objašnjenje za sve svoje nečasne postupke. Kako opravdava napuštanje dužnosti u prioratu i bijeg u Sv. Ivana u Šumi? Samostanu je prijetilo potpuno izumiranje i jedini način za očuvanje života bio je bijeg, u skladu s izrekom: “Pođi što prije, idi daleko i zadrži se dugo.” Općenito se držalo da je to i dalje jedini siguran način izbjegavanja zaraze kugom. Pogriješili su jedino u tome što su se predugo zadržali u Kingsbridgeu. Zašto onda nitko o tom planu nije izvijestio biskupa? Philemon je zbog toga žalio, no on i ostali redovnici samo su se povodili za nalogima priora Godwyna. Zašto je pobjegao iz Sv. Ivana kada je ondje izbila epidemija? Bog ga je pozvao da služi ljudima u Monmouthu, a Godwyn mu je dao dopuštenje da pođe onamo. Kako to da brat Thomas ne zna za to dopuštenje, štoviše, odlučno poriče da je ikada izdano? Drugim redovnicima Godwyn nije priopćio odluku jer se bojao ljubomore. Zašto je onda Philemon napustio Monmouth? Slučajno je naišao na Fratra Murda, koji mu je rekao da je potreban prioratu u Kingsbridgeu, pa je to shvatio kao novu Božju poruku.

Caris je zaključila da je Philemon bježao od kuge, dok nije shvatio da je zacijelo među onim sretnicima koji nisu skloni zarazi. Potom je od Murda doznao da Caris s Merthinom spava u priorovoj

palači, te je odmah uvidio kako može iskoristiti tu situaciju i drastično poboljšati vlastiti položaj. Bog s tim nije imao nikakve veze.

No biskup Henri povjerovao je u Philemonovu priču. Philemon je dobro pazio da se drži vrlo ponizno, čak toliko da je to graničilo s bestidnom servilnošću.

Henri ga nije poznavao i nije uspio nazrijeti ništa od svega što se skriva ispod površine.

Ostavila je Philemona u palači i uputila se u katedralu. Ondje se uspela dugačkim i uskim spiralnim stubama u sjeverozapadnome zvoniku, te pronašla Merthina u graditeljskoj radionici, gdje je na podu radio nacрте, pri svjetlu s visokih prozora okrenutih prema sjeveru.

Sa zanimanjem je pogledala nacрте i shvatila da ih je uvijek teško shvatiti.

Tanke linije urezane u žbuku u mašti je trebalo pretvoriti u debele kamene zidove s vratima i prozorima.

Merthin je željno gledao kako proučava njegov rad. Bilo je očito da očekuje snažnu reakciju.

Nju je crtež u prvi mah zbunio. Nije nimalo nalikovao na bolnicu. "Ali nacртаo si... klaustar!"

"Upravo tako", reče on. "Zašto bi bolnica trebala biti jedna dugačka i uska prostorija poput crkvenog broda? Želiš da čitav prostor bude svijetao i prozračan. Umjesto da zbijem sobe jednu do druge, rasporedio sam ih u pravokutnik."

Pokušala je zamisliti njegovu ideju: pravokutni travnjak, bolnica oko njega, vrata koja vode u sobe s po četiri do šest kreveta, redovnice koje idu iz sobe u sobu, zaklonjene natkrivenim arkadama. "Pa to je vrlo nadahnuto!" reče ona. "To mi nikada ne bi palo na pamet, ali bit će savršeno."

"U središnjem prostoru možeš uzgajati ljekovite biljke: imat će mnogo sunca, a bit će zaklonjene od vjetra. U sredini će biti fontana sa svježom vodom, a odvod može ići kroz krilo s nužnicima, prema jugu i tako se spuštati do rijeke."

Ona ga oduševljeno poljubi. "Tako si domišljat!" A onda se prisjetila novosti koje mu treba priopćiti.

Zacijelo je primijetio kako joj se lice snuždilo, jer je odmah upitao: “Što se dogodilo?”

“Moramo se iseliti iz palače”, reče. Potom mu je prepričala razgovor s Philemonom i razloge zbog kojih je popustila. “Predviđam velike sukobe s njim - ne želim da to sada bude glavna stvar oko koje ću zauzeti nepopustljiv stav.”

“To je logično”, reče on. Iako se oglasio razumnim i staloženim tonom, ona je po izrazu njegova lica znala da je bijesan. Piljio je u svoj crtež, iako zapravo nije razmišljao o njemu.

“I još nešto...” doda ona. “Svima govorimo kako moraju pokušati živjeti koliko je moguće normalnije - red na ulicama, povratak uobičajenome obiteljskom životu, bez novih pijanih orgija... Morali bismo služiti kao primjer.”

On kimne. “Pretpostavljam da baš i ne može biti veće sramote od priorice koja živi s ljubavnikom”, reče ona. Njegov smireni ton ni sada nije imao odraz u bijesnome izrazu lica.

“Užasno mi je žao”, reče ona.

“I meni.”

“Ali ne želimo ugroziti sve što oboje želimo - tvoj zvonik, moju bolnicu, budućnost grada.”

“Ne. Ali žrtvujemo zajednički život.”

“Ne u potpunosti. Morat ćemo spavati odvojeno, što će biti bolno, ali imat ćemo mnoštvo prilika da budemo zajedno.”

“Gdje?”

Ona slegne ramenima. “Ovdje, na primjer.” Odjednom ju je obuzeo vragolasti duh. Udaljila se od njega, prešla na suprotnu stranu prostorije, polagano zadigla donji dio habita, te prišla vratima na vrhu stuba. “Koliko vidim, nitko ne dolazi”, reče, pa podigne suknju do struka.

“Ionako možeš čuti ako netko dolazi”, doda Merthin. “Čuju se vrata u podnožju stuba.”

Ona se nagne, pretvarajući se da gleda niz stube. “Vidiš li s tog mjesta nešto neobično ili ne?”

On se zasmijulji. Razigranošću ga je najčešće uspijevala izvući iz ljutnje.

“Vidim nešto što me doziva”, reče i nasmije se.

Ona se vrati do njega, i dalje zadignute suknje, slavodobitno se smiješeći. "Eto vidiš da ne moramo odustati baš od svega."

On sjedne na stolicu bez naslona i privuče je. Raširivši noge sjela mu je u krilo, okrenuta prema njemu. "Bit će najbolje da ovdje postaviš nekakav ležaj", reče, glasa promuklog od silne želje.

On joj nosom dodirne grudi. "Kako bih objasnio potrebu za krevetom u radionici?" upita tiho.

"Samo reci da zidari trebaju meko mjesto na koje će odložiti alat."

* * *

Tjedan kasnije, Caris i Thomas Langley uputili su se u obilazak dijelova gradskih zidina na kojima je trajala obnova. Posao je bio velik, ali jednostavan i nakon što bi dogovorili točnu liniju, samo zidanje kamenom mogli su obavljati i neiskusni mladi zidari i naučnici. Caris je bilo drago što se u projekt krenulo tako brzo. Bilo je vrlo važno da se grad može braniti u teškim trenucima - no ona je imala i jedan važniji motiv. Kad se građani počnu štititi od vanjskih izvora remećenja mira, razvit će se, nadala se, i nova svijest o potrebi uvođenja reda i uljuđenog ponašanja i među njima samima.

Učinilo joj se neizmjerljivo ironičnim to što joj je sudbina namijenila upravo takvu ulogu. Nikada nije držala do pravila, niti ih je nastojala očuvati. Uvijek je prezirala sve oblike pravovjerja i odbacivala konvencije. Imala je dojam da ima pravo sama oblikovati vlastita pravila. A sada obuzdava razuzdane veseljake.

Pravo je čudo što je nitko još nije proglasio licemjerkom.

Prava je istina bila da neki ljudi najviše uživaju upravo u atmosferi obilježenoj anarhijom, dok kod drugih to nije slučaj, Merthin je jedan od onih kojem ide bolje bez ograničenja. Prisjetila se njegova reljefnog prikaza mudrih i nepromišljenih djevica. Razlikovao se od svega što je itko ikada vidio. Elfricu je to poslužilo kao izlika da ga uništi. Pravila u Merthinovu slučaju služe jedino sputavanju. No pojedinci poput Barneyja i Loua, radnika u klaonici, moraju imati zakone koji će im onemogućiti da se međusobno sakate kad se pijani potuku.

Ipak, njezin je položaj bio osjetljiv. Kad pokušavaš provesti red i zakon, teško je objasniti da se ta pravila zapravo ne odnose na tebe

osobno.

Razmišljala je o tome dok se s Thomasom vraćala u priorat. Ispred katedrale je naišla na sestru Joan koja je uzrujano koračala amo-tamo. “Neopisivo sam bijesna na Philemona”, reče ova. “Tvrdi da si mu ukrala novac i da mu ga moram vratiti!”

“Samo se lijepo smiri”, reče Caris. Povala je Joan na trijem crkve, pa su ondje sjele na kamenu klupu. “Duboko udahni, pa mi ispričaj što se dogodilo.”

“Philemon mi je prišao nakon terce i rekao da mu treba deset šilinga za kupnju svijeća za svetište Sv. Adolfa. Rekla sam da ću pitati tebe.”

“Posve ispravno.”

“Jako se naljutio i povikao da taj novac pripada redovnicima i da nemam pravo odbiti njegov zahtjev. Zatražio je moje ključeve, a čini mi se da bi mi ih pokušao i oteti da nisam rekla kako mu neće biti ni od kakve koristi, budući da ne zna gdje je riznica.”

“Kako je bilo mudro što je to ostalo u tajnosti”, reče Caris.

Thomas je stajao u blizini i slušao njihov razgovor. Sada reče: “Primjećujem da je odabrao trenutak kad mene nije bilo. Kakva kukavica.”

Caris reče: “Joan, postupila si apsolutno ispravno i žao mi je što te pokušao zastrašiti. Thomase, molim te potraži ga i dovedi mi ga u palaču.”

Udaljila se od njih i ušetala na groblje, duboko zamišljena. Bilo je očito da je Philemon odlučio izazivati nevolje. Ali on nije od onih razmetljivih agresivaca koje bi ona bez poteškoća nadvladala. On je prepredeni protivnik i ona sad mora dobro paziti na svaki korak.

Kad je otvorila vrata priorove kuće, ugledala je Philemona u glavnoj prostoriji. Sjedio je na čelu velikog stola.

Zastala je na vratima. “Ne bi trebao biti ovdje”, reče. “Izričito sam ti rekla...”

“Tražio sam tebe”, reče on.

Tada je shvatila da će morati zaključavati priorovu kuću. On će u protivnom uvijek pronalaziti izlike da krši njezine naloge. Obuzdavala je bijes. “Tražio si me na pogrešnom mjestu”, reče.

“Ali sam te pronašao, nije li tako?”

Bolje ga je pogledala. Otkako je došao u Kingsbridge, obrijao se i ošišao, a imao je i novi habit. Po svemu je bio utjelovljenje staloženog i autoritativnog dužnosnika priorata. Ona reče. "Razgovarala sam sa sestrom Joan. Silno je uzrujana."

"Ja također."

Tek tada je shvatila da on sjedi u velikom naslonjaču, a ona stoji pred njim, kao da on upravlja svime, dok ona nešto moli iz podčinjenog položaja. Kako samo lukavo manipulira. Stoga reče: "Kad zatrebaš novac, moraš tražiti mene."

"Ja sam zamjenik priora!"

"A ja sam privremeni prior, pa sam ti tako nadređena." Povećala je glas. "Stoga, kao prvo, moraš ustati kad razgovaraš sa mnom!"

Trgnuo se, zatečen njezinim glasom. A onda se pribrao. Uvredljivo i usporeno se pridignuo i ustao.

Caris sjedne u taj isti naslonjač, puštajući ga da stoji.

Činilo se da ga to nimalo ne dira. "Koliko sam uspio doznati, samostanskim novcem financirat ćeš izgradnju novog zvonika."

"Prema biskupovu nalogu, da."

Na licu načas mu je sijevnula razdraženost. Ponadao da će dodvoravanjem dobiti u biskupu saveznika u borbi usmjerenoj protiv Caris. Još kao dijete beskonačno se ulizivao osobama koje su imale nekakvu moć. Tako je i dospio u samostan.

Philemon reče: "Moram imati pristup samostanskome novcu. Na to imam pravo. Trebam biti zadužen za sredstva koja pripadaju redovnicima."

"Kad si posljednji put bio zadužen za sredstva koja pripadaju redovnicima, ti si ih ukrao."

On probljedi: ta je strijela pogodila točno u metu. "Kakve gluposti", uzvratu bijesno, u pokušaju da prikrije nelagodu. "Prior Godwyn uzeo je stvari na čuvanje."

"No, da, ali nitko ih neće uzeti na 'čuvanje' dok ja obavljam dužnost priora."

"Trebaš mi dati barem dragocjenosti. To su svete stvari za koje se trebaju brinuti svećenici, a ne žene."

"Thomas se za njih brine više nego dobro, donosi ih u crkvu na mise i kasnije vraća u riznicu."

“To ne može biti u redu jer...”

Caris je tada nešto sinulo, pa ga je prekinula. “Osim toga, još nisi vratio sve što si uzeo.”

“Novac...”

“Dragocjenosti. Nedostaje jedan zlatni svijećnjak, dar svjećarskog ceha. Što je bilo s tim predmetom?”

Njegova ju je reakcija iznenadila. Očekivala je novo agresivno poricanje. No on samo postišeno reče: “Taj je svijećnjak uvijek stajao u priorovoj sobi.”

Ona se namršti. “I...?”

“Čuvao sam ga odvojeno od ostalih predmeta.”

Nije mogla vjerovati. “Želiš reći da je svijećnjak cijelo vrijeme bio kod tebe?”

“Godwyn me zamolio da ga čuvam.”

“Pa si ga nosio na putovanja u Monmouth i drugdje?”

“Tako je htio...”

Bila je to krajnje neuvjerljiva priča i Philemon je toga bio svjestan. Prava je istina bila da je ukrao taj svijećnjak. “Još je kod tebe?”

On s nelagodom kimne.

U tom trenutku u prostoriju je ušao Thomas. “Ah, tu si!” reče, obraćajući se Philemonu.

Caris reče: “Thomase, molim te da na katu pretražiš Philemonovu sobu.”

“Što tražim?”

“Izgubjeni zlatni svijećnjak.”

Philemon reče: “Ne treba ga tražiti. Stoji na klecalu.”

Thomas se uspeo na kat i ubrzo vratio sa svijećnjakom. Odmah ga je uručio Caris. Bio je težak. Ona ga sa zanimanjem pregleda. Na postolju su bila urezana imena dvanaest pripadnika svjećarskog ceha, ispisana minijaturnim slovima.

Zašto ga je Philemon toliko htio? Očito ne da ga proda ili rastopi: imao je više nego dovoljno vremena da ga se riješi, ali to ipak nije učinio. Činilo se da jednostavno želi imati svoj zlatni svijećnjak. Je li ga gledao i dodirivao dok je sam boravio u sobi?

Ona ga pogleda i u njegovim očima primijeti suze.

On je upita: "Oduzet ćeš mi ga?"

Bilo je to glupo pitanje. "Apsolutno", odgovori ona. "Mjesto mu je u katedrali, a ne u tvojoj sobi. Svjećari su ga darovali u slavu Božju i radi uljepšavanja službe Božje, a ne za osobni užitak jednog redovnika."

Nije se protivio. Činilo se kao da je pretrpio gubitak, ali u izrazu njegova lica nije bilo kajanja. Tuga nije bila plod žaljenja zbog pogreške, nego zbog oduzetog predmeta. Ona sada shvati da on uopće nema osjećaj stida.

"Čini mi se da smo time okončali razgovor o tvome pristupu dragocjenostima priorata", reče mu ona. "A sada smiješ ići." On iziđe.

Vratila je svijećnjak Thomasu. "Oduzi ga sestri Joan i reci joj neka ga spremi", reče. "Svjećarima ćemo reći da je pronađen, a upotrijebit ćemo ga u nedjelju."

Thomas također iziđe.

Caris se nije micala. Intenzivno je razmišljala. Philemon je mrzi. Nije se morala pitati zašto: on stječe neprijatelje brže nego što putnik upoznaje prijatelje. Ali je neumoljiv neprijatelj i posve bez skrupula. Bilo je očito da joj kani izazivati probleme, gdje god mu se ukaže prigoda. Situacija se nikada neće popraviti. Kad god ga nadvlada u nekom od tih malih okršaja, njegova će zloba samo jačati. No dopusti li mu da nešto bude po njegovu, to će ga samo poticati u neposluhu.

Bit će to krvavi boj, a ona nije uspijevala zamisliti kakav će mu biti ishod.

Pokajnici su se vratili jedne subotnje večeri u lipnju.

Caris je bila u skriptoriju i pisala svoju knjigu. Bila je odlučila da će početi od kuge i načina na koji joj se treba suprotstavljati, a potom prijeći na manje opasne bolesti. Sada je opisivala platnene maske za lice koje je uvela u uporabu u bolnici u Kingsbridgeu. Nije bilo jednostavno objasniti da su maske djelotvorne, ali ne osiguravaju potpuni imunitet. Jedina se sigurna zaštita sastoji u tome da čovjek napusti grad prije dolaska kuge, te da se zadrži daleko od grada sve dok epidemija ne završi, no to većini ljudi nikada neće biti izvedivo.

Djelomična zaštita teško je shvatljiv pojam osobama koje vjeruju u čudesno izlječenje. Prava je istina da su se neke redovnice s maskom ipak zarazile, no ipak ih nije bilo toliko kao što se inače moglo očekivati. Sada je odlučila da će maske usporediti sa štitovima. Štit ne jamči da će čovjek preživjeti napad, no svakako mu pruža vrijednu zaštitu i nema tog viteza koji će krenuti u bitku bez štita. Upravo to zapisivala je na besprijekorno čisti list pergamenta kada je začula pokajnike koji se udaraju bičem, te je zastenjala od očaja.

Bubnjevi su zvučali poput pijanih koraka, gajde poput neke divlje zvijeri koju razdire nepodnošljiva bol, a zvona poput parodije pogreba. Izišla je upravo u trenutku kada je povorka ušla na područje priorata. Ovaj put bilo ih je više, sedamdeset-osamdeset osoba, a doimali su se još neobuzdanije nego ranije: duge i zapetljane kose, oskudnih dronjaka umjesto odjeće, još suludijih krikova.

Već su bili obišli čitav grad i skupili cijelu povorku sljedbenika, među kojima su ih neki promatrali zabavljeno, a drugi im se priključivali, derući pritom odjeću i udarajući se bičem.

Nije očekivala da će ih ponovno vidjeti. Papa Klement VI. osudio je flagelante.

No on je bio daleko, u Avignonu, pa su njegove odluke u stvarnosti trebali provoditi drugi.

Kao i ranije, predvodio ih je Fratar Murdo. Kada se približio zapadnoj strani katedrale, Caris je na svoje veliko zaprepaštenje vidjela da su vrata ondje širom otvorena. To nije bila dopustila. Thomas to ne bi učinio bez konzultacija s njom.

Tu svoje prste zacijelo ima Philemon. Prisjetila se da se Philemon na putovanjima vidio s Murdom. Zaključila je kako je Murdo zacijelo unaprijed izvijestio Philemona o ovom dolasku, pa su zajednički osmislili plan prema kojem će flagelanti ući u crkvu. Philemon će nesumnjivo ustvrditi kako je on jedini zaređeni svećenik u prioratu, pa stoga ima pravo odlučiti kakvi će se obredi održavati u crkvi.

Ali koji su u tome bili Philemonovi motivi? Zašto mu je stalo do Murda i flagelanata?

Murdo je poveo povorku kroz visoka središnja vrata i tako su ušli u glavni brod. Građani su nahrupili za njima. Caris nije imala volje pridružiti se takvoj predstavi, no morala je doznati što se događa, pa je nevoljko za svima pošla unutra.

Philemon je bio ispred oltara. Ondje mu se pridružio Fratar Murdo. Philemon je uzdignuo ruke da utiša okupljene, a zatim je rekao: "Danas smo se okupili ovdje da ispovjedimo izopačenost, da okajemo grijeha i da ispunimo propicijatornu pokoru."

Philemon nije bio osobit propovjednik i njegove su riječi izazvale tek prigušenu reakciju. No stvar je u svoje ruke odmah preuzeo karizmatični Murdo.

"Priznajemo da su nam misli lascivne, a djela prljava!" usklikne on. Svi su gromoglasno izrazili slaganje.

Obred je slijedio istu formu kao i ranije. Već mahniti od Murdove propovijedi, ljudi su izlazili pred okupljene, vikali da su grešnici, te se bičevali. Građani su ih opčinjeno gledali, hipnotizirani nasiljem i golotinjom. Bila je to predstava, no udarci biča bili su stvarni i Caris bi zadrhtala kad god bi ugledala otekline i otvorene rane na leđima pokajnika. Neki od njih to su činili već mnogo puta i imali su ožiljke. Drugi su imali svježije rane, koje je novo bičevanje ponovno otvorilo.

Ubrzo su im se pridružili i građani. Philemon je onima koji su prilazili nudio posudicu za milodare i Caris tada shvati da njega zapravo motivira novac. Nitko nije mogao priznati grijeha i poljubiti Murdova stopala ako nije stavio novčić u Philemonovu zdjelicu. Murdo je budno pratio dotok novca i Caris je pretpostavila da će njih dvojica kasnije podijeliti plijen.

Zvuk bubnjeva i gajda dosezao je vrhunac, a sve veći broj građana dolazio je naprijed. Philemonova se posuda ubrzano punila. Oni kojima je "oprošteno", ushićeno su plesali uz suludu glazbu.

Na koncu su svi pokajnici plesali i više nitko nije dolazio naprijed. Glazba je dosegla klimaks, a onda iznenada utihnula, nakon čega je Caris primijetila da su Murdo i Philemon nestali. Pretpostavila je da su se iskrali kroz južni transept kako bi u muškom klausturu prebrajali novac.

Spektakl je tako završio. Plesači su se iscrpljeno ispružili na podu. Gledatelji su se počeli razilaziti i kroz otvorena vrata izlaziti na

svježi zrak ljetne večeri.

Murdovi sljedbenici ubrzo su smogli snage da iziđu, pa je i Caris pošla na otvoreno. Primijetila je da se većina flagelanata uputila prema Svetome grmu.

S olakšanjem se vratila u prohladni mir ženskog samostana. Dok se na klaustar spuštala tama, redovnice su nazočile večernici i potom večerale. Prije nego što će poći u postelju, Caris je provjerila stanje u bolnici. I dalje je bila dupkom puna: kuga je harala nimalo ne posustajući.

Nije bilo mnogo stvari na račun kojih je nekome mogla uputiti kritiku. Sestra Oonagh pridržavala se svih Carisinih načela: maske za lice, bez puštanja krvi, fanatična posvećenost higijeni. Caris se već spremala za odlazak u spavaonicu kada su u bolnicu donijeli jednog od flagelanata.

Čovjek se onesvijestio u Svetom grmu i razbio glavu na nekoj klupi. Leđa su mu i dalje krvarila, a Caris je zaključila kako je gubitak krvi podjednako odgovoran za gubitak svijesti kao i udarac glavom u klupu.

Oonagh mu je isprala rane slanom vodom dok je bio u nesvijesti. Ne bi li ga dovela k svijesti, zapalila je jelenji rog, pa mu ga stavila pod nos, da ga potakne tim prodornim mirisom. Potom ga je natjerala da popije više od litre vode pomiješane s cimetom i šećerom, da nadoknadi izgubljenju tekućinu u tijelu.

No on je bio tek prvi u nizu. Još nekoliko muškaraca i žena dovedeno je u bolnicu zbog iste kombinacije gubitka krvi, viška konzumiranja alkohola, te ozljeda zadobivenih u sukobima ili pod nesretnim okolnostima. Orgija bičevanja udeseterostručila je broj subotnjih pacijenata. U bolnici se našao i čovjek koji se bičevao već toliko puta da su mu leđa bila prekrivena gnojem. Na koncu, nakon ponoći, u bolnicu je dovedena žena koju su bili vezali, bičevali i silovali.

Bijes se samo gomilao u Caris dok se s drugim redovnicama brinula za te pacijente. Sve ozljede bile su plod izopačenih pogleda na religiju koje zagovaraju ljudi poput Murda. Tvrde da je kuga Božja kazna za grijeh, ali da ljudi mogu izbjeći kugu tako što će se kažnjavati na druge načine. Kao da je Bog nekakvo osvetoljubivo

čudovište koje se upustilo u igru sa suludim pravilima. Caris je bila uvjerena da Bog ipak ima profinjeniji smisao za pravdu nego dvanaestogodišnji voda nekakve ulične bande.

Radila je sve do zornice u nedjelju ujutro, a zatim odspavala nekoliko sati.

Nakon što je ustala, posjetila je Merthina.

On je sada živio u najraskošnijoj kući koju je izgradio na Otoku gubavaca.

Nalazila se na južnoj obali, usred prostranog vrta s tek posađenim stablima jabuke i kruške. Bio je angažirao jedan sredovječni par koji se brinuo za Lollu i kuću. Supružnici su se zvali Arnaud i Emily, no jedno su drugo zvali Arn i Em.

Caris je Em zatekla u kuhinji, a ova ju je uputila u vrt.

Merthin je pokazivao Lolli kako se piše njezino ime. Zašiljenim štapom ispisivao je slova na zemlji, a nasmijao ju je kada je u slovu "o" nacrtao lice. Njoj su bile četiri godine: bila je to zgodna djevojčica maslinaste kože i smeđih očiju.

Dok ih je gledala, Caris je na trenutak osjetila bolno žaljenje. S Merthinom spava već gotovo pola godine. Ne želi imati dijete, jer ono bi označilo svršetak svih njezinih ambicija. Ipak, dio nje žali što nije zanjela. Razapeta je i zbog toga se vjerojatno i izložila riziku. Ali do toga nije došlo. Pitala se je li ostala bez sposobnosti da začne. Možda joj je onaj napitak koji joj je Mattie desetak godina ranije dala da prekine trudnoću nekako ošteti utrobu. Kao i uvijek, žalila je što ne zna više o tijelu i njegovu funkcioniranju.

Merthin ju je poljubio i zajedno su pošli u šetnju vrtom. Lolla je trčkarala ispred njih, u mašti igrajući neku složenu i nedokučivu igru koja je obuhvaćala i razgovor sa svakim stablom. Vrt je izgledao nedovršeno, sva stabla bila su nova, a zemlja dovezena s drugih mjesta, kako bi obogatila otočni kamenjar. "Došla sam s tobom razgovarati o flagelantima", reče Caris i prepriča mu sinoćnje događaje iz bolnice. "Želim im zabraniti ulazak u Kingsbridge", reče na završetku priče.

"To je dobra zamisao", reče Merthin. "Cijela je predstava još jedan način na koji Murdo dolazi do novca."

“Kao i Philemon. On je držao posudu za milodare. Hoćeš li razgovarati s članovima župnoga ceha?”

“Svakako.”

Kao privremeni prior, Caris je zapravo bila u položaju feudalnoga gospodara i teoretski je i sama, bez pitanja, mogla zabraniti flagelante. No njezina molba za dodjelu statusa slobodnog kraljevskoga grada bila je pred kraljem, te je očekivala da će vlast nad gradom ubrzo predati cehu, pa je sadašnju situaciju smatrala svojevrsnim prijelaznim razdobljem. Osim toga, uvijek je mudro prvo steći potporu, a tek potom pokušati provesti novo pravilo.

Ona sada reče: “Voljela bih da pozornik Murda i njegove sljedbenike isprati iz grada prije podnevne mise.”

“Philemon će poludjeti.”

“Nije im trebao otvoriti crkvu a da se prethodno nije ni s kim savjetovao.”

Caris je znala da će biti problema, ali nije mogla dopustiti da je strah od Philemona spriječi da učini ono što je najbolje za grad. “I papa je na našoj strani.

Izvedemo li ovo diskretno i brzo, riješit ćemo problem i prije nego što Philemon stigne doručkovati.”

“U redu”, reče Merthin. “Pokušat ću okupiti članove ceha u Svetom grmu.”

“Vidimo se ondje za sat vremena.”

Župni je ceh bio znatno prorijeđen, baš kao i sve ostale gradske udruge i organizacije, no šačica vodećih obrtnika ipak je preživjela epidemiju, a među njima su bili i Madge Tkalčeva, Jake Chepstow i Edward Mesar. Novi pozornik, Johnov sin Mungo, također je nazočio sastanku, dok su njegovi pomoćnici vani čekali upute.

Rasprava nije dugo trajala. Nitko od vodećih građana nije sudjelovao u orgiji i svi su se protivili takvim predstavama. Presudila je papina odluka. Caris je kao priorica službeno proglasila stupanje na snagu novog propisa kojim su zabranjeni bičevanje na ulici i golotinja u javnosti. Pozornik će prekršitelje, prema nalogu bilo kojih troje vijećnika, odmah protjerati iz grada. Ceh je zatim donio i rezoluciju kojom je podržao novi propis.

Mungo je potom otišao na kat i probudio Fratra Murda.

Murdo nije bio spreman samo tako otići. Još dok se spuštao stubama počeo je bijesno prosvjedovati, da bi nastavio plakati, moliti i psovati. Dvojica Mungovih pomoćnika uhvatili su ga za ruke i iznijeli iz gostionice. Na ulici je postao još bučniji. Mungo je stao na čelo, a članovi ceha pošli su za njim. Dio Murdovih sljedbenika došao je prosvjedovati. I oni su završili pod pratnjom. I dio građana pridružio se povorci koja se glavnom ulicom bila uputila prema Merthinovu mostu. Nitko od građana nije se pobunio protiv takve odluke i postupka, a Philemon se nije ni pojavio. Čak i neki od onih koji su se jučer bičevali, danas se nisu bunili, već su izgledali pomalo postićeno.

Pratnja se počela osipati nakon što je skupina prešla most. Kako je i publike sad bilo manje, Fratar Murdo se stišao. Njegovu pravičnu ogorčenost zamijenila je prigušena zloba. Nakon što su ga pustili na suprotnoj strani rijeke, ljutito je stao koračati kroz novo prigradsko naselje, više se i ne osvrnuvši. Šaćica sljedbenika nesigurno ga je pratila.

Caris je imala dojam da ga više neće vidjeti.

Zahvalila je Mungu i njegovim ljudima, a potom se vratila u samostan.

Oonagh je u bolnici otpuštala sinoćnje pacijente s ozljedama, kako bi oslobodila prostor za oboljele od kuge. Caris je do podneva radila u bolnici, a onda sa zahvalnošću izišla, te povelala povorku u crkvu, na glavnu nedjeljnu misu.

Uvidjela je da se čak raduje vremenu koje će provesti uz psalme i molitve, kao i dosadnu propovijed. Činilo joj se da će to biti prilika da se odmori.

Kad je u crkvu uveo Thomasa i iskušeničke, na Philemonovu licu ocrtavao se olujni gnjev. Bilo je očito da je doznao za Murdovo protjerivanje. Nema sumnje da je u flagelantima vidio izvor prihoda, neovisno o Caris. Ta mu je nada sada uskraćena i zbog toga je bio izbezumljen od bijesa.

Još nekoliko trenutaka Caris se pitala što će u tom gnjevu učiniti. A onda je pomislila: neka radi što god ga volja. Da nije to, bilo bi nešto drugo. Što god ona činila, Philemon će se prije ili kasnije ljutiti na nju. Nema smisla brinuti se zbog njegovih reakcija.

Drijemala je za vrijeme molitve, ali se probudila kada je počeo propovijedati.

Činilo se da propovjedaonica samo naglašava koliko je zapravo antipatičan, a propovijedi su mu općenito bile loše prihvaćene. No tog je dana pozornost vjernika privukao već na početku, objavivši kako će tema propovijedi biti blud.

Za navod je odabrao jedan stih iz Pavlove Prve poslanice Korinćanima.

Pročitao ga je na latinskome, a zatim gromoglasno preveo: "Pisao sam vam da se ne družite s onim koji bi bio bludnik!"

Stao je zamorno navoditi sva značenja tog "druženja": "S njima ne jedite, s njima ne pijte, s njima ne živite, s njima ne razgovarajte." No Caris se počela zabrinuto pitati kamo točno vodi takva propovijed. Neće je se valjda usuditi napasti izravno, s propovjedaonice? Načas je pogledala prema Thomasu, na suprotnoj strani kōra, s iskušenicima, te uhvatila njegov zabrinuti pogled.

Ponovno je pogledala Philemonovo lice, mračno od bijesa, te shvatila da je u stanju učiniti sve.

"Na koga se to odnosi?" upita on retorički. "Ne na neke došljake i uljeze, navodi konkretno svetac. Njima će suditi Bog. Ali, kaže on, vi ste suci unutar zajednice." Rukom je pokazao okupljene vjernike. "Vi!" Ponovno je spustio pogled na knjigu i pročitao: "Uklonite zločinca između sebe!"

Svi su nijemo čekali. Slutili su da to nije uopćeni poziv na primjerenije ponašanje. Philemon im je pripremio izravnu poruku.

"Moramo pogledati oko sebe", reče. "U gradu - u crkvi - u prioratu! Ima li bludnika? Ako ima, valja ih ukloniti!"

Caris sada nije ni najmanje sumnjala u to da misli na nju. A pronicljiviji građani zacijelo su došli do istog zaključka. Ali što ona tu može učiniti? Baš i ne može ustati i usprotiviti mu se. Ne može čak ni izići iz crkve, jer bi to samo naglasilo njegove riječi i dalo očitu potvrdu, čak i u očima najtupljeg vjernika, činjenici da je upravo ona meta njegove tirade.

Stoga je užasno slušala. Philemon je prvi put u životu govorio dobro i suvislo. Nije oklijevao, nije zamuckivao, jasno je izgovarao

riječi i usmjeravao glas, uspjevajući čak i mijenjati ton koji je inače uvijek bio jednoličan. Mržnja mu je očito služila kao nadahnuće.

Dakako, nitko je neće ukloniti iz priorata. Čak i da se pokazala nesposobnom prioricom, biskup bi je zadržao, već i zbog činjenice da je nedostatak klera već bio kroničan. Crkve i samostani širom Engleske zatvarali su se jer u njima nije imao tko voditi bogoslužja i pjevati psalme. Biskupi su očajnički tražili nove svećenike koje bi mogli imenovati, nove redovnike i redovnice, i zato nikoga nisu otpuštali. Osim toga, građani bi se pobunili protiv biskupa koji bi se pokušao otarasiti Caris.

Ipak, Philemonova propovijed vrlo je štetna. Najugledniji građani sada će teže zatvarati oči pred Carisinom vezom s Merthinom. Takve stvari potkopavaju poštovanje. Ljudi će muškarcu lakše oprostiti seksualni izlet nego ženi. Kao što je i sama bila bolno svjesna, njezin položaj zazivao je optužbu za licemjerje.

Sjedila je i škrgutala zubima za trajanja zaključnog dijela govora, u kojem je Philemon ponavljao istu poruku, samo glasnije, kao i za preostalog dijela mise.

Čim su redovnice i redovnici u povorci izišli iz crkve, otišla je u ljekarnu i sjela da napiše pismo biskupu Henriju, moleći ga da Philemona premjesti u neki drugi samostan.

Umjesto toga, on ga je promaknuo.

Bilo je to dva tjedna nakon protjerivanja Fratra Murda. Nalazili su se u sjevernome transeptu katedrale. Ljetni je dan bio vruć, no u unutrašnjosti crkve uvijek je bilo ugodno svježije. Biskup je sjedio u izrezbarenom drvenom naslonjaču, a ostali na klupama: Philemon, Caris, arhiđakon Lloyd i kanonik Claude.

“Imenujem vas priorom Kingsbridgea”, reče Henri Philemonu.

Philemon se s velikim zadovoljstvom prepredeno nasmiješi i slavodobitno pogleda Caris.

Nju su te riječi užasnule. Dva tjedna ranije dala je Henriju opširan popis čvrstih razloga zbog kojih Philemon ne smije nastaviti imati odgovornu dužnost u ovom prioratu - od krađe zlatnog svijećnjaka nadalje. No činilo se da je pismo imalo suprotan učinak.

Već je otvorila usta da se pobuni, no Henri ju je samo prostrijelio pogledom čim je podignula ruku, pa je odlučila šutjeti i utvrditi što će

još reći. On se i dalje obraćao Philemonu. “Ovo činim unatoč, a ne zbog vašeg ponašanja, otkako ste se vratili. Zlobno izazivate nevolje i, da Crkvi očajnički ne trebaju ljudi, ne bih vas promaknuo ni za stotinu godina.”

Zašto baš sada, upita se Caris.

“Ali moramo imati priora i jednostavno se ne možemo zadovoljiti time da tu ulogu obavlja priorica, unatoč njezinim neospornim sposobnostima.”

Caris bi bilo draže da je imenovao Thomasa. No znala je da bi Thomas odbio.

Dvanaest godina ranije borba oko pitanja nasljednika priora Anthonyja ostavila je na njemu bolne tragove i tada se zarekao da se više nikada neće upuštati u izbore u prioratu. Štoviše, biskup je možda i razgovarao s Thomasom o tome, bez Carisina znanja, te doznao njegove stavove.

“No vaše je imenovanje ograničeno točno određenim uvjetima”, reče Henri Philemonu. “Kao prvo, nećete biti potvrđeni kao prior dok Kingsbridge ne stekne povelju slobodnog kraljevskog grada. Niste sposobni voditi grad i neću vas dovesti u taj položaj. Dotada, majka Caris i dalje će biti privremeni prior, a vi ćete živjeti u redovničkoj spavaonici. Palača će biti zaključana. Budete li se ponašali neprimjereno u tom razdoblju čekanja, poništiti ću vaše imenovanje.”

Činilo se da je Philemona to razljutilo i pogodilo, ali je ipak i dalje samo šutio.

Znao je da je pobijedio i nije se kanio prepirati oko pojedinosti.

“Kao drugo, imat ćete svoju riznicu, ali rizničar će biti brat Thomas, a bez njegova znanja i pristanka neće se trošiti nikakav novac, niti će se uklanjati dragocjeni predmeti. Nadalje, naložio sam podizanje novog zvonika i odobrio isplate prema rasporedu koji je pripremio Merthin Mostar. Priorat će te troškove podmirivati iz sredstava muškog samostana, a ni Philemon niti itko drugi neće imati ovlasti za mijenjanje tog aranžmana. Ne želim da se zvonik dovrši tek dopola.”

Barem će se ostvariti Merthinova želja, pomisli Caris zahvalno.

Henri se zatim obrati Caris. “Imam još jedan nalog, a on se odnosi na vas, majko priorice.”

Što sada, upita se ona.

“Pojavila se optužba o bludu.”

Caris je nepomično piljila u biskupa, razmišljajući o tome kako je vidjela njega i Claudea bez odjeće. Kako se uopće usuđuje spominjati tu temu?

On nastavi: “Ne govorim ništa o prošlosti. Ali za budućnost, neće biti moguće da priorica Kingsbridgea ima odnos s muškarcem.”

Bila bi najradije rekla: ali vi živite s ljubavnikom! No, tada je ugledala izraz Henrijeva lica. Bio je to molećiv izraz. Preklinjao ju je da ne iznese optužbu koja bi ga, znao je pouzdano, prikazala kao licemjera. Zna da je to što čini nepravedno, uvidi ona sada, ali nema izbora. U taj položaj stjerao ga je Philemon.

Ipak, bila je na kušnji, u želji da ga barem malo bočne prijekorom. No na koncu se obuzdala. Od toga ne bi bilo nikakve koristi. Henri je bio stjeran u kut i davao je sve od sebe. Caris čvrsto stisne usta.

Henri reče: “Smijem li računati na vaše jamstvo, majko priorice, da odsada nadalje neće biti apsolutno nikakvih povoda za optužbe?”

Caris spusti pogled na pod. Već je bila u ovakvoj situaciji. Još je jednom mogla birati: ili će odbaciti sve čemu teži - bolnicu, povelju slobodnog kraljevskog grada, zvonik - ili će se rastati s Merthinom. Još jednom odabrala je posao.

Uzdignuvši glavu, pogledala ga je u oči. “Da, lorde biskupe”, reče. “Dajem vam riječ.”

S Merthinom je razgovarala u bolnici, okružena drugima. Drhtala je i bila na rubu suza, ali s njim se nije mogla naći nasamo. Znala je da bi joj se odlučnost tada raspršila, da bi ga zagrlila i rekla mu koliko ga voli, obećala da će napustiti samostan i udati se za njega. Stoga mu je poslala poruku, dočekala ga na vratima bolnice i obratila mu se gotovo nehajnim glasom, ruku čvrsto prekrivenih na prsima, kako se ne bi našla na iskušenju da s ljubavlju ispruži ruku i dodirne tijelo koje toliko obožava.

Nakon što mu je objasnila biskupov ultimatum i svoju odluku, pogledao ju je kao da bi je mogao ubiti. “Ovo je posljednji put”, reče.

“Kako to misliš?”

“Učiniš li tako, bit će to trajno. Neću više čekati u nadi da ćeš mi jednog dana postati supruga.”

Imala je osjećaj da ju je svom snagom udario.

On nastavi, svakom novom rečenicom zadajući nov udarac. “Ako doista misliš to što govoriš, sada ću te pokušati zaboraviti. Trideset tri su mi godine. Pred sobom nemam čitavu vječnost - otac mi upravo umire u dobi od pedeset osam godina. Oženit ću se nekim drugim, imati još djece i biti sretan u svome vrtu.”

Slika koju joj je predočio dovela ju je na velike muke. Ugrizavši se za usnu, pokušavala je obuzdati bol, no niz lice su joj kliznule užarene suze.

On je bio neumoljiv. “Neću potratiti čitav život na ljubav prema tebi”, reče.

Imala je dojam da joj je zario nož u srce. “Odmah napusti samostan ili u njemu ostani zauvijek.”

Pokušavala ga je gledati smireno i postojano. “Neću te zaboraviti. Zauvijek ću te voljeti.”

“Ali ne dovoljno.”

Još je nekoliko dugih trenutaka šutjela. Znala je da nije tako. Njezina ljubav nije ni slaba ni nedostojna. Samo postavlja pred nju nemoguće alternative. No činilo se da nema smisla prepirati se. “Doista tako misliš?” upita ga.

“To mi se čini očitim.”

Ona kimne, iako se zapravo nije slagala. “Žao mi je”, reče. “Više nego ikada u čitavom životu.”

“I meni”, reče on, pa se okrene i iziđe iz zgrade.

Poglavlje 75.

Sir Gregory Longfellow napokon se vratio u London, ali je ponovno došao neočekivano brzo, kao da se poput lopte odbio od zidina tog velegrada. U vrijeme večere ukazao se u Tench Hallu, sav izmučen, hvatajući zrak kroz one široke nosnice, dugačke sijede kose slijepljene od znoja. Ušao je držeći se ipak ponešto manje nego inače kao da je nadređen baš svim ljudima i stvorenjima koja mu se nađu na putu. Ralph i Alan stajali su kraj prozora i pregledavali novu vrstu bodeža široke oštrice, tzv. baselard. Bez riječi, Gregory spusti visoko tijelo u Ralphov pomno izrezbareni naslonjač: što god da se točno dogodilo, i dalje je bio odviše uzvišen da pričeka poziv da sjedne.

Ralph i Alan s iščekivanjem su se zagledali u gosta. Ralphova majka nezadovoljno je otpuhnula: neuljudnost joj je uvijek smetala. Gregory na koncu reče: "Kralj ne voli neposluh." Ralph osjeti kako ga obuzima strah.

Zabrinuto je pogledao Gregoryja i upitao se što li je učinio da kralj to nekako može tumačiti kao neposluh. Na pamet mu nije palo baš ništa. Sada nervozno reče: "Žao mi je što je Njegovo Veličanstvo nezadovoljno... nadam se ne mnome."

"Ima veze s vama", reče Gregory, uz neodređenost koja je sada već iritirala.

"Kao i sa mnom. Kralj smatra da onemogućavanje ostvarenja njegovih želja služi kao negativan presedan..."

"Posve se slažem."

"Zbog toga ćemo vi i ja sutra krenuti odavde, odjahati u Earlscastle, posjetiti lady Philippu i natjerati je da se s vama vjenča."

U tome je, znači, stvar. Ralph je uglavnom osjećao olakšanje. Ne može biti odgovoran za Philippin neposluh, ako se gleda pravda - iako pravda kraljevima baš i ne znači osobito mnogo. Ali, čitajući između redaka, zaključio je da je najveća krivnja pala na Gregoryja, koji je sada bio čvrsto naumio spasiti kraljev plan i tako se iskupiti.

Na Gregoryjevu licu odražavali su se bijes i zloba. "Kad završim s njom", reče, "obećajem vam da će vas preklinjati da se uda za vas."

Ralph nije mogao ni zamisliti kako to kani postići. Kao što je istaknula i sama Philippa, ženu je moguće dovesti do oltara, ali ne i prisiliti je da kaže "Da". On sada reče: "Netko mi je rekao da Magna Carta zapravo jamči udovici pravo da odbije novi brak."

Gregory ga ošine pogledom. "Ne podsjećajte me. Ja sam pogriješio kad sam to spomenuo Njegovu Veličanstvu."

Koje prijetnje ili obećanja u tom slučaju Gregory kani upotrijebiti da slomi Philippinu volju, upita se Ralph. On osobno nije bio u stanju smisliti neki drugi način da se s njom vjenča, osim da je nasilno otme i odvede u neku zabačenu crkvu u kojoj bi obilno podmićeni svećenik prečuo njezine povike: "Ne, nikada!"

Krenuli su sutradan rano ujutro uz malenu pratnju. Bilo je vrijeme žetve i muškarci su u Sjevernom polju želi visoke stabljike raži, dok su žene išle za njima i vezale snopove.

Ralph je u posljednje vrijeme više razmišljao o žetvi nego o Philippi. Razlog se nije krio u vremenskim prilikama, koje su bile povoljne, nego u kugi. Imao je premalo zakupaca i bio gotovo bez nadničara. Mnoge su mu preoteli beskrupulozni feudalni gospodari, poput priorice Caris, koja je vabila ljude drugih gospodara nudeći više naknade i privlačna zemljišta. Ralph je već iz očaja nekima od svojih kmetova dao status slobodnih zakupaca, što je značilo da nemaju obvezu raditi na njegovoj zemlji - zbog čega je Ralphu u vrijeme žetve nedostajalo radne snage. Stoga je bilo vrlo vjerojatno da će dio uroda istrunuti na poljima.

Ali imao je dojam da će svim njegovim mukama doći kraj uspjeti se oženiti Philippom. Imat će deset puta više zemlje nego sada, kao i prihode iz još desetak drugih izvora, među njima i sudova, šuma, sajmovi i mlinovi.

A njegova obitelj ponovno će steći mjesto među plemstvom, koje joj po svemu i pripada. Sir Gerald postat će prije smrti otac jednoga grofa.

Ponovno se upitao što Gregory kani učiniti. Philippa je pred sebe postavila tešku zadaću prkošenja velikoj Gregoryjevoj volji, snazi i moćnim vezama. Ralph nipošto ne bi volio biti na njezinu mjestu, unatoč raskoši u kojoj i dalje uživa.

U Earlscastle su stigli nešto prije podneva. Zvuk vrana koje se prepiru na kruništima bedema Ralpa je uvijek podsjećao na vrijeme koje je ondje proveo kao štitonoša u službi grofa Rolanda - bilo je to najsretnije razdoblje njegova života, kako mu se ponekad činilo. No sada, bez grofa, ondje su vladali mir i tišina. Nije bilo šitonoša koji se u donjem dijelu kompleksa upuštaju u nasilne igre, nije bilo borbenih konja koji otpuhuju i topću dok ih timare i s njima vježbaju ispred staje, nije bilo vojnika koji kockaju na stubama kule.

Philippa je bila u staromodnoj glavnoj dvorani s Odilom i malobrojnim pomoćnicama. Majka i kći zajedno su radile na jednoj tapiseriji, sjedeći jedna do druge na klupi ispred tkalačkog stana. Činilo se da će na njoj, kad je dovrše, biti neki šumski prizor. Philippa je tkala smeđe niti za stablo, a Odila svijetlozelene za lišće.

“Vrlo zgodno, ali treba joj još života”, reče Ralph vedro i srdačno. “Pokoja ptica i zec, možda i neki pas u lovu na jelena.”

Philippa je, kao i uvijek, bila posve imuna na njegov šarm. Ustala je i povukla se, za korak-dva, kao da je ustuknula od njega. Djevojka se povela za njezinim primjerom. Ralph primijeti da su majka i kći jednako visoke. Philippa upita:

“Zašto ste došli ovamo?”

Neka ti bude, pomisli Ralph kivno. Napola se okrenuo od nje. “Sir Gregory vam treba nešto priopćiti”, reče, pa priđe prozoru i zagleda se van, kao da se dosađuje.

Gregory službeno pozdravi dvije žene, govoreći kako se nada da im posjet ne smeta. Bila je to obična glupost - živo mu se fućkalo za njihovu privatnost - no činilo se da je ljubazan pristup malko smekšao Philippu, koja im je ponudila da sjednu. On potom reče: “Kralj se ljuti na vas, grofice.”

Philippa pogne glavu. “Uistinu mi je neizmjereno žao što sam razočarala Njegovo Veličanstvo.”

“Svog odanog slugu, Ralpa, kralj želi nagraditi tako što će mu dati titulu grofa od Shiringa. Istodobno, vama će podariti mladog i snažnog supruga, te dobrog očuha vašoj kćeri.” Philippa zadrhti od jeze, no Gregory se nije obazirao.

“Posve ga je zbunio vaš tvrdokorni prkos.”

Philippa se doimala prestrašeno, i to s razlogom. Sve bi bilo drukčije da ima brata ili strica koji bi se za nju založio, no kuga joj je pokosila cijelu obitelj. Kao žena bez muškog srodnika, nije imala nikoga tko bi je zaštitio od kraljeva gnjeva.

“Što će učiniti?” upita bojažljivo.

“Nije spomenuo riječ ‘izdaja’.. barem zasad.”

Ralph baš nije bio siguran da Philippu u pravnome smislu mogu optužiti za izdaju, no zbog te je opasnosti ipak problijedjela.

Gregory nastavi: “Zamolio me da vas, za početak, pokušam urazumiti.”

Philippa reče: “Dakako, kralj smatra brak političkim pitanjem...”

“Jer i jest političko pitanje”, prekine je Gregory. “Kad bi se, primjerice, vaša prelijepa kći zaljubila u šarmantnog sina kuhinjske pomoćnice, vi biste joj, kao i ja sada vama, rekli da se jedna plemkinja ne može udati za muškarca koji joj se sviđa. Zaključali biste je u sobu, a mladića dali šibati pod njezinim prozorom, sve dok je se zauvijek ne odrekne.”

Philippa je izgledala uvrijeđeno. Nije voljela da joj lekcije o dužnostima koje ima na svom položaju, dijeli jedan običan odvjetnik. “Posve su mi jasne dužnosti aristokratske udovice”, reče svisoka. “Grofica sam, a i baka mi je bila grofica, kao i sestra, dok nije umrla od kuge. Ali brak nije isključivo politika. Brak je i stvar srca. Mi žene prepuštamo se na milost i nemilost muškarcima koji su naši gospodari i kojima je dužnost mudro odlučivati o našoj sudbini. Stoga se molimo za to da se ono što osjećamo u srcu neće posve zanemariti. Takve molbe obično nailaze na razumijevanje.”

Ralph je jasno vidio da je uzrujana, ali se i dalje kontrolirala, i dalje je bila prepuna prijezira. Riječ “mudro” bila je ubojito sarkastična.

“U uobičajenim vremenima možda biste i bili u pravu, no ovo su neobična vremena”, uzvratil Gregory. “Kad kralj traži osobu prikladnu za grofovsku titulu, oko sebe vidi desetak mudrih, snažnih i energičnih muškaraca, koji su mu odani i koji mu silno žele služiti na sve moguće načine. Svakoga od njih s punim pouzdanjem može imenovati grofom. No sada, kad su toliki od najboljih ljudi pali kao

žrtve kuge, kralj je poput domaćice koja kasno poslije podne dolazi do prodavača ribe - prisiljen je uzeti što god se nudi.”

Ralph je jasno uočio snagu takve argumentacije, ali se osjetio i uvrijeđenim.

Ipak, pretvarao se da nije ništa primijetio.

Philippa je sada promijenila pristup. Pozvavši jednu sluškinju, rekla je:

“Donesi nam vrč najboljeg gaskonjskog vina, molim. A sir Gregory će kod nas objedovati, pa pripremi ovogodišnju janjetinu, s češnjakom i ružmarinom.”

“Svakako, miledi.”

Gregory reče: “Neopisivo ste ljubazni, grofice.”

Philippa nije bila u stanju koketirati. Jednostavno se nije mogla pretvarati da iskazuje jednostavno gostoprimstvo, bez skrivenih motiva. Odmah se vratila na glavnu temu. “Sire Gregory, moram vam reći da se moje srce, moja duša i čitavo moje biće snažno protive mogućnosti sklapanja braka sa sirom Ralphom Fitzgeraldom.”

“Ali zašto?” upita Gregory. “Muškarac je, kao i svi ostali.”

“Ne, nije”, reče ona.

ORalphu su razgovarali kao da nije u istoj prostoriji, na način koji ga je duboko vrijeđao. Ali Philippa je bila očajna i pripravna reći bilo što. A njega je zanimalo što joj je to u vezi s njim toliko odbojno.

Načas je zašutjela, pokušavajući se pribрати. “Ako kažem silovatelj, mučitelj, ubojica... te se riječi jednostavno doimaju odveć apstraktnima.”

Ralph je ostao posve zatečen. Samog sebe nije doživljavao ni približno tako.

Dakako da je u kraljevoj službi mučio ljude i silovao je Annet, a dok je bio odmetnik ubio je više muškaraca, žena i djece... No Philippa barem, tješio se sada, nije, kako se činilo, zaključila da je upravo on bio onaj napadač s kapuljačom koji je ubio Tilly, svoju vlastitu suprugu.

Philippa nastavi: “Ljudska bića u sebi imaju nešto što im onemogućuje da čine takve stvari. Riječ je o sposobnosti... ne, o nezaobilaznoj nužnosti koja nas tjera da osjetimo tuđu bol. I toga se ne možemo osloboditi. Vi, sire Gregory, ne biste mogli silovati ženu,

jer biste osjećali njezinu bol i patnju, patili biste s njom i to bi vas natjeralo da popustite. Iz istog razloga ne biste mogli mučiti, ni ubiti. Onaj tko nema sposobnost da osjeti tuđu bol, nije čovjek, iako možda hoda na dvjema nogama i govori engleski.” Nagnula se naprijed i spustila glas, no Ralph ju je i unatoč tome posve dobro čuo. “A ja neću leći u postelju sa životinjom.”

Ralph sada plane: “Nisam životinja!”

Očekivao je da će ga Gregory poduprijeti. Umjesto toga, Gregory se držao kao da popušta. “Je li to vaša konačna odluka, lady Philippa?”

Ralph nije mogao vjerovati. Hoće li Gregory pustiti da to samo tako završi, kao da je možda samo napola istinito?

Philippa odgovori Gregoryju: “Od vas tražim da pođete kralju i kažete mu kako sam njegova odana i poslušna podanica, te kako žudim za time da steknem njegovu naklonost, ali da se ne mogu udati za Ralpa, čak i da mi to zapovjedi arkandeo Gabrijel.”

“Tako...” reče Gregory i ustane. “Nećemo ostati na objedu.”

I to je sve? Ralph je cijelo vrijeme očekivao da će Gregory izvesti nekakvo čudo, izvući tajno oružje, nekakav neodoljivi oblik mita ili prijetnje.

Je li moguće da taj genijalni sudski odvjetnik nema ništa u tom skupom brokatnom rukavu?

Činilo se da je Philippa podjednako zatečena neočekivano naglim prekidom rasprave.

Gregory priđe vratima. Ralph nije imao izbora, te je pošao za njim. Philippa i Odila pratile su ih pogledima, ne znajući što da misle o tako smirenom odlasku.

Dvorske su dame ušutjele.

Philippa reče: “Molim vas, zauzmite se kod kralja i zamolite ga da bude milosrdan.”

“Hoće, mileđi”, reče Gregory. “Ovlastio me da vam kažem da vas, s obzirom na vašu tvrdokornost, neće prisiljavati da se udate za muškarca kojeg prezirete.”

“Hvala!” usklikne ona. “Spasili ste mi život.”

Ralph već otvori usta, želeći se pobuniti. Bio je dobio posve određeno obećanje! Za tu je nagradu počinio svetogrđe i ubojstvo.

Ne mogu mu to sada valjda oduzeti...?

No prvi se oglasio Gregory. "Umjesto toga", reče, "kralj naređuje da se Ralph oženi vašom kćeri." Zastao je i rukom pokazao prema visokoj petnaestogodišnjakinji koja je stajala uz majku. "Odilom", reče još, kao da je nužno naglasiti na koga točno misli.

Philippa šokirano ispusti zrak iz pluća. Odila krikne.

Gregory se nakloni. "Objema želim ugodan dan."

Philippa usklikne: "Čekajte!"

Ne obazirući se, Gregory iziđe.

Osupnut, Ralph pođe za njim.

Gwenda se probudila umorna. Bilo je vrijeme žetve i ona je cijele beskonačno duge kolovoske dane provodila u poljima. Wulfric je neumorno zamahivao srpom od svitanja do sumraka i žeo žito. Gwendina je zadaća bila vezati snopove.

Po čitave dane pognuta je skupljala stabljike, saginjala se i skupljala, tako da joj se već činilo da joj leđa upravo gore od boli. Kad bi postalo premračno i više se nije vidjelo, teturala bi kući i s nogu padala u krevet, prepuštajući obitelji da se prehrani kako zna i umije, onim što uspiju pronaći u ormariću.

Wulfric se budio u zoru, a njegovo pomicanje uspijevalo je prodrijeti u Gwendin duboki san. S mukom je ustajala. Svima je trebao dobar doručak, pa bi stavljala na stol hladnu ovčetinu, kruh, maslac i jako pivo. Desetogodišnji Sam je ustajao sam, no Davyja, kojem je bilo tek osam godina, trebalo je buditi snažnim drmanjem i potezanjem na noge.

"Ovakvo imanje nikada nisu obrađivali samo jedan čovjek i njegova žena", reče Gwenda mrzovoljno dok su jeli.

Wulfric ju je iritirao svojim optimizmom. "Ti i ja smo sami obavili žetvu one godine kad se urušio most", reče vedro.

"Tada sam bila dvanaest godina mlađa."

"Ali sada si ljepša."

Nije bila nimalo raspoložena za galantne komplimente. "Čak i dok su ti bili živi otac i brat u vrijeme žetve uzimali ste nadničare."

"To nije važno. Zemlja je naša i mi smo posijali usjeve, pa ćemo imati korist od žetve, umjesto da samo dobijamo plaću od penija na

dan. Sto više budemo radili, više ćemo dobiti. Nisi li to oduvijek željela?”

“Oduvijek sam željela biti neovisna i samodovoljna, ako si na to mislio.” Prišla je vratima. “Zapadnjak i par oblaka na nebu.”

Na Wulfricovu licu pojavio se zabrinut izraz. “Trebaju nam još dva-tri dana bez kiše.”

“Mislim da će toliko izdržati. Hajdemo, momci, vrijeme je da pođemo u polje.

Možete jesti usput.” Već je spremala kruh i meso u vreću za objed kad se na vratima, šepajući, pojavio Nate Glavar. “O ne!” reče ona. “Ne danas - samo što nismo dovršili žetvu!”

“I gospodar mora dovršiti žetvu”, reče načelnik.

S Nateom je došao i njegov desetogodišnji sin, Jonathan, poznat pod nadimkom Jonno, koji se odmah počeo kreveljiti i rugati Samu.

Gwenda reče: “Daj nam još tri dana na našoj vlastitoj zemlji.”

“Nemoj se ni truditi raspravljati o tome”, reče Nate. “Gospodaru dugujete jedan dan u tjednu, a dva u vrijeme žetve. Danas i sutra žet ćete njegov ječam u Brookfieldu.”

“Drugi se dan inače obično oprašta. To je dugogodišnja praksa.”

“Bila je, u doba kad je radne snage bilo u izobilju. Gospodar je sada na rubu beznađa. Toliki su se ljudi domogli slobodnog zakupništva da gotovo nema koga angažirati za žetvu.”

“Znači da su oni koji su pregovarali s tobom i tražili da ih se oslobodi uobičajenih dužnosti, zapravo nagrađeni, dok su ljudi poput nas, koji su prihvatili stare uvjete, kažnjeni s dvostruko više rada na gospodarevoj zemlji.”

Pogleda prepunog optužbe okrenula se prema Wulfricu, prisjećajući se kako se uopće nije obazirao kad mu je rekla da još pregovara s Nateom.

“Tako nekako”, reče Nate bezosjećajno.

“Dovraga”, reče Gwenda.

“Ne psuj”, reče Nate. “Dobit ćete besplatan objed. Bit će pšeničnog kruha, a dolazi i svježa bačva piva. Nije li to dovoljno razloga da se malo raduješ?”

“Sir Ralph daje zob konjima koje kani jahati do iznemoglosti.”

“Nemojte se dugo zadržavati!” Nate iziđe.

Njegov sin, Jonno, isplazi Samu jezik. Sam pojuri za njim, no Jonno mu se izmakne i odjuri za ocem.

Gwenda i njezina obitelj umorno su se preko polja uputili do mjesta na kojem se Ralphov ječam lelujavao na povjetarcu. Uхватili su se posla. Wulfric je žeo, a Gwenda vezala. Sam je išao za njima i skupljao zaostale stabljike koje bi njoj promakle, sve dok ne bi skupio dovoljno za jedan snop, a onda ih donio njoj da ih poveže. David je imao malene i spretne prste, pa je od stabljika pleo čvrste poveze za snopove. Ostale obitelji koje su još radile po starom sustavu zakupništva, mukotrpno su žele uz njih, dok su pronicljiviji kmetovi želi vlastite usjeve.

Kad je sunce doseglo najvišu točku, Nate se dovezao zaprežnim kolima koja su u stražnjem dijelu imala bačvu. Kao što je bio i obećao, svakoj je obitelji dao veliki i slasni, svježi pšenični kruh. Svi su se najeli, a odrasli su se zatim ispružili da se odmore u hladu, dok su se djeca igrala.

Gwenda je upravo tonula u san kada je začula dječji vrisak. Po glasu je znala da ne vrišti niti jedan od njezinih sinova, ali je ipak skočila na noge. Vidjela je kako se njezin Sam tuče s Jonnom. Iako su bili približno iste dobi i veličine, Sam je Jonna bio oborio na tlo, te ga je nemilice udarao šakama i nogama. Gwenda je krenula prema dječacima, no Wulfric je bio brži, te je jednom rukom ščepao Sama i odvuкао ga od drugog dječaka.

Gwenda je zdvojno pogledala Jonna. Dječaku su krvarili usta i nos, a lice mu je oko jednog oka bilo upaljeno i već natečeno. Držao se za trbuh, stenjao i plakao.

Gwenda je mnogo puta vidjela dječачke tučnjave, no ovo je bilo nešto drugo.

Jonno je bio pretučen.

Gwenda se zagleda u svog desetogodišnjeg sina. Na licu mu se nije vidjelo ništa: činilo se da mu Jonno nije uspio zadati ni jedan jedini udarac. Sam ničim nije pokazao da mu je žao zbog toga što je učinio. Štoviše, činilo se da samozadovoljno uživa u nečemu što smatra velikom pobjedom. Taj izraz lica bio joj je nekako neodređeno poznat. Stoga je stala razmišljati o tome na koga je podsjeća. Nije joj

trebalo dugo da dozove u sjećanje lice na kojem je vidjela isti izraz nakon što je taj čovjek nekoga premlatio.

Isti izraz vidjela je na licu Ralpa Fitzgeralda, Samova stvarnog oca.

* * *

Dva dana nakon što su Ralph i Gregory posjetili Earlscastle, lady Philippa došla je u Tench Hall.

Ralph je već bio razmišljao o mogućnosti da se oženi Odilom. Bila je to prelijepa mlada djevojka, no takve zgodne djevojke u Londonu se prodaju za nekoliko penija. Ralph je već imao iskustva u braku s osobom koja je još praktički dijete. Nakon što je nestalo početnog uzbuđenja, samo mu je dosađivala i k tome ga još iritirala.

Neko se vrijeme pitao bi li se mogao oženiti Odilom i usput dobiti i Philippu.

Privlačila ga je pomisao na to da bi mogao imati kći kao suprugu, a majku zadržati kao ljubavnicu. Možda bi ih čak mogao imati i zajedno. Jednom je u Calaisu istovremeno općio s jednim takvim parom prostitutki, majkom i kćeri, a taj element incesta pojačao mu je uzbuđenje upravo zbog izopačenosti.

Ipak, kad bi bolje razmislio, znao je da do toga neće doći. Philippa nikada neće pristati na takav raspored. Možda bi mogao smisliti načine na koje bi je na to mogao navesti, no nju nije bilo jednostavno zastrašiti. "Ne želim se oženiti Odilom", rekao je Gregoryju dok su se vraćali iz Earlscastlea.

"Neće biti potrebe", rekao je tada Gregory, ali nije htio reći više od toga.

Philippa je doputovala s jednom svojom dvorskom damom, te tjelesnim čuvarom, ali bez Odile. Ulazeći u Tench Hall, nije se držala ponosno kao inače. Ne izgleda čak ni onoliko lijepo, pomisli Ralph: bilo je očito da dvije noći nije spavala.

Oni su upravo bili sjeli za objed: Ralph, Alan, Gregory, nekolicina štitonoša, te jedan načelnik dobra. Philippa je bila jedina žena u prostoriji.

Prišla je Gregoryju.

Uljudnosti koju je iskazao prigodom ranijeg susreta više nije bilo. Nije ustao, nego ju je prostački odmjerio od glave do pete, kao da je

neka sluškinja koja se došla na nešto potužiti. “Onda?” reče on na koncu.

“Udat ću se za Ralpa.”

“Oh!” usklikne on, hineći iznenađenost. “Doista?”

“Da. Radije nego da žrtvujem kćer, ja ću se udati za njega.”

“Miledi”, započne on sarkastično, “vi kao da smatrate da vas je kralj doveo do stola pretrpanog raznim jelima, pa je zatražio od vas da odaberete ono koje vam je najdraže. Griješite. Kralj ne pita što se vama sviđa. Kralj zapovijeda. Oglušili ste se o jednu zapovijed, pa je izdao drugu. Nije vam dao mogućnost da birate.”

Ona spusti pogled. “Ispričavam se zbog svog postupka. Molim vas da mi poštedite kći.”

“Kad bi ovisilo o meni, odbio bih tu molbu, u znak kazne za vašu nepopustljivost. No možda biste se trebali obratiti siru Ralpu.”

Ona pogleda Ralpa. U njezinim očima ugledao je gnjev i očaj. To ga je uzbudilo. Pred njim je bila najnadmenija žena koju je ikada upoznao, a on joj je slomio ponos. Želio je s njom leći odmah sada, na licu mjesta.

Ali priča još nije bila završila.

Upita je: “Nešto mi želite reći?”

“Ispričavam se.”

“Dodite ovamo.” Ralph je sjedio na čelu stola. Prišla mu je i zaustavila se kraj njega. On je milovao lavlju glavu izrezbarenu na naslonu za ruku. “Nastavite”, reče.

“Žao mi je što sam vas ranije odbila. Željela bih povući sve što sam rekla.

Prihvaćam vašu prosidbu. Udat ću se za vas.”

“Ali nisam vas ponovno zaprosio. Kralj mi je odredio da se oženim Odilom.”

“Zamolite li kralja da se vrati na početni plan, uvjeren sam da će vam ispuniti molbu.”

“I to sada tražite od mene.”

“Da.” Pogledala ga je u oči i progutala posljednje poniženje. “Molim vas..

Preklinjem vas. Molim vas, sire Ralphe, molim vas da postanem vaša supruga.”

Ralph ustane i odgurne naslonjač iza leđa. “U tom me slučaju poljubite.”

Ona zatvori oči.

On je zagrljio lijevom rukom i privuče. Poljubio joj je usne. Predala mu se mehanički i nepomično. On joj desnom rukom stisne dojku. Bila je čvrsta i puna, onakva kakvu je oduvijek i zamišljao. Spustio je ruku niz njezino tijelo i zaustavio je između njezinih nogu. Lecnula se, ali je bez otpora ostala u njegovu zagrljaju, a on je pritisnuo dlan na mjesto gdje su joj se spajala bedra. Uhvatio ju je za Venerin brežuljak, dlanom obuhvativši taj podatni trokut.

A onda, i dalje u tom položaju, odvojio je usta od njezinih usana i pogledao prijatelje okupljene oko stola.

Poglavlje 76.

U isto vrijeme kada je Ralph postao grof od Shiringa, mladić po imenu David Caerleon postao je grof od Monmoutha. Bilo mu je tek sedamnaest godina i bio je u dosta dalekom srodstvu s preminulim grofom kojeg je naslijedio, a sve bliskije nasljednike titule bila je pokosila kuga.

Nekoliko dana prije Božića te godine, biskup Henri služio je misu u katedrali u Kingsbridgeu radi blagoslova dvojice novih grofova. Nakon toga, David i Ralph bili su počasni gosti na banketu koji je Merthin priredio u cehovskoj vijećnici.

Obrtnici su ujedno slavili i povelju slobodnog kraljevskog grada, koju je kralj dodijelio Kingsbridgeu.

Ralph je smatrao da je David imao iznimnu sreću. Mladac nikada nije bio nigdje izvan kraljevstva, nikada se nije borio u nekoj bitki, a ipak je kao sedamnaestogodišnjak postao grof. Ralph je s kraljem Eduardom prešao čitavu Normandiju, iz bitke u bitku nosio glavu u torbi, izgubio tri prsta, te u kraljevoj službi počinio nebrojene grijeha, a postao je grof tek kao tridesetdvogodišnjak.

Ipak, napokon je uspio, te je za stolom sjedio kraj biskupa Henrija, u skupome kaputu od brokata, prošaranom zlatnim i srebrnim nitima. Ljudi koji su ga poznavali pokazivali su ga neznancima, bogati obrtnici sklanjali su mu se s puta i s poštovanjem ga pozdravljali u prolasku, dok je sluškinji koja mu je točila vino, zadrhtala ruka. Njegov otac, sir Gerald, sada prikovan za postelju, ali ipak u silnoj i ustrajnoj želji da se još održi na životu, rekao je: "Ja sam potomak jednog grofa i grofov otac. Zadovoljan sam."

Sve je to donosilo Ralphu neizmjereno zadovoljstvo.

Ralph je htio što prije razgovarati s Davidom o problemu nadničara. Problem je bio nešto manji sada kad je završila žetva i nakon što je dovršeno jesensko oranje: u ovo doba godine dani su kratki, a vrijeme hladno, pa se na poljima ionako ne može mnogo toga raditi. Nažalost, čim započne proljetno oranje i tlo postane dovoljno meko za sjetvu, ponovno će se pojaviti problemi: nadničari

će početi zahtijevati više naknade, a ako im odbiju povišicu, protuzakonito će pobjeći nekim ekstravagantnijim poslodavcima.

To se moglo spriječiti jedino tako da se plemstvo zajednički postavi nepopustljivo i odlučno, da odbije zahtjeve za povišicama i odbije zaposliti odbjegle nadničare. Upravo je to Ralph htio reći Davidu.

No novi grof od Monmoutha nije pokazivao ni najmanju sklonost razgovoru s Ralphom. Više ga je zanimala Ralphova pokćerka, Odila, njegova vršnjakinja.

Koliko je Ralph uspio razabrati, njih su se dvoje poznavali od ranije: Philippa i njezin prvi suprug, William, često su bili gosti u dvorcu, kada je David ondje bio štitonoša u službi staroga grofa. Što god se ranije zbilo između njih dvoje, sada su bili prijatelji: David je živahno pričao, a Odila upijala svaku riječ - slažući se s njegovim stavovima, diveći se njegovim pričama i smijući se njegovim šalama.

Ralph je oduvijek zavidio muškarcima koji su uspijevali općiniti žene. Tu je sposobnost imao njegov brat, pa je tako i uspijevaio privući najljepše žene, iako je bio nizak i neugledan muškarac crvene kose.

Ipak, Ralph je žalio Merthina. Još od dana kada je grof Roland uzeo Ralpa za štitonošu, a Merthina osudio na ulogu tesareva naučnika, Merthinova je sudbina bila zapečaćena. Iako je Merthin bio stariji, upravo je Ralphu sudbina namijenila da postane grof. Merthin, koji je sada sjedio s druge strane grofa Davida, morao se zadovoljiti tek ulogom cehovskog načelnika - i svojim šarmom.

Ralph nije uspijevaio šarmirati ni vlastitu suprugu. Ona s njim gotovo nije ni razgovarala. Više riječi imala je za njegova psa.

Kako je uopće moguće, pitao se Ralph, da čovjek tako silno želi nešto kao što je on želio Philippu, pa da onda bude toliko nezadovoljan nakon što mu se želja ispuni? Za njom je žudio još od doba kada je bio devetnaestogodišnji štitonoša.

Sada, tri mjeseca nakon vjenčanja, svim je se srcem želio nekako riješiti.

Ipak, teško se mogao na nešto potužiti. Philippa je činila sve što se očekivalo od jedne supruge. Djelotvorno je vodila kućanstvo, kao

što je to činila još otkako je njezin prvi suprug postao grof, nakon bitke kod Crécyja.

Naručivala je zalihe, podmirivala račune, brinula za odjeću i vatru, a hrana i vino uredno su stizali na stol. Podvrgla se i Ralphovim seksualnim prohtjevima.

Mogao je činiti što god je htio: derati joj odjeću, nimalo nježno gurati prste u nju, uzimati je u stojećem položaju ili s leđa - nikada se nije tužila.

Ali nije uzvraćala njegove dodire. Nikada nije ni pomaknula usne u dodiru s njegovima, jezik joj nikada nije ušao u njegova usta, nikada mu nije pogladila kožu. Pri ruci je uvijek držala bočicu bademova ulja, te je podmazivala tijelo koje uopće nije reagiralo kad bi on poželio seks. Ležala bi nepomično poput leša, dok je on stenjao na njoj. Čim bi sišao s nje, odlazila se prati.

U vezi s brakom pozitivno je bilo jedino to što je Odila nekako zavoljela malenog Gerryja. To je dijete potaknulo u njoj majčinski instinkt u nastajanju.

Obožavala je razgovarati s njim, pjevati mu pjesmice i uspavljivati ga. Pružala mu je toplu majčinsku ljubav i brižnost kakvu nikada ne bi dobio od plaćene dadilje.

Ipak, Ralph je zbog svega žalio. Philippino zamamno tijelo, u koje je godinama čeznutljivo piljio, sada mu je bilo odvratno. Već je tjednima nije ni taknuo, a vjerojatno više i neće. Gledao je te velike dojke i zaobljene bokove i žudio za Tillynim tankim udovima i djevojačkom kožom. Žalio je za Tilly, koju je ubio dugačkim oštrim nožem, oštricom koja joj je kroz rebra prodrila do srca. Bio je to grijeh koji se nije usudio priznati. Koliko će, pitao se ojađeno, zbog toga patiti u čistilištu?

Biskup i njegovi kolege bili su se smjestili u priorovoj palači, a grof od Monmoutha sa svitom zauzeo je gostinske sobe u prioratu, pa su se Ralph, Philippa i njihovi sluge morali smjestiti u neku gostionicu. Ralph je bio odabrao Zvono, obnovljeni lokal u vlasništvu njegova brata. Bila je to jedina troetažna kuća u Kingsbridgeu, s velikim otvorenim prostorom u prizemlju, ženskom i muškom zajedničkom spavaonicom na katu, te šest skupih odvojenih gostinskih soba na drugome katu. Po završetku banketa, Ralph i

njegovi ljudi preselili su se u gostionicu, gdje su se smjestili ispred vatre, naručili još vina i počeli kockati.

Philippa je ostala u prioratu, gdje je razgovarala s Caris i nadgledala Odilu koja se još družila s grofom Davidom.

Ralph i njegovi ljudi privukli su hrpu mladih muškaraca i žena, koji bi se uvijek okupljali oko plemića široke ruke. Ralph je malo-pomalo zaboravio probleme, obuzet opojnom mješavinom pića i kockarskog uzbuđenja.

U jednom trenutku primijetio je neku ženu svijetle kose koja ga je promatrala sa žudnjom u očima, dok je na kocki vedro gubio hrpice srebrnih novčića. Pozvao ju je da sjedne do njega na klupu, a ona mu je

rekla da se zove Ella. U napetim trenucima hvatala ga je za koljeno, kao da ju je posve obuzela uzbudljiva igra, iako je po svoj prilici točno znala što čini - žene to najčešće dobro znaju.

On se malo-pomalo zasitio igre, te je svu pozornost usmjerio na nju. Njegovi ljudi i dalje su kockali, a on je upoznavao Ellu. Bila je sve ono što Philippa nije bila: vesela i sretna, seksi, te opčinjena Ralphom. Često je dodirivala i njega i sebe - uklanjala kosu s lica, pa ga tapšala po ruci, zatim se rukom hvatala za vrat, pa ga zaigrano gurala po ramenu. Činilo se da je silno zanimaju njegova iskustva iz Francuske.

Najviše od svega Ralphu je zasmatalo kada je u gostionicu ušao Merthin i sjeo kraj njega. Merthin nije vodio Zvono - lokal je bio iznajmio najmlađoj kćeri Betty Pekarice - ali se svakako želio uvjeriti da će zakupac biti vrlo uspješan, te je upitao Alpha je li mu ondje sve po volji. Ralph mu je predstavio djevojku s kojom je bio u društvu, a Merthin je rekao; "Da, znam Ellu", nekako s visoka i za njega neuobičajeno neljubazno.

Bilo je to tek treći ili četvrti put da su se braća vidjeli nakon Tillyne smrti. U ranijim prigodama, kao na primjer na vjenčanju Alpha i Philippe, gotovo nije bilo vremena za razgovor. No Ralph je ipak, po Merthinovu pogledu, znao kako njegov brat sumnja da je upravo on ubio Tilly. Ta neizgovorena sumnja sada je u svakom trenutku lebdjela između njih. Iako je nikada nisu spomenuli, jednako tako nisu je mogli ni zanemariti: bila je poput krave u skućenoj

potleušici nekog siromašnog seljaka. Spomene li netko od njih tu temu, Ralph je bio uvjeren da nakon toga više nikada neće razgovarati.

Te su večeri, kao po nekom prešutnom dogovoru, ponovno izmijenili tek nekoliko besmislenih fraza, nakon čega je Merthin otišao, izgovarajući se kako još ima posla. Ralph se načas upitao kakav ga to posao čeka u sumrak prosinačke večeri. Doista nema pojma o tome kako Merthin provodi dane. Ne ide u lov, nema veliko društvo, ne služi kralju. Je li moguće po cijeli dan, i to svaki dan, izrađivati nacрте i nadgledati majstore na gradilištima? Takav bi život Ralpa izludio. A zbunjivalo ga je i to koliko novca, kako mu se činilo, Merthin zarađuje od svojih poslovnih projekata. Ralpu je novac nedostajao čak i kad je bio gospodar Tencha. Merthinu nekako nikada nije nedostajao.

Ralph ponovno posveti svu pozornost Elli. "Moj je brat malko mrzovoljan", reče kao da se ispričava.

"Razlog je to što već pola godine nije bio sa ženom." Stala se smijuljiti. "Ranije je ševio prioricu, ali ona ga je morala odbaciti, nakon Philemonova povratka."

Ralph je glumio šokiranost. "Redovnice se ne bi trebale ševiti."

"Majka Caris divna je žena - ali svrbi je... to se vidi i po tome kako hoda."

Ralpa je uzbudila takva ženska otvorenost. "To je jako loše za muškarca", reče, nastavljajući igru, "kad je tako dugo bez žene."

"I ja mislim."

"Dolazi do... oteknuća."

Ona nakrivi glavu u stranu i uzdigne obrve. On spusti pogled u svoje krilo, a ona pogleda u istom smjeru. "O, Bože", reče. "To mora biti neugodno." Ona mu položi ruku na uzdignuti penis.

U tom trenutku pojavila se Philippa.

Ralph zastane kao paraliziran. Osjećao je krivnju i strah, ali je istodobno bio i bijesan na sebe, zbog činjenice da mu je stalo do toga vidi li Philippa što radi.

Ona reče: "Idem gore... oh."

Ella ga nije ispuštala iz ruke. Štoviše, nježno mu je stiskala penis, istodobno gledajući Philippu i slavodobitno joj se smiješeci.

Philippa porumeni. Na licu su joj se jasno ocrtavali stid i gađenje.

Ralph nešto zausti, no onda shvati da ne zna što bi rekao. Nije imao namjeru ispričati se toj oštrokondži, jer je smatrao da je sama kriva za takvo poniženje.

Ali usto se osjećao i pomalo glupo, dok je tako sjedio s nekakvom droljicom koja ga drži za ud, dok njegova supruga, grofica, s nelagodnom stoji ispred njih.

Prizor je ostao zamrznut tek na trenutak. Ralph je nekako prigušeno zastenjao, Ella se stala hihotati, a Philippa je zdvojno i s gađenjem izustila: "Oh!".

Potom se okrenula i udaljila, glave uzdignute neprirodno visoko. Pošla je do širokog stubišta i krenula gore, skladna poput srne na kakvom obronku, te iščeznula, a da se nije ni osvrnula.

Ralph je osjećao mješavinu bijesa i stida, iako je samog sebe uvjeravao da nema razloga ni za jedno ni za drugo. No zanimanje za Ellu sada mu je vidno splasnulo, pa joj je odmaknuo ruku.

"Popij još malo vina", reče ona, točeći iz vrča na stolu. No Ralph je osjetio kako ga počinje boljeti glava, pa je samo odgurnuo drvenu šalicu.

Ella ga odlučno uhvati za ruku i prigušenim, toplim glasom reče: "Nemoj me ostaviti sada kad si me svu, znaš... uzbudio."

On otrese njezinu ruku i ustane.

Na njezinu licu pojavio se nesmiljen izraz kad je rekla: "No, dobro, ali bit će najbolje da mi daš neku naknadu."

On uvuče ruku u kesu i izvadi šaku srebrnih penija. I ne pogledavši Ellu, istresao je novac na stol, ne razmišljajući o tome je li dao previše ili premalo.

Ona počne žurno skupljati kovanice.

Ralph se udalji od stola i pođe na kat.

Philippa je sjedila na krevetu, leđima uspravno naslonjena na uzglavlje. Bila je izula cipele, ali je i dalje bila svečano odjevena. Prostrijelila ga je pogledom punim optužbe.

On reče: "Nemaš se pravo ljutiti na mene!"

"Ne ljutim se", reče ona. "Ali ti se ljutiš."

Uvijek je znala tako izokrenuti riječi da ona bude u pravu, a on u krivu.

Prije nego što je uspio smisliti odgovor, ona reče: “Želiš li da te napustim?”

Zapanjeno je piljio u nju. Takvo što ni u snu nije očekivao. “A kamo bi otišla?”

“Ovamo”, reče ona. “Neću postati redovnica, ali bih ipak mogla živjeti u samostanu. Povala bih tek najnužnije ljude: sluškinju, pisara i ispovjednika. Već sam razgovarala s majkom Caris, a ona nema ništa protiv.”

“To je učinila i moja prva supruga. Što će ljudi pomisliti?”

“Mnoge plemkinje se u nekoj životnoj fazi povlače u samostan, bilo privremeno, bilo trajno. Ljudi će misliti da si me odbacio jer više ne mogu zanijeti - što je vjerojatno i točno. Osim toga, zar ti je stalo do toga što ljudi govore?”

Na trenutak mu je sinulo kako će mu biti žao što Gerry ostaje bez Odile. No mogućnost da se oslobodi Philippine oholosti i kritičnosti bila je neodoljiva. “U redu, što te uopće može spriječiti? Tilly nije tražila dopuštenje.”

“Prvo se želim pobrinuti za Odilino vjenčanje.”

“Za koga?”

Ona ga pogleda kao da je neizrecivo glup.

“Oh...” izusti on. “Pretpostavljam za mladog Davida.”

“Zaljubljen je u nju, a ja držim da jedno drugome odgovaraju.”

“Još je maloljetan - morat će tražiti kraljevo dopuštenje.”

“Zato ti to i spominjem. Hoćeš li poći s njim do kralja i založiti se za taj brak?”

Učiniš li mi to, kunem ti se da od tebe više nikada neću ništa tražiti. Ostavit ću te posve na miru.”

Od njega ne traži nikakvu žrtvu. Savezništvo s Monmouthom Ralphu bi moglo samo koristiti. “I napustit ćeš Earlscastle i preseliti se u samostan?”

“Da, čim se Odila uda.”

To je svršetak jednog sna, shvati Ralph, ali sna koji se u međuvremenu pretvorio u neugodnu i sumornu stvarnost. Stoga može priznati poraz i krenuti ispočetka.

“U redu”, reče, osjećajući kako se žaljenje u njemu miješa s osjećajem slobode.

“Dogovoreno.”

Poglavlje 77.

Uskrs je 1350. pao rano. Bio je Veliki petak i te je večeri u Merthinovu ognjištu grmjela velika vatra. Na stolu je bila poslužena hladna večera: dimljena riba, meki sir, svježi kruh, kruške i veliki vrč s rajnskim vinom. Merthin je na sebi imao čisto donje rublje i novi žuti ogrtač. Kuća je bila pometena, a u vrčiću na ormariću nalazili su se sunovrati.

Merthin je bio sam. Lolla je bila kod Arna i Em. Njihova se kućica nalazila na suprotnoj strani vrta, no Lolla, kojoj je bilo pet godina, obožavala je noćiti kod njih. Govorila je da onamo ide na hodočašće, te je nosila putnu torbu, a u njoj četku za kosu i najdražu lutku.

Merthin je otvorio prozor i pogledao van. Hladan vjetar dopirao je s rijeke, preko livade na južnoj strani. Posljednji su tračci svjetla nestajali, a sunce kao da je s neba tonulo u vodu, nestajući u crnoj struji.

Zamišljao je neki lik s kapuljačom kako izlazi iz samostana. Gledao je kako prolazi ugaženom dijagonalom preko travnjaka ispred katedrale, žurno prolazi kraj svjetala Zvona i spušta se blatnjavom glavnom ulicom, zakrivena lica, ne razgovarajući ni s kim. Zamišljao je tu pojavu kako dolazi do obale. Je li pogledala u stranu, prema ledenoj crnoj rijeci, i prisjetila se trenutka beznađa, tako velikog da potakne misli o samouništenju? Ako i jest, to je sjećanje brzo odbacila i zakoračila na kameni kolnik njegova mosta. Prešla je prvi most i našla se na Otoku gubavaca. Ondje je skrenula s glavne ceste i prošla kroz nisko raslinje, preko niske trave koju redovito šišaju zečevi, te zaobišla ruševine starog lazareta i tako došla do jugozapadne obale. I onda zakucala na Merthinova vrata.

Zatvorio je prozor i stao čekati. Nije bilo kucanja. U silnoj želji malko je ubrzao raspored.

Našao se u iskušenju da popije malo vina, ali ipak nije: obred se već bio ustalio i on nije htio mijenjati raspored događanja.

Kucanje se začulo koji trenutak kasnije. Otvorio je vrata. Ona je ušla, skinula kapuljaču i svukla debeli sivi plašt.

Bila je viša od njega, za tri-četiri centimetra, te nekoliko godina starija. Lice joj je bilo ponosno, ponekad možda i oholo, iako joj je osmijeh sada zračio toplinom, poput sunca. Na sebi je imala ogrtač od jarkog kingsbridgeovskog grimiza. On je zagrlj i privuče njezino zamamno tijelo, te je poljubi u puna usta. "Dušo moja", reče. "Philippa."

Vodili su ljubav, odmah, bez čekanja, na licu mjesta, na podu, gotovo se i ne svukavši. Žudio je za njom, a ona je, ako je i bilo razlike među njima, bila još željnija. Raširio je njezin plašt po slami, a ona je zadignula donji dio haljine.

Pripijala se uz njega poput utopljenice, obavijajući ga nogama, rukama ga svom snagom privlačeći na svoje podatno tijelo, lica uronjena u njegov vrat.

Jednom mu je ispričala da je, napustivši Ralpa i doselivši se u priorat, mislila kako je nitko više nikada neće dotaknuti, do trenutka kada redovnice njezino ledeno tijelo počnu pripremati za pokop. Od same pomisli na to Merthin je umalo zaplakao.

On je, pak, toliko volio Caris da je mislio da nijedna žena više nikada neće pobuditi u njemu takvu naklonost. I za njega i za Philippu, ta je ljubav bila poput neočekivanog dara, izvora ledene vode koja se pjenuša u sprženoj pustinji. Oboje su pili neutaživo, kao da umiru od žeđi.

Kasnije su ležali zagrljeni uz vatru, zadihani, i on se prisjećao prvog puta. Ubrzo nakon dolaska u priorat, ona se zainteresirala za izgradnju novog zvonika. Kako je bila praktično usmjerena žena, bilo joj je teško ispuniti beskonačne sate koje je inače trebalo posvećivati molitvi i meditiranju. Uživala je u knjižnici, ali nije mogla po čitave dane čitati. Posjećivala ga je u radionici u katedrali i pokazivala mu svoje nacрте. Ubrzo ga je počela posjećivati svakodnevno, razgovarajući s njim dok je radio. On se oduvijek divio njezinoj inteligenciji i snazi, a u prisnoj atmosferi radionice, upoznao je i njezin srdačni i velikodušni duh ispod dostojanstvene fasade. Otkrio je da ima vrlo živahan smisao za humor i spoznao kako je može nasmijati. Reagirala je raskošnim grlenim smijehom koji ga je nekako naveo na pomisao o tome kako bi bilo voditi s njom ljubav. Jednog

mu je dana udijelila kompliment. “Dobar ste čovjek”, rekla je tada. “A takvih nikako nema dovoljno.”

Njezina ga je iskrenost dirnula, pa joj je poljubio ruku. Bila je to gesta puna naklonosti, koju je, da je htjela, bez osobite dramatičnosti mogla odbaciti: jednostavno je trebala povući ruku i ustuknuti za korak, a on bi znao da je malko pretjerao. Ali nije ga odbila. Naprotiv, zadržala je njegovu ruku i pogledala ga s nečim što je sličilo na ljubav u očima. On ju je obuhvatio rukama i poljubio u usta.

Vodili su ljubav na ležaju u radionici, a on se tek kasnije sjetio kako mu je Caris predložila da onamo stavi ležaj, šaleći se o tome kako graditeljima treba meko mjesto na koje će odložiti alat.

Caris nije znala za njega i Philippu. To nije znao nitko, osim Philippine sluškinje, te Arna i Em. Ona je odlazila na počinak u svoju odvojenju sobu na katu iznad bolnice, ubrzo nakon spuštanja tame, a u isto vrijeme redovnice su odlazile u svoju zajedničku spavaonicu. Iskradala se dok su spavale, služeći se vanjskim stubama koje su omogućavale važnim gostima da dolaze i odlaze a da pritom ne moraju prolaziti kroz prostore namijenjene pučanima. Istim putem vraćala se prije svitanja, dok su redovnice pjevale na zornici, a na doručku se ukazivala kao da je čitavu noć provela u sobi.

Iznenadio se shvativši da može voljeti drugu ženu, manje od pola godine nakon što ga je Caris definitivno napustila. Nju posve sigurno nije zaboravio.

Štoviše, mislio je na nju svaki dan. Osjetio bi potrebu da joj prepriča neki zabavni događaj ili ga je zanimalo što misli o nekom zamršenom problemu, ili bi shvatio da nešto radi onako kako bi ona željela da se to radi, na primjer kad bi toplim vinom oprezno prao Lollino oderano koljeno. Osim toga, viđao ju je gotovo svakodnevno. Nova je bolnica bila gotovo dovršena, no radovi na zvoniku katedrale tek su bili započeli, a Caris je budno pratila sve što se događa na oba gradilišta. Priorat više nije imao formalni nadzor nad gradskim obrtnicima, no Caris se ipak zanimala za sve što su Merthin i ceh činili na stvaranju svih institucija slobodnog kraljevskog grada - osnivanju novih sudova, planiranju uređenja burze vune i poticanju obrtničkih cehova da sastave standarde i mjere.

No nakon svake pomisli na nju, u ustima mu je ostajao gorak okus, poput gorčine koja čovjeku ostaje u grlu nakon kiselog piva. Volio ju je do krajnosti, a ona ga je na koncu odbacila. Imao je dojam da se prisjeća sretnog dana koji je završio svađom.

“Misliš li da me osobito privlače žene koje nisu slobodne?” upita sada dokono Philippu.

“Ne, zašto?”

“Čini mi se pomalo neobičnim da nakon dvanaest godina ljubavi prema jednoj redovnici, te devet mjeseci celibata, padnem na bratovu suprugu.”

“Ne zovi me tako”, reče ona brzo. “To nije bio brak. Pred oltar su me izveli protiv moje volje, a s njim sam dijelila postelju tek nekoliko dana. Bit će sretan ako me više nikad ne vidi.”

Utješno ju je potapšao po ramenu. “Ipak, moramo paziti na tajnost, baš kao što sam pazio i s Caris.” Pritom je prešutio da zakon dopušta muškarcu da ubije suprugu, zatekne li je u preljubu. Merthin nije znao za takav slučaj u stvarnosti, osobito među plemstvom, no Ralphova je taština užasna stvar. Merthin je znao, a ispričao je to i Philippi, da je Ralph ubio prvu suprugu, Tilly.

Ona reče: “Nije li tvoj otac dugo i beznadno volio tvoju majku?”

“Istina!” Merthin je bio gotovo zaboravio tu staru priču.

“A ti si se zaljubio u redovnicu.”

“A moj je brat godinama čeznuo za tobom, sretno udanom plemkinjom. Kao što kažu svećenici, grijesi otaca ponavljat će se kod sinova. Ali dosta o tome. Hoćemo li nešto pojesti?”

“Samo trenutak.”

“Želiš nešto prije toga?”

“Znaš.. ”

Znao je. Kleknuo joj je među noge i stao ljubiti trbuh i bedra. Bila je to njezina osobitost: uvijek je željela dvaput svršiti. Počeo ju je dražiti jezikom. Stala je stenjati, te mu je rukama pritisnula glavu prema sebi. “Da, “reče. “Znaš kako to volim, osobito kad sam puna tvog sjemena.”

Pridignuo je glavu. “Znam”, reče. A potom se ponovno spustio i sav posvetio zadaći koja je bila pred njim.

Proljeće je donijelo i povlačenje epidemije. Ljudi su i dalje umirali, ali je broj novooboljelih padao. Biskup Henri na Uskrs je objavio da će se Sajam runa ove godine održati u redovitom terminu i obliku.

Istodobno su zaređena šestorica iskušeniča koji su tako postali pravi redovnici. Svi su imali iznimno kratak iskušenički rok, no Henri je silno želio povećati broj redovnika u Kingsbridgeu, govoreći kako se iste stvari događaju i drugdje, širom Engleske. Osim toga, zaređena su i petorica svećenika - i oni su se okoristili ubrzanim programom školovanja - koji će zamijeniti žrtve kuge u okolnim selima. Osim toga, dvojica redovnika iz Kingsbridgea vratili su se sa sveučilišta, diplomiravši medicinu za tri, umjesto za uobičajenih pet ili sedam godina.

Novi liječnici zvali su se Austin i Sime. Caris se obojice sjećala razmjerno nejasno: kad su odlazili na studij, u oksfordski Kingsbridge College, tri godine ranije, ona je bila zadužena za goste u samostanu. Bilo je poslijepodne uskrsnog ponedjeljka, kad im je pokazala gotovo dovršenu novu bolnicu.

Kako je bio blagdan, ondje nije bilo nikoga od majstora.

Obojicu je obilježavalo nametljivo samopouzdanje koje sveučilište, kako se činilo, usađuje diplomantima, zajedno s medicinskim teorijama i sklonošću gaskonjskome vinu. No i Caris je pucala od samopouzdanja, zahvaljujući višegodišnjoj brizi za pacijente, tako da je uređenje bolnice i način na koji je kani voditi, objašnjavala energično i samouvjereno.

Austin je bio mršav i napet mladić, već prorijeđene svijetle kose. Silno ga se dojmio inovativni raspored soba oko svojevrsnog klaustura. Sime, koji je bio nešto stariji i imao zaobljeno lice, nije pokazivao osobitu spremnost učiti iz Carisina iskustva: primijetila je da uvijek gleda nekamo drugdje, kad bi ona nešto objašnjavala.

“Smatram da bolnica uvijek mora biti čista”, reče ona u jednom trenutku.

“Na temelju čega?” upita je Sime svisoka, kao da neku djevojčicu pita zašto je trebalo tući lutku po guzi.

“Higijena je vrlina.”

“Ah... Znači da nema nikakve veze s ravnotežom tjelesnih sokova.”

“Nemam pojma. Ne obraćamo odviše pozornosti na sokove. Takav pristup doživio je spektakularan neuspjeh u borbi protiv kuge.”

“A metenje poda je dalo dobre rezultate?”

“Ako ništa drugo, čista prostorija podiže pacijentovo raspoloženje.”

U razgovor se uključio i Austin: “Sime, moraš priznati da i neki profesori u Oxfordu dijele nove zamisli majke priorice.”

“Malena skupina poklonika heterodoksnih doktrina.”

Caris reče: “Od svega je najvažnije izdvojiti pacijente oboljele od bolesti koje se s bolesnih šire na zdrave pojedince i izolirati ih tako da nemaju doticaj s ostalima.”

“A čemu bi to služilo?” upita Sime.

“Sprečavanju širenja takvih bolesti.”

“A kako se one točno prenose?”

“To nitko pouzdano ne zna.”

Simeova su se usta načas razvukla u suzdržano slavodobitan osmijeh. “Kako onda znate kojim sredstvima ograničiti njihovo širenje, ako smijem pitati?”

Smatrao je da ju je potukao u toj raspravi - bila je to glavna stvar koju su učili u Oxfordu - no ona nije ostala na tome. “Iz iskustva”, reče. “Ni pastir ne razumije čudo zahvaljujući kojem janje raste u majčinoj utrobi, ali zna da do njega neće doći, bude li ovna držao podalje od polja na kojem su ovce.”

“Hm.”

Caris se nije svidjelo kako je izgovorio to “Hm.” Pametan je, pomisli ona, ali ta pamet nikad nije imala dodira sa stvarnim svijetom. Tek sada joj je sinulo koliko je velika razlika između takvog intelektualca i intelektualca Merthinova kova.

Merthin je imao široke spoznaje, a moć njegova uma da shvati kompleksna pitanja, bila je iznimna - no njegova se mudrost nikada nije udaljavala od stvarnosti materijalnoga svijeta, jer je znao da će se njegovo zdanje, u slučaju da pogriješi, srušiti. Takav je bio i njezin otac, Edmund, pametan ali praktičan. Sime će se, poput Godwyna i

Anthonyja, slijepo držati vjere u tjelesne sokove, bez obzira na to prežive li njegovi pacijenti ili ne.

Austin se vedro smiješio. "Sredila te, Sime", reče, očito zabavljen činjenicom da njegov samodopadni prijatelj nije uspio argumentacijom nadvladati tu neuku ženu. "Možda ne znamo kako se točno bolest širi, ali ne može škoditi odvojiti bolesne od zdravih."

Razgovor je prekinula sestra Joan, rizničarka ženskog samostana. "Majko Caris, traži vas glavar Outhenbyja."

"Je li doveo stado teladi?" Outhenby je redovnicama svakog Uskrsa trebao dostaviti dvanaest komada jednogodišnje teladi.

"Jest."

"Zatvorite životinje u obor i zamolite načelnika da dođe ovamo."

Sime i Austin pošli su za svojim poslom, a Caris je otišla pregledati popločeni pod u nužnicima. Načelnik ju je zatekao upravo ondje. Bio je to Harry Orač. Bila je smijenila starog načelnika, jer je presporo reagirao na promjene, a na to mjesto promaknula je najbistrijeg mladića u selu.

On joj stisne ruku. Bilo je to odviše srdačno s njegove strane, no Caris je bio simpatičan i to joj nije smetalo.

Ona reče: "To je zacijelo neugodna obveza, dovoditi stado ovamo, osobito sada, kad je na rasporedu proljetno oranje."

"Točno", reče on. Poput većine orača, imao je široka ramena i snažne ruke. Za upravljanje zajedničkom skupinom od osam volova koji su kroz mokru ilovaču vukli teški plug, čovjek je morao biti i snažan i vješt. Činilo se da Harry zrači zdravljem stečenim na otvorenome.

"Ne bi li bilo bolje podmiriti dug novcem?" upita Caris. "Većina davanja danas se podmiruju novcem."

"Bilo bi praktičnije." Kapci su mu se načas malko stisnuli od seljačke prepredenosti. "Ali koliko?"

"Jednogodišnje tele na sajmu se obično prodaje za deset do dvanaest šilinga, iako su cijene ove sezone znatno niže."

"Jesu - i to napola. Za tri funte čovjek može kupiti dvanaest komada."

"Ili za šest funta u dobroj sezoni."

Nasmiješio se, uživajući u cjenkanju. "I eto problema."

“Ali bilo bi ti draže platiti novcem.”

“Ako dogovorimo cijenu.”

“Neka bude osam šilinga.”

“Ali ako cijena bude samo pet, kako ćemo mi seljani doći do razlike u novcu?”

“Evo kako ćemo. Ubuduće će Outhenby davati samostanu ili pet funta ili dvanaest komada teladi - pa vi birajte.”

Harry je još nekoliko trenutaka razmišljao o tome, tražeći moguće mane, ali ih nije uspio otkriti. “U redu”, reče. “Da zaključimo pogodbu?”

“A kako, molim?”

Na njezino veliko iznenađenje, on ju je poljubio.

Snažnim i grubim rukama privukao je njezina krhka ramena, pognuo glavu i poljubio je u usta. Da je to učinio brat Sime, bila bi ustuknula. Ali s Harryjem je bilo drukčije, a i nju je možda zaintrigirala ta njegova energična muževnost. Koji god razlog bio, prepustila se poljupcu, dopustivši mu da privuče tijelo koje se nije ni najmanje opiralo i usnama istraživala njegova usta obrasla bradom.

Pripio se uz nju tako da je jasno osjetila njegovu erekciju. Tada je shvatila da bi je više nego rado, vedro i veselo uzeo na licu mjesta, na tek popločenome podu nužnika, a ta pomisao učas ju je otrijeznila. Odvojila se od njegovih usta i blago ga odgurnula. “Prestani!” reče. “Što to radiš?”

Nije se ni najmanje smeo. “Ljubim te, draga moja”, reče.

Tada je shvatila da se našla pred problemom. Nije bilo sumnje u to da su se priče o njoj i Merthinu proširile na sve strane: njih dvoje bili su vjerojatno dvije najpoznatije osobe u Shiringu. I premda Harry posve sigurno nije znao istinu, glasine su bile dovoljne da ga ohrabre. A takve stvari mogu potkopati njezin autoritet. To mora prekinuti u začetku. “Više nikad ne smiješ učiniti ništa slično”, reče koliko je mogla strože.

“Činilo mi se da ti se sviđa!”

“Onda je tvoj grijeh još veći, jer si slabu ženu pokušao navesti na to da pogazi svete zavjete.”

“Ali volim te.”

To je istina, uvidi ona sada, a mogla je i pretpostaviti zašto. Uletjela je u njegovo selo, ondje sve reorganizirala, te navela seljake da se priklone njezinim željama. Prepoznala je Harryjev potencijal i izdignula ga iz njihovih redova. Zbog svega toga zacijelo je smatra božicom. Stoga nije neobično što se zaljubio u nju.

No bit će najbolje da se što prije oslobodi tog osjećaja. “Obratiš li mi se još jednom na takav način, morat ću potražiti novog načelnika u Outhenbyju.”

“Oh”, izusti on. Ta ga je prijetnja smela djelotvornije od optužbe za grijeh.

“A sada idi kući.”

“Kako vi kažete, majko Caris.”

“I pronađi drugu ženu - po mogućnosti neku koja se nije zavjetovala na čednost.”

“Ni u snu”, reče on. Ona mu, međutim, nije povjerovala.

Otišao je, no ona se nije ni pomaknula. Obuzimali su je nemir i žudnja. Da je mogla biti sigurna da će još neko vrijeme biti posve sama, bila bi se počela dodirivati. Bilo je to prvi put u devet mjeseci da joj je zasmetala tjelesna želja.

Nakon definitivnog razlaza s Merthinom, bila je utonula u svojevrsno bespolno stanje, u kojem nije razmišljala o seksu. Odnosi s drugim redovnicama pružali su joj dovoljno topline i naklonosti: bile su joj drage i Joan i Oonagh, iako je nijedna od njih nije voljela i onako, fizički, kao Mair. Srce su joj obuzimale druge strasti: nova bolnica, zvonik i novo oživljavanje grada.

Razmišljajući o zvoniku, izišla je iz bolnice i preko travnjaka došla do katedrale. Merthin je bio iskopao četiri divovske rupe, najdublje koje je itko ikada vidio, izvan zidova crkve, oko temelja staroga zvonika. Podignuo je i divovske dizalice za vađenje zemlje. Tijekom vlažnih jesenskih mjeseci volovske su se zaprege po čitave dane spuštale glavnom ulicom i prelazile prvi most, te istovarivale zemlju na kamenitom Otoku gubavaca. Ondje su tovarili na njih građevinski kamen iz Merthinova pristaništa, pa su se ponovno uspinjale ulicom.

Hrpe složenog kamena neprestano su rasle oko crkve.

Čim su minuli zimski mrazovi, njegovi su zidari počeli podizati temelje. Caris je otišla na sjevernu stranu katedrale i zavirila u rupu u kutu koji su činili vanjski zid glavnoga broda i vanjski zid sjevernog transepta. Bila je vrtoglavo duboka.

Dno su već prekrivali uredni redovi četvrtasto oblikovanog kamena, u pravilnim nizovima, spojeni tankim slojevima žbuke. Budući da su stari temelji bili nedostatni, zvonik će stajati na vlastitim, novim i posve neovisnim temeljima.

Dizat će se izvan postojećih zidova crkve, pa tako neće trebati ukloniti ništa više od onoga što je Elfric već obavio skidanjem gornjih dijelova starog zvonika. Tek kada sve dovrše, Merthin će ukloniti privremeni krov koji je Elfric podignuo iznad križišta. Zvonik će imati tipično merthinovski izgled: jednostavan, a ipak temeljit, genijalno rješenje jedinstvenog problema koji uvjetuje lokacija.

Kao i u bolnici, ni ovdje nije bilo radnika, jer je bio Uskrsni ponedjeljak, no primijetila je neko kretanje u rupi, te uočila da netko hoda po temeljima. Već trenutak kasnije prepoznala je Merthina. Prišla je jednima od neočekivano krhkih ljestava od grana i konopca kojima se služe zidari, te se oprezno i nesigurno spustila u rupu.

Osjetila je olakšanje kad se napokon našla na dnu. Merthin joj je pomogao da siđe s ljestava, smiješeći se. "Malko si mi blijeda", reče.

"Ovo je užasno duboko. Kako napreduješ?"

"Dobro. Trajat će godinama."

"Zašto? Bolnica mi se čini kompliciranijom, pa je već dovršena."

"Dva su razloga. Što idemo više, to će manje zidara moći raditi na zvoniku. Trenutačno mi dvanaestorica radnika zidaju temelje. Ali na većim visinama zvonik postaje sve uži i za sve jednostavno nema mjesta. Drugi je razlog to što se žbuka tako dugo suši. Moramo je ostaviti da se stvrdne preko cijele zime, kako bismo mogli nastaviti opterećivati donji dio."

Gotovo ga i nije slušala. Zagledana u njegovo lice, prisjećala se kako je s njim vodila ljubav u priorovoj palači, između zornice i jutarnje mise, uz prve tragove svjetla koji su prodirali kroz otvoreni prozor i poput blagoslova im se spuštali na naga tijela.

Ona ga potapša po ruci. "No dobro, izgradnja bolnice ne traje toliko dugo."

“Morali biste se moći useliti do Duhova.”

“Drago mi je čuti. Iako kuga trenutačno pomalo popušta: od nje umire manje ljudi.”

“Hvala Bogu”, reče on gorljivo. “Možda se primiče svršetku.”

Ona sumorno odmahne glavom. “To smo već jednom mislili, sjećaš se?”

Približno u ovo vrijeme prošle godine. A onda se vratila, još nesmiljenije.”

“Bože sačuvaj...”

Dlanom mu je dodirnula obraz, opipala čvrstu i čupavu bradu. “Barem si ti zaštićen.”

Na licu mu se pojavilo blago nezadovoljstvo. “Čim dovršimo bolnicu, možemo se posvetiti burzi vune.”

“Nadam se da si u pravu kad kažeš da se situacija na tržištu ubrzo mora popraviti.”

“Ne dođe li do toga, svi ćemo ionako biti mrtvi.”

“Ne govori tako.” Poljubila ga je u obraz.

“Moramo djelovati uz pretpostavku da ćemo preživjeti.” To je izgovorio razdraženo, kao da mu ona ide na živce. “Ali istina je da to zapravo ne znamo.”

“Ne razmišljajmo o najgoremu.” Ona ga zagrlila oko struka, priljubljujući se grudima uz njegovo mršavo tijelo i osjećajući njegove tvrde kosti na svom podatnom tijelu.

On je naglo i snažno odgurne. Zateturala je unatrag i zamalo pala. “Ne radi to!” poviče.

To ju je šokiralo kao da ju je svom snagom pljusnuo. “Što ti je?”

“Prestani me dodirivati!”

“Samo sam...”

“Jednostavno nemoj! Naš si odnos okončala prije devet mjeseci. Rekao sam ti da je to posljednji put i to sam najozbiljnije mislio.”

Nije mogla shvatiti njegov gnjev. “Ali samo sam te zagrlila.”

“E, pa, nemoj. Nisam tvoj ljubavnik. Nemaš nikakvo pravo.”

“Nemam te pravo dodirnuti?”

“Nemaš!”

“Nisam znala da mi treba nekakvo dopuštenje.”

“Dakako da si znala. Ti ne dopuštaš ljudima da te dodirnu.”

“Ti nisi jedan od ljudi. Nismo neznanci.” No dok je izgovarala te riječi shvatila je da je u krivu, a on u pravu. Odbacila ga je, ali nije prihvatila posljedice tog čina.

Susret s Harryjem iz Outhenbyja potpirio je njezinu žudnju i do Merthina je došla u potrazi za olakšanjem. Samoj sebi govorila je da ga dodiruje s prijateljskom naklonošću, no to je zapravo bila laž. Prema njemu se odnosila kao da joj je još dostupan, pomalo onako kako bogata i dokona dama odloži knjigu, pa je ponovno uzme. Nakon što mu je uskratila pravo da je cijelo to vrijeme dodiruje, nije smjela pokušati ponovno uvesti tu povlasticu, samo zbog toga što ju je poljubio neki mladi i mišićavi orač.

Ipak, očekivala je da će joj Merthin na to ukazati obzirno i s naklonošću. No on se ponio nemilosrdno i agresivno. Je li odbacila i njegovo prijateljstvo, a ne samo ljubav? Na oči su joj navrle suze. Okrenula se od njega i vratila do ljestava.

Uspion joj je teško pao. Umarao ju je i imala je dojam da je ostala bez posljednjeg tračka energije. Zaustavila se da se odmori i spustila pogled. Merthin je stajao na najnižoj prečki i stabilizirao ljestve svojom težinom.

Kad se već našla gotovo na samome vrhu, ponovno je pogledala dolje. I dalje je bio na istome mjestu. Tada joj je sinulo da bi njezinoj nesreći došao kraj kad bi pala. Bio bi to dugotrajan let do nesmiljenog kamena na dnu. Smrt bi nastupila trenutačno.

Činilo se da je Merthin nekako naslutio o čemu razmišlja, jer joj je nestrpljivo mahnuo, pokazujući da požuri i skloni se s ljestava. Pomislila je na to koliko bi ga shrvalo kad bi se ubila i još je nekoliko trenutaka uživala, zamišljajući njegov jad i grizodušje. Bila je uvjerena da je Bog na drugome svijetu ne bi kaznio, ako taj drugi svijet uopće postoji.

Potom je prešla onih nekoliko posljednjih prečki i izišla na tlo. Kako je samo bila glupa i nepromišljena, iako tek na trenutak. Neće okončati vlastiti život. Ima još previše posla.

Vratila se u samostan. Bilo je vrijeme večernice, pa je povorku pvela u katedralu. Kao mladoj iskušeni, silno joj je smetalo vrijeme uludo utrošeno na bogoslužja. Majka Cecilia čak je pazila na to da joj daje dužnosti koje su joj velik dio vremena omogućavale da

ne ide na mise. Sada je jedva čekala prigodu da se odmori i razmišlja.

Poslijepodne iza nje, bilo je dno dna, zaključila sada, ali i od toga će se oporaviti.

Ipak, dok je pjevala psalme, uvidjela je da se bori protiv suza.

Redovnice su za večeru imale dimljenu jegulju. Onako žilava i jako začinjena, nije pripadala u red Carisinih najdražih jela. Te večeri ionako nije bila gladna.

Pojela je malo kruha.

Nakon večere povukla se u ljekarnu. Ondje su bile dvije novakinje, koje su prepisivale Carisinu knjigu. Bila ju je dovršila nekoliko dana nakon Božića.

Mnogi su ljudi tražili primjerke: ljekarnici, priorice, brijači, čak i dvojica liječnika.

Prepisivanje te knjige postalo je dijelom obuke redovnica koje su željele raditi u bolnici. Kopije su bile jeftine - knjiga je bila nevelika i u njoj nije bilo složenih crteža, kao ni skupe tinte - a činilo se da potražnja uopće ne slabi.

Uz tri osobe u ljekarni je vladala gužva. Caris se veselila prostranoj i svijetloj ljekarni u novoj bolnici.

Željela je biti sama, pa je otpravila iskušenicu. No sudbina nije htjela da joj se želja ostvari. Nekoliko trenutaka kasnije u ljekarnu je ušla lady Philippa.

Caris nikada nije pokazala istinsku naklonjenost prema rezerviranoj grofici, ali je suosjećala s njezinim usudom i bila sretna što može pružiti utočište svakoj ženi koja bježi od supruga kakav je Ralph. Philippa je bila jednostavna gošća, bez osobitih zahtjeva, a velik dio vremena provodila je u svojoj sobi. Tek se neznatno zanimala za sudjelovanje u životu redovnica, koji se sastojao od molitve i samoodricanja - no upravo je Caris za to trebala imati najviše razumijevanja.

Caris ju je pozvala da sjedne na stolicu uz klupu.

Unatoč profinjenu držanju, Philippa je bila iznimno izravna žena. Bez ikakva uvoda, samo je rekla: "Želim da ostavite Merthina na miru."

"Molim?" Caris je ostala i zapanjena i uvrijeđena.

“Dakako da s njim morate razgovarati, ali ne trebate ga ljubiti i dodirivati.”

“Kako se samo usuđujete?” Što Philippa uopće zna - i kakve to ima veze s njom?

“Više nije vaš ljubavnik. Prestanite ga gnjaviti.”

Bit će da joj je Merthin ispričao za njihovu popodnevenu prepirku. “Ali zašto bi vam to uopće spominjao...?” Prije nego što je izgovorila cijelo pitanje, pretpostavila je odgovor.

Philippa ga je potvrdila sljedećim riječima: “Više nije vaš - moj je.”

“Oh, tako mi svega na svijetu!” Caris nije mogla doći k sebi od preneraženosti. “Vi i Merthin?”

“Tako je.”

“Jeste... već ste...?”

“Da.”

“Nisam imala pojma!” Osjećala se prevarenom i izdanom, iako je znala da na to nema pravo. Kada se to zbilo? “Ali kako... gdje...?”

“Ne morate znati pojedinosti.”

“Svakako...” U njegovoj kući na Otoku gubavaca, zaključila je. Po svoj prilici noću. “Koliko dugo...?”

“Ni to nije važno.”

Caris je to mogla izračunati. Philippa je ondje boravila manje od mjesec dana.

“Bili ste brzi.”

Bio je to nizak udarac, no Philippa je bila dovoljno dostojanstvena da se ne obazire. “Bio bi učinio sve na svijetu samo da vas zadrži. Ali vi ste ga odbacili. A sad ga ostavite na miru. Bilo mu je teško nakon vas zavoljeti nekog drugog - ali uspio je. Da se niste usudili miješati!”

Caris bi je bila najradije gnjevno odbila, bijesno joj objasnivši kako nema pravo naređivati i postavljati moralne zahtjeve - no problem je bio u tome što je Philippa bila u pravu. Caris mora pustiti Merthina, zauvijek.

Nije željela pokazati Philippi koliko je sve to boli. “Hoćete li me sada, molim vas, ostaviti?” reče, pokušavajući oponašati Philippino dostojanstvo. “Voljela bih malo biti sama.”

Philippe se nije bilo moguće samo tako riješiti. “Hoćete li učiniti kako sam tražila od vas?” ustrajala je.

Caris se nije sviđalo da je netko tako tjera u kut, ali više nije imala snage za borbu. “Da, svakako”, reče. “Hvala”, reče Philippa i iziđe.

Kad se uvjerila da je Philippa više ne čuje, Caris je zaplakala.

Poglavlje 78.

Philemon u ulozi priora nije bio nimalo bolji od Godwyna. Izazov upravljanja imovinom priorata za njega je jednostavno bio previše. Caris je, tijekom kratkotrajnog obavljanja funkcije priora, bila sastavila popis glavnih izvora prihoda muškoga samostana:

1. *Rente*
2. *Udio u zaradi od poslovnih i proizvodnih aktivnosti (desetine)*
3. *Poljodjelska zarada na zemlji koja nije iznajmljena*
4. *Zarada od mlinova za žito i drugih proizvodnih pogona*
5. *Naknade za korištenje vodenih putova i udio od ukupno ulovljene ribe*
6. *Naknade za štandove na sajmovima*
7. *Prihodi od dijeljenja pravde - naknade i globe sa sudova*
8. *Pobožni darovi hodočasnika i drugih*
9. *Prodaja knjiga, svete vodice, svijeća itd.*

Popis je bila dala Philemonu, a on ga je uvrijeđeno bacio prema njoj. Godwyn, koji je od Philemona bio bolji jedino po tome što ga je krasio određeni površni šarm, u tom bi joj slučaju barem zahvalio, ali se kasnije, daleko od svih očiju, ne bi obazirao na popis.

U ženski je samostan uvela novu knjigovodstvenu metodu, način vođenja računa koji je naučila od Buonaventure Carolija, dok je još radila za oca. Prema starom načinu rada na pergament se jednostavno, uz kratku bilješku, upisivala svaka transakcija, tako da se čovjek uvijek mogao vratiti zapisu i provjeriti o čemu je točno riječ. Prema talijanskom sustavu, prihodi su se bilježili s lijeve, a troškovi s desne strane, a potom se zbrajali pri dnu stranice. Razlika između dvaju zbrojeva pokazivala je ostvaruje li ustanova ili organizacija zaradu ili gubitak. Sestra Joan se tog načina rada prihvatila gorljivo, no kad ga je pokušala objasniti Philemonu, on ju je osorno odbio. Ponuđenu pomoć smatrao je uvredom vlastitoj sposobnosti.

A zapravo je imao tek jedan dar, identičan Godwynovu: bio je nenadmašan u manipuliranju ljudima. Vrlo prepredeno proveo je odabir novih redovnika, tako što je moderno orijentiranog liječnika,

brata Austina, i još dvojicu bistrih mladića, poslao u Sv. Ivana u Šumi, gdje će biti predaleko da se suprotstave njegovu autoritetu.

No Philemon je sada bio biskupov problem. Henri ga je imenovao i Henri će se s njim morati nositi. Grad je neovisan, a Caris ima svoju novu bolnicu.

Bolnicu je biskup trebao posvetiti na Duhove, koji su uvijek padali sedam tjedana nakon Uskrsa. Nekoliko dana ranije Caris je opremu i zalihe materijala preselila u novu ljekarnu. Ondje je bilo više nego dovoljno prostora da dvoje ljudi radi za radnom klupom, spravlajući lijekove, te da treća osoba sjedi za pisaćim stolom.

Caris je pripremala sredstvo za izazivanje povraćanja, Oonagh je mljela sušeno ljekovito bilje, a iskušenička Greta prepisivala je Carisini knjigu kada je u prostoriju ušao jedan iskušenik, noseći malenu drvenu škrinju. Bio je to Josiah, dječak kojeg su najčešće zvali Joshie. Bilo mu je neugodno u nazočnosti triju žena. "Kamo da ovo stavim?" upita.

Caris ga pogleda. "Što je to?"

"Škrinja."

"To vidim i sama", reče ona strpljivo. Zbog same činjenice da uspijeva naučiti čitati i pisati, čovjek, nažalost, ne postaje i inteligentan. "Što je u njoj?"

"Knjige."

"A zašto si mi donio škrinju s knjigama?"

"Tako mi je rečeno." Nakon što je trenutak kasnije shvatio da odgovor nije dovoljno sadržajan, još je dodao: "Rekao mi je brat Sime."

Caris ga začuđeno pogleda. "Sime mi je darovao knjige?" Ona otvori škrinju.

Joshie je pobjegao bez odgovora.

Unutra su bili medicinski tekstovi, odreda na latinskome. Caris pogleda naslove. Bila su to klasična djela: Avicenin Medicinski kanon, Hipokratova Prehrana i higijena, Galenov O dijelovima medicine, te De Urinis Isaaca Judaeusa.

Svi tekstovi bili su napisani prije više od tri stotine godina.

Joshie se tada ponovno ukazao, noseći još jednu škrinju.

"Što je sad?" upita Caris.

“Medicinski instrumenti. Brat Sime kaže da ih ne smijete dirati. Doći će i smjestiti ih na odgovarajuće mjesto.”

Caris je ostala uzdrmana. “Sime želi ovdje držati knjige i instrumente? Ovdje kani i raditi?”

Joshie, dakako, nije imao pojma o Simeovim nakanama.

Prije nego što je Caris stigla još štogod reći, pojavio se i Sime, u društvu Philemona. Sime je pogledao uokolo, a zatim je, bez objašnjenja, počeo raspremati stvari. S jedne police uklonio je dio Carisinih posuda i na njihovo mjesto stavio svoje knjige. Zatim je uzeo oštre noževe za otvaranje žila, te staklene bočice u obliku suze koje su se koristile za ispitivanje uzoraka urina.

Caris neutralnim tonom upita: “Planirate li mnogo vremena provoditi ovdje, u bolnici, brate Sime?”

Umjesto njega odgovorio je Philemon, koji je očito s užitkom očekivao upravo takvo pitanje. “A gdje drugdje?” reče. Glas mu je bio pun ogorčenosti, kao da mu se Caris već bila usprotivila. “Ovo je bolnica, nije li tako? A Sime je jedini liječnik u prioratu. Tko će liječiti ljude ako ne on?”

Ljekarna se odjednom više nije činila toliko prostranom.

Prije nego što je Caris stigla nešto reći, na vratima se pojavio neki neznanac.

“Brat Thomas uputio me ovamo”, reče. “Ja sam Jonas Prašnikar iz Londona.”

Bio je to muškarac od kojih pedeset godina, u brokatnom kaputu i krznenoj kapi. Caris je odmah uočila spreman osmijeh i srdačno držanje, te je zaključila da živi od nekakve prodaje. Sa svima se rukovao, a zatim je razgledao prostoriju, s očitim odobravanjem gledajući uredne nizove Carisinih bočica i posudica s urednim oznakama. “Nevjerojatno”, reče. “Izvan Londona još nisam vidio tako profinjenu ljekarnu.”

“Jeste li liječnik, gospodine?” upita ga Philemon. Obratio mu se oprezno: još nije znao koji je točno Jonasov status.

“Ljekarnik. Imam prodavaonicu u Smithfieldu, kraj bolnice Sv. Bartola. Ne bih se trebao hvaliti, ali riječ je o najvećoj takvoj prodavaonici u gradu.”

Philemon se opusti. Ljekarnik je tek običan trgovac, hijerarhijski daleko ispod jednog priora. Uz blagi prijezir u glasu, sada upita: “I što najvećeg londonskog ljekarnika dovodi čak ovamo?”

“Nekako sam se nadao da bih mogao doći do primjerka Panaceje iz Kingsbridgea.”

“Čega, molim?”

Jonas se znalački nasmiješi. “Njegujete poniznost, oče priore, ali već vidim da ova iskušenica prepisuje jedan primjerak upravo ovdje, u vašoj ljekarni.”

Caris upita: “Mislite na knjigu? Ne zove se Panaceja.”

“Ali ipak sadrži lijekove za sve bolesti.”

U njegovim riječima ima određene logike, shvati ona sada. “Ali odakle uopće znate za to?”

“Mnogo putujem i tražim rijetko ljekovito bilje i druge sastojke, dok se moji sinovi brinu za prodavaonicu. Tako sam upoznao jednu redovnicu iz Southamptona koja mi je pokazala primjerak knjige. Nazivala ju je panacejom, a rekla je da je nastala u Kingsbridgeu.”

“Je li to bila sestra Claudia?”

“Da. Preklinjao sam je da mi posudi knjigu, tek toliko da je stignem prepisati, ali ona se nije željela odvojiti od nje.”

“Sjećam je se.” Claudia je bila na hodočašću u Kingsbridgeu. Bila se smjestila u ženskome samostanu i brinula se za žrtve kuge, uopće ne misleći na vlastitu sigurnost. Caris joj je u znak zahvalnosti dala primjerak knjige.

“Iznimno djelo”, reče Jonas oduševljeno. “I još na engleskome!”

“Namijenjena je iscjeliteljima koji nisu svećenici, pa osobito ne poznaju latinski.”

“Na svijetu nema takve knjige, ni na kojem jeziku!”

“Toliko je neobična?”

“Kakav raspored tema!” nastavi Jonas gorljivo. “Umjesto prema tjelesnim sokovima ili skupinama bolesti, poglavlja su posvećena pacijentovim bolovima.”

Kada se mušterija žali na bolove u trbuhu ili krvarenje ili povišenu temperaturu ili proljev ili kihanje, čovjek može lijepo otvoriti stranicu koja se odnosi upravo na taj simptom!”

Philemon nestrpljivo reče: “Vrlo prikladno za apotekare i njihove mušterije, u to sam uvjeren.”

Jonas se držao kao da nije čuo podrugljivu notu. “Pretpostavljam, oče priore, da ste vi autor ove neprocjenjivo vrijedne knjige.”

“Nipošto!” reče on.

“Tko je onda...?”

“Ja sam je napisala”, reče Caris.

“Žena!” usklikne Jonas zadržano. “Ali odakle vam sve te informacije?”

Praktički ništa od toga ne pojavljuje se u drugim tekstovima.”

“Stari tekstovi meni se nikada nisu pokazali korisnima, Jonase. Prve spoznaje o pripravljanju lijekova prenijela mi je iscjeliteljica iz Kingsbridgea po imenu Mattie, koja je nažalost napustila grad jer se bojala da će je progoniti kao vješticu. Podosta toga naučila sam i od majke Cecilije, koja je ovdje bila priorica prije mene. Ali prikupljanje recepata i načina liječenja nije teško. Svi ih znaju barem stotinu. Teško je u tom kukolju otkriti ona rijetka, djelotvorna sredstva. Ja sam vodila dnevnik, i to godinama, o djelovanju svih iskušanih terapija. U knjigu sam uvrstila one za koje sam se uvjerila da su uspješne, i to na vlastite oči, nebrojeno puta.”

“Zadivljen sam već samom činjenicom da s vama razgovaram uživo.”

“No, da, svakako ćete dobiti primjerak moje knjige. Laska mi da je netko zbog nje prevalio toliki put!” Otvorila je jedan ormarić. “Ovaj primjerak trebao je ići u naš priorat Sv. Ivan u Šumi, ali oni će lako pričekati novu knjigu.”

Jonas je držao knjigu kao da je riječ o nekom svetom predmetu. “Neizmjerne sam vam zahvalan.” Tada je izvadio kesu od meke kože i uručio je Caris. “U znak zahvalnosti, molim da prihvatite skroman dar moje obitelji redovnicama Kingsbridgea.”

Caris otvori vrećicu i izvadi maleni predmet umotan u vunu. Odmotavši zaštitni materijal, ugledala je zlatni križ ukrašen dragim kamenjem.

Philemonove oči bljesnule su od pohlepe.

Caris je ostala zatečena. "Ovo je vrlo skup dar!" usklikne, no odmah uvidi da to i nije bila osobito dražesna reakcija, pa još doda: "Iznimno velikodušno od vaše obitelji, Jonase."

On samo skromno odmahne rukom. "Ide nam dobro, Bogu hvala."

Philemon zavidno reče: "To... za knjigu o bapskim nadrilijekovima!"

Jonas reče: "Ah, oče priore, vi ste, dakako, iznad takvih stvari. Mi i ne težimo vašim intelektualnim visinama. Ne pokušavamo shvatiti tjelesne sokove. Baš kao što dijete siše porezani prst jer tako ublažava bol, tako i mi dajemo lijekove samo zato što imaju željeni učinak. A zašto se i kako to događa, prepuštamo većim umovima. Božje je djelo odviše zagonetno za ljude poput nas, da bismo ga shvatili."

Caris se učini da Jonas jedva prikriva ironičnost. Vidjela je kako se Oonagh smiješi. I Sime je prepoznao prikrivenu porugu i u očima mu je sijevnuo bijes. No Philemon nije ništa primijetio i činilo se da ga je

laskanje smekšalo. Na licu mu se pojavio prepreden izraz i Caris zaključila kako zasigurno razmišlja o tome kako bi mogao prisvojiti dio zasluga za knjigu - i priskrbiti pokoje raspelo s dragim kamenjem.

Sajam runa počeo je, kao i uvijek, na Duhove. Već po tradiciji, bolnica je tog dana imala pune ruke posla, pa ni ova godina nije bila iznimka od tog pravila. Stariji bi se ljudi razboljeli nakon dugotrajnog putovanja do sajma, djeca bi dobivala proljev od neobične hrane i drukčije vode, muškarci i žene previše bi pili u gostionicama, pa bi nanosili ozljede i sebi i jedni drugima.

Caris je prvi put imala mogućnost odvojiti pacijente u dvije kategorije. Sve manji broj oboljelih od kuge, kao i ostali sa zaraznim bolestima, poput želučanih tegoba i ospica, smješteni su u novo zdanje, koje je početkom dana službeno blagoslovio biskup. Žrtve raznih nesretnih slučajeva i tučnjava dobile su pomoć i njegu u staroj bolnici, zaštićeni od moguće zaraze. Dani kada je netko došao u priorat s iščašenim palcem, a umro od upale pluća, tako su postali dijelom prošlosti.

Kriza je izbila u ponedjeljak.

Rano poslije podne Caris se zatekla na sajmu. Krenula je u šetnju nakon objeda, u želji da razgleda ponudu. Sajmom je vladao mir, u usporedbi s onim kako je izgledao davnih dana, kada su stotine posjetitelja i tisuće građana preplavile ne samo travnjak oko katedrale, nego i sve glavne gradske ulice. Ipak, ovogodišnji je sajam bio bolji nego što se moglo očekivati nakon prošlogodišnjeg otkazivanja. Caris je zaključila kako su ljudi vjerojatno primijetili da epidemija slabi. Oni koji su dosada preživjeli, zacijelo su se smatrali nedodirljivima - što su neki i bili, iako neki drugi nisu, jer je bolest i dalje odnosila žrtve.

Sukno Madge Tkalčeve bilo je glavna senzacija sajma. Novi tkalački stanovi koje je konstruirao Merthin nisu bili samo brži već su omogućavali i lakše oblikovanje složenih uzoraka pri samome tkanju. Madge je već bila prodala pola zaliha.

Caris je upravo razgovarala s Madge kad je počela tučnjava. Bilo joj je neugodno jer joj je Madge, kao i često puta ranije, govorila kako bi, da nije bilo nje, i dalje bila obična tkalja, bez prebijene pare. Caris je, kao i obično, kanila poreći tu tvrdnju, kada su začule povike.

Caris je odmah prepoznala taj duboki ton agresivnih mladića. Dolazio je iz blizine jedne bačve s pivom, udaljene tridesetak metara. Povici su jačali, a neka je mlada žena kriknula. Caris je odjurila onamo, nadajući se da će prekinuti sukob prije nego što bude prekasno.

Ipak je zakasnila.

Kaos je već bio nezaustavljiv. Četvorica mladih gradskih divljaka žestoko su se tukli sa skupinom seljaka, prepoznatljivih po gruboj odjeći, po svoj prilici mladića iz istog sela. Neka zgodna djevojka, nesumnjivo ona koja je kriknula, s mukom je pokušavala razdvojiti dvojicu muškaraca koji su se nemilice mlatili šakama. Jedan od mladića iz grada bio je izvukao nož, a seljaci su imali teške drvene lopate. Kad je Caris stigla onamo, sve više ljudi pristupalo je, jednoj ili drugoj strani u sukobu.

Okrenula se prema Madge, koja je bila pošla za njom. "Pošalji nekoga po Munga Pozornika, što brže možeš. Vjerojatno je u podrumu vijećnice." Madge odjuri.

Tučnjava je postajala sve gadnija. Nekolicina gradskih mladića imala je noževe. Jedan je mladi seljak ležao na tlu, uz obilno krvarenje iz ruke, dok se drugi i dalje tukao, unatoč velikoj rani na licu. Dok je Caris sve to gledala, još dvojica gradskih mladića počeli su nogama udarati mladog seljaka na tlu.

Caris je još trenutak oklijevala, a onda je došla do njih. Najbližeg mladića šćepala je za košulju. "Willie Pekarev, prestani istog trenutka!" poviče koliko je mogla autoritativnije.

Zamalo je upalilo.

Willie je ustuknuo od protivnika, zatečen, te s krivnjom u očima pogledao Caris. Ona je zaustila da nešto kaže, no u tom trenutku nečija joj se lopata svom snagom obrušila na glavu, iako je pravi cilj nedvojbeno bila Williejeva glava.

Vraški ju je zaboljelo. Vid joj se zamutio, izgubila je ravnotežu, a već trenutak kasnije stropoštala se na tlo. Ležala je omamljena, pokušavajući se pribрати, dok se čitav svijet, kako joj se činilo, ljuljao. A onda ju je netko uhvatio ispod pazuha i nekamo odvuкао.

"Jeste li ozlijeđeni, majko Caris?" Glas joj je bio poznat, iako ga nije mogla točno smjestiti.

Glava joj se na koncu razbistrila, pa je ustala s mukom, uz pomoć osobe koja ju je spasila, u kojoj je sad prepoznala mišićavog trgovca žitom, Megga Robbinsa.

"Samo sam malko omamljena", reče Caris. "Moramo prekinuti ove mladiće, jer će se inače pobiti."

"Dolaze pozornici. Prepustimo to njima."

I doista, na mjestu događaja pojavili su se Mungo i još šestorica ili sedmorica pomoćnika, svi odreda s drvenim toljagama. Umiješali su se u sukob, udarajući bez razlike po svim glavama. Šteta koju su činili, odgovarala je šteti koju su učinili i mladići koji su se potukli, no njihova pojava unijela je pomutnju na bojišnicu. Dječaci su se doimali posve zbunjenima, a neki su pobjegli. Nevjerojatno brzo borba je okončana.

Caris reče: "Megg, otrči u samostan i dovedi sestru Oonagh. Reci joj da ponese zavoje."

Megg odjuri prema samostanu.

Ranjenici koji su mogli hodati, brzo su iščezli. Caris je počela pregledavati one koji su preostali. Jedan mladić sa sela, kojem je nož rasparao trbuh, pokušavao je zadržati crijeva u utrobi: za njega nije bilo osobite nade. Onaj s porezotinom na ruci će preživjeti, uspije li mu Caris zaustaviti krvarenje. Skinula je pojas, omotala mu ga oko nadlaktice, te ga stegnula tako da je krv ubrzo samo malo kapala. "Drži to tako", reče mu, pa priđe jednom gradskom mladiću koji je izgledao kao da ima slomljene kosti šake. Glava ju je i dalje boljela, no nije se obazirala na to.

Uto su se pojavile Oonagh i još neke redovnice. Već trenutak kasnije sa svojom je torbom stigao i Matthew Brijač. Tako su zajedničkim naporima pokrpali ranjenike. Prema Carisininim uputama, dobrovoljci su podignuli najteže žrtve i odnijeli ih u ženski samostan. "Nosite ih u staru bolnicu, ne u novu", rekla im je.

Pridignuvši se s koljena osjetila je vrtoglavicu. Snažno se uhvatila za Oonagh, da ne izgubi ravnotežu. "Što ti je?" upita Oonagh.

"Sve će biti u redu. Bit će najbolje da pođemo u bolnicu."

Između brojnih štandova provukle su se do stare bolnice. Čim su ušle, odmah su shvatile da ondje nema nikoga od ozlijeđenih. Caris opsuje. "Te su ih budale odnijele na pogrešno mjesto", reče. Trebat će još podosta vremena da ljudi shvate važnost te razlike, zaključiti.

S Oonagh se uputila u novu zgradu. U klaustar se ulazilo kroz široki luk. Na ulazu su naišle na dobrovoljce koji su izlazili. "Odnijeli ste ih na pogrešno mjesto!" reče Caris ljutito.

Jedan od njih reče: "Ali, majko Caris..."

"Nemojmo se prepirati, nemamo sad vremena", reče nestrpljivo. "Samo ih odnesite u staru bolnicu."

Ušavši u klaustar, ugledala je onog dječaka s porezotinom na ruci, kojeg su sada unosili u sobu u kojoj je, znala je, petero ljudi zaraženo kugom. Pojurila je na suprotnu stranu klaustara. "Stanite!" poviče bijesno. "Što to radite?"

Neki muški glas je rekao: "Samo provode moje upute."

Caris se zaustavi i osvrne. Bio je to brat Sime. "Ne budite ludi", reče. "Ima ranu od noža - želite da umre od kuge?"

Oblo lice poprimilo je ružičastu boju. “Ne kanim za svoje odluke tražiti vaše odobrenje, majko Caris.”

To je bilo toliko glupo da se nije ni osvrnula na te riječi. “Sve te ozlijeđene dječake moramo držati podalje od oboljelih od kuge, jer će se inače zaraziti!”

“Ja bih rekao da ste umorni i preopterećeni. Predlažem da se malo odmorite.”

“Da se odmorim?” Nije mogla vjerovati. “Upravo sam pokrpala sve te mladiće - a sada ih moram pošteno pregledati. Ali ne ovdje!”

“Hvala na hitnim intervencijama, majko. Temeljit pregled sada možete prepustiti meni.”

“Idiote, sve ćete ih usmrtili!”

“Molim da napustite bolnicu dok se ne smirite.”

“Ne možeš me izbaciti odavde, praznoglavi balavče! Ja sam ovu bolnicu izgradila s novcem ženskog samostana. I ja ovdje vodim glavnu riječ.”

“Doista?” upita on posve mirno.

Caris tada shvati da je on, za razliku od nje, gotovo posve sigurno očekivao ovakav trenutak. Lice mu je bilo zajapureno, no osjećaji su mu bili pod nadzorom. I imao je točno određen plan. Ona zastane, grozničavo razmišljajući.

Pogledavši oko sebe, uvidjela je da ih napeto gledaju i redovnice i dobrovoljci, i da svi čekaju kako će se ovo okončati.

“Moramo se pobrinuti za te dječake”, reče ona. “Dok stojimo i prepiremo se, oni će iskrvariti. Stoga zasad idemo na kompromis.” Povichla je glas, da je svi čuju. “Sve pacijente odložite na tlo, ondje gdje jesu, molim lijepo.” Bilo je toplo i nije bilo potrebe za tim da pacijenti budu u zatvorenome. “Prvo ćemo se pobrinuti za njihove potrebe, a kasnije ćemo odlučiti kamo ćemo ih smjestiti.”

Dobrovoljci i redovnice dobro su znali Caris i poštovali su je, dok im je Sime bio nov. Spremno su je poslušali.

Sime je shvatio da je poražen, a na licu mu se pojavio krajnji bijes. “Ne mogu liječiti pacijente u takvim okolnostima”, reče i uvrijeđeno iziđe.

Caris je to šokiralo. Upravo mu je pokušala spasiti obraz kompromisnim rješenjem i nije ni pomislila da bi u napadaju

djetinjaste razdraženosti mogao napustiti bolesnike.

Sljedećih nekoliko sati imala je pune ruke posla: prala je rane, šivala porezotine, davala sredstva za ublažavanje bolova i piće. Matthew Brijač radio je uz nju, namještao slomljene kosti i rješavao iščašene zglobove. Matthew je bio prevalio pedesetu, no njegov sin Luke pomagao mu je jednako vješto.

Posao su dovršili kada je poslijepodne već prelazilo u svježiju večer. Sjeli su na zidić klaustra da se odmore. Sestra Joan donijela im je vrčeve s rashlađenom jabukovačom. Caris je i dalje boljela glava. Uspijevala je zanemariti bol dok je imala pune ruke posla, no sad joj je smetala. Stoga zaključi da će rano poći na počinak.

Dok su pili jabukovaču, pojavio se mladi Joshie. "Lord biskup moli vas da ga posjetite u priorovoj palači kad uzmognete, majko priorice."

Ona nešto razdraženo promumlja. Nema sumnje da se Sime već potužio na nju. Samo joj još to treba. "Reci da ću doći odmah", reče. A zatim tiše doda: "Da već jednom riješimo i to." Ispraznila je vrč i otišla.

Umorno je prelazila travnjak. Trgovci su pakirali stvari i spremali se za noć, pokrivajući robu i zaključavajući škrinje. Prešavši groblje, ušla je u palaču.

Biskup Henri sjedio je na čelu stola. S njim su bili kanonik Claude i arhiđakon Lloyd. Nazočni su bili i Philemon i Sime. Godwynov mačak, Nadbiskup, sjedio je Henriju u krilu, samozadovoljna izraza lica. Biskup reče: "Molim vas, sjednite."

Sjela je kraj Claudea. On ljubazno primijeti: "Izgledate umorno, majko Caris."

"Cijelo poslijepodne krpam te mlade glupane koji su se potukli. I ja sam dobila udarac po glavi."

"Čuli smo za sukob."

Henri doda: "I za prepirku u novoj bolnici."

"Pretpostavljam da ste me zato i pozvali."

"Tako je."

"Cijeli je smisao nove bolnice upravo u odvajanju pacijenata sa zaraznim bolestima..."

“Znam o čemu je riječ”, prekine je Henri. Zatim se obrati svima. “Caris je naredila da se ozlijeđeni iz tučnjave prebace u staru bolnicu. Sime je opozvao njezine naloge. Zatim je pred svima došlo do neprimjerene svađe.”

Sime reče: “Ispričavam se zbog toga, lorde biskupe.”

Henri se nije obazirao. “Prije nego što pođemo dalje, želim raščistiti jednu stvar.” Pogledao je Simea, pa Caris, pa ponovno liječnika. “Ja sam vaš biskup i, ex officio, opat priorata Kingsbridge. Imam pravo i ovlasti naređivati svima vama, a vaša je dužnost provoditi moje zapovijedi. Prihvaćate li to, brate Sime?”

Sime se lagano nakloni. “Prihvaćam.”

Henri se zatim obrati Caris. “A vi, majko priorice?”

To uopće nije dolazilo u pitanje, dakako. Henri je bio posve u pravu. “Da”, reče ona. Bila je uvjerena da Henri nije toliko glup da će ozlijeđene izgrednike prisiliti da se zaraze i kugom.

Henri reče: “Dopustite da iznesem argumente. Nova bolnica izgrađena je novcem ženskog samostana, prema točnim odredbama majke Caris. Ona je željela urediti prostor za žrtve kuge i druge bolesnike čije se bolesti, po njoj, mogu proširiti s oboljelih na zdrave osobe. Uvjerena je da je ključno odvojiti te dvije vrste pacijenata. Smatra da ima pravo, u svim okolnostima, tražiti da se provede njezin plan. Je li tako, majko?”

“Tako je.”

“Brat Sime nije bio ovdje kad je Caris planirala izgradnju bolnice, pa se nije mogla savjetovati s njim. No on je tri godine studirao medicinu na sveučilištu i ondje mu je za to dodijeljena diploma. On tvrdi da Caris nije stručna osoba i da, osim onoga do čega je došla kroz praktično iskustvo, ne razumije prirodu bolesti.

Riječ je o školovanome liječniku, te, još više od toga, jedinome liječniku u prioratu, čak jedinome u Kingsbridgeu.”

“Upravo tako”, reče Sime.

“Kako možete reći da nisam stručna?” prasne sada Caris. “Nakon svih godina tijekom kojih se brinem za pacijente...”

“Tiho, molit ću”, reče Henri, gotovo ne podižući glas. Nešto u vezi s njegovim tonom natjeralo je Caris da zašuti. “Upravo sam se spremao spomenuti vašu dosadašnju službu. Vaš rad ovdje je od

neprocjenjive važnosti. Nadaleko i naširoko poznati ste po predanosti, iskazanoj tijekom epidemije kuge, koja još nije završila. Vaše su iskustvo i praktično znanje neprocjenjivo vrijedni.”

“Hvala, biskupe.”

“S druge strane, Sime je svećenik, sa sveučilišnom diplomom... i muškarac.

Znanje koje on donosi ključno je za valjano upravljanje bolnicom u prioratu. Ne bismo željeli ostati bez njega.”

Caris reče: “Dio sveučilišnih profesora slaže se s mojim metodama... pitajte brata Austina.”

Philemon reče: “Brat Austin premješten je u Sv. Ivana u Šumi.”

“A sada znamo i zašto”, reče Caris.

Biskup reče: “Odluku donosim ja, a ne Austin, niti sveučilišni profesori.”

Caris tada shvati da se nije pripremila za takav obračun. Iscrpljena je i boli je glava. Jedva uspijeva jasno razmišljati. Našla se usred borbe za premoć, a nema nikakvu strategiju. Da je bila posve pri sebi, ne bi odmah došla na biskupov poziv. Prvo bi pošla na spavanje, riješila se glavobolje, pa se ujutro probudila svježa i odmorena. S Henrijem bi se našla tek kad bi osmislila ratni plan.

Je li već prekasno za to?

Sada reče: “Biskupe, večeras se ne osjećam doraslom ovoj raspravi. Možda bismo je mogli odgoditi za sutra, kad se malo oporavim.”

“Nema potrebe”, reče Henri. “Čuo sam Simeovu pritužbu, a znam vaše stavove. Osim toga, odlazim čim svane.”

Već je donio odluku, shvati Caris. Što god rekla, ništa se neće promijeniti. Ali što je odlučio? Kojoj će se strani prikloniti? Doista nije imala nikakvu predožbu o tome. A bila je preumorna za bilo što, osim da sjedi i sluša kakva joj je sudbina.

“Čovjek je slab”, reče Henri. “Gledamo, kao što kaže apostol Pavao, kao kroz nekakvo staklo, mračno i mutno. Griješimo, skrećemo s pravog puta, loše rasuđujemo. Potrebna nam je pomoć. I zato nam je Bog podario svoju Crkvu, papu i svećenstvo - da nas vode, jer su naše vlastite mogućnosti nepouzidane i nedostatne.

Budemo li se povodili za vlastitim razmišljanjem, doživjet ćemo neuspjeh. Moramo se savjetovati s autoritetima.”

Čini se da će poduprijeti Simea, zaključiti Caris. Kako može biti toliko glup?

Ali bio je toliko glup. “Brat Sime proučavao je drevne tekstove s područja medicinske literature, pod nadzorom velikih učitelja sa sveučilišta. Njegov studij prihvaća i Crkva. Moramo prihvatiti autoritet tog studija, pa tako i njegov.

Njegove prosudbe ne mogu biti podčinjene prosudbama neobrazovane osobe, koliko god bila odvažna i vrijedna svakog divljenja. Njegova odluka mora služiti kao završna riječ.”

Caris je bila toliko umorna i osjećala je takvu mučninu da joj je bilo gotovo drago što je razgovor završio. Sime je pobijedio. Ona je izgubila. Sada želi samo spavati. Tada ustane.

Henri reče: “Žao mi je što vas moram razočarati, majko Caris...”

Glas mu se izgubio dok se ona udaljavala.

Čula je kako Philemon govori: “Drsko ponašanje.”

Henri tiho reče: “Pustite je.”

Došla je do vrata i izišla ne osvrnuvši se.

Pravo značenje svega što se dogodilo postalo joj je jasno dok je polaganim korakom prelazila groblje. Sime je zadužen za bolnicu. Ona će se morati držati njegovih naloga. Pacijenti različitih kategorija neće biti odvojeni. Neće se nositi maske i ruke se neće prati u octu. Slabi će bolesnici postajati još slabiji, zbog puštanja krvi. Izgladnjeli će još više gubiti na težini, zbog čišćenja. Rane će se pokrivati oblozima od životinjskog izmeta ne bi li tijelo stvorilo gnoj. Nikome neće biti ni do higijene, ni do svježega zraka.

Nijednom riječju nije se obratila nikome dok je prelazila klaustar, uspinjala se stubama i kroz zajedničku spavaonicu došla do svoje sobe. Ispružila se na truhlu, dok joj je u glavi pulsiralo.

Izgubila je Merthina, izgubila je svoju bolnicu, ostala je bez svega.

Znala je da ozljede glave mogu biti kobne. Možda će sada zaspati i više se neće probuditi.

Možda će tako biti najbolje.

Poglavlje 79.

Merthinov voćnjak posađen je u proljeće 1349. godine. Godinu kasnije, većina se stabala bila uhvatila, te ga je već krasilo skladno lišće. Dva-tri stabla još su se mučila, a tek za jedno moglo se sigurno reći da se neće oporaviti. Nije očekivao da bi neko od njih već moglo dati i plodove, no na njegovo veliko iznenađenje, u srpnju se, na jednom naprednom tanahnom stablu, ukazalo desetak minijaturnih tamnozelenih krušaka, zasada još malenih i tvrdih kao kamen, ali s očitim potencijalom da do jeseni dozriju.

Jedne nedjelje poslijepodne pokazao ih je Lolli, koja nije mogla povjerovati da će ti plodovi izrasti u ukusno i sočno voće koje obožava. Mislila je - ili se barem pretvarala da misli - da je on ponovno zadirkuje, da je i to jedna od njegovih igara. Kad ju je upitao što misli odakle potječu zrele kruške, samo ga je prijekorno pogledala i rekla: "Sa sajma, ludo!"

I ona će jednog dana dozrijeti, razmišljao je, iako je bilo teško zamisliti kako se to koščato tijelo zaobljuje i poprima podatne ženske obline. Pitao se hoće li mu roditi unuke. Pet joj je godina, a to znači da do tog dana ima još možda samo deset ili malo više godina.

Dok je još razmišljao o zrelosti, ugledao je Philippu koja mu se približavala kroz vrt, te se iznenadio koliko su joj grudi oble i pune. Nije bilo nimalo uobičajeno da ga posjeti usred bijela dana, pa se upitao što je dovodi k njemu. Za slučaj da ih netko gleda, pozdravio ju je tek čednim poljupcem u obraz, onakvim kakav šogor može dati šogorici a da se nitko ništa ne upita.

Izgledala je zabrinuto i izmučeno, a on tek tada shvati da je posljednjih nekoliko dana zapravo bila rezerviranija i zamišljenija nego inače. Kad je sjela do njega na travu, on je upita: "Nešto te muči?"

"Nikada nisam bila uspješna kad je nekome trebalo nešto obzirno priopćiti", reče ona. "Trudna sam."

"Bože presveti!" Njezine su ga riječi odviše šokirale da zadrži reakciju.

"Iznenaden sam jer si mi rekla..."

“Znam. Bila sam uvjereni da sam prestara. Već barem dvije godine mjesečni mi je ciklus bio vrlo neredovit, a onda je i posve prestao... Tako sam barem mislila. Ali ujutro povraćam, a bradavice su mi bolne.”

“Primijetio sam tvoje grudi kad si se pojavila u vrtu. Ali možeš li biti posve sigurna?”

“Bila sam trudna već šest puta - troje djece i tri pobačaja - i dobro poznajem taj osjećaj. Uistinu uopće nema sumnje.”

On se nasmiješi. “Znači, imat ćemo dijete.”

Nije mu uzvratila osmijeh. “Nemoj se toliko radovati. Nisi promislio o svim posljedicama. Supruga sam grofa od Shiringa. S njim nisam spavala od listopada, s njim ne živim od veljače, a sada, u srpnju, trudna sam dva, najviše tri mjeseca. I on i čitav svijet znat će da dijete nije njegovo i da je grofica od Shiringa počinila preljub.”

“Ali ne bi valjda...”

“Ne bi me ubio? Ubio je Tilly, nije li tako?”

“Oh, Bože moj. Da, jest. Ali...”

“A ako ubije mene, mogao bi ubiti i moje dijete.”

Merthin je već htio reći kako to nije moguće, kako Ralph nikada ne bi učinio takvo što - no znao je da to nije točno.

“Moram odlučiti što ću učiniti”, reče Philippa.

“Držim da ne bi trebala pokušati okončati trudnoću nekim napitcima - to je preopasno.”

“To neću učiniti.”

“Znači da ćeš roditi dijete.”

“Da. Ali što nakon toga?”

“Recimo da ostaneš u samostanu i da dijete ostane tajna...? Ovdje je sve puno siročadi koja su zbog kuge ostala bez obitelji.”

“Ali majčinska ljubav ne može se čuvati u tajnosti. Svi bi znali da se osobito brinem upravo za to dijete. A to bi onda doznao i Ralph.”

“U pravu si.”

“Mogla bih nekamo otići - nestati. U London, York, Pariz, Avignon. I nikome ne reći kamo idem, pa Ralph ne bi pošao za mnom.”

“A ja bih mogao poći s tobom.”

“Ali u tom slučaju ne bi dovršio zvonik.”

“A tebi bi nedostajala Odila.”

Philippina kći već je šest mjeseci bila u braku s grofom Davidom. Merthin je mogao zamisliti koliko bi Philippi bilo teško napustiti je. A prava je istina bila i da bi njemu bilo užasno teško napustiti radove na zvoniku. Čitav život želi izgraditi najviše zdanje u Engleskoj. Sad kad je napokon počeo raditi na tome, napuštanje projekta slomilo bi mu srce.

Razmišljanje o zvoniku podsjetilo ga je na Caris. Intuitivno je znao da će je novost dotući. S njom se nije vidio već tjednima: болоvala je u postelji nakon što je na Sajmu runa zadobila udarac u glavu, a sada je, iako se posve oporavila, rijetko napuštala priorat. Pretpostavio je da je izgubila u nekoj vrsti borbe za premoć, jer je bolnicu sada vodio brat Sime. Philippina trudnoća za nju će biti još jedan težak udarac.

Philippa još reče: “Odila je također trudna.”

“Tako brzo! Pa to je divna vijest. Razlog više zbog kojeg ne možeš otići u izgnanstvo i više se nikad ne vidjeti s njom, kao ni s unukom.”

“Ne mogu pobjeći, ne mogu se skrivati. No ne poduzmem li nešto, Ralph će me ubiti.”

“Mora postojati neki izlaz iz ove situacije”, reče Merthin.

“Na pamet mi pada samo jedan odgovor.”

On je pogleda. Već je bila dobro promislila o svemu, uvidi sada. Nije mu spomenula problem dok nije došla do rješenja. No dobro je pazila da mu prije toga pokaže kako su svi najočitiiji odgovori na to pitanje pogrešni. A to je značilo da se plan za koji se odlučila, njemu neće svidjeti.

“Da čujem”, reče on.

“Moramo navesti Ralpa da pomisli kako je dijete njegovo.”

“Ali u tom slučaju morala bi...”

“Da.”

“Tako...”

Pomisao na to da Philippa spava s Ralphom, bila mu je mrska i odvratna.

Stvar nije bila toliko u ljubomori, iako je i ona bila određeni čimbenik. No najviše ga je mučilo to kako će se ona zbog svega

užasno osjećati. Ralph joj se gadio i tjelesno i emotivno. Merthin je shvaćao tu odbojnost, iako je nije osjećao.

Čitav život proveo je uz Ralphovu sirovu nesmiljenost, taj nasilnik bio mu je brat i to je bila činjenica, bez obzira na sve Ralphove postupke. Ipak, dizao mu se želudac od pomisli da bi se Philippa morala prisiliti na spolni odnos s muškarcem kojeg mrzi najviše na svijetu.

“Volio bih da mogu smisliti bolji način”, reče on. “I ja.”

On je prodorno pogleda. “Već si donijela odluku.”

“Jesam.”

“Užasno mi je žao.”

“I meni.”

“Ali hoće li to uopće upaliti? Možeš li ga... zavesti?”

“Ne znam”, reče ona. “Jednostavno ću morati pokušati.”

Katedrala je bila simetrična. Zidarska se radionica nalazila na zapadnome kraju, u niskome sjevernom zvoniku, i gledala na sjeverni trijem. U simetričnome jugozapadnom zvoniku nalazila se prostorija slične veličine i oblika, koja je gledala na klaustar. U njoj su se čuvali predmeti koji nisu imali osobitu vrijednost i nisu se često koristili. Ondje su se tako našli svi kostimi i simbolički predmeti potrebni za izvođenje misterija, kao i mnoštvo ne posve beskorisnih stvari: drveni svijećnjaci, zahrđali lanci, napukli lonci, te knjiga čije su se kožne stranice raspale od starosti, pa pomno ispisane riječi više nisu bile čitljive.

Merthin je ušao onamo da utvrdi koliko je zid okomit, spuštanjem olovnog viska na dugačkoj niti s prozora, i upravo tada došao je do jednog otkrića.

Zid je imao pukotine. One nisu nužno bile znak slabosti: njihovo značenje moralo bi protumačiti iskusno oko. Sve se građevine pomiču, a pukotine mogu jednostavno pokazivati kako se cijela konstrukcija prilagođuje tim promjenama položaja. Merthin je procijenio da je većina napuklina u zidu te ostave bezazlena.

No jedna od njih zbunjivala ga je oblikom. Nije se doimala normalnom. Kad je malo bolje pogledao, uvidio je da je netko iskoristio prirodnu pukotinu da iz nje oslobodi maleni kamen. On ga sada izvuče.

Istog trenutka postalo mu je jasno da je otkrio nečije tajno skrovište. Iza kamena se skrivalo blago nekog kradljivca. Vadio je predmete, jedan po jedan: ženski broš s velikim zelenim dragim kamenom, srebrna kopča, svilena marama, svitak s ispisanim psalmom. Posve otraga naišao je i na predmet koji mu je ukazao na kradljivčev identitet. Bila je to jedina stvar u rupi bez monetarne vrijednosti. Bio je to običan komadić ulaštenog drva s urezanim slovima: M:Phmn:AMAT.

Slovo "M" bilo je inicijal. "Amat" na latinskome znači "voli". A "Phmn" je nedvojbeno Philemon.

Netko čije ime počinje slovom "M", neki dječak ili djevojčica, nekoć je volio Philemona i darovao mu taj komadić drva. A on ga je skrio zajedno s ukradenim blagom.

Još od djetinjstva za Philemona se govorkalo da ima duge prste. Stvari su u njegovoj blizini često nestajale. Činilo se da ih sprema na to mjesto. Merthin je zamišljao kako se onamo penje sam, možda noću, pa izvlači kamen i očima guta blago, neizmjereno uživajući. Nesumnjivo je riječ o nekakvoj bolesti.

Nitko nikada nije čuo glasine o eventualnim Philemonovim ljubavnim vezama. Poput svog mentora Godwyna, činilo se da pripada onoj rijetkoj skupini muškaraca kod koje je potreba za spolnom ljubavlju vrlo slaba. No netko se ipak jednom zaljubio u njega, a on je uspomenu na to čuvao kao dragocjenost.

Merthin je vratio predmete na mjesto, točno u položaj u kojem ih je i zatekao - izvrsno je pamtio takve stvari. Na mjesto je vratio i onaj kamen. A onda je zamišljeno izišao i spustio se u crkvu spiralnim stubama.

Ralph se iznenadio kad je Philippa došla kući.

Bio je jedan od rijetko lijepih dana usred kišnoga ljeta i on bi bio volio otići na sokolarenje, te ga je silno ljutilo što to neće biti moguće. Spremala se žetva i većina od dvadesetak-tridesetak upravitelja, načelnika i glavara iz njegove grofovije hitno ga je trebala. Sve je mučio isti problem: usjevi dozrijevaju u poljima, a za žetvu nema dovoljno ljudi.

On im nikako nije mogao pomoći. Iskoristio je sve mogućnosti za progon nadničara koji su se oglušili o propise i napustili sela u

potraži za višim nadnicama - no oni rijetki koje su uspjeli uhvatiti, platili su globu od zarade i ponovno pobjegli. Upravitelji i načelnici stoga su se morali snalaziti. No svi su mu željeli objasniti probleme s kojima se susreću, a on nije imao izbora: morao je slušati i odobravati njihove improvizirane planove.

Glavna je dvorana bila puna ljudi: upravitelja, načelnika, vitezova i vojnika.

Bila su tu još i dvojica svećenika, kao i desetak besposlenih pripadnika posluge.

Kad su svi napokon ušutjeli, Ralph je odjednom začuo vrane, čije je graktanje sada zvučalo poput upozorenja. Podignuvši pogled, na vratima je ugledao Philippu.

Prvo se obratila posluzi. "Martha! Ovaj je stol još prljav od objeda. Donesi toplu vodu i izribaj ga, odmah. Dickie - upravo sam vidjela da je grofov najdraži konj prekriven, kako se čini, jučerašnjim blatom, a ti ovdje šiljiš štap. Vрати se u staju, kamo i pripadaš, i uredi tog konja. Ti, mali, izbaci to štene van, upravo se pomokrilo po podu. Ovamo smije ući jedino grofov mastif, to dobro znate." Sluge su pojurili, a čak i oni kojima se nije obratila, odjednom su imali važnog posla.

Ralphu nije smetalo što Philippa naređuje kućnoj posluzi. Ionako su se bili ulijenili bez gopodarice, koja ih neprestano tjera da rade.

Ona mu sad priđe i duboko se nakloni, što je bilo posve prikladno nakon dugotrajnog izbivanja. Nije mu ponudila poljubac.

On neutralnim tonom reče: "Ovo je... neočekivano."

Philippa razdraženo reče: "Nije ni trebalo doći do toga da moram poći na ovo putovanje."

Ralph osjeti kako ga obuzima malodušje. "Što te dovodi ovamo?" upita. Što god to bilo, bio je uvjeren da će biti problema.

"Moje imanje, Ingsby."

Philippa je imala manji broj vlastitih posjeda, nekoliko sela u Gloucestershireu koja su danak plaćala izravno njoj, a ne grofu. Otkako je preselila u samostan, upravitelji i načelnici iz tih sela posjećivali su je u prioratu Kingsbridge, znao je Ralph, i izravno podmirivali dugovanja. No Ingsby je bio nezgodna iznimka. Taj je posjed plaćao porez njemu, a on ga je prosljeđivao njoj - što je

zaboravio učiniti otkako je otišla. “Dovraga”, reče on. “To mi je posve promaknulo.”

“Nema problema”, reče ona. “Na brizi imaš mnogo drugih stvari.”

Ton joj je bio neočekivano pomirljiv.

Uputila se na kat, u privatne odaje, a on se ponovno posvetio poslu. U pola godine odvojenosti malko se popravila, razmišljao je, dok mu je sljedeći upravitelj navodio sva moguća polja sa zrelim žitom i tužio se na nedostatak žetelaca. Ipak, nadao se da ne kani ostati predugo. Ležati uz nju u postelji cijelu noć, slično je kao spavati s mrtvom kravom.

Ponovno se pojavila u vrijeme večere. Sjela je do Ralpa i tijekom večere uljudno razgovarala s nekolicinom vitezova koji su bili došli u posjet. Bila je hladna i rezervirana kao i uvijek - u njoj nije bilo ni naklonosti, pa čak ni tragova humora - ali on nije primijetio znakove one neumoljive, ledene mržnje koju je pokazivala nakon njihova vjenčanja. Ili je u međuvremenu posve nestala ili je u najmanju ruku bila duboko skrivena. Nakon večere ponovno se povukla, ostavljajući ga da pije s vitezovima.

Razmišljao je o mogućnosti da kani ostati trajno, no na koncu je tu pomisao odbacio. Nikada ga neće zavoljeti, neće joj biti čak ni drag. Stvar je samo u tome da je zbog dugotrajnog izbivanja oštrica njezine kivnosti bila otupjela. Temeljni je osjećaj po svoj prilici nikada neće napustiti.

Pretpostavljao je da će spavati kad on dođe na kat, no, na njegovo veliko iznenađenje, sjedila je za pisaćim stolom, u žutobijeloj kućnoj haljini, uza samo jednu svijeću koja je blago obasjavala njezine ponosne crte lica i gustu tamnu kosu. Pred njom je bilo dugačko pismo ispisano djevojačkim rukopisom.

Zaključio je kako ga je zasigurno dobila od Odile, sada grofice od Monmoutha.

Philippa je pisala odgovor. Poput većine aristokrata, poslovna je pisma diktirala pisaru, ali je pisma osobne prirode pisala sama.

Ušao je u garderobu, a zatim izišao i svukao odjeću. Bilo je ljeto i on je obično spavao samo u gaćama.

Philippa je dovršila pismo i ustala - i pritom oborila staklenku s tintom koja joj je stajala na stolu. Poskočila je u stranu, ali bilo je prekasno. Staklenka je nekako pala prema njoj, te joj unakazila bijelu spavaćicu velikom crnom mrljom.

Ona opsuje. Njega je to blago zabavilo: bila je toliko krajnje pedantna da je bilo smiješno vidjeti je zalivenu tintom.

Još je nekoliko trenutaka oklijevala, a onda je svukla spavaćicu preko glave.

On je ostao zatečen. Inače se nije samo tako svlačila. Tinta ju je posve izbacila iz takta, shvati on sada. Piljio je u njezino nago tijelo. U samostanu se bila malko udebljala: grudi su joj izgledale veće i oblije nego ranije, trbuh se malko zaokružio, a bokovi bili privlačno zaobljeni. Na svoje veliko iznenađenje, osjetio je uzbuđenje.

Ona se sagnula da zgužvanom spavaćicom obriše tintu s podnih pločica. Grudi su joj se ljuljale dok je energično brisala. Okrenula se i tako mu se posve ukazala njezina raskošna pozadina. Da je nije poznavao, već bi bio pomislio da ga pokušava uzbuditi. No Philippa nikad nikoga nije pokušala uspaliti, a ponajmanje njega. Bilo joj je jednostavno neugodno i osjećala je stid. Zbog toga ga je još više uzbuđivalo što je gleda tako posve nagu dok briše pod.

Već nekoliko tjedana nije bio s nekom ženom, a posljednja od njih, neka kurva u Salisburyju, nije ga osobito zadovoljila.

U trenutku kad je Philippa ustala već je imao erekciju.

Primijetila je kako pilji u nju. "Nemoj me gledati", reče. "Idi u krevet."

Umrljanu spavaćicu bacila je u košaru s rubljem.

Potom je prišla preši za odjeću i podignula poklopac. Prigodom odlaska u Kingsbridge, većinu odjeće bila je ostavila ovdje: smatralo se nepriličnim imati skupu odjeću u samostanu, čak i u slučaju gostiju iz redova plemstva.

Pronašla je drugu spavaćicu. Dok ju je izvlačila, Ralph ju je gutao očima. Piljio je u njezine uzdignute grudi, i brežuljak s tamnim dlakama, a usta su mu se sve više sušila.

Ona je uhvatila njegov pogled. "Da me nisi dirnuo", reče.

Da nije izgovorila te riječi, on bi se po svoj prilici bio ispružio i zaspao. Ali takvo ga je odbijanje zaboljelo. "Ja sam grof od Shiringa,

a ti si mi žena”, reče.

“Dirat ću te kad god mi se prohtije.”

“Ne bi se usudio”, reče ona, pa se okrene da navuče spavaćicu.

To ga je razljutilo. U trenutku kad je podignula spavaćicu da je navuče preko glave, pljesnuo ju je po stražnjici. Bio je to snažan udarac po goljoj koži i jasno je vidio da ju je to zaboljelo. Poskočila je i vrisnula. “Eto koliko se neću usuditi”, reče on. Ona se okrene prema njemu, već otvarajući usta da se pobuni, a on je impulzivno šakom raspali po ustima. Udarac ju je odbacio unatrag, tako da je pala na pod. Dlanom je prekrila usta i uvidjela da joj kroz prste prodire krv. Ali bila je na leđima, gola, raširenih nogu, a on je vidio taj trokut dlaka na njezinim preponama, kao i blago rastvoren prorez, koji kao da ga je pozivao.

Svom težinom spustio se na nju.

Ona se mahnito otimala, ali on je bio viši i krupniji od nje, te vrlo snažan. Bez poteškoća je nadvladao njezin otpor. Već trenutak kasnije našao se u njoj. Bila je suha, no to ga je nekako još više uzбудilo.

Sve je završilo vrlo brzo. Sišao je s nje, sav zadihan. Nakon nekoliko ju je trenutaka pogledao. Na ustima je još imala krv. Nije ga gledala: oči su joj bile čvrsto zatvorene. Ipak, učinilo mu se da joj je izraz lica nekako neobičan. Još je nekoliko trenutaka razmišljao o tome, sve dok nije shvatio kakav je to izraz. A to ga je samo još više zbunilo.

Na licu joj se odražavao slavodobitan izraz.

Merthin je znao da se Philippa vratila u Kingsbridge, jer je u Zvonu vidio njezinu sluškinju. Očekivao je da će ga ljubavnica te večeri posjetiti kod kuće, te se razočarao kad se nije pojavila. Nema sumnje da joj je nelagodno, pomislio je.

Nema te dame koja bi samo tako prihvatila to što je ona učinila, čak ni uz vrlo uvjerljive razloge, čak ni kada muškarac kojeg voli zna za to i sve razumije.

Prošla je još jedna noć a da se ona nije pojavila, a onda je osvanula nedjelja, pa je bio uvjeren da će se s njom vidjeti u crkvi. Ali nije došla na misu. Bilo je to gotovo nečuveno da netko od plemstva propusti nedjeljnu misu. Što ju je moglo spriječiti?

Nakon mise poslao je Lollu kući s Arnom i Em, pa preko travnjaka došao do stare bolnice. Ondje su se na katu nalazile sobe namijenjene uglednim gostima.

Uspeo se vanjskim stubama.

U hodniku se našao oči u oči s Caris.

Nije se ni potrudila pitati ga što radi ondje. "Grofica ne želi da je vidiš, ali vjerojatno bi trebao otići do nje", reče mu.

Merthinu nije promakao neobičan odabir riječi: nije rekla "Grofica te ne želi primiti", već "Grofica ne želi da je vidiš". Pogledao je zdjelicu koju je Caris imala u ruci. U njoj se nalazila krvlju umrljana krpa. Srce mu je obuzeo strah. "Što joj je?" "Ništa odviše opasno", odgovori Caris. "S djetetom je sve u redu."

"Hvala Bogu."

"Ti si, dakako, otac...?"

"Molim te, nemoj da itko ikad začuje te riječi."

Lice joj je preplavila tuga. "Sve one godine koje smo proveli zajedno, a ja sam zanjela samo jednom."

On odvrati pogled. "U kojoj je sobi?"

"Oprosti što govorim o sebi. Ja sam sada posljednja na popisu tvojih interesa. Lady Philippa je u srednjoj sobi."

Nije mu promakla slabašno prikrivena bol u njezinu glasu, pa je zastao, unatoč zabrinutosti za Philippu. Dodirnuo joj je nadlakticu. "Molim te, nemoj misliti da me ne zanimaš", reče. "Uvijek će mi biti važno što se s tobom događa i jesi li sretna."

Kimnula je, a u očima su joj se pojavile suze. "Znam", reče. "Samo sam sebična. Idi do Philippe."

Udaljio se od Caris i ušao u srednju sobu. Philippa je bila na klecalu, leđima okrenuta njemu. Prekinuo ju je u molitvi. "Je li ti dobro?"

Ustala je i okrenula se prema njemu. Lice joj je bilo gotovo neprepoznatljivo.

Usne su bile otečene toliko da su bile gotovo triput veće nego inače i na njima su se vidjele gadne kraste.

Zaključio je da joj je Caris prala ranu - i da je zbog toga imala onu krvavu krpu. "Što se dogodilo?" upita. "Možeš li govoriti?"

Ona kimne. "Zvučim malko čudno, ali mogu govoriti." Pomalo je mumljala, ali dobro ju je razumio.

"Koliko si teško ozlijeđena?"

"Lice mi izgleda užasno, ali nije ništa ozbiljno. Osim toga, sve je u redu."

On je zagrlj, a ona položi glavu na njegovo rame. Čekao je i držao je. Ubrzo je počela plakati. Milovao joj je kosu i leđa, dok je ona podrhtavala od jecaja. On reče: "No, no", pa je poljubi u čelo, ne pokušavajući je utišati.

Malo-pomalo, plač je prestao.

On upita: "Smijem li ti poljubiti usne?"

Ona kimne. "Samo oprezno."

Samo joj je ovlaš dodirnuo usne svojima. Imale su okus po bademu: Caris joj je rane premazala uljem. "Ispričaj mi što se dogodilo", reče.

"Upalilo je. Nasjeo je. Bit će uvjeren da je dijete njegovo."

Vrškom prsta dodirnuo joj je usta. "I on ti je to učinio?"

"Nemoj se ljutiti. Pokušala sam ga isprovocirati i uspjela sam u tome. Budi sretan što me udario."

"Sretan! Ali zašto?"

"Jer drži da me morao prisiliti. Smatra da mu se ne bih bila podala bez nasilja. Nema pojma da je sve bilo isplanirano. Nikada neće posumnjati u istinu. A to znači da sam sigurna - kao i naše dijete."

On položi dlan na njezin trbuh. "Ali zašto me nisi posjetila?"

"S ovakvim licem?"

"Još više želim biti s tobom kad si ozlijeđena." Premjestio je ruku na njezinu dojku. "Osim toga, nedostaješ mi."

Ona mu odgurne ruku. "Ne mogu ići od jednoga do drugoga, poput kakve kurve."

"Oh..." To mu ni u jednom trenutku nije palo na pamet.

"Razumiješ?"

"Čini mi se..." Bilo mu je jasno da se žena tako može osjećati jeftinom - iako bi se muškarac zbog identičnog postupka mogao ponositi. "Ali koliko dugo...?"

Ona uzdahne i udalji se od njega. "Ne radi se o tome koliko dugo..."

"Kako to misliš?"

"Dogovorili smo se da ćemo svijetu priopćiti kako je dijete Ralphovo, a ja sam se pobrinula za to da on povjeruje u to. Sada će ga željeti i podizati,"

Merthina je to dotuklo. "Nisam razmišljao o pojedinostima, ali sam nekako mislio da ćeš i dalje živjeti u prioratu."

"Ralph neće dopustiti da mu dijete odrasta u ženskom samostanu, osobito ako bude dječak."

"Što ćeš onda učiniti, vratiti se u Earlscastle?"

"Da."

Dijete još, dakako, nije bilo ništa, ni osoba, čak ni maleno dijete, tek malo zadebljanje Philippina trbuha. No Merthin je ipak osjetio tugu. Lolla je bila velika radost njegova života i željno se veselio još jednom djetetu.

No barem će još malo imati Philippu. "Kada ćeš poći?" upita.

"Odmah", odgovori ona. Čim je ugledala izraz njegova lica u oči su joj navrle suze. "Ne mogu ti ni opisati koliko mi je žao - ali jednostavno bih u svakom trenutku imala dojam da je pogrešno s tobom voditi ljubav i planirati povratak Ralphu. Isto bi bilo s bilo kojom drugom dvojicom muškaraca. Zbog činjenice da ste braća, sve je još mnogo ružnije."

I njemu se pogled zamutio od suza. "Znači da je među nama sve završeno? Već sada?"

Ona kimne. "I moram ti reći još nešto, još jedan razlog zbog kojeg više ne možemo biti ljubavnici. Priznala sam preljub."

Merthin je znao da Philippa ima osobnog ispovjednika, kao što je i prikladno za jednu uglednu plemkinju. Otkako je došla u Kingsbridge, on je živio s redovnicima, gdje je bio dobrodošao u njihovim prorijeđenim redovima. Ona mu je, znači, spomenula njihovu vezu. Merthin se samo nadao da će on znati čuvati tajnu ispovijedi.

Philippa reče: "Dobila sam oprost, ali ne smijem nastaviti s grijehom."

Merthin kimne. U pravu je. Oboje su griješili. Ona je prevarila supruga, a on izdao brata. Ona je imala izgovor: brak je sklopila pod prisilom. On nije imao izliku. Preljepa se žena zaljubila u njega, a on je uzvratio ljubav, iako na to nije imao pravo. Bolna žudnja i neizmijerna tuga zbog gubitka koje je sada osjećao bili su prirodna posljedica takvog ponašanja.

On je pogleda - te smirene sivozelene oči, natučene usne, bujno tijelo - i shvati da ju je izgubio. Možda je nikada nije ni istinski imao. Bilo kako bilo, sve je od početka bilo pogrešno, a sada je završilo. Pokušao je nešto izustiti, oprostiti se od nje, no grlo mu se posve stisnulo i nije uspio protisnuti ni glas. Od silnih je suza jedva nešto vidio. Okrenuo se od nje, nespretno potražio vrata i nekako uspio izići.

Neka je redovnica prolazila hodnikom noseći vrč. Nije vidio o kome je riječ, ali je prepoznao Carisin glas kada je upitala: "Merthine? Je li ti dobro?"

Nije odgovorio. Krenuo je u suprotnome smjeru, izišao i spustio se vanjskim stubama. Sada već nesputano plačući, ne mareći za to hoće li ga tko vidjeti, prešao je travnjak, spustio se niz glavnu ulicu i mostom došao na svoj otok.

Poglavlje 80.

Rujan 1350. godine bio je hladan i vlažan, no i unatoč tome svugdje je vladala euforična atmosfera.

Dok su se u okolnim selima skupljali vlažni snopovi pšenice, od kuge je u Kingsbridgeu umrla samo jedna osoba: Marge Švelja, šezdesetogodišnja krojačica. Nitko se nije zarazio ni u listopadu, ni u studenome, ni u prosincu. Čini se da je bolest nestala, razmišljao je zahvalno Merthin - barem zasada.

Vječita selidba poduzetnih i nemirnih ljudi iz sela u grad, u vrijeme kuge bila se zaustavila i čak promijenila smjer, no sada se ponovno nastavila. Ljudi su dolazili u Kingsbridge, useljavali se u prazne kuće, popravljali ih i plaćali najamninu prioratu. Neki su pokretali nove poslove - otvarali pekarnice, pivovare, manufakture za proizvodnju svijeća - nadomještajući nekadašnje obrte koji su se ugasili kada su im umrli vlasnici i svi njihovi nasljednici. Kao načelnik, Merthin je ljudima olakšao otvaranje nove prodavaonice ili štanda na sajmu, dokidajući dugotrajan proces ishoda dozvole, koji je ranije nametao priorat.

Na tjednome sajmu bilo je sve više aktivnosti.

Jedan po jedan, Merthin je iznajmio i lokale, kuće i gostionice koje je bio uredio na Otoku gubavaca, a zakupci su bili ili poduzetni došljaci ili postojeći trgovci i obrtnici, koji su tražili povoljniju lokaciju. Cesta na otoku, između dvaju mostova, postala je tako produžetak glavne ulice, a time i područje najtraženijih nekretnina - kao što je Merthin i bio previdio,

dvanaest godina ranije, kada su ljudi smatrali da je lud, jer umjesto dijela plaće za radove na mostu, uzima tu kamenu pustoš.

Tako je došla i zima, a dim s tisuća ognjišta ponovno je zastro grad niskim smeđim oblakom. No ljudi su i dalje radili i kupovali, jeli i pili, kockali u gostionicama, a nedjeljom išli u crkvu. U cehovskoj vijećnici na Badnjak je održan banket, prvi otkako je župni ceh postao cehom slobodnoga grada.

Merthin je na tu svečanost pozvao priora i prioricu. Oni više nisu imali mogućnost utjecati na odluke obrtnika, ali su i dalje pripadali krugu najvažnijih građana. Philemon se odazvao, no Caris je odbila

poziv: u posljednje vrijeme bila se toliko povukla da ga je to zabrinjavalo.

Merthin je sjedio kraj Madge Tkalčeve. Ona je sada bila najbogatiji obrtnik i najveći poslodavac u Kingsbridgeu, možda i u čitavoj grofoviji. Bila je zamjenica načelnika, a vjerojatno je trebala biti i načelnica, samo što na tom položaju nije bilo uobičajeno imati ženu.

Među brojnim Merthinovim projektima bila je i radionica koja je proizvodila tkalačke stanove s pedalom, koji su povećali kvalitetu grimiza iz Kingsbridgea.

Madge je kupila više od polovice proizvedenih strojeva, no poduzetni su obrtnici dolazili čak iz Londona da rezerviraju ono što je preostalo. Bili su to složeni strojevi koje je trebalo izrađivati precizno i sastavljati vrlo pomno, pa je Merthin na tom poslu morao angažirati najbolje dostupne tesare. Za dovršeni proizvod tražio je više nego dvostruko od onoga koliko je stajao njega, no ljudi su i dalje jedva čekali da mu isplate toliki novac.

Više ljudi neizravno mu je natuknulo da bi se trebao oženiti Madge Tkalčevom, no ta zamisao nije se sviđala ni njemu ni njoj. Ona nikada nije uspjela pronaći muškarca koji bi dostojno zamijenio njezinog Marka, po tjelesnoj građi diva, a po duši pravoga sveca. Oduvijek je bila punašna, no u posljednje je vrijeme bila izrazito debela. Sada, u četrdesetim godinama života, pretvarala se u jednu od onih žena koje izgledaju poput bačve, gotovo jednako široke od ramena do stražnjice. Dobro jelo i piće sada su joj glavni užitak, razmišljao je Merthin, dok je gledao kako je navalila na šunku s đumbirom uz umak od jabuka i klinčića. To, i povećanje zarade.

Nakon jela pili su kuhano vino, takozvani hipokras. Mådge je otpila velik gutljaj, podrignula, pa se još malo približila Merthinu na klupi. "Moramo poduzeti nešto u vezi s bolnicom", reče.

"Da?" Nije bio svjestan nekog konkretnog problema u vezi s bolnicom. "Sad kad je epidemija okončana, nekako sam mislio da ljudima i nije osobito potrebna."

"Dakako da jest", reče ona odlučno. "I dalje imaju povišenu temperaturu i bol u trbuhu i rak. Žene žele zanijeti, a ne mogu ili im

se događaju komplikacije pri porodu. Djeca stradavaju u dodiru s vatrom i padaju s drveća.

Muškarce često zbaci konj ili ih nožem zahvati neki neprijatelj ili im glavu razbije gnjevna žena...”

“Da, sada shvaćam”, reče Merthin, kojeg je njezina brbljavost zabavljala. “U čemu je problem?”

“Nitko više ne želi ići u bolnicu. Ljudi ne vole brata Simea i, što je još važnije, ne vjeruju njegovoj učenosti. Dok smo se svi nekako nosili s tom kugom, on je bio u Oxfordu i čitao drevne tekstove, pa još uvijek propisuje puštanje krvi i pijavice, iako više nitko ne vjeruje u te metode. Ljudi traže Caris - ali ona se više uopće ne pojavljuje.”

“Što ljudi čine kad se razbole, ako ne idu u bolnicu?”

“Odlaze Matthewu Brijaču ili Silasu Ljekarniku, ili onoj došljakinji, Marli Iscjeliteljici, koja se specijalizirala za ženske tegobe.”

“Što te zapravo brine?”

“Ljudi sve češće nezadovoljno govore protiv priorata. Ne budu li im redovnice i redovnici pomagali, pitaju se zašto bi trebali financijski potpomagati izgradnju zvonika?”

“Ah...” Zvonik je bio veliki projekt. Nitko od pojedinaca nipošto ga ne bi mogao financirati sam. Financiranje je bilo moguće jedino udruženim snagama muškog i ženskog samostana, te grada. Prekine li grad dotok sredstava, to bi svakako moglo ugroziti cijeli plan. “Da, shvaćam”, reče Merthin zabrinuto. “To je doista problematično.”

Većini ljudi protekla je godina bila dobra, razmišljala je Caris za vrijeme božićne mise. Ljudi su se nevjerojatno brzo prilagođavali katastrofalnim posljedicama epidemije. Uz činjenicu da je izazvala užasne patnje i gotovo potpuni raspad uljuđenog života, bolest je pružila i izvrsnu priliku za temeljiti preustroj. Prema njezinim procjenama, umrlo je gotovo pola stanovništva. No jedna od posljedica bila je i to što su seljaci sada obrađivali samo najplodnija polja, pa je svatko proizvodio više nego ranije. Unatoč Propisu o nadničarima, te naporima koje su plemići poput grofa Ralpa ulagali u njegovo provođenje, ona je sa zadovoljstvom uočavala da se ljudi i dalje sele onamo gdje se rad najviše plaća, a to je najčešće bilo ondje gdje je zemlja najplodnija. Žita je bilo u izobilju, a stada

goveda i ovaca ponovno su se povećavala. Ženski je samostan doživljavao procvat, a budući da je Caris, nakon Godwynova bijega, reorganizirala poslove i muškog i ženskog dijela priorata, cijeli je samostan sada bio bogatiji nego ikada u proteklih stotinu godina. Bogatstvo je stvaralo novo bogatstvo, a uspješno razdoblje u okolnim selima donosilo je još više posla gradovima, tako da su se obrtnici i trgovci u Kingsbridgeu počeli ponovo bogatiti.

Kada su redovnice nakon mise počele izlaziti iz crkve, obratio joj se prior Philemon. "Trebao bih razgovarati s vama, majko priorice. Možete li doći u moju kuću?"

Nekoć bi bez oklijevanja uljudno prihvatila takav poziv, no ti su dani bili davna prošlost. "Ne", reče. "Neće ići."

On se istog trenutka zacrvenio. "Ne možete odbiti razgovor sa mnom!"

"I nisam. Samo sam odbila doći u vašu palaču. Odbijam dopustiti da me pozivate kao da sam vam podređena. O čemu želite razgovarati?"

"O bolnici. Pojavile su se pritužbe."

"Razgovarajte s bratom Simeom - kao što vrlo dobro znate, on je zadužen za bolnicu."

"Zar se s vama zbilja ne može razumno razgovarati?" upita on zdvojno. "Kad bi Sime mogao riješiti problem, razgovarao bih s njim, a ne s vama."

Sada su se već našli u klausturu muškog samostana. Caris je sjela na niski zid koji je okruživao središnji pravokutni prostor. Kamen je bio hladan. "Ovdje možemo razgovarati. Što želiš reći?"

Philemonu je sve to zasmetalo, ali je ipak popustio. Stao je pred nju i sada se činilo da je on podčinjen njoj. "Građani su nezadovoljni bolnicom", reče.

"To me ne čudi."

"Merthin mi se potužio na božičnom ručku u cehovskoj dvorani. Više ne dolaze ovamo, nego posjećuju šarlatane kakav je Silas Ljekarnik."

"Nije veći šarlatan od Simea."

Philemon tada uvidi da u blizini stoji nekolicina iskušenika koji prislušuju prepirku. "Odlazite, svi", reče. "Počnite učiti."

Svi su se brzo razbježali.

Philemon reče: "Građani smatraju da bi ti trebala biti u bolnici."

"To smatram i ja. Ali neću se držati Simeovih metoda. U najboljem slučaju, njegova terapija ne djeluje, a mnogo puta pacijenti se osjećaju i lošije. I zbog toga ljudi više ne dolaze ovamo kad se razbole."

"U tvojoj novoj bolnici pacijenata je toliko malo da nam služi za smještaj gostiju. To ti ne smeta?"

Ta je žaoka pogodila središte mete. Caris s mukom proguta slinu i odvrti pogled. "To mi razdire srce", tiho reče.

"Onda se lijepo vrati. Dogovori nekakav kompromis sa Simeom. I u početku, kad si tek došla ovamo, radila si pod liječnicima-redovnicima. Glavni liječnik tada je bio brat Joseph. Školovao se jednako kao Sime."

"U pravu si. U ono doba imale smo dojam da redovnici katkad čine više štete nego koriste, ali smo s njima barem mogle surađivati. Najčešće ih nismo ni pozivale, nego smo jednostavno činile ono što smo smatrale najkorisnijim. Kad su i radili na nekom slučaju, nismo uvijek slijepo slijedile njihove upute."

"Nemoguće je da smatraš da su uvijek u krivu."

"Ne. Ponekad nekoga i izliječe. Sjećam se kako je Joseph jednom nekome otvorio lubanju i uklonio nakupljenu tekućinu koja je izazivala nesnosne glavobolje - bilo je to više nego dojmljivo."

"Onda tako postupi i sada."

"To više nije moguće. Sime je sve to okončao, nije li tako? Knjige i instrumente postavio je u ljekarnu i preuzeo nadzor nad bolnicom. A ja sam uvjeren da je to učinio uz tvoj poticaj. Štoviše, sve je vjerojatno i bila tvoja zamisao." Po izrazu Philemonova lica jasno je vidjela da je u pravu. "Ti i on urotili ste se samo da me istisnete. I uspjeli ste - a sada trpite posljedice."

"Mogli bismo se vratiti na nekadašnji raspored. Natjerat ću Simea da se iseli."

Ona odmahne glavom. "Bilo je i drugih promjena. Za vrijeme epidemije spoznala sam mnogo toga. Više nego ikada uvjeren sam da liječničke metode mogu biti i kobne. Ne želim usmrćivati ljude samo zbog nekakvog kompromisa s tobom."

“Ne shvaćaš što je sve na kocki.” Na licu mu se odražavao blago samozadovoljni izraz.

U igri je, znači, još nešto. Cijelo se vrijeme pitala zašto je potaknuo taj problem. Obično nije zdvajao zbog bolnice: nikada mu nije bilo osobito stalo do liječenja bolesnika. Bavio se isključivo onim što bi mu moglo povećati ugled i zaštititi njegovu krhku taštinu. “U redu”, reče ona. “Što još skrivaš u rukavu?”

“U gradu se priča o uskraćivanju sredstava za novi zvonik. Ljudi se pitaju zašto bi trebali davati više novca za katedralu, kada im ne pružamo ono što žele?”

A sada, kada je grad dobio povelju, ja kao prior više ne mogu nametnuti davanja.”

“A ne budu li plaćali...?”

“Tvoj voljeni Merthin morat će dići ruke od najdražeg projekta”, reče Philemon slavodobitno.

Caris je bilo jasno zašto je tu tezu smatrao asom iz rukava. I doista, nekoć bi je ta spoznaja duboko pogodila. Ali više nije bilo tako. “On više nije moj voljeni Merthin, nije li tako?” upita ona. “Ti si i to prekinuo.”

Na licu mu se načas ukazao paničan strah. “Ali biskup se silno vezao za taj zvonik - ne možeš ugroziti ostvarenje tog plana!”

Caris ustane. “Ne mogu?” reče. “A zašto?” Okrenula se i uputila prema ženskom samostanu.

On nije mogao vjerovati. Dovikne za njom: “Kako možeš biti toliko bezobzirna?”

Kanila ga je ignorirati, no onda se predomislila, pa mu je odlučila objasniti.

Stoga se okrenula prema njemu. “Znaš, sve što mi je ikada bilo važno i dragocjeno, u međuvremenu mi je oduzeto”, reče posve mirno. “A kad čovjek izgubi sve...” Odlučnost se počela raspadati i glas joj je zadrhtao, ali se ipak prisilila na to da nastavi: “Kad čovjek izgubi sve, više nema što izgubiti.”

Prvi je snijeg pao u siječnju. Na krovu katedrale stvorio je debeli pokrivač, izgadio profinjene reljefe zvonika i tornjića, te zakrio lica anđela i svetaca iznad zapadnih vrata. Svježe sazidani temelji

zvonika bili su prekriveni slamom, kako bi se žbuka zaštitila od smrzavanja, a snijeg je sada prekrivio slamu.

U prioratu je bilo malo kamina. Ognjišta su se, dakako, nalazila u kuhinji i upravo zbog toga rad u kuhinji bio je popularan među novacima. No u katedrali nije bilo vatre, a redovnici i redovnice ondje su iz dana u dan provodili po sedam-osam sati. Kad bi neka crkva izgorjela u požaru, uzrok je najčešće bilo to što je neki očajni redovnik unio u nju grijač na ugljen, pa je iskra s plamena poletjela do drvene krovne konstrukcije. Kad nisu bili u crkvi ili kad nisu nešto radili, redovnici i redovnice trebali su šetati i čitati u klausturu, na otvorenome.

Jedini ustupak njihovom komforu bila je soba za grijanje, malena prostorija u koju se ulazilo iz klaustura i u kojoj se vatra palila samo za najneugodnijeg vremena. U tu prostoriju smjeli su ulaziti iz klaustura samo na ograničeno vrijeme.

Kao i uvijek, Caris se nije obazirala na pravila i tradiciju, pa je redovnicama dopuštala da zimi nose uske vunene hlače. Smatrala je da Bog ipak ne traži da njegove sluškinje dobiju ozeblina.

Biskup Henri bio je toliko zabrinut za bolnicu - odnosno zbog ugroženosti svog zvonika - da se i po snijegu dovezao iz Shiringa u Kingsbridge. Doptovao je u teškim drvenim kolima s pokrovom od voštanog platna i podstavljenim sjedalima. S njim su došli i kanonik Claude i arhiđakon Lloyd. U priorovoj palači zadržali su se tek toliko da osuše odjeću i ugriju se s malo vina, da bi odmah potom sazvali krizni sastanak s Philemonom, Simeom, Caris, Oonagh, Merthinom i Madge.

Caris je znala da će sve to biti čisti gubitak vremena, ali se ipak pojavila na skupu: bilo je to jednostavnije nego odbiti, jer bi tada morala sjediti u ženskome samostanu i odgovarati na beskonačan niz poruka u kojima bi je molili, zapovijedali joj i prijetili.

Promatrala je snježne pahulje koje su padale s druge strane staklenog okna, dok je biskup monotono izlagao glavne točke spora koji je zapravo nije nimalo zanimao. "Krizu je izazvalo nelojalno i neposlušno ponašanje majke Caris", reče u jednom trenutku Henri.

To ju je odmah potaknulo na reakciju. "U ovdašnjoj bolnici radila sam deset godina", reče. "Medu građanima Kingsbridgea stekla je

popularnost zahvaljujući mojem radu, kao i radu majke Cecilije.” Neuljudno je prstom pokazala prema biskupu. “Vi ste sve to promijenili. Ne prebacujte krivnju na druge. Sjedili ste u tom naslonjaču i objavili da će od tog trenutka za bolnicu biti zadužen brat Sime.

Sada trebate preuzeti odgovornost za posljedice te glupe i nepromišljene odluke.”

“Morate me slušati!” reče on, glasom koji je od silne frustriranosti dosegao razinu kreštanja. “Redovnica ste - morate se pridržavati zavjeta.” Taj neugodni glas uznemirio je mačka, Nadbiskupa, koji je ustao i izišao iz prostorije.

“To mi je jasno”, reče Caris. “I tako dolazim u neodrživ položaj.” Govorila je bez prethodnog promišljanja, no dok su te riječi nekako same izlazile iz njezinih usta, shvatila je da zapravo nisu loše zamišljene. Štoviše, bile su plod višemjesečnog mračnog razmišljanja. “Na ovaj način više ne mogu služiti Bogu”, nastavi smirenim glasom, iako joj je srce snažno udaralo. “I zbog toga sam odlučila odbaciti zavjete i napustiti samostan.”

Henri u tom trenutku naglo ustane. “Ni slučajno!” poviče. “Neću vas osloboditi svetih zavjeta.”

“Ali držim da Bog hoće”, reče ona, gotovo uopće ne skrivajući prijezir.

To ga je još više razljutilo. “Sama pomisao da pojedinac može samo tako općiti s Bogom, izopačena je hereza. Od pojave kuge imamo i previše primjera takvih nepromišljenih riječi.”

“Mislite li da je razlog možda i to što su ljudi, obrativši se za pomoć crkvi usred opće epidemije kuge, tako često dolazili do spoznaje da su njezini svećenici i redovnici...” pritom je pogledala Philemona “... već pobjegli, poput najjadnijih kukavica?”

Henri podigne ruku da spriječi Philemonovu ogorčenu reakciju. “Možda i jesmo griješili, ali ipak, muškarci i žene mogu pristupiti Bogu jedino posredstvom crkve.”

“Dakako da je to vaše mišljenje”, reče Caris. “No to ne znači da je ispravno.”

“U vama je vrag!”

U tom trenutku umiješao se kanonik Claude. "S obzirom na sve, lorde biskupe, javni sukob između vas i Caris nikako ne bi bio od koristi." Srdačno joj se nasmiješio. Bio joj je naklonjen još od onog dana kad je njega i biskupa uhvatila na djelu, a u vezi s tim nije rekla ni riječi. "Njezinu sadašnju nespremnost na suradnju moramo odvagnuti u odnosu na dugogodišnje predano, ponekad i junačko služenje. A ljudi je vole."

Henri reče: "Ali što ako je oslobodimo zavjeta? Kako ćemo time riješiti problem?"

Sada se prvi put oglasio Merthin. "Ja imam jedan prijedlog", reče.

Sve glave okrenule su se prema njemu.

On reče: "Neka grad podigne novu bolnicu. Ja ću darovati veliku parcelu na Otoku gubavaca. Neka se za tu bolnicu brinu redovnice posve odvojene od priorata, jedna posve nova skupina. Djelovat će pod duhovnim autoritetom biskupa od Shiringa, dakako, ali neće imati veze s priorom Kingsbridgea, niti sa samostanskim liječnicima. Neka nova bolnica ima laičkog zaštitnika, nekoga od najuglednijih građana, kojeg će izabrati ceh, pokrovitelja koji će imenovati prioricu."

Svi su još nekoliko dugih trenutaka šutjeli, razmatrajući taj radikalni prijedlog. Caris je bila osupnuta: nova bolnica... na Otoku gubavaca... izgrađena gradskim novcem... s novim redom časnih sestara... bez utjecaja priorata...

Pogledala je sve redom. Philemon i Sime očito su svim srcem bili protiv te zamisli. Henri, Claude i Lloyd izgledali su zbunjeno.

Biskup na koncu reče: "Pokrovitelj će biti vrlo moćan - predstavljat će građane, podmirivati račune i imenovati prioricu. Tko god se nađe u toj ulozi imat će potpuni nadzor nad bolnicom."

"Tako je", reče Merthin.

"Odobrim li izgradnju nove bolnice, hoće li građani biti voljni nastaviti financirati zvonik?"

Sad se prvi put oglasila i Madge Tkalčeva. "U slučaju imenovanja pokrovitelja koji nam je po volji, da."

"A tko bi to trebao biti?" upita Henri.

Caris tada shvati da svi gledaju nju.

* * *

Nekoliko sati kasnije, Caris i Merthin omotali su se debelim ogrtačima, navukli čizme, te se kroz snijeg spustili do otoka, gdje joj je on pokazao mjesto koje je predvidio za podizanje bolnice. Nalazilo se na zapadnoj strani otoka, nedaleko od njegove kuće i gledalo na rijeku.

Njoj se još vrtjelo od iznenadne promjene u životu. Biskup će je osloboditi redovničkih zavjeta. Ponovno će postati obična građanka, nakon gotovo dvanaest godina. Uvidjela je da o napuštanju priorata može razmišljati bez boli i žaljenja. Nitko od osoba koje je voljela više nije bio živ: majka Cecilia, Stara Julie, Mair, Tilly. Sestra Joan i sestra Oonagh bile su joj drage, ali to ipak nije bilo isto.

A i dalje će voditi bolnicu. Imat će pravo imenovati i razriješiti prioricu nove institucije, te će je tako moći voditi u skladu s novim stavovima proisteklima iz borbe protiv kuge. Biskup je pristao na sve.

“Smatram da bi tlocrt ponovno trebao biti četverokutan, s klaustrom”, reče Merthin. “Čini mi se da je funkcionirao uistinu dobro u onom kratkom razdoblju dok je nova bolnica bila pod tvojom upravom.”

Ona je piljila u polje čistog snijega, diveći se njegovoj sposobnosti da zamisli zidove i sobe na mjestu na kojem ona vidi tek bjelinu, bez ikakvih tragova.

“Ulazni luk služio je gotovo kao glavna dvorana”, reče ona. “Ljudi su ondje čekali, a redovnice prvi put pregledavale pacijenta, prije nego što bi odlučile što će s njim.”

“Željela bi da bude prostraniji?”

“Čini mi se da bi to trebala biti prava prijamna dvorana.”

“U redu.”

I dalje je bila zbunjena. “Teško mi je i povjerovati. Sve je ispalo točno onako kako sam željela.”

On kimne. “Tako sam to i dokučio.”

“Doista?”

“Upitao sam se što bi ti najviše željela, a onda smislio i kako to ostvariti.”

Nepomično ga je gledala. Sve to izgovorio je nehajno, kao da tek objašnjava logiku koja ga je dovela do tih zaključaka. Činilo se da

nema pojma koliko je njoj veliko i važno to što razmišlja o njezinim željama i o tome kako ih ostvariti.

Ona sada upita: "Je li Philippa rodila?"

"Da, prije tjedan dana."

"Što?"

"Dječaka."

"Čestitam. Već si ga vidio?"

"Nisam. Čitav svijet smatra da sam mu stric. Ali Ralph mi je pisao."

"Dali su mu ime?"

"Roland, po starome grofu."

Caris odluči promijeniti temu. "Riječna voda ovdje, nizvodno, nije osobito čista. Bolnici uistinu treba posve čista voda."

"Postavit ću cijevi koje će vam je dovoditi s nekog mjesta uzvodno od grada."

Snježne su pahulje bile sve rjeđe, a onda su posve prestale padati, tako da su sada jasno vidjeli čitav otok.

Ona mu se nasmiješi. "Imaš odgovor na sve."

On odmahne glavom. "To su jednostavna pitanja: čista voda, prozračne sobe, prijamna dvorana..."

"A koja su pitanja teška?"

On se okrene prema njoj. U crvenoj bradi vidjele su mu se snježne pahulje.

"Na primjer, pitanje: Voli li me još uvijek?"

Još nekoliko dugih trenutaka netremice su se gledali.

Caris je bila sretna.

DIO SEDMI

OŽUJAK DO
STUDENOG 1361.

Poglavlje 81.

Wulfric je i kao četrdesetogodišnjak i dalje bio najzgodniji muškarac kojeg je Gwenda ikada vidjela. U žutosmeđoj kosi sada se vidjela i pokoja sijeda, no zahvaljujući tome samo je izgledao mudro, ali i snažno. U mladosti mu se torzo ispod širokih leđa naglo sužavao i dolazio do uskoga struka, dok taj nagib sada više nije bio tako velik, niti je struk bio tako uzak - no i dalje je mogao raditi za dvojicu. I uvijek će biti dvije godine mlađi od nje.

Smatrala je da se ona manje promijenila. Imala je onakvu tamnu kosu kakva sijedi tek u starosti. Nije bila nimalo deblja nego prije dvadeset godina, iako joj nakon poroda grudi i trbuh više nisu bili onoliko čvrsti i zategnuti kao nekada.

Teret godina osjećala je tek kad bi pogledala sina Daveyja, njegovu glatku kožu i nemirnu energiju u svakom koraku. Bilo mu je dvadeset godina i izgledao je poput muške inačice nje same u toj dobi. I ona je imala lice bez bora, koračala energično i prpošno. Čitav život rada u polju, u svim mogućim vremenskim uvjetima, naborao joj je ruke, a obrazima pridao crvenilo neposredno ispod prvog sloja kože, te je naučio da hoda polagano i čuva snagu.

Davey je bio malen poput nje, prepreden i tajnovit: još od najranije dobi nikada, nije znala što točno misli. Sam je bio sušta suprotnost: krupan i snažan, ne dovoljno pametan da zna i varati, ali s određenom dozom zloće u karakteru koju je Gwenda pripisivala njegovu biološkom ocu, Ralphu Fitzgeraldu.

Već nekoliko godina njih su dvojica radili u polju uz Wulfrica - sve do prije dva tjedna, kad je Sam nestao.

Znali su zašto je otišao. Čitavu zimu govorio je o tome kako će napustiti Wigleigh i preseliti se u neko selo u kojem će moći više zaraditi. Nestao je čim je otpočelo proljetno oranje.

Gwenda je znala da je u pravu po pitanju nadnica. Napuštanje sela protivno je zakonu, kao i prihvaćanje plaće više od naknada koje su se isplaćivale 1347.

godine, no nemirni mladići širom zemlje prkosili su zakonu, a očajni poljodjelci željno su ih angažirali na svojim imanjima. Feudalni

gospodari poput grofa Ralpa, uglavnom su mogli tek škrgutati zubima.

Sam nije rekao kamo će poći i ničim nije najavio sam odlazak. Povede li se i Davey za njegovim primjerom, Gwenda će znati da je on dobro promislio o svemu i zaključio kako je upravo to najbolje rješenje. No bila je uvjerena da je Sam postupio impulzivno. Netko je spomenuo neko selo, a on se sutradan ujutro probudio rano i odlučio odmah otići onamo.

Samu sebe uvjeravala je da se ne treba brinuti. Dvadeset dvije su mu godine, visok je i snažan. Nitko ga neće iskorištavati, niti zlostavljati. No ona mu je majka i zbog svega ju je boljelo srce.

Ako ga ona ne može pronaći, onda ga ne može pronaći nitko, a to je dobro.

Ipak, žudjela je za time da dozna gdje živi, radi li za poštenog poslodavca i jesu li ljudi dobri prema njemu.

Te je zime Wulfric izradio novi i lakši plug za pjeskovitiji dio imanja, a jednog proljetnog dana Gwenda i on otišli su u Northwood, kupiti željezno ralo, jedini dio koji nisu mogli sami izraditi. Kao i uvijek, na sajam je putovala malena skupina stanovnika Wigleigha. Jack i Eli, koji su vodili valjaonicu Madge Tkalčeve, išli su po zalihe: nisu imali svoju zemlju, pa su kupovali sve namirnice.

Annet i njezina osamnaestogodišnja kći, Amabel, u sanduku su imale dvanaest kokoši za prodaju. S njima je išao i upravitelj, Nathan, s odraslim sinom, Jonnom, Samovim suparnikom iz djetinjstva.

Annet je i dalje očijukala sa svakim zgodnim muškarcem koji bi im se našao na putu, a većina se glupo osmjehivala i uzvraćala sličnim držanjem. Na putu do Northwooda čavrljala je s Daveyjem. Iako je bio i više nego dvostruko mladi od nje, ona se smijuljila i zabacivala kosu, lagano ga udarala po ruci, hineći prijekor, baš kao da su joj dvadeset dvije, a ne četrdeset dvije godine. Više nije djevojka, no čini se da toga nije svjesna, razmišljala je s gorčinom Gwenda. Annetina kći, Amabel, zgodna kao nekoć Annet, pješačila je malo podalje od nje. Činilo se da joj je neugodno zbog majčina držanja.

Do Northwooda su stigli sredinom prijepodneva. Nakon što su kupili ralo, Wulfric i Gwenda otišli su na objed u gostionicu Stari hrast.

Otkako je Gwenda znala za sebe, ispred lokala se nalazio prastari hrast, debelo i zdepasto stablo izobličenih grana, koje je zimi izgledalo poput pognutog starca, a ljeti stvaralo toliko željeni duboki hlad. Njezini su sinovi kao maleni dječaci trčali oko tog stabla i igrajući se lovili jedan drugoga. Ali bit će da je u međuvremenu odumrlo, ili postalo opasno, jer je bilo srušeno, pa se sada vidio samo panj, širok približno koliko je Wulfric bio visok, a gostima je služio kao stolica, stol i - u slučaju jednog iscrpljenog prijevoznika, vlasnika zaprežnih kola - krevet.

Na rubu tog panja, s pivom u divovskome vrču, sjedio je Harry Orač, upravitelj Outhenbyja.

Gwenda se, zahvaljujući tom prizoru, u hipu vratila dvanaest godina unatrag.

Prisjetila se, toliko snažno i bolno da su joj se u očima pojavile suze, one nade koja joj je toliko razgalila srce, kada je, tog jutra u Northwoodu, s obitelji krenula iz mjesta, kroz šumu, prema novom životu u Outhenbyju. Nada je uništena za manje od dva tjedna, a Wulfric je vraćen u Wigleigh - od pomisli na to i dalje je osjećala kako je iznutra obuzima plamen bijesa - s užetom oko vrata.

No ni Ralphu otada nisu sve stvari išle po planu. Okolnosti su ga natjerale da vrati Wulfricu zemlju koju je imao njegov otac, što je Gwendi donijelo neopisivo zadovoljstvo, iako Wulfric, za razliku od nekih susjeda, nije bio dovoljno pametan da ishodi i status slobodnog zakupca. Gwenda je bila sretna zbog činjenice da su sada zakupci, a ne više nadničari, a Wulfric je ostvario životnu težnju. Ipak, žudjela je za višim stupnjem neovisnosti - zakupničkim odnosom bez feudalnih obveza, uz plaćanje najamnine gotovim novcem i sve uredno zapisano u vlastelinskim knjigama, kako ni neki novi feudalni gospodar to ne bi mogao promijeniti. To je željela većina kmetova, a nakon epidemije kuge, bilo je sve više onih kojima se ta želja ostvarila.

Harry ih je pozdravio krajnje srdačno, kao dugogodišnje prijatelje, ustrajući u želji da ih počasti pivom. Ubrzo nakon njihova

kratkotrajnog boravka u Outhenbyju, majka Caris imenovala je Harryja upraviteljem, a on je i dalje bio na toj dužnosti, iako je Caris još davno odbacila zavjete, a priorica je sada bila majka Joan. Outhenby se i dalje uspješno razvijao, sudeći barem prema Harryjevu podbratku i pivskome trbuhu.

Kad su se već spremali za odlazak s ostalim seljanima Wigleigha, Harry se prigušenim glasom obrati Gwendi. "Kod mene kao nadničar radi neki mladić po imenu Sam."

Gwenda osjeti kako joj je srce poskočilo. "Moj Sam?"

"Ne, ne može biti."

To ju je zbunilo. Zašto ga je onda uopće spomenuo?

No Harry je samo kucnuo prstom po nosu crvenom od pića, a Gwenda je shvatila da se mora izražavati zagonetno. "Taj me Sam uvjerava da mu je gospodar neki vitez iz Hampshirea za kojeg nikada nisam čuo, te da mu je ovaj dopustio da napusti selo i radi drugdje, dok je gospodar tvojem Samu grof Ralph, koji nikada ne pušta nadničare. Očito je da kod mene ne može biti tvoj Sam."

Gwenda je sve shvatila. Tako će glasiti Harryjeva priča, počne li netko službeno postavljati pitanja. "Znači da je u Outhenbyju."

"U Oldchurchu, jednom od manjih sela u dolini."

"Je li mu dobo?" upita ona željno.

"I više nego dobro."

"Hvala Bogu."

"Snažan mladić i dobar radnik, iako je sklon prepirkama."

To je znala. "Živi li u toploj kući?"

"Smjestio se kod postarijeg para dobra srca, čiji je sin otišao u Kingsbridge, na naukovanje za štavitelja."

Gwenda je imala još na desetke pitanja, no iznenada je uočila pognutog Nathana Glavara koji se bio naslonio na vrata gostionice i netremice je gledao.

Potisnula je psovku. Toliko je toga još zanima, ali užasava se i same mogućnost da Nateu, čak i tako neizravno, ukaže na to gdje bi mogao biti Sam. Mora se zadovoljiti time što je doznala. I bila je oduševljena činjenicom da napokon zna gdje ga može pronaći.

Okrenula se od Harryja, glumeći da nehajno okončava usputni razgovor.

Krajičkom usta samo je rekla: "Pazi da ne ulazi u sukobe."

"Učinit ću sve što je u mojoj moći."

Ona kratko mahne i pođe za Wulfricom.

Dok su se svi zajedno vraćali kući, Wulfric je na ramenu nosio teško ralo, ali se ni po čemu nije moglo zaključiti da mu je to nekakvo opterećenje. Gwenda je pucala od želje da mu prepriča novosti, no morala je pričekati da se skupina razvuče na putu, te da ona i suprug ostanu barem koji metar podalje od ostalih.

Potom mu je tiho prepričala razgovor s Harryjem.

Wulfric je osjetio olakšanje. "Barem znamo kamo je otišao", reče, odahnuvši unatoč teretu.

"Želim poći u Outhenby", reče Gwenda.

Wulfric kimne. "Tako sam nekako i mislio." Rijetko joj se suprotstavljao, no sada je pokazao kako smatra da to možda i nije najpametnije. "Ali opasno je.

Morat ćeš biti sigurna da nitko ne zna kamo si otišla."

"Upravo tako. Nate ne smije znati."

"Kako ćeš to izvesti?"

"Svakako će primijetiti da me dan-dva nema u selu. Morat ćemo smisliti neku uvjerljivu priču."

"Možemo reći da si bolesna."

"To je riskantno. Vjerojatno će doći u kuću da se uvjeri."

"Mogli bismo reći da si kod oca."

"Nate u to neće povjerovati. Zna da se ondje nikada ne zadržavam dulje nego što je nužno." Grickala je zanokticu i grozničavo razmišljala. U pričama o duhovima i bajkama, koje su ljudi pričali uz vatru za beskrajnih zimskih večeri, likovi su u pravilu bez suvišnih pitanja jedni drugima vjerovali. No stvarne je ljude bilo teže prevariti. "Mogli bismo reći da sam otišla u Kingsbridge", reče ona na koncu.

"Zašto?"

"Možda da na sajmu kupim nesilice."

"Kokoši možeš kupiti od Annet."

"Od te kučke ne bih kupila ništa i ljudi to dobro znaju."

"Istina."

“A Nate zna da sam oduvijek prijateljica s Caris, pa će povjerovati da sam kod nje.”

“U redu.”

Priča nije bila osobito uvjerljiva, ali nije uspijevala smisliti ništa bolje.

Očajnički je željela vidjeti sina.

Na put je krenula sutradan ujutro.

Iz kuće se iskrala prije svitanja, umotana u debeli ogrtač koji ju je štiti od hladnog vjetra, uobičajenog za ožujak. Tiho je prošla kroz selo u potpunoj tami, pronalazeći put zahvaljujući dodiru i sjećanju. Nije željela da je netko vidi i počne ispitivati, prije nego napusti susjedstvo. Ali nitko još nije bio budan. Pas Nathana Glavara tiho je zarežao, no onda je prepoznao njezin korak, a ona je začula prigušeno udaranje njegova repa po zidu drvene kućice.

Izišavši iz sela, uputila se putem kroz polja. Kad je svanulo, bila je već gotovo dva kilometra od kuće. Pogledala je cestu iza sebe. Na njoj nije bilo nikoga. Nitko ne ide za njom.

Za doručak je prožvakala koru ustajalog kruha, a sredinom prijepodneva svratila je u gostionicu na križanju puta iz Wigleigha za Kingsbridge i puta koji je iz Northwooda vodio u Outhenby. Unutra nije prepoznala nikoga. Dok je jela varivo s usoljenom ribom i pila jabukovaču, nervozno je pogledavala prema vratima. Kad god bi netko ušao, spremala se zakriti lice, no uvijek se radilo o neznancima, tako da je nitko nije ni primjećivao. Brzo je napustila gostionicu i uputila se cestom prema Outhenbyju.

U dolinu je stigla sredinom poslijepodneva. Iako je ondje nije bilo dvanaest godina, ništa se nije osobito promijenilo. Mjesto se nevjerojatno brzo oporavilo od kuge. Osim što su se tu i tamo vidjela malena djeca koja su se igrala oko kuća, drugih ljudi nije bilo: seljani su bili na poslu, orali i sijali, ili se brinuli za ovogodišnju janjad. Gledali su je iz polja, znajući da nije iz sela, pitajući se tko je i odakle. Neki bi je izbliza bili i prepoznali. Ondje je provela samo deset dana, ali bili su to dramatični trenuci, pa bi je se prisjetili. Seljanima su se rijetko događala takva uzbuđenja.

Pratila je tok rijeke Outhen koja je vijugala kroz ravnu dolinu, između dvaju nizova brežuljaka. Iz glavnog sela uputila se kroz

manja naselja koja je, još otada, poznavala pod nazivima Ham, Shortacre i Longwater, te došla do najmanjeg i najudaljenijeg naselja, Oldchurcha.

Uzbuđenje je u njoj raslo kako se približavala, tako da je zaboravila čak i bol u stopalima. Bilo je to maleno selo s tridesetak potleušica. Nijedna kuća nije bila dovoljno velika da bude vlastelinsko dobro, pa čak ni upraviteljev dom. No, kao što je govorio i naziv sela, u njemu se nalazila stara crkva⁹. Gwenda zaključila da je podignuta prije nekoliko stotina godina. Imala je niski zvonik i kratak glavni brod, bila grubo sazidana i imala minijaturne kvadratne prozore raspoređene, kako se činilo, nasumično, u debelim zidovima.

Uputila se prema poljima iza crkve. Nije se ni osvrnula na skupinu pastira na jednom udaljenom pašnjaku: lukavi Harry Orač snažnome Samu zasigurno ne bi dodijelio tako lagan posao. Sam zacijelo negdje ore, drlja ili raščišćava neki jarak, ili pomaže u upravljanju skupinom od osam volova za oranje. Pogledom metodično pretražujući tri polja, tražila je skupine koje se uglavnom sastoje od muškaraca, s kapama i blatnjavim čizmama i jakim glasovima koji odzvanjaju s jedne na drugu stranu polja, te mladića za glavu višeg od ostalih. Kad u prvi mah nije uspjela uočiti sina, ponovno ju je obuzeo strah. Jesu li ga već uhvatili? Je li se preselio u neko drugo selo?

Na koncu ga je pronašla u skupini muškaraca koji su ubacivali gnojivo u tek izoranu zemlju. Unatoč hladnoći, bio je svukao kaput, a radio je s hrastovom lopatom, tako da su mu se mišići na leđima i rukama skupljali i širili pod starom pamučnom košuljom. Srce joj se ispunilo ponosom kad ga je ugledala i pomislila da je takav muškarac izišao iz njezina krhkog tijela.

Kad im se približila, svi su podignuli pogled. Muškarci su je znatiželjno gledali: tko je i što traži ovdje? Ona je bez okolišanja prišla Samu i zagrlila ga, iako je zaudarao po konjskome izmetu. "Zdravo, majko", reče on, a svi oko njih uglas su se nasmijali.

Takva ju je reakcija zbunila.

Neki niži muškarac snažne građe i bez jednog oka, reče: “No, no, Sam, sve će biti u redu”, nakon čega su se svi ponovno grohotom nasmijali.

Gwenda uvidi da im je smiješno što je sitna majka posjetila tako visokog i snažnog muškarca kakav je Sam, kao da je riječ o dječaćiću koji je zalutao.

“Kako si me pronašla?” upita Sam.

“Na sajmu u Northwoodu naišla sam na Harryja Orača.”

“Nadam se da te nitko nije pratio ovamo.”

“Otišla sam prije svitanja. Tvoj će otac reći da sam otišla u Kingsbridge. Nitko nije išao za mnom.”

Razgovarali su još nekoliko minuta, a on je onda rekao da mora nastaviti raditi, jer će se ostali inače naljutiti što je sve ostavio njima. “Vrati se u selo i potraži staru Lizu”, reče joj. “Živi nasuprot crkve. Predstavi joj se, a ona će ti dati nešto za okrepu. Doći ću predvečer.”

Gwenda podigne pogled prema nebu. Poslijepodne je bilo mračno i svi će za sat-dva morati prestati raditi. Poljubivši ga u obraz, uputila se u selo.

Lizu je pronašla u kući tek malko većoj od većine ostalih nastamba - imala je dvije, a ne samo jednu prostoriju. Žena joj je predstavila supruga, Roba, koji je bio slijep. Kao što je Sam rekao, Liza je bila gostoljubiva: na stol je iznijela kruh i poparu, te joj natočila pivo.

Gwenda se raspitala o njihovu sinu, a time kao da je otvorila nepresušnu slavinu. Liza je bez prestanka pričala o njemu, od najranijeg djetinjstva, do naukovanja, sve dok je starac nije grubo prekinuo, izgovorivši samo jednu riječ:

“Konj.”

Svi su zašutjeli, a Gwenda je začula ritmično bubnjanje kopita konja u kasu.

“Omanji konj”, reče slijepi Rob. “Jahaći konj ili poni. Premalen za plemića ili viteza, iako bi na njemu mogla biti i kakva dama.”

Gwenda zadrhti od straha.

“Dvoje došljaka u samo sat vremena”, primijeti Rob. “To mora imati veze jedno s drugim.”

Gwenda se pribojavala upravo toga.

Ustavši, pogledala je kroz vrata. Snažan crni poni kaskao je putem između kuća. Odmah je prepoznala jahača i srce joj se stisnulo od užasa: bio je to Jonno Glavar, sin upravitelja Wigleigha.

Kako ju je samo pronašao?

Pokušala se brzo povući u kuću, no on ju je već vidio. "Gwenda!" poviče, pa zaustavi konja.

"Vraže!" reče ona.

"Baš me zanima... što radiš ovdje?" upita on podrugljivo.

"Kako si dospio ovamo? Nitko me nije pratio."

"Otac me poslao u Kingsbridge, da vidim kakve nepodopštine ondje spremaš, no ja sam usput svratio u gostionicu Raskrižje, a ondje su se sjetili da si se uputila prema Outhenbyju."

Sada se pitala može li kako nadmudriti tog lukavog mladića. "A zašto ne bih smjela posjetiti stare prijatelje u Outhenbyju?"

"Nema razloga", reče on. "Gdje ti je odbjegli sin?"

"Ovdje nije, iako sam se nadala da bih ga možda mogla pronaći."

Na trenutak ju je pogledao neodlučno, kao da možda vjeruje da mu govori istinu. A onda reče: "Možda se skriva. Malo ću pogledati uokolo." Podbovši konja, odjurio je dalje.

Gwenda je gledala kako se udaljava. Nije ga prevarila, ali je u njegovu glavu možda posijala sjeme sumnje. Dođe li do Sama prije njega, možda mu uspije pomoći da se sakrije.

Brzo je prošla kroz malenu kuću, uz tek nekoliko riječi upućenih Lizi i Robu, a potom je izišla kroz stražnja vrata. Uputila se preko polja, držeći se blizu živice.

Kad se osvrnula prema selu, ugledala je muškarca na konju koji se kretao pod kutem u odnosu na njezin smjer. Približavala se noć i njoj se činilo da se njezin maleni lik neće samo tako vidjeti na tamnoj pozadini živice.

Ubrzo je naišla na Sama i ostale koji su se vraćali iz polja, lopata prebačenih preko ramena, čizama još obloženih stajskim gnojem. Iz daljine, na prvi pogled, Sam je bio isti Ralph: ista građa, isti samopouzdana korak i jednak položaj lijepe glave na snažnome vratu. No dok je govorio, u njemu je vidjela i Wulfrica: na jednak

način okretao je glavu, stidljivo se smiješio i skromno odmahivao rukom, jednako kao očuh.

Muškarci su je tada ugledali. Raniji ih je susret dobro zabavio, pa je i sada onaj jednooki muškarac doviknuo: "Zdravo, majko!" a svi su se nasmijali.

Povela je Sama u stranu i rekla: "Došao je Jonno Glavar."

"Dovraga!"

"Žao mi je."

"Rekla si da te nitko nije slijedio!"

"Nisam ga vidjela, ali mi je ušao u trag."

"Dobijesa. Što ću sada? Ne vraćam se u Wigleigh!"

"Traži te, ali iz sela se uputio na istok." Pogledom je pretraživala sve mračniji krajobraz, ali nije uspijevala razabrati osobito mnogo. "Požurimo li se u Oldchurch, mogli bismo te negdje sakriti - možda u crkvu."

"U redu."

Ubrzali su korak. Gwenda preko ramena reče: "Ljudi, ako naidete na upravitelja po imenu Jonno... niste vidjeli Sama iz Wigleigha."

"Nikad čuli, majko", reče jedan, a ostali su se spremno složili. Kmetovi su općenito bili pripravnici međusobno se potpomagati, u želji da nadmudre upravitelja.

Gwenda i Sam došli su do sela a da nigdje nisu vidjeli Jonna. Uputili su se prema crkvi. Gwendi se činilo da mogu ući: seoske su crkve najčešće bile prazne i unutra posve ogoljene, pa su uglavnom bile otvorene. Pokaže li se, međutim, da je ova crkva iznimka od tog pravila, nije znala što će poduzeti.

Prošavši između prvih kuća, ugledali su crkvu. Kad su se našli ispred Lizinih ulaznih vrata, Gwenda je ugledala onog crnog konja. Ne! Bit će da se Jonno vratio pod okriljem sumraka, zaključiti. Pretpostavio je da će Gwenda pronaći Sama i dovesti ga u selo i u tome se nije prevario. I on raspolaže tom podlom prepredenošću kojom se može pohvaliti i njegov otac, Nate.

Uhvatila je Sama za ruku, da još ubrza njegov korak i da što prije uđu u crkvu.

U tom trenutku iz prostora iza Lizine kuće izišao je Jonno.

“Sam”, reče. “Nekako sam i mislio da ću te ovdje pronaći.”

Gwenda i Sam zastali su i okrenuli se prema njemu.

Sam se nasloni na drvenu lopatu. “I što ćeš sada?”

Jonno se slavodobitno cerio. “Odvesti te natrag, u Wigleigh.”

“Baš bih volio da pokušaš.. ”

Skupina seljana, uglavnom žena, pojavila se sa zapadne strane sela. Svi su zastali i sada su pratili sukob.

Jonno je uvukao ruku u bisage na svom konju i izvadio nekakav metalni predmet s lancem. “Stavit ću ti okove na noge”, reče. “A ako imaš malo pameti u glavi, nećeš se opirati.”

Gwendu je iznenadila Jonnova odvažnost. Očekuje li doista da će tako, posve sam, uhititi Sama? Snažan je momak, ali ni približno visok i krupan kao Sam.

Nada li se da će mu seljani priskočiti u pomoć? Zakon je na njegovoj strani, no rijetki će seljaci reći da je na njegovoj strani i pravda. Tako tipično za mladog muškarca, nije imao nikakav osjećaj o vlastitim ograničenjima.

Sam reče: “Dok smo bili klinici, svaki put sam te prebio na mrtvo ime, pa isto očekuj i sada.”

Gwenda nikako nije željela da se potuku. Tko god pobijedio, Sam će biti kriv u očima zakona. Sam je bjegunac. Stoga reče: “Sada je prekasno da idete bilo kamo. Kako bi bilo da sve lijepo raspravite ujutro?”

Jonno se podrugljivo nasmije. “Pa da mi Sam pobjegne prije svitanja, onako kako si se ti iskrala iz Wigleigha? Ne dolazi u obzir. Spavat će u okovima.”

Tada su se pojavili i muškarci koji su radili sa Samom. Zastali su da vide što se događa. Jonno reče: “Svim ljudima koji drže do zakona, dužnost je da mi pomognu uhvatiti ovog odbjeglog kmeta, a tko god me bude onemogućavao, po zakonu može biti kažnjen.”

“Možeš se pouzdati u mene”, reče onaj muškarac bez oka. “Ja ću ti pridržavati konja.” Svi su se nasmijali. Nitko nije imao osobitog razumijevanja za Jonna. S druge strane, nitko nije stao ni u Samovu obranu.

Jonno je navalio posve neočekivano. Držeći okove objema rukama, zakoračio je prema Samu i sagnuo se, pokušavajući mu na

prepad staviti okove oko gležnjeva.

Takav potez možda bi i uspio kod nekog starijeg i usporenijeg muškarca, no Sam je reagirao munjevito. Povukao se za korak, a zatim snažno zamahnuo nogom, te blatnjavom čizmom pogodio Jonna u ispruženu lijevu ruku.

Jonno zastenje od boli i bijesa. Uspravivši se, povukao je desnu ruku i zamahnuo željezom, želeći njime udariti Sama po glavi. Gwenda je začula prestrašeni krik i tek tada shvatila da se oteo iz njezinih usta. Sam naglo ustukne još korak, izvan domašaja željeza.

Uvidjevši da će promašiti cilj, Jonno u posljednji trenutak baci željezo.

Okovi su poletjeli zrakom. Sam se trgnuo, okrenuo i sagnuo, ali ipak nije mogao izbjeći željezo koje mu je zahvatilo desno uho, dok ga je lanac pogodio posred lica. Gwenda krikne kao da je željezo ozlijedilo nju samu. Svi su užasnuto gledali. Sam je zateturao, a željezo je palo na tlo. Još nekoliko trenutaka nitko se nije micao. A onda je krv šiknula iz Samova uha i nosa. Gwenda zakorači prema njemu, ispruženih ruku.

A onda se Sam oporavio od šoka.

Ponovno se okrenuo prema Jonnu i jednim jedinim skladnim pokretom snažno zamahnuo drvenom lopatom. Jonno još nije bio posve povratio ravnotežu, nakon što je onako snažno zamahnuo željezom, tako da nije uspio izbjeći udarac. Rub lopate pogodio ga je postrance u glavu. Sam je bio snažan, a zvuk drva koje je pogodilo kost, odjeknuo je u prostoru između crkve i kuća.

Jonno se još pokušavao oporaviti od udarca, kad ga je Sam ponovno udario.

Lopata mu se sada stuštila na glavu, izravno s gornje strane. Sam ju je držao objema rukama i tako je pogodila Jonnovo tjeme, najprije rubom, neopisivom silom. Sraz ovaj put nije odjeknuo, nego je zazvučao muklo i tupo, a Gwenda se odmah pobojala da je Jonnu pukla lubanja.

Jonno je pao na koljena, a Sam ga je tada udario i treći put, još jednom punom snagom, hrastovom oštricom, ovaj put po čelu. Ni željezni mač ne bi bio opasniji, pomisli zdvojno Gwenda. Zakoračila je naprijed da obuzda Sama, no nekim je muškarcima to palo na

pamet koji trenutak ranije, pa su je prestigli. Dvojica su odvukla Sama, držeći ga svaki za jednu ruku.

Jonno je ležao na tlu, glave položene usred lokve krvi. Gwenda je osjetila mučninu i nije uspijevala prestati misliti na mladićeva oca, Natea, kao i na to koliko će ga ražalostiti sinove ozljede. Jonnova je majka umrla od kuge, pa je barem ona tamo gdje tuga i bol ne mogu djelovati na nju.

Gwenda je sada vidjela da Sam nije teže ozlijeđen. Krvario je, ali se i dalje otimao muškarcima koji su ga držali, pokušavajući se osloboditi kako bi ponovno napao protivnika. Gwenda se nadvije nad Jonna. Oči su mu bile zatvorene i nije se micao. Ona mu položi ruku na srce. Nije osjetila ništa. Pokušala je opipati puls, onako kako joj je pokazala Caris, ali ni tako nije ništa osjetila. Činilo se da Jonno ne diše.

Tek tada sinulo joj je što sve to znači, te je zaplakala.
Jonno je mrtav, a Sam je sada ubojica.

Poglavlje 82.

Na sam Uskrs te, 1361. godine, Caris i Merthin obilježavali su desetu godišnjicu braka.

Dok je stajala u katedrali i gledala uskršnju procesiju, Caris se prisjećala vjenčanja. Budući da su već toliko dugo, iako s prekidima, bili ljubavnici, u tom su činu vidjeli tek potvrdu još davno utvrđene činjenice, pa su naivno zamislili malu i zatvorenu svečanost: vjenčanje uz malobrojne uzvanike u crkvi Sv. Marka, te skroman objed za nekoliko probranih ljudi nakon toga u Zvonu. No otac Joffroi im je rekao, dan ranije, da po njegovoj računici vjenčanju kani nazočiti najmanje dvije tisuće ljudi, pa je bio prisiljen zakazati ga u katedrali. Onda se pokazalo da je, bez njihova znanja, Madge Tkalčeva organizirala veliki banket u vijećnici za sve vodeće građane, kao i piknik na Polju ljubavnika, za sve ostale stanovnike Kingsbridgea. Tako se na koncu pokazalo da je to bilo vjenčanje godine.

Caris se nasmiješila na tu uspomenu. Za tu prigodu bila je odjenula novu haljinu od grimiza iz Kingsbridgea, boje koju je biskup po svoj prilici smatrao prikladnom za takvu ženu. Merthin je bio u talijanskome kaputu raskošnog uzorka, crvenkastosmeđemu sa zlatnim nitima, i činilo se da blista od sreće.

Oboje su, sa zakašnjenjem, shvatili da je njihova dugogodišnja ljubavna veza, koju su smatrali osobnom dramom, godinama zabavljala stanovnike Kingsbridgea, te da svi žele proslaviti sretan završetak.

Ugodne su se uspomene raspršile kad se na propovjedaonici pojavio njezin stari neprijatelj, Philemon. Tijekom desetljeća koje je uslijedilo nakon tog vjenčanja bio se podosta udebljao. Redovnička tonzura i obrijano lice otkrivali su široki prsten sala oko vrata, a svećenički talar nadimao se poput šatora.

U propovijedi se okomio na seciranje.

Tijela preminulih pripadaju Bogu, ustvrdio je. Kršćanima se nalaže da ih pokopaju prema strogo određenom obredu: spašeni na posvećenome mjestu, oni kojima nije oprošteno drugdje. Svaki drukčiji postupak s mrtvim tijelom protivi se Božjoj volji. Rezanje

leševa pravo je svetogrđe, ustvrdio je za njega neuobičajenom strašću. Glas mu je čak i zadržao kad je zatražio od vjernika da zamisle taj užasan prizor otvaranja tijela, odvajanja organa i njihova rezanja i proučavanja, te svega ostaloga što rade takozvani medicinski istraživači. Pravi kršćani znaju da nema opravdanja za takve morbidne muškarce i žene.

Sintagma “muškarci i žene” rijetko prelazi preko Philemonovih usana, pomisli Caris, i ovo sada mora imati određeno značenje. Načas je pogledala supruga, koji je stajao kraj nje u glavnome brodu katedrale, a on je zabrinuto uzdignuo obrve.

Zabrana proučavanja tijela pokojnika bila je uobičajena dogma, koju je crkva propagirala i prije nego što je Caris znala za sebe, ali je na tom području nakon kuge ipak počela malo popuštati. Napredni mlađi svećenici bili su itekako svjesni činjenice da je crkva tada teško iznevjerila svoj narod, te su odlučno željeli promijeniti način na koji svećenici poučavaju i pristupaju medicini. No konzervativni stariji svećenici tvrdokorno su se držali starih metoda i navika, te su onemogućavali sve oblike promjena. U konačnici je seciranje načelno bilo zabranjeno, ali se u praksi prešutno prihvaćalo.

Caris je od samog početka secirala tijela u svojoj novoj bolnici. O tome nikada nije govorila izvan same ustanove: nije imalo smisla uznemiravati praznovjerne.

No u to se upuštala kad god bi joj se ukazala prigoda.

Posljednjih godina pri seciranju bi joj se pridružio još poneko od mlađih samostanskih liječnika. Mnogi školovani liječnici nikada nisu vidjeli unutrašnjost tijela, osim pri liječenju vrlo teških ozljeda. Prema tradiciji, smjeli su secirati tek tijela svinja, za koje se smatralo da im je anatomija najbližnja čovjekovoj.

Philemonov je napad i zbunio i zabrinuo Caris. Oduvijek je mrzi, znala je to, iako nikada nije bila sigurna zašto. No nakon onog velikog okršaja u vrijeme obilnog snijega 1351., više nije obraćao pozornost na nju. Kao da je želio nekako nadomjestiti gubitak vlasti nad gradom, ispunio je palaču skupim i dragocjenim predmetima: tapiserijama, sagovima, srebrninom, oslikanim prozorima, iluminiranim manuskriptima. Sve u vezi s njim postalo je veličanstvenije: od redovnika i iskušenika zahtijevao je složene

oblike iskazivanja poštovanja i poslušnosti, na misama se ukazivao u veličanstvenim odorama, dok je, kad bi se ukazala potreba da otputuje u neki drugi grad, putovao u kolima opremljenima poput budoara kakve vojvotkinje.

U koru se na misi našla nekolicina važnih crkvenih dostojanstvenika koji su došli u posjet - biskup Henri od Shiringa, nadbiskup Piers od Monmoutha, te arhidakon Reginald od Yorke - a Philemon se možda nadao da će ostaviti na njih snažan dojam tim izljevom doktrinarnog konzervativizma. Ali s kojim ciljem?

Želi li ishoditi kakvo promaknuće? Nadbiskup je bio bolestan - u crkvu su ga unijeli - no nije valjda moguće da Philemon teži tom položaju? I ovo je samo po sebi bilo pravo malo čudo: sin Jobyja iz Wigleigha postao je prior Kingsbridgea.

Osim toga, skok s mjesta priora na mjesto nadbiskupa bio bi neuobičajeno velik, pomalo kao da vitez postane vojvoda, a da prije toga ne bude barun ili grof. Tako naglome usponu mogao se nadati jedino kakav osobit miljenik hijerarhijskoga vrha.

No Philemonove ambicije nisu imale granica. Stvar nije u tome da se osjeća vrhunski stručnim i prikladnim za tu funkciju, razmišljala je Caris. To je bio Godwynov stav, ta arogantna samouvjerenost. Godwyn je smatrao da ga je Bog postavio za priora jer je najpametniji čovjek u gradu. Philemon je bio sušta suprotnost: duboko u srcu smatrao je da je nitko i ništa. Čitav njegov život bio je jedan veliki pokušaj da samog sebe uvjeri kako nije posve beskoristan. Bio je toliko osjetljiv na odbijanje, da nije mogao podnijeti ni pomisao na to da je nedostojan neke funkcije, koliko god bila uzvišena.

Razmišljala je o tome kako bi nakon mise mogla razgovarati s biskupom Henrijem. Možda bi ga mogla podsjetiti na deset godina stari sporazum prema kojem prior Kingsbridgea nema jurisdikciju nad bolnicom Sv. Elizabete na Otoku gubavaca, koja je pod izravnim biskupovim nadzorom. Svaki napad na bolnicu tako je izravan napad i na prava i povlastice samog biskupa Henrija. No kad je još malo bolje promislila, uvidjela je da bi takav prosvjed kod biskupa samo potvrdio da ona provodi seciranje, pa bi ono što je sada možda tek neodređena sumnja, koju nije teško zanemariti, postalo poznata

činjenica u vezi s kojom valja nešto poduzeti. Stoga je odlučila šutjeti.

Uz nju su stajali Merthinovi nećaci, sinovi grofa Ralpa: trinaestogodišnji Gerry i desetogodišnji Roley. Obojica su polazili školu kod redovnika. Živjeli su u prioratu, ali su velik dio slobodnog vremena provodili s Merthinom i Caris, u njihovoj kući na otoku. Merthin je nehajno držao ruku na Roleyevu ramenu. Tek je troje ljudi na svijetu znalo da mu Roley nije nećak, nego sin.

Bili su to samo Merthin, Caris i dječakova majka, Philippa. Merthin se trudio ne pokazivati prema njemu osobitu naklonost, ali je teško skrivao stvarne osjećaje, a bio je posebno oduševljen kad bi Roley naučio nešto novo ili bi bio uspješan u školi.

Caris je često razmišljala o djetetu koje je začela s Merthinom, a kasnije pobacila. Oduvijek ju je zamišljala kao djevojčicu. Sada bi već bila žena, razmišljala je Caris, dvadesettrogodišnjakinja, vjerojatno udana i s vlastitom djecom. Ta pomisao bila je poput boli neke davne rane, bolna, ali i predobro poznata da bi je uznemirila.

Nakon mise svi su izišli zajedno. Dječaci su, kao i uvijek, bili pozvani na nedjeljni objed. Izišavši iz katedrale, Merthin se osvrnuo i pogledao prema zvoniku koji se sada dizao visoko iznad središnjeg dijela crkve.

Dok je gledao gotovo dovršeni projekt, mrštio se zbog neke pojedinosti koju je vidio jedino on, Caris ga je s ljubavlju promatrala. Poznavala ga je od njegove jedanaeste godine i voljela ga gotovo otada. Sada mu je četrdeset pet. Crvena mu se kosa s čela povlači prema tjemenu i obavija mu glavu poput aureole. Lijeva ruka bila mu je ukočena još otkako mu je maleni obrađeni kamen, koji je ispao sa skele nekom neopreznom zidaru, pao na rame. Ali na licu mu se i dalje odražavala ona dječaka gorljivost koja je tada desetogodišnju Caris privukla k njemu na dan Svih svetih, prije više od trećine stoljeća.

Okrenula se da vidi što gleda. Zvonik se skladno dizao s četiriju strana križišta i činio pravilan kvadrat, širine dva traveja, iako su tu silnu težinu zapravo podupirali masivni kontrafori ugrađeni u vanjske uglove transepata, a oni su, pak, počivali na novim temeljima odvojenima od starih. Zvonik se doimao laganim i prozračnim, tankih

stupova i brojnih prozorskih otvora, kroz koje se za lijepa vremena vidjelo plavo nebo. Iznad pravokutnog vrha zvonika dizala se prava paukova mreža skela, namijenjena izgradnji završne faze, tornja.

Spustivši pogled, Caris je ugledala svoju sestru, koja joj se približavala. Alice je bila tek godinu starija, bilo joj je četrdeset pet, no Caris je imala dojam da pripada nekom posve drugom naraštaju. Njezin suprug, Elfric, umro je za epidemije kuge, no ona se nije ponovno udala, te se zapustila, kao da smatra da prava udovica i treba biti neugledna. Caris se posvadila s Alice, jednom davno, oko Elfricova odnosa prema Merthinu. Vrijeme koje je u međuvremenu proteklo, otupjelo je oštricu njihovih neprijateljskih osjećaja, no Alice je i dalje pomalo kivno krivila glavu kad god bi je pozdravila.

S njom je bila Griselda, njezina pokćerka, iako tek godinu mlađa od Alice.

Griseldin sin, poznat kao Merthin Kopile, stajao je uz nju, glave visoko iznad njezine - taj visoki muškarac površnog šarma - baš poput oca, Thurstana, kojeg već odavno nije bilo u Kingsbridgeu, i praktički sušta suprotnost Merthinu Mostaru. Uz nju je bila i njezina šesnaestogodišnja kći, Petranilla.

Griseldin suprug, Harold Zidar, bio je preuzeo posao nakon Elfricove smrti.

Nije bio osobit graditelj, ali mu je posao išao dosta dobro, iako nije imao monopol na popravke i proširenja u prioratu, od čega se Elfric bio obogatio. Sada je stao uz Merthina i rekao: "Ljudi drže da ćeš toranj izgraditi bez šalunga."

Caris je odmah razumjela o čemu je riječ. Šalung je bio drveni okvir, ili kalup, koji pridržava zidane elemente dok se žbuka ne osuši.

Merthin odgovori: "U tom uskom tornju nema mnogo mjesta za to. Osim toga, što bi ga podupiralo?" Govorio je uljudnim tonom, no Caris je po odsječnim riječima dobro znala da mu Harold nije drag.

"Još bih mogao vjerovati da toranj treba biti kružnog oblika."

Caris je i to shvaćala. Kružni toranj moguće je podići tako da se jedan krug kamena nađe na drugome, s time da je svaki sljedeći krug malo uži od prethodnoga. Potporni okvir u tom slučaju nije potreban jer se krugovi podupiru sami: kamenje se ne može urušiti

prema unutra jer je čvrsto natisnuto. Sve to ne vrijedi u slučaju bilo kojeg kutnog oblika.

“Vidio si nacрте”, reče Merthin. “Riječ je o oktogonu.”

Kutni tornjići na vrhu kvadratnog zvonika bili su dijagonalno okrenuti prema van, tako postupno vodeći promatračevo oko prema gore i dovodeći ga do drukčijeg oblika užeg, završnog tornja. Merthin je taj element preuzeo s katedrale u Chartresu. No sve to imalo je smisla jedino ako je toranj oktogonalan.

Harold upita: “Ali kako možeš graditi oktogonalni toranj bez šalunga?”

“Pričekaj pa ćeš vidjeti”, reče Merthin i udalji se.

Dok su prolazili glavnom ulicom Caris upita: “Zašto ljudima ne želiš otkriti kako ćeš to izvesti?”

“Jer bi mi inače oduzeli projekt”, odgovori on. “Dok sam gradio most, čim sam odradio najteži dio posla, riješili su me se i angažirali jeftinijeg majstora.”

“Sjećam se.”

“To sada ne mogu učiniti, jer nitko drugi ne može izgraditi toranj.”

“Tada si bio mladac. Sada si načelnik. Nitko te se ne bi usudio maknuti.”

“Moguće. Ali zgodno je znati da to ne mogu učiniti.”

Pri završetku glavne ulice, na mjestu gdje je nekoć počinjao stari most, nalazila se ozloglašena gostionica pod nazivom Bijeli konj. Caris je ondje ugledala Merthinovu šesnaestogodišnju kći, Lollu, naslonjenu na zid sa skupinom starijih prijatelja. Lolla je bila privlačna djevojka, maslinaste boje kože i sjajne crne kose, punih usana i senzualnih očiju. Svi su se bili okupili oko nekolicine pripadnika društva koji su kockali i svi su pili iz velikih vrčeva. Iako je to nije iznenadilo, Caris je bilo žao što vidi pokćerku kako usred bijela dana pije na ulici.

Merthin je bio bijesan. Prišao je Lolli i uhvatio je za nadlakticu. “Izvoli doći kući na objed”, reče joj glasom koji je jedva prikrivao bijes.

Ona zabaci glavu i zamahne gustom kosom, gestom koja je očito bila namijenjena nekom drugome, a ne njezinu ocu. “Ne želim

ići kući, ovdje sam sretna”, reče.

“Nisam te pitao što želiš”, reče Merthin, pa je naglim pokretom odvuče od ostalih.

Neki zgodni mladić od kojih dvadeset godina odvojio se od skupine. Imao je kovrčavu kosu i podrugljiv osmijeh, a usput je grančicom čačkao zube. Caris je odmah prepoznala Jakea Rileyja, momka bez određenog zanimanja, koji je nekako ipak uvijek imao više nego dovoljno novca za trošenje. Prišao im je lijenim korakom. “Što se tu događa?” upita. Riječi je izgovorio uz tu grančicu koja mu je uvredljivo stršala iz usta.

“Tebe se to nimalo ne tiče”, reče Merthin.

Jake mu se ispriječi na putu. “Djevojka ne želi ići.”

“Bit će najbolje da mi se skloniš s puta, sinko, osim ako želiš ostatak dana provesti u kladama.”

Caris se ukočila od napetosti. Merthin je bio u pravu: smije nametati disciplinske mjere Lolli, kojoj je do punoljetnosti nedostajalo još pet godina. No Jake je bio od onih mladića koji bi ga i unatoč tome mogli udariti šakom i onda prihvatiti posljedice. No Caris se nije miješala, znajući da bi se Merthin tako mogao naljutiti na nju, umjesto na Jakea.

Jake reče: “Pretpostavljam da si joj ti otac.”

“Savršeno dobro znaš tko sam i za tebe sam gospodin načelnik, pa molim da mi se obraćaš s poštovanjem, ili očekuj odgovarajuće posljedice.”

Jake ga je još nekoliko trenutaka drsko gledao, a onda se okrenuo u stranu, nehajno govoreći, “Da, dobro.”

Caris je osjetila olakšanje jer se sukob nije pretvorio u tučnjavu. Merthin se nikada nije tukao, no Lolla ga je bila u stanju izludjeti.

Nastavili su hodati prema mostu. Lolla se oslobodila očeva zahvata, te je koračala ispred njih, ruku prekriženih pod grudima, spuštene glave, i namrštena je nešto mumljala sebi u bradu, teatralno se dureći.

Lolli to nije bilo prvi put da ju je netko vidio u lošem društvu. Merthina je užasavala i neopisivo ljutila činjenica da je njegova malena djevojčica toliko odlučna u nakani da uopće traži takvo

društvo. "Zašto to radi?" upita Caris dok su slijedili Lollu preko mosta do Otoka gubavaca.

"Sam će Bog znati." Caris je primijetila da je takav oblik ponašanja češći kod mladih djevojaka i dječaka koji su izgubili nekoga od roditelja. Nakon Silvijine smrti, Lollu su podizale različite žene - Bessie Zvonareva, lady Philippa, Merthinova domaćica Em, te, dakako, sama Caris. Možda je jednostavno zbunjena i više ne zna koga točno treba slušati. No Caris nije izgovorila tu misao, jer bi se mogla protumačiti i kao da je Merthin nekako bio neuspješan roditelj. "I ja sam se u toj dobi strašno sukobljavala s tetom Petranillom."

"Oko čega?"

"Oko sličnih stvari. Nije joj se sviđalo da se družim s Mattie Vidaricom."

"To je nešto posve drukčije. Nisi odlazila u zloglasne gostionice s vucibatinama."

"Petranilla je smatrala da je Mattie za mene loše društvo."

"Nije isto..."

"Vjerojatno nije."

"Od Mattie si mnogo naučila."

Lolla nesumnjivo mnogo uči od zgodnog Jakea Rileyja, no Caris ipak nije izgovorila tu pomisao, koja bi ga mogla samo još više razjariti - i bez toga je već bio dovoljno gnjevan.

Otok je sada bio potpuno izgrađen, po svemu već sastavni dio grada. Imao je čak i svoju župnu crkvu. Ondje gdje su nekoć tumarali pustopoljinom, sada su prolazili stazom koja se protezala pravocrtno među kućama i skretala pod pravim kutovima. Zečeva nije bilo već odavno. Bolnica je zauzimala veći dio zapadne strane otoka. Iako je onamo odlazila svakodnevno, Caris je i dalje osjećala ponos kad bi pogledala čiste sive kamene zidove, velike prozore u pravilnim nizovima, te dimnjake poredane poput vojnika.

Kroz vrata u ogradi ušli su na Merthinovo imanje. Voćnjak je već bio zreo, a stabla jabuke bila su u cvatu i izgledala kao da ih je prekrilo snijeg.

Kao i uvijek, ušli su kroz kuhinjska vrata. Kuća je imala veličanstven ulaz s riječne strane, kojim se nitko nikada nije služio.

Čak i genijalan projektant može pogriješiti, pomisli zabavljeno Caris. No i u tom slučaju odlučila je prešutjeti misao.

Lolla je bijesno odjurila u svoju sobu na katu.

Iz dnevne sobe netko je doviknuo: "Zdravo svima!" Dvojica dječaka uletjeli su u salon uz radosne povike. Bila je to njihova majka, Philippa. Merthin i Caris srdačno su je pozdravili.

Caris i Philippa postale su šogorice kada se Caris udala za Merthina, no zbog njihova nekadašnjeg suparništva Caris je još godinama osjećala nelagodu u Philippinu društvu. Na koncu su ih zbližili dječaci. Kad su se Gerry i Roley tek upisali u školu u prioratu, bilo je posve prirodno da se Merthin pobrine za svoje nećake, a potom je postalo normalno da Philippa svrati u Merthinovu kuću, kad god se našla u Kingsbridgeu.

Caris je isprva bila ljubomorna na Philippu jer je Merthina privukla u spolnome smislu. Merthin se nikada nije ni pokušavao pretvarati da je ljubav prema Philippi bila tek površna. Bilo je očito da mu je i dalje stalo do nje. No Philippa je posljednjih godina izgledala otužno. Bilo joj je četrdeset devet godina i izgledala je starije, onako sijede kose i lica čije su bore odražavale razočaranost.

Sada je živjela za djecu. Često je posjećivala kći, Odilu, groficu od Monmoutha. A kad nije bila ondje, posjećivala bi priorat u Kingsbridgeu, kako bi bila što bliže sinovima. Nekako je uspijevala provoditi vrlo malo vremena u Earlscastleu sa suprugom Ralphom.

"Moram odvesti dječake u Shiring", rekla je, objašnjavajući razlog zbog kojeg je došla. "Ralph želi da s njim nazoče zasjedanju grofovijskog suda. Kaže da je to nezaobilazan dio njihova školovanja."

"U pravu je", reče Caris. Gerry će postati grof, poživi li toliko. U protivnom, titulu će naslijediti Roley. Obojica se stoga moraju upoznati s radom suda.

Philippa još reče: "Kanila sam biti u katedrali na uskrstnoj misi, no puknuo je kotač na mojim kolima, pa sam morala prenoćiti na putu."

"No, da, ali sad kad si ovdje, pođimo zajedno na objed", reče Caris.

Ušli su u blagovaonicu. Caris je otvorila prozore koji su gledali na rijeku. Kroz njih je dopirao svjež i prohladan zrak. Upitala se što će Merthin poduzeti u vezi s Lollom. Nije rekao ništa i ostavio ju je da se duri na katu, zbog čega je Caris osjećala olakšanje: mračno raspoložena tinejdžerica za stolom svima može pokvariti raspoloženje.

Objedovali su ovčetinu kuhanu s porilukom. Merthin je točio crno vino, a Philippa je željno pila. S vremenom je razvila izrazitu sklonost vinu. Možda je u njemu pronalazila utjehu.

Dok su jeli, Em je ušla u blagovaonicu zabrinuta izraza lica. "Netko je na kuhinjskim vratima i kaže da treba gospodaricu", reče.

Merthin nervozno upita: "O kome je riječ?"

"Nije se htio predstaviti, ali kaže da će ga gospodarica prepoznati."

"O kakvom se čovjeku radi?"

"Mlad je. Po odjeći bih rekla da je seljak, da nije iz grada." Em je bila snobovski nesklona seljacima.

"No, dobro, čini se da nije opasan. Neka uđe."

Nekoliko trenutaka kasnije, u prostoriji se našao neki visoki muškarac, kapuljače navučene tako da mu je prekrivala veći dio lica. Čim ju je povukao unatrag, Caris je prepoznala Gwendina starijeg sina, Sama.

Caris ga je poznavala čitav život. Vidjela ga je kad se rodio, gledajući kako se njegova sluzava glava pojavljuje iz krhkog tijela njegove majke. Pratila je kako odrasta, mijenja se i postaje muškarac. Sada je u njemu vidjela Wulfrica, u načinu na koji je hodao i stajao i jedva primjetno podizao ruku, kad se spremao nešto reći. Oduvijek je pretpostavljala da mu Wulfric nije pravi otac - no koliko god bila bliska s Gwendom, nikada nije spomenula tu svoju sumnju. Za neka je pitanja bolje da ostanu neizgovorena. No sumnja se vratila kad je doznala da Sama traže zbog ubojstva Jonna Glavara. Jer Sam je prigodom rođenja imao Ralphov izraz lica. Sada je prišao Caris, uzdignuo ruku poput Wulfrica, još malo oklijevao, a zatim se spustio na jedno koljeno. "Spasite me, molim vas", reče.

Caris je bila užasnut. "Kako te mogu spasiti?"

“Sakrijte me. Već sam danima u bijegu. Oldchurch sam napustio pod okriljem tame i pješačio sam cijelu noć, a otada se gotovo i nisam odmarao. Maločas sam pokušao u gostionici kupiti nešto za jelo i netko me prepoznao, pa sam morao pobjeći.”

Izgledao je toliko očajno da je osjetila kako je preplavljuje val suosjećanja.

Ipak je rekla: “Ali ne možeš se sakriti ovdje. Traže te zbog ubojstva!”

“Nije bilo ubojstvo, nego tučnjava. Jonno je udario prvi. Udario me okovom za noge - pogledajte.” Sam dodirne lice na dva mjesta, na uhu i nosu, pokazujući dvije velike kraste.

Liječnica koja je uvijek bila budna u Caris i protiv njezine volje, uočila je da su ozljede stare približno pet dana i da nos zarasta podosta dobro, ali i da bi mu na uhu zapravo dobro došao šav. No više od svega razmišljala je o tome da Sam nikako ne bi trebao biti ondje. “Moraš se suočiti s licem pravde”, reče ona.

“Svaki će sud biti na Jonnovoju strani, u to uopće ne treba sumnjati. Pobjegao sam iz Wigleigha, radi više nadnice u Outhenbyju. Jonno me pokušao uhvatiti i vratiti u Wigleigh. Svi će reći da je imao pravo okovati bjegunca.”

“O tome si trebao voditi računa prije nego što si ga udario.”

Glasom punim optužbe on reče: “Vi ste kao priorica zapošljavali bjegunce u Outhenbyju.”

To ju je zaboljelo. “Bjegunce da, ali ne i ubojice.”

“Objesit će me.”

Caris je osjećala kako je razapeta između suprotstavljenih poriva. Kako ga može odbiti?

Sada se oglasio Merthin. “Dva su razloga zbog kojih se ovdje ne možeš skrivati, Same. Jedan je to što je zločin skrivati bjegunca, a ja zbog tebe neću prijeći na suprotnu stranu zakona, koliko god mi tvoja majka bila draga. No drugi je razlog to što svi znaju da je tvoja majka Carisina dugogodišnja prijateljica i, ako te traže pozornici iz Kingsbridgea, prvo će te potražiti upravo ovdje.”

“Da?” začudi se Sam.

Caris je znala da nije osobito bistar - svu pamet naslijedio je njegov brat, Davey.

Merthin reče: “Teško da uopće možeš pronaći lošije utočište od ovog.” No onda se malko smekšao. “Popij malo vina, ponesi cijeli kruh i bježi iz grada”, reče ljubaznijim tonom. “Ja ću morati potražiti Munga Pozornika i izvijestiti ga o tome da si bio ovdje, ali do njega mogu hodati polagano.” Natočio je vino u drvenu šalicu.

“Hvala.”

“Najviše izgleda imat ćeš odeš li nekamo daleko, gdje te nitko ne zna, i započneš li ondje nov život. Snažan si mladić, za tebe će uvijek biti posla. Pođi u London i ukrcaj se na neki brod. I kloni se tučnjava.”

Philippa odjednom usklikne: “Paja se sjećam tvoje majke... Gwende?”

Sam kimne.

Philippa se obrati Caris. “Upoznala sam je u Casterhamu, dok je još William bio živ. Obratila mi se u vezi s onom djevojkom u Wigleighu koju je Ralph silovao.”

“Annet.”

“Tako je.” Philippa se ponovno obrati Samu. “Ti si zacijelo ono maleno dijete koje je tada držala u naručju. Tvoja je majka dobra žena. Zbog nje mi je žao što si u takvoj nevolji.”

Sljedećih nekoliko trenutaka vladala je potpuna tišina. Sam je iskapio vino.

Caris je, kao bez imalo sumnje i Philippa i Merthin, razmišljala o tome kako vrijeme brzo protječe i kako se nedužno i voljeno dijete s vremenom može pretvoriti u ubojicu.

U toj tišini začuli su glasove.

Činilo se da se nekolicina muškaraca našla pred kuhinjskim vratima.

Sam je pogledavao na sve strane, poput medvjeda u stupici. Jedna su vrata vodila u kuhinju, a druga van, ispred kuće. Pojurio je do ulaznih vrata, širom ih rastvorio i istrčao iz kuće. Ne zastavši ni na trenutak, trkom je krenuo prema rijeci.

Već trenutak kasnije Em je otvorila vrata koja su vodila iz kuhinje, a Mungo Pozornik ušao je u blagovaonicu, u pratnji četvorice pomoćnika. Svi su imali drvene palice.

Merthin pokaže prema ulaznim vratima. “Upravo je izišao.”

“Za njim, momci”, reče Mungo. Svi su kroz blagovaonicu istrčali iz kuće.

Caris ustane i također izjuri van, a svi ostali podu za njom.

Kuća se nalazila na niskoj, stjenovitoj kosini ne mnogo višoj od metra. Rijeka je brzo promicala u podnožju malene litice. S lijeve strane, Merthinov je skladni most spajao dvije obale, dok se s desne strane nalazila obala prekrivena muljem.

Na suprotnoj strani rijeke drveće je listalo na starom groblju nastalom u vrijeme kuge. Skučene potleušice u međuvremenu su izniknule s obiju strana groblja, poput proljetne trave.

Sam je mogao skrenuti lijevo ili desno, a Caris zdvojno uvidi da je donio pogrešnu odluku. Skrenuo je desno, a taj smjer nije vodio nikamo. Vidjela je kako trči uz obalu, dok mu čizme ostavljaju dubok trag u mulju. Pozornici su ga progonili kao što psi progone zeca. Sažalila se nad Samom, kao što bi se uvijek sažalila i nad zecom. To nije imalo nikakve veze s pravdom, već tek s činjenicom da je u ovoj igri bio plijen.

Uvidjevši da više nema kamo, zagazio je u rijeku.

Mungo se bio zadržao na popločenoj stazi ispred kuće, a sada je krenuo u suprotnome smjeru, lijevo, trčeći prema mostu.

Dvojica njegovih pomoćnika odbacili su palice, izuli čizme, svukli kapute i u potkošulji skočili u rijeku. Druga su dvojica stajali na obali, zato što vjerojatno nisu znali plivati, ili možda nisu bili voljni ući u rijeku po takvoj hladnoći. Dvojica plivača pojurili su za Samom.

Sam je bio snažan, no debeli zimski kaput sada mu je bio posve natopljen i potezao ga je prema dnu. Caris je užasnuto i opčinjeno gledala kako ga pozornikovi pomoćnici sustižu.

Uto se začuo povik iz suprotnog smjera. Mungo je bio došao do mosta i trčao je na suprotnu obalu, a sada je bio zastao da dvojicu, koji su stajali na obali, pozove da krenu za njim. Oni su pokazali da su shvatili njegov znak, pa su potrčali. On je nastavio trčati prema suprotnoj obali.

Sam se našao na suprotnoj obali tek koji trenutak prije nego što bi ga plivači dostigli. Uspio se uspraviti, te je stao posrtati kroz plićak, odmahujući glavom, dok mu se voda slijevala niz odjeću. Okrenuo se i shvatio da ga je jedan pomoćnik već gotovo uhvatio. Ovaj je u

tom trenutku posrnuo i nehotice se nagnuo naprijed, a Sam ga je munjevito, teškom čizmom punom vode, raspalio po licu. Pozornikov pomoćnik kriknuo je i pao unatrag.

Drugi je pomoćnik bio oprezniji. Prišao je Samu, a zatim se zaustavio, i dalje izvan njegova domašaja. Sam se okrenuo i potrčao, te je iz rijeke izišao na travnjak staroga groblja. No onaj je pomoćnik pošao za njim. Sam se ponovno zaustavio, pozornikov pomoćnik također. Sam tada shvati da se ovaj poigrava njime. Gnjevno kriknuvši, nasrnuo je na progonitelja. Ovaj se dao u bijeg, no iza njega je bila rijeka. Ušao je u plićak, ali voda ga je usporila, pa ga je Sam sustigao.

Sam ga je ščepao za ramena, okrenuo ga i svom ga snagom raspalio čelom. Na suprotnoj strani rijeke Caris je čula prasak u trenutku kada je sirotom čovjeku puknuo nos. Sam ga je odbacio u stranu, a ovaj je pao, dok mu je krv u mlazu istjecala u rijeku.

Sam se ponovno okrenuo prema obali - no ondje ga je već čekao Mungo. Sada je Sam bio na nižem položaju, na kosini, a voda mu je otežavala kretanje. Mungo jurne prema njemu, zaustavi se, pusti ga da mu priđe, a onda podigne tešku drvenu palicu. Samo je kratko zamahnuo i varka je uspjela: Sam se izmaknuo, a Mungo je tek tada zapravo udario, zahvativši Sama po tjemenu.

Činilo se da je udarac stravično jak, a čak je i Caris prigušeno kriknula od šoka, kao da je palica pogodila njezinu glavu. Sam je životinjski kriknuo od boli, te je instinktivno podignuo ruke iznad glave. Mungo, koji je imao iskustva u okršajima sa snažnim mladićima, ponovno ga raspali palicom, ovaj put po nezaštićenim rebrima. Sam je pao u vodu. Dvojica pomoćnika koji su bili pretrčali most, sada su se našli uz Munga. Obojica su skočili na Sama, čvrsto ga držeći u plićaku. Ona dvojica koje je ozlijedio sada su se osvećivali, divljački ga udarajući rukama i nogama, dok su ga njihovi kolege držali. Kada se više nije mogao odupirati, napokon su popustili, te su ga izvukli iz vode.

Mungo mu je hitro vezao ruke na leđima. Pozornik i njegovi pomoćnici potom su se s uhvaćenim bjeguncem uputili natrag, prema gradu.

“Kako je to užasno”, reče Caris. “Sirota Gwenda.”

Poglavlje 83.

Gradom Shiringom za zasjedanja suda vladala je karnevalska atmosfera.

Sve gostionice i svratišta uz glavni trg bili su prepuni muškaraca i žena u najsvečanijoj odjeći, a svi su glasno tražili piće i hranu. Posve prirodno, grad je koristio prigodu da održi sajam, pa je i sam trg bio toliko pretrpan štandovima, da je čovjeku trebalo i pola sata da prijeđe nekoliko stotina metara. Osim legitimnih zakupaca štandova, bilo je tu i poduzetnika koji su svoju robu i usluge nudili u hodu: pekara s pladnjevima pretrpanima pecivima, guslača, sakatih i slijepih prosjaka: bilo je i bludnica koje pokazuju grudi, jedan medvjed koji pleše, fratar koji propovijeda svima koji ga žele slušati...

Grof Ralph bio je jedan od rijetkih pojedinaca koji su trg mogli prijeći brzo.

Jahao je iza trojice vitezova i sa skupinom slugu iza sebe, a njegova svita kroz masu je prolazila poput pluga, razmičući gomilu energičnim prodiranjem i ne obazirući se na sigurnost ljudi koji bi im se našli na putu.

Nastavili su jahati uzbrdicom do šerifova zamka. U dvorištu su se dramatično okrenuli i sjahali. Sluge su odmah počeli dozivati timaritelje i nosače. Ralph je volio da ljudi znaju da je stigao.

Bio je napet. Sinu njegova dugogodišnjeg neprijatelja suditi će za ubojstvo.

Našao se na rubu najslađe moguće osvete, no dio njega nekako se pribojavao da do toga možda ipak neće doći. Bio je toliko nervozan da se toga gotovo stidio: nije htio da njegovi vitezovi uvide koliko mu je stalo do toga. Dobro je pazio da, čak i pred Alanom Fernhillom, sakrije koliko silno želi da Sam završi na vješalima. Pribojavao se da bi nešto u posljednji trenutak moglo poći po zlu. A nitko nije bolje od njega znao kako ruka pravde može zakazati: naposljetku, on je sam dvaput izbjegao vješanje.

Tijekom suđenja sjedit će na sudačkoj klupi, na što ima pravo po položaju, te dati sve od sebe da ne dođe do nepredviđenih obrata.

Predao je uzde jednom timaritelju i pogledao uokolo. Zamak nije bio vojna utvrda. Bio je više nalik na kakvu gostionicu s dvorištem, iako čvrste građe i dobro čuvan. Šerif od Shiringa ondje je mogao živjeti sigurno, zaštićen od osvetoljubivih rođaka uhićenika. U podrumu je imao tamnice za držanje zatvorenika, kao i gostinske sobe i odaje u kojima su suci koji su dolazili u grad mogli u miru odsjesti.

Šerif Bernard uveo je Ralpa u njegovu sobu. Šerif je bio kraljev predstavnik u grofoviji, odgovoran za prikupljanje poreza, kao i za provođenje pravde. Ta je funkcija bila unosna, budući da su uz plaću obično išli i razni darovi, mito, te postotak preuzet iz globa i zadržanih jamčevina. Odnosi između grofa i šerifa ponekad su bili napeti: grof je imao viši položaj, no šerif je raspolagao neovisnom pravosudnom vlašću. Bernard, bogati trgovac vunom i približno Ralphov vršnjak, prema Ralphu se odnosio s nelagodnom mješavinom drugarstva i poštovanja.

Philippa je čekala Ralpa u odajama koje su im bile namijenjene. Dugačka sijeda kosa bila joj je vezana pod složenim ukrasnim pokrivalom za glavu, a na sebi je imala skup kaput u neuglednim nijansama sive i smeđe boje. Zahvaljujući oholom držanju, nekoć je bila ponosna ljepotica, no sada je izgledala više kao mrzovoljna žena u godinama. Mogla mu je biti i majka.

On pozdravi sinove, Gerryja i Roleya. Nikada nije točno znao kako se odnositi prema djeci, a vlastitu djecu viđao je rijetko: dok su bili posve maleni za njih su se, dakako, brinule žene, a sada su pohađali školu u samostanu. Obraćao im se gotovo kao da su štitonoše u njegovoj službi, čas im izdajući naloge, čas ih srdačno zadirkujući. S njima će lakše razgovarati kad još malo poodrastu. No činilo se da to i nije osobito važno: što god činio, oni su ga smatrali pravim junakom.

“Sutra ćete sjediti na sučevoj klupi u sudnici”, reče. “Želim da vidite kako se dijeli pravda.”

Gerry, njegov stariji sin, reče: “Smijemo li danas popodne razgledati sajam?”

“Da... neka Dicki pođe s vama.” Dickie je bio jedan od slugu iz Earlscastlea.

“Evo, uzmite malo novca, da možete nešto kupiti.” Svakome od njih dao je po šaku srebrnih novčića.

Dječaci su izišli. Ralph je sjedio na suprotnoj strani prostorije u odnosu na Philippu. Nikad je nije dodirivao i uvijek se nastojao držati na određenoj distanci, kako se to ne bi dogodilo slučajno. Bio je uvjeren da se odijeva i drži poput starice, kako bi bila sigurna da ga neće privući. Usto je svakodnevno odlazila u crkvu.

Bio je to neobičan odnos dvoje ljudi koji su jednom zajednički začeli dijete, no u njemu su bili zarobljeni već godinama i on se nikada neće promijeniti. Na taj je način barem bio slobodan i mogao pipati sluškinje i spavati s raznoraznim lakim ženama po gostionicama i svratištima.

No sada su morali razgovarati o djeci. Philippa je imala vrlo čvrste stavove, a Ralph je tijekom godina shvatio da je lakše s njom nešto prvo raspraviti nego donositi jednostrane odluke, pa se potom svađati zbog njezina neslaganja.

Ralph sada reče: “Gerald ima dovoljno godina da postane štitonoša.”

Philippa reče: “Slažem se.”

“Izvršno!” reče Ralph iznenađeno - očekivao je protivljenje.

“U vezi s njim već sam razgovarala s Davidom Monmouthom”, reče ona još.

U tome je, dakle, tajna njezina pristanka. Već je korak ispred njega. “Tako, znači”, reče on u pokušaju da dobije na vremenu.

“David se slaže i predlaže da ga pošaljemo čim napuni četrnaest.”

Gerryju je bilo tek trinaest godina. Philippa je zapravo željela odgoditi njegov odlazak gotovo za cijelu godinu. No to u cijeloj priči nije najviše zabrinjavalo Ralpa. David, grof od Monmoutha, bio je suprug Philippine kćeri, Odile. “U ulozi štitonoše dječak s vremenom izraste u pravog muškarca”, reče Ralph. “Ali Gerryju će kod Davida biti odviše lagodno i jednostavno. Polusestra ga voli - vjerojatno će ga štiti. Možda će svi prema njemu biti preblagi.” Nakon što je još na trenutak promislio, doda: “Pretpostavljam da zato i želiš da ide onamo.”

Nije porekla njegove riječi, ali je rekla: “Mislila sam da će ti biti drago, zbog jačanja savezništva s grofom od Monmoutha.”

Po tom je pitanju bila u pravu. David je bio Ralphov najvažniji saveznik među plemićima. Gerryjevim dolaskom na Monmouthov dvor stvorila bi se još jedna veza između dvojice grofova. David bi mogao zavoljeti dječaka. Kasnije bi možda i Davidovi sinovi postali štitonoše u Earlscastleu. Takve obiteljske veze neprocjenjivo su vrijedne. “Hoćeš li se pobrinuti za to da ga ondje previše ne maze i paze?” upita Ralph.

“Svakako.”

“Onda u redu.”

“Izvršno. Drago mi je da smo to riješili.” Philippa ustane.

No Ralph još nije bio završio. “A Roley? I on bi mogao poći onamo, pa bi bili zajedno.”

Philippi se ta zamisao nije ni najmanje svidjela, što je Ralph odmah jasno uočio, no bila je odviše lukava da samo tako odbije prijedlog. “Roley je još malčice premlad”, reče, kao da još razmišlja o njegovu planu. “I još nije pošteno naučio ni čitati.”

“Čitanje plemiću nije toliko važno koliko je važno da se nauči boriti.

Naposljetku, drugi je po redu kad je riječ o nasljeđivanju grofovske titule. Dogodi li se što Gerryju...”

“Bože sačuvaj.”

“Amen.”

“Ipak, držim da treba pričekati dok ne napuni četrnaest godina.”

“Ne znam. Roley mi je nekako ženskast. Ponekad me podsjeća na mog brata, Merthina.” U njezinim očima ugledao je bljesak straha. Boji se pustiti dijete daleko od sebe. Već je pomislio kako bi mogao ustrajati na tome, tek tako, da je malo muči. No desetogodišnjak je uistinu premlad za štitonošu. “Vidjet ćemo”, reče neodređeno. “Prije ili kasnije morat će malo očvrnuti.”

“Sve u svoje vrijeme”, reče Philippa.

Sudac, sir Lewis Abingdon, nije bio čovjek iz tog kraja, nego odvjetnik iz Londona, s kraljeva suda, koji je obilazio grofovije i vodio teške slučajeve na mjesnim sudovima. Bio je krupan muškarac

ružičasta lica i svijetle brade. Usto je bio deset godina mlađi od Ralpa.

Ralph je samome sebi govorio da ga to ne treba čuditi. Sada su mu četrdeset četiri godine. Pola njegove generacije pokosila je kuga. Ipak, i dalje se nije mogao načuditi uglednim i moćnim ljudima koji su bili mlađi od njega.

Čekali su, zajedno s Gerryjem i Roleyem, u jednoj pokrajnjoj prostoriji u zgradi suda, dok se okupljala porota i dok su dovodili zatočenike iz zamka.

Pokazalo se da je sir Lewis bio kod Crécya, kao mladi štitonoša, mada ga se Ralph nije sjećao. Ovaj se prema Ralphu odnosio uljudno.

Ralph ga je neizravno pokušao ispitati i procijeniti koliko je odlučan i nesmiljen. "Iskustvo nam govori da je u praksi teško provoditi Propis o nadničarima", reče. "Kad seljak uoči način da nešto zaradi, gubi svako poštovanje prema zakonu."

"Za svakog odbjeglog nadničara koji radi za protuzakonitu plaću, postoji i poslodavac koji je isplaćuje", reče sudac.

"Upravo tako! Redovnice iz priorata u Kingsbridgeu nikada se nisu pridržavale propisa."

"Teško je sudski goniti redovnice."

"To mi nije jasno."

Sir Lewis promijenio je temu. "Nešto vas osobito zanima u vezi s današnjim postupcima?" upita. Vjerojatno su mu objasnili kako je neobično da se Ralph koristi svojim pravom da sjedi kraj suca.

"Ubojica je moj kmet", prizna Ralph. "No ovdje sam ponajviše zbog toga da pokažem sinovima kako funkcionira pravda. Jedan od njih po svoj će prilici postati grof kad se ja preselim na drugi svijet. Sutra mogu gledati i vješanja. Što se prije naviknu na to da vide kako ljudi umiru, to bolje."

Lewis kimne. "Plemićki sinovi ne smiju biti meka srca."

Začuli su kako je sudski pisar udario batićem po stolu i kako se buka u susjednoj prostoriji stišala. Razgovor nije osobito umirio Ralpa: od sira Lewisa nije doznao gotovo ništa. Možda već i to samo po sebi govori mnogo: možda znači da na njega nije jednostavno utjecati.

Sudac otvori vrata i prvo propusti grofa.

Na bližem kraju prostorije, na podiju su bila postavljena dva velika drvena naslonjača. Kraj njih se nalazila niska klupa. Žamor obilježen znatiželjom pronio se dvoranom kada su Gerry i Roley sjeli na klupu. Ljude bi uvijek opčinilo kad bi vidjeli djecu koja će jednog dana postati njihovi feudalni gospodari. No još više od toga, učinilo se Ralphu, dvojica dječaka koji još nisu bili ušli ni u pubertet i izgledali su tako nedužno da je to bilo u posvemašnjoj opreci sa sudom koji se bavio nasiljem, krađama i prijevarama. Izgledali su poput janjadi u svinjcu.

Ralph je sjeo u jedan od drvenih naslonjača i prisjetio se onog dana, dvadeset dvije godine ranije, kada je stajao u toj istoj sudnici, kao kriminalac optužen za silovanje - bila je to apsurdna optužba protiv feudalnoga gospodara kada je takozvana žrtva dolazila iz redova njegovih kmetova. U pozadini te zloćudne optužbe bila je Philippa. No dobro, zbog toga ju je tjerao da propati dosta toga.

Na tom se suđenju Ralph probio iz sudnice čim ga je porota proglasila krivim, a pomilovanje je ishodio kad se pridružio kraljevoj vojsci koja se spremala za pohod u Francusku. Sam neće pobjeći: nema oružje, a gležnjevi su mu vezani lancima. Osim toga, ratovanje u Francuskoj uglavnom je bilo prestalo, pa više nema onakvih pomilovanja.

Dok se čitala optužnica, Ralph je pomno motrio Sama. Bio je građen poput Wulfrica, a ne poput Gwende: bio je to visok momak širokih ramena. Bio bi vrlo koristan kao štitonoša, da je bio malo plemenitijeg roda. Zapravo, nije sličio Wulfricu, iako je Ralphu nešto u vezi s njegovim crtama lica izgledalo poznato.

Kao kod mnogih optuženika, lice mu je bilo prkosno, no taj površinski izraz zapravo je prikrivao strah. Tako sam se i ja osjećao, pomisli Ralph.

Prvi svjedok bio je Nathan Glavar. Bio je otac ubijenoga, ali je, što je bilo još važnije, posvjedočio da je Sam kmet grofa Alpha i da nije dobio dopuštenje da pobjeđe u Oldchurch. Rekao je da je svog sina, Jonna, poslao za Gwendom u nadi da će tako pronaći odbjeglog kmeta. Nathan nije bio simpatičan, no bilo je očito da ga

razdire iskrena bol. Ralph je bio zadovoljan: iskaz je bio vrlo štetan po optuženoga.

Kraj Sama je stajala njegova majka, čije je tjeme bilo u razini sinova ramena.

Gwenda nije bila zgodna: tamne su oči bile položene preblizu orlovskome nosu, a čelo i brada povlačili su joj se unatrag, pod oštrim kutem, zbog čega je izgledala poput kakva odlučnog glodavca. Ipak, nešto u vezi s njom odisalo je snažnom seksualnošću, čak i u srednjoj životnoj dobi. Protjeklo je više od dvadeset godina otkako je Ralph legao s njom, no tog se događaja sjećao kao da se zbio jučer. To su obavili u jednoj sobi u Zvonu, gostionici u Kingsbridgeu, a on ju je natjerao da klekne na krevet. I sada ju je mogao jasno zamisliti, a sjećanje na to maleno i zbijeno tijelo uspjelo ga je uzbuditi. Koliko se sjećao, imala je guste crne dlake.

Ona ga odjednom pogleda u oči. Zadržala je njegov pogled, kao da sluti o čemu razmišlja. Na krevetu je bila indiferentna i nepomična, barem u početku, pasivno je prihvaćala njegovo prodiranje jer ju je na to bio prisilio. No potkraj ju je obuzelo nešto neobično, pa se gotovo protiv vlastite volje počela micati, u skladu s njegovim ritmom. Bit će da se i ona toga sada prisjetila, jer se na njezinu neuglednom licu pojavio stid, te je brzo odvratila pogled.

Kraj nje je bio neki drugi mladić, po svoj prilici drugi sin. Ovaj joj je bio sličniji, onako nizak i žilav, prepredena izraza lica. Ralpa je pogledao u oči tako intenzivno, kao da ga zanima što se to događa u grofovoj glavi, držeći kako odgovor može pronaći na Ralphovu licu.

No Ralpa je najviše zanimao otac. Wulfrica mrzi još od onog sukoba na Sajmu runa 1337. godine. Nesvjesnim pokretom dodirnuo je nos. Kasnije su ga još ozlijedili neki drugi ljudi, no nitko mu nije toliko pogazio ponos. No Ralph se Wulfricu stravično osvetio. Deset godina uskraćivao sam mu ono što mu je pripadalo po rođenju, pomisli Ralph. Legnuo sam s njegovom ženom. Ostavio sam mu taj ožiljak na licu, kada me pokušao spriječiti da pobjegnem iz ove iste sudnice. Dovukao sam ga kući kad je pokušao pobjeći. A sad ću mu objesiti sina.

Wulfric je bio deblji nego ranije, ali se s tim viškom kilograma nosio dobro i skladno. Imao je bradu prošaranu sjedinama, koja nije rasla na mjestu dugačkog ožiljka, traga Ralphova mača. Lice mu je bilo naborano i nosilo je tragove stalne izloženosti vremenskim uvjetima. Gwenda je izgledala gnjevno, no Wulfric se doimao shrvanim od boli. Dok su seljaci iz Oldchurca svjedočili kako je Sam ubio Jonna hrastovom lopatom, u Gwendinim očima bljeskao je prkos, a Wulfricovo široko čelo nabiralo se od boli i tjeskobe.

Predsjednik porote upitao je je li Sam bio u strahu za vlastiti život.

Ralphu se to nije svidjelo. To je pitanje ukazivalo na moguće opravdanje ubojičina postupka.

Odgovorio je mršavi seljak bez jednog oka. "Ne, nije se bojao upravitelja. Ali rekao bih da se bojao majke." Svi su se stali smijuljiti.

Predsjednik je tada upitao je li Jonno nekako izazvao napad. I to pitanje zasmetalo je Ralphu, jer je ukazivalo na suosjećanje sa Samom.

"Izazvao?" ponovi onaj jednooki muškarac. "Samo time što ga je posred lica raspalio okovima za noge, ako to možete nazvati izazivanjem." Svi su se glasno nasmijali.

Wulfric se doimao izbezumljeno. Kako se ljudi mogu tako zabavljati, govorio je izraz na njegovu licu, dok je ovdje riječ o pitanju života ili smrti mojega sina?

Ralph je osjetio kako napetost u njemu raste. Činilo se da predsjedatelj porote nije razumna osoba.

Sljedeći je svjedok bio Sam. Ralph je sada primijetio da je mladić sličniji Wulfricu kad govori. Kut pod kojim bi nagnuo glavu i kratki pokret ruke, nedvojbeno su podsjećali na Wulfrica. Sam je ispričao kako je ponudio da će se s Jonnom vidjeti sutradan ujutro, a Jonno je reagirao tako što mu je pokušao staviti okove na noge.

Ralph se ispod glasa obrati sucu. "Ništa od toga nije bitno za slučaj", reče, jedva prikrivajući ogorčenost. "Je li bio prestrašen, je li bio izazvan, je li ponudio da će se vidjeti sutradan."

Sir Lewis samo je šutio.

Ralph reče: "Temeljna je činjenica da je bjegunac i da je ubio čovjeka koji je došao po njega."

“To je sigurno”, reče sir Lewis oprezno, što nije nimalo zadovoljilo Ralpa.

Dok je porota ispitivala Sama, Ralph je pogledom kružio po gledateljima. Tako je ugledao i Merthina, u društvu supruge. Prije nego što je postala redovnica, Caris se voljela pomodno odijevati, a nakon što je odbacila zavjete, vratila se takvim navikama. Tog je dana imala na sebi haljinu od dviju tkanina u kontrastnim bojama, plavoj i zelenoj, s ogrtačem od grimiza iz Kingsbridgea, obrubljenim krznom, te maleni okrugli šeširić. Ralph se prisjetio da je Caris Gwendina prijateljica iz djetinjstva, štoviše, da je bila ondje kada su svi vidjeli kako je Thomas Langley u šumi ubio dvojicu vojnika. Merthin i Caris zacijelo se, zbog Gwende, nadaju da će sud biti milosrdan prema Samu. Ali neće, bude li se mene išta pitalo, pomisli Ralph.

Na sudu se našla i Carisina nasljednica na mjestu priorice, majka Joan, vjerojatno zbog toga što je ženski samostan bio vlasnik doline Outhenby, pa je tako i protuzakonito angažirao Sama. Joan bi trebala biti na ograđenome mjestu za optuženike, pomisli Ralph. No kad je uhvatio njezin pogled, u očima joj je ugledao optužbu, kao da smatra da je za ubojstvo više kriv on nego ona.

Prior Kingsbridgea nije se pojavio u sudnici. Sam je bio nećak priora Philemona, no Philemon zasigurno ne bi htio skrenuti pozornost na činjenicu da je ubojčin ujak. Ralph se prisjetio kako je Philemon nekoć bio zaštitnički naklonjen mlađoj sestri. No moguće je da je i to s godinama izbljedjelo.

U sudnici je bio i Samov djed, zloglasni Joby, sada sjedokosi starac, pognut i bezub. Zašto je on došao? Godinama se ne slaže s Gwendom i teško da je osobito vezan za unuka. Vjerojatno je došao krasti novac ljudima obuzetima suđenjem.

Sam je odstupio, pa se kratko oglasio sir Lewis. Ralph je bio zadovoljan njegovim sažetkom slučaja. “Je li Sam Wigleigh bio u bijegu?” upita. “Je li Jonno Glavar imao pravo uhititi ga? I je li Sam ubio Jonna lopatom? Ako je odgovor na sva tri pitanja potvrđan, Sam je kriv za ubojstvo.”

Ralpa je to iznenadilo i donijelo mu olakšanje. Nije bilo nikakvih gluposti o izazivanju i provokaciji. Sudac je ipak razuman.

“Kako glasi presuda?” upita sudac.

Ralph pogleda Wulfrica. Bio je duboko pogođen zbivanjima. Takva je sudbina onih koji mi se opiru, pomisli Ralph, žaleći što to ne može izgovoriti pred svima.

U tom trenutku Wulfric je uhvatio njegov pogled. Ralph ga je zadržao i pokušao mu proniknuti u misli. Koje se sad emocije roje u njemu? Ralph uvidi da je riječ o strahu. Wulfric nikada ranije nije pokazao da se boji Ralpa, no sada je pokleknuo. Sin će mu umrijeti i to ga je kobno oslabjelo. Duboko zadovoljstvo ispunilo je čitavo Ralphovo biće dok je piljio u Wulfricove prestrašene oči.

Napokon sam te zgazio, pomisli, nakon dvadeset četiri godine. Konačno se bojiš.

Porotnici su vijećali. Činilo se da se predsjednik porote suprotstavlja ostalima.

Ralph ih je nestrpljivo promatrao. Nije valjda da ih muči nekakva sumnja, nakon onih sučevih riječi...? Ali s porotom čovjek nikad nije mogao znati. Ne može valjda u ovoj fazi sve poći po zlu, pitao se Ralph.

Na koncu se stekao dojam da su sve riješili, iako po njihovu držanju nije znao odrediti tko je na koncu odnio prevagu. Prvi čovjek porote ustane.

“Utvdili smo da je Sam Wingleigh kriv za ubojstvo”, reče.

Ralph nije odvajao pogled od dugogodišnjeg neprijatelja. Wulfric je izgledao kao da ga je netko probo nožem. Probljedio je i sklopio oči, kao da osjeća bol.

Ralph se trudio potisnuti slavodobitni osmijeh.

Sir Lewis se okrene prema Ralphu, a Ralph odvoji pogled od Wulfrica. “Kako vi gledate na kaznu?” upita sudac.

“Po meni, mogućnost je samo jedna.”

Sir Lewis kimne. “Porota nije preporučila milosrdan odnos.”

“Ne žele da se bjegunac izvuče nekažnjeno s ubojstvom svog upravitelja.”

“Najviša kazna, znači?”

“Svakako!”

Sudac se okrene prema dvorani. Ralph ponovno usmjeri pogled prema Wulfricu. Svi ostali gledali su sira Lewisa. Sudac reče: “Sam

Wigleigh, ubio si sina svog upravitelja i sud te osuđuje na smrt. Sutra u zoru objesit će te na sajmenom trgu u Shiringu. Neka se Bog smiluje tvojoj duši.”

Wulfric zatetura. Mlađi sin uhvati ga za nadlakticu i uspravi. Da nije bilo toga, moguće je da bi pao na pod. Neka samo padne, htio je povikati Ralph. Gotov je.

Ralph tada pogleda Gwendu. Držala je Sama za ruku, ali je gledala Ralpa.

Izraz njezina lica posve ga je zatekao. Očekivao je bol, suze, krikove, histeriju. No ona ga je samo netremice gledala. U očima joj je vidio mržnju, ali i još nešto: prkos. Za razliku od supruga, nije se doimala shrvano. Smatra da još ništa nije gotovo.

Izgleda, pomisli zdvojno Ralph, kao da još nešto skriva u rukavu.

Poglavlje 84.

Dok su Sama odvodili iz sudnice, Caris je bila u suzama, ali Merthin se nije mogao pretvarati da je osobito pogođen. Bila je to velika tragedija za Gwendu i bilo mu je užasno žao Wulfrica. No za ostatak svijeta to i nije bilo tako loše što će Sama objesiti. Jonno Glavar samo je provodio zakon. Zakon je najvjerojatnije loš i nepravedan, zakon koji omogućuje ugnjetavanje - ali to Samu nije dalo pravo da ubije Jonna. Naposljetku, i Nate Glavar pretrpio je težak gubitak. Činjenica da Nate nikome nije osobito drag, pritom ne znači baš ništa.

Pred suca su doveli nekog lopova, a Merthin i Caris su izišli iz sudnice i ušli u gostionicu. Merthin je uzeo vino i natočio ga u šalicu za Caris. Trenutak kasnije prišla im je Gwenda. "Podne je", reče ona. "Imamo osamnaest sati da spasimo Sama."

Merthin je iznenađeno pogleda. "Što predlažeš?" upita.

"Moramo navesti Ralpa da od kralja zatraži pomilovanje."

Takvo što činilo se vrlo malo vjerojatnim. "Kako ga kaniš uvjeriti da to učini?"

"Ja to, očito, ne mogu", reče Gwenda. "No ti možeš."

Merthin je imao dojam da se našao u stupici. Smatrao je da Sam ne zaslužuje oprost. S druge strane, teško je mogao odbiti majku koja preklinje. Sada reče:

"Jednom sam se već u tvoje ime zauzeo kod brata - sjećaš se?"

"Naravno da se sjećam", reče Gwenda. "Oko toga što Wulfric nije naslijedio očevu zemlju."

"Odbio me praktički bez razgovora."

"Znam", reče ona. "Ali moraš pokušati."

"Nisam baš siguran da sam najprikladnija osoba za to."

"Čije bi riječi još uopće poslušao?"

Bila je u pravu. Merthin nije imao osobite izgleda za uspjeh, ali drugi nisu imali baš nikakvu nadu.

Caris je jasno uočila na kakvim je mukama, pa je odlučno stala na Gwendinu stranu. "Molim te, Merthine", reče. "Promisli o tome kako bi se osjećao da je riječ o Lolli."

Već se spremio reći kako se djevojčice ne tuku, a onda je shvatio da u Lollinu slučaju u to ne može biti nimalo siguran. Stoga uzdahne: “Po meni, taj je pokušaj osuđen na propast.” Pogledao je Caris. “Ali pokušat ću, zbog tebe.”

Gwenda upita: “Zašto ne pođeš odmah?”

“Jer je Ralph još na sudu.”

“Već je gotovo vrijeme objedu. Ubrzo će završiti. Možeš ga pričekati u privatnim odajama.”

Morao je s divljenjem priznati da je neviđeno odlučna. “U redu”, reče.

Izišao je iz gostionice i zaobišao zgradu, tako da se našao iza nje. Jedan stražar stajao je ispred ulaza u sučevu sobu. “Ja sam grofov brat”, reče Merthin.

“Načelnik Merthin iz Kingsbridgea.”

“Da, načelniče, poznajem vas”, reče stražar. “Uvjeren sam da će biti u redu da pričekate unutra.”

Merthin uđe u malenu prostoriju i sjedne. Osjećao je nelagodu zbog potrebe da od brata traži uslugu. Njih dvojica već desetljećima nisu bili bliski. Ralph se još davno bio pretvorio u osobu koju Merthin više nije poznao. Merthin nije shvaćao čovjeka koji je mogao silovati Annet i ubiti Tilly. Činilo mu se nemogućim da je takva osoba izrasla iz dječaka kojeg je Merthin nazivao bratom.

Otkako su im umrli roditelji, viđali su se samo u službenim prigodama, a čak su i tada vrlo malo razgovarali. S njegove je strane bilo nedolično služiti se obiteljskim odnosom kao opravdanjem za traženje nekakve povlastice. To ne bi učinio radi Gwende. Ali radi Caris mora.

Nije dugo čekao. Nakon nekoliko minuta u sobicu su ušli sudac i grof. Merthin je primijetio da mu brat s godinama sve više šepa, od ozljeda pretrpljenih tijekom ratovanja u Francuskoj.

Sir Lewis prepoznao je Merthin i pružio mu ruku. Ralph se također rukovao s njim, uz ironičnu opasku: “Posjet moga brata rijetko je zadovoljstvo.”

Primjedba je bila na mjestu i Merthin je to priznao kimanjem glave. “S druge strane”, reče, “ako netko od tebe uopće ima pravo tražiti milost, onda sam to, pretpostavljam, jedino ja.”

“Što će tebi milost? Jesi li nekoga ubio?”

“Još nisam.”

Sir Lewis se veselo nasmije.

Ralph upita: “Što je onda?”

“I ti i ja znamo Gwendu još iz djetinjstva.”

Ralph kimne. “Ubio sam joj psa s onim tvojim lukom.”

Merthin je taj incident bio posve zaboravio. Bio je to jedan od ranih pokazatelja kasnije Ralphove naravi, uvidi sada. “Možda joj zbog toga duguješ malo milosrđa.”

“Ja bih rekao da sin Natea Glavara vrijedi više od nekakvog prokletog psa, nije li tako?”

“Nisam ni mislio drukčije. Nego samo da tadašnju okrutnost možeš uravnotežiti sa sadašnjom dobrotom.”

“Uravnotežiti?” ponovi Ralph, u čijem se glasu jasno začuo bijes. Merthin je odmah znao da više nema nikakvih izgleda. “Uravnotežiti?” Prstom je dodirnuo slomljeni nos. “A čime ću uravnotežiti ovo?” Zatim je istim prstom agresivno pokazao prema Merthinu. “Reći ću ti zašto neću pomilovati Sama. Jer sam danas u sudnici promatrao Wulfricovo lice kad su mu sina proglasili krivim za ubojstvo... i znaš što sam na njemu ugledao? Strah. Taj me se drski seljak napokon boji. Ukrotio sam ga.”

“To ti toliko znači?”

“Objesio bih i šestoricu ljudi, samo da vidim taj izraz lica.”

Merthin je već bio pripravan odustati, no onda se sjetio Gwendine boli, pa pokuša još jednom. “Ako si ga napokon nadjačao, učinio si svoje, nije li tako?” upita. “Stoga pusti momka. Zatraži kraljevo pomilovanje.”

“Ne. Želim da Wulfric ostane takav kakav je sada.”

Merthin je sada žalio zbog toga što mu se uopće obratio s molbom. Pritisak iz Ralpa redovito izvlači samo ono najgore. Merthina su njegova zloća i osvetoljubivost užasnuli. Više nikada ne želi razgovarati s bratom. Taj mu je osjećaj bio poznat: sve je to u vezi s njim već bio doživio. Ali nekako bi se uvijek šokirao kad bi se prisjetio kakav je uistinu.

Merthin se okrene od njega. “No, da, morao sam pokušati”, reče. “Zbogom.”

Ralpa je obuzelo vedrije raspoloženje. "Dođi u zamak na objed", reče. "Šerif je uvijek dobar domaćin. Povedi Caris. Pa ćemo u miru razgovarati, kao ljudi. Sa mnom je došla i Philippa - ona ti je draga, zar ne?"

Merthin nije kanio ići u zamak. "Razgovarat ću s Caris", reče. Znao je da bi Caris radije objedovala s Luciferom.

"Onda se možda vidimo kasnije."

Merthin iziđe.

Vratio se u gostionicu. Caris i Gwenda željno su gledale kako im se približava.

Samo je odmahnuo glavom. "Dao sam sve od sebe", reče. "Žao mi je."

Gwenda je to očekivala. Bila je razočarana, ali ne i iznenađena. Imala je dojam da mora pokušati preko Merthina. Druga mogućnost koja joj je još bila na raspolaganju, bila je neusporedivo drastičnija.

Usput je zahvalila Merthinu i izišla, uputivši se prema zamku na uzvisini.

Wulfric i Davey bili su otišli u neku jeftinu gostionicu na rubu grada, gdje se zasitan objed nudio za četvrtinu penija. Od Wulfrica ionako nije bilo koristi u ovakvim situacijama. Njegova snaga i poštenje bili su posve beskorisni u pregovorima s Ralphom i njemu sličnima.

Osim toga, Wulfric nije smio ni približno doznati kako ona kani uvjeriti Ralpa da promijeni odluku.

Dok se uspinjala, iza sebe je začula konje. Zastala je i okrenula se. Bio je to Ralph, sa svojom svitom i u društvu suca. Nepomično je stajala i prodorno se zagledala u Ralpa, dobro pazeći da u prolasku uhvati njezin pogled. Zaključit će da se uputila k njemu.

Nekoliko minuta kasnije ušla je u dvorište zamka, no put do šerifove kuće bio je zapriječen. Došla je do trijema glavne zgrade i obratila se maršalu dvora. "Ja sam Gwenda iz Wigleigha", reče. "Molim vas, recite grofu Ralphu da se s njim trebam vidjeti nasamo."

"Da, da", reče maršal. "Pogledajte malo oko sebe: svi ovi ljudi traže grofa, suca ili šerifa."

U dvorištu je bilo dvadesetak-tridesetak ljudi koji su čekali. Neki od njih držali su u ruci svitke pergamenta.

Gwenda je bila pripravna na veliki rizik, samo da spasi sina od vješanja - ali prigoda za to neće joj se ukazati ne uspije li s Ralphom razgovarati prije svitanja.

“Koliko?” upita maršala.

On je pogleda s malo manje nepoštovanja. “Ne mogu obećati da će vas primiti.”

“Možete mu reći kako se zovem.”

“Dva šilinga. Dvadeset četiri srebrna penija.”

Bio je to velik novac, no Gwenda je u kesi imala cjelokupnu ušteđevinu. No još nije bila pripravna samo tako predati novac. “Kako se zovem?” upita.

“Ne znam.”

“Upravo sam vam rekla. Kako ćete onda grofu Ralphu prenijeti moje ime, ako ga niste zapamtili?”

On slegne ramenima. “Recite mi opet.”

“Gwenda iz Wigleigha.”

“U redu, spomenut ću mu.”

Gwenda uvuče ruku u kesu, izvadi šaku srebrnih novčića, te odbroji dvadeset četiri. Bila je to naknada za četiri tjedna nadničarskog rada. Pomislila je na muke koje je proživjela radeći da dođe do tog novca. A taj dokoni, oholi vratar sada će dobiti toliki novac praktički ni za što.

Maršal ispruži dlan.

Ona upita: “Kako se ono zovem?”

“Gwenda.”

“Odakle je Gwenda?”

“Iz Wigleigha.” Potom još reče: “Odande je onaj današnji ubojica, nije li tako?”

Ona mu preda novac. “Grof će me željeti primiti”, reče koliko je mogla energičnije.

Maršal spremi novac u džep.

Gwenda se povuče u dvorište, ne znajući je li uzalud potrošila novac.

Već trenutak kasnije ugledala je dobro poznat lik male glave na širokim ramenima: Alana Fernhilla. Kakva neočekivana sreća. Iz smjera staje bio se uputio prema glavnoj dvorani. Ostali ga molitelji

nisu prepoznali. Gwenda mu se ispriječi na putu. "Zdravo, Alane", reče.

"Sada sam sir Alan."

"Čestitam. Možeš li reći Ralphu da ga trebam?"

"Ne moram ni pitati o čemu se radi."

"Reci da se s njim želim vidjeti nasamo."

Alan je začuđeno pogleda. "Nemoj se uvrijediti, ali prošli put bila si djevojka. Sada si dvadeset godina starija."

"Ne misliš možda da bi bilo dobro da odluku prepustimo njemu?"

"Svakako." On se prostački naceri. "Znam da se sjeća onog poslijepodneva u Zvonu."

I Alan je, dakako, bio ondje. Gledao je kako se Gwenda svlači, piljio u njezino nago tijelo. Gledao je kako prilazi krevetu i zauzima klečeći položaj, glavom okrenuta na drugu stranu. Grubo se nasmijao kada je Ralph rekao da bolje izgleda sa stražnje strane.

Potisnula je odvratnost i stid. "I nadala sam se da će se sjećati", reče, koliko je mogla nehajnije.

I drugi su molitelji sada shvatili da je Alan zacijelo neka važna ličnost. Počeli su se natiskivati oko njega, obraćati mu se, moliti i preklinjati. On ih je samo odgurnuo u stranu i zatim ušao.

Gwenda je stala strpljivo čekati.

Nakon sat vremena shvatila je da je Ralph neće primiti prije objeda. Pronašla je dio dvorišta koji nije bio odviše blatnjav, pa je sjela i leđima se naslonila na kameni zid. No, ni u jednom trenutku nije odvojila pogled od ulaza.

Prošao je i drugi sat, a zatim i treći. Plemićki objedi počesto su trajali i čitavo poslijepodne. Gwenda se pitala kako uopće mogu toliko dugo jesti i piti. Kako se ne raspuknu?

Ona čitav dan nije ništa jela, ali je bila odviše napeta da osjeti glad.

Taj je travanjski dan bio tmuran, pa se i na nebo rano počela navlačiti tama.

Gwenda je drhturila na hladnome tlu, ali se nije micala s mjesta. Bila joj je to jedina prilika.

U jednom trenutku sluga su izišli i zapalili baklje po cijelome dvorištu. Svjetla su se pojavila i na pojedinim prozorima, iza kapaka.

Spustila se noć, a Gwenda je shvatila da do svitanja ima tek dvanaestak sati. Razmišljala je o Samu, koji sjedi na podu u jednoj od podzemnih ćelija ispod zamka, pitajući se je li mu hladno.

Potiskivala je suze.

Još sve nije završeno, tješila se. Ipak, odvažnost joj je slabjela.

Nečije visoko tijelo zakrilo je svjetlo najbliže baklje. Ona podigne pogled i ugleda Alana. Srce joj istog trenutka poskoči.

“Dođi sa mnom”, reče on.

Ona skoči na noge i uputi se prema ulazu.

“Ne onamo.”

Ona ga zbunjeno pogleda.

“Rekla si nasamo, nije li tako?” upita Alan. “Neće te primiti u odajama koje dijeli s groficom. Dođi ovamo.”

Ušla je za njim kroz malena vrata u blizini staje. Poveo ju je kroz nekoliko soba, a zatim su se počeli uspinjati stubama. Alan nije ušao za njom, nego je samo zatvorio vrata izvana.

Bila je to niska sobica koju je gotovo posve ispunjavao ležaj. Ralph je stajao kraj prozora u potkošulji. Čizme i odjeća nalazili su mu se na hrpi na podu. Lice mu je bilo rumeno od pića, no ipak je govorio razgovijetno i smireno. “Svući haljinu”, reče uz željan osmijeh.

Gwenda reče: “Neću.”

Izgledao je zbunjeno.

“Neću svući odjeću”, reče ona.

“Zašto si onda rekla Alanu da se sa mnom želiš vidjeti nasamo?”

“Tako da pomisliš da se s tobom želim poseksati.”

“Ali ako ne želiš... što onda radiš ovdje?”

“Molim te da od kralja zatražiš pomilovanje.”

“Ali ne nudiš mi se?”

“A zašto? Jednom sam to već učinila, pa si pogazio riječ. Prekršio si dogovor.

Dala sam ti tijelo, ali ti mojem suprugu nisi dao zemlju.” Dopustila je da se prijezir koji je osjećala, jasno začuje u njezinu glasu. “Spreman si ponoviti istu stvar. Čast ti ne znači ništa. Podsjećaš me na mojeg oca.”

Ralph se zacrveni. Bila je to prava uvreda - reći grofu da mu se ne može vjerovati - a još je veća uvreda bila usporediti ga s nadničarom bezemljašem koji u šumi zamkama hvata vjeverice. On sada bijesno upita: "Misliš da ćeš me tako uvjeriti?"

"Ne. Ali ćeš ishoditi to pomilovanje."

"Zašto?"

"Jer je Sam tvoj sin."

Ralph je još nekoliko trenutaka samo piljio u nju. "Ha!" usklikne prijezirno.

"Misliš da ću ti povjerovati!"

"Sam je tvoj sin", ponovi ona.

"To ne možeš dokazati."

"Ne, ne mogu", reče ona. "Ali znaš da sam s tobom legla u Zvonu u Kingsbridgeu, devet mjeseci prije nego što se rodio Sam. Istina, legla sam i s Wulfricom. Tko je onda od vas dvojice otac? Pogledaj maloga! Da, ima neke Wulfricove geste - pokupio ih je u dvadeset dvije godine. Ali pogledaj mu crte lica."

Vidjela je kako se na Ralphovu licu pojavio zamišljen izraz i znala da je nešto od toga što je rekla pogodilo cilj.

"A ponajviše od svega, promisli o njegovu karakteru", reče ona, ne dopuštajući mu da predahne. "Čuo si dokaze na suđenju. Sam se nije samo oslobodio Jonna, kao što bi to učinio Wulfric. Nije ga oborio, pa mu pomogao da ustane, što bi svakako bilo u Wulfricovu stilu. Wulfric je snažan i raspaljiv, ali ima nježno srce. Sam nije takav. Sam je raspalio Jonna lopatom. Od takvog udarca onesvijestio bi se svaki muškarac. A onda, prije nego što je Jonno pao, Sam ga je udario ponovno, još jače, iako je već bio bespomoćan. Zatim, prije nego što je Jonno uopće pao na tlo, Sam ga je udario i treći put. Da se nisu umiješali seljaci iz Oldchurca i obuzdali ga, i dalje bi ga mlatio tom krvavom lopatom, dok od Jonnove glave ne bi ostala tek kaša. Htio ga je ubiti!" Tek je tada shvatila da plače, pa je rukavom obrisala suze.

Ralph je piljio u nju užasnuta izraza lica.

"Odakle mu taj instinkt ubojice, Ralphe?" upita. "Zaviri u vlastito crno srce. Sam je tvoj sin. Kao i, oprost mi Bože, moj."

Nakon što je Gwenda izišla, Ralph je ostao sjediti na krevetu u toj malenoj sobi, zagledan u plamen svijeće. Je li to moguće? Gwenda bi, dakako, lagala kad bi joj to odgovaralo. Nju se uopće ne može smatrati pouzdanom. Ali Sam bi mogao biti Ralphov sin, baš kao i Wulfricov. Obojica su u to vrijeme spavali s Gwendom.

Moguće je da prava istina nikad neće izaći na vidjelo.

Već je i sama mogućnost da je Sam njegovo dijete, ispunjavala užasom Ralphovo srce. Hoće li objesiti vlastitog sina? Stravična kazna koju je bio namijenio Wulfricu, na koncu bi se mogla okrenuti protiv njega samog.

Već je bila pala noć. Sama će objesiti u svitanje. Ralph za odluku nema mnogo vremena.

Uzeo je svijeću i izišao. U toj sobici kanio je zadovoljiti tjelesnu požudu.

Umjesto toga dočekao ga je šok kakav u životu još nije doživio.

Izišao je i prešao dvorište, dolazeći do zgrade u kojoj su se nalazile ćelije. U prizemlju su se nalazile prostorije namijenjene šerifovim pomoćnicima. Ušao je i obratio se dežurnom čuvaru. "Želim posjetiti ubojicu, Sama Wigleigha."

"U redu, milorde", reče tamničar. "Pokazat ću vam gdje je." Poveo je Ralpa u susjednu prostoriju, noseći u ruci svjetiljku.

Ondje je u podu bila ugrađena rešetka, a cijelim prostorom vladao je smrad.

Ralph spusti pogled kroz rešetku. Ćelija je bila duboka približno tri metra. Imala je kamene zidove i zemljani pod. Unutra nije bilo pokućstva.

Sam je sjedio na podu, leđa naslonjenih na zid. Kraj njega se nalazio drveni vrč, po svoj prilici s vodom. Kao nužnik je, kako se činilo, služila malena rupa u podu.

Sam podigne pogled, a potom ga nezainteresirano odvрати.

"Otvori", reče Ralph.

Čuvar otključa rešetku. Otvarala se podizanjem jedne strane, dok je druga bila učvršćena metalnim zglobovom.

"Želim se spustiti."

Čuvara je to iznenadilo, ali se nije usudio usprotiviti grofu. Uzeo je ljestve naslonjene na zid, te ih spustio u ćeliju. "Molim vas da se

čuvate, milorde”, reče nervozno. “Ne zaboravite da ubojica nema što izgubiti.”

Ralph se spusti, s onom svojom svijećom u ruci. Smrad je bio odvratan, no nije se obazirao. Spustivši se, okrenuo se prema zatvoreniku.

Sam ga kivno pogleda i upita: “Što želite?”

Ralph je piljio u njega. Potom je čučnuo i prinio svijeću Samovu licu, proučavajući mu crte lica, pokušavajući ih usporediti s licem koje vidi kad se pogleda u ogledalo.

“Što je sad?” upita Sam, prestrašen tako intenzivnim pogledom.

Ralph mu ne odgovori. Je li to njegovo vlastito dijete? Moglo bi biti, pomisli.

Vrlo lako. Sam je bio zgodan mladić, a i Ralpa su u mladosti smatrali zgodnim, prije nego što je slomio nos. Ranije, na sudu, Ralphu se učinilo da mu je nešto u vezi sa Samovim licem poznato, a sada se koncentrirao, prekopavao po sjećanju, pokušavao se domisliti i utvrditi na koga ga Sam podsjeća. Taj ravni nos, tamne oči, glava prekrivena gustom kosom na kojoj bi mu pozavidjele sve djevojke...

A onda se sjetio.

Sam nalikuje Ralphovoj majci, pokojnoj lady Maud.

“Bože presveti”, reče šaptom.

“Što je?” upita Sam, u čijem se glasu jasno nazirao strah. “O čemu se radi?”

Ralph mu je htio nešto reći. “Tvoja majka...” zausti, pa ne dovrši rečenicu. Grlo mu se bilo stegnulo od emocija i riječi su teško izlazile iz njegovih usta. On pokuša još jednom. “Tvoja se majka zauzela za tebe... krajnje rječito.”

Sam ga oprezno pogleda, bez riječi. Smatrao je da mu se Ralph došao rugati.

“Reci mi...” reče Ralph. “Kad si lopatom udario Jonna... Jesi li ga namjeravao ubiti? Možeš biti iskren, više se nemaš čega bojati.”

“Naravno da sam ga namjeravao ubiti”, reče Sam. “Htio me privesti.”

Ralph kimne. “I ja bih tako razmišljao”, reče. Zašutio je, zagledan u Sama, a onda je ponovio: “I ja bih tako razmišljao.”

Ustavši, okrenuo se prema ljestvama, neodlučno zastao, pa se ponovno okrenuo i odložio svijeću na pod kraj Sama. Nakon toga se uspeo. Tamničar je vratio rešetku na mjesto i zaključao je.

Ralph mu reče: "Neće biti vješanja. Zatvorenik će biti pomilovan. Odmah ću razgovarati sa šerifom."

U trenutku kada je izlazio, čuvar je kihnuo.

Poglavlje 85.

Vrativši se iz Shiringa u Kingsbridge, Merthin i Caris utvrdili su da je Lolla nestala.

Dugogodišnji kućepazitelji posluge, Arn i Em, čekali su kraj ulaza na imanje i izgledali kao da ondje stoje čitav dan. Em je nešto zaustila, ali je zajecala, tako da se od svega nije razumjelo ništa. Novost je stoga morao priopćiti Arn. "Ne možemo pronaći Lollu", reče. Bio je izvan sebe. "Ne znamo gdje je."

Merthin u prvi mah nije shvatio pravo značenje tih riječi. "Doći će do večere", reče. "Nemojte se uzrujavati, Em."

"Ali nije je bilo ni sinoć, ni preksinoć", reče Arn.

Merthin tek tada shvati što mu zapravo žele reći. Lolla je pobjegla. Plimni val straha, nalik zapuhu ledenog zimskog vjetrova, preplavio mu je kožu i stegnuo srce.

Tek joj je šesnaest godina. Još nekoliko trenutaka nije uspijevaio racionalno razmišljati. Samo ju je zamišljao, negdje na pola puta između djeteta i odrasle žene, s onim prodornim tamnosmeđim očima, majčinim senzualnim usnama i izrazom lica koji govori o bezbrižno lažnom samopouzdanju.

Kad je ponovno počeo racionalno razmišljati, upitao se u čemu je bila greška.

Lollu je po nekoliko dana ostavljao s Arnom i Em, još otkako joj je bilo pet godina i nikad se nije dogodilo ništa loše. Je li se nešto promijenilo?

Tada je shvatio da s njom gotovo i nije razgovarao još od Uskrsa, prije dva tjedna, kada ju je uhvatio za ruku i odvuкао od nepoželjnog društva ispred Bijelog konja. Durila se na katu dok je obitelj objedovala, a nije se pojavila ni kad su uhitili Sama. I nekoliko dana kasnije, kad su je Merthin i Caris poljubili na odlasku i pošli u Shiring, još se uvijek ljutila.

Obuzelo ga je bolno grizodušje. Prema njoj se ponio grubo i nesmiljeno, te je tako otjerao. Gleda li ga Silvijin duh i prezire zbog nesposobnosti da se brine za njihovu kći?

U mislima su mu se ponovno pojavili Lollini ozloglašeni prijatelji. "Iza toga stoji onaj tip, Jake Riley", reče. "Razgovarali ste s njim,

Arn?”

“Nisam, gospodaru.”

“Idem ga odmah potražiti. Znete li gdje živi?”

“Kraj ribarnice, iza crkve sv. Pavla.”

Caris reče: “Idem s tobom.”

Prešavši most vratili su se u grad i uputili u smjeru zapada. Župa sv. Pavla obuhvaćala je proizvodni dio grada uz riječnu obalu: klaonice, kožare, pilane, manufakture i pogone za bojenje koji su, od nastanka grimiza iz Kingsbridgea, nicali poput gljiva poslije kiše. Merthin se uputio prema zdepastome zvoniku crkve Sv. Pavla, koji se nazirao ponad niskih krovova okolnih kuća. Ribarnicu je pronašao prema mirisu, a onda zakucao na vrata velike i zapuštene susjedne kuće.

Otvorila mu je Sal Pilareva, siromašna udovica tesara koji je umro od kuge.

“Jake dolazi i odlazi, načelniče”, reče ona. “Nisam ga vidjela već tjedan dana.

Može raditi što god hoće, meni je samo važno da plaća stanarinu.”

Caris upita: “Kad je odlazio, je li s njim bila Lolla?”

Sal zabrinuto pogleda Merthina. “Ne volim kritizirati...” reče.

Merthin reče: “Molim vas, samo mi recite što znate. Neću se uvrijediti.”

“Najčešće je s njim. Čini sve što Jake poželi, više od toga neću reći. Potražite li njega, pronaći ćete i nju.”

“Znete li kamo bi mogao otići?”

“Nikada ništa ne kaže.”

“Pada li vam na pamet tko bi mogao nešto znati?”

“Ovamo ne dovodi prijatelje, osim nje. Ali mislim da su njegovi prijatelji obično u Bijelom konju.”

Merthin kimne. “Potražiti ćemo ih ondje. Hvala, Sal.”

“Sve će biti u redu”, reče Sal. “To je samo mala divlja faza.”

“Nadam se da je tako.”

Merthin i Caris vratili su se do Bijelog konja, uz rijeku, u blizini mosta.

Merthin se prisjetio orgije kojoj je ondje svjedočio na vrhuncu epidemije kuge, kada je Davey Bijeli Konj, koji je umirao, besplatno podijelio svo pivo. Lokal je još nekoliko godina nakon toga bio prazan, no sada je opet bio popularno okupljalište. Dvije su prostorije bile skućene i prljave, a tučnjave su ondje bile česte. Približno jednom godišnje netko bi ondje poginuo.

Ušli su u zadimljeni lokal. Iako je bilo poslijepodne, na klupama su zatekli desetak dokonih gostiju odanih piću. Jedna malena skupina sjedila je oko ploče za backgammon, a nekoliko hrpica srebrnih novčića pokazivalo je da se gledatelji klade na ishod igre. Prostitutka crvenih obraza, Joy, željno je pogledala pridošlice, no čim je vidjela o kome je riječ, ponovno je utonula u otupjelost, obilježenu dosadom i nezainteresiranošću. U jednom kutu neki je muškarac jednoj ženi pokazivao skupi kaput, očito ga nudeći na prodaju. No čim je ugledao Merthina, brzo je presavio kaput i sklonio ga, pa je Merthin zaključio da je riječ o ukradenoj robi.

Vlasnik lokala, Evan, sjedio je uz kasni objed, prženu slaninu. Ustao je, obrisao ruke o tuniku, pa nervozno rekao: "Dobar vam dan, načelniče - čast mi je ugostiti vas ovdje. Smijem li vam ponuditi vrč piva?"

"Tražim kći, Lollu", reče Merthin kratko.

"Nisam je vidio cijeli tjedan", reče Evan.

Sal je to isto rekla za Jakea, prisjeti se Merthin, pa reče: "Mogla bi biti s Jakeom Rileyjem."

"Da, primijetio sam da su u dobrim odnosima", primijeti Evan taktično. "Ni njega nema približno toliko."

"Znaš li kamo je otišao?"

"Taj vam je Jake šutljiv", reče Evan. "Da ga pitate koliko je daleko Shiring, odmahnuo bi glavom, namrštio se i rekao da se takve stvari njega ne tiču."

Ona kurva, Joy, cijelo je vrijeme slušala razgovor, pa se sada uključila. "Ali široke je ruke", reče. "Što jest jest."

Merthin je prodorno pogleda. "A kako dolazi do tog novca?"

"Konji", reče ona. "Obilazi sela i kupuje ždrebad od seljaka, pa ih prodaje u gradovima."

Vjerojatno ih i krade neopreznim putnicima, pomisli ogorčeno Merthin.

“Kupuje li i sada konje?”

Evan reče: “Vrlo vjerojatno. Približava se sezona sajmov. Možda skuplja zalihe robe.”

“A Lolla je možda pošla s njim.”

“Ne bih vas htio povrijediti, načelniče, ali to je vrlo vjerojatno.”

“Povrijedio me netko drugi”, reče Merthin. Samo je kratko kimnuo u znak pozdrava i izišao s Caris.

“Eto što je učinila”, reče gnjevno. “Otišla je s Jakeom. Vjerojatno to smatra velikom pustolovinom.”

“Nažalost, izgleda da si u pravu”, reče Caris. “Nadam se samo da neće zanijeti.”

“Da mi je to barem najveća bojazan.”

Bez razmišljanja i dogovora uputili su se kući. Dok su prelazili most, Merthin se zaustavio na najvišoj točki i preko krovova kuća u predgrađu pogledao prema šumi. Njegova je malena djevojčica negdje ondje, s mutnim preprodavačem konja. U opasnosti je, a on je nikako ne može zaštititi.

Kad je sutradan ujutro došao u katedralu, da provjeri stanje s novim zvonikom, Merthin je vidio da su svi radovi obustavljeni. “Priorov nalog”, rekao mu je brat Thomas kad ga je upitao što se događa. Thomas je bio na pragu šezdesete i to se na njemu jasno vidjelo. Nekoć vojnički uspravno tijelo sada je bilo pognuto, a uokolo se vukao nesigurna koraka. “Došlo je do urušavanja u južnom bočnom brodu”, reče još.

Merthin načas pogleda Bartelmyja Francuza, starog zidara iz Normandije, koji je sjedio ispred spremišta i oštrio dlijeto. Bartelmy samo bez riječi odmahne glavom.

“Do tog urušavanja došlo je prije dvadeset četiri godine, brate Thomas”, reče Merthin.

“Ah, da, tako je”, reče Thomas. “Znaš, pamćenje me više ne služi kao nekoć.”

Merthin ga potapša po ramenu. “Svi starimo.”

Bartelmy reče: “Prior je na zvoniku, ako se želiš vidjeti s njim.”

Merthin je jedva čekao. Ušao je u sjeverni transept, prošao ispod malenog lüka, te se popeo uskim spiralnim stubama unutar zida. Dok je iz starog križišta prelazio u novi zvonik, boja kamena prelazila je iz tamnosive nijanse olujnih oblaka u blistavobiseru boju jutarnjeg neba. Bio je to veliki uspon: zvonik je već bio viši od devedeset metara. No on je na to bio naviknut. Gotovo svakog dana, i tako već jedanaest godina, uspinjao se stubištem koje je svaki put bilo sve više.

Tako mu je sinulo da je Philemon, koji je sada bio uistinu debeo, zacijelo morao imati jak razlog da dovuče gore tu masu.

U blizini vrha, Merthin je prošao kroz prostoriju u kojoj se nalazilo veliko kolo, drveni mehanizam dvaput viši od odraslog muškarca, koji je služio za podizanje kamena, žbuke i drvene građe do željenog mjesta. Nakon dovršetka tornja, kolo će ondje ostati trajno, a budućim naraštajima graditelja služit će za popravke i tako sve dok trublje ne oglase Sudnji dan.

Izišao je na vrh zvonika. Puhao je dosta jak i hladan vjetar, iako se na tlu nije osjetilo gotovo ništa. S unutarnje strane vrha zvonika nalazio se ograđeni prolaz.

Skele su bile postavljene oko oktogonalnog otvora, pripremljene za zidare koji će podizati toranj na vrhu. U blizini je bio posložen obrađeni kamen, a hrpa žbuke nepotrebno se sušila na dasci.

Nigdje nije bilo ni traga radnicima. Prior Philemon stajao je na suprotnome kraju u društvu Harolda Zidara. Bili su zaokupljeni razgovorom, ali su postišeno zašutjeli čim su ugledali Merthina. Morao je vikati da nadglasa vjetar. "Zašto ste prekinuli gradnju"?

Philemon je već imao spreman odgovor: "Nešto nije u redu s tvojim nacrtom."

Merthin pogleda Harolda. "Hoćeš reći da ga neki ljudi ne razumiju?"

"Iskusni ljudi kažu da se tako ne može graditi", reče Philemon prkosno.

"Iskusni ljudi?" ponovi prijezirno Merthin. "A tko je to u Kingsbridgeu iskusan? Tko je izgradio most? Tko je radio s velikim graditeljima u Firenci? Tko je bio u Rimu, Avignonu, Parizu,

Rouenu...? Harold sigurno nije. Bez uvrede, Harolde, ali nikada nisi bio čak ni u Londonu.”

Harold reče: “Nisam jedini koji drži da je bez šalunga nemoguće izgraditi oktogonalni toranj.”

Merthin se već spremao reći nešto sarkastično, ali se ipak predomislio.

Philemon zacijelo ima još neke razloge, uvidi. Prior je promišljeno odlučio upustiti se u ovu bitku. Stoga zacijelo ima i jače oružje od pukog mišljenja Harolda Zidara. Bit će da je osigurao određenu potporu među članovima ceha...

Ali kako? Drugim graditeljima koji su bili pripravnici ustvrditi da se Merthinov toranj ne može izgraditi, zasigurno je ponudio nekakav poticaj. A to je vjerojatno značilo određene poslove namijenjene njima. “O čemu se radi?” upita Philemona.

“Što želiš izgraditi?”

“Nije mi jasno na što ciljaš”, uzvratilo osorno Philemon.

“Imaš neki alternativni projekt, a Haroldu i njegovim prijateljima ponudio si izvođenje radova. Što gradiš?”

“Ne znaš što govoriš.”

“Veću palaču? Novu kapitulsku dvoranu? Ne valjda bolnicu, već ih imaš tri.

Hajde, možeš mi reći. Osim ako se stidiš.”

Philemona je to pogodilo, pa je odgovorio. “Redovnici žele izgraditi Bogorodičinu kapelu.”

“Ah...” To je već imalo smisla. Kult Blažene Djevice Marije stjecao je sve više poklonika. Crkvena je hijerarhija to odobravalala, jer je val pobožnosti povezan s Marijom, služio kao protuteža skepsi i herezi koje su zahvatile vjernike nakon izbivanja epidemije kuge. Brojne katedrale i crkve sada su imale posebnu malu kapelu na istočnoj strani - najsvetijem dijelu zdanja - posvećenu Bogorodici.

Merthinu se to nije sviđalo s arhitektonskog stajališta: u većini crkava takva je kapela izgledala kao naknadno osmišljeni element, što je, dakako, i bila.

Koji su ovdje Philemonovi motivi? On se uvijek nastoji nekome ulagivati - to je njegov modus operandi. Bogorodičina kapela u

Kingsbridgeu nesumnjivo će usrećiti konzervativne dužnosnike visoko u crkvenoj hijerarhiji.

Bio je to Philemonov drugi korak u tom smjeru. Na Uskrs je s propovjedaonice u katedrali osudio seciranje leševa. Merthin sada shvati da je zapravo pokrenuo čitavu kampanju. Ali koji joj je krajnji cilj?

Merthin odluči da više neće poduzimati ništa dok ne utvrdi što smjera Philemon. Bez riječi se okrenuo i stao spuštati nizom stuba i ljestava.

Stigao je kući u vrijeme objeda, a Caris je nekoliko minuta kasnije došla iz bolnice. “Bratu Thomasu stanje se pogoršava”, reče on. “Može li mu se čime pomoći?”

Ona odmahne glavom. “Nema lijeka za senilnost.”

“Rekao mi je da se urušio svod u južnom bočnom brodu, kao da se to zbilo jučer.”

“To je tipično. Sjeća se daleke prošlosti, ali ne zna što se događa danas. Siroti Thomas. Stanje će se vjerojatno brzo pogoršavati. No barem je u dobro poznatome okruženju. Samostani se desetljećima uglavnom ne mijenjaju. Dnevni mu je raspored vjerojatno isti kao i uvijek. To će mu olakšati stvar.”

Kada su sjeli uz gulaš od ovčetine s porilukom i metvicom, Merthin je prepričao jutrošnje događaje. Njih dvoje već su se desetljećima borili protiv priora Kingsbridgea: prvo Anthonyja, potom Godwyna, a sada Philemona.

Smatrali su da će povelja slobodnoga kraljevskog grada okončati to neprestano natezanje. Taj je pomak nedvojbeno poboljšao stanje, no činilo se da Philemon još nije odustao.

“Zapravo me ne brine toranj na zvoniku”, reče Merthin. “Biskup Henri promijenit će svaku Philemonovu štetnu odluku i narediti nastavak gradnje čim dozna za to. Henri želi biti biskup najviše katedrale u Engleskoj.”

“Philemon to zacijelo zna”, reče Caris zamišljeno.

“Možda jednostavno želi učiniti takvu gestu, pokazati da želi podići Bogorodičinu kapelu, te prisvojiti zasluge za pokušaj, dok će za neuspjeh okriviti nekog drugog.”

“Moguće”, reče Caris sumnjičavo.

Merthina je mučilo jedno važnije pitanje. "Ali koji mu je krajnji cilj?"

"Svaki Philemonov postupak plod je potrebe da se stekne dojam da je nekako važan", reče Caris samopouzvano. "Ja bih rekla da želi ishoditi promaknuće."

"Samo kakvo? Čini se da je nadbiskup Monmoutha na samrti, no ne mogu vjerovati da bi Philemon težio tom položaju..."

"Zacijelo zna nešto što mi ne znamo."

Prije nego što su dospjeli još nešto reći, u blagovaonicu je ušetala Lolla.

Merthin je u prvi mah osjetio takvo olakšanje da su mu se u očima pojavile suze. Vratila se i s njom je sve u redu. Odmjerio ju je od glave do pete. Na njoj se nisu vidjele ozljede, hodala je energično, a na licu joj se odražavao tek uobičajeni izraz čudljivog nezadovoljstva.

Prva se oglasila Caris. "Vratila si se!" usklikne. "Tako mi je drago."

"Zbilja?" reče Lolla. Često se pretvarala da vjeruje kako je Caris ne voli.

Merthin se nije dao zavarati, no Caris je bila sklona sumnji, jer je bila osjetljiva zbog činjenice da nije Lollina majka.

"Oboje smo sretni zbog toga", reče Merthin. "Jako si nas prestrašila."

"A zašto?" upita Lolla. Objesila je ogrtač na vješalicu i sjela za stol. "Sve je savršeno u redu."

"Ali mi to nismo znali, pa smo se užasno bojali za tebe."

"Nema potrebe", reče Lolla. "Znam se pobrinuti za sebe."

Merthin potisne gnjevnu reakciju. "Nisam baš posve siguran", reče, koliko je mogao obzirnije.

U razgovor se sada umiješala Caris, ne bi li malo snizila temperaturu. "Gdje si bila?" upita. "Nije te bilo dva tjedna."

"Na raznim mjestima."

Svim se silama kontrolirajući, Merthin reče: "Možeš li nam navesti pokoji primjer?"

"Mundeford. Casterham. Outhenby."

"A što si radila?"

“Kakvo je ovo ispitivanje?” reče ona razdraženo. “Moram li odgovarati na sva ta pitanja?”

U želji da ga obuzda, Caris položi dlan na Merthinovu ruku i reče: “Samo se želimo uvjeriti da nisi bila ni u kakvoj opasnosti.”

Merthin reče: “Usto bi me zanimalo i s kim si putovala.”

“Ni s kim posebnim.”

“To znači s Jakeom Rileyjem?”

Postiđeno je slegnula ramenima. “Da”, reče, kao da je to nekakva beznačajna pojedinost.

Merthin je bio pripravan sve oprostiti i zagrliti je, no ona mu je to otežavala.

Trudeći se da mu glas zvuči nehajno, sada upita: “Kakav vam je bio raspored spavanja?”

“To je moja stvar!” vikne ona.

“Ne, nije!” vikne sada i on. “To je i moja stvar i stvar tvoje pomajke. Ako si zatrudnjela, tko će se brinuti za tvoje dijete? Jesi li sigurna da je Jake spreman skrasiti se i biti suprug i otac? Jesi li s njim razgovarala o tome?”

“Ne obraćaj mi se!” prodere se ona. Briznuvši u plač, bijesnim se korakom uputila na kat.

Merthin reče: “Ponekad žalim što ne živimo u jednoj prostoriji - tada ovo ne bi mogla izvoditi.”

“Nisi bio osobito obziran”, reče Caris blago prijekorno.

“A što bih trebao učiniti?” upita on. “Ponaša se kao da ni u čemu nije pogriješila!”

“Ali zna istinu. I zato plače.”

“Oh, dovraga”, reče on.

Na vratima se uto začulo kucanje, a trenutak kasnije kroz njih je provirio jedan iskušenik. “Ispričavam se što vam smetam, načelniče”, reče. “Sir Gregory Longfellow je u prioratu i bio bi vam zahvalan ako biste mogli doći na razgovor čim uzmognete.”

“Dobijesa”, reče Merthin. “Reci mu da ću doći za nekoliko minuta.”

“Hvala”, reče iskušenik i iziđe.

Merthin se obrati Caris: “Možda će joj dobro doći mala stanka, da se ohladi.”

“I tebi”, reče Caris.

“Nisi valjda na njezinoj strani, zar ne?” upita on pomalo razdraženo.

Ona se nasmiješi i dodirne mu ruku. “Uvijek sam na tvojoj strani”, reče. “Ali sjećam se kako je to kada ti je šesnaest godina. Odnos s Jakeom brine je koliko i tebe. Ali ne želi to priznati, čak ni sebi, jer bi joj povrijedilo ponos. Stoga mrzi to što govoriš istinu. Podigla je krhke zidove koji joj trebaju obraniti samopoštovanje, a ti ih tako samo rušiš.”

“Što da radim?”

“Pomogni joj da izgradi bolju zaštitu.”

“Ne znam što to znači.”

“Već ćeš smisliti.”

“Bit će najbolje da pođem do sira Gregoryja.” Merthin ustane.

Caris ga zagrlji i poljubi u usta. “Dobar si čovjek i daješ sve od sebe, a ja te volim svim srcem”, reče.

Njegova je frustracija zahvaljujući tome malo oslabjela, pa se osjećao mirnije dok je prelazio most i koračao glavnom ulicom prema prioratu. Gregory mu nije bio ni najmanje simpatičan. Bio je to prepreden i neprincipijelan čovjek, voljan učiniti sve za svog gospodara, kralja, jednako kao što je to činio Philemon, služeći Godwynu kao prioru. Merthin se s nelagodnom pitao o čemu to Gregory želi s njim razgovarati. Po svoj se prilici radi o porezima - pitanju koje uvijek brine kralja.

Merthin je prvo otišao u priorovu palaču, gdje mu je Philemon, vrlo samozadovoljna izraza lica, rekao da će sira Gregoryja pronaći u redovničkom klausturu, južno od katedrale. Merthin se upitao što je to Gregory učinio kad je stekao povlasticu da ondje održi audijenciju.

Odvjetnik je također stario. Kosa mu je bila sijeda, a visoko tijelo pogrbljeno.

Duboke bore sada su se vidjele s obiju strana podrugljivog nosa, a jedno plavo oko bilo je mutno. No drugo je i dalje bilo oštro, te je odmah prepoznao Merthina, iako se nisu vidjeli deset godina. “Načelnice”, reče. “Nadbiskup od Monmoutha je umro.”

“Pokoj mu duši”, reče Merthin bez razmišljanja.

“Amen. Kralj me zamolio da vam, u proputovanju njegovim slobodnim kraljevskim gradom Kingsbridgeom, uručim njegove pozdrave i prenesem tu važnu novost.”

“Zahvalan sam vam. Ta smrt nije neočekivana. Nadbiskup je dugo bolovao.”

Posve je sigurno da kralj nije tražio od Gregoryja da se nađe s njim samo zbog te informacije, pomisli Merthin sumnjičavo.

“Intrigantan ste čovjek, ako se smijem tako izraziti”, reče Gregory srdačno.

“Vašu sam suprugu upoznao prije više od dvadeset godina. Otada pratim kako vas dvoje malo-pomalo preuzimate nadzor nad ovim gradom. A dobili ste sve što ste poželjeli: most, bolnicu, povelju slobodnoga grada, kao i jedno drugo. Odlučni ste i strpljivi.”

Bile su to ulizivačke riječi, no Merthin se iznenadio kad je u Gregoryjevu laskanju otkrio i zrno poštovanja. Samome sebi rekao je kako i dalje mora biti nepovjerljiv: ljudi poput Gregoryja hvale isključivo s određenim ciljem.

“Upravo sam na putu do redovnika u Abergavennyju, koji moraju glasati za novog nadbiskupa.” Gregory se nasloni. “Kada se kršćanstvo tek pojavilo u Engleskoj, prije više stotina godina, redovnici su sami birali one koji će im biti nadređeni.” Merthin pomisli kako je opširno objašnjavanje staračka odlika: mladi Gregory ne bi se trudio oko takvih stvari. “Danas su, dakako, biskupi i nadbiskupi odviše važni i moćni da bi ih birale malene skupine pobožnih idealista koji žive odvojeno od stvarnog svijeta. Kralj donosi odluku, a njegova svetost, papa, potvrđuje kraljev izbor.”

Čak i ja znam da stvar nije tako jednostavna, pomisli Merthin. Obično se vodi svojevrsna borba za prevlast. Ipak, samo je šutio.

Gregory nastavi: “No obred redovničkog izbora i dalje postoji, a lakše ga je kontrolirati nego ukinuti. I to je razlog mog putovanja.”

“Znači da ćete reći redovnicima koga trebaju izabrati”, reče Merthin.

“Ako govorimo posve otvoreno, da.”

“I koje ćete im ime ponuditi?”

“Nisam li već rekao? Riječ je o vašem biskupu, Henriju od Monsa. Izvrstan čovjek: odan, pouzdan, nikada ne izaziva

probleme.”

“O, Bože moj.”

“Nije vam drago?” Gregoryjeva se opuštenost učas raspršila, a zamijenila ju je napeta koncentriranost.

Merthin tada shvati da je to razlog Gregoryjeva dolaska: utvrditi što stanovnici Kingsbridgea - koje predstavlja Merthin - misle o njegovu planu i hoće li mu se suprotstaviti. Sada se pribere. Novi biskup mogao bi ugroziti toranj na zvoniku i bolnicu. “Henri je ključ ravnoteže vlasti u ovome gradu”, reče. “Prije deset godina sklopljeno je svojevrsno primirje između obrtnika, redovnika i bolnice. Zahvaljujući tome, sve su tri strane doživjele pravi procvat.” Računajući na Gregoryjeve - i kraljeve - interese, još doda: “Upravo nam taj procvat, dakako, omogućuje da vam plaćamo toliko poreza.”

Gregory je tu činjenicu priznao malenim naklonom.

“Henrijev odlazak očito dovodi u pitanje stabilnost tih odnosa.”

“Ovisi o tome tko će ga zamijeniti, barem se meni tako čini.”

“Uistinu je tako”, reče Merthin. Sada dolazimo do biti priče, pomisli, pa upita:

“Već imate nekoga u vidu?”

“Očiti je kandidat prior Philemon.”

“Ne!” Merthin je bio užasnut. “Philemon! Pa zašto?” “Riječ je o pouzdanome konzervativcu, a to je crkvenome vrhu važno u ovo doba skepse i hereze.”

“Dakako. Sada mi je jasno zašto je u propovijedi napao seciranje. I zašto želi izgraditi Bogorodičinu kapelu.” Sve sam to trebao predvidjeti, pomisli Merthin.

“I dao je do znanja da nema ništa protiv oporezivanja svećenstva - što je stalni izvor trvenja između kralja i dijela biskupa.”

“Philemon to već neko vrijeme planira.” Merthin se ljutio na sebe jer je dopustio da ga sve to zatekne.

“Otkako se nadbiskup razbolio, pretpostavljam.” “Pa to je katastrofa.” “Zašto tako mislite?”

“Philemon je svadljiv i osvetoljubiv. Postane li biskup, izazivat će neprestane sukobe u Kingsbridgeu. To moramo onemogućiti.” Pogledao je Gregoryja u oči.

“Zašto ste došli ovamo da me unaprijed upozorite?” Čim je izgovorio to pitanje, odgovor mu se ukazao posve jasno. “Ni vi ne želite Philemona. Ne moram vam objašnjavati kakve nevolje neprestano izaziva - to već dobro znate. Ali ne možete samo tako uložiti veto, jer je već stekao potporu visokih crkvenih dužnosnika.”

Gregory se samo zagonetno nasmiješi - što je Merthin shvatio kao potvrdu svojih riječi. “Što onda želite da poduzmem?”

“Na vašem mjestu”, reče Gregory, “počeo bih od traženja novog kandidata koji bi bio alternativa Philemonu.”

U tome je, znači, stvar. Merthin zamišljeno kimne. “Morat ću promisliti o tome”, reče.

“Lijepo vas molim.” Gregory ustane, a Merthin shvati da je razgovor završio.

“I izvijestite me o odluci”, doda još Gregory.

Merthin je napustio priorat i zamišljeno se vratio na Otok gubavaca. Koga može predložiti za biskupa Kingsbridgea? Građani su se uvijek dobro slagali s arhiđakonom Lloydom, no on je prestar - možda bi ga uspjeli izabrati, ali bi već za kojih godinu dana morali ponavljati čitav postupak. Došao je kući a da mu nitko nije pao na pamet. Caris je zatekao u salonu

i već se spremao upitati je što misli, no ona ga je preduhitrila. Ustavši, blijeda i prestrašena lica, rekla je: “Lolla je ponovno otišla.”

Poglavlje 86.

Svećenici su govorili da je nedjelja dan odmora, no u Gwendinu slučaju to nikada nije vrijedilo. Tog dana, nakon prijepodnevnice mise, a potom i objeda, radila je s Wulfricom u povrtnjaku iza kuće. Bio je to plodan vrt od pola jutra, s kokošinjcem, jednom kruškom i sušom. U povrtnjaku, na suprotnome kraju vrta, Wulfric je kopao brazde, a Gwenda sijala grašak.

Mladići su bili otišli u susjedno selo, na nogomet, uobičajenu nedjeljnu zabavu. Nogomet je bio seoski pandan plemićkim turnirima: inscenacija bitke u kojoj su ozljede ponekad bile stvarne. Gwenda se samo nadala da će se njezini sinovi vratiti kući živi i zdravi.

Tog se dana Sam vratio ranije nego inače. "Pukla je lopta", reče mrzovoljno.

"Gdje je Davey?" upita Gwenda.

"Nije bio s nama."

"Mislila sam da je s tobom."

"Ne, često nekamo odlazi sam."

"To nisam znala." Gwenda se namršti. "Kamo onda ide?"

Sam slegne ramenima. "Meni ne govori."

Možda se viđa s kakvom djevojkom, pomisli Gwenda. Davey je bio vrlo zatvoren u vezi s mnogim stvarima. Ako je u pitanju djevojka, o kome je riječ? U

Wigleighu ih nema mnogo. Žene koje su preživjele kugu, brzo su se preudale, kao da silno žele ponovno povećati broj stanovnika, a one koje su se u međuvremenu rodile uglavnom su bile premlade. Možda se nalazi s nekom djevojkom iz susjednog sela, na tajnome mjestu u šumi. Takvi su susreti bili jednako česti kao i ljubavni jadi.

Kad se, nekoliko sati kasnije, vratio kući, Gwenda je dočekala Daveyja s pitanjima. Nije ni pokušao poreći da se iskrada na svoju stranu. "Ako želiš, pokazat ću ti čime se bavim", reče. "Ionako ne može zauvijek ostati u tajnosti. Pođi sa mnom."

S njim su krenuli svi - Gwenda, Wulfric i Sam. Neradna se nedjelja poštivala u tom smislu da nitko nije radio na poljima, pa je Hundredacre bio pust dok su ga njih četvero prelazili, praćeni jakim

proljetnim vjetrom. Nekoliko parcela izgledalo je zapušteno: još je uvijek bilo seljaka koji su imali višak zemlje. Jedna od njih bila je i Annet - pomagala joj je jedino osamnaestogodišnja kći Amabel, osim kad bi mogla angažirati nekog nadničara, što je i dalje bilo teško. Njezino polje zobi bilo je prepuno korova.

Davey ih je uveo gotovo kilometar u šumu, a zaustavio se na jednoj čistini, podalje od šumskog puta. "To je to", reče.

Još nekoliko trenutaka Gwendi nije bilo jasno o čemu govori. Stajala je na rubu neugledne čistine, s nekoliko niskih grmova među drvećem. A onda je malo bolje pogledala grmove. Tu vrstu raslinja dotada još nije bila vidjela. Stabljika je bila pomalo četvrtasta, a šiljati listovi rasli su u skupinama od po četiri komada.

Način na koji je biljka prekrivala tlo, naveo ju je na pomisao da je riječ o nekoj puzavici. Hrpa iščupanog raslinja s jedne strane pokazivala je da je Davey plijevio tlo oko biljaka. "Što je to?" upita ona.

"Zove se broć. Sjeme sam kupio od jednog mornara kad smo bili u Melcombeu."

"U Melcombeu?" ponovi Gwenda. "Pa to je bilo prije tri godine."

"Toliko je trajalo..." Davey se nasmiješi. "U početku sam se bojao da uopće neće rasti. Rekao mi je da biljka iziskuje pjeskovito tlo i da podnosi blagi hlad.

Prekopao sam čistinu i posijao sjemenke, ali prve godine dobio sam tek tri-četiri slabašne biljčice. Mislio sam da sam uludo bacio novac. Onda, druge godine, korijenje se raširilo pod zemljom, pa su počeli izbijati izdanci i sada, ove godine, proširili su se posvuda."

Gwenda nije mogla vjerovati da joj je njezino dijete uspjelo to tako dugo tajiti.

"Ali čemu služi taj tvoj broć?" upita. "Je li ukusan?"

Davey se nasmije. "Nije. Nije jestiv. Iskopaš korijenje, osušiš, pa melješ, a od tako dobivenog praha dobiva se crvena boja. Vrlo je skup. Madge Tkalčeva plaća u Kingsbridgeu sedam šilinga za galon¹⁰ praha."

To je nevjerojatna cijena, pomisli Gwenda. Pšenica, najskuplja žitarica, prodavala se za oko sedam šilinga po kvartu, a kvarat je

imao šezdeset četiri galona. “Pa to je šezdeset četiri puta skuplje od pšenice!” usklikne.

Davey se nasmiješi. “Zato sam ga i posijao.”

“Zašto si što posijao?” začuo se sada neki novi glas. Svi su se okrenuli i ugledali Nathana Glavara, koji je, onako pognut i iskrivljen, stajao kraj nekog gloga. Na licu mu je titrao slavodobitan osmijeh: uhvatio ih je s rukama u vreći.

Davey se brzo snašao. “To je ljekovita biljka koju zovu... jaslenjak”, reče.

Gwendi je bilo jasno da improvizira, no Nate možda neće povjerovati... “Godi majci za hripanje u prsima.”

“Zimi”, primetne Gwenda.

“Ljekovita biljka?” reče Nate skeptično. “Ovdje je ima dovoljno da izliječi cijeli Kingsbridge. A očito si i plijevio, da dobiješ veći prinos.”

“Volim stvari raditi kako treba”, reče Davey.

Bio je to neuvjerljiv odgovor i Nate nije nasjeo. “Ovo je nedopušteni usjev”, reče. “Kao prvo, kmetovi trebaju dopuštenje za sve što sade - ne mogu samo tako uzgajati što god požele. To bi dovelo do potpunog kaosa. Kao drugo, ne mogu kultivirati gospodarevu šumu, čak ni sadnjom ljekovitog bilja.”

Nitko od njih nije imao odgovor na to. Takva su bila pravila. I upravo su takva pravila izazivala veliku frustriranost: seljaci su često znali da bi mogli dobro zaraditi uzgojem neuobičajenih usjeva koji su bili traženi i dosezali su visoke cijene: konoplja za izradu užadi, lan za skupo donje rublje, trešnje za užitak bogatim damama. No mnogi feudalni gospodari i njihovu upravitelji odbijali su dati dopuštenje, povodeći se za instinktivnim konzervativizmom.

Izraz Nateova lica bio je zlokoban. “Jedan sin bjegunac i ubojica”, reče. “Drugi se opire gospodaru. Kakva obitelj.”

Ima pravo na gnjev, pomisli Gwenda. Sam je ubio Jonna i izvukao se nekažnjeno. Nate će njezinu obitelj po svoj prilici mrziti do smrti.

Nate se sagne i grubo iščupa jednu biljku. “Ovo će se naći pred vlastelinskim sudom”, reče zadovoljno, pa se okrene i odšepa, udaljavajući se već kroz šumu.

Gwenda i članovi njezine obitelji pošli su za njim. Davey se nije dao smesti.

“Nate će odrediti globu, a ja ću je platiti”, reče. “I još ću zaraditi.”

“Što ako naredi uništavanje usjeva?” upita Gwenda.

“Kako?”

“Mogli bi ga zapaliti ili izgaziti.”

Wulfric reče: “Nate to ne bi učinio. Selo ne bi dopustilo takvo što. To se oduvijek rješava globom.”

Gwenda reče: “Samo me brine što će reći grof Ralph.”

Davey samo odmahne rukom. “Nema razloga da grof uopće dozna za takvu sitnicu.”

“Ralph se posebno zanima za našu obitelj.”

“Da, to je istina”, reče Davey zamišljeno. “I dalje mi nije jasno što ga je navelo da pomiluje Sama.”

Mladić nije glup. Gwenda reče: “Možda ga je na to nagovorila lady Philippa.”

Sam reče: “Sjeća se tebe, majko. Rekla mi je kad sam došao kod Merthina.”

“Bit će da sam joj se nekako smilila”, reče Gwenda, improvizirajući. “Ili se možda samo sažalila, možda je kao majka znala kako je meni.” Priča nije bila osobito uvjerljiva, no Gwenda nije imala ništa bolje.

Nakon Samova oslobađanja više su puta razgovarali o tome kako objasniti Ralphovo pomilovanje. Gwenda se jednostavno pretvarala da je zbunjena kao i svi ostali. Nasreću, Wulfric nikada nije bio sumnjičav čovjek.

Tako su došli do kuće. Wulfric je pogledao prema nebu, rekao kako je preostao još dobar sat danjega svjetla, pa je otišao u povrtnjak dovršiti sijanje graha. Sam mu je samoinicijativno krenuo pomoći. Gwenda je sjela da pokrpa Wulfricove poderane hlače. Davey joj sjedne nasuprot i reče: “Imam još jednu tajnu.”

Ona se nasmiješi. Nije joj smetalo da ima tajne, ako joj sve ispriča. “Pričaj.”

“Zaljubio sam se.”

“Pa to je divno!” Ona se nagne naprijed i poljubi ga u obraz. “Presretna sam.”

Kakva je?"

"Prelijepa."

Prije nego što je doznala za broć, Gwenda je pretpostavljala da se Davey možda sastaje s nekom djevojkom iz drugog sela. Intuicija je nije prevarila.

"Nekako sam imala takav predosjećaj."

"Doista?" Izgledao je nekako zabrinuto.

"Bez brige, sve je u redu. Samo mi je sinulo da se možda s nekim viđaš."

"Odlazimo na čistinu na kojoj uzgajam broć. Tu je sve nekako i počelo."

"I koliko to dugo traje?"

"Više od godine." "Znači da je ozbiljno." "Želim se njome oženiti."

"Tako mi je drago." Ona ga nježno pogleda. "Tek ti je dvadeset, ali i to je dovoljno ako si pronašao onu pravu." "Drago mi je što tako misliš." "Iz kojeg je sela?" "Iz ovog, Wigleigha."

"Da?" Gwendu je to iznenadilo. Na pamet joj dosada nije pala nijedna izgledna djevojka. "O kome je riječ?" "Majko, o Amabel." "Ne!" "Ne viči."

"Ne valjda o Annetinoj kćeri!" "Ne smiješ se ljutiti."

"Ne smijem se ljutiti!" Gwenda je davala sve od sebe da se nekako smiri. Sin ju je šokirao kao da ju je pljusnuo. Nekoliko je puta duboko udahнула. "Poslušaj me", reče. "S tom obitelji u zavadi smo više od dvadeset godina. Ta krava Annet slomila je srce tvome ocu i kasnije ga više nije ostavljala na miru."

"Žao mi je, ali sve je to prošlost."

"Nije... Annet i dalje očijuka s tvojim ocem kad god joj se ukaže prigoda!" "To je tvoj problem, a ne naš."

Gwenda je ustala, a hlače na kojima je dotada radila ispale su joj iz krila. "Kako mi to možeš raditi? Ta kučka postat će mi dijelom obitelji! Moji unuci bit će i njezini unuci. Neprestano će ovamo ulaziti i izlaziti i svojim koketiranjem raditi budalu od tvog oca, a onda mi se još i smijati." "Neću se vjenčati s Annet."

"Amabel neće biti nimalo bolja. Pogledaj je... ista majka!" "Nije, zapravo..."

“Ne možeš to učiniti! Jednostavno ti zabranjujem!” “Ne možeš mi zabraniti, majko.” “O, da, mogu - premlad si.” “To neće trajati dugo.”

S vrata se začuo Wulfricov glas. “Kakva je to vika?”

“Davey kaže da se želi oženiti Annetinom kćeri - ali ja to neću dopustiti.”

Gwenda je sada već vrištala. “Nikada! Nikada! Nikada!”

Grof Ralph iznenadio je Nathana Glavara rekavši kako želi pogledati Daveyjevu neobičnu biljku. Nate je to bio spomenuo tek usput, za rutinskog posjeta Earlscastleu. Malo nedopuštenog uzgoja u šumi bilo je tek trivijalno kršenje pravila, koje se obično rješavalo globom. Nate je bio plitak čovjek kojeg su zanimali samo mito i razne provizije, te nije imao gotovo nikakvu predodžbu o dubini Ralphove opsjednutosti Gwendinom obitelji: mržnji prema Wulfricu, žudnji prema Gwendi, a sada i velikim izgledima za to da je Samov pravi otac.

Nate se stoga nemalo iznenadio kad mu je Ralph rekao da će pogledati to bilje, kad se sljedeći put nađe u blizini.

Ralph je u društvu Alana Fernhilla dojahao iz Earlscastlea u Wigleigh, jednog lijepog dana između Uskrsa i Duhova. Došavši do malene drvene vlastelinske kuće, ondje su zatekli staru domaćicu, Viru, sada pognutu i sijedu, ali i dalje ustrajnu u obavljanju posla. Naložili su joj da im priredi objed, a zatim pronašli Natea i pošli za njim u šumu.

Ralph je prepoznao biljku. Nije bio poljodjelac, ali je razlikovao grmove, a tijekom vojnih pohoda vidio je mnoge usjeve koji inače nisu rasli u Engleskoj.

Nagnuo se iz sedla i iščupao šaku lišća. “To je broć”, reče. “Vidio sam ga u Flandriji. Uzgajaju ga radi crvene boje istog imena.”

Nate reče: “Rekao mi je da je to ljekovita biljka i da je zovu jaslenjak. Navodno liječi hripanje u plućima.”

“Čini mi se da ima ljekovita svojstva, ali ljudi je ne uzgajaju radi toga. Kolika će biti globa?”

“Uobičajeni je iznos jedan šiling.”

“To nije dovoljno.”

Nate je već pokazivao znakove nervoze. “Gospodaru, velike nevolje nastaju kad se ne poštuju ti običaji. Radije ne bih...”

“Nije važno”, reče Ralph. Podbovši konja, projurio je sredinom čistine, gazeći grmlje. “Dođi, Alane”, reče. Alan se poveo za njegovim primjerom i njih dvojica su tako jahali u uskim krugovima, gazeći raslinje. Nakon nekoliko minuta, svo je grmlje bilo uništeno.

Ralph je jasno vidio da je Nate šokiran izazvanom štetom, iako je bilje uzgojeno bez dopuštenja. Seljaci nikad ne vole kad nešto uništi usjeve, bez obzira na razloge. Ralph je još u Francuskoj shvatio da se stanovništvo najlakše demoralizira spaljivanjem usjeva u poljima.

“To će biti dovoljno”, reče, brzo se zasativši svega. Zasmotala mu je Daveyjeva drskost, no to nije bio glavni razlog zbog kojeg je došao u Wigleigh. Prava je istina bila da je ponovno želio vidjeti Sama.

Dok su se vraćali u selo, pogledom je pretraživao polja, tražeći visokog mladića guste tamne kose. Sam bi se svakako isticao visinom među tim patuljastim seljacima, nadvijenima nad lopate. Iz daljine ga je ugledao na Brookfieldu. Zaustavio je konja i preko vjetrovitih se polja zagledao u dvadesetdvo godišnjeg sina, kojeg nikada nije upoznao.

Sam i muškarac kojeg je smatrao ocem - Wulfric - orali su služeći se laganim plugom koji je vukao konj. Nešto nije bilo kako treba, jer su se neprestano zaustavljali i popravljali položaj orme. Kad su bili zajedno, vrlo su se lako uočavale razlike između njih dvojice. Wulfric je imao žutosmeđu kosu, Sam crnu, Wulfric je imao široka prsa, poput vola, a Sam široka ramena, ali je bio vitak, više poput konja. Wulfric se kretao polagano i oprezno, a Sam brzo i skladno.

Bilo je to krajnje neobično, gledati tako neznanca i razmišljati: to je moj sin.

Ralph je smatrao da je imun na emocije koje više priliče ženama. Da je bio podložan emocijama, poput suosjećanja i grizodušja, ne bi mogao živjeti onako kako je živio. No otkriće istine o Samu ugrozilo je taj dio njegove muškosti.

Odvojio se od tog prizora i laganim galopom dojahao do sela. Ondje je ponovno podlegao znatiželji i sentimentalnosti, pa je poslao Natea da pronade Sama i dovede ga u vlastelinsku kuću.

Nije znao što točno želi učiniti s tim mladićem: razgovarati, zadirkivati ga, pozvati da im se pridruži uz objed ili nešto četvrto. Mogao je i predvidjeti da mu Gwenda neće dopustiti da slobodno bira. Pojavila se uz Natea i Sama, a za njima su ušli i Wulfric i Davey. “Što želite od mog sina?” upita ona odlučno, obraćajući se Ralphu kao da su nekako ravnopravni, a ne kao da je on njezin feudalni gospodar.

Ralph bez promišljanja ispali: “Sam se nije rodio da bude kmet koji ore polja”, reče. Primijetio je kako ga je Alan Fernhill u čudu pogledao.

Gwenda se doimala zbunjeno. “Sām Bog zna za što smo se točno rodili”, reče ona, pokušavajući dobiti na vremenu.

“Kad me bude zanimalo nešto o Bogu, pitat ću kakvog svećenika, a ne tebe”, reče joj Ralph. “Tvoj sin ima u sebi nešto od odvažnosti i temperamenta pravog borca. Ne moram se moliti da to prepoznam - meni je to očito, kao što bi bilo očito svakom prekaljenom ratniku.”

“Ali nije borac, nego seljak, i seljački sin, a sudbina mu je namijenila da uzgaja usjeve i stoku, baš kao i njegov otac.”

“Pusti njegova oca.” Ralph se prisjeti što mu je Gwenda rekla u šerifovu zamku u Shiringu, kada ga je uvjerala da pomiluje Sama. “Sam ima instinkt ubojice”, reče. “To je u seljaka opasan dar, ali u vojnika ima neprocjenjivu vrijednost.”

Na Gwendinu licu pojavio se strah: počela je nazirati Ralphove ciljeve. “Na što ciljate?”

Ralph shvati kamo ga zapravo vodi ta logika. “Neka Sam bude koristan, a ne opasan. Neka ovlada umijećem ratovanja.”

“To je apsurdno, prestar je za to.”

“Dvadeset dvije su mu godine. Kasno je, no on je snažan i u dobroj formi.

Uspjet će.”

“Nije mi jasno kako.”

Gwenda se pretvarala da pronalazi praktične zamjerke, no on se nije dao zavarati njezinim smicalicama, te je znao da je svim srcem protiv njegove zamisli. Zahvaljujući tome, postao je još odlučniji. Uz slavodobitan osmijeh na usnama sada reče: "Vrlo lako. Može biti štitonoša. Može doći živjeti u Earlscastle."

Gwenda je izgledala kao da joj je zario nož u prsa. Oči su joj se na trenutak zatvorile, a maslinasta koža lica sada je proplijedjela. Ustima je oblikovala riječ

"Ne", ali iz usta joj nije izišao zvuk.

"S tobom je već dvadeset dvije godine", reče Ralph. "To je dovoljno." Sad sam ja na redu, pomisli, ali ipak reče: "Sad je odrastao muškarac."

Budući da je Gwenda na trenutak zanijemjela, oglasio se Wulfric: "Mi to nećemo dopustiti", reče. "Roditelji smo mu i ne pristajemo na to."

"Nisam tražio tvoje dopuštenje", reče Ralph prijezirno. "Vaš sam grof, a vi ste moji kmetovi. Ja ne tražim, ja zapovijedam."

U raspravu se uključio i Nate Glavar: "Osim toga, Sam je napunio dvadeset jednu, pa sam donosi odluke, to ne čini njegov otac umjesto njegov."

Odjednom su se sve glave okrenule prema Samu.

Ralph nije znao što točno treba očekivati. Mnogi mladići iz svih klasa sanjarili su o tome da postanu štitonoše, no on nije mogao znati je li i Sam jedan od njih.

Život u dvorcu raskošan je i uzbudljiv, u usporedbi s crnčenjem u polju. No, s druge strane, vojnici umiru mladi ili - još gore - dolaze kući osakaćeni, pa ostatak jadnog života prose ispred gostionica.

No čim je pogledao Samovo lice, Ralph je spoznao istinu. Sam se široko smiješio, a u očima mu je blistala želja. Jedva čeka da krene.

Gwenda se uspjela pribrati i reći: "Nemoj, Sam! Nemoj da te dovede u kušnju."

Nemoj da te majka vidi oslijepjelog od strijele ili osakaćenog mačevima francuskih vitezova ili trajno ozlijeđenog kopitima njihovih ratnih konja!"

Wulfric reče: “Nemoj ići, sine. Ostani u Wigleighu i doživi duboku starost.”

Sam počne sumnjičavo gledati oko sebe.

Ralph reče: “U redu, mladiću... Poslušao si majku, kao i oca seljaka koji te odgojio. Ali odluka je na tebi. Što ćeš učiniti? Živjeti ovdje, u Wigleighu i orati polja, rame uz rame s bratom? Ili ćeš to izbjeći?”

Sam je čekao još samo trenutak. S grizodušjem pogledavši Wulfrica i Gwendu, okrenuo se prema Ralphu. “Hoću”, reče. “Postat ću štitonoša. Hvala vam, milorde!”

“Pametan momak”, reče Ralph.

Gwenda je počela plakati. Wulfric je zagri. Podignuvši pogled prema Ralphu, upita: “Kada će poći?”

“Danas”, odgovori Ralph. “Nakon objeda može sa mnom i Alanom poći u Earlscastle.”

“Ne tako brzo!” poviče Gwenda.

Nitko se nije obazirao.

Ralph se obrati Samu: “Idi kući i ponesi što god želiš. Objeduj s majkom. Vрати se i pričekaj me u staji. Nate će u međuvremenu rekvirirati konja kojim ćeš doći do Earlscastlea.” Okrenuo se, budući da je razgovor sa Samom i njegovom obitelji za njega bio završen. “Nego, gdje je taj objed?”

Wulfric i Gwenda izišli su sa Samom, no Davey se zadržao u kući. Je li već vidio da mu je sav urod izgažen? Ili je posrijedi nešto drugo? “Što želiš?” upita ga Ralph.

“Gospodaru, htio bih zatražiti blagoslov.”

Ralph gotovo nije mogao vjerovati da mu se sreća tako nasmiješila. Drski seljak koji je u šumi bez dopuštenja posadio broć, sada traži još nešto. Koliko će mu zadovoljstva donijeti na koncu ovaj dan? “Ti ne možeš biti štitonoša, građen si poput majke”, reče mu Ralph, a Alan se nasmije.

“Želim se oženiti Amabel, Annetinom kćerkom”, reče mladić.

“To tvojoj majci neće biti drago.”

“Za manje od godine bit ću punoljetan.”

Ralph je, dakako, znao cijelu priču o Annet. Zbog nje je zamalo završio na vješalima. Njegova je prošlost bila isprepletana s

njezinom, gotovo koliko i s Gwendinom. Prisjetio se da je cijela obitelj umrla od kuge. "Annet još ima dio zemlje kojom je raspolagao njezin otac."

"Tako je, gospodaru, i voljna je prebaciti je na mene kad se oženim njezinom kćeri."

Takav se zahtjev inače ne bi odbijao, iako bi svi gospodari zaračunali porez, prozvan ulaznom naknadom, na takav prijenos zemljišta. No feudalni gospodar nije bio dužan pristati. Gospodarevo pravo da odbije takvu molbu iz hira, te upropasti daljnji tok kmetova života, bilo je temelj jedne od najvećih seljačkih zamjerki. Ali vladar je, zahvaljujući tome, raspolagao disciplinskim sredstvom koje je ponekad bilo iznimno djelotvorno.

"Ne", reče Ralph. "Zemlju neću prenijeti na tebe." Tada se nacerio. "Ti i tvoja nevjesta možete jesti broć."

Poglavlje 87.

Caris je morala onemogućiti Philemona da postane biskup. Bio je to njegov dosada najsmioniji potez, no pomno je odradio sve pripreme i imao izgleda za uspjeh. Ostvari li naum, ponovno će steći nadzor nad bolnicom, te doći u mogućnost da upropasti sve što je čitav život radila. Ali može učiniti i nešto gore.

Mogao bi oživjeti one slijepe ortodoksne stavove koji su obilježili prošlost. Po selima će imenovati tvrdokorne svećenike slične sebi, zatvarati djevojačke škole i u propovijedima osuđivati ples.

Ona nije imala pravo glasa u izboru biskupa, ali su postojali načini na koje je mogla ostvariti određeni pritisak.

Krenula je od biskupa Henrija.

Ona i Merthin otputovali su u Shiring, da posjete biskupa u njegovoj palači.

Merthin se usput zagledavao u svaku tamnokosu djevojku na koju bi naišli, a kad nije bilo djevojaka, onda je koncentrirano motrio šumu uz cestu. Tražio je Lollu, no tako su došli i do Shiringa, a njoj nije bilo traga.

Biskupova se palača nalazila na glavnome trgu, nasuprot crkvi i kraj Burze vune. Nije bio sajmeni dan, pa je trg uglavnom bio prazan, izuzme li se stratište koje je ondje stalno stajalo, kao jezito upozorenje zlikovcima na to što narod grofovije čini onima koji prekrše zakon.

Palača je bila nepretenciozno kameno zdanje s glavnom dvoranom i kapelom u prizemlju, te nizom ureda i privatnih soba na katu. Biskup Henri ondje je bio nametnuo stil za koji je Caris pretpostavljala da pripada francuskoj tradiciji. Svaka prostorija izgledala je poput kakve slike. Nije bilo ekstravagantnih ukrasa, kao u Philemonovoj palači u Kingsbridgeu, gdje je mnoštvo sagova i dragog kamenja podsjećalo na kakvu pljačkaševu spilju. No sve u Henrijevoj kući bilo je nekako ugodno i domišljato: srebrni svijećnjak postavljen tako da na njega pada svjetlo s prozora, ulašteni sjaj drevnog hrastovog stola, proljetno cvijeće na ugašenom kaminu, malena tapiserija koja prikazuje Davida i Jonatana.

Biskup Henri nije neprijatelj, ali ni pravi saveznik, razmišljala je Caris nervozno, dok su ga čekali u glavnoj prostoriji. Vjerojatno će reći da se nastojao uzdići iznad mjesnih prepirki u Kingsbridgeu. Ona je, ciničnije, smatrala da će, koju god odluku morao donijeti, ostati nepokolebljivo koncentriran na osobne interese. Ne voli Philemona, no možda neće dopustiti da to utječe na njegov završni sud.

Uto je ušao Henri, u pratnji, kao i uvijek, kanonika Claudea. Stjecao se dojam da njih dvojica uopće ne stare. Henri je bio malo stariji od Caris, a Claude desetak godina mlađi, no obojica su izgledali kao mladići. Caris je već bila primijetila da svećenici često stare uz manje negativnih posljedica, svakako bolje nego aristokrati. Nekako je pretpostavljala da se razlog krije u činjenici da svećenički život - uz određene zloglasne iznimke - obilježava umjerenost. Režim pösta obvezuje ih da petkom i blagdanima jedu ribu i povrće, kao i tijekom korizme, a barem teoretski nikada se nisu smjeli napiti. Za razliku od njih, plemići i njihove supruge upuštali su se u mesne orgije i junačko ispijanje vina. Možda su im upravo zbog toga lica naborana, koža suha, a tijelo pogrbljeno, dok svećenici ostaju u dobroj formi i energični i u kasnijim fazama povučenog i isposničkog života.

Merthin je čestitao Henriju na nominaciji za funkciju biskupa od Monmoutha, a zatim je, bez okolišanja, prešao na stvar. "Prior Philemon obustavio je radove na zvoniku."

Henri promišljeno neutralnim glasom upita: "Zbog nekog određenog razloga?"

"Postoji izlika, a postoji i razlog", odgovori Merthin. "Izlika je greška u konstrukcijskome planu."

"A koja je to navodno greška?"

"Kaže da se oktogonalni toranj ne može izgraditi bez potpornog okvira. To je u načelu točno, ali ja sam u ovom slučaju pronašao rješenje."

"A to je...?"

"Razmjerno je jednostavno. Izgradit ću kružni toranj kojem neće trebati potpora, a potom izvana postaviti sloj tankog kamenja i žbuke

u obliku oktogona. Vizualno će to biti oktogonalni toranj, no strukturno će biti riječ o stošcu.”

“To ste rekli Philemonu?”

“Ne. U tom slučaju pronašao bi neki drugi izgovor.”

“Koji je stvarni razlog?”

“Umjesto tornja želi podignuti Bogorodičinu kapelu.”

“Ah...”

“Dio je to njegovih nastojanja da se dodvori crkvenome vrhu. U nazočnosti arhiđakona Reginalda, propovijedao je protiv seciranja. A kraljevim savjetnicima je rekao da se neće boriti protiv oporezivanja svećenstva.”

“Što smjera?”

“Želi postati biskup Shiringa.”

Henri ga začuđeno pogleda. “Philemon je oduvijek iskazivao smionost, to mu se mora priznati.”

Sada se prvi put oglasio Claude: “Kako to znate?”

“Rekao mi je Gregory Longfellow.”

Claude pogleda Henrija i reče: “Ako itko zna, onda je to Gregory.”

Caris je sada jasno vidjela da Henri i Claude nisu očekivali da bi Philemon mogao biti toliko ambiciozan. Kako bi bila sigurna da neće previdjeti dalekosežno značenje tog otkrića, ona reče: “Ostvari li se Philemonova želja, vi ćete kao nadbiskup od Monmoutha neprestano imati posla s rješavanjem sporova između biskupa Philemona i građana Kingsbridgea. Dobro znate koliko je u prošlosti bilo trvenja.”

Claude reče: “To nedvojbeno znamo.”

“Drago mi je da se slažemo”, potvrdi Merthin.

Razmišljajući naglas, Claude reče: “Moramo istaknuti alternativnog kandidata.”

Caris se bila nadala upravo takvim riječima. “Mi već imamo nekoga na umu”, reče.

Claude upita: “Koga?”

“Vas.”

Uslijedila je tišina. Caris je jasno vidjela da se Claudeu zamisao svidjela.

Zaključila je kako u sebi možda zavidi Henriju na promaknuću, te se pita je li mu sudbina namijenila da zauvijek bude svojevrsni Henrijev pomoćnik. A on bi se bez poteškoća nosio s biskupskom dužnošću. Dobro poznaje biskupiju, a već i ovako obavlja najveći dio praktičnih administrativnih poslova.

No njih dvojica sada su nedvojbeno razmišljali i o privatnom životu. Ona nije ni najmanje sumnjala u to da žive praktički kao bračni par: vidjela ih je kako se ljube. No već su bili desetljećima udaljeni od prvog ljubavnog zanosa, pa joj je intuicija govorila da bi mogli podnijeti djelomičnu odvojenost.

Ona reče: "I dalje biste često radili zajedničkim snagama."

Claude reče: "Nadbiskup će imati mnogo razloga za posjete Kingsbridgeu i Shiringu."

Henri reče: "A biskup Kingsbridgea često će morati dolaziti u Monmouth."

Claude doda: "Bila bi mi velika čast postati biskup." Uz iskru u oku još reče:

"Osobito pod vama, nadbiskupe."

Henri odvrati pogled, pretvarajući se da ne primjećuje dvosmislenost tih riječi. "Ja bih rekao da je to izvrsna zamisao", reče.

Merthin doda: "Gradski ceh Kingsbridgea poduprijet će Claudea - to vam mogu jamčiti. Ali vi, nadbiskupe Henri, vi ćete taj prijedlog morati iznijeti kralju."

"Svakako."

Caris upita: "Ako smijem nešto predložiti...?"

"Izvolite, molim."

"Pronađite Philemonu neku drugu funkciju. Predložite ga za, ne znam...

arhiđakona Lincolna. Nešto što bi mu se svidjelo, ali što bi ga odvelo na kilometre i kilometre odavde."

"To je vrlo dobra zamisao", reče Henri. "Bude li bio kandidat za dvije funkcije, u oba će slučaja biti u oslabljenom položaju. Pomno ću pratiti razvoj situacije."

Claude sada ustane. "Ovo je tako uzbudljivo", reče. "Hoćete li s nama objedovati?"

U tom trenutku na vratima se pojavio jedan sluga, te se odmah obratio Caris.

“Netko vas treba, gospodarice”, reče taj muškarac. “To je neki dječak, ali doima se vrlo uzrujano.”

Henri reče: “Neka uđe.”

U prostoriju je ušao dječak od trinaestak godina. Bio je prljav, no odjeća mu nije bila jeftina, pa je Caris zaključio da potječe iz obitelji koja nije siromašna, ali koja proživljava svojevrsnu krizu. “Hoćete li doći u moju kuću, majko Caris?”

“Više nisam redovnica, dijete, ali u čemu je problem?”

Dječak je govorio vrlo brzo: “Otac i majka su mi bolesni, kao i brat, a majka je od nekog načula da ste u biskupovoj palači, pa je rekla da vas pozovem, jer zna da pomažete siromasima, ali ona vam može platiti... hoćete doći, molim vas?”

Takvi zahtjevi nisu bili neobična pojava i Caris je nosila torbu s medicinskim pomagalicama kamo god je išla. “Naravno da hoću, dječake”, reče. “Kako se zoveš?”

“Giles Aromatik, majko, i trebam pričekati da vas odvedem onamo.”

“U redu.” Caris se obrati biskupu. “Objedujte bez mene, molim vas. Pridružiti ću vam se čim uzmognem.” Uzela je torbu i izišla za dječakom.

Shiring je svoje postojanje mogao zahvaliti šerifovu zamku na uzvisini, baš kao što je Kingsbridge postojanje dugovao prioratu. U blizini sajmenog trga nalazile su se velike kuće najuglednijih građana, trgovaca vunom, šerifovih pomoćnika i kraljevskih dužnosnika, poput mrtvozornika. Malo dalje nalazile su se kuće umjereno uspješnih trgovaca i obrtnika, zlatara, krojača i ljekarnika.

Gilesov otac trgovao je začinima, kao što je govorilo i njihovo prezime, a Giles je poveo Caris u jednu ulicu, upravo u tom dijelu grada. Poput većine kuća pripadnika te klase, i ova je imala kameno prizemlje koje je služilo kao skladište i prodavaonica, te krhkiji drveni stambeni prostor na katu. Prodavaonica je bila zatvorena i zaključana. Giles ju je poveo na kat vanjskim stubama.

Čim su ušli, osjetila je dobro poznati zadah bolesti. A onda je načas zastala. To nije bio običan miris bolesti, u njemu je bilo nečeg

osobitog, nečega što joj je dovelo u svijest davno sjećanje i izazvalo u njoj veliki strah.

Umjesto da bolje razmisli o tome, kroz dnevnu je sobu ušla u spavaonicu i ondje ugledala stravičan odgovor na svoje sumnje.

Troje ljudi ležalo je na ležajevima raspoređenima po sobi: žena približno njezinih godina, tek malo stariji muškarac i jedan dječak mladenačke dobi. Kod muškarca je bolest bila najviše poodmakla. Stenjao je i znojio se, obuzet visokom temperaturom. Ispod otvorenog ovratnika košulje nazirale su se crnoljubičaste mrlje na prsima i vratu. Na usnama i nosnicama vidjela se krv.

Imao je kugu.

“Vratila se”, reče Caris. “Bože, pomози mi.”

Još nekoliko trenutaka bila je posve paralizirana od straha. Stajala je posve nepomično, zagledana u taj prizor. Osjećala se krajnje nemoćno. Oduvijek je znala, barem teoretski, da se epidemija može vratiti - bio je to velik dio razloga zbog kojeg je napisala knjigu - no ipak nije bila pripremljena na šok koji joj je donio pogled na taj osip, groznicu, krvarenje iz nosa.

Žena se pridignula na lakat. Kod nje bolest još nije bila toliko uznapredovala: imala je osip i povišenu temperaturu, ali činilo se da još ne krvari. “Dajte mi nešto piti, za ime svijeta”, reče.

Giles uzme vrč s vinom. Caris je počela razmišljati, a zahvaljujući tome pokrenulo joj se i dotada oduzeto tijelo. “Nemoj joj dati vino - žeđ će se tako samo pojačati”, reče. “U drugoj sobi vidjela sam bačvu s pivom - daj joj šalicu piva.”

Žena se sada posve koncentrirala na Caris. “Vi ste ona priorica, nije li tako?” upita. Caris je nije ispravila. “Ljudi govore da ste svetica. Možete li mi izliječiti obitelj?”

“Pokušat ću, ali nisam svetica, već tek žena koja promatra i bolesne i zdrave.”

Caris uzme iz torbe platnenu vrpču i poveže je preko usta i nosa. Slučaj kuge nije vidjela već deset godina, no bila se naviknula na takve mjere opreza, kad god je imala posla s pacijentima čija bi bolest mogla biti zarazna. Čistu krpicu natopila je ružinom vodicom i oprala ženi lice. Kao i uvijek, pacijenticu je to malo umirilo i donijelo joj kakvo-takvo olakšanje.

Giles se uto pojavio s pivom, a žena je počela piti. Caris mu reče: “Neka piju koliko god žele, ali daj im pivo ili razvodnjeno vino.”

Zatim je otišla do njegova oca, kojem nije preostalo mnogo života. Nije uspijevao suvislo govoriti, a pogled mu se nije mogao usredotočiti na Caris.

Oprala mu je lice, uklonila sasušenu krv koja se bila nakupila oko nosa i usta. Na koncu je došla i do Gilesova starijeg brata. Bolest ga je bila zahvatila tek nedavno, tako da je još samo kihao, no bio je dovoljno star da shvati koliko je ozbiljno bolestan. Činilo se da je užasnut zbog toga.

Završivši posao i s njim, obratila se Gilesu: “Pokušaj učiniti sve da im bude udobno i daj im da piju. Osim toga ne možeš učiniti baš ništa više. Imaš li kakve rođake? Stričeve ili bratiće?”

“Svi su u Walesu.”

Mora se sjetiti i upozoriti biskupa Henrija da će možda morati nekako zbrinuti jedno siročje.

“Majka je rekla da vam platim”, reče dječak.

“Nisam vam baš pretjerano pomogla”, reče Caris. “Možeš mi dati šest penija.”

Kraj majčina kreveta stajala je kožna kesa. On izvadi šest srebrnih novčića.

Žena se ponovno pridigne. Sada već ponešto pribranije, upita: “Što nam je?”

“Žao mi je”, odgovori Caris. “Imate kugu.”

Žena fatalistički kimne. “Toga sam se i pribojavala.”

“Ne prepoznajete simptome od prošle epidemije?”

“Živjeli smo u malenom mjestu u Walesu - izbjegli smo epidemiju. Svi ćemo umrijeti?”

Caris nije vjerovala u varanje ljudi u vezi s tako presudnim pitanjima. “Neki ljudi prežive”, reče. “Ali ne mnogi.”

“Neka nam se Bog smiluje”, reče žena.

Caris reče: “Amen.”

Cijelim putem do Kingsbridgea Caris je mračno razmišljala o kugi. Širit će se, dakako, jednako brzo kao i prošli put. Od bolesti će umrijeti tisuće ljudi. Pomisao na to ispunjavala ju je gnjevom. Bilo je to poput bezumnog ratnog pokolja, samo što ratove izaziva čovjek, a

kugu ne. Što će poduzeti? Ne može samo tako sjediti i gledati kako se sve ono što se događalo trinaest godina ranije, okrutno ponavlja.

Nema lijeka za kugu, ali je otkrila načine na koje se to kobno širenje može usporiti. Dok joj je konj postojano napredovao utabanim putem koji je vodio kroz šumu, razmišljala je o tome što zna o toj bolesti i načinima borbe protiv nje.

Merthin je bio šutljiv, jer je znao kako je raspoložena, a vjerojatno je točno pretpostavljao i o čemu razmišlja.

Nakon što su se vratili kući, objasnila mu je što želi poduzeti. “Bit će otpora”, upozori je on. “Tvoj je plan drastičan. Oni koji prošli put nisu ostali bez nekoga od obitelji ili prijatelja, mislit će da su nedodirljivi i reći da pretjeruješ.”

“Ti mi možeš pomoći upravo kod toga”, reče ona.

“U tom slučaju, preporučujem da podijelimo potencijalne protivnike i da se njima pozabavimo odvojeno.”

“Dogovoreno.”

“Moraš pridobiti tri skupine: ceh, redovnike i redovnice. Krenimo od ceha.

Sazvat ću sastanak i neću pozvati Philemona.”

Članovi ceha u to su se vrijeme sastajali u zgradi Burze sukna, velikome novom kamenom zdanju u glavnoj ulici. Trgovci su ondje mogli poslovati čak i za lošeg vremena. Zgrada je podignuta od zarade ostvarene na grimizu iz Kingsbridgea.

No prije sastanka ceha, Caris i Merthin pojedinačno su se sastali s njegovim vodećim članovima, kako bi unaprijed priskrbili njihovu potporu. Bila je to taktika kojom se Merthin počeo služiti još davno. Njegovo je geslo glasilo: “Nikad ne sazivaj sastanak ako ishod nije gotova stvar.”

Caris je osobno posjetila Madge Tkalčevu.

Madge se u međuvremenu bila ponovno udala. Na opće veselje, bila je očarala nekog seljana zgodnog koliko i njezin prvi suprug, muškarca koji je od nje bio mlađi petnaest godina. Zvao se Anselm i činilo se da je obožava, iako je bila deblja nego ikada, dok je sijedu kosu pokrivala velikim izborom egzotičnih kapa.

Što je bilo još neobičnije, ponovno je zaniijela u četrdesetima, te je rodila zdravu djevojčicu, Selmu. Djevojčici je sada bilo

osam godina i pohađala je školu kod redovnica. Majčinstvo nikada nije sputavalo Madge u brizi za posao, pa je i dalje dominirala tržištem grimiza iz Kingsbridgea, dok joj je Anselm u svemu bio desna ruka.

I dalje je živjela u onoj velikoj kući u glavnoj ulici, u koju su se ona i Mark bili preselili kada su počeli ubirati prvu zaradu od tkanja i bojenja tkanina. Caris je nju i Anselma zatekla kako primaju pošiljku crvenog sukna i pokušavaju mu pronaći mjesto u pretrpanome skladištu u prizemlju. "Popunjavam zalihe za Sajam runa", objasni Madge.

Caris je pričekala da provjeri dostavljenu robu, a zatim su se njih dvije popele na kat, dok je Anselm ostao u prodavaonici. Ulazeći u dnevnu sobu, Caris se živo prisjetila onog dana, trinaest godina ranije, kada su je pozvali da pogleda Marka - prvu žrtvu kuge u Kingsbridgeu. Odjednom ju je obuzela potištenost.

Madge nije promaknuo izraz njezina lica. "Što je bilo?" upita je.

Pred ženama se ne može sakriti mnogo toga što se može sakriti pred muškarcima. "Prije trinaest godina došla sam ovamo jer se Mark bio razbolio", reče Caris.

Madge kimne. "Bio je to početak najgoreg razdoblja u mojem životu", potvrdi bezbojnim glasom. "Tog sam dana imala divnog muža i četvero zdrave djece. Tri mjeseca kasnije bila sam udovica bez djece, koja više nema radi čega živjeti."

"Dani boli", reče Caris.

Madge priđe ormariću u kojem su se nalazile šalice i vrč, no umjesto da Caris ponudi pićem, samo je tako stajala, zagledana u zid. "Reći ću ti nešto neobično", reče. "Nakon što su umrli, nisam bila u stanju reći amen nakon Očenaša." S

mukom je progutala slinu, a glas joj se stišao. "Znaš, znam što to znači na latinskome, Naučio me otac. 'Fiat voluntas tua: Budi volja Tvoja.' To nisam mogla izgovoriti. Bog mi je oduzeo obitelj i već je to bilo dovoljno mučenja - nisam željela svojevolumeno sudjelovati u tome." Sjećanja su navirala, kao i suze koje su joj se pojavile u očima. "Nisam željela da Božja volja nadjača sve, željela sam da mi vrati djecu. 'Budi volja Tvoja.' Znala sam da ću završiti u paklu, ali nisam mogla izgovoriti taj 'amen'."

Caris reče: "Kuga se vratila."

Madge zatetura i uhvati se za ormarić. To krupno tijelo odjednom se doimalo krhko, a kad ju je napustilo i samopouzdanje, lice joj je odjednom izgledalo staro.

"Ne", izusti.

Caris privuče klupu i pridrži je dok je sjedala. "Žao mi je što sam te tako šokirala", reče.

"Ne", ponovi Madge. "Ne može se vratiti. Ne mogu ostati bez Anselma i Selme.

To ne mogu podnijeti. Ne mogu podnijeti..." Bila je toliko blijeda i upala da se Caris već pobojala da će doživjeti nekakav napadaj.

Caris ulije vino iz vrča u šalicu. Dodala ju je Madge, koja je počela piti automatski, bez razmišljanja. U lice joj se vratilo malo rumenila.

"Sada bolje poznajemo bolest", reče Caris. "Možda joj se možemo suprotstaviti."

"Suprotstaviti? A kako?"

"To sam ti i došla reći. Je li ti malo bolje?"

Madge je napokon pogleda u oči. "Suprotstaviti se..." reče. "Dakako da se moramo nekako boriti. Samo mi reci kako."

"Moramo zatvoriti grad. Zatvoriti vrata, postaviti straže na zidine, onemogućiti svaki ulazak."

"Ali grad se mora prehraniti."

"Ljudi će donositi robu na Otok gubavaca. Merthin će biti posrednik i plaćati im - imao je kugu i preživio je, a nitko je nikad nije dobio dvaput. Trgovci će robu ostavljati na mostu. Potom, nakon što se udalje, ljudi će izlaziti iz grada i dolaziti po hranu."

"Ljudi će moći napustiti grad?"

"Da, ali se neće moći vratiti."

"A Sajem runa?"

"To bi mogao biti najteži dio", reče Caris. "Moramo ga otkazati."

"Ali gradski obrtnici izgubit će stotine funta!"

"I to je bolje od smrti."

"Poslušamo li te, hoćemo li izbjeći kugu? Hoće li mi obitelj preživjeti?"

Caris je oklijevala, odupirući se iskušenju i želji da je utješi lažima. “Ne mogu ništa obećati”, reče. “Kuga je možda već među nama. Možda i u ovom trenutku netko umire, sam u nekoj stračari kraj rijeke, netko tko nema nikoga da pozove pomoć. Stoga se bojim da možda nećemo potpuno izbjeći bolest. Ali moj plan nudi ti najviše izgleda za to da u vrijeme Božića Anselm i Selma još uvijek budu uz tebe.”

“Onda ćemo tako i postupiti”, reče Madge odlučno.

“Tvoja je potpora ključna”, reče Caris. “Iskreno govoreći, ti ćeš zbog otkazivanja sajma izgubiti više novca nego itko. Zbog toga postoje veći izgledi da ti ljudi povjeruju. Potrebna si mi da svima kažeš koliko je situacija ozbiljna.”

“Bez brige”, reče Madge. “Reći ću svima.”

* * *

“Vrlo razumna zamisao”, reče prior Philemon.

Merthin je ostao zatečen. Nije se mogao sjetiti kada je to Philemon spremno pristao na neki cehovski prijedlog. “Znači da ćete to poduprijeti”, reče, ne bi li se uvjerio da ga je dobro čuo.

“Da, svakako”, ponovi prior. Jeo je grožđice, šakom ih vadeći iz zdjele i trpajući u usta, onoliko brzo koliko ih je brzo uspijevao sažvakati. Nije ih ponudio Merthinu. “Dakako”, reče, “to se ne bi odnosilo na redovnike.”

Merthin uzdahne. Mogao je i misliti. “Naprotiv, odnosi se na sve”, reče.

“Ne, ne”, reče Philemon, glasom kojim odrasla osoba podučava dijete. “Ceh nema ovlasti da ograniči kretanje redovnika.”

Merthin je kraj Philemonovih nogu ugledao mačku. Bila je debela, poput njega, i imala zloćudan izraz lica. Izgledala je poput Godwynova mačka, Nadbiskupa, iako je to stvorenje zacijelo odavno uginulo. Možda je ovo neki potomak. Merthin reče: “Ceh ima ovlasti zatvoriti gradska vrata.”

“Ali mi imamo pravo ulaziti i izlaziti kako nam se prohtije. Nismo podložni autoritetu ceha - to bi bilo apsurdno.”

“Ipak, ceh nadzire grad, a mi smo odlučili da nitko neće ulaziti dok vlada epidemija kuge.”

“Ne možete donositi pravila za priorat.”

“Ali mogu donositi pravila za grad, a priorat se igrom slučaja nalazi u njemu.”

“Želiš mi reći da, ako danas napustim Kingsbridge, sutra više neću smjeti ući?”

Merthin u to nije bio posve uvjeren. Bilo bi krajnje sramotno, u najmanju ruku, kad bi prior Kingsbridgea stajao pred gradskim vratima i zahtijevao da ga puste unutra. Nekako se bio nadao da će Philemona uspjeti nagovoriti na to da prihvati ograničenje. Nije htio tako drastično iskušavati odlučnost članova ceha.

No dao je sve od sebe da njegov odgovor zvuči posve samopouzđano.

“Apsolutno.”

“Potužit ću se biskupu.”

“Reci mu da ne može ući u Kingsbridge.”

Caris je tek sada shvatila da se osoblje u ženskome samostanu u deset godina gotovo uopće nije promijenilo. Dakako, tako to ide u samostanima: čovjek ondje ostaje zauvijek. Majka Joan i dalje je bila priorica, a sestra Oonagh vodila je bolnicu, pod nadzorom brata Simea. Tek su rijetki pojedinci sada dolazili onamo u potrazi za medicinskom pomoći i njegovom: većina je bila sklonija Carisinoj bolnici na otoku. Pacijenti koji su i bili kod Simea, uglavnom krajnje pobožni, ležali su u staroj bolnici, kraj kuhinje, dok je novo zdanje služilo za primanje gostiju.

Caris je s Joan, Oonagh i Simeom sjela u staru ljekarnu, koja je sada služila kao prioričin zasebni ured, te im objasnila svoj plan. “Ljudi izvan zidina staroga grada, koji obole od kuge, bit će primljeni u moju bolnicu na otoku”, reče. “Dok traje epidemija kuge, redovnice i ja bit ćemo u toj zgradi i danju i noću. Nitko neće izlaziti, osim onih rijetkih sretnika koji se oporave.”

Joan upita: “A ovdje, u starome gradu?”

“Prodre li bolest u grad, unatoč našim mjerama opreza, moguće je da će biti više oboljelih nego što ih možete primiti. Ceh je odredio da će oboljeli od kuge i članovi njihovih obitelji biti zatvoreni u svojim domovima. To se pravilo odnosi na sve koji žive u kući pogođenoj kugom: roditelje, djecu, bake, djedove, poslugu, naučnike... Tko god napusti takvu kuću, završit će na vješalima.”

“To je vrlo stroga odredba”, reče Joan. “Ali isplati se pokušati, ako će to onemogućiti onaj stravični pomor koji smo doživjeli za trajanja prošle epidemije.”

“Znala sam da ćeš shvatiti.”

Sime je samo šutio. Činilo se da je novost o pojavi kuge nekako ispuhala njegovu nadmenost.

Oonagh upita: “Kako će se žrtve hraniti, ako su svi zatočeni u kući?”

“Susjedi im mogu ostavljati hranu na kućnome pragu. Nitko ne smije ući - osim liječnika-redovnika i redovnica. Oni će obilaziti bolesnike, ali ne smiju imati dodira sa zdravim osobama. Ići će iz priorata do kuće oboljele osobe, a odande natrag u priorat, a da usput neće ući ni u jednu drugu kuću, niti razgovarati s nekim na ulici. Svi oni u svakom trenutku moraju nositi maske, te prati ruke u octu nakon svakog dodira s pacijentom.”

Sime ju je užasnuto gledao. “Hoće li nas to zaštititi?” upita.

“U određenoj mjeri”, odgovori Caris. “Ne potpuno.”

“Ali to znači da će naša briga za pacijente biti izrazito opasna.”

Odgovorila mu je Oonagh. “Mi se ne bojimo”, reče. “Mi se radujemo smrti. Za nas je to ponovno ujedinjenje s Kristom za kojim toliko žudimo.”

“Da, svakako”, reče Sime.

Sutradan su svi redovnici napustili Kingsbridge.

Poglavlje 88.

Kad je vidjela što je Ralph učinio s Daveyjevim broćom, Gwenda je osjetila da je obuzima bijes koji bi je mogao navesti i da ubije. Uništavanje uroda iz obijesti svakako je grijeh. U paklu bi trebalo postojati posebno mjesto za plemiće koji unište ono što su seljaci uzgojili u znoju i mukama.

No Davey nije pokazivao zdvojnost. "Meni se čini da to nema veze", rekao je.

"Vrijednost biljke je u korijenju, a ono je netaknuto."

"To bi iziskivalo previše truda", reče Gwenda ogorčeno, no njegove su je riječi ipak razvedrile.

Štoviše, grmovi su se oporavili neočekivano brzo. Ralph po svoj prilici nije znao da se broć razmnožava pod zemljom. Tijekom svibnja i lipnja, dok su do Wigleigha dopirale novosti o izbijanju epidemije kuge, iz korijenja su izbile nove mladice, a početkom srpnja Davey je zaključio da je vrijeme za berbu. Jedne su nedjelje Gwenda, Wulfric i Davey cijelo poslijepodne otkopavali korijenje. Prvo bi malo prekopali tlo oko biljke, zatim je izvukli iz zemlje, pa uklonili lišće i ostavili korijen učvršćen za kratku stabljiku. Bio je to mukotrpan posao, kakav je Gwenda radila čitav život.

Pola plantaže ostavili su netaknuto, u nadi da će se biljke dogodine same obnoviti i proširiti.

Ručna kola natovarena korijenjem broća dogurali su kroz šumu do Wigleigha, a onda istovarili urod u sušu i rasporedili ga po povišenom sjeniku da se osuši.

Davey nije znao kada će moći prodati urod. Kingsbridge je bio zatvoreni grad.

Ljudi su, dakako, i dalje kupovali hranu i zalihe, ali samo preko posrednika.

Davey je radio nešto novo i morat će kupcu objasniti situaciju. To bi bilo nezgodno obaviti preko posrednika. No možda će morati pokušati. Prvo mora osušiti korijenje, pa dobiti od njega prah, a to će ionako potrajati.

Davey više nije spominjao Amabel, no Gwenda je bila uvjerenjena da se s njom i dalje viđa. Pretvarao se da je vedro i veselo pomiren

sa sudbinom. Da je doista odustao, bio bi kivan i mrzovoljno bi se durio.

Gwenda se sada mogla jedino nadati da će je se zasititi prije nego što napuni dovoljno godina da se oženi bez roditeljskog dopuštenja. Ona i dalje nije mogla podnijeti ni samu pomisao na to da bi se njezina i Annetina obitelj tako povezale.

Annet je nikada nije prestala ponižavati očijukanjem s Wulfricom, koji se i dalje glupo cerio na svaku praznoglavo koketnu opasku. Sada, u četrdesetim godinama života, popucalih vena na rumenim obrazima i sijedih pramenova među plavim kovrčama, Annetino ponašanje nije bilo tek neugodno i sramotno, nego i groteskno. Ipak, Wulfric je i dalje reagirao kao da je riječ o mladoj djevojci.

A sada je, razmišljala je Gwenda, moj sin upao u istu zamku. Od ogorčenosti bi bila najradije pljunula. Amabel je bila ista Annet prije dvadeset pet godina: slatko lice obrubljeno razigranim kovrčama, dugačak vrat i uska bijela ramena, te malene grudi, nalik na jaja koje su majka i kći prodavale na sajmovima.

Jednakim pokretom zabacivala je kosu, služila se jednakim smicalicama, gledala muškarca hineći prijekor, dodirujući mu prsa nadlanicom, gestom koja je trebala biti lagani zaigrani udarac, ali je zapravo bila pravo milovanje.

No Davey je, barem u tjelesnome smislu, dobro i na sigurnome. Gwendu je više brinuo Sam, koji je sada živio s grofom Ralphom u dvorcu i ovladavao vojničkim vještinama. U crkvi se molila za to da ne doživi neku ozljedu u lovu, ili dok se uči služiti mačem, ili dok se bori na nekom turniru. Dvadeset dvije godine viđala ga je svaki dan, a onda su joj ga odjednom oduzeli. Teško je biti žena, pomisli. Svim srcem i dušom voliš svoje dijete, a ono te jednog dana samo tako napusti.

Nekoliko tjedana tražila je izliku da pođe u Earlscastle i posjeti Sama. A onda je čula da se ondje pojavila kuga i to joj je bilo dovoljno za odluku. Poći će onamo prije nego što počne žetva. Wulfric neće ići s njom: ima previše posla na zemlji.

Osim toga, nije se bojala putovati sama. "Odviše sam siromašna da me opljačkaju, odviše stara da me siluju", šalila se. Prava je istina

bila da je i za jedno i za drugo bila odviše odlučna i nepopustljiva. A ponijela je i poveći nož.

Jednog vrućeg srpanjskog dana prešla je pomični most u Earlscastleu. Na kruništu nad ulazom jedna je vrana stajala poput stražara, a sunčevo svjetlo blistalo joj je na sjajnom crnom perju. Oglasila se upozorenjem. To je gaktanje zvučalo kao da govori: "Idi, idi!" Jednom je, dakako, izbjegla kugu, no to je možda bila čista sreća: dolaskom ovamo izložila je život opasnosti.

Prizor je u prvom dvorištu bio uobičajen, premda je sve možda bilo ponešto tiše nego inače. Neki je čovjek ispred pekarnice istovarivao kola puna drva za ogrjev, a timaritelj je ispred staje skidao sedlo s prašnjavog konja, no nigdje nije bile velike i užurbane aktivnosti. Uočila je malenu skupinu muškaraca i žena koji su stajali ispred zapadnog ulaza u malenu crkvu, pa je prešla sasušenu zemlju u dvorištu da vidi što se događa. "Unutra su oboljeli od kuge", reče joj neka sluškinja, kad je upitala što se ondje događa.

Ušla je, osjećajući kako joj srce obuzima ledeni užas.

Na podu se nalazilo deset-dvanaest slamarica, raspoređenih tako da su bolesnici bili okrenuti prema oltaru, baš kao i u kakvoj bolnici. Približno polovicu pacijenata činila su, izgleda, djeca. Na ležajevima je uočila trojicu odraslih muškaraca. U strahu je proučavala lica.

Nitko od odraslih nije bio Sam.

Kleknula je i molitvom zahvalila Bogu.

Vani je ponovno pristupila ženi s kojom je već razgovarala. "Tražim Sama iz Wigleigha", reče. "Ovdje je novi štitonoša."

Žena pokaže prema mostu koji je vodio u drugi dio kompleksa. "Pokušajte u kuli."

Gwenda pođe u pokazanom smjeru. Stražar na mostu nije se ni osvrnuo na nju. Uspela se stubama do kule.

Glavnom dvoranom vladali su svježina i polutama. Neki je veliki pas spavao na hladnom kamenom ognjištu. Oko zidova su bile raspoređene klupe, a na suprotnome kraju prostorije nalazila su se dva velika naslonjača. Gwenda je primijetila da nigdje nema jastuka, ni podstavljenih sjedala, nikakvih ukrasa na zidovima. Iz toga je

zaključila da lady Philippa ovdje provodi vrlo malo vremena i da se uopće ne zanima za pojedinosti.

Sam je sjedio kraj prozora s trojicom mlađih muškaraca. Dijelovi oklopa bili su raspoređeni na podu ispred njih, poredani od štitnika za lice, do štitnika za potkoljenice. Svaki od njih čistio je neki dio oklopa. Sam je glatkim kamenom trljao štitnik za prsa i pokušavao ukloniti hrđu.

Zastala je i još ga nekoliko trenutaka promatrala. Na sebi je imao novu odjeću, odoru u crveno-crnim bojama grofa od Shiringa. Te boje odgovarale su njegovoj tamnoj ljepoti. Izgledao je opušteno i dokono je razgovarao s ostalima, dok su tako radili. Činilo se da je zdrav i dobro uhranjen. Gwenda se tome nekako i bila nadala, ali je ipak osjetila izopačeno razočaranje zbog činjenice da mu je tako dobro bez nje.

Podignuo je pogled i ugledao je. Na licu mu se ukazala iznenađenost, potom radost, a onda i zabavljenost. "Momci", reče, "najstariji sam među vama i svi možda misle da se mogu sam brinuti za sebe, ali ipak nije tako. Majka me prati kamo god pođem, jer želi biti sigurna da je sa mnom sve u redu."

Svi su je pogledali i nasmijali se. Sam je odložio štitnik i prišao joj. Majka i sin sjeli su na klupu u kutu, kraj stuba koje su vodile na kat. "Divno mi je", reče Sam.

"Ovdje se većinu dana uglavnom samo igra i zabavlja. Idemo u lov i sokolarenje, natječemo se u hrvanju i jahanju i igramo nogomet. Toliko sam toga naučio! Malo je sramotno što sam cijelo vrijeme u skupini s ovom djecom, ali mogu to otrpjeti.

Samo moram ovladati tehnikom služenja mačem i štitom dok sam na konju."

Primijetila je da već drukčije govori. Gubi onaj usporeni ritam seoskog govora. I koristi se francuskim izrazima za "sokolarenje" i "jahačke vještine".

Navikava se na način života plemića.

"A što je s radom?" upita ona. "Nije valjda sve samo zabava."

"Da, posla ima mnogo." Pokazao je prema kolegama koji su čistili oklop. "Ali sve je lagano u odnosu na oranje i drljanje."

Upitao ju je kako mu je brat, a ona mu je prenijela sve novosti od kuće: Daveyjev broć se oporavio, iskopali su korijenje, Davey je još u vezi s Amabel, nitko se još nije razbolio od kuge. Dok su razgovarali, počela je stjecati dojam da je netko promatra i znala je da to ne umišlja. Trenutak kasnije se osvrnula.

Grof Ralph stajao je na vrhu stuba, ispred otvorenih vrata, nakon što je očito izišao iz svoje sobe. Pitala se koliko ju je dugo tako gledao. Pogledala ga je u oči.

Gledao ju je intenzivno, ali nije uspijevala pročitati njegov pogled, niti shvatiti što znači. Sve joj se više činilo da je pogled neugodno intiman, pa je odvratila oči.

Kad je ponovno pogledala onamo, više ga nije bilo.

Sutradan, kad se već našla na cesti i na pola puta do kuće, dostigao ju je neki konjanik. Jurio je, a kad je došao do nje, usporio je i zaustavio se.

Ona je položila ruku na držak dugačkog noža koji je imala za pojasom.

Na konju je bio sir Alan Fernhill. "Treba te grof", reče.

"Onda neka dođe sam, umjesto da šalje tebe", odvrati ona.

"Uvijek imaš spreman odgovor, ha? Misliš da si zbog toga simpatičnija nadređenima?"

To što je rekao bilo je točno. Ostala je zatečena, jer tijekom svih godina, koliko je u stopu pratio Ralpa, nikada nije čula da je Alan rekao nešto inteligentno. Da je istinski pametna, ulizivala bi se ljudima poput Alana, a ne bi ih ismijavala. "U

redu", reče umorno. "Grof me zove. Moram li opet pješaćiti sve do dvorca?"

"Ne. Ima kućicu u šumi, nije daleko odavde. Onamo ponekad svrati na okrepu za vrijeme lova. Sada je ondje." Rukom je pokazao šumu kraj puta.

Gwendi se to nije nimalo sviđalo, no kao kmet nije imala nikakvo pravo odbiti grofov poziv. Osim toga, da odbije, bila je uvjerenjena da bi je Alan opalio po glavi, vezao i odnio onamo. "U redu", reče.

"Ako želiš, možeš uskočiti na sedlo ispred mene."

"Ne, hvala, radije ću pješaćiti."

U to doba godine nisko je raslinje u šumi bilo gusto. Gwenda je krenula za konjem u šumu, koristeći se stazom koju je konj probijao, gazeći koprivu i paprat. Cesta iza njih ubrzo se izgubila u sveopćem zelenilu. Gwenda se nervozno pitala što je Ralpa nagnalo na to da organizira taj susret u šumi. Imala je dojam da novosti ne mogu biti dobre ni za nju, ni za njezinu obitelj.

Nakon četiristo-petsto metara, došli su do niske kuće sa slamnatim krovom.

Da ju je samo tako ugledala u šumi, Gwenda bi bila zaključila da se radi o lugarevoj kućici. Alan je vezao konja za neko mlado stablo, te ju poveo unutra.

Unutrašnjost je bila podjednako gola i praktična kao i unutrašnjost Earlscastlea, koja joj je bila zapela za oko. Pod se sastojao od ugažene zemlje, zidovi su bili izgrađeni od šiblja pomiješanog sa zemljom, dok je strop bio tek donja strana slamnatog krova. Unutra se nalazilo samo najnužnije pokućstvo: stol, nekoliko klupa, te običan drveni krevet sa slamaricom. U stražnjem dijelu nalazila su se napola otvorena vrata. Vodila su u kuhinju u kojoj su, pretpostavila je, Ralphovi sluge pripremali hranu i piće za njega i njegove prijatelje u lovu.

Ralph je sjedio za stolom uz šalicu vina. Gwenda je stala pred njega, iščekujući. Alan se nasloni na zid iza nje. "Alan te, znači, pronašao", reče Ralph.

"Ovdje nema nikog drugog?" upita ga nervozno.

"Samo ti, ja i Alan."

Gwenda osjeti kako je obuzima još veća tjeskoba. "Što trebaš?"

"Želim da razgovaramo o Samu, naravno."

"Oduzeo si mi ga. Što se tu još ima razgovarati?"

"Dobar je momak, znaš... taj naš sin."

"Ne zovi ga tako." Pogledala je Alana. Nije se iznenadio: bilo je očito da zna tajnu. To ju je posve obeshrabilo. Wulfric nikada ne smije doznati. "Ne zovi ga našim sinom", reče. "Nikad mu nisi bio otac. Podigao ga je Wulfric."

"A kako sam ga ja mogao podizati? Nisam ni znao da je moj! Ali sada ću nadoknaditi propušteno. Ide mu dobro, je li ti rekao?"

"Upada li u tučnjave i borbe?"

“Naravno. Štitonoše se moraju boriti. Tako vježbaju za ratovanje. Trebala si pitati pobjeđuje li ili ne.”

“Nisam mu željela takav život.”

“Stvoren je za takav život.”

“Doveo si me ovamo da možeš likovati?”

“Zašto ne sjedneš?”

Ona neodlučno sjedne za stol, nasuprot njemu. On ulije vino u šalicu, pa je gurne prema njoj. Nije se obazirala.

On reče: “Sad kad znam da imamo zajedničkog sina, smatram da bismo nas dvoje trebali biti intimniji.”

“Ne, hvala.”

“Tako voliš čovjeku kvariti radost.”

“Ne spominji mi nikakvu radost. Ti si pošast mog života. Svim srcem žalim što sam te ikada ugledala. Ne želim biti intimna s tobom, želim samo ići što dalje od tebe. I da pođeš u Jeruzalem, meni ne bi bilo dovoljno daleko.”

Lice mu se smrknilo od gnjeva, a ona požali zbog neumjerenih riječi.

Prisjetila se Alanova prijekora. Bila bi više voljela da je mogla kratko i jasno reći ne. Smireno i bez zajedljivosti. No Ralph je u njoj izazivao gnjev kao nitko drugi.

“Zar ne shvaćaš?” reče sada, pokušavajući se prikloniti razumu. “Mog supruga mrziš... koliko, četvrt stoljeća? Slomio ti je nos, a ti si njemu razrezao obraz.

Oduzeo si mu nasljedstvo, a onda si mu morao vratiti obiteljsku zemlju. Silovao si ženu koju je nekoć volio. Pobjegao je, a ti si ga dovukao natrag s užetom oko vrata. Nakon svega toga, nas dvoje ne možemo biti prijatelji, čak ni zbog toga što imamo zajedničkog sina.”

“Ne slažem se”, reče on. “Držim da možemo biti, ne samo prijatelji, nego i ljubavnici.”

“Ne!” Upravo se toga i pribojavala, duboko u podsvijesti, sve otkako se Alan zaustavio na cesti ispred nje.

Ralph se nasmiješi. “Kako bi bilo da svučeš haljinu?”

Ona se ukoči.

Alan se s leđa nadvije nad nju i skladnim pokretom izvuče dugački bodež koji je držala za pojasom. Bilo je očito da je to bio

planiran pokret, a sve se dogodilo prebrzo da nekako reagira.

No Ralph reče: “Ne, Alane... neće biti potrebno. Učinit će to svojevrijedno.”

“Neću!” reče ona.

“Vrati joj nož, Alane.”

Alan ga nevoljko okrene, držeći ga za oštricu, te joj ga ponudi.

Ona ga ščepa i skoči na noge. “Možete me ubiti, ali, tako mi svega, jedan od vas dvojice ide sa mnom u smrt”, reče.

Povukla se za nekoliko koraka, držeći nož u ispruženoj ruci, spremna za borbu.

Alan krene prema vratima, kako bi joj presjekao put.

“Ostavi je”, reče Ralph. “Ne ide ona nikamo.”

Nikako joj nije bilo jasno zašto je Ralph toliko siguran u sebe, no u tome se svakako varao. Ona će izići iz te kolibe, i zatim će trčati koliko je noge budu nosile i neće se zaustaviti dok ne padne.

Alan je ostao na mjestu.

Gwenda priđe vratima, povuče ruku iza leđa i podigne jednostavan drveni zasun.

Ralph reče: “Wulfric ne zna, zar ne?”

Gwenda stane kao ukopana. “Što ne zna?”

“Ne zna da sam ja Samov otac.”

Gwenda prošapće: “Ne, ne zna.”

“Baš me zanima kako bi se osjećao kad bi doznao.”

“To bi ga ubilo”, reče ona.

“Tako sam i mislio.”

“Molim te, nemoj mu reći”, preklinjala je sada.

“Neću... Pod uvjetom da se pokoriš mojim željama.”

Što sad može učiniti? Zna da tjelesno privlači Ralpa. Obuzeta beznađem, tom se činjenicom poslužila da dođe do njega u šerifovu zamku. Njihov susret u Zvonu, prije toliko godina, ta njoj odvratna uspomena, u njegovu se sjećanju očito očuvao kao zlatan trenutak, vjerojatno još puno važniji i ugodniji zbog vremenskog odmaka. I on je tako naumio ponovno proživjeti taj osjećaj.

Sama je sve skrivila.

Može li ga nekako razuvjeriti i osloboditi te zablude? “Više nismo isti ljudi kao prije toliko godina”, reče. “Više nikada neću biti

nedužna djevojka. Vratila se svojim sluškinjama i pipničarkama.”

“Ne želim sluškinje, želim tebe.”

“Ne”, reče ona. “Molim te.” Borila se sa suzama.

On je bio neumoljiv. “Svuci haljinu.”

Spremila je nož i otkopčala pojas.

Poglavlje 89.

Čim se probudio, Merthin je pomislio na Lollu.

Sada je nije bilo već tri mjeseca. Pisao je gradskim vlastima u Gloucesteru, Monmouthu, Shaftesburyju, Exeteru, Winchesteru i Salisburyju. Pisma načelnika jednog od većih i važnijih gradova u zemlji imala su određenu težinu, pa je na sva odreda primio pomno sročene odgovore. Od pomoći nije bio jedino gradonačelnik Londona, koji je naveo da je pola djevojaka u njegovu gradu pobjeglo od oca i da gradonačelnikova dužnost nije da ih pošalje kući.

Merthin se osobno raspitao u Shiringu, Bristolu i Melcombeu. Razgovarao je s vlasnicima svih gostionica, opisujući im Lollu. Svi su vidjeli mnogo tamnokosih djevojaka, često u društvu zgodnih protuha po imenu Jake ili Jack ili Jock. No nitko nije mogao pouzdano potvrditi da je vidio Merthinovu kći, niti čuo ime Lolla.

Nestali su i neki od Jakeovih prijatelja, kao i poneka djevojka iz tog društva.

Ostale žene koje su nestale, bile su koju godinu starije od Lolle.

Lolla bi mogla biti mrtva - Merthin je to znao - ali nije htio odbaciti svaku nadu. Bilo je malo vjerojatno da se zarazila kugom. Nova je epidemija harala gradovima i selima, zahvaćajući većinu djece mlađe od deset godina. No oni koji su preživjeli prvi val, poput Lolle i njega, zacijelo su zbog nekog razloga imali snage da se odupru bolesti ili da - u vrlo rijetkim slučajevima, poput njega - ozdrave. No kuga je bila tek jedna od opasnosti na putu šesnaestogodišnjakinje koja je pobjegla od kuće i Merthina je užasno mučila plodna mašta, osobito noću i u ranim jutarnjim satima, dok je zamišljao što joj se sve moglo dogoditi.

Jedini grad koji kuga nije poharala bio je Kingsbridge. Bolest je u starome gradu pogodila približno jednu od stotinu kuća, barem koliko je Merthin uspio odrediti na temelju razgovora, povika razmijenjenih preko gradskih vrata, s Madge Tkalčevom, koja je bila privremeni načelnik unutar zidina, dok je Merthin organizirao stvari s vanjske strane. U predgrađima Kingsbridgea, kao i u drugim gradovima, bolest je pogodila približno jednu od pet kuća. No jesu li

Carisine metode nadvladale kugu ili su je tek odgodile? Hoće li bolest ustrajati i s vremenom prijeći barijere koje je postavila? Hoće li posljedice na kraju biti onako katastrofalne kao prošli put? To neće znati dok epidemija ne završi - a ona može trajati još mjesecima ili godinama.

Uzdahnuo je i ustao iz samotne postelje. S Caris se nije vidio otkako je grad zatvoren. Živjela je u bolnici, na nekoliko metara od Merthinove kuće, ali odande nije mogla izaći. Ljudi su onamo smjeli ulaziti, ali ne i izlaziti. Caris je zaključila kako neće biti nimalo vjerodostojna ne bude li radila rame uz rame s redovnicama, pa se tako više nije mogla maknuti.

Merthin je imao dojam da je pola života proveo odvojen od nje. Ali ni sada mu nije bilo nimalo lakše. Štoviše, sada je još više žudio za njom, u srednjim godinama, nego dok je bio mlad.

Njegova domaćica, Em, ustala je prije njega. Zatekao ju je u kuhinji, gdje je čistila zečeve. Pojeo je komad kruha i popio malo slabog piva, pa izišao.

Glavna cesta koja je vodila preko otoka, već je bila puna seljaka i njihovih kola sa zalihama. Merthin i skupina njegovih pomoćnika razgovarali su sa svakim ponaosob. Najlakše je bilo s onima koji su donosili uobičajene proizvode dogovorenih cijena: Merthin ih je slao na suprotnu stranu drugog mosta da ostave robu kod zaključanih gradskih vrata, a zatim im plaćao kad bi se vratili praznih ruku. S onima koji su donosili sezonske proizvode, poput voća i povrća, pregovarao je o cijeni prije nego što bi im dopustio isporuku. Za određene posebne pošiljke dogovor je postignut i više dana unaprijed, kada bi naručio robu: kože za štavljenje, kamen za zidare koji su nastavili graditi toranj po nalogu biskupa Henrija, srebro za zlatare, željezo, čelik, konoplju i drvo za vlasnike gradskih manufaktura, koji su morali nastaviti raditi iako su bili privremeno odvojeni od većine kupaca. Tu su na koncu bile još i jednokratne neuobičajene pošiljke, za koje je Merthin morao primati upute od nekoga iz grada. Danas se tako susreo s jednim prodavačem talijanskoga brokata, koji je robu htio prodati jednom od gradskih krojača, s godinu dana starim volom za klaonicu, te Daveyjem iz Wigleigha.

Merthin je s nevjericom i zadovoljstvom poslušao Daveyjevu priču. Divio se mladiću na poduzetnosti koja ga je nagnala da kupi sjemenke broća i uzgoji biljku kako bi dobio skupu boju. Nije se iznenadio doznajući da je Ralph pokušao upropastiti cijeli projekt: Ralph je bio poput većine plemića koji preziru sve što je povezano s proizvodnjom ili trgovinom. No Davey je bio i odvažan i pametan, pa je ustrajao. Čak je platio jednom mlinaru da sušeno korijenje samelje u prah.

“Nakon što je mlinar kasnije oprao mlinski kamen, njegov je pas popio malo te vode”, rekao je još Davey Merthinu. “Pas je još tjedan dana pišao crveno, pa tako znamo da boja funkcionira kako treba!”

Sad se našao na ulazu u grad, s ručnim kolima pretrpanima vrećama za brašno od po četiri galona, punima, bio je uvjeren, dragocjene boje.

Merthin mu je rekao da uzme jednu vreću i ostavi je pred vratima. Kad su došli onamo, zovnuo je stražara na suprotnoj strani. Ovaj se popeo na krunište i pogledao prema njima. “Ova je vreća za Madge Tkalčevu”, poviče Merthin.

“Pobrini se da je dobije osobno, može?”

“Svakako, načelnice”, reče ovaj.

Kao i uvijek, rođaci su neke od žrtava kuge iz sela, doveli na otok. Većina ljudi sada je znala da za bolest nema lijeka, pa je jednostavno puštala voljene osobe da umru, no neki su živjeli dovoljno u neznanju ili bili toliko optimistični da su se nadali da će Caris izvesti nekakvo čudo. Bolesnike su ostavljali pred vratima bolnice, kao što se roba ostavljala pred gradskim vratima. Redovnice su po njih izlazile noću, nakon što su rođaci već bili otišli. Svako malo iz bolnice bi izišao neki sretnik koji je ozdravio, no većina pacijenata ipak je izlazila na stražnja vrata, odakle su ih prenosili na novo groblje, na suprotnoj strani bolničke zgrade.

Merthin je u podne pozvao Daveyja na objed. Uz pitu sa zečetinom i mladi grašak, Davey je priznao da je zaljubljen u prijateljicu majčine dugogodišnje suparnice. “Nije mi jasno zašto mama toliko mrzi Annet, ali to je bilo u tako davnoj prošlosti i nema nikakve veze sa mnom i Amabel”, reče, izražavajući mladenačku

ogorčenost na roditeljsku iracionalnost. Kad je Merthin suosjećajno kimnuo, Davey upita: "Jesu li i vama roditelji tako stajali na putu?"

Merthin se na trenutak zamisli. "Jesu", odgovori. "Htio sam postati štitonoša i cijeli se život kao vitez boriti za kralja. Slomili su mi srce kad su me kao naučnika poslali jednom tesaru. No u mojem slučaju, na koncu je ispalo dosta dobro."

Daveyju se anegdota nije osobito svidjela.

Poslijepodne je s otočke strane zapriječen pristup mostu koji je vodio do gradskih vrata, a ona su potom otvorena. Skupine nosača izlazile su i uzimale ostavljene stvari, noseći robu na odredišta u gradu.

Madge se nije javila s porukom o boji.

Merthin je tog dana dobio još jednog posjetitelja. Potkraj poslijepodneva, kada je trgovanje već uglavnom završavalo, pojavio se kanonik Claude.

Claudeov prijatelj i zaštitnik, biskup Henri, sada je već bio nadbiskup od Monmoutha. Međutim, još nije bio odabran njegov nasljednik na mjestu biskupa Kingsbridgea. Claude je htio doći na taj položaj, pa je u Londonu posjetio sira Gregoryja Longfellowa. Upravo se vraćao u Monmouth, gdje će još neko vrijeme nastaviti raditi kao Henrijeva desna ruka.

"Kralju se sviđa Philemonov stav o oporezivanju svećenstva", reče, uz hladnu pitu od zečetine i pehar Merthinova najboljeg gaskonjskog vina. "A višim crkvenim dužnosnicima svidjela se i propovijed usmjerena protiv seciranja, kao i nakana uređenja Bogorodičine kapele. S druge strane, Gregory nikako ne voli Philemona - kaže da mu se ne može vjerovati. U konačnici je kralj odgodio odluku, određivši da redovnici iz Kingsbridgea ne mogu održati izbor dok su u izgnanstvu u Sv. Ivanu u Šumi."

Merthin reče: "Pretpostavljam da kralj smatra kako nema osobitog smisla birati biskupa dok kuga još hara, a grad je zatvoren."

Claude kimne. "Nešto sam ipak postigao, koliko god to bilo malo", nastavi.

"Upraznjeno je mjesto engleskog veleposlanika pri Svetoj stolici. Veleposlanik mora živjeti u Avignonu. Predložio sam Philemona. Čini

mi se da je Gregoryja ta zamisao zaintrigirala. U najmanju ruku, nije je odbacio.”

“Izvršno!” Pomisao na to da bi Philemon mogao otići tako daleko, popravila je Merthinovo raspoloženje. Volio bi da može nešto učiniti i zauzeti se za Claudea, no već je bio pisao Gregoryju, uvjeravajući ga u potporu ceha, što je bio krajnji domet njegova utjecaja.

“Još jedna novost - riječ je, zapravo, o tužnoj novosti”, reče Claude. “Na putu u London svratio sam u Sv. Ivana u Sumi. Henri je još opat, barem službeno, pa me poslao onamo da ukorim Philemona za napuštanje samostana bez dopuštenja.

Zapravo čisto gubljenje vremena... Bilo kako bilo, Philemon je uveo Carisine mjere opreza i nije me pustio unutra, ali smo razgovarali kroz vrata. Redovnici su zasada uspjeli izbjeći kugu. Ali vaš je dugogodišnji prijatelj, brat Thomas, umro od starosti. Žao mi je.”

“Pokoj mu duši...” reče Merthin tužno. “Potkraj je već bio jako slab. Napuštao ga je i razum.”

“Preseljenje u Sv. Ivana vjerojatno mu nije godilo.”

“Thomas me poticao dok sam još bio mladi graditelj.”

“Neobično je to kako nam Bog ponekad odnosi dobre, a ostavlja zle ljude.”

Claude je otputovao sutradan rano ujutro.

Dok je Merthin obavljao svakodnevne poslove, jedan od prijevoznika vratio se od gradskih vrata s porukom. Madge Tkalčeva čeka ga na kruništu iznad ulaza i želi razgovarati s njim i Daveyjem.

“Mislite li da će kupiti broć?” upita Davey dok su išli mostom do vrata.

Merthin nije imao pojma što može očekivati. “Nadam se”, reče.

Stali su jedan do drugoga ispred zatvorenih vrata i podignuli pogled. Madge se nagnula preko zida i povikala: “Odakle je ta boja?”

“Ja sam je uzgojio”, reče Davey.

“A tko si ti?”

“Davey iz Wigleigha, Wulfricov sin.”

“Ah... Gwendin mali?”

“Da, mladi.”

“No, da... iskušala sam tvoju boju.”

“Funkcionira kako treba, zar ne?” upita Davey željno.

“Jako je slaba. Mljeo si cijeli korijen?”

“Da... kako drukčije?”

“Prije mljevenja moraš ukloniti površinsku ljusku.”

“To nisam znao.” Davey je izgledao kao da su mu potonule sve lađe. “Prah ne vrijedi?”

“Kao što rekoh, slab je. Ne mogu ti platiti kao za čistu boju.”

Davey je izgledao tako razočarano da je Merthin osjetio kako s njim suosjeća svim srcem.

Madge upita: “Koliko toga imaš?”

“Još devet vreća od po četiri galona, istih kao ona koja je kod vas”, odgovori obeshrabreno.

“Dat ću ti pola od uobičajene cijene - tri šilinga i šest penija po galonu. To je četrnaest šilinga po vreći, dakle točno sedam funta za deset vreća.”

Na Daveyjevu licu odražavala se čista radost. Merthinu je bio žao što Caris nije s njim, da sudjeluje u tome. “Sedam funta!” usklikne Davey.

Misleći da je razočaran, Madge reče: “Ne mogu ti platiti više od toga - boja jednostavno nije dovoljno jaka.”

Ali sedam funta Daveyju je bilo pravo bogatstvo. Bila je to višegodišnja nadničarska plaća, čak i po tadašnjim, višim cijenama. Davey pogleda Merthina.

“Bogat sam!” reče.

Merthin se nasmije i odgovori: “Nemoj sve potrošiti odjednom.”

Sutradan je bila nedjelja. Merthin je otišao na prijepodnevnu misu u malenoj crkvi Sv. Elizabete Ugarske, zaštitnice iscjelitelja, koja se nalazila na otoku.

Potom je otišao kući i iz vrtlareva spremišta uzeo čvrstu hrastovu lopatu. S

lopatom preko ramena, prešao je drugi most, koji je vodio izvan grada, te se kroz prigradska naselja uputio prema svojoj prošlosti.

Pokušao se prisjetiti puta kojim se, trideset četiri godine ranije, uputio kroz šumu u društvu Caris, Alpha i Gwende. To mu je izgledalo nemoguće. Osim jelenskih prolaza, nije bilo drugih staza.

Tada mlada stabla sada su bila široka i visoka, dok su kraljevi drvosječe u međuvremenu srušili moćne hrastove. Ipak, na svoje veliko iznenađenje, otkrio je da još uvijek prepoznaje pojedine orijentire: izvor koji žubori navirući iz tla, na mjestu na kojem je, kako se prisjećao, desetogodišnja Caris kleknula i pila, divovski kamen za koji je rekla da izgleda kao da je pao s neba, malenu udolinu strmih strana s močvarnim dnom, gdje joj je blato ušlo u čizme.

Dok je koračao, sjećanja na taj dan iz djetinjstva postajala su sve življa.

Prisjećao se kako je onaj pas, Hop, pošao za njima, a Gwenda je slijedila svog psa.

Ponovno je osjetio koliko je uživao kad je Caris shvatila njegovu šalu. Lice mu je prekrilo crvenilo kad se sjetio koliko je bio nespretnan, i to pred Caris, s lukom koji je sam izradio - i kako je njegov brat bez poteškoća ovladao tim oružjem.

Najviše od svega prisjećao se Caris kao djevojčice. Bili su još na pragu puberteta, no njega je ipak opčinila njezina domišljatost, smionost, kao i način na koji je bez truda preuzela glavnu riječ u toj malenoj skupini. To nije bila ljubav, već nekakva opčinjenost, vrlo slična ljubavi.

Sjećanja su mu odvratila pozornost od traženja puta, pa je u jednom trenutku shvatio da je izgubio orijentaciju. Stekao je dojam da je na posve nepoznatome području - a onda se, iznenada, našao na jednoj čistini i odmah shvatio da je došao na pravo mjesto. Grmlje je bilo veće i šire, deblo onog prastarog hrasta još šire, a čistina između njih šarenila se od mnoštva ljetnog cvijeća, čega nije bilo tog dana u studenome 1327. godine. No sada nije ni najmanje sumnjao: bilo je to poput lica koje nije vidio godinama, drukčije, ali bez imalo sumnje isto lice.

Niži i vitkiji Merthin, bio se uvukao pod onaj grm, da se sakrije od velikog muškarca koji je jurio kroz nisko raslinje. Prisjetio se kako je iscrpljeni i zadihani Thomas stajao leđima naslonjen na onaj hrast i izvukao mač i bodež.

U mislima je ponovno gledao slijed tih događaja. Dvojica muškaraca u žuto-zelenim odorama dostigli su Thomasa i zatražili od njega nekakvo pismo.

Thomas im je odvratio pozornost, govoreći kako ih gleda netko tko se skriva u grmlju. Merthin je bio uvjeren da će ubiti i njega i drugu djecu - a onda je Ralph, kojem je bilo tek deset godina, ubio jednog vojnika, iskazujući one munjevite i smrtonosne reflekse koji će mu, godinama kasnije, toliko dobro poslužiti tijekom ratovanja u Francuskoj. Thomas je riješio onog drugog muškarca, iako ga je ovaj prije toga ranio, tako da je na koncu ostao bez lijeve ruke - unatoč, ili možda upravo zbog liječenja u bolnici priorata u Kingsbridgeu. Merthin je potom pomogao Thomasu da zakopa pismo.

“Točno ovdje”, rekao je tada Thomas. “Točno ispred ovog hrasta.”

Merthin je sada znao da pismo krije neku tajnu, tajnu toliko dalekosežnu da su je se pribojavali najmoćniji ljudi. Ta je tajna pružala Thomasu zaštitu, iako je on, unatoč tome, potražio utočište u samostanu i proveo ondje ostatak života.

“Čuješ li da sam mrtav”, rekao je Thomas malenom Merthinu, “molio bih te da iskopaš ovo pismo i predaš ga nekom svećeniku.”

Merthin sada zarije lopatu u zemlju i počne kopati.

Nije bio siguran je li upravo to bila Thomasova nakana. Zakopano pismo bilo je mjera opreza koja je štitila Thomasa od nasilne smrti, ali nije imala veze s prirodnom smrću u dobi od pedeset osam godina. Bi li i unatoč tome želio da on iskopa pismo? Merthin to nije znao. Nakon što pročita pismo, odlučit će što će učiniti. Sad ga je već mučila neodoljiva znatiželja u vezi sa sadržajem.

Sjećanje na to kamo je točno zakopao vrećicu s pismom nije bilo savršeno, te je u prvom pokušaju promašio točnu lokaciju. Došao je do dubine od oko četrdeset pet centimetara i shvatio da je pogriješio: bio je uvjeren da ona rupa nije bila dublja od tridesetak centimetara.

Drugi put bio je uspješniji.

Na trideset centimetara lopata je naišla na nešto što nije bilo zemlja. To nešto bilo je meko, ali i nepopustljivo. Odloživši lopatu, nastavio je kopati prstima. Pod njima je osjetio komad prastare kože koja je već pomalo trunula. Oprezno je uklonio zemlju i izvadio

zamotuljak. Bila je to kesa, lisnica koju je Thomas tada nosio za pojasom.

Obrisavši prljave ruke o tuniku, otvorio ju je.

Unutra se nalazila vrećica od nepropusne vune, i dalje u besprijekornome stanju. Otpustio je uzicu kojom je vrećica bila vezana i uvukao ruku unutra.

Izvadio je komad pergamenta, smotan u svitak i zapečaćen voskom.

Iako je bio oprezan, vosak se razmrvio čim ga je dotaknuo. Pomno i polagano, odmotao je pergament. Bio je posve uščuvan: iznimno dobro podnio je trideset četiri godine provedene u zemlji.

Odmah je uvidio da nije riječ o službenome dokumentu, nego o privatnome pismu. To je zaključio po rukopisu, pomno i oprezno ispisanim riječima iz pera nekog obrazovanog plemića, umjesto vještog i rutinskog rukopisa kakvog pisara.

Počeo je čitati. Početak je glasio:

Od Eduarda, drugog pod tim imenom, kralja Engleske, u dvorcu Berkeley, rukom njegova vjernog sluga, sira Thomasa Langleyja, njegovu voljenome najstarijem sinu, Eduardu, kraljevski pozdrav i očinska ljubav.

Merthin osjeti kako ga obuzima strah. Bila je to poruka koju je stari kralj uputio mladome. Ruka kojom je držao pismo sada je zadrhtala i on podigne pogled s dokumenta, motreći zelenilo koje ga je okruživalo, kao da ga netko možda gleda iz grmlja.

Ljubljeni moj sine, ubrzo ćeš doznati za moju smrt. Znaj da to nije istina.

Merthin se namršti. To nije očekivao.

Tvoja majka, kraljica, supruga mog srca, pridobila je i izopačila Rolanda, grofa od Shiringa, kao i njegove sinove, koji su ovamo poslali ubojice. Ali mene je na vrijeme upozorio Thomas, a ubojice su smaknuti.

Thomas, znači, ipak nije bio kraljev ubojica, već spasitelj.

Nakon što me nije uspjela ubiti jednom, tvoja majka zacijelo će pokušati opet, jer ona i njezin ljubavnik ne mogu se osjećati sigurno, dok sam ja živ. Stoga sam zamijenio odjeću s jednim od mrtvih ubojica, muškarcem moje visine i pojave, te podmitio više ljudi da

prisegnu kako mrtvo tijelo pripada meni. Tvoja će majka znati istinu kad vidi tijelo, ali će pristati na ovu predstavu, jer je neću ugrožavati budu li me smatrali mrtvim, a nitko od pobunjenika ili suprotstavljenih pretendenta na prijestolje neće se moći pozvati na moju potporu.

Merthin nije mogao vjerovati. Čitava Engleska smatrala je Eduarda II. mrtvim.

Prevarena je cijela Europa.

No što je s njim bilo nakon toga?

Neću ti reći kamo kanim poći, ali znaj da mi je namjera napustiti svoje kraljevstvo, Englesku, i nikad se ne vratiti. No svim se srcem nadam da ću te još vidjeti, sine moj, prije nego što umrem.

Zašto je Thomas zakopao to pismo, umjesto da ga izruči primatelju? Jer se bojao za vlastiti život, a u pismu je vidio moćno sredstvo zaštite. Nakon što se kraljica Izabela odala lažnoj priči o suprugovoj smrti, morala se riješiti onih malobrojnih pojedinaca koji su znali istinu. Merthin se sada prisjetio da je još bio vrlo mlad kada su grofa od Kenta osudili za izdaju i odrubili mu glavu, jer je tvrdio da je Eduard II. još živ.

Kraljica Izabela poslala je ljude da ubiju Thomasa, a oni su ga dostigli nadomak Kingsbridgeu. No Thomas ih se riješio, uz pomoć tada desetogodišnjeg Ralpa. Nakon toga Thomas je zacijelo zaprijetio da će razotkriti cijelu prijevaru - a za to je imao i dokaz, u obliku kraljeva pisma. Te večeri, dok je ležao u bolnici priorata Kingsbridge, Thomas je postigao pogodbu s kraljicom, ili, još vjerojatnije, s grofom Rolandom i njegovim sinovima kao njezinim predstavnicima. Obećao je da će čuvati tajnu, pod uvjetom da ga prihvate kao redovnika. U samostanu će se osjećati sigurno - a u slučaju da kraljica dođe u iskušenje da ne održi obećanje, on je rekao da je pismo na sigurnome i da će biti objavljeno u slučaju njegove smrti. Kraljica se zbog toga morala pobrinuti za njegovu sigurnost.

Stari prior Anthony znao je ponešto o tome, te je na samrti to prenio majki Ceciliji, koja je, pak, umirući, prenijela dio priče Caris. Ljudi mogu čuvati tajne desetljećima, razmišljao je Merthin, no kad se približe smrti, imaju dojam da nekome moraju priopćiti istinu. Caris je također vidjela dokument koji inkriminira i kojim je priorat

dobio Lynn Grange, pod uvjetom da prihvati Thomasa kao redovnika. Merthinu je sada bilo jasno zašto su Carisina naivna pitanja o tom dokumentu podigla toliku prašinu. Sir Gregory Longfellow nagovorio je Ralpa da provali u samostan i ukrade sve povelje, u nadi da će pronaći to pismo.

Je li vrijeme umanjilo razornu moć tog tankog komada kože? Izabela je poživjela dugo, ali je umrla prije tri godine. Šam je Eduard II. gotovo posve sigurno mrtav - da je živ, sada bi mu bilo sedamdeset sedam godina. Bi li se Eduard III. pribojavao otkrića o tome da mu je otac bio živ, dok ga je cijeli svijet smatrao mrtvim? Sada je odviše moćan kralj da bi ga to ozbiljnije ugrozilo, no suočio bi se s velikom sramotom i poniženjem. Sto da Merthin sada učini?

Još se dugo nije micao s travnatog dijela šume, okružen poljskim cvijećem. Na koncu je zamotao svitak, vratio ga u vrećicu, a zatim sve ponovno spremio u staru kožnu kesu.

Nju je ponovno stavio u zemlju i zatrpao je. Zatrpao je i onu prvu rupu koju je greškom iskopao. Izgladio je zemlju na oba mjesta. S okolnog grmlja otrgnuo je nešto lišća i porazbacao ga ispred staroga hrasta. Udaljio se za nekoliko koraka i promotrio svoje djelo. Bio je zadovoljan: mjesta na kojima je kopao na prvi se pogled više nisu vidjela.

Potom se leđima okrenuo čistini i uputio kući.

Poglavlje 90.

Potkraj kolovoza grof Ralph je obišao svoje posjede oko Shiringa, u društvu dugogodišnjeg pratitelja, sira Alana Fernhilla, te novootkrivenog sina, Sama.

Uživao je biti u društvu Sama, svog djeteta, a ipak odraslog muškarca. Dvojica drugih sinova, Gerry i Roley, još su bili premladi za takve stvari. Sam nije znao tko mu je pravi otac, no Ralph je tu tajnu nosio u sebi s velikim užitkom.

Ono što su vidjeli tijekom obilaska sve ih je užasnulo. Stotine Ralphovih kmetova ili su umrli ili su bili na samrti, a žito je i dalje raslo u poljima bez žetalaca. Dok su jahali iz sela u selo, Ralph je osjećao kako u njemu jačaju bijes i frustriranost. Zbog njegovih sarkastičnih opaski, njegovi su se pratitelji osjećali zastrašeno, a zbog te zlovolje i konj mu je postao nemiran.

U svakom selu, uz imanja kmetova, pojedini dijelovi zemlje čuvali su se isključivo za grofovu osobnu uporabu. Ta polja trebali su obrađivati njegovi zaposlenici i kmetovi koji su morali raditi za njega jedan dan u tjednu. Upravo su ta polja bila u najgorem stanju. Mnogi od ljudi koji su radili kod njega, u međuvremenu su umrli, kao i neki od kmetova koji su bili dužni raditi za nj.

Drugi su kmetovi uspjeli osigurati povoljniji zakupnički status, nakon posljednje epidemije kuge, pa više nisu bili dužni raditi za feudalnoga gospodara. Na koncu, sada je bilo nemoguće pronaći slobodne nadničare koji bi radili u poljima.

Došavši u Wigleigh, Ralph je zaobišao vlastelinsku kuću i došao do velike drvene suše iza nje, koja se u to doba godine već trebala puniti žitom pripravnim za odvoz u mlin - no sada je bila prazna, a u povišenome sjeniku bila se omacila jedna mačka.

“Kako ćemo doći do kruha?” zagrmí Ralph, obraćajući se Nathanu Glavaru.

“Bez ječma za pivo, što ćemo piti? Tako mi svega, nadam se samo da imaš nekakav plan.”

Nate ga zlovoljno pogleda. “Možemo jedino preraspodijeliti polja”, reče.

Ralpa je takva mrzovolja iznenadila. Nate se obično ulizivao i laskao. A onda se Nate bijesno zapiljio u mladog Sama, pa Ralph shvati zašto se Nateov odnos promijenio. Nate mrzi Sama jer je ubio Jonna, njegova sina. Umjesto da kazni Sama, Ralph ga je najprije pomilovao, a zatim ga još uzeo za štitonošu. Nije ni čudo što je Nate toliko ljutit.

Ralph reče: “U selu zacijelo ima još koji mladić koji bi mogao obrađivati poneko jutro.”

“Da, ali nisu voljni platiti naknadu”, reče Nate.

“Žele zemlju ni za što?”

“Tako je. Vide da imate previše zemlje, a premalo nadničara, pa znaju da su u povoljnijem položaju za pregovore.” Nate je ranije odmah nesmiljeno rješavao drske seljake, no činilo se da sad uživa u Ralphovoj dvojbi.

“Ponašaju se kao da čitava Engleska pripada njima, a ne plemstvu”, reče Ralph ljutito.

“To je sramotno, milorde”, reče Nate uljudnije, a na licu mu se pojavi prepreden izraz. “Na primjer, Wulfricov sin Davey želi se oženiti Amabel i preuzeti zemlju njezine majke. To bi bilo i logično: Annet se nikada nije uspijevala brinuti za svoje imanje.”

Sada se oglasio Sam. “Moji roditelji neće platiti naknadu - protive se tom braku.”

Nate reče: “Ali je Davey može platiti sam.”

Ralpa je to iznenadilo. “Kako?”

“Prodao je ono što je uzgojio u šumi.”

“Broć. Očito ga nismo dovoljno dobro izgazili. Koliko je dobio?”

“To nitko ne zna. Ali Gwenda je kupila mladu kravu muzaru, a Wulfric ima novi nož... a Amabel je u nedjelju došla u crkvu sa žutom maramom.”

A Nateu je ponuđen poveći novac kao mito, zaključi Ralph. “Nikako ne želim nagraditi Daveyjev neposluh”, reče. “Ali nemam druge mogućnosti. Neka preuzme tu zemlju.”

“Morat ćete mu dati posebno dopuštenje da se oženi protiv roditeljske volje.”

Davey je to bio zatražio od Ralpa, a Ralph je odbio molbu, no to je bilo prije nego što je kuga desetkovala sela. Nije mu se sviđala

mogućnost da se ponovno vraća tom pitanju. No bila je to niska cijena za ono što mu je trebalo. “Dat ću mu dopuštenje”, reče.

“U redu.”

“Ali idemo do njega. Želio bih mu osobno predočiti ponudu.”

Natea je to zateklo, ali se, dakako, nije usprotivio.

Ralph se zapravo htio ponovno vidjeti s Gwendom. Zbog nečega u vezi s njom, osjećao je kako mu presušuju usta i grlo. Posljednji susret s njom, u onoj lovačkoj kućici, nije mu donio trajnije zadovoljstvo. Tijekom tjedana koji su uslijedili, često je razmišljao o njoj. U posljednje vrijeme žene s kojima je inače odlazio u postelju, donosile su mu malo zadovoljstva: bile su to mlade prostitutke, pipničarke i sluškinje. Sve one pretvarale su se da ih njegovi pokušaji oduševljavaju, iako je on dobro znao da samo žele novac koji im kasnije daje. S

druge strane, Gwenda nije nimalo skrivala činjenicu da ga prezire i drhtala je od gađenja pri njegovu svakom dodiru. A njemu se upravo to, što je bilo najparadoksalnije, sviđalo, jer je bilo iskreno, pa tako i stvarno. Nakon onog susreta u lovačkoj kućici dao joj je kesu srebrnih penija, a ona ju je bacila natrag, toliko snažno da mu je ostavila trag na prsima.

“Danas su u Brookfieldu, prevrću požnjeveni ječam”, reče Nate. “Odvest ću vas onamo.”

Ralph i njegovi ljudi pošli su za Nateom iz sela, te se uz potok uputili rubom tog velikog polja. U Wigleighu je uvijek bilo vjetrovito, no tog dana ljetni je povjetarac bio blag i topao, poput Gwendinih grudi.

Dio parcela ovdje je bio požnjeven, no Ralph je na ostalima zdvojno promatrao prezrelu zob, ječam prepun korova, kao i jednu parcelu s raži koja je bila požnjevena, ali ne i povezana u snopove, pa je urod ležao razasut po tlu.

Godinu dana ranije mislio je da više nikada neće imati financijskih problema.

Iz posljednjeg rata u Francuskoj vratio se sa zatočenikom, markizom de Neuchatelom, te je dogovorio otkupninu u visini od pedeset tisuća funta. No markizova obitelj nije uspjela prikupiti toliki

novac. Nešto slično dogodilo se francuskome kralju Ivanu II., kojeg je kod Poitiersa zarobio princ od Walesa.

Kralj je ostao u Londonu pune četiri godine, službeno kao zatvorenik, iako je živio u raskoši Savoya, nove palače koju je podignuo vojvoda od Lancastera.

Kraljeva je otkupnina smanjena, ali ni tada nije isplaćena u cijelosti. Ralph je poslao Alana Fernhilla u

Neuchatel da ponovno dogovori uvjete otkupa, a Alan je smanjio cijenu na dvadeset tisuća, no obitelj nije isplatila ni taj iznos. Markiz je potom umro od kuge, pa je Ralph ponovno bio u dugovima i morao je zabrinuto razmišljati o žetvi.

Bližilo se podne. Seljaci su objedovali uz rub polja. Gwenda, Wulfric i Davey sjedili su na tlu pod nekim stablom i jeli hladnu svinjetinu s lukom. Svi su skočili na noge čim su im se približili jahači. Ralph je prišao Gwendinoj obitelji, a ostalim seljacima pokazao je neka se povuku dalje od njih.

Gwenda je imala na sebi široku zelenu haljinu koja je prikrivala njezine obline. Kosa joj je bila svezana straga, pa je licem još više podsjećala na štakora.

Ruke su joj bile prljave, a pod noktima su joj se vidjeli tragovi zemlje. No kad ju je pogledao, Ralph ju je u mislima vidio nagu, pripravnu, kako ga čeka s izrazom pomirenog gađenja prema onome što se on sprema učiniti. I to ga je uzбудilo.

Pogledao je njezina supruga. Wulfric ga je gledao postojano i mirno, ni prkosno, ni prestrašeno. U njegovoj žutosmeđoj bradi sada je bilo ponešto sijedih dlaka, ali brada mu i dalje nije rasla na mjestu onog ožiljka, traga Ralphova mača. "Wulfric, tvoj se sin želi oženiti Amabel i preuzeti Annetinu zemlju."

Odmah se javila Gwenda. Nikada nije naučila govoriti samo kad joj se netko obrati. "Ukrali ste mi jednog sina - sada ćete mi oduzeti i drugoga?" upita ogorčeno.

Ralph se nije obazirao. "Tko će platiti porez na nasljedstvo?"

Nate doda: "Iznosi trideset šilinga."

Wulfric reče: "Ja nemam trideset šilinga."

Davey staloženo reče: "Ja ću platiti."

Bit će da je jako dobro prošao s onim broćem, pomisli Ralph, kad samo tako spominje toliki novac. “Izvršno”, reče. “U tom slučaju...”

Davey ga je odmah prekinuo. “Ali pod kojim uvjetima mi to nudite?”

Ralph osjeti kako su mu se obrazi zažarili. “Kako to misliš?”

Ponovno se umiješao Nate. “Pod istim uvjetima pod kojima Annet sada ima tu zemlju, naravno.”

Davey reče: “U tom slučaju zahvaljujem grofu, ali neću prihvatiti njegovu ljubaznu ponudu.”

Ralph reče: “O čemu ti to, dovraga...?”

“Htio bih preuzeti zemlju, milorde, ali jedino kao slobodan zakupac, plaćati rentu u novcu, bez popratnih feudalnih obveza.”

Sir Alan prijetećim glasom reče: “Ti se to usuđuješ cjenkati s grofom od Shiringa, pseto drsko?”

Davey je bio u strahu, ali i prkosan. “Ne želim nikoga uvrijediti, milorde. Ali želim slobodno uzgajati ono što mogu prodati. Ne želim uzgajati ono što odredi Nate Glavar, bez obzira na tržišne cijene.”

Davey je od Gwende naslijedio tu crtu tvrdoglave odlučnosti, zaključivši Ralph, pa gnjevno reče: “Nate izražava moje želje! Ti misliš da znaš bolje od svog grofa?”

“Oprostite, milorde, ali vi ne obrađujete zemlju, niti idete na sajam.”

Alanova ruka već je poletjela na držak mača. Ralph je vidio kako je Wulfric načas pogledao srp, koji je ležao na zemlji, oštricu koja je blistala na sunčevu svjetlu. S Ralphove druge strane, konj mladog Sama nervozno se otimao, osjećajući jahačevu napetost. Dođe li do sukoba, hoće li se Sam boriti uz gospodara ili uz obitelj?

Ralph nije želio da dođe do sukoba. Htio je samo ubrati usjeve, a ubijanje seljaka to bi moglo samo otežati. Pokretom ruke obuzdao je Alana. “Eto kako kuga potkopava moral”, reče s gađenjem. “Dat ću ti što želiš, Davey, jer sam na to prisiljen.”

Davey s mukom proguta slinu i upita: “Napisano, milorde?”

“Tražiš i vlastovnicu?”

Davey kimne, odviše prestrašen da bilo što izusti.

“Sumnjaš u grofovju riječ?”

“Ne, gospodaru.”

“Zašto onda tražiš pisani dokument?”

“Kako bih u budućnosti izbjegao sumnje.”

To su svi navodili kao razlog kad bi tražili vlastovnicu. Bit je zapravo bila u tome da u slučaju postojanja pisanog dokumenta, feudalni gospodar ne bi mogao samo tako mijenjati uvjete. Bilo je to još jedno narušavanje višestoljetne tradicije. Ralph nije htio pristati na još jedan ustupak - no ni ovog puta nije imao alternative, ako je htio uspješno odraditi žetvu.

A onda se prisjetio načina na koji može iskoristiti situaciju da ostvari jednu drugu želju, pa se odmah razvedrio.

“U redu”, reče. “Dobit ćeš napisanu vlastovnicu. Ali ne želim da mi nadničari u vrijeme žetve napuštaju polja. Stoga sljedeći tjedan tvoja majka može doći po dokument u Earlscastle.”

Gwenda je do Earlscastlea pješačila po nesnosno vrućem danu. Znala je zašto je Ralph treba i od pomisli na to obuzimala ju je beznadna potištenost.

Dok je preko pokretnog mosta ulazila u dvorac, imala je dojam da joj se vrane podrugljivo smiju.

Sunce je nesmiljeno pržilo prostor oko dvorca, zaštićen od povjetarca debelim zidinama. Štitonoše su bili zabavljeni nekom igrom ispred staje. Sam je također bio među njima, odviše zaokupljen aktivnošću da je primijeti.

Bili su vezali mačku za neki stup, u razini očiju, tako da je mogla micati glavu i noge. Štitonoša je trebao ubiti mačku rukama vezanim na leđima. Gwenda je već vidjela tu igru. Štitonoša je traženi cilj mogao postići jedino tako da jednu životinju svom snagom udari glavom, no mačka se posve prirodno branila kandžama i zubima kojima je zahvaćala napadačevo lice. Natjecatelj, dječak od kojih šesnaest godina, stajao je u blizini stupa, pod budnim pogledom užasnite mačke. Dječak je iznenada trznuo glavu. Čelom je svom snagom pogodio mačku posred prsa, no životinja je zamahnula nogama s izvučenim kandžama. Štitonoša je vrisnuo od boli i poskočio unatrag, dok mu se s obraza slijevala krv, a njegovi kolege prasnuli su u gromoglasan smijeh. Razbješnjen, dječak je nasrnuo na stup i ponovno udario mačku čelom. Ovaj put izgrela ga je još

jače, ozlijedivši mu glavu, što je svima bilo još smješnije. Treći je put bio oprezniji. Došavši blizu, izveo je varku pokretom glave, pa je mačka zamahnula uprazno, a onda joj je zadao pomno naciljan udarac u glavu. Krv je šiknula iz mačkinih usta i nosnica i tako je ostala visjeti bez svijesti, iako je i dalje disala. Udario je još jednom, da je usmrti, a ostali su stali klicati i pljeskati.

Gwenda osjeti mučninu. Nije bila osobit ljubitelj mačaka - draži su joj bili psi - no bilo je neugodno gledati takvo mučenje bespomoćnog stvorenja.

Pretpostavljala je da mladići moraju to činiti kako bi se pripremili za sakaćenje i ubijanje ljudi u ratu. Ali moraju li vježbati baš na takav način?

Krenula je dalje, ne javivši se sinu. Sva oznojena, prešla je drugi most i stubama se uspela do ulaza u kulu. Nasreću, u glavnoj dvorani bilo je ugodno svježe.

Bilo joj je drago što je Sam nije vidio. Nadala se da će ga što dulje moći izbjegavati. Nije željela da pomisli kako nešto nije u redu. Nije bio osobito pronicljiv i osjetljiv, ali mogao bi primijetiti majčinu uznemirenost.

Maršalu dvora rekla je daje došla na poziv, a on joj obeća da će izvijestiti grofa. "Je li lady Philippa u dvorcu?" upita Gwenda s nadom. Možda bi Ralpa nekako obuzdala njezina nazočnost.

No ovaj je samo odmahnuo glavom. "U Monmouthu je, kod kćeri."

Gwenda sumorno kimne i spremi se na čekanje. Nije mogla prestati misliti na onaj susret s Ralphom u lovačkoj kućici. Kad je pogledala neukrašeni sivi zid ispred sebe, ugledala je njega kako pilji u nju dok se svlači, usana blago rastvorenih od silnog iščekivanja. Koliko god joj je prisnost spolnog čina bila radost s voljenim muškarcem, toliko joj je bila odvratna s muškarcem kojeg mrzi.

Kad ju je Ralph prvi put prisilio na seks, prije više od dvadeset godina, tijelo ju je iznevjerilo, pa je osjetila tjelesni užitak, iako joj se istovremeno sve psihički gadilo. Jednako je bilo i s Alwynom, onim odmetnikom u šumi. Ali do toga ipak nije došlo onaj put s Ralphom u lovačkoj kućici. Promjenu je pripisivala starenju.

Kao mlada djevojka, puna želje, prilikom fizičkog čina doživljavala je automatsku reakciju - nešto na što nije mogla utjecati, iako je zbog toga osjećala još dublji stid. Sada, u zreloj dobi, tijelo joj više nije bilo tako ranjivo, a refleksi više nisu bili toliko spremni. Može biti zahvalna barem na tome.

Stube na suprotnoj strani prostorije vodile su do grofove sobe. Muškarci su neprestano ulazili i izlazili: vitezovi, sluge, zakupci, upravitelji. Sat vremena kasnije maršal joj je rekao da se uspne u sobu.

Pribojavala se da će Ralph zahtijevati seks na licu mjesta, no unutra je s olakšanjem shvatila da je zauzet poslom. S njim su bili sir Alan i dvojica svećenika-pisara, koji su sjedili za jednim stolom s priborom za pisanje. Jedan od pisara uručio joj je maleni svitak od kože.

Nije ga ni pogledala. Nije znala čitati.

“Eto”, reče Ralph. “Tvoj je sin sada slobodan zakupac. Nisi li to oduvijek željela?”

Priželjkivala je slobodu za sebe, što je Ralph dobro znao. I nikad je nije ostvarila - no Ralph je bio u pravu: Davey se domogao slobode. A to je značilo da joj život ipak nije bio posve uzaludan. Njezini će unuci biti slobodni i neovisni, uzgajati usjeve po želji, plaćati rentu i zadržavati sve ostalo što zarade. Nikada neće upoznati bijedu, siromaštvo i glad koji su obilježili početke Gwendina života.

Je li to vrijedno svega što je proživjela? Nije znala odgovor na to pitanje.

Uzela je svitak i pošla prema vratima.

Alan je krenuo za njom i na izlazu joj se obratio prigušenim glasom. “Prenoći ovdje, u velikoj dvorani”, reče. U toj, glavnoj prostoriji spavala je većina stanara dvorca. “Sutra u dva poslijepodne pojavi se u lovačkoj kućici.”

Pokušala je izići bez odgovora.

Alan joj zapriječi put rukom. “Jasno?” upita.

“Da”, reče ona tiho. “Doći ću poslijepodne.”

Nakon toga ju je propustio.

* * *

Sa Samom je razgovarala tek kasno navečer. Štitonoše su cijelo popodne igrali razne nasilne igre. Bilo joj je drago što ima malo vremena i za sebe. Sjedila je u velikoj dvorani kojom je vladala tišina, zaokupljena mislima. Samu sebe pokušavala je uvjeriti u to da je spolno općenje s Ralphom ništa. Naposljetku, nije djevica. Udana je već dvadeset godina. Imala je na tisuće spolnih odnosa. Sve će završiti za samo koju minutu i neće na njoj ostaviti tragove. Obavit će to i sve zaboraviti.

Do sljedećeg puta.

To je bio najgori dio cijele priče. Tako bi je mogao dovijeka prisiljavati na seks.

Mogućnost da otkrije tajnu o Samovu pravom ocu, užasavat će je sve dok Wulfric bude živ.

Ralph će je se valjda ipak ubrzo zasititi i vratiti se mladim i čvrstim tijelima, koja pronalazi po gostionicama.

“Što je s tobom?”, upita je Sam u suton, kada su štitonoše došli na večeru.

“Ništa”, odgovori mu žurno. “Davey mi je kupio muzaru.”

Činilo se da je Sam pomalo zavidan. Uživa u životu, ali štitonoše ne dobivaju plaću. Nemaju osobite potrebe za novcem - osigurani su im i hrana i piće i smještaj i odjeća - no ipak, mladić uvijek voli imati pokoji peni u novčarki.

Razgovarali su o Daveyjevu predstojećem vjenčanju. “Ti i Annet zajedno ćete postati bake”, reče Sam. “Morat ćeš se nekako pomiriti s njom.”

“Ne budi glup”, obrecne se Gwenda. “Ne znaš što govoriš.”

Ralph i Alan izišli su iz grofove sobe kada se počela posluživati večera. Svi stanovnici i gosti okupili su se u glavnoj dvorani. Kuhari i njihovi pomoćnici donijeli su tri velike štuke pečene sa začinskim biljem. Gwenda je sjedila u blizini začelja stola, podalje od Ralpa, a on se na nju uopće nije obazirao.

Nakon večere ispružila se na slami, na podu kraj Sama. To što je legla kraj njega donijelo joj je određenu utjehu, jer se osjećala kao nekad, dok je još bio dijete. Sjećala se kako je osluškivala njegovo disanje, tiho i zadovoljno, u noćnoj tišini. Dok je tonula u san, razmišljala je o tome kako djeca odrastaju i pritom se opiru

roditeljskim očekivanjima. Prema njoj se otac ponio kao da je roba za trgovanje, no ona je gnjevno odbila takvu ulogu. Sada svaki od njezinih sinova kreće svojim životnim putem, a u oba slučaja ti se putovi razlikuju od njezinih želja i planova. Sam će postati vitez, dok će se Davey oženiti Annetinom kćeri.

Kad bismo znali kakvi će biti kasnije, razmišljala je, bismo li ih uopće toliko željeli imati?

Sanjala je da je došla u Ralphovu lovačku kućicu, ali da njega ondje nije bilo.

Na njegovu krevetu zatekla je samo mačku. Znala je da je mora ubiti, no ruke su joj bile vezane na leđima, pa ju je udarala čelom dok nije uginula.

Probudivši se, upitala se bi li u lovačkoj kućici mogla ubiti Ralpa.

Ubila je Alwyna, još u ono davno doba, tako što mu je njegov vlastiti nož zarila u grlo i gurnula ga toliko da mu je vršak na koncu izišao kroz oko. Ubila je i Sima Trgovca, držeći mu glavu pod vodom, dok se on migoljio i mlatarao rukama i nogama i tako ga držala sve dok mu se pluća, umjesto zrakom, nisu ispunila riječnom vodom, pa je umro. Dođe li Ralph sam u kućicu u šumi, možda bi ga i mogla ubiti, samo ako odabere idealan trenutak.

Ali neće biti sam. Grofovi nikada nikamo ne idu sami. Kao i ranije, s njim će biti Alan Fernhill. Za njega je bilo neobično da putuje samo s jednim pratiteljem.

Bilo je gotovo nevjerojatno da bi mogao doći sam.

Može li ubiti obojicu? Nitko drugi ne zna da će se naći s njim. Ubije li ga i jednostavno se vrati kući, u nju nitko neće čak ni posumnjati. Nitko ne zna njezine motive - oni su tajna i to je bit svega. Nitko bi mogao shvatiti da je u to vrijeme bila u blizini kućice u šumi, ali sve bi samo zanimalo je li tamo vidjela kakve sumnjive muškarce - nikome ne bi palo na pamet da je velikog i snažnog Ralpa mogla ubiti krhka sredovječna žena.

Ali može li ona to uopće izvesti? Koliko god razmišljala o tome, duboko u srcu znala je da je stvar beznadna. Suočiti će se s iskusnim nasilnicima. Ti su ljudi bili u ratu, više puta, tijekom dvadeset godina, a posljednji put pretprošle zime.

Imaju brze reflekse i smrtonosne reakcije. Mnogi su ih francuski vitezovi željeli ubiti, pa su poginuli u tim nastojanjima.

Možda bi mogla ubiti jednoga od njih, služeći se lukavstvom i iznenađenjem, ali ipak ne bi obojicu.

Morat će se podati Ralphu.

Sumorno raspoložena izišla je, te se umila i oprala ruke. Kada se vratila unutra, na stol su već počeli pristizati raženi kruh i slabo pivo za doručak. Sam je umakao u pivo ustajali kruh da ga smekša. "Ponovo imaš taj izraz lica", reče. "Što ti je?"

"Ništa", odgovori ona. Izvukavši nož, odrezala je komad kruha. "Očekuje me mnogo pješačenja."

"To te brine? Zapravo ne bi smjela ići sama. Većina žena ne voli nikamo ići bez pratnje."

"Ja sam otpornija od većine žena." Bilo joj je drago što se brine za nju. Njegov pravi otac, Ralph, ne bi nikada pokazao takvu pažnju. Wulfric je ipak koliko-toliko utjecao na tog mladića. No bilo joj je neugodno jer je pročitao izraz na njezinu licu i iz njega shvatio kako je raspoložena. "Ne moraš se brinuti za mene."

"Ja bih mogao poći s tobom", ponudi. "Uvjeren sam da bi mi grof dopustio. Danas mu ne treba nitko od štitonoša - ide nekamo s Alanom Fernhillom."

Samo joj je još to trebalo. Ne održi li riječ, Ralph će objaviti tajnu. Vrlo je lako mogla zamisliti užitak koji bi mu to donijelo. Ne bi mu trebao neki veći povod.

"Ne", reče odlučno. "Ostani ovdje. Nikad ne znaš kad će te grof pozvati."

"Neće me pozvati. Trebao bih poći s tobom."

"To ti izričito zabranjujem." Gwenda proguta velik komad kruha, a ostalo spremi u kesu. "Zlatan si što tako misliš na mene, ali doista nije potrebno."

Poljubila ga je u obraz. "Čuvaj se. Ne izlaži se nepotrebnim opasnostima. Želiš li učiniti nešto za mene, samo ostani živ."

Ustala je i krenula. Došavši do vrata, okrenula se. Zamišljeno ju je promatrao.

Dajući sve od sebe, uputila mu je, barem se tako nadala, bezbrižan osmijeh. A onda je izišla.

Na putu je Gwendu počela brinuti mogućnost da netko dozna za njezinu povezanost s Ralphom. Takve stvari na koncu se nekako ipak doznaju. S njim se našla jednom, sada ga se sprema posjetiti i drugi put, a pribojavala se da bi takvih prigoda moglo biti još. Koliko će vremena proteći prije nego netko opazi da napušta cestu i na određenome mjestu odlazi u šumu, te se upitati koji su tome razlozi? Što ako netko u pogrešnom trenutku nabasa na lovačku kućicu?

Koliko će ljudi primijetiti da Ralph odlazi s Alanom, kad god se Gwenda iz Earlscastlea vraća u Wingleigh?

Nešto prije podneva svratila je u neku gostionicu i naručila malo piva i sira.

Putnici su s takvih mjesta obično odlazili u skupinama, radi sigurnosti, no ona je dobro pazila da se još zadrži, kako bi i na putu bila sama. Došavši do mjesta na kojem je trebala skrenuti u šumu, pogledala je i ispred i iza sebe, da se uvjeri da je nitko ne gleda. Na trenutak joj se učinilo da je vidjela neko kretanje među drvećem, četiristo-petsto metara iza sebe, te se zagledala u nejasnu daljinu, pokušavajući jasnije razabrati što je to vidjela. No nije bilo nikoga. Samo ju je hvatala nervoza.

Dok je gazila kroz nisko ljetno raslinje, ponovno je razmišljala o tome kako bi mogla ubiti Ralpa. Dogodi li se da nekom sretnom slučajnošću Alan nije ondje, hoće li joj se ukazati kakva prilika? No Alan je bio jedina osoba na svijetu koja je znala da će se ona ondje naći s Ralphom. Pronađu li Ralpa ubijenog, Alan će znati tko je to učinio. Morala bi ubiti i njega. A to joj se činilo nemogućim.

Ispred kućice je ugledala dva konja. Ralph i Alan bili su unutra i sjedili za malenim stolom, uz ostatke jela: pola hljeba, kost od šunke, kora od sira i ploška s vinom. Gwenda uđe i zatvori vrata.

“Evo je, kao što je i obećala”, reče Alan zadovoljno. Bilo je očito da je imao zadaću dovesti je na susret, pa je s olakšanjem shvatio da je bila poslušna.

“Savršeno za desert”, reče. “Poput grožđice, smežurana, ali slatka.”

Gwenda se obrati Ralphu: “Zašto ga ne izbaciš odavde?”

Alan ustane. “Uvijek spremna na drskost”, reče. “Baš nikada nećeš ništa shvatiti?” Ali ipak je izišao, otišao u kuhinju i zalupio

vrata za sobom.

Ralph joj se nasmiješi. "Dođi ovamo", reče. Poslušno mu je prišla. "Ako želiš, reći ću Alanu da ne smije biti toliko nepristojan."

"Molim te, nemoj!" reče ona užasnuto. "Počne li prema meni biti ljubazan, ljudi će se početi pitati zašto je takav."

"Kako želiš." Uhvatio ju je za ruku i pokušao privući. "Sjedni mi u krilo."

"Ne možemo se jednostavno poševiti i to obaviti?"

On se nasmije. "To mi se kod tebe najviše sviđa - to što si iskrena." Ustao je, uhvatio je za ramena i pogledao u oči. Potom je pognuo glavu i poljubio je.

To je učinio prvi put. Dotada su dvaput općili bez ijednog poljupca. Gwendi je to sad bilo odvratno. Imala je dojam da je njegove usne oskvrnjuju više nego njegov ud u tijelu. On otvori usta, a ona osjeti aromu sira. S gađenjem se odmaknula. "Ne", reče.

"Sjeti se samo bez čega sve možeš ostati."

"Molim te, ne čini to."

Njega je počeo obuzimati bijes. "Imat ću te!" poviče. "Svuci haljinu."

"Molim te, pusti me", reče ona. On nešto zausti, no ona ga je nadjačala glasom.

Zidovi su bili tanki i ona je znala da Alan u kuhinji čuje kako preklinje, no bilo joj je svejedno. "Preklinjem te da me ne prisiljavaš!"

"Baš me briga što govoriš!" poviče on. "Idi na krevet!"

"Molim te, ne tjeraj me na to!"

U tom trenutku rastvorila su se ulazna vrata.

I Gwenda i Ralph preneraženo su se okrenuli.

Na vratima je stajao Sam.

Gwenda poviče: "O, Bože, ne!"

Njih troje još su djelić sekunde stajali posve nepomično, a u tom trenutku Gwenda je odjednom shvatila što se dogodilo. Sam se brinuo zbog nje, te ju je - ne poslušavši je - slijedio od Earlscastlea, izvan njezina vidokruga, ali nikada daleko od nje. Vidio je kad je skrenula s ceste i uputila se u šumu - ona je načas primijetila neki pokret kad se osvrnula, ali je to zanemarila. Pronašao je lovačku kućicu i došao onamo tek minutu-dvije nakon nje. Bit će da je stajao

vani i čuo povike. Zacijelo mu je postalo očito da Ralph prisiljava Gwendu da mu se poda protiv volje - iako je Gwenda, prisjetivši se u hipu svega što su izgovorili, shvatila da nisu spomenuli stvarni razlog zbog kojeg se mora podati. Tajna nije otkrivena - zasada.

Sam isuče mač.

Ralph skoči na noge. U trenutku kad je Sam nasrnuo na njega, Ralph je uspio izvući svoj mač. Sam zamahne prema Ralphovoj glavi, no Ralph uspije podići mač upravo na vrijeme da njime odbije taj udarac.

Gwendin sin pokušava ubiti vlastitog oca.

Sam se našao u užasnoj opasnosti. Tek na pragu zrelije dobi, našao se prsa o prsa s prekaljenim vojnikom.

Ralph poviče: "Alane!"

Gwenda tek tada shvati da se Sam bori protiv dvojice, a ne samo jednog veterana.

Pojurila je na suprotnu stranu sobe. Kada su se otvorila kuhinjska vrata, stala je na suprotnu stranu okvira i priljubila se uza zid, istodobno vadeći dugački bodež.

Vrata su se širom rastvorila i Alan je ušao.

Ugledao je dvojicu mačevalaca, ali nije vidio Gwendu. Na trenutak je zastao, pokušavajući shvatiti što se točno događa. Samov je mač ponovno sijevnuo, ovaj put prema Ralphovu vratu. Ralph je opet odbio udarac svojim mačem.

Alan je odmah shvatio da se njegov gospodar našao na udaru žestokog napada. Ruka mu je poletjela prema dršku mača, te je zakoračio naprijed. U tom trenutku Gwenda ga je svom snagom ubola u leđa.

Dugački bodež zarila je u tijelo i povukla ga prema gore, koliko je mogla snažnije, gurajući ga snagom stečenom na poljima, parajući mišiće na Alanovim leđima, prolazeći kroz bubrege i želudac, pa zatim pluća, u nadi da će tako doći i do srca. Nož je bio dugačak dvadeset pet centimetara, šiljast i oštar, te je samo prodirao kroz organe. Ali to ga nije odmah usmrtilo.

Kriknuo je od boli, a zatim iznenada utihnuo. Teturajući, okrenuo se i ščepao je, privlačeći je hrvačkim zahvatom. Ponovno je zarila nož u njega, ovaj put u područje trbuha, na isti ga način podižući

kroz vitalne organe. Krv mu je navalila na usta. Tijelo mu se tada beživotno opustilo, a ruke pale uz bokove. Još nekoliko trenutaka u krajnjoj je nevjerici gledao tu nedostojnu ženicu koja mu je okončala život. Oči su mu se potom zatvorile i stropoštao se na pod.

Gwenda pogleda onu dvojicu.

Sam je udario, a Ralph odbio udarac. Ralph je uzmaknuo, a Sam krenuo za njim. Sam je opet udario, Ralph ponovno odbio. Ralph se žestoko branio, ali nije napadao.

Ralph nije htio ubiti sina.

Sam, koji nije znao da mu je protivnik otac, nije imao takvih obzira, pa je samo nasrtao, svom snagom zamahujući mačem.

Gwenda je znala da takvo stanje ne može potrajati. Jedan od njih ozlijedit će drugoga, a onda će se početi boriti do smrti. Držeći krvavi nož u pripravnosti, očajnički je tražila prigodu da se umiješa, te da Ralpa ubode onako kako je ubola Alana.

“Čekaj”, reče Ralph i podigne lijevu ruku. No Sam je bio bijesan pa je opet udario. Ralph ponovno odbije udarac i poviče: “Čekaj!” Bio je zadihan od napora, ali je uspio izustiti nekoliko riječi. “Postoji nešto što ne znaš.”

“Znam sve što trebam znati!” poviče Sam. Gwenda je u glasu odraslog i snažnog muškarca začula prizvuk dječачke histerije. On ponovno nasrne na Ralpa.

“Ne znaš!” poviče Ralph.

Gwenda je dobro znala što mu Ralph želi dati do znanja. Reći će: Ja sam ti otac.

A to se ne smije dogoditi.

“Poslušaj me!” reče Ralph. Sam je ovaj put ipak reagirao. Povukao se za korak, iako pritom nije spustio mač.

Ralph je hvatao zrak, pripremajući se izgovoriti važne riječi. U trenutku kad je zastao, Gwenda nasrne na njega.

Naglo se okrenuo prema njoj, a istodobno mačem zamahnuo udesno, u vodoravnome luku. Mačem je pogodio njezin bodež i izbio joj ga iz ruke. Tako je ostala posve nezaštićena. Znala je da će, zahvati li je povratnim udarcem mača, na mjestu umrijeti.

No sada je, prvi put otkako je Sam isukao mač, Ralph imao otvoren gard, tako da mu je prednja strana tijela bila nezaštićena.

Sam zakorači prema njemu i zarije mač u Ralphova prsa.

Šiljasti vršak mača prošao je kroz Ralphovu laganu ljetnu tuniku i ušao mu u tijelo, lijevo od prsne kosti. Bit će da je kliznuo između dvaju rebara, jer je oštrica utonula još dublje. Sam usklikne, krvoločno i slavodobitno, pa gurne mač još dublje. Ralph od udara zatetura unatrag. Ramenima je udario zid iza sebe, no Sam je i dalje nasrtao, gurajući mač svom snagom. Činilo se da je mač posve probio Ralphov prsni koš. U trenutku kada je vršak izišao iz njegovih leđa i zario se u drveni zid začuo se neobično tup udarac.

Ralph se zagleda u Samovo lice. Gwenda je točno znala što misli. Bilo mu je jasno da je smrtno ranjen. I u posljednjih nekoliko trenutaka života bio je svjestan činjenice da ga je ubio vlastiti sin.

Sam ispusti mač, no oružje nije palo. Bilo se žarilo u zid, tako da je Ralph ostao jezovito naboden. Sam užasnuto ustukne.

Ralph još nije bio mrtav. Ruke su mu se slabašno podizale u nastojanju da uhvati držak mača i izvuče ga iz vlastitih prsa, no više nije uspijevaio uskladiti pokrete. Gwenda u sablasnome bljesku svijesti shvati da pomalo nalikuje na onu mačku koju su štitonoše bili vezali za stup.

Sagnula se i munjevito podigla nož s poda.

A onda se, posve nevjerojatno, oglasio Ralph.

“Sam”, reče. “Ja sam...” U tom trenutku iz usta mu je iznenada šiknula krv, prekinuvši njegove riječi.

Mlaz se povukao jednako naglo kao što je i navalio na usta, pa Ralph ponovno zausti: “Ja sam...”

Ovaj put prekinula ga je Gwenda. Skočila je prema njemu i zarila mu nož u usta. On se stao gušiti uz sablasne zvukove. Oštrica mu je prodrla u grlo.

Ona ispusti nož i ustukne.

Užasnuto je piljila u djelo svojih ruku. Muškarac koji ju je toliko dugo kinjio, bio je praktički pribijen na zid, gotovo razapet, s mačem u prsima i nožem u ustima. Od njega nije dopirao nikakav zvuk, no oči su pokazivale da je još živ, jer je pogledavao čas Gwendu, čas Sama, obuzet smrtnom boli, užasom i beznađem.

Stajali su nepomično, piljili u njega i nijemo čekali.

Na koncu je zatvorio oči.

Poglavlje 91.

Kuga se počela povlačiti u rujnu. Carisina se bolnica malo-pomalo ispraznila: pacijenti su umirali, ali ih nisu zamjenjivali novi bolesnici. Redovnice su čistile i ribale ispražnjene sobe, paleći na ognjištima drvo borovice koje je ispunjavalo bolnicu prodornim jesenskim miomirisom. Početkom listopada posljednja je žrtva pokopana na bolničkome groblju. Zagasitocrveno sunce dizalo se nad katedralom u Kingsbridgeu kada su četiri snažne mlade redovnice spustile u grob tijelo u pokrovu. Pripadalo je onom pogrbljenom tkalcu iz Outhenbyja, no dok je stajala zagledana u jamu, Caris je u hladnoj zemlji vidjela dugogodišnjeg neprijatelja, kugu. Ispod glasa upitala je: "Jesi li doista mrtva ili ćeš se vratiti?"

Kad su se redovnice nakon pokopa vratile u bolnicu, ondje više nije bilo posla.

Caris se umila, počešljala i navukla novu haljinu, koju je čuvala za taj dan. Bila je izrađena od jarkocrvenog grimiza iz Kingsbridgea. Potom je prvi put u pola godine napustila bolnicu.

Odmah se uputila u Merthinov vrt.

Stabla njegovih krušaka bacala su dugačke sjene obasjana jutarnjim suncem.

Lišće je postajalo krhko i crvenkasto, a na granama se vidjelo još nešto zaostalih plodova, oblih i smeđih. Vrtlar Arn ondje je sjekikom cijepao drva. Ugledavši Caris, prvo se iznenadio i prestrašio, a onda je shvatio što zapravo znači to što je vidi, pa mu se lice razvuklo u osmijeh. Odložio je sjekiru i potrčao u kuću.

Em je u kuhinji, na vatri koja je veselo pucketala, kuhala zobenu kašu.

Pogledala je Caris kao da se pred njom ukazalo biće s nebesa. To ju je toliko dirnulo da joj je poljubila ruke.

Caris se stubama uspela do Merthinove sobe.

Stajao je kraj prozora, u potkošulji, promatrajući rijeku koja je protjecala ispred kuće. Okrenuo se prema njoj i srce mu je poskočilo čim je ugledao toliko poznato, nepravilno lice, pogled ispunjen budnom inteligencijom i usne na kojima titra odraz pronicljivog duha. Njegove zlatnosmede oči gledale su je s ljubavlju, a usne su se

raširile i oblikovale srdačan osmijeh. Ničim nije pokazao da se iznenadio: zacijelo je primijetio da u bolnicu pristiže sve manje pacijenata te je po svoj prilici i očekivao da bi se svakog dana mogla pojaviti. Izgledao je poput čovjeka kojem su se ispunile nade.

Stala je uz njega kraj prozora. On joj je obgrlio ramena, a ona njemu struk. U crvenoj bradi ima još malo više sjedina, pomisli ona, a ona aureola oko glave kao da se još malo povukla unatrag, ako sve to nije tek zamislila.

Još nekoliko trenutaka oboje su stajali zagledani u rijeku. Pod sivkastim svjetlom jutra voda je bojom podsjećala na željezo. Površina se neprestano mijenjala, promičući u nizovima nepravilnih ploha koje su bile čas svijetle poput zrcala, čak posve crne, uvijek drukčije i uvijek iste.

“Gotovo je”, reče Caris.

Nakon toga su se poljubili.

Merthin je objavio da će se organizirati poseban Jesenski sajam kojim će grad proslaviti ponovno otvaranje prema svijetu. Održan je posljednjeg tjedna u listopadu. Sezona trgovanja vunom bila je završila, no runo ionako nije bilo glavna roba koja se prodavala u Kingsbridgeu, tako da su tisuće ljudi došle kupiti grimizno sukno po kojem je grad sada bio na glasu.

Na banketu kojim je u subotu navečer otvoren sajam, ceh je odao počast Caris. Iako nije posve izbjegao kugu, Kingsbridge je pretrpio daleko blaže posljedice od većine drugih gradova i većina je ljudi smatrala da duguje život upravo njezinim mjerama opreza. Svi su je smatrali pravom junakinjom. Članovi ceha ustrajno su zahtijevali da nekako obilježe njezino postignuće, a Madge Tkalčeva osmislila je posve nov obred, u sklopu kojeg joj je uručen zlatni ključ, simbol gradskih vrata. Merthin je osjećao beskonačan ponos.

Sutradan, u nedjelju, Merthin i Caris uputili su se u katedralu. Redovnici su i dalje bili u Sv. Ivanu u Šumi, pa je misu predvodio velečasni Michael iz gradske župne crkve Sv. Petra. Na misi se pojavila i lady Philippa, grofica od Shiringa.

Merthin ju je posljednji put vidio na Ralphovu pogrebu. Za njegova brata, njezina supruga, nije proliveno mnogo suza. Grofa bi inače pokopali u katedrali u Kingsbridgeu, no budući da je grad u to

vrijeme bio zatvoren, Ralphovo je posljednje počivalište bilo u Shiringu.

Njegova smrt i dalje je bila nerješiva zagonetka. Tijelo su mu pronašli u nekakvoj lovačkoj kućici, s mačem u prsima. Alan Fernhill ležao je u blizini, na podu, također mrtav od zadobivenih ubodnih rana. Činilo se da su njih dvojica bili zajedno objedovali, jer su se na stolu i dalje nalazili ostaci jela. Tragovi sukoba bili su očiti, no nije bilo jasno jesu li Ralph i Alan kobne rane zadali jedan drugome ili je u svemu sudjelovao i netko drugi. Nije bilo tragova krađe: novac je pronađen i kod jednoga i kod drugoga, skupocjeno oružje ležalo je uz njih, a dva vrijedna konja pasla su travu na čistini ispred kuće. Upravo zbog toga mrtvozornički istražitelj iz Shiringa bio je sklon teoriji prema kojoj su ubili jedan drugoga.

S druge strane gledano, to i nije bio osobito velik misterij. Ralph je bio nasilna osoba i nije bilo nimalo neobično što ga je snašla nasilna smrt. Tko se mača laća, od mača će i poginuti, rekao je Isus, iako svećenici za vladavine Eduarda III. nisu prečesto navodili te riječi. Ako je nešto i bilo neobično i iznimno, to je onda bila činjenica da je Ralph preživio tolike vojne pohode, tolike krvave bitke i tolike juriše francuske konjice, da bi na koncu umro zbog nekakve prepirke, na nekoliko kilometara od doma.

Merthin je iznenadio samog sebe zaplakavši na pogrebu. Upitao se zbog čega je točno tužan. Njegov je brat bio izopačen čovjek koji je izazvao mnogo boli i jada, tako da je njegova smrt bila pravi blagoslov. Merthin s njim nije bio blizak još otkako je ubio Tilly. Što onda točno treba oplakivati? Merthin je na koncu zaključio da žali za onim u što se Ralph mogao prometnuti - za čovjekom koji se ne prepušta nasilnoj prirodi nego je obuzdava, čovjekom čija je agresivnost usmjerena, ne prema stjecanju osobne slave, nego u skladu s osjećajem za pravdu. Možda je nekoć i postojala stvarna mogućnost da Ralph postane takva osoba. Dok su se njih dvojica zajedno igrali, kao petogodišnjak i šestogodišnjak, puštajući drvene brodiće po površini blatnjave lokve, Ralph nije bio ni okrutan, ni osvetoljubiv. Zbog toga je Merthin plakao.

Na pogreb su došli i Philippini dječaci, a uz nju su bili i danas. Stariji, Gerry, bio je Ralphov sin iz braka s Tilly. Mlađi, Roley, bio je,

kako su svi smatrali, Ralphov sin iz braka s Philippom, iako je zapravo bio Merthinovo dijete. Nasreću, Roley nije bio niski i živahni crvenokosi mladić poput Merthina. Bit će visok i dostojanstven, poput majke.

Roley je u rukama imao maleni predmet izrezbaren od drva, koji je svečano uručio Merthinu. Bio je to maleni konj, izrađen dosta dobro za jednog desetogodišnjaka, uvidio je odmah Merthin. Većina djece prikazala bi životinju kako čvrsto stoji na sve četiri noge, no Roleyev se konj kretao: noge su stajale u različitim položajima, a griva vijorila na vjetru. Dječak je od biološkog oca naslijedio sposobnost trodimenzionalnog zamišljanja složenih predmeta i pojava. Merthin posve neočekivano osjeti kako mu se steže grlo. Sagnuo se i poljubio Roleya u čelo.

Zahvalno se nasmiješio Philippi. Zaključio je kako ga je upravo ona potaknula da mu daruje konja, znajući koliko će mu to značiti. Načas je pogledao Caris i shvatio da i ona uviđa značenje te geste - iako nitko nije ništa rekao.

Velikom crkvom vladala je radosna atmosfera. Velečasni Michael nije bio osobito karizmatičan propovjednik, te je promumljao veći dio mise. No redovnice su pjevale ljepše nego ikada, a optimistične sunčeve zrake prodirale su kroz raskošne tamne boje prozorskih vitraja.

Kasnije su po svježem jesenskom zraku obišli sajam. Caris je držala Merthina ispod ruke, dok je Philippa hodala s njegove druge strane. Dvojica dječaka otrčala su ispred njih, dok su ih Philippin tjelohranitelj i jedna dvorska dama slijedili. Merthin je tijekom obilaska sajma uočio da posao ide dobro. Obrtnici i trgovci iz Kingsbridgea već su počeli obnavljati bogatstvo. Grad će se od ove epidemije oporaviti brže nego od prethodne.

Ugledniji članovi ceha obilazili su prodavače i provjeravali utege i mjere.

Postojali su standardi za težinu vreće vune, za širinu komada tkanine, za veličinu bušela¹¹ i tako dalje, tako da su kupci točno znali što kupuju. Merthin je poticao članove ceha da te provjere izvode teatralno, kako bi kupci vidjeli kako grad strogo kontrolira svoje

obrtnike. Dakako, kad bi doista posumnjali da netko vara, provjeru bi obavili diskretno, a zatim ga se, ako bi bio kriv, riješili daleko od očiju javnosti.

Philippini sinovi uzbuđeno su trčali od štanda do štanda. Zagledan u Roleya, Merthin se u jednom trenutku obrati Philippi: “Sad kad Ralpa više nema, ima li još razloga da Roley ne dozna istinu?”

Ona ga zamišljeno pogleda. “Voljela bih mu reći... ali bi li to bilo radi njega ili radi nas? Deset godina smatra da mu je Ralph otac. Prije dva mjeseca plakao je uz Ralphov grob. Doživio bi užasan šok kad bismo mu sada rekli da mu je pravi otac netko drugi.”

Razgovarali su tiho, no Caris ih je čula. “Slažem se s Philippom. Moraš misliti na dijete, a ne na sebe”, reče.

Merthin je uvidio da su u pravu. Bilo je to za njega tek zrno tuge u tom sretnom danu.

“Postoji još jedan razlog”, reče Philippa. “Prošli tjedan posjetio me Gregory Longfellow. Kralj želi proglasiti Gerryja grofom od Shiringa.”

“Kao trinaestogodišnjaka?” upita Merthin.

“Grofovka je titula uvijek nasljedna, nakon što se jednom dodijeli, iako to nije slučaj i s barunima. Bilo kako bilo, ja bih sljedeće tri godine vodila grofoviju.”

“Kao što si to činila cijelo vrijeme dok je Ralph ratovao protiv Francuza. Veliko je olakšanje što kralj ne traži da se ponovno udaš.”

Ona načini grimasu. “Prestara sam.”

“Roley će, znači, biti drugi potencijalni nasljednik titule - pod uvjetom da sačuvamo tajnu.” Dogodi li se nešto Gerryju, razmišljao je Merthin, moj sin postat će grof od Shiringa. Ma zamisli samo!

“Roley bi bio dobar vladar”, reče Philippa. “Inteligentan je i prilično tvrdoglav, ali nije okrutan kao Ralph.”

Ralphova zloća vidjela se još u ranoj mladosti: kao desetogodišnjak, u dobi u kojoj je sada bio Roley, ubio je Gwendina psa. “Ali Roley će možda biti skloniji drugim stvarima.” Ponovno je pogledao drvenog konja.

Philippa se nasmiješi. Nije se često smiješila, ali kad bi se pojavio na njezinu licu, osmijeh je bio blistav. Još je uvijek lijepa,

pomisli on. Ona reče: “Opusti se i ponosi se njime.”

Merthin se prisjetio koliko se njegov otac ponosio kad je Ralph postao grof.

No on je znao da nikada ne bi mogao imati identične osjećaje. Ponosit će se Roleyem, čime god se bavio, pod uvjetom da to radi dobro. Dječak se možda poželi baviti klesarstvom i počne klesati svece i anđele. Ili će se možda baviti nečim posve drugim, nečim što njegovi roditelji nisu ni slutili.

Merthin je pozvao na objed Philippu i dječake, pa su svi napustili priorat.

Prešli su most, krećući se u smjeru suprotnom od smjera rijeke pretrpanih kola kojima je odredište bio sajam. Zajedno su prešli Otok gubavaca i kroz voćnjak došli do kuće.

U kuhinji su zatekli Lollu.

Briznula je u plač čim je ugledala oca. On ju je zagrlio, a ona mu je jecala na ramenu. Gdje god da je bila, bit će da se odviknula od pranja, jer je zaudarala poput svinjca, no on je bio odviše sretan da mu to zasmeta.

Još neko vrijeme iz nje nisu uspijevali izvući ništa suvislo. Kad je na koncu progovorila, rekla je: “Svi su poumirali!” A zatim je ponovno briznula u plač. Nešto kasnije ipak se smirila, pa je počela suvislije govoriti: “Svi su umrli”, ponovi, susprežući jecaje. “Jake i Boyo, Netty i Hal, Joanie i Blijedi i Njuškalo, jedan po jedan. Što god sam radila, ništa nije pomagalo!”

Merthin je tako uspio doznati da su živjeli u šumi: skupina mladića i djevojaka koji se pretvaraju da su nimfe i pastiri. Pojedini su iz nje izlazile malo-pomalo.

Mladići bi tu i tamo ubili jelena, a ponekad bi i nekamo otišli na čitav dan, pa bi se vratili s bačvom vina i nešto kruha. Lolla je tvrdila da su kupovali hranu, no Merthin je zaključio da su pljačkali putnike. Lolla je nekako zamišljala da tako mogu živjeti zauvijek: nije razmišljala o tome da bi se situacija dolaskom zime mogla promijeniti. No idilu je na koncu prekinula bolest, a ne vrijeme. “Užasno sam se bojala”, reče Lolla. “Željela sam doći do Caris.”

Gerry i Roley razjapljenih su usta upijali svaku njezinu riječ. Sestrična Lolla bila im je idol. Iako se kući vratila u suzama,

zahvaljujući priči o pustolovini, samo im je još više porasla u očima.

“Nikad više ne želim se osjećati tako nemoćno”, reče Lolla. “Tako beskorisno dok su prijatelji oko mene bolesni i umiru.”

“To mi je razumljivo”, reče Caris. “Tako sam se ja osjećala kad mi je umrla majka.”

“Hoćeš li me naučiti liječiti ljude?” upita je Lolla. “Doista im želim pomagati, kao ti, a ne samo pjevati crkvene pjesme i pokazivati slike anđela. Želim razumjeti sve o kostima i krvi, i ljekovitom bilju i stvarima od kojih ljudi ozdrave. Želim biti u stanju nešto poduzeti kad se netko razboli.” “Naravno da ću te učiti, ako to želiš”, reče Caris. “Bit će mi drago.”

Merthin nije mogao vjerovati. Lolla je već nekoliko godina bila zlovoljna i buntovna, a dio tog odbacivanja autoriteta bila je i teorija prema kojoj joj Caris, njezina pomajka, zapravo nije roditelj, te je ne treba poštovati. Bio je oduševljen takvim obratom. Gotovo da je bio vrijedan proživljene brige i muka.

Trenutak kasnije u kuhinju je ušla redovnica. “Mala Annie Jones ima napadaj, a ne znamo zašto”, reče, obraćajući se Caris. “Možete li doći?” “Svakako”, reče Caris. Lolla upita: “Mogu li poći s tobom?”

“Ne”, odgovori Caris. “Ovo ti je prva lekcija: moraš biti uredna i čista. A sada se idi oprati. Sutra možeš poći sa mnom.”

Kad je već bila na odlasku, u kuću je ušla Madge Tkalčeva. “Znate za novosti?”

upita smrknuta lica. “Philemon se vratio.”

* * *

Te su se nedjelje Davey i Amabel vjenčali u malenoj crkvi u Wigleighu.

Lady Philippa dopustila je da se svadbena svečanost održi u vlastelinskoj kući. Wulfric je zaklao svinju i cijelu je ispekao na ražnju u dvorištu. Davey je kupio slatki ribiz, a Annet ga je dodala pecivima koja je ispekla. Nije bilo piva - najveći dio uroda ječma propao je na poljima, jer nije bilo dovoljno žetelaca, no Philippa je Sama poslala kući s darom - bačvom jabukovače.

Gwenda je i dalje, svakodnevno, razmišljala o prizoru u onoj lovačkoj kućici.

Usred noći zagledala bi se u tamu i ugledala Ralpa s nožem u ustima i drškom koji mu viri između smeđih zuba, te sa Samovim mačem kojim je prikovan za zid.

Nakon što su ona i Sam uzeli oružje, sumornih lica izvukli mač i bodež iz Ralpa, pa je tijelo tako palo na pod, sve je izgledalo kao da su se njih dvojica međusobno poubijali. Gwenda je njihovo čisto oružje umrljala krvlju i ostavila ih gdje su i ležali. Vani je odvezala konje, tako da prežive još koji dan, bude li potrebno, dok ih netko ne pronađe. Potom su ona i Sam napustili lovačku kućicu.

Mrtvozornik iz Shiringa pretpostavio je da su ubojice možda odmetnici, no na koncu je došao do zaključka koji je Gwenda i očekivala. Nitko nije posumnjao ni u nju, ni u Sama. Nekažnjeno su se izvukli nakon počinjenih ubojstava.

Samu je ispričala pročišćenu verziju onoga što se dogodilo između nje i Ralpa. Pretvarala se da ju je tada prvi put pokušao prisiliti, govoreći kako joj je jednostavno prijetio smrću u slučaju da ne pristane. Sam je bio zaprepašten činjenicom da je ubio jednoga grofa, no nije ni najmanje sumnjao da je njegov postupak bio opravdan. Gwenda je tada shvatila da ima idealan vojnički temperament: zbog ubijanja ga nikada neće peći savjest.

Kao ni nju, iako se često s odvratnošću prisjećala tog prizora. Ubila je Alana Fernhilla i dokrajčila Ralpa, ali zbog svega nije ni najmanje žalila. Svijet je bez njih dvojice svakako bolji. Ralph je umro u mukama, znajući da mu je vlastiti sin zario mač u srce, a upravo je to i zaslužio. S vremenom, bila je uvjeren, taj će joj se prizor prestati noću ukazivati.

Istisnuvši to sjećanje iz misli, pogledala je uokolo, promatrajući raspojasane suseljene.

Svinjetine više nije bilo, a muškarci su cijedili ostatke jabukovače. Aaron Appletree izvukao je gajde. Selo nije imalo bubnjara još od smrti Annetina oca, Perkina. Gwenda se upita hoće li sada Davey preuzeti tu dužnost.

Wulfric je htio zaplesati, što je bio slučaj kad god bi bio pun alkohola. Gwenda je s njim plesala uz prvu pjesmu, smijući se dok je pokušavala pratiti njegovo nesputano poskakivanje. U jednom ju je trenutku podignuo, zamahnuo njome zrakom, pa je naglo privukao

na svoje tijelo, svom snagom, i spustio, da bi divovskim koracima s njom odmah krenuo dalje, u krug. Nije uopće imao osjećaj za ritam, no već je i ta njegova gorljivost bila zarazna. Ona je nešto kasnije rekla da je iscrpljena, pa je on zaplesao sa snahom, Amabel.

Potom je, dakako, zaplesao s Annet.

Oko mu je zapelo za nju čim je melodija završila, pa se odvojio od Amabel.

Annet je sjedila na klupi na jednoj strani glavne prostorije u vlastelinskoj kući.

Bila je u djevojački kratkoj zelenoj haljini koja joj je otkrivala skladne i privlačne gležnjeve. Haljina nije bila nova, ali je na prsima bila izvezla žute i ružičaste cvjetove. Kao i uvijek, nekoliko kovrča bilo joj se otelo ispod ukrasa za kosu, tako da su joj visjele oko lica. Bilo joj je barem dvadeset godina previše za takvo odijevanje, no ona to nije znala, kao ni Wulfric.

Kad su zaplesali, Gwenda se smiješila. Željela je ostaviti dojam da je sretna i bezbrižna, no shvatila je da joj izraz lica možda više slični na nekakvu ukočenu grimasu, pa je odustala od takvih pokušaja. Odvojila je pogled od njih i pogledala Daveyja i Amabel. Možda Amabel ipak neće po svemu biti kao majka. Imala je ponešto od Annetina koketnog držanja, no Gwenda nikada nije vidjela da uistinu očijuka, a trenutačno je izgledala kao da je zanima isključivo suprug i nitko drugi na svijetu.

Gwenda je pogledom krenula dalje i tako pronašla i drugog sina, Sama. Bio je s mladićima i nešto prepričavao, gestikulirao, držao uzde zamišljenoga konja, zamalo pao... Mladići su bili opčinjeni njegovom pričom. Vjerojatno su mu zavidjeli na silnoj sreći zahvaljujući kojoj je postao štitonoša.

Sam je i dalje živio u Earlscastleu. Lady Philippa zadržala je većinu štitonoša i vojnika, jer će trebati njezinu sinu Gerryju za jahanje i lov, kao i za uvježbavanje rukovanja mačem i kopljem. Gwenda se nadala da će za trajanja Philippina namjesništva, Sam usvojiti inteligentniji i milosrdniji kodeks ponašanja od onoga što bi preuzeo od Ralpa.

Ostalo joj nije bilo zanimljivo, pa je ponovno pogledala supruga i ženu kojom se nekoć htio oženiti. Kao što se Gwenda i pribojavala,

Annet je maksimalno koristila Wulfricov ushit i opijenost. Zavodljivo mu se smiješila dok su plesali odvojeno, a kad bi se približili, pripijala se uz njega, razmišljala je Gwenda, poput mokre košulje.

Činilo se da se ples nastavlja u beskonačnost, budući da je Aaron Appletree na gajdama bez prestanka ponavljao istu poletnu melodiju. Gwenda je dobro poznavala suprugova raspoloženja, a sada je u njegovim očima ugledala onu iskru koja bi se pojavila kad god ju se spremao pitati hoće li s njim leći. Annet točno zna što čini, pomisli Gwenda bijesno. Nemirno se vrpeljila na klupi, svim srcem želeći da glazba utihne, dajući sve od sebe da ne pokaže koliko je gnjevna.

No kad je melodija dramatično završila, već je kiptjela od bijesa. Odlučila je da će navesti Wulfrica da se smiri i sjedne uz nju. Preostali dio poslijepodneva bit će kraj nje, pa neće biti nikakvih problema.

No u tom trenutku Annet ga je poljubila.

Dok ju je još držao za struk, ona se pridigla na prste, zbacila glavu i poljubila ga u usta, kratko, ali odlučno. Gwendina se čaša prelila.

Skočila je s klupe i odlučnim korakom prešla na suprotnu stranu prostorije.

Dok je prolazila kraj mladenaca, njezin je sin, Davey, prepoznao taj izraz na njezinu licu, te je pokušao zaustaviti, no ona se nije obazirala. Prišla je Wulfricu i Annet, koji su se i dalje gledali i tupo se smješkali. Prstom snažno kvrcnuvši Annet po ramenu, glasno je rekla: "Ostavi mog muža na miru!"

Wulfric reče: "Gwenda, molim te..."

"Ti samo šuti", reče Gwenda. "I kloni se ove kurve."

Annetine oči bljesnule su od prkosa. "Kurvama se ne plaća za ples."

"Uvjerena sam da dobro znaš sve što kurve rade."

"Kako se samo usuđuješ?!"

Uto su se umiješali Davey i Amabel. Amabel se obrati majci: "Molim te, nemoj sad izazvati nekakvu scenu, mama."

Annet reče: "Ja ništa ne radim, stvar je u Gwendi!"

Gwenda reče: "Ja ovdje ne zavodim tuđeg supruga."

Davey reče: "Majko, kvariš nam svadbu."

Gwenda je bila odviše gnjevna da ikoga poslušaju. "Uvijek mi to čini. Ostavila ga je prije dvadeset tri godine, ali ga nikad nije pustila!"

Annet zaplače. Gwendu to nije iznenadilo. Annetine su suze bile tek još jedno sredstvo za ostvarenje cilja.

Wulfric ispruži ruku da potapša Annet po ramenu, a Gwenda se obrecne: "Ne diraj je!" Povukao je ruku kao da se našla u vatri.

"Ne razumiješ", jecala je Annet.

"I predobro te razumijem", reče Gwenda.

"Ne, ne razumiješ", ponovi Annet. Obrisala je oči i pogledala je neočekivano izravno i iskreno. "Ne razumiješ da si pobijedila. Tvoj je. Nemaš pojma koliko te obožava, poštuje, koliko ti se divi. Ne vidiš kako te gleda kad razgovara s nekim drugim."

Gwenda je ostala zatečena. "Pa, ovaj..." promumljala je, iako zapravo nije znala što želi reći.

Annet nastavi: "Mjerka li mlađe žene? Iskrada li se kada potajice od tebe? Koliko si noći provela bez njega u posljednjih dvadeset godina - dvije? Tri? Nije ti jasno da nikada neće voljeti neku drugu ženu, do konca života?"

Gwenda pogleda Wulfrica i shvati da je sve to istina. Štoviše, čak je očito. To zna ona, kao i svi ostali. Pokušala se prisjetiti zašto je zapravo toliko bijesna na Annet, no razlozi su joj nekako jednostavno izmicali.

Ples je završio i Aaron je odložio gajde. Svi su se sada okupili oko dviju žena, majki tek vjenčanog para.

Annet reče: "Bila sam praznoglava i sebična djevojka i donijela sam glupu odluku, te sam ostala bez najboljeg muškarca kojeg sam ikada upoznala. A ti si ga dobila. Ponekad se ne mogu oduprijeti iskušenju, pa se pretvaram da je bilo obrnuto, da je moj. Pa mu se smiješim i tapšem ga po ruci. A on je prema meni ljubazan jer zna da mi je slomio srce."

"Sama si slomila vlastito srce", reče Gwenda.

"Jesam. A ti si bila ta sretnica koja se okoristila mojom nepromišljenošću."

Gwenda je bila posve zatečena. Annet nikada nije smatrala tužnom osobom.

Oduvijek ju je smatrala moćnom, opasnom osobom koja neprestano radi na tome da, bez obzira na sredstva, nekako vrati Wulfrica. No to se nikada neće ostvariti.

Annet reče: “Znam da ti smeta kad je Wulfric ljubazan prema meni. Voljela bih reći da se to više neće ponoviti, ali dobro poznajem tu svoju slabost. Moraš li me zbog toga mrziti? Nemoj da to upropasti radost vjenčanja i unučad koje obje želimo. Umjesto da me smatraš doživotnom suparnicom, ne bi li na mene mogla gledati kao na nekakvu zločestu sestru koja se ponekad ne ponaša kako bi trebala, pa te ljuti, ali se prema njoj i dalje treba odnositi kao prema članu obitelji?”

Bila je u pravu. Gwenda ju je oduvijek smatrala tek zgodnom djevojkom prazne glave, no ovom prilikom pokazalo se da je Annet mudrija od njih dvije i Gwenda je imala dojam da ju je sada spustila na zemlju. “Ne znam”, reče. “Možda bih mogla pokušati.”

Annet joj priđe i poljubi je u obraz. Gwenda na licu osjeti Annetine suze.

“Hvala”, reče Annet.

Gwenda je još nekoliko trenutaka oklijevala, a onda je obavila Annetina koščata ramena i privila je.

Sa svih strana prolomili su se klicanje i pljesak.

Već trenutak kasnije ponovno se začula glazba.

Početak studenoga Philemon je organizirao misu zahvalnicu za završetak epidemije kuge. Svečanosti je nazočio nadbiskup Henri u pratnji kanonika Claudea. Kao i sir Gregory Longfellow.

Gregory je po svoj prilici doputovao u Kingsbridge kako bi objavio koga je kralj odabrao za biskupa, razmišljao je Merthin. U strogo službenome smislu, priopćit će redovnicima da je kralj nominirao određenu osobu, a zatim će oni sami izabrati tog čovjeka ili nekog drugoga. No redovnici na koncu uvijek glasaju za onoga koga je odabrao kralj.

Merthin nije uspijevaao ništa iščitati na Philemonovu licu, pa je zaključio da Gregory još nije ništa otkrio. Bit će to presudna odluka za Merthina i Caris.

Postane li Claude biskup, svim njihovim nedaćama doći će kraj. Riječ je o umjerenoj i razumnoj osobi. S druge strane, postane li

Philemon biskup, očekuju ih još godine i godine čarki i parnica.

Henri je predvodio misu, ali je Philemon održao propovijed. Zahvalio je Bogu jer je odgovorio na molitve redovnika iz Kingsbridgea i poštedio grad najtežih posljedica kuge. Nije spomenuo da su redovnici pobjegli u Sv. Ivana u Šumi i ostavili građane da se sami snalaze. Nije spomenuo ni da su Caris i Merthin pomogli Bogu da usliši redovničke molitve, time što su na šest mjeseci potpuno zatvorili grad. Iz njegovih riječi moglo se lako zaključiti da je upravo on spasio Kingsbridge.

“Krv će mi od ovoga proključati”, reče Merthin, obraćajući se Caris, i ne pokušavajući stišati glas. “Do krajnosti izvrće činjenice!”

“Opusti se”, reče ona. “Bog zna istinu, kao i ljudi. Philemon neće nikoga zavarati.”

Bila je u pravu, dakako. Nakon bitke, vojnici pobjedničke strane uvijek zahvaljuju Bogu, ali ipak znaju tko je dobar, a tko loš vojskovođa.

Nakon mise, Merthin je kao načelnik pozvan na objed u priorovoj palači u društvu nadbiskupa. Sjedio je kraj kanonika Claudea. Čim su se pomolili uoči jela, od silnih razgovora nastala je sveopća buka, a Merthin se Claudeu obratio prigušenim i napetom glasom. “Zna li nadbiskup koga je kralj odabrao za biskupa?”

Claude je odgovorio gotovo neprimjetnim kimanjem.

“Vas?”

Odmahnuo je glavom gotovo jednako nevidljivo.

“Onda Philemona?”

Ponovno kratko kimanje.

Merthin osjeti kako ga obuzima malodušje. Kako kralj može odabrati takvu budalu i kukavicu kao što je Philemon, a ne sposobnu i razumnu osobu poput Claudea? Ali dobro je znao odgovor: Philemon je mudro odigrao svaku kartu. “Je li Gregory već dao upute redovnicima?”

“Nije.” Claude se nagne prema njemu. “To će vjerojatno neformalno priopćiti Philemonu danas nakon večere, a zatim će se sutra ujutro obratiti redovnicima u kapitulskoj dvorani.”

“Znači da još imamo vremena do kraja dana.”

“Za što?”

“Da ga navedemo na to da se predomisli.”

“To vam neće uspjeti.”

“Pokušat ću.”

“Nema izgleda da uspijete.”

“Ne zaboravite da sam očajan.”

Merthin se samo poigravao hranom na tanjuru. Jeo je vrlo malo i davao sve od sebe da ostane strpljiv, sve dok nadbiskup nije ustao od stola. Tada se obratio Gregoryju: “Ako biste sa mnom pošli u katedralu, volio bih popričati s vama o nečemu što će vas sigurno silno zanimati”, reče, a Gregory kimne.

Jedan uz drugoga uputili su se glavnim brodom, do mjesta za koje je Merthin bio siguran da im se ondje nitko ne može prikristi toliko blizu da ih čuje. Duboko je udahnuo. Upušta se u opasan pothvat. Pokušat će navesti kralja da se pokori njegovoj volji. Doživi li neuspjeh, mogu ga optužiti za izdaju - i smaknuti.

On sada reče: “Odavno se govorka da negdje u Kingsbridgeu postoji dokument koji bi kralj svim srcem želio uništiti.”

Gregory ga je gledao nepomična izraza lica, ali je samo rekao: “Nastavite.”

Bilo je to isto što i potvrda njegovih riječi.

“To pismo čuvao je jedan vitez koji je nedavno umro.”

“Doista?!” usklikne iznenađeno Gregory.

“Očito je da točno znate o čemu govorim.”

Gregory odgovori kao pravi odvjetnik. “Recimo samo hipotetski da znam.”

“Želio bih kralju učiniti uslugu i dati mu taj dokument - gdje god se točno nalazio.” On je savršeno dobro znao gdje se nalazi, ali je znao oprezno glumiti nedužnost, jednako kao Gregory.

“Kralj bi vam bio zahvalan”, reče Gregory.

“Koliko zahvalan?”

“Što vas zanima?”

“Biskup koji će za građane Kingsbridgea imati više razumijevanja nego Philemon.”

Gregory ga prostrijeli pogledom. “Pokušavate ucijeniti kralja Engleske?”

Merthin je znao da su došli do najopasnije točke. “Mi građani Kingsbridgea uglavnom smo trgovci i obrtnici”, reče, nastojeći zvučati što razumnije.

“Kupujemo, prodajemo, dogovaramo poslove. Ja se ovdje s vama samo nastojim nagoditi. Želim vam nešto prodati i odredio sam cijenu. To nije ni ucjena, ni prisila. Ne prijetim. Ne želite li moju robu, priča je zaključena.”

U hodu su došli do oltara. Gregory se zagledao u raspelo. Merthin je točno znao o čemu razmišlja. Bi li trebao dati uhititi Merthina, prebaciti ga u London i dati mučiti sve dok ne otkrije gdje je dokument? Ili bi bilo jednostavnije i zgodnije da kralj za biskupa Kingsbridgea jednostavno nominira nekog drugog?

Usljedila je tišina. U katedrali je bilo hladno i Merthin se čvršće obavije ogrtačem. Gregory na koncu reče: “Gdje je dokument?”

“Nije daleko. Odvest ću vas onamo.”

“U redu.”

“A naša pogodba?”

“Ako je dokument to što mislite da jest, održat ću svoj dio pogodbe.”

“I biskupom imenovati kanonika Claudea?”

“Tako je.”

“Hvala”, reče Merthin. “Morat ćemo se malo odšetati do šume.”

Zajedno su se spustili glavnom ulicom i prešli most. Bilo je hladno i iz usta su im se dizali maleni oblaci pare. Zimsko sunce nije ih osobito grijalo kada su ušli u šumu. Merthin je ovaj put bez poteškoća pronašao pravi put, budući da je njime prolazio samo nekoliko tjedana ranije. Prepoznao je maleni izvor, veliki kamen i močvarnu dolinu. Ubrzo su se našli na čistini na kojoj se nalazio debeli hrast, a on je otišao izravno do mjesta iz kojeg je bio iskopao svitak.

S nevjericom i zdvojnošću u tom je trenutku uvidio da ga je netko preduhitrio.

Bio je pomno zagladio iskopanu zemlju i prekrio je lišćem, no unatoč tome netko je pronašao tajno skrovište. U zemlji se vidjela rupa duboka tridesetak centimetara, a uz nju je bila hrpica svježeg iskopane zemlje. Rupa je bila prazna.

Užasnuto je piljio u nju. "Oh, dobijesa", reče.

Gregory primijeti: "Nadam se da ovo nije nekakva igra..."

"Dopustite da malo promislim", obrecne se Merthin.

Gregory ušuti.

"Za ovo su znale samo dvije osobe", reče Merthin, razmišljajući naglas.

"Ja nisam nikome rekao ništa, a to znači da je Thomas nešto odao. Prije smrti ga je hvatala senilnost. Rekao bih da je odao tajnu."

"Ali kome?"

"Thomas je posljednjih nekoliko mjeseci života proveo u Sv. Ivanu u Šumi, a redovnici onamo nisu puštali nikoga, pa to mora biti netko od redovnika."

"Koliko ih je?"

"Dvadesetak. No rijetki su oni koji dovoljno poznaju i pozadinu priče, da shvate pravo značenje staračkog buncanja o nekakvom zakopanom pismu."

"Sve je to zgodno i u redu, ali gdje je pismo sada?"

"Čini mi se da znam", reče Merthin. "Pružite mi još jednu priliku."

"U redu."

Vratili su se u grad. Dok su prelazili most, sunce je zalazilo za Otok gubavaca.

Ušli su u katedralu koju je sve više ispunjavala tama, otišli do jugozapadnog zvonika, te se uspjeli uskim spiralnim stubama i tako došli do malene prostorije u kojoj su se čuvali kostimi za misterije.

Merthin je ondje posljednji put bio jedanaest godina ranije, no prašnjava skladišta s vremenom se bitno ne mijenjaju, osobito u katedralama, pa je tako bilo i ovdje. Pronašao je onaj oslobođeni kamen u zidu i izvukao ga.

Svo Philemonovo blago bilo je unutra, pa tako i ona ljubavna poruka izrezbarena u drvu. Među tim stvarima nalazila se i vrećica od nepropusne vune.

Merthin je otvori i izvadi iz nje svitak od kože.

"Tako sam i mislio", reče. "Philemon je iz Thomasa izvukao tajnu kad se Thomas već gubio." Nije bilo sumnje da je Philemon zadržao pismo kako bi ga upotrijebio kao jako oružje u pregovorima, u

slučaju da odluka o imenovanju biskupa ne ide u njegovu korist - no sada će ga umjesto njega, jednako tako upotrijebiti Merthin.

Uručio je svitak Gregoryju.

Gregory ga odmota. Kad je počeo čitati, lice mu je preplavio izraz strahopoštovanja. "Bože presveti", reče. "One su glasine bile istinite." Ponovno je smotao dokument. Izgledao je poput čovjeka koji je pronašao nešto što već godinama traži.

"To je ono što ste očekivali?" upita Merthin.

"O, da."

"I kralj će biti zahvalan?"

"Neizmjerno."

"Vaš dio pogodbe...?"

"Održat ću riječ", reče Gregory. "Claude će biti vaš biskup."

"Bogu hvala", reče Merthin.

Osam dana kasnije, rano ujutro, Caris je bila u bolnici i podučavala Lollu kako vezati zavoj, kada je do njih došao Merthin. "Želim ti nešto pokazati", reče. "Dođi u katedralu."

Bio je vedar i hladan zimski dan. Caris se bila umotala u debeli crveni ogrtač.

Dok su prelazili most u smjeru grada, Merthin je u jednom trenutku zastao i nešto pokazao rukom. "Toranj na zvoniku sada je dovršen", reče.

Caris podigne pogled. Oblik mu se nazirao kroz paučinu koja se sastojala od krhkih skela još postavljenih sa svih strana. Toranj je bio neopisivo visok i skladan. Dok je pogledom pratila zakošene plohe koje su se uzdizale prema nebu, Caris je imala osjećaj da bi se tako mogao nastavljati unedogled.

Ona upita: "I je li to najviša građevina u Engleskoj?"

On se nasmiješi. "Jest."

Glavnom ulicom došli su do katedrale. Merthin ju je poveo stubama koje su se nalazile unutar zidina središnjeg zvonika. Bio je naviknut na taj uspon, no Caris je bila zadihana kada su izišli na otvoreni prostor na vrhu zvonika, na prolaz koji je vodio oko podnožja tornja. Vjetar je ondje bio jak i leden.

Gledali su uokolo, upijajući pogled koji se s te visine pružao, dok je Caris hvatala dah. Cijeli Kingsbridge prostirao se pod njima u

smjeru sjevera i zapada: glavna ulica, proizvodna četvrt, rijeka, otok s bolnicom. Dim se dizao iz tisuća dimnjaka. Minijturni ljudi žurnim su korakom prolazili ulicama, pješčili ili jahali ili vozili kola, nosili torbe s alatom ili košare s voćem ili povrćem ili teške vreće. Muškarci, žene i djeca, debeli i mršavi, u jeftinoj i iznošenoj odjeći ili skupoj i raskošnoj, uglavnom smeđe i zelene boje, ali i uz pokoji bljesak zelenkastoplave i grimizne. Taj je prizor u Caris pobudio divljenje: svaki od tih pojedinaca ima svoj, zaseban život, svaki je

od tih života bogat i složen, obilježen dramatičnim događajima u prošlosti i izazovima koje donosi budućnost, sretnim uspomnama i tajnim izvorima tuge i boli, uz mnoštvo prijatelja, neprijatelja i voljenih osoba.

“Spremna?” upita Merthin.

Caris kimne.

Poveo ju je na skelu. Sastojala se od krhkih grana i konopaca i ona je zbog toga uvijek bila nervozna, iako to nije željela priznati: ako se Merthin može penjati, može i ona. Cijela se konstrukcija zbog vjetra blago ljuljala, pa joj je donji dio haljine vijorio oko nogu poput broskog jedra. Toranj na vrhu bio je visok koliko i sam zvonik, a uspon ljestvama od konopca bio je naporan.

Odmorili su se na pola puta. “Toranj je vrlo jednostavan, bez ukrasa”, reče Merthin, koji nije hvatao dah. “Umjesto oštrih bridova ima polukružne plohe.”

Caris tek tada shvati da ostali tornjevi koje je vidjela imaju čipkaste uzorke, pruge od obojenog kamena ili pločica, te udubljenja u obliku prozora. Upravo zbog jednostavnosti izgleda, Merthinov toranj izgledao je kao da se proteže u beskonačnost.

Merthin rukom pokaže prema dolje. “Hej, pogledaj što se događa!”

“Radije ne bih gledala dolje...”

“Čini mi se da Philemon odlazi u Avignon.”

To je morala vidjeti. Stajala je na širokoj platformi od dasaka, no ipak se morala objema rukama čvrsto držati za okomitu motku, kako bi bila sigurna da ne pada. S mukom progutavši slinu, niz okomitu stranu zvonika pogledala je prema tlu.

Isplatilo se pokušati. Kola u koja su bila upregnuta dva vola, nalazila su se ispred priorove palače. Pratlja, jedan redovnik i jedan vojnik, obojica na konjima, strpljivo je čekala. Philemon je stajao kraj kola dok su mu redovnici Kingsbridgea prilazili jedan po jedan i ljubili mu ruku.

Nakon što su se svi izredali, brat Sime dodao mu je crno-bijelu mačku, a Caris prepoznala potomka Godwynova mačka Nadbiskupa.

Philemon se uspne, a kočijaš ošine volove. Kola su polagano krenula, izišla kroz vrata i počela se spuštati glavnom ulicom, da bi ubrzo nestala negdje među prigradskim kućama.

“Hvala Bogu što je otišao”, reče Caris.

Merthin podigne pogled. “Vrh je blizu”, reče. “Ubrzo ćeš biti na visini na kojoj nijedna žena u Engleskoj još nije stajala.” Počeo se uspinjati.

Vjetar je jačao, no Caris se, unatoč nervozi, osjećala ushićeno. Bio je to Merthinov san i uspio ga je ostvariti. Iz dana u dan, stotinama godina, ljudi koji se nalaze kilometrima udaljeni od njega, gledat će taj toranj i diviti se njegovoj ljepoti.

Došli su do vrha skele i stali na ravno odmorište koje se protezalo oko vrha tornja. Caris je pokušavala ne misliti na to da oko te platforme nema ograde koja bi mogla spriječiti pad.

Na vrhu tornja nalazio se križ. Sa zemlje se doimao malenim, no Caris je sada uvidjela da je viši od nje.

“Na vrhu tornja uvijek se nalazi križ”, reče Merthin. “To je uobičajeno pravilo. Osim te činjenice, u praksi se razlikuju. U Chartresu križ podupire prikaz sunca. Ja sam se odlučio za drukčije rješenje.”

Caris tada uoči da je Merthin u podnožje križa postavio kamenog anđela u prirodnoj, ljudskoj veličini. Anđeo je klečao i nije gledao gore, prema križu, nego na zapad, bdijući nad gradom. Kad ga je malo bolje promotrila, uvidjela je da nema uobičajene crte lica. Maleno oblo lice imalo je očito ženska obilježja i činilo joj se pomalo poznato, s tim pravilnim crtama lica i kratkom kosom.

A onda je spoznala da gleda vlastito lice.

Nije mogla vjerovati. “Hoće li ti to dopustiti?” upita.

Merthin kimne. “Polu grada ionako već smatra da si anđeo.”

“Ali nisam”, reče ona.

“Nisi”, potvrdi on, uz osmijeh koji je toliko voljela. “Ali još nisam upoznao nikoga tko bi bio sličniji anđelu.”

Iznenada ih je zahvatio snažan nalet vjetra. Caris se grčevito uhvati za Merthina. On je snažno privije, stojeći samouvjereno, široko postavljenih nogu.

Zapuh je nestao jednako neočekivano kao što je i naišao, no Merthin i Caris i dalje su bili čvrsto zagrljeni, stojeći tako na vrhu svijeta, još dugo, dugo.

K R A J

Zahvale

Glavni stručni savjetnici za povijest bili su mi Sam Cohn, Geoffrey Hindley i Marilyn Livingstone. Slabost u temeljima katedrale u Kingsbridgeu manje-više temelji se na nedostacima katedrale Santa Maria u španjolskome gradu Vitoria-Gasteizu, a na pomoći i nadahnuću zahvalan sam osoblju ustanove Fundaciön Catedral Santa Maria, osobito Carlosu Rodriguezu de Diegu, Gonzalu Arroiti i prevoditelju Luisu Riveru. Pomoć mi je pružilo i osoblje katedrale York Minster, osobito John David. Martin Allen iz muzeja Fitzwilliam u engleskom gradu Cambridgeu ljubazno mi je omogućio da pregledam i dodirnem novčiće iz doba vladavine Eduarda III. U francuskoj opatiji Le Mont-St-Michel pomogli su mi soeur Judith i frère Francois. Kao i uvijek, s istraživanjem građe pomagao mi je Dan Starer iz njujorške agencije Research for Writers. Među mojim su književnim savjetnicima bili i Amy Berkower, Leslie Gelbman, Phyllis Grann, Neil Nyren, Imogen Taylor i Al Zuckerman. Pomogle su mi i opaske i kritike koje su mi uputili prijatelji i članovi obitelji, a osobito Barbara Follett, Emanuele Follett, Marie-Claire Follett, Erica Jong, Tony McWalter, Chris Manners, Jann Turner i Kim Turner.

ENDNOTE

¹ Nobel, engl, noble.

² Povijesna oznaka za niz različitih (najčešće časničkih) dužnosti u vojsci i na dvoru, od održavanja reda i discipline, do organiziranja svečanosti i sl.

³ Franc, "kirurg", "liječnik".

⁴ U sklopu svakodnevnih bogoslužja u manje-više sličnim terminima (ovisno o povijesnom razdoblju) redom su se održavale sljedeće mise: zornica, jutarnja misa, prima, terca, seksta, nona, večernica i komplina.

⁵ Vrsta većeg pješačkog štita.

⁶ Približno 30 cm.

⁷ 123,44 m

⁸ 123,14 m; 1 stopa = 0,3048 m

⁹ Engl, "old church".

¹⁰ Oko 4,5 litre

¹¹ Mjera (uglavnom za žito i sl.), 3,35 lit.

Table of Contents

[Ken Follet - Svijet bez kraja - drugi dio](#)

[Dio peti - Ožujak 1346. do prosinca 1348.](#)

[Poglavlje 43.](#)

[Poglavlje 44.](#)

[Poglavlje 45.](#)

[Poglavlje 46.](#)

[Poglavlje 47.](#)

[Poglavlje 48.](#)

[Poglavlje 49.](#)

[Poglavlje 50.](#)

[Poglavlje 51.](#)

[Poglavlje 52.](#)

[Poglavlje 53.](#)

[Poglavlje 54.](#)

[Poglavlje 55.](#)

[Poglavlje 56.](#)

[Poglavlje 57.](#)

[Poglavlje 58.](#)

[Poglavlje 59.](#)

[Poglavlje 60.](#)

[Poglavlje 61.](#)

[Poglavlje 62.](#)

[Dio šesti - Siječanj 1349. do siječnja 1351.](#)

[Poglavlje 63.](#)

[Poglavlje 64.](#)

[Poglavlje 65.](#)

[Poglavlje 66.](#)

[Poglavlje 67.](#)

[Poglavlje 68.](#)

[Poglavlje 69.](#)

[Poglavlje 70.](#)

[Poglavlje 71.](#)

[Poglavlje 72.](#)

[Poglavlje 73.](#)

[Poglavlje 74.](#)

[Poglavlje 75.](#)

[Poglavlje 76.](#)

[Poglavlje 77.](#)

[Poglavlje 78.](#)

[Poglavlje 79.](#)

[Poglavlje 80.](#)

[Dio sedmi - Ožujak do studenog 1361.](#)

[Poglavlje 81.](#)

[Poglavlje 82.](#)

[Poglavlje 83.](#)

[Poglavlje 84.](#)

[Poglavlje 85.](#)

[Poglavlje 86.](#)

[Poglavlje 87.](#)

[Poglavlje 88.](#)

[Poglavlje 89.](#)

[Poglavlje 90.](#)

[Poglavlje 91.](#)

[Zahvale](#)

[ENDNOTE](#)